۱۰۰۱ داستان از زندگانی

امام علی علیه‌السلام

محمد رضا رمزی اوحدی

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۰۰۱ داستان از زندگانی امام علی علیه السلام

نویسنده:

محمدرضا رمزی اوحدی

ناشر چاپی:

سعید نوین

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵
۱۰۰۱ داستان از زندگانی امام علی (ع) ----- ۴۸
مشخصات کتاب ----- ۴۸
مقدمه ----- ۴۸
تولد تا بعثت ----- ۵۰
خبر تولد علی ----- ۵۰
دستهایم رو به خداست ----- ۵۰
تربیت علی در دامان پیامبر ----- ۵۱
بار خدایا! جمعشان را پراکنده مکن ----- ۵۱
جوانمرد نوجوانان ----- ۵۱
برای ازدواج چه داری ----- ۵۱
لقب قضم برای علی ----- ۵۲
مشاهدات قبلی و غیبی ----- ۵۲
پرورش دهنده علی ----- ۵۳
مولود قرآن خوان ----- ۵۳
کودک خوش اقبال و فرخنده ----- ۵۳
قبله حاجات علی ----- ۵۴
تولد علی ----- ۵۴
کودک بت شکن ----- ۵۵
خواسته‌های پیامبر از خداوند ----- ۵۵
پیشگویی ولادت حضرت علی ----- ۵۶
قاری قرآن در آغوش پیامبر ----- ۵۶
خبر تولد علی برای راهب ----- ۵۶

غذای بهشتی برای ابوطالب ----- ۵۷
غذای بهشتی برای فاطمه بنت اسد ----- ۵۸
پیشگوئی کاهن درباره مادر علی ----- ۵۸
خواب فاطمه بنت اسد ----- ۵۸
خواب بعدی فاطمه بنت اسد ----- ۵۹
قربانی برای درخواست فرزند ----- ۵۹
لرزه در مکه ----- ۶۰
تکلم علی در رحم مادر ----- ۶۰
سقوط بتها در مقابل فاطمه ----- ۶۰
گفتگوی و تبریک موجودات ----- ۶۱
ابوطالب صبر کن ----- ۶۱
فاطمه بنت اسد و ورود به کعبه ----- ۶۱
جبرئیل و فاطمه بنت اسد ----- ۶۲
فاطمه در داخل کعبه ----- ۶۲
پرستاران فاطمه در کعبه ----- ۶۲
چگونگی تولد علی ----- ۶۲
ناله شیطان در تولد علی ----- ۶۲
علی و بانوان بهشتی ----- ۶۳
ملاقات انبیاء الهی با علی در کعبه ----- ۶۳
ملائکه الهی در محضر مولود کعبه ----- ۶۳
ندای الهی در بدرقه مولود کعبه ----- ۶۴
حوادث آسمانی در تولد علی ----- ۶۴
حجت خدا کامل شد ----- ۶۴
سال خیر و برکت ----- ۶۵

سخنان مادر مولود کعبه ----- ۶۵
تبریک تولد علی ----- ۶۵
دیدار پیامبر با علی در تولد ----- ۶۶
قرائت کتب انبیاء توسط علی ----- ۶۶
نامگذاری نوزاد کعبه ----- ۶۶
جلوه‌ای نورانی بر آسمان ----- ۶۷
مومنین به وسیله تو رستگار شوند ----- ۶۷
ولیمه ابوطالب در تولد علی ----- ۶۷
پیوسته مظلوم بوده‌ام ----- ۶۷
خانواده‌ای با ایمان ----- ۶۸
از بعثت تا رحلت پیامبر ----- ۶۸
بهترین افراد کیست؟ ----- ۶۸
نگین پادشاهی ----- ۶۹
امتیازات شیعیان علی ----- ۶۹
حیوانات مسخ شده ----- ۷۰
علی در معراج پیامبر ----- ۷۰
راه بهشت ----- ۷۰
علی در دامان مهر نبوی ----- ۷۱
علی و ابلیس ملعون ----- ۷۱
صدیق واقعی ----- ۷۱
ماموریتی شبانه ----- ۷۲
بت شکن آخر ----- ۷۲
قضاوت علی ----- ۷۲
عادل دادگر ----- ۷۳

سلام خضر نبی به پیامبر و علی ----- ۷۳
علی هم نیکو شوهری است ----- ۷۳
رسول خدا از جنگ جمل خبر می‌دهد ----- ۷۴
تیرهای مرگ به خطا نمی‌رود ----- ۷۴
شمشیر ذوالفقار ----- ۷۵
مومن واقعی ----- ۷۵
منزلت علی در نزد پیامبر ----- ۷۶
وصیتی از رسول خدا ----- ۷۶
دعای مخصوص ----- ۷۶
حضور شخصی بزرگ ----- ۷۶
انوار رحمت خداوندیم ----- ۷۷
آن شب خطرناک ----- ۷۷
صاحب سر پیامبر ----- ۷۸
حبل الله کیست؟ ----- ۷۸
عظمت علی مانند سوره توحید است ----- ۷۸
ولایت علی ----- ۷۹
عیب پوشی و ستار العیوبی ----- ۷۹
پاسخ مهربانی‌های فاطمه بنت است ----- ۸۰
قطب هستی ----- ۸۰
زنی جاسوس و خبررسان ----- ۸۰
ابوتراب افتخار امیرالمؤمنین ----- ۸۱
مگر خودت یا فردی مثل خودت ----- ۸۲
حامی بی بدیل دین ----- ۸۲
نگین پادشاهی ----- ۸۳

امتیاز و اخلاص برتر ----- ۸۳
شقی‌ترین انسانها ----- ۸۳
سد ابواب ----- ۸۴
شفاعت در قیامت ----- ۸۴
علی کیست؟ ----- ۸۴
علی موجودی ملکوتی ----- ۸۴
علی و قرآن ----- ۸۵
هدایت بدون جنگ ----- ۸۵
وضو و نماز، کفاره ----- ۸۵
جهنم را می‌آورند ----- ۸۵
قضاوت عادلانه ----- ۸۶
منافق کینه توز ----- ۸۶
بهترین فرد امت من ----- ۸۷
ایثارگری بیدار ----- ۸۷
ماموریتی در یمن ----- ۸۷
یا علی چگونه توبه کنم ----- ۸۸
اعدام مفسدین ----- ۸۸
کوکب هدایت بعد از پیامبر ----- ۸۸
پیامبر از بی‌وفایی مردم می‌گوید ----- ۸۸
آبرودارترین فرد نزد خداوند ----- ۸۹
من ضامن بدهی او هستم ----- ۸۹
دعای پیامبر برای زن با حجاب ----- ۸۹
نام‌گذاری امام حسن ----- ۸۹
حضرت علی و جعفر جامع و چگونگی آن ----- ۹۰

محبوبترین خلق ----- ۹۱
محرم اسرار ----- ۹۱
ازدواج حضرت زهرا ----- ۹۱
ولی خدا، وصی پیمبر ----- ۹۲
قثم بن عباس، آخرین کسی که با پیامبر وداع کرد ----- ۹۳
حیدر قاهر، غالب ----- ۹۴
دفاع از حریم پیامبر ----- ۹۵
جنگ حنین، شکست و پیروزی ----- ۹۶
ورود به بهشت ----- ۹۷
شرط قبولی توحید و ایمان ----- ۹۸
امیر انفاق و کرم ----- ۹۸
سرمشق اهل وفا ----- ۹۸
کار کردن عیب نیست ----- ۹۹
پیروی از علی ----- ۹۹
علی خیر البریه است ----- ۱۰۰
اولین پیشتاز عامل ----- ۱۰۰
همراه پیامبر ----- ۱۰۰
هم سفره پیامبر ----- ۱۰۰
صدقه قبل از سؤال کردن ----- ۱۰۱
رمز فتح ----- ۱۰۱
ایثار علی ----- ۱۰۱
برترین مخلوق خداوند ----- ۱۰۲
از من سؤال کن ----- ۱۰۲
به وصیت پیامبر عمل کرد ----- ۱۰۲

کارهای امام علی در خانه ----- ۱۰۳
علی جان فاطمه همسر خوبی است ----- ۱۰۳
روزی رسانی جبرئیل ----- ۱۰۴
ارتحال حامی پیامبر ----- ۱۰۴
علی مبین حدود الهی ----- ۱۰۵
علی خنثی کننده توطئه ----- ۱۰۵
خبر از فتنه‌ها می‌دهد ----- ۱۰۶
علی حجت بر مردم ----- ۱۰۶
معیار قطعی دین خدا ----- ۱۰۷
خیبر کشای علوی ----- ۱۰۷
مهریه حضرت فاطمه ----- ۱۰۸
یا علی زبانش را قطع کن ----- ۱۰۸
ولی خدا کیست؟ ----- ۱۰۸
جنگ علی در وادی یابس ----- ۱۰۹
جبرئیل خدمتگذاری او را می‌کند ----- ۱۱۰
جنگ ذات السلاسل ----- ۱۱۱
خبر پیامبر از شهادت علی ----- ۱۱۲
پیشنهاد قریش ----- ۱۱۲
زنده و پاینده باشی ای پسر ابیطالب ----- ۱۱۳
قبور ائمه معصومین ----- ۱۱۳
عجیب‌ترین مردم ----- ۱۱۳
قضاوتی بین فرزندان ----- ۱۱۴
شان نزول سوره هل اتی ----- ۱۱۴
مقام امام علی ----- ۱۱۵

ورود به قبا ----- ۱۱۶
لقب مرگ سرخ برای علی ----- ۱۱۶
فرشته ایثار و کرم ----- ۱۱۶
شب قدر ----- ۱۱۷
رفتار با همسایه ----- ۱۱۸
سفارش پیامبر به علی ----- ۱۱۸
احترام را رد نکنید ----- ۱۱۸
هزار باب علم ----- ۱۱۸
امین پیامبر ----- ۱۱۹
نزول آیه ولایت علی ----- ۱۲۰
هم صحبت علی تا لقای حق ----- ۱۲۰
جناب وصی ----- ۱۲۱
غسل و کفن و نماز بر پیامبر ----- ۱۲۱
سخن گفتن زمین با علی ----- ۱۲۲
کارهای فاطمه زهرا در خانه ----- ۱۲۲
فاطمه پاره تن رسول خدا ----- ۱۲۲
کلید دار کعبه ----- ۱۲۲
ای کاش من چهارمین آنها بودم ----- ۱۲۳
حمله به خانه پیامبر ----- ۱۲۳
شمشیر زن مخلص ----- ۱۲۴
فاتح خندق ----- ۱۲۴
مرغ بریانی ----- ۱۲۵
آینده عایشه ----- ۱۲۶
بعد از من مظلوم و مغلوبی ----- ۱۲۶

جای جبرئیل می‌نشیند ----- ۱۲۷
برای خود هر چه خواستم ----- ۱۲۷
هفت باغ بهشتی ----- ۱۲۷
اسباب خوشحالی رسول خدا ----- ۱۲۸
ناله ناامیدی ----- ۱۲۸
کاتب وحی الهی ----- ۱۲۸
صدای جبرئیل در جنگ احد ----- ۱۲۹
نماز، معراج علی ----- ۱۲۹
شیفته خدا ----- ۱۳۰
ما رجعت می‌کنیم ----- ۱۳۰
جان دادن کافر ----- ۱۳۰
پدر و پسر در خدمت پیامبر ----- ۱۳۱
محمد تو را بلند کرد جبرئیل زمین نهاد ----- ۱۳۱
مشرک حنین زیر شمشیر علی ----- ۱۳۱
هدایتگر راستی ----- ۱۳۲
روح متحد ----- ۱۳۲
چهار اسب یمنی ----- ۱۳۳
میر میدان جانبازی ----- ۱۳۳
مسلمانی مردم یمن ----- ۱۳۴
علی راهنمای ابوذر ----- ۱۳۴
همسری وفادار ----- ۱۳۵
غذایی آماده ----- ۱۳۶
ابراهیم فرزند رسول خدا ----- ۱۳۶
آیه تطهیر ----- ۱۳۷

بهترین خوبی‌ها ----- ۱۳۷
رحمت الهی آمد ----- ۱۳۷
محبوب خدا ----- ۱۳۸
دست من و تو یکی ست ----- ۱۳۸
فاتح فدک ----- ۱۳۸
جنگ تبوک و جانشینی علی ----- ۱۳۹
اتاقهای بهشت ----- ۱۳۹
تجلی ایثار در مهمانی ----- ۱۴۰
سرور و سالار عرب ----- ۱۴۰
با کسی محشور می‌شود که دوستش می‌داری ----- ۱۴۰
امیرالمؤمنین لقب الهی ----- ۱۴۱
سد ابواب مسجد نبی ----- ۱۴۱
ابلاغ رسالت ----- ۱۴۲
اولین بیعت کننده ----- ۱۴۲
ماه منیر پیامبر اسلام ----- ۱۴۳
شهیدی تنها ----- ۱۴۳
نام علی در چهار جا ----- ۱۴۳
پرچم هدایت ----- ۱۴۳
تمام مردم دنیا یک طرف ----- ۱۴۴
پیشوای شرفاء ----- ۱۴۴
گریه رسول خدا ----- ۱۴۵
علی از من است ----- ۱۴۵
یحیی پیامبر کیست؟ ----- ۱۴۵
عارف بی‌بدیل ----- ۱۴۶

ولی خدا چه کسی است؟ ----- ۱۴۶
گره گشای مؤمنان، انفاق مخلص ----- ۱۴۷
کنیزی معتقد و باادب ----- ۱۴۸
عاشق بی‌نظیر پیامبر ----- ۱۴۸
شمشیر شکسته، معجزه نبوی ----- ۱۴۹
جبرئیل قوت بازوی علی ----- ۱۴۹
فاتح بی‌بدیل ----- ۱۴۹
قتل مرحب خیبری ----- ۱۵۰
شیر مرد میدان بدر ----- ۱۵۰
آزار پیامبر توسط دو زن ----- ۱۵۱
صدای شیطان بود ----- ۱۵۱
دور کن و دو بال علی ----- ۱۵۱
او را دوست دارم ----- ۱۵۲
عهد خداوند ----- ۱۵۲
فرشتگان همراه علی ----- ۱۵۲
یاوران علی در غسل پیامبر ----- ۱۵۲
دو روز مثل هم ----- ۱۵۳
وعده خداوند ----- ۱۵۴
اتمام حجت عجیب ----- ۱۵۴
انفاق در رکوع ----- ۱۵۴
دوست خالص مرا حاضر کنید ----- ۱۵۵
تزویج دو نور ----- ۱۵۵
فراموش نخواهی کرد ----- ۱۵۵
کتاب مصحف فاطمه ----- ۱۵۶

مسئله رد الشمس ----- ۱۵۶
حیله‌گر در دام خود افتاد ----- ۱۵۷
رمضان نشانه ضیافت الله ----- ۱۵۸
اشدء اعلی الکفار ----- ۱۵۸
نزول فرشتگان در شب قدر ----- ۱۵۹
انار بهشتی برای وصی پیامبر ----- ۱۵۹
کیفر زنان گناهکار ----- ۱۶۰
نخل خرمای صیحانی ----- ۱۶۰
انتقال اسرار الهی ----- ۱۶۰
شفاء رسول خدا ----- ۱۶۱
اهل بهشت ----- ۱۶۱
از علی اطاعت کنید ----- ۱۶۱
لقب امیرالمؤمنین برای علی ----- ۱۶۲
بت فلس شکسته شد ----- ۱۶۳
علی شرش را کم کن ----- ۱۶۳
شجاعت علی ----- ۱۶۳
یا علی در چه حالی؟ ----- ۱۶۴
صاحب سر پیامبر ----- ۱۶۴
برگشت خورشید به خاطر علی ----- ۱۶۴
سلام علی به رسول خدا ----- ۱۶۵
پیغام منافقان کافر ----- ۱۶۵
سعادتمند واقعی ----- ۱۶۵
وصی شما کیست؟ ----- ۱۶۵
خدایا من علی را دوست دارم ----- ۱۶۶

ظرف پر از آب شد ----- ۱۶۶
فرمان جنگ گرفت ----- ۱۶۶
از سنگ آب جوشید ----- ۱۶۷
وحی الهی بریده شد ----- ۱۶۷
صدیق اکبر نزد پیامبر ----- ۱۶۷
تو حزب خدائی ----- ۱۶۸
قلب با ایمان ----- ۱۶۸
پاک و پاکیزه و معصوم ----- ۱۶۸
شمشیر از پی حق می‌زنم ----- ۱۶۸
صلوات بر پیامبر ----- ۱۶۹
شما مظلومید ----- ۱۶۹
علی جان من است ----- ۱۶۹
به علی رجوع کن ----- ۱۷۰
امام مبین علی است ----- ۱۷۱
پرسش قیامت ----- ۱۷۱
ملاقات علی ----- ۱۷۱
وصیت رسول خدا در دست علی ----- ۱۷۲
اصحاب شیطان و نقضه شیطان ----- ۱۷۲
امتیازات علی ----- ۱۷۳
چه کسی ولی ماست؟ ----- ۱۷۳
طرح پیش ساخته برای مخالفت با علی ----- ۱۷۳
برادر رسول خدا ----- ۱۷۳
برای ازدواج چه چیزی داری ----- ۱۷۴
گمراهی آشکار ----- ۱۷۴

آنچه می‌شنوم تو نیز می‌شنوی ----- ۱۷۴
خلیفه خدا ----- ۱۷۵
دابهٔ الله کیست؟ ----- ۱۷۵
علی در طوفان نوح ----- ۱۷۵
دستور ساده پوشی ----- ۱۷۶
صفات بهشتیان ----- ۱۷۶
کوکب هدایت بعد از پیامبر ----- ۱۷۶
درخواست رسول خدا از پروردگار ----- ۱۷۷
خلیفه خدا در زمین کجاست؟ ----- ۱۷۷
خبر شهادت ----- ۱۷۷
خطبه بدون الف ----- ۱۷۸
کوثر چیست؟ ----- ۱۷۹
مرز بین مؤمن و منافق ----- ۱۷۹
حلال زادگی ----- ۱۸۰
همراهان علی ----- ۱۸۰
شبهای علی ----- ۱۸۰
هدایت‌گری مهربان ----- ۱۸۰
ارادت قلبی ----- ۱۸۱
آداب مسافرت ----- ۱۸۱
سنگی از آسمان ----- ۱۸۱
معرفی امام مبین ----- ۱۸۲
فرزند رسول خدا فدائی امام حسین ----- ۱۸۲
هم رزمان علی غنیمت خود را به او بخشیدند ----- ۱۸۲
وصی سید الانبیاء تویی ----- ۱۸۳

هم رزم جبرئیل و میکائیل ----- ۱۸۳
نهایت توصیف ----- ۱۸۳
امتیاز شیعیان ----- ۱۸۴
راه اداء دین ----- ۱۸۴
گل رحمت خداوند ----- ۱۸۴
تنها برنده مسابقه علی بود ----- ۱۸۴
توبه کنید علی ستمکار نیست ----- ۱۸۵
کلید خانه حکمت ----- ۱۸۶
بهترین عبادت نگاه کردن به چهره علی است ----- ۱۸۶
پرچمداری صحرای محشر ----- ۱۸۷
پیامبر تعهد گرفت ----- ۱۸۷
جایگاه صلوات ----- ۱۸۸
روز شمار عمر علی ----- ۱۸۸
پرورانده پیامبر ----- ۱۸۹
لقب الهی امیرمؤمنان ----- ۱۸۹
مرز بین کفر و ایمان ----- ۱۸۹
صحبت علی با خورشید ----- ۱۹۰
فرمان پیامبر به ابر آسمان ----- ۱۹۰
جایگاه معنوی علی ----- ۱۹۱
محل دعای پیامبر ----- ۱۹۱
گل خوش بوی محمد ----- ۱۹۱
فرشته‌ای از سه جنس ----- ۱۹۱
ممتازترین مرد اسلام ----- ۱۹۲
از علی جدا مشو ----- ۱۹۲

جوانمرد مطلق ----- ۱۹۲
حیله زن یهودی ----- ۱۹۲
دوران خانه نشینی امام علی ----- ۱۹۳
تفسیر قرآن نمی‌دانم ----- ۱۹۳
شرابخوار در دستان علی ----- ۱۹۳
ثروت امام علی ----- ۱۹۴
زودتر می‌دانست خلیفه خواهد شد ----- ۱۹۵
غصب خلافت از دیدگاه پدر ابوبکر ----- ۱۹۵
نامه ابوبکر به پدر در مورد خلافت ----- ۱۹۵
اجل نگهبان مرد است ----- ۱۹۶
قضا و قدر الهی ----- ۱۹۶
چرا قصاص دو بار انجام شود ----- ۱۹۶
شهیدی بر نخل خرما ----- ۱۹۷
او را رو سفید می‌بینم ----- ۱۹۷
حق با علی است ----- ۱۹۷
شهید ولایت علی بن ابی‌طالب ----- ۱۹۸
احتجاج امام علی با ابوبکر ----- ۱۹۸
خدایا! این جماعت مرا بیچاره کردند ----- ۲۰۰
جانشین واقعی ----- ۲۰۱
حق طرفداران اندکی دارد ----- ۲۰۱
بیعت اجباری ----- ۲۰۲
خلیفه در منزل عباس بن عبدالمطلب ----- ۲۰۲
تو در ردیف کافرانی ----- ۲۰۲
شورای ساختگی، نقشه‌ای شیطانی ----- ۲۰۳

خوشحالی بنی امیه ----- ۲۰۵
وقف کردن چاه ----- ۲۰۵
سلام جبرئیل و همراهان به علی ----- ۲۰۵
شخصیت مستقل و مستحکم ----- ۲۰۶
شفاعت علی از عمار ----- ۲۰۶
خانه نشین مظلوم ----- ۲۰۷
سرداری لایق ----- ۲۰۸
کوتاه و گویا ----- ۲۰۸
تجارت و بازرگانی ----- ۲۰۹
تعیین مبداء سال هجری قمری ----- ۲۰۹
عالمترین مردم ----- ۲۰۹
شعر وداع ----- ۲۰۹
گردآورنده قرآن کریم ----- ۲۱۰
شروع خانه نشینی ----- ۲۱۰
حجر الاسود گواهی می‌دهد ----- ۲۱۱
تدابیر علی در توسعه کشاورزی ----- ۲۱۱
علی در کنار سلمان فارسی ----- ۲۱۱
اتمام حجت علی با ابوبکر ----- ۲۱۲
پاک طینتی ارادتمند علی ----- ۲۱۲
غصب خلافت و مظلومیت علی ----- ۲۱۳
علی از امتحانات الهی می‌گوید ----- ۲۱۴
فریادرس یتیمان ----- ۲۱۵
قاتل ظاهری ----- ۲۱۶
قضاوت خلیفه ----- ۲۱۶

شش زناکار ----- ۲۱۷
یا علی چاره کار چیست؟ ----- ۲۱۷
میر میدان قضاوت علی ----- ۲۱۷
همراز و همراه فاطمه ----- ۲۱۸
علی روح صبر ----- ۲۱۸
پناه مردم و مؤمنان ----- ۲۱۹
آسمان علم، آفتاب فکر ----- ۲۱۹
منطق ابوبکر در قضیه فدک ----- ۲۲۰
خلیفه تراشی اسباب امتحان الهی ----- ۲۲۱
توطئه قتل علی ----- ۲۲۲
غم عمیق علی ----- ۲۲۲
خطبه ای توحیدی ----- ۲۲۳
ریا کاری ----- ۲۲۳
والکاظمین الغیظ ----- ۲۲۴
مظلومیت امام علی ----- ۲۲۴
خمس حق ماست ----- ۲۲۴
بدرقه ابوذر توسط امام علی ----- ۲۲۴
برتری از آن ماست ----- ۲۲۵
سزای کتمان حق ----- ۲۲۶
نفوذ کلام امام علی ----- ۲۲۶
چشم خدا دیده و دست خدا زده ----- ۲۲۷
امیرمؤمنان واقعی ----- ۲۲۷
سازش کاران بی غیرت ----- ۲۲۷
حیله گر درمانده ----- ۲۲۸

حد شراب خوار ----- ۲۲۸
پناه و امان امت ----- ۲۲۹
برادر رسول خدا تصمیم گرفت ----- ۲۲۹
راهنمائی های جنگی امام علی ----- ۲۲۹
امانت داری حجرالاسود ----- ۲۳۰
سیاست بازی نامشروع ----- ۲۳۱
فعالیتهای کشاورزی ----- ۲۳۱
کاتب مصحف فاطمه الزهرا ----- ۲۳۱
حامیان خلافت علی ----- ۲۳۲
خانه ام را آتش زده اند؟ ----- ۲۳۳
او علی بن ابیطالب است ----- ۲۳۳
از بیکاری بیزار بود ----- ۲۳۴
کار کردن شیوه او بود ----- ۲۳۴
چه مصیبتها که از این جماعت نکشیدم ----- ۲۳۴
درهم کوبنده جباران ----- ۲۳۴
عفو زن زناکار ----- ۲۳۵
آزار پیامبر ----- ۲۳۵
کیفر مردی گستاخ و بی ادب ----- ۲۳۵
حکومتداری امام علی ----- ۲۳۶
همکاری اقوام و فامیل با یکدیگر ----- ۲۳۶
عامل هلاکت زودرس ----- ۲۳۶
وقت بیکاری برو مسجد ----- ۲۳۷
کریم بامروت ----- ۲۳۷
اسم اعظم خداوند ----- ۲۳۷

کمترین ها ----- ۲۳۷
واضع علم قواعد عربی ----- ۲۳۸
فردی که مورد لعن واقع شد ----- ۲۳۹
پیروان واقعی معاویه ----- ۲۳۹
نامه رسان رشید و شجاع ----- ۲۴۰
شهید آگاه ----- ۲۴۱
ملاقات علی با منشی انوشیروان ----- ۲۴۱
شمشیر بجای فحش ----- ۲۴۲
عادل دلسوز و آگاه ----- ۲۴۲
قنبر آهسته تر ----- ۲۴۳
حکم خدا را اجرا کردم ----- ۲۴۳
فرزند آخرت باش ----- ۲۴۴
آثار بیعت با علی ----- ۲۴۴
جهالت های یک زن چها که نکرد ----- ۲۴۴
از حمله شیر در امانی ----- ۲۴۵
یتیم نواز مهربان ----- ۲۴۵
یتیم نواز مهربان ----- ۲۴۵
یاری دهنده ضعیفان ----- ۲۴۵
قناعت نفس ----- ۲۴۶
امیر ملک بندگی ----- ۲۴۶
عبادت علی ----- ۲۴۶
توصیف عبادت علی ----- ۲۴۷
مفسر آیات حق تعالی ----- ۲۴۷
ناله های تنهایی ----- ۲۴۷

اولین سری که بر نیزه رفت ---- ۲۴۸
همسر پیامبر پشتیبان علی ---- ۲۴۹
یار نزدیک دو امام ---- ۲۴۹
از خداوند یاری جویید ---- ۲۴۹
رستگاری یافتن ---- ۲۵۰
حافظ بیت المال ---- ۲۵۰
سوء استفاده از مقام ---- ۲۵۰
بازماندگان غافل ---- ۲۵۰
نماز، یا کار کدامیک؟ ---- ۲۵۱
درست وضو بگیر ---- ۲۵۱
نماز اول وقت ---- ۲۵۲
نماز چیست؟ ---- ۲۵۲
مثل تو مثل کلاغ است ---- ۲۵۲
ترک نماز جماعت و محرومیت ها ---- ۲۵۳
اهمیت نماز جماعت و حرمت مسجد ---- ۲۵۳
ساختن مصلی در خانه ---- ۲۵۳
ترک همسایگی مسجد ---- ۲۵۴
یک پیراهن بیشتر ندارد ---- ۲۵۴
پیش بینی درست ---- ۲۵۴
انواع گناهان ---- ۲۵۵
جنگجوها را از اسارت آزاد کنید اما.. ---- ۲۵۵
طلا یا نقره؟ کدامیک! ---- ۲۵۶
نافرمانی از پدر ---- ۲۵۶
ترویج سب حضرت علی ---- ۲۵۶

فقط پیامبر بین آنها نبود ----- ۲۵۷
قنبر غلام علی ----- ۲۵۷
آب حیات ----- ۲۵۷
بزرگترین سود ----- ۲۵۸
تغییر دادن اذان و اقامه ----- ۲۵۸
حاکم اسلامی در بازار ----- ۲۵۸
مردم مجهز شوید!! ----- ۲۵۹
چگونه صبح کردی؟! ----- ۲۵۹
ده مقام نبوی ----- ۲۶۰
اشرف خصایل دنیا ----- ۲۶۰
خروش آتش دوزخ در گوش ----- ۲۶۰
گفتار حضرت علی پیرامون مفهوم اذان ----- ۲۶۱
اصحاب رس کیانند ----- ۲۶۱
مظهر عفو و رحمت خداوندی ----- ۲۶۲
شناسایی علی در میدان جنگ ----- ۲۶۳
جان جاودانه هر دو جهان ----- ۲۶۳
زیاده طلبی ظالمان و جواب علی ----- ۲۶۳
مظلومیت مضاعف ----- ۲۶۴
گناهان به حسنه و ثواب تبدیل می‌شود ----- ۲۶۴
هفتاد و دو حرفی از اسم اعظم خداوند ----- ۲۶۵
صلایی آسمانی و.. ناله های تنهایی!! ----- ۲۶۵
حق به اهلش رسید ----- ۲۶۷
فال بد زدن ----- ۲۶۷
بسوی خدا بیا ----- ۲۶۸

ما خاندان رحمتیم ----- ۲۶۸
امام مبین منم ----- ۲۶۹
حضرت علی و برزخیان ----- ۲۶۹
منافق حدیث گو ----- ۲۶۹
حکومت و آزادی ----- ۲۷۰
حکومت و احقاق حق ----- ۲۷۰
والی مصر ----- ۲۷۰
راوی حدیث می‌گوید ----- ۲۷۱
ستایش خلافت تاءسف از شهادت ----- ۲۷۱
شروع خلافت ----- ۲۷۲
ای غمدیده، به سوی ما شتاب کن!! ----- ۲۷۳
پناه آبروداران ----- ۲۷۳
آغاز خلافت علی ----- ۲۷۴
بیعت و بیعت شکنان ----- ۲۷۴
قبرم را مخفی کنید.. ----- ۲۷۵
پایه های هدایت خراب شد ----- ۲۷۵
به بهانه دین، شیر دنیا را می‌دوشند ----- ۲۷۶
شب نوزدهم ماه رمضان ----- ۲۷۷
تهدید و اندرز فرماندار ----- ۲۷۷
عادل دادگر ----- ۲۷۷
جایگاه سهل بن حنیف در پیش علی ----- ۲۷۸
شب زنده دار خائف ----- ۲۷۹
اختلاف بزرگ ----- ۲۷۹
علی و میل به جگر ----- ۲۷۹

خدای مهربانتر از خودت ----- ۲۸۰
عدالت علی ----- ۲۸۰
خانه ای در محله فانی و کوچه هلاک شدگان ----- ۲۸۰
سیمای شیعیان ----- ۲۸۱
مرد صلاة و صیام و قیام ----- ۲۸۱
لذات دنیا چیست؟ ----- ۲۸۲
شمارش مورچگان ----- ۲۸۲
سردار لشکر ضلالت ----- ۲۸۲
علی در شهر بصره ----- ۲۸۳
اسم اعظم خداوند ----- ۲۸۳
ورود علی به کوفه ----- ۲۸۳
اسراف در قتل ----- ۲۸۴
آداب مسافرت ----- ۲۸۴
مادرش کیست؟ ----- ۲۸۵
جایگاه قیامتی ابوطالب ----- ۲۸۵
امیر، امین ----- ۲۸۵
بیعت قلبی ----- ۲۸۶
فرمانده دانا ----- ۲۸۶
نفرین علی ----- ۲۸۶
نهی از گریه کردن بر شهید ----- ۲۸۷
روباهی در چنگ شیر ----- ۲۸۷
غذای حاکم ممالک اسلامی ----- ۲۸۷
چقدر فاصله اینها کم است ----- ۲۸۸
تروریست نادم ----- ۲۸۸

محمد حنفیه یا حیدر ثانی ---- ۲۸۸
توانمردی شیرزرد ---- ۲۸۹
همسفره فقیران ---- ۲۸۹
بزرگترین مربی بشر ---- ۲۸۹
پیراهن وصله ای ---- ۲۹۰
رشوه برای علی ---- ۲۹۰
اخلاق حکومتداری ---- ۲۹۰
عبور امام علی از کنار کاخ مدائن ---- ۲۹۰
اعتکاف امام علی ---- ۲۹۱
امیر عدالت ---- ۲۹۲
غفلت تاکی؟!! ---- ۲۹۲
امام پدر یتیمان ---- ۲۹۲
علی و ابن ملجم ---- ۲۹۳
اطاعت امام یا دعوت دشمن ---- ۲۹۳
ایرانیان حاکم می‌شوند و.. ---- ۲۹۴
رعایت حقوق غلامان ---- ۲۹۴
تبعیت از پیامبر ---- ۲۹۴
مردم مکه و بیعت با امام علی ---- ۲۹۵
غریبی با غریبه ای نشسته؟! ---- ۲۹۵
سهل؛ یاری صادق و همراهی دائمی امام علی ---- ۲۹۶
صدای شیطان ---- ۲۹۷
نظارت در حکومت ---- ۲۹۷
نظارت در حکومت ---- ۲۹۷
شباهتی میان علی و عیسی ---- ۲۹۸

انساب حضرت علی ----- ۲۹۸
شاه مردان ----- ۲۹۸
صاحب عدالت مطلق رفت ----- ۲۹۹
تحمل عدالت!!! ----- ۲۹۹
شریح قاضی غاصب ----- ۳۰۰
کلامی از قانون وراثت ----- ۳۰۱
پیوستن سرباز دشمن به سپاه علی ----- ۳۰۱
قبرش چون قدرش مخفی ----- ۳۰۱
علی و شکر کتیبه ----- ۳۰۲
توجیه در جنگ جمل ----- ۳۰۲
توجیه گر؛ مکار و پاسخ امام علی ----- ۳۰۳
نامه معاویه به علی ----- ۳۰۳
علی و یتیمان ----- ۳۰۴
پیامبر از ناکثین و قاسطین و مارقین می‌گوید ----- ۳۰۴
خبر از شهادت میثم ----- ۳۰۴
علی و راهب ----- ۳۰۵
دنیا برای اهل تقوا ----- ۳۰۶
فاصله حق و باطل چقدر است.. ----- ۳۰۶
باید بسیج عمومی نمود ----- ۳۰۷
تحمل؛ حمل سخن اهل بیت ----- ۳۰۸
سازمان شرطة الخمیس ----- ۳۰۸
میثم تمار صاحب سر امام ----- ۳۰۹
میثم همراز شبانه علی ----- ۳۰۹
قدرت معنوی علی ----- ۳۱۰

ایثار و جان بازی کمیل ----- ۳۱۰
برخورد با خاطی ----- ۳۱۰
میهمانداری کریم ----- ۳۱۱
دادرسی علی ----- ۳۱۱
نقش مهر امامت ----- ۳۱۲
شجاعت عبیدالله بن عباس ----- ۳۱۳
علی در کربلا ----- ۳۱۳
علی و جاسوس معاویه ----- ۳۱۳
معاویه و پیشگویی علی ----- ۳۱۳
گروههای مردم ----- ۳۱۴
وصیتی از امام علی ----- ۳۱۴
دستگیری قاتل علی ----- ۳۱۴
اولین فتح به دست امام حسین ----- ۳۱۵
از پسرم انتظار نداشتم.. ----- ۳۱۵
ساده زیستی ----- ۳۱۶
علی و فروش شمشیر ----- ۳۱۶
علی و بیت المال ----- ۳۱۶
دستور حکومتی به فرمانداران ----- ۳۱۷
انواع رفیق ----- ۳۱۷
کسی که فرمانش را نمی‌برند آخر چه کند؟! ----- ۳۱۷
دستور حکومتی به فرماندار بصره ----- ۳۱۸
علی در کربلا ----- ۳۱۹
توصیف مرگ ----- ۳۱۹
مرد، مردان عالم ----- ۳۱۹

هلاکت ظالم، حتمی است ----- ۳۱۹
فریاد رس خلیفه! ----- ۳۱۹
گوش شنوا ----- ۳۲۰
صورت برزخی وصی موسی ----- ۳۲۰
علم داشتی ولی.. ----- ۳۲۰
بیعت شکنان جمل ----- ۳۲۰
دوست با وفا ----- ۳۲۱
همراه فقیران ----- ۳۲۱
جاهلان احمق و مظلومیت علی ----- ۳۲۱
خلیفه و حاکم مظلوم! ----- ۳۲۲
خبر شهادت در خارج از کوفه ----- ۳۲۲
اشعار جانسوز علی در سوگ عمار ----- ۳۲۲
جمجمه ای حرف زد ----- ۳۲۳
علی در آخرین لحظات ----- ۳۲۴
مرگ می‌آید ----- ۳۲۴
اندکی بود از بسیار! ----- ۳۲۴
نفرین امام علی ----- ۳۲۴
علی و تکلم با ارواح ----- ۳۲۵
رسول خدا گفته.. ----- ۳۲۶
زندگی خلیفه مسلمین ----- ۳۲۶
مرا موقع مرگ می‌بینی! ----- ۳۲۶
عداوت اشعث و خانواده اش با علی ----- ۳۲۶
قدر علی را ندانستند ----- ۳۲۷
صورت برزخی وصی عیسی ----- ۳۲۷

دستورات حکومتی به فرماندار آذربایجان ----- ۳۲۸
نمونه ای از وصیت سیاسی علی ----- ۳۲۸
ماجرای درخواست عقیل ----- ۳۲۸
ابوالفضل عباس در جنگ صفین ----- ۳۲۹
شیوه درست زندگی ----- ۳۳۰
مطیع فرمان پدر ----- ۳۳۰
مسجد ضرار ----- ۳۳۱
کلماتی از من فرا گیرید ----- ۳۳۱
غرور و ریاست طلبی ----- ۳۳۱
دزدان طماع ----- ۳۳۲
نباء عظیم کیست؟ ----- ۳۳۲
اتصال معنوی شیعیان با علی ----- ۳۳۳
خبر از آینده ----- ۳۳۳
تصنیف های هرزه ----- ۳۳۳
علی کشته شد و من زنده ام ----- ۳۳۴
زندگی خلیفه مسلمین! ----- ۳۳۴
چهار غم بزرگ ----- ۳۳۵
رجال الحق، دروغین ----- ۳۳۵
خبر از آینده ----- ۳۳۵
همجواری خداوند ----- ۳۳۵
توبه کننده، آزاد شد ----- ۳۳۶
به حساب خدا بگذار.. ----- ۳۳۶
علی و رنجها و مصائبش ----- ۳۳۷
علی و رنجهای حکومت داری ----- ۳۳۷

تواضع حضرت علی ----- ۳۳۸
امام فقیر نبود انفاق گر کاملی بود ----- ۳۳۸
غیب گویی ستاره شناس در محضر حضرت ----- ۳۳۹
ازدواج جوانان ----- ۳۳۹
تقسیم بیت المال ----- ۳۳۹
تقسیم جام طلا و نقره از بیت المال ----- ۳۳۹
امام العارفین و مطالعه آسمان ----- ۳۴۰
قرآن صامت، قرآن ناطق ----- ۳۴۱
فرار افراد امام در جنگ ----- ۳۴۱
این دستور خدا بود یا سفارش پیامبر ----- ۳۴۲
روشی صحیح ----- ۳۴۲
هیجان جنگ ----- ۳۴۳
تعیین امام ----- ۳۴۳
پیام رسانی که عاقبت به خیر شد ----- ۳۴۴
یتیم نوازی امام علی ----- ۳۴۶
راستگویی و امانت داری ----- ۳۴۶
اطمینان به امدادهای غیبی خداوند ----- ۳۴۶
غلامی با وفا و غیرتمند ----- ۳۴۶
بهترین انسانها در قیامت ----- ۳۴۷
خبر از آینده ----- ۳۴۷
مؤمن و کافر ----- ۳۴۷
انواع دوست و رفیق ----- ۳۴۸
نفرین ابدی ----- ۳۴۸
مسجد سازی های حضرت علی ----- ۳۴۹

توجه به وضع اقتصادی مردم ----- ۳۴۹
کار کردن افتخار اوست ----- ۳۵۰
بی تکلف زیست ----- ۳۵۰
مردی ناشناس کنار خانه علی ----- ۳۵۰
تو را چه کسی امیرالمؤ منین کرده؟ ----- ۳۵۱
قاتل زبیر ----- ۳۵۱
نصیحت به پیشوایان ----- ۳۵۲
علی و قرآن ----- ۳۵۲
ارادتمندی، سعادتمندی ----- ۳۵۳
نماز جمعه ----- ۳۵۳
مست جام ولایت علی ----- ۳۵۳
چهار دستور برای صحت بدن ----- ۳۵۴
درهم کوبنده دشمنان ----- ۳۵۴
آراستگی ظاهر ----- ۳۵۴
معنای رکوع ----- ۳۵۴
حقیقت وجود انسان ----- ۳۵۵
اوصاف مردی بی نظیر ----- ۳۵۵
مظهر العجایب ----- ۳۵۶
احترام به یاران ----- ۳۵۶
یاد خدا در همه حال ----- ۳۵۶
نظر شیطان درباره ولایت علی ----- ۳۵۷
زاهد و عابد ----- ۳۵۷
مراقب رفتار قاضی ----- ۳۵۷
حضرت علی و شیوه حکومتداری ----- ۳۵۸

علاقه مالک اشتر به امام علی ----- ۳۵۸
محبت وسیع و وثیق مقداد ----- ۳۵۸
سرزنش متخلفین از جنگ ----- ۳۵۹
عروج مرد ملکوتی ----- ۳۵۹
زندگی بدون تو کفر است ----- ۳۶۰
استهزاء دشمن ----- ۳۶۰
فضیلت مسجد کوفه ----- ۳۶۰
بر منبر سلونی ----- ۳۶۱
خیر دنیا و آخرت ----- ۳۶۲
مواظبت و دقت در اوقات نماز ----- ۳۶۲
حماقت منافقی بی آبرو ----- ۳۶۳
پیام نامردی ----- ۳۶۳
اصلح را بر کار گماشتم ----- ۳۶۳
عزل کارگزاران و عثمان ----- ۳۶۴
شیوه های رزمی و اطلاعاتی در جنگ ----- ۳۶۴
مردانگی در میدان جنگ ----- ۳۶۵
برادران واقعی علی ----- ۳۶۶
برگشت آفتاب در سرزمین بابل برای علی ----- ۳۶۶
توصیه علی به کمیل درباره نماز ----- ۳۶۷
امیدوار کننده ترین آیه قرآن ----- ۳۶۷
تدابیر صنعتی امام علی ----- ۳۶۸
غصه دار یتیمان ----- ۳۶۸
تادیب مردی سبک ----- ۳۶۸
روش تربیت کودک ----- ۳۶۹

شیری در میدان جنگ ----- ۳۶۹
تاکتیک نظامی ----- ۳۶۹
غذا و لباس ساده امام ----- ۳۷۰
سادگی منزل و زندگی ----- ۳۷۰
در انتظار فرشتگان الهی هستم ----- ۳۷۱
سرزنش کسانی که به جنگ نیامدند ----- ۳۷۱
رابطه قاضی با مردم ----- ۳۷۱
مظهر عدل الهی ----- ۳۷۲
دعوای عبد و مولا ----- ۳۷۲
عفو و بخشش بخاطر قرآن ----- ۳۷۲
حفظ روحیه لشگر ----- ۳۷۳
شعارها در میدان جنگ ----- ۳۷۳
زندانی بدکاران در حکومت علی ----- ۳۷۳
توبیخ فرمانده ای ضعیف ----- ۳۷۴
برخورد امام با جاسوسان ----- ۳۷۴
تبعید متخلفان توسط امام ----- ۳۷۴
برخورد با مرتدان ----- ۳۷۴
نحوه برخورد با مجرمان ----- ۳۷۵
دستور العمل علی به محمد بن ابی بکر ----- ۳۷۵
قدر جوانی دانستن ----- ۳۷۵
حالت علی در نماز ----- ۳۷۶
فریب رکوع و سجده کسی را نخورید ----- ۳۷۶
آتش فتنه را خاموش کرد ----- ۳۷۶
منزلت قاری نزد علی ----- ۳۷۷

امام در برخورد با غلات ----- ۳۷۷
تنبیه هوس باز شکم پرست ----- ۳۷۷
عدالت برای همه ----- ۳۷۷
تاخیر در اجرای الهی ----- ۳۷۸
امیرالمؤمنین واقعی ----- ۳۷۸
همدم انبیاء و اولیاء علیست ----- ۳۷۸
دختر بچه عاشق ----- ۳۷۹
قضاوتی جامع و کامل ----- ۳۷۹
عدالت مجسم ----- ۳۷۹
اولین صحنه ملاقات ابن ملجم با امام علی ----- ۳۷۹
گفتگوی امام علی با ابن ملجم ----- ۳۸۰
سه بار بیعت گرفت ----- ۳۸۰
ماندن ابن ملجم نزد علی ----- ۳۸۱
عکس العمل یاران امام در قبال ابن ملجم ----- ۳۸۱
ابن ملجم در کوفه ----- ۳۸۲
آتش غم بر سینه یاران علی ----- ۳۸۲
دهانش پر از آتش باد ----- ۳۸۳
سفارشهای آخر ----- ۳۸۳
قصاص قاتل امام ----- ۳۸۴
عشق تو جاری و جاوید در جانها ----- ۳۸۴
چگونگی غسل امام علی ----- ۳۸۴
همه در بحر غم مولا ----- ۳۸۴
دختر یتیمی از علی می‌گوید ----- ۳۸۵
مرد آذربایجانی نزد علی ----- ۳۸۵

گریه مردی یهودی از غم هجران ----- ۳۸۶
عهدنامه صفین ----- ۳۸۶
متن قرارداد حکمیت در جنگ صفین ----- ۳۸۷
احمقی در چنگال روباه ----- ۳۸۷
بیعت مردم کوفه با علی ----- ۳۸۸
مارق اول ----- ۳۸۸
گفتگوهای قبل از جنگ نهروان ----- ۳۸۹
حمله کنندگان نهروان ----- ۳۸۹
ظهور خوارج دوم ----- ۳۹۰
قسم نخورید ----- ۳۹۰
علی و عدالت ----- ۳۹۰
اما معاویه و عدالت او ----- ۳۹۱
علی و مرد سارق ----- ۳۹۱
قدر عدالت گستر حق را ندانستند ----- ۳۹۱
داستانهای متفرقه از زندگی امام علی ----- ۳۹۱
احترام را متوجه باش ----- ۳۹۱
انواع انسانهای ----- ۳۹۲
امام علی و حضرت قائم ----- ۳۹۲
اعلم از انبیاء الهی ----- ۳۹۳
تماس فرشته با علی ----- ۳۹۳
علی بنده ای از بندگان پیامبر ----- ۳۹۴
تغافل در مقابل جاهل ----- ۳۹۴
بیان علت مریضی ها ----- ۳۹۴
اسم امیرمؤمنان اختصاصی است ----- ۳۹۴

کلاه شفا بخش ----- ۳۹۵
معنی صلوات تجدید بیعت با ولایت ----- ۳۹۵
مرده بودی زنده شدی ----- ۳۹۵
قرین شیطان ----- ۳۹۵
زور بازوی علی ----- ۳۹۶
خدایش نگه داشت ----- ۳۹۶
معنی حسنه و سیئه ----- ۳۹۶
منشاء گریه هر مؤمن ----- ۳۹۷
عامل استجابت دعا ----- ۳۹۷
نحوه تربیت فرزندان ----- ۳۹۷
راه مبارزه با شیطان ----- ۳۹۷
شیعه واقعی علی ----- ۳۹۸
پناه بر خدا ----- ۳۹۸
حضرت خضر با علی ----- ۳۹۸
امیر نفس؛ کریم دهر ----- ۳۹۹
چرا دعای ما مستجاب نمی‌شود؟! ----- ۳۹۹
جواز عبور از صراط ----- ۴۰۰
دوست با شیعه فرق دارد ----- ۴۰۰
دعا به هنگام وضو گرفتن ----- ۴۰۱
یعسوب الایمان ----- ۴۰۱
مرا موعظه کنید ----- ۴۰۱
خود را سبک نکن ----- ۴۰۱
قسیم الجنة و النار ----- ۴۰۲
جواب کامل تر ----- ۴۰۲

امام کامل ----- ۴۰۲
نشانه های قوم جاهل ----- ۴۰۳
جملات پایانی تورات ----- ۴۰۳
نه کلمه کامل ----- ۴۰۳
افتخارات علی ----- ۴۰۳
فضیلت های امیرالمؤمنین علی ----- ۴۰۴
عذاب بر آنها وارد می‌شود زمانی که.. ----- ۴۰۴
وسایل زیادی رزق ----- ۴۰۴
فضیلت هایی که اختصاص به علی دارد ----- ۴۰۴
کلامی سودبخش و کوتاه ----- ۴۰۵
رستگاری و درستکاری در چند سؤال ----- ۴۰۵
علامت شیطان ----- ۴۰۶
همچون زنبور عسل باشید ----- ۴۰۶
افضل مردم علی است ----- ۴۰۶
زاذان فارسی ----- ۴۰۸
علی در منظر دیگران ----- ۴۰۸
علی در محراب عبادت ----- ۴۰۹
نور واحد ----- ۴۰۹
بر دو قبله نماز خواند ----- ۴۰۹
کلام ناب ----- ۴۱۰
خود را مشهور کن ----- ۴۱۰
راه سعادت، پایه های دین ----- ۴۱۰
سیصد آیه در قرآن از علی است ----- ۴۱۰
در پیشگاه خدا ----- ۴۱۱

مرد کار ----- ۴۱۱
خداوندا شیعه علی! ----- ۴۱۱
نشانه های دوستی ----- ۴۱۲
ایمان و پایه های آن ----- ۴۱۲
پای برهنه ----- ۴۱۳
درمان دردها ----- ۴۱۳
سؤال پدر و پاسخ پسران ----- ۴۱۳
موحدی راستگو ----- ۴۱۴
جواب سلام ----- ۴۱۴
دنیا و علی بن ابیطالب ----- ۴۱۴
نحوه مردم داری ----- ۴۱۵
بهترین آیه قرآن کریم ----- ۴۱۶
آزادی بیت المقدس ----- ۴۱۶
درس خداشناسی ----- ۴۱۶
منشأ اندوه و غم ----- ۴۱۷
فرق بین ایمان و یقین ----- ۴۱۷
سفارش رعایت آداب اجتماعی ----- ۴۱۷
صبر برای روزی حلال ----- ۴۱۷
فضیلت ماه شعبان ----- ۴۱۸
آمرزش از گناهان ----- ۴۱۸
مرگ از دیدگاه علی ----- ۴۱۸
مسافر دنیای ناپایدار ----- ۴۱۹
بنیانگذار عمل نیکوکارانه وقف ----- ۴۱۹
لباس محبت، عبای فقر ----- ۴۱۹

مبارزه با غیب گوها ----- ۴۱۹
انفاق حضرت علی ----- ۴۲۰
توجه به آموزش سخنرانی ----- ۴۲۰
عملی بی جا ----- ۴۲۰
نیکی و بدی ----- ۴۲۰
نگاه لطف ----- ۴۲۱
جلسه شعراء ----- ۴۲۱
استکبار ورزی ----- ۴۲۱
شما را سفارش می‌کنم ----- ۴۲۱
جنس آسمانها ----- ۴۲۲
علی در قرآن ----- ۴۲۲
اسباب تأخیر عذاب الهی ----- ۴۲۲
توصیف امام علی توسط امام ششم ----- ۴۲۳
فقیه کیست ----- ۴۲۳
معنی قد قامت الصلوة ----- ۴۲۳
بعد از ایمان به خدا و رسولش ----- ۴۲۳
درجه علی از این بالاتر است ----- ۴۲۳
فخر فروشی ----- ۴۲۴
رد احسان و مروت ----- ۴۲۴
فاتح بیت المقدس ----- ۴۲۴
از قرآن یاد گیرید ----- ۴۲۵
بردباری علی ----- ۴۲۵
معنای فقر ----- ۴۲۵
انگشتران علی ----- ۴۲۵

معنی ارادت و دوست داشتن ----- ۴۲۵
راهنمایی شفابخش ----- ۴۲۶
بازیچه جریانات روز نگردد ----- ۴۲۶
مردم دو گونه اند ----- ۴۲۷
صبر در مرگ عزیزان ----- ۴۲۷
چگونه صبح کردی؟ ----- ۴۲۷
اندرزی بنما ----- ۴۲۸
از بسیاری از آنها می‌گذرد!! ----- ۴۲۸
معاد و خداشناسی ----- ۴۲۸
اسلام چیست؟ ----- ۴۲۸
میثم تمار ----- ۴۲۹
خبر از قیام مختار ----- ۴۲۹
تقسیم پول نان به عدالت ----- ۴۲۹
صدرنشینی مجلس ----- ۴۳۰
منع از چاپلوسی ----- ۴۳۰
گفتگو با دنیای فانی ----- ۴۳۰
مرد مردان عالم ----- ۴۳۱
صبر چیست؟ ----- ۴۳۱
شبی با علی ----- ۴۳۱
تفسیر الله اکبر اذان ----- ۴۳۲
میزان عمل صحیح است ----- ۴۳۲
ای مضطرب دار فنا باش آرام ----- ۴۳۲
نماز، قرب، لقای حق ----- ۴۳۳
زایمان عجیب و قضاوتی عجیب تر!! ----- ۴۳۳

ترک ریا کاری ----- ۴۳۳
نحوه برخورد با جاهل ----- ۴۳۴
نحوه مهمانداری ----- ۴۳۴
عوامل تنگدستی و فقر ----- ۴۳۴
استغفار و طلب آمرزش ----- ۴۳۵
خبر غیبی امام علی از مسجد جمکران قم ----- ۴۳۵
شقوق علوم ----- ۴۳۶
گزینش کلامی ----- ۴۳۶
مناعت طبع ----- ۴۳۶
کیفیت قلب ----- ۴۳۶
راه شناخت ----- ۴۳۷
دعای مستحب شده ----- ۴۳۷
اخلاق مردم داری ----- ۴۳۸
زمین شناسی امام علی ----- ۴۳۸
کاشت درخت خرما ----- ۴۳۹
احداث باغ ----- ۴۳۹
موقوفات حضرت زهرا ----- ۴۳۹
دعای ختم قرآن ----- ۴۴۰
به خانواده ات سفارش کن ----- ۴۴۰
اهل زمانه خود را بشناس.. ----- ۴۴۰
گفتگوی شیرین امام علی با امام حسن ----- ۴۴۱
پیشگویی تاریخی امام علی در حمله هلاکو خان مغول به بغداد ----- ۴۴۲
بیان راز نسب پیامبر توسط امام علی ----- ۴۴۲
همام کیست؟ ----- ۴۴۳

ایراد خطبه ای بدون نقطه ----- ۴۴۴
حمد حق تعالی ----- ۴۴۵
اگر در راه خدا ثابت قدم باشی ----- ۴۴۵
بی اعتنایی به دنیا ----- ۴۴۵
امیرالمؤمنین یعنی چه؟ ----- ۴۴۶
عدم توفیق نماز شب ----- ۴۴۶
علم و دانش ----- ۴۴۶
سخن بیهوده ----- ۴۴۶
فرق بهشت و مسجد ----- ۴۴۶
معجزه ای از امام علی ----- ۴۴۷
دوستان خدا کیانند؟ ----- ۴۴۷
چگونگی مرگ هارون ----- ۴۴۷
در کاخ آرزو چه می‌کنی؟ ----- ۴۴۸
قربانی پسر! ----- ۴۴۸
استطاعت و قدرت ----- ۴۴۸
انواع اسمهای علی ----- ۴۴۹
پیشگویی وقایع آخرالزمان ----- ۴۴۹
رفتارهای اجتماعی ----- ۴۵۰
مناجات علی در سجده نمازها ----- ۴۵۰
القاء عزت نفس به فقیر و قدردانی از مردم ----- ۴۵۰
مفسر قرآن ----- ۴۵۱
سفارش به امام حسن ----- ۴۵۱
توبه نصوح ----- ۴۵۱
همه زهد در دو کلمه ----- ۴۵۱

معرفی امام علی ---------- ۴۵۲
چشم چرانی ممنوع ---------- ۴۵۳
پاورقی ---------- ۴۵۳
درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان ---------- ۴۹۱

۱۰۰۱ داستان از زندگانی امام علی (ع)

مشخصات کتاب

سرشناسه: رمزی اوحدی محمدرضا، ۱۳۴۵ -

عنوان و نام پدیدآور: ۱۰۰۱ داستان از زندگانی امام علی(ع)/ نویسنده محمدرضا رمزی‌اوحدی.

وضعیت ویراست: [ویراست ۲]

مشخصات نشر: قم: سعید نوین، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۶۹۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۹۳۳-۸۳-۲ ۱۱۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت:

ویراست قبلی: سعید نوین، ۱۳۷۸.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

عنوان گسترده: هزار و یک داستان از زندگانی امام علی علیه‌السلام

موضوع: علی‌بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق -- احادیث

موضوع: علی‌بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق -- سرگذشتنامه

موضوع: علی‌بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق -- داستان

رده بندی کنگره: BP۳۷/ر۸□۴ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۹۹۲۱۳

مقدمه

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمْ

قال رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم علی منی به منزلهٔ راسی من بدنی؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: نسبت علی با من، مانند نسبت سر من با بدن من است. [۱].

مردی که وسعت او در تمام عوالم وجود نمی‌گنجد، ما را چه رسد به اینکه، در چند برگ به شرح شمایل پر شمیم او بپردازیم.

مجلس تمام گشت و به آخر رسید عمر

ما همچنان در اول وصف تو مانده‌ایم [۲].

براستی مردی را که در فضایلش رسول نجیب و ناجی صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ضربهٔ علی یوم الخندق افضل من عبادهٔ الثقلین را می‌توان در این چند برگ به وجودش دست یافت؟!!

این نوشته و داستانهای مختصر تحقیقا خواننده را در دریای غم مظلومی علی (علیه‌السلام) گرفتار امواج آتشی خواهد کرد که قرنهاست که روح شیعیانش را غرق احتراق کرده است.

[صفحه ۱۸]

زین آتشی که در سینه من است

خورشید شعله ایست که در آسمان گرفت [۳].

و اشک ما نیز در میان، آتش آتشفشان دل پر حرارت ماست که از چشمه چشمان جاری و جاوید است.

...بحر در ساغر گرداب نگنجد هرگز [۴].

ای کسی که چشم روزگار و زندگی به چشمان مظلوم توست

ای کاش ما نیز در کوچه‌های کوفه با تو بودیم

ای کاش در رکاب تو با جماعت جاهل جمل می‌بودیم و می‌جنگیدیم

ای کاش در صفین در صف با صفا تو می‌بودیم

و ای کاش در تنهائیت، زمزمه‌های شبانه‌ات، همانند کمیل و میثم و مقداد هم قدمت می‌بودیم.

شاید اگر آن روزها می‌بودیم این قدر نمی‌سوختیم.

و هزاران ای کاش‌های دیگر؛ که جگر ما را پاره‌پاره کرده است.

«اللهم یا شاهد کل نجوا و موضع کل شکوی»

جماعت جاهل و غافل با تو چها که نکردند کار را به آنجا رساندند که فرمودی: «خدایا این جماعت مرا بیچاره کردند.»

به خداوندی خداوند سوگند، دل آب از غصه‌هایت آب شد و قلب آتش کباب

به قول پیر، پیرو، پایدار، خمینی:

ما را رها کنید در این رنج بی‌حساب

با قلب پاره‌پاره و با سینه‌ای کباب

و درود خداوند بر آن مرد خدایی باد!

[صفحه ۱۹]

که آه نامه آتشینش در خطبه شقیقه در سینه سخن پنهان گشت.

در نهج‌البلاغه‌اش عنان بیان به دست کیست؟

به دست غم و غصه‌های او

براستی او با توسن سخن به کجا می‌تازد؟ به دیار غربت و تنهایی به نخلستانها و چاههای پر درد کوفه

بسوخت حافظ و ترسم که شرح قصه او

به سمع پادشاه کامکار ما نرسد

آیا کسی بود یا هست که سخن او را دریاب، و خویشتن خویش را در فضای معطر مطهر او گم کند.

به ادعا نتوان شیعه بود، شیعه کسی‌ست

که پای خود بگذارد به جای پای علی [۵].

آیا براستی در بیت الاحزان فاطمه علیهاالسلام زمزم جاری و جاوید اشکهای زهرا علیهاالسلام، جزء برای غم مظلومی علی جاریست؟

زهرا جان؛ این نوشته‌ها را از اول برای خرسندی تو نوشتم [۶] برای زنی که غصه‌دار غریبی، مرد تنها مدینه است،

مدینه بعد از نبی صلی الله علیه و آله و سلم

زهرا جان!

هر چه بر سر دلم می‌کوبم، آرام نمی‌گیرد بر آن یتیم نواز عرب، علی مرتضی

بفرما بر این یتیم بیچاره‌ای که زمین خورده شیطان و نفس است دستی از سر لطف بر کشد.

[صفحه ۲۰]

زهرا جان!

به خدای تو سوگند! قلبم قبله‌ای جز تو ندارد

ای قبله من قبر تو کجاست؟ برای تو نالیم یا از برای همسرت؟

زهرا جان!

این سر پرغوغا و ناآرام ما پرچم ارادت به توست که بر نیزه‌ی تن ناله‌کنان چون شمع بقیع می‌سوزد.

و امید اینکه روزی به عشق آل فاطمی بر چوبه دار سرافراز و لاله گون، آرام گیرد.

زهرا جان!

وجود ما از خاک، پاک فرما

روی دشمنانش سیاه و جانم به فدایش و لعنت خدا بر ظالمان آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم

[صفحه ۲۳]

تولد تا بعثت

خبر تولد علی

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: هنگامی که پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم از مادر متولد شد، فاطمه بنت اسد نزد همسر خود ابوطالب (پدر علی علیه‌السلام) آمد و مژده تولد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم را به او داد، ابوطالب به او فرمود: یک سبت (روزگار دراز و طولانی) صبر کن من هم مژده تولد مانند آن را که جز نبوت ندارد، به تو خواهم داد، آنگاه امام فرمود: سبت مدت سی سال است و فاصله زمانی بین تولد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم تا تولد امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) سی سال بود. [۷].

دستهایم رو به خداست

وقتی حضرت امیر (علیه‌السلام) بدنیا آمد، فاطمه بنت اسد همانند سایر نوزادان علی (علیه‌السلام) را قنداق می‌کرد و دستهای آن حضرت را در قنداق می‌بست. اما بعد از اینکه فاطمه به سراغ علی (علیه‌السلام) می‌آمد، مشاهده می‌کرد دستهای آن حضرت بیرون از قنداق است و پارچه‌ها هم پاره شده است، فاطمه بنت اسد دو پارچه مصری محکم آورد دستهای آن حضرت را محکم‌تر از قبل بست و آنگاه حضرت را در گهواره خود گذاشت، حضرت امیر (علیه‌السلام) با تکانی، مجدد دستمال‌ها را پاره کرد و دست خود را از قنداق بیرون آورد، مجدد فاطمه بنت اسد با سه پارچه محکم دست‌های حضرت را می‌بندد، اجمالا تا هفت بار و هفت پارچه بر روی هم، دست‌های حضرت را در قنداق می‌بندد باز حضرت دستان خود را باز می‌نماید. آنگاه حضرت علی (علیه‌السلام) به مادر خود می‌فرماید.

«مادر دست مرا رها کن، دست علی باید باز باشد که به درگاه خدا دراز کند» [۸].

[صفحه ۲۴]

تربیت علی در دامان پیامبر

وقتی فاطمه بنت اسد مادر گرامی حضرت امیر (علیه‌السلام) آن حضرت را به دنیا آورد، از عمر مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سی سال می‌گذشت. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آن کودک را سخت دوست می‌داشت از این رو به مادرش فاطمه بنت اسد گفت: گهواره علی (علیه‌السلام) را در کنار بستر من بگذار! از آن پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تربیت و پرورش بیشتر علی را به عهده گرفت و به هنگام شستشو خودش علی (علیه‌السلام) را می‌شست و شیر به دهانش می‌ریخت و در موقع خواب گهواره‌اش را تکان می‌داد و در بیداری با او سخن می‌گفت، و او را بر سینه خود می‌فشرد ... و همیشه او را به دوش می‌گرفت و در کوهها و دره‌ها و بیابانهای مکه او را به گردش می‌برد. [۹].

بار خدایا! جمعشان را پراکنده مکن

شب بعد از عروسی حضرت فاطمه الزهراء (علیه‌السلام) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برای دیدار وی به منزل علی (علیه‌السلام) آمد، آن گاه از علی (علیه‌السلام) پرسید یا علی همسرت را چگونه یافتی؟ حضرت عرض کرد: یا رسول‌الله یاور خوبی است در طاعت خدا، بعد از فاطمه الزهراء (علیه‌السلام) پرسید: فاطمه جان شوهرت چگونه است؟ عرض کرد: شوهر بسیار خوبی است در این هنگام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برای آنان دعا کرد: «بار خدای جمعشان را پراکنده مکن و بین دلهایشان الفت بیفکن و» [... ۱۰].

...لذا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای فاطمه (علیه‌السلام) همانا علی (علیه‌السلام) نزد خداوند بزرگوارتر از هارون است. زیرا، هارون موسی را خشمگین نمود و حال آنکه علی هیچ گاه مرا خشمگین نساخت. سوگند به آنکه پدرت را به حق به پیامبری مبعوث کرد هرگز یک روز هم بر او غضب نکردم و هیچ گاه ننمودم به چهره علی، جز آنکه خشم از من رخت بربست. [۱۱].

[صفحه ۲۵]

جوانمرد نوجوانان

ابوطالب پدر حضرت علی (علیه‌السلام) نام علی (علیه‌السلام) را ظهیر می‌گفت: چرا که بسیاری از مواقع او فرزندان، برادرزاده‌های خود را جمع می‌کرد و به آنان دستور می‌داد که با هم کشتی بگیرند، البته این یک نوع تفریح رایج در عرب بود، علی (علیه‌السلام) آن موقع کودک بود و دارای بازوانی درشت و کوتاه.علی (علیه‌السلام) آستین‌های خود را بالا- می‌زد و با بزرگ و کوچک از برادران و عموزاده‌های خویش کشتی می‌گرفت بطوری که با یک چرخش و بکار بردن فن خاصی پشت همه آنها را به خاک می‌برد، پدرش نیز او را تشویق می‌کرد و می‌فرمود: علی (علیه‌السلام) پیروز شد، بدین سبب او را ظهیر نامیده‌اند. [۱۲].

برای ازدواج چه داری

وقتی علی (علیه‌السلام) از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم راجع به فاطمه (علیه‌السلام) خواستگاری کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مسرور و شادمان تبسم نموده و فرمود: آیا برای این امر چیزی داری؟

علی (علیه‌السلام) عرض کرد پدر و مادرم فدای شما یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم، من چیزی را از شما پنهان نمی‌کنم آنچه دارم یک شمشیر و یک زره و یک شتر آبکش (یا اسب) است و جز اینها چیزی ندارم، نبی اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: شمشیر برای تو لازم است زیرا تو مرد جنگ هستی و با آن در راه خدا جهاد می‌کنی و شتر نیز از لوازم زندگی تست که باید با آن آبکشی نموده و برای اهل و عیال خود کسب روزی کنی و در مسافرت‌ها بارت را بر آن حمل نمایی، فقط زره تو می‌ماند که من آنرا به مهر زهرا (علیه‌السلام) می‌پذیرم یا علی (علیه‌السلام) می‌خواهی ترا بشارتی دهم.

عرض کرد: بلی پدرم و مادرم فدای شما باد. فرمود: ترا بشارت باد که خدای تعالی فاطمه (علیه‌السلام) را به تو در آسمان تزویج نمود. پیش از اینکه من او را در زمین به تو تزویج کنم. [۱۳].

[صفحه ۲۶]

لقب قضم برای علی

جنگ احد بود طلحة بن ابی‌طلحه قهرمان و پرچمدار غول پیکر دشمن به میدان تاخت. امام علی (علیه‌السلام) به میدان او رفت و درگیری شدیدی پدید آمد و سرانجام طلحه بدست علی (علیه‌السلام) کشته شد. هنگامی که طلحه با علی (علیه‌السلام) روبرو شد فریاد زد یا قضم و به نقل دیگر گفت: یا قضیم. شخصی از امام صادق (علیه‌السلام) پرسید: چرا دشمن، علی را با این لقب (قضم) خواند؟ امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: این لقب را برای این به علی (علیه‌السلام) گفت.

در آغاز بعثت در مکه مشرکان به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آزار می‌رساندند ولی تا ابوطالب پدر علی (علیه‌السلام) همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود کسی جرأت جسارت به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را نداشت. تا اینکه مشرکان عده‌ای از کودکان را واداشتند تا به سوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سنگ بیندازند. هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از خانه خود بیرون می‌آمد، کودکان سنگ و خاک به طرف پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌انداختند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از این جریان رنج آور (با توجه به اینکه موضوع به میان کودکان کشیده شده بود) به علی (علیه‌السلام) (که در آن زمان حدود سیزده سال داشت) شکایت کرد.

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: پدرم و مادرم به فدایت ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هر گاه از خانه بیرون رفتید مرا نیز با خود بیرون ببرید. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همراه علی (علیه‌السلام) از خانه بیرون آمدند کودکان مشرکین، طبق معمول خود، به سوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سنگ انداختند. علی (علیه‌السلام) به سوی آنها حمله می‌کرد و هر گاه به آنها می‌رسید گوش و بینی و عضله صورت آنها را می‌گرفت و فشار می‌داد و در هم می‌کوبید کودکان بر اثر درد شدید گریه می‌کردند و به خانه خود باز می‌گشتند، پدرانشان می‌پرسیدند چرا گریه می‌کنی؟ در پاسخ می‌گفتند: قضمنا علی قضمنا علی علی (علیه‌السلام) ما را گوشمال و ... داد از این رو علی (علیه‌السلام) را به عنوان قضم یاد کردند (یعنی گوشمال دهنده و درهم کوبنده). [۱۴].

غالب در جمله غزوه‌ها به شجاعت

خاصه به، بدر وحنین وخیبر وخندق [۱۵].

[صفحه ۲۷]

مشاهدات قبلی و غیبی

امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) در مورد مشاهدات قلبی خود در آغاز بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرمایند:

«اری نور الوحی و الرسالۀ و اشم و ریح النبوۀ ... در آن هنگام نور وحی و رسالت را می‌دیدم و بوی نبوت را (از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم) استشمام می کردم. [۱۶].

از این سخن امام (علیه‌السلام) معلوم می‌شود که هر انسانی علاوه بر چشم و گوش باطنی حس شامه و بویایی قلبی نیز دارد، سپس امام (علیه‌السلام) در مورد مشاهدات قلبی خود در آغاز بعثت ادامه می‌دهد: و لقد سمعت رنۀ الشیطان حین نزل الوحی علیه صلی الله و علیه و آله و سلم؛ هنگامی که وحی بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد صدای ناله شیطان را شنیدم سپس ادامه می‌دهند: فقلت یا رسول‌الله ما هذه الزلۀ فقال: هذا الشیطان قد آیس من عبادته امام می‌فرماید: که پس از شنیدن صدای ناله با گوش جان از رسول خدا پرسیدم که یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم این ناله چیست؟ فرمود: این ناله، ناله شیطان است که از پرستش خود نومید شده است در اینجا پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم خطاب به امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمود: انک تسمع ما اسمع وتری ما اری الا انک لست بنبی و لکنک وزیر ... تو می‌شنوی آنچه را من می‌شنوم و می‌بینی آنچه را که من می‌بینم تنها تفاوت من با تو این است که تو پیامبر نیستی ولی وزیر من هستی.

پرورش دهنده علی

هنگامی که علی (علیه‌السلام) به سن حدود شش سالگی رسید، قحطی و کمبود سراسر مکه و اطراف آن را فرا گرفت، ابوطالب پدر علی (علیه‌السلام) که مرد آبرومند و عیالوار بود در مضیقه سختی قرار گرفت، خویشان ابوطالب تصمیم گرفتند سرپرستی بعضی از فرزندان او را به عهده بگیرند رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نزد عمویش ابوطالب آمد و فرمود: علی (علیه‌السلام) را به من واگذار تا سرپرستی او را به عهده بگیرم و در پرورش او کوشا باشم ابوطالب پیشنهاد رسول

[صفحه ۲۸]

اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را پذیرفت از آن پس علی (علیه‌السلام) به خانه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم راه یافت و تحت نظارت و پرورش مستقیم و مخصوص آن حضرت قرار گرفت تا آن هنگام که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، به پیامبری مبعوث گردید. نخستین کسی که به آن حضرت ایمان آورد امام علی (علیه‌السلام) بود که در آن هنگام ده سال داشت به این ترتیب آن حضرت پروریده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود و تمام ذرات وجودش با رهنمودهای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رشد و نمو نمود. [۱۷].

نوشته بر در فردوس کاتبان قضا

نبی رسول و ولیعهد حیدر کرار [۱۸].

مولود قرآن خوان

عباس بن عبدالمطلب روایت کرده زمانی که علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) بدنیا آمد قندانه او را به دست حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم دادند. حضرت علی (علیه‌السلام) به تلاوت آیات اولیه سوره مؤمنون و آیات بعدی آن پرداخت و وقتی به آیه اولئک هم الوارثون رسید رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: به خدا قسم! که ای علی (علیه‌السلام) تو امیر ایشان می‌باشی. [۱۹].

کودک خوش اقبال و فرخنده

جابر گوید: امام باقر (علیه‌السلام) به من خبر داد: یکی از زنان طایفه بنی هلال، دایه حضرت علی (علیه‌السلام) بود که در زمان

شیرخوارگی حضرت در خیمه خود به او شیر می‌داد و نگهداریش می‌کرد، آن زن پسری هم داشت که برادر همشیر علی (علیه‌السلام) به حساب می‌آمد ولی سنش یازده ماه و چند روز از علی بزرگتر بود در کنار خیمه آنان چاهی قدیمی قرار داشت روزی آن طفل بر لب چاه آمد و سر خود را داخل آن نمود علی (علیه‌السلام) نیز مصمم شد به دنبال او برود، پای علی (علیه‌السلام) به ریسمانهای خیمه پیچیده شد و آنگاه طنابها را کشید تا خود را به برادر رضاعی خود برساند آنگاه به یک پا و دست او چسبید به حالتی که دست او را در دهان و پایش را به دست گرفت تا از فرو افتادن او در چاه آب

[صفحه ۲۹]

جلوگیری کند. در همین حال مادر رضاعی علی (علیه‌السلام) از راه رسید و صحنه را مشاهده کرد و شیون کنان فریاد زد: ای اهل قبیله‌ام، ای طایفه‌ام بیائید، چه بچه فرخنده و مبارکی!! علی فرزندم را نگه داشته تا در چاه نیفتد سپس دو کودک را از سر چاه دور کرد مردم نیز از نیروی طفلی با آن سن و سال در شگفتی فرو رفته بودند، که با بند شدن پای علی (علیه‌السلام) به طنابهای خیمه چگونه خود را کشیده تا دستش را به برادرش برساند لذا بدین جهت مادر رضاعیش او را میمون نامید یعنی مبارک و فرخنده و آن کودک در میان طایفه بنی هلال به معلق میمون شهرت یافته بود. [۲۰].

قبله حاجات علی

وقتی که حضرت علی (علیه‌السلام) در حمل مادر خود فاطمه بن اسد بود چون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فاطمه بنت اسد را می‌دیدند، اگر فاطمه نشسته بود بی‌اختیار از جای خود برمی‌خاست وقتی از جناب فاطمه بنت اسد سؤال می‌کردند چرا تو با حمل بچه‌ای که داری باز بر می‌خیزی، فرمود: حالت عجیبی در خود می‌بینم هر وقت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را می‌بینم بچه در رحم من به حرکت می‌آید و متوجه می‌شوم که فرزندم قیام نموده لهذا هنگام دیدن آن حضرت بی‌اختیار بر می‌خیزم و چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم، در پیش من از طرفی به طرف دیگر می‌رود فی الفور جنین من نیز به همان سمت به حرکت در می‌آید بنابراین من نیز ناچارم روی خود را بدان طرف نمایم، لذا حضرت علی (علیه‌السلام) از حالت و مرتبت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم منکشف بوده در هنگامی که هنوز تولد نیافته بود و این نیست مگر از خواص نفس قدسی [۲۱] لذا اهل تسنن به همین دلیل وقتی که نام مبارک علی (علیه‌السلام) را به زبان می‌آورند می‌گویند کرم الله وجهه (خداوند بر مقامش بیفزاید) و فقط درباره علی (علیه‌السلام) این جمله را می‌گویند ولی درباره سایر صحابه جمله (رضی الله عنه) می‌گویند.

[صفحه ۳۰]

تولد علی

علی (علیه‌السلام) اولین هاشمی است که پدر و مادرش هاشمی بودند (فاطمه بنت اسد بن هاشم و ابوطالب ابن عبدالمطلب بن هاشم) حضرت امیر در روز جمعه ۱۳ رجب ده سال قبل از بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ۲۳ سال پیش از هجرت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در شهر مکه و در خانه خدا به دنیا آمد. ابن قعنب می‌گوید: با عباس بن عبدالمطلب و گروهی دیگر رویاروی خانه‌ی خدا نشسته بودیم فاطمه بنت اسد به سوی خانه‌ی خدا آمد و ایستاد و گفت: «خداوندا به تو و پیامبرانت و کتابهایشان ایمان دارم. گفتار ابراهیم (علیه‌السلام) جد خود را راستین می‌دانم همانگونه این خانه را به فرمان تو بنا نهاد ... تو را به او، و به این کودک که با خود در شکم دارم، سوگند می‌دهم که زادنش را بر من آسان کن» در همین هنگام به چشم خویش همه ما دیدیم که دیوار خانه‌ی خدا از هم شکافت و آن گرامی بانو پا به درون آن گذارد و دیوار دوباره به هم آمد ما هم شتابناک

برخاستیم تا در خانه را باز کنیم اما هر چه کردیم باز نشد ... و دانستیم که این حکمت خداوندی است. سپس فاطمه بنت اسد بعد از چهار روز با کودک خود از خانه کعبه بیرون آمد. طبق پاره‌ای از روایات ابوطالب در هنگام ولادت حضرت علی (علیه‌السلام) در مکه حضور نداشت، آنگاه که ابوطالب آمد، فرزند را از مادر گرفت و به همراه فاطمه به سمت خانه کعبه رفت و از خدای کعبه خواست که نام او را هم خود معین کند و شعری در پی درخواستش خواند: «ای پروردگار شبهای تیره و تاریک، ای پروردگار ماه نورانی و درخشان، به امر خود برای ما بیان کن، که چه سزاوار او می‌بینی درباره این فرزند و او فکر می‌کرد نام فرزند خود را چه بگذارد ورقه سبزی از آسمان فرود آمد که روی آن نوشته شده بود:

خصصتما من ولد الزکی

الطاهر المطهر المرضی

واسمه من شامخ علی

علی اشتق من العلی

یعنی: شما زن و شوهر را به وجود فرزندی پاک و مفتخر ساختیم. فرزندی که پاکیزه و برگزیده و مورد پسند خداست. نام او را به سبب عظمتش علی گذاشتیم. نام

[صفحه ۳۱]

علی از نام خدای علی اعلی مشتق است. [۲۲].

کودک بت شکن

حضرت علی (علیه‌السلام) دوران کودکی خود را می‌گذرانید. روزی پدرش ابوطالب نزد همسرش فاطمه بنت اسد آمد و گفت: علی (علیه‌السلام) را دیدم که بتهای بت پرستان را می‌شکند. می‌ترسم که بزرگان قریش با خبر شوند و به او آسیب برسانند، فاطمه مادر علی گفت: شگفتا من خبری عجیب‌تر از این به تو بدهم آن هنگامی که علی (علیه‌السلام) بچه بود و در رحم من قرار داشت روزی کنار کعبه رفتم به طواف کعبه، قصد پرستش خدا را کردم. بت پرستان، بت‌های خود را در محلی در کنار کعبه گذاشته بودند. وقتی که در طواف به روبروی آن محل رسیدم علی (علیه‌السلام) در رحمم آنچنان دو پای خود را فشار می‌داد که من از نزدیک شدن به جایگاه بتها ناتوان می‌شدم. [۲۳].

خواسته‌های پیامبر از خداوند

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! پنج چیز درباره‌ی تو از خدا خواستم که خداوند همه را به من عطا کرد:

۱- اینکه من اول کسی باشم که از قبر بر می‌خیزم و غبار از چهره می‌افشانم، و تو هم با من باشی.

۲- خداوند اجازه دهد که من و تو در محل سنجش اعمال بایستیم.

۳- ترا در قیامت پرچمدار من قرار دهد.

۴- امت مرا به دست تو از حوض کوثر سیراب کند.

۵- هنگام رفتن به بهشت ترا پیشرو امت قرار دهد.

آنگاه فرمود: شکر خدای را که بر من منت نهاد و همه ی این تقاضاها را پذیرفت. [۲۴].

[صفحه ۳۲]

پیشگویی ولادت حضرت علی

در زمان حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) راهبی زندگی می‌کرد بنام مثرم بن دعیت بن شیتقام.

این مرد در عبادت معروف بود و صد و نود سال خداوند را عبادت کرده بود و هرگز حاجتی از خداوند نخواسته بود.

تا اینکه از خدا خواست، خداوندا! یکی از اولیاء خود را به من نشان ده؛ خداوند حضرت ابوطالب را نزد او فرستاد تا چشم مثرم به حضرت افتاد از جا برخاست و سر او را بوسید و او را در مقابل خود نشانید و گفت: خدا تو را رحمت کند، تو کیستی؟

حضرت فرمود: مردی از منطقه تهامه.

پرسید از کدام طایفه عبدمناف؟ فرمود: از بنی هاشم.

راهب بار دیگر برخاست و سر حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) را بوسید و گفت: خدا را شکر که خواسته مرا اعطا کرد و مرا نمیراند تا ولی خود را به من نشان داد.

سپس گفت: تو را بشارت باد! خداوند به من الهام نموده که آن مژده‌ای به توست.حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) پرسید آن بشارت چیست؟ گفت: فرزندی از صلب تو بوجود می‌آید که ولی الله است.

اوست ولی خدا و امام متقین و وصی رسول رب العالمین.

اگر آن فرزند را ملاقات کردی از من به او سلام برسان و از من به او بگو: مثرم به تو سلام می‌گوید: و شهادت می‌دهد که خدایی جز الله نیست، یگانه است و شریکی ندارد و محمد بنده و فرستاده خداست و تو جانشین بر حق او هستی نبوت با محمد و وصایت با تو کامل می‌شود.

در اینجا حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) گریه کرد و فرمود: نام این فرزند چیست؟او گفت: نامش علی است. [۲۵].

[صفحه ۳۳]

قاری قرآن در آغوش پیامبر

هنوز لحظات اول تولد امام علی (علیه‌السلام) بود که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را به بغل گرفت حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با علی (علیه‌السلام) صحبتهای خصوصی می‌کرد و سوالات بسیاری از او نمود علی (علیه‌السلام) هم با اسراری که بین خود داشتند با آن حضرت سخن گفت: و آنگونه که انبیا و جانشینانش با یکدیگر سخن می‌گویند با هم صحبت کردند.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با زبان مبارک خود دهان علی (علیه‌السلام)را باز کرد و زبان خود را در دهان او قرار داد. در این حال دوازده چشمه از زبان آن حضرت بر دهان علی (علیه السلام) باز شد و این چنین کام او را برداشت.

بعد از آن پیامبر در گوش راست علی (علیه‌السلام) اذان و در گوش چپ او اقامه گفت: سپس نوزاد کعبه رو به پدر خود کرد و گفت: اکنون نزد مثرم راهب [۲۶] برو و او را بشارت ده و آنچه را که دیدی برای او بازگو کن، اکنون در فلان غار است بعد از آن پیامبر صلی الله علیه و آله مولود کعبه را در آغوش خود گرفت و همگی به خانه ابوطالب وارد شدند. [۲۷].

خبر تولد علی برای راهب

مثرم راهب که دستان آن قبلا اشاره شد خبر تولد علی (علیه السلام) را به ابوطالب داده بود و گفته بود که سلام مرا به آن تازه مولود کعبه برسان بعد از تولد علی (علیه‌السلام) در همان ساعات اول تولد رو به پدر کرد و گفت: اکنون نزد مثرم برو و او را

بشارت ده...

حضرت ابوطالب از مکه راهی سرزمین شام شد تا در کوه لکام [۲۸] در غاری که قبلاـ محل آن معین شده بود مثرم را از ولادت علی (علیه‌السلام) مطلع کند.

[صفحه ۳۴]

لذا در روزهای بعد از ولادت علی (علیه‌السلام) ناگهان ابوطالب (علیه‌السلام)چهل روز از چشم مردم غایب شد و راهی شام شد.

هنگامی که به کوه لکام رسید و وارد غار شد مشاهده کرد که مثرم از دنیا رفته و جسد او در رو انداز روزانه‌اش پیچیده شده و بسوی قبله قرار داده شده است. و هم چنین او دو مار سیاه و سفید را دید که کنار بدن او از آن مواظبت می‌کنند مارها همین که حضرت را دیدند، در غار پنهان شدند. حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) مقابل جنازه مثرم قرار گرفت و گفت: سلام بر تو ای ولی خدا.

ناگهان خداوند مثرم را زنده کرد او به پا خاست در حالیکه دست بر صورت خود می‌کشید و می‌گفت:

«اشهد ان لا اله الا الله وحده لاشریک له و ان محمدا عبده و رسوله و ان علیا ولی الله و الامام بعد نبی الله»

حضرت ابوطالب به مثرم گفت: بشارت ده که علی در زمین ظاهر گشته است!

مثرم پرسید: علامت آن شبی که بدنیا آمد چه بود؟ حضرت ابوطالب (علیه‌السلام)تمام ماجراهای پیش آمده را برای مثرم بازگو کرد، تا آنجا که گفت: علی (علیه‌السلام) به سخن آمد و به من گفت: نزد تو بیایم و تو را بشارت دهم و آنچه دیده‌ام برایت بازگو کنم.

مثرم گریه کرد و سپس سجده شکر بجا آورد و بعد از آن دراز کشید و خوابید و گفت: رو انداز را روی من قرار بده؛ ابوطالب روانداز او را انداخت و متوجه شد او از دنیا رفته است ابوطالب (علیه‌السلام) سه روز در آنجا ماند و هر چه با مثرم سخن گفت: پاسخی نشنید.

اینجا بود که بار دیگر دو مار بیرون آمدند و به او گفتند: سلام بر تو ای ابوطالب (علیه‌السلام) حضرت هم جواب آنها را داد. سپس به او گفتند: نزد ولی خدا باز گرد که تو از دیگران سزاوارتر به حفظ و نگهداری او هستی.

حضرت به آن دو مار گفت: شما کیستید؟ آنها گفتند: ما عمل صالح او هستیم که خداوند ما را از نیکیهای اعمالش خلق کرده و تا روز قیامت در اینجا از او محافظت

[صفحه ۳۵]

می‌کنیم و روز قیامت یکی از ما پیش روی او و دیگری از پشت سرش او را به بهشت هدایت می‌کنیم.

پس از این ماجرا حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) از شام به مکه بازگشت و این سفر چهل روز به طول انجامید. [۲۹].

غذای بهشتی برای ابوطالب

آن هنگام که حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) خبر ولادت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) را از مثرم راهب شنید به او گفت: من واقعیت سخن تو را باید با برهانی روشن و دلیلی واضح بدانم. مثرم گفت: چه می‌خواهی که از خداوند برایت بخواهم و هم اکنون به تو عطا کند تا برایت دلیلی باشد؟

حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) فرمود:

«هم اکنون غذایی از بهشت می‌خواهم»

راهب این دعا را کرد و هنوز دعایش تمام نشده بود که طبقی ظاهر شد که در آن از میوه‌های بهشت بود: رطب، انگور و انار

حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) یک انار برداشت و از نزد مثرم بیرون آمد و خوشحال به خانه رسید و آن را میل کرد. از همان میوه بهشتی در صلب مقدس امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) به وجود آمد. [۳۰].

غذای بهشتی برای فاطمه بنت اسد

روزی فاطمه بنت اسد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را دید که خرمایی میل می‌کند که بوی خوش آن از تمام عطرهای مشک و عنبر بالاتر است و آن خرما از نخلی بود که شاخه‌ای نداشت!

فاطمه از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خرما در خواست کرد و حضرت خرمائی به او داد تا او میل کند فاطمه پس از اینکه آن خرما را خورد خرمایی نیز برای شوهرش ابوطالب (علیه‌السلام) از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم طلب کرد حضرت برای او هم خرما داد.

[صفحه ۳۶]

شب که شد ابوطالب (علیه السلام) بوی خوشی را استشمام کرد که هرگز مانند آن را نبوییده بود. فاطمه که متوجه ابوطالب (علیه‌السلام) بود خرما را به او نشان داد و او هم میل کرد. و وجود جسمانی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) از نتیجه آن خرمای بهشتی بوجود آمد. [۳۱].

پیشگوئی کاهن درباره مادر علی

روزی حضرت فاطمه بنت اسد مادر علی (علیه‌السلام) با عده‌ای از زنان قریش نشسته بود در این حال پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) با چهره نورانی خود ظاهر شدند در حالی که یکی از کاهنان پشت سر آن حضرت می‌آمد و آن حضرت را زیر نظر داشت و به دقت او را نگاه می‌کرد.

وقتی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) نزد آن زنان رسیدند کاهن از آنان درباره حضرت پرسید. آنان گفتند: این محمد است، صاحب شرف عظیم و فضیلت شامخ، کاهن آنچه از منزلت حضرت می‌دانست به آنان گفت، و درباره آینده آن حضرت و پیامبریش و مقام بلندی که به آن دست خواهد یافت به آنان بشارت داد سپس اضافه کرد:

«در بین شما آن بانویی که پیامبر را در کودکی پرستاری کرده است بزودی همین پیامبر فرزند این زن را پرستاری می‌کند [۳۲] که هر دو از یک ریشه‌اند. او را به اسرار و صحبت خود مخصوص می‌گرداند و یگانگی و برادری خود را با او قرار می‌دهد.

فاطمه بنت اسد به کاهن گفت: منم آنکه از او نگهداری کرده‌ام. من همسر عموی او هستم که به آینده او امید دارد و منتظر است، کاهن گفت:

اگر راست می‌گویی بزودی پسری عالم، و مطیع پروردگار و عالی مقام به دنیا می‌آوری که نام او سه حرف است.

او در همه امورش پیرو این پیامبر است و در همه امور کوچک و بزرگ او را یاری می‌کند پریشانی‌ها را از او می‌زداید ... او و پسر تو که جانشین اوست پیامبر را بعد از رحلتش در حجره‌اش دفن می‌کند. [۳۳].

[صفحه ۳۷]

خواب فاطمه بنت اسد

فاطمه بنت اسد می‌گوید: آن روز درباره سخن آن کاهن فکر کردم و شب همان طور در خواب چنین دیدم: که کوههای شام به حرکت درآمده و پیش می‌آمدند در حالی که پوششی از آهن بر روی آنها بود، و از داخل آنها صدای وحشتناکی

برمی‌خاست.کوههای مکه نیز به حرکت درآمده و به استقبال آنها رفتند و با همان صدای وحشتناک جوابشان را دادند. منظره وحشت آوری بود و آن کوهها مانند شتر رم کرده و در هیجان بودند. کوه ابوقبیس مانند اسب به حرکت درآمده بود و قطعات آن از راست و چپش می‌افتاد و مردم آنها را جمع می‌کردند.

من نیز همراه مردم به جمع کردن پرداختم و چهار شمشیر و یک کلاه خود آهنین طلاکوب شده برداشتم همینکه وارد مکه شدم یکی از آن شمشیرها در آب افتاد و به قعر آن رسید و سپس به آسمان بالا رفت دومی آن هم مستقیم به آسمان رفت و سومی به زمین افتاد و شکست و چهارمی از غلاف بیرون کشیده و در دست من ماند.

من آن را بدست گرفته و می‌چرخاندم که ناگاه آن شمشیر به بچه شیری تبدیل شد و سپس به شیر مهیبی مبدل گردید و از دست من خارج شد و به سوی کوهها به راه افتاد و همچنان پستی و بلندی‌های آن را در می‌نوردید. در آن حال مردم از او می‌ترسیدند و از او حذر می‌کردند، که ناگهان محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) آمد و دست در گردن او انداخت و مانند آهوی مهربان با او همراه شد.

آنگاه من از خواب بیدار شدم در حالی که مرا لرزه گرفته بود و به وحشت افتاده بودم در پی تعبیرکنندگان خواب خود رفتم تا آنکه یکی از آنها خواب مرا، به من خبر داد او در تعبیر چنین گفت:

تو چهار فرزند پسر و بعد از آنها دختری بدنیا می‌آوری یکی از پسران تو غرق می‌شود و دیگری در جنگ کشته می‌شود و آن دیگر می‌میرد و نسل او باقی می‌ماند ولی چهارمی آنها امام مردم می‌شود او صاحب شمشیر و حقیقت است او صاحب فضیلت و [صفحه ۳۸]

مقام والا است او پیامبر مبعوث شده را به بهترین وجهی اطاعت می‌کند. [۳۴].

خواب بعدی فاطمه بنت اسد

فاطمه بنت اسد می‌گوید: این رویا همچنان در ذهن من بود تا خداوند سه پسر به من عطا کرد: عقیل و طالب و جعفر سپس به علی (علیه‌السلام) حامله شدم.

در آن ماهی که علی (علیه السلام) را به دنیا آوردم در خواب دیدم عمودی از آهن از وسط سر من جدا شد و در هوا به حرکت درآمد تا به آسمان رسید و سپس به سوی من بازگشت در خواب پرسیدم: این چیست؟ به من گفته شد:

«این قاتل اهل کفر و صاحب پیمان پیروزی است. حمله او شدید است و از ترس او به وحشت درمی آیند

او کمک پروردگار برای پیامبرش و تأیید او بر علیه دشمنش می‌باشد». [۳۵].

قربانی برای درخواست فرزند

حضرت ابوطالب و فاطمه بنت اسد تا مدتی صاحب هیچ فرزندی نمی‌شدند. به همین جهت سرپرستی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) را بر عهده گرفتند و از وجود او خرسند شدند و درخشش وجود او را در خانه خود سعادت می‌دانستند و او را بعنوان فرزند خود پذیرفتند.

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در خانه آنان بهترین و بالاترین دوران رشد را سپری کرد محبت مادرانه فاطمه بنت اسد نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در حدی بود که آن حضرت او را مادر خطاب می‌کرد. پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در آن روزگار رغبت فاطمه را به مادر شدن متوجه شد لذا روزی به او فرمود:

«مادر جان! یک قربانی خالصانه برای خداوند ذبح کن و در آن شریکی قرار مده،خداوند آن را از تو می‌پذیرد و از تو قبول می‌کند

و حاجت تو را زود برمی‌آورد.»

[صفحه ۳۹]

فاطمه بنت اسد امر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) را اطاعت کرد و خالصانه قربانی کرد و از خداوند خواست فرزند پسری به او عطا کند. دعای او را مستجاب کرد و او به آرزویش رساند و پنج فرزند به او عطا فرمود: عقیل، طالب، جعفر، علی (علیه‌السلام)، و بعد از آنها خواهرشان فاخته که معروف به ام هانی است [۳۶].

لرزه در مکه

از آن شبی که وجود مبارک امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) در رحم مادر قرار گرفت تا چند روز زمین به لرزه درآمد بطوری که قریش بشدت از آن زمین لرزه نگران شدند و به وحشت افتادند و به یکدیگر گفتند:

خدایان بت‌های خود را بر فراز کوه ابوقبیس ببرید تا از آنها بخواهیم این زلزله را برطرف کنند و این مسئله را دفع نمایند.

وقتی آنها بهمراه بت‌ها برفراز کوه جمع شدند لرزش آن بیشتر شد بطوری که صخره‌ها و تخته سنگها را به حرکت درآورد و آنها را متلاشی ساخت و بتها به صورت روی زمین افتادند. آنها وقتی این منظره را دیدند گفتند: ما در مقابل این امر عظیم طاقت نداریم!

اینجا بود که حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) بر فراز کوه آمد و در حالی که به اضطراب مردم اهمیتی نمی‌داد فرمود: ای مردم خداوند تبارک و تعالی امشب حادثه جدیدی در جهان هستی ایجاد کرده و مخلوقی را خلق کرده که اگر او را اطاعت نکنید و به ولایت او اقرار ننمایید و به امامتش گواه نباشید، این لرزه و زلزله آرام نمی‌گیرد و آنقدر ادامه پیدا می‌کند که در سرزمین تهامه برای شما مسکنی باقی نماند.

مردم گفتند: ای ابوطالب، هر چه تو بگویی می‌پذیریم حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) گریه کرد و دستهای خود را به سوی خداوند بلند کرد و عرضه داشت: «الهی و سیدی اسالک بالمحمدیهٔ المحمودهٔ و بالعلویهٔ العالیه و بالفاطمیهٔ البیضاء و الا تفضلت علی تهامه بالرافهٔ و الرحمهٔ» [۳۷].

[صفحه ۴۰]

با دعای حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) زلزله آرام گرفت و مردم این دعا را بخاطر خود سپردند و نوشتند و در همان زمان جاهلیت آن دعا را در گرفتاریهای خود می‌خواندند در حالی که معانی و حقیقت آن را نمی‌دانستند [۳۸].

تکلم علی در رحم مادر

از هنگامی که فاطمه بنت اسد به امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) حامله شد زیبایی چهره‌اش افزوده گشت فاطمه صدای فرزندش را از درون می‌شنید که می‌گفت:

«لا اله الا الله، محمد رسول‌الله، به تختم النبوهٔ و بی تختم الولایهٔ، خدایی جز الله نیست، محمد پیامبر خداست، با او نبوت و با من ولایت ختم می‌شود»

گاهی حضرت در شکم مادر خود با مردم بیرون سخن می‌گفت حتی روزی با برادر خود جعفر سخن گفت، که جعفر با شنیدن صدای علی (علیه‌السلام) از درون شکم فاطمه بنت اسد بیهوش روی زمین افتاد [۳۹].

سقوط بتها در مقابل فاطمه

روزی فاطمه بنت اسد برای زیارت وارد کعبه شد ناگهان بتها به صورت روی زمین افتادند فاطمه بنت اسد دست بر شکم خود

کشید و خطاب به پسرش گفت:

«نور چشمانم، اکنون که به دنیا نیامده‌ای بتها در برابرت سجده می‌کنند، پس چگونه خواهی بود زمانی که بدنیا بیایی؟!»

فاطمه این ماجرا را برای شوهرش ابوطالب (علیه‌السلام) نقل کرد حضرت گفت: این فرزند؛ همان کسی است که شیری در راه طائف درباره او با من سخن گفت؛ و خبر تولد او را به من داد. (روزی در راه طائف شیری با حضرت ابوطالب روبرو شد و در مقابل او تعظیم کرد. حضرت ابوطالب به او فرمود: بحق خالقت ماجرای خود را برایم بازگو کن شیر گفت: تو پدر اسد الله و پشتیبان محمد پیامبر خدا و مربی شیر خدا هستی!) [۴۰].

[صفحه ۴۱]

گفتگوی و تبریک موجودات

فاطمه بنت اسد می‌گوید: چندین ماه که از حمل من می‌گذشت، وقتی نزدیک بدنیا آمدن علی (علیه‌السلام) شد از نار هر سنگ و کلوخ و درختی که عبور می‌کردم می‌شنیدم که به من می‌گفتند:

«هنیئالک یا فاطمه، بما خصک الله من الفضل و الکرامهٔ بحملک بالامام الکریم ای فاطمه گوارایت باد، آنچه از فضل کرامت، که خدایت بدان اختصاص داده، بخاطر آنکه تو حامل امام کریم هستی» [۴۱].

ابوطالب صبر کن

شب جمعه سیزدهم ماه رجب سال سی‌ام از عام الفیل بود [۴۲] ثلثی از شب گذشته بود که درد حمل بر فاطمه بنت اسد عارض شد حضرت ابوطالب به او گفت: ناراحت به نظر می‌آیی؟ فاطمه گفت: احساس درد و ناراحتی دارم. حضرت آن اسمی را که در ذکر آن از گرفتاریها نجات می‌یافت را بر زبان آورد و فاطمه نیز بواسطه گفتن آن ذکر آرام گفت.

سپس به او گفت: من می‌روم عده‌ای از زنان آشنایت را بیاورم تا در این موقع شب تو را در ولادت فرزندت یاری دهند.

فاطمه گفت: هر طور صلاح می‌دانی عمل کن.

ناگهان صدایی از گوشه خانه شنیده شد که گفت: ای ابوطالب، صبر کن! چرا که ولی خدا را دست نجس نباید لمس کند [۴۳].

فاطمه بنت اسد و ورود به کعبه

صبح هنگام، بار دیگر فاطمه بنت اسد را درد عارض شد. حضرت ابوطالب (علیه‌السلام)

[صفحه ۴۲]

ناراحت و پریشان از خانه بیرون آمد در راه عده‌ای از زنان قریش را دید که علت ناراحتی را از او پرسیدند حضرت پاسخ داد: فاطمه در شدیدترین حال وضع حمل قرار گرفته است و سپس ابوطالب دست بر صورتش گذاشت در این حال پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید و پرسید:

عمو جان، چرا ناراحتی؟!

عرض کرد: فاطمه بنت اسد در حال وضع حمل است.

در همین حال، فاطمه ندایی را شنید که می‌گوید: ای فاطمه، بر تو باد که به خانه خدا بروی!

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست ابوطالب (علیه السلام) را گرفت و با هم نزد فاطمه آمدند و او را با خود کنار خانه خدا آوردند [۴۴].

جبرئیل و فاطمه بنت اسد

فاطمه بنت اسد در قسمت پشت کعبه (یعنی پشت آن سمتی که درب در آن است) ایستاده بود و رو به کعبه دعا می‌خواند که ناگهان پیش چشمان همه حاضران دیوار خانه خدا از همان قسمت شکاف برداشت و آنقدر از هم فاصله گرفت که فاطمه توانست از شکاف دیوار وارد شود و جبرئیل او را به داخل برد و دوباره دیوار به هم آمد و او داخل کعبه ماند [۴۵].

فاطمه در داخل کعبه

قدم گذاشتن فاطمه بنت اسد به داخل کعبه چیزی جز دعوت خداوند نبود چرا که از در خانه وارد نشد بلکه خالق جهان دیوار را برای او شکافت و فاطمه را فرا خواند و دوباره دیوار را بست و اینک باید، پذیرایی الهی از این مهمان صورت گیرد.

آری این چنین بود که فاطمه در آن سه روزی که در درون کعبه ماند از میوه‌ها و غذای بهشتی برایش آوردند. [۴۶].

[صفحه ۴۳]

پرستاران فاطمه در کعبه

وقتی فاطمه بنت اسد در درون کعبه قرار گرفت پنج بانو نزد او آمدند در حالی که لباس همچون حریر سفید بر تن داشتند و عطری خوش‌تر از مشک ناب از آنان شنیده می‌شد. اینان حوا و ساره و آسیه و مادر موسی بن عمران و مریم مادر عیسی (علیه‌السلام) بودند.

اینان از طرف خداوند برای کمک در ولادت علی (علیه‌السلام) فرستاده شدند چرا که نباید زنان ناپاک مکه در ولادت چنین مولودی حضور داشته باشند، آنان رو به فاطمه کردند و گفتند: «السلام علیک ولیهٔ الله: سلام بر تو ای بانویی که از اولیای خدا هستی»

فاطمه جواب سلام آنان را داد. زنان بهشتی برابر او نشستند در حالی که هر یک ظرف عطری از نقره در دست داشتند [۴۷].

چگونگی تولد علی

علی (علیه‌السلام) بر روی سنگ سرخی که در گوشه راست کعبه است بدنیا آمد و همین که قدم بر زمین گذاشت به سجده افتاد و در همان حال دستهای خود را به سوی آسمان بلند کرد و چنین گفت:

«اشهد ان لا اله الا الله و ان محمدا و رسول‌الله. و ان علیا و صی محمد رسول‌الله. بحمد یختم الله النبوهٔ و بی یتم الوصیهٔ و انا امیرالمومنین» یعنی: «شهادت می‌دهم که خدایی جز الله نیست و محمد پیامبر خداست و علی وصی محمد رسول‌الله است. با محمد نبوت ختم می‌شود و با من وصایت کامل می‌شود و من امیرالمؤمنین هستم»

سپس فرمود:

«جاء الحق و زهق الباطل حق آمد و باطل رفت.» [۴۸].

ناله شیطان در تولد علی

آنگاه که امیرالمومنین علی (علیه‌السلام) به دنیا آمد نور حضرت از کعبه تا سینه آسمان را

[صفحه ۴۴]

شکافت و بتهایی که بر روی کعبه نصب شده بود به صورت افتادند.

شیطان فریاد بر آورد و گفت: وای بر بتها و عبادت کنندگانشان از این فرزند! [۴۹].

علی و بانوان بهشتی

وقتی علی (علیه‌السلام) به دنیا آمد رو به آن پنج بانوی بهشتی نمود و به آنها سلام و خیر مقدم گفت: و سپس فرمود:

«اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له. و اشده ان محمدا رسول‌الله. به تختم النبوة و بی تختم الولایة؛ شهادت می‌دهم که خدایی جز الله نیست، یگانه است است و شریک ندارد. و شهادت می‌دهم که محمد پیامبر خداست، با او نبوت و با من ولایت ختم می‌شود»

آنگاه حضرت حوا؛ تازه مولد را از زمین برداشت و در آغوش خود گرفت. علی (علیه‌السلام) نگاهی به صورت او انداخت و با بیانی رسا و واضح گفت: سلام بر تو ای مادر! حوا پاسخ گفت: سلام بر تو پسرم!

حضرت پرسید: پدرم (آدم (علیه‌السلام)) چه می کند؟ گفت: غرق در نعمتهای خداوند است و در جوار پروردگار متنعم است.

سپس حضرت مریم نزدیک آمد در حالی که ظرف عطری همراهش بود و علی (علیه‌السلام) را از آغوش حوا گرفت. مولود کعبه نگاهی به روی مریم کرد و گفت: سلام بر تو خواهرم! گفت: سلام بر تو برادرم! پرسید عمویم چه می کند؟ او گفت: خوب است و به تو سلام رسانده است. آنگاه مریم با عطری که همراه داشت علی (علیه‌السلام) را معطر نمود.

آنگاه حضرت آسیه علی (علیه‌السلام) را در آغوش گرفت و او را در پارچه‌ای که همراه داشت پیچید و گفت: این فرزند پاک و مطهر به دنیا آمده است حرارت آهن به او نمی‌رسد مگر بر دست مردی [۵۰] که خدا و رسول و ملائکه و آسمان و زمین و دریاها او را مبغوض می‌دارند و جهنم مشتاق آن مرد است. [۵۱].

[صفحه ۴۵]

ملاقات انبیاء الهی با علی در کعبه

وقتی که علی (علیه‌السلام) در کعبه پا به عرصه وجود گذاشت پنج تن از انبیا الهی وارد کعبه شدند علی (علیه‌السلام) با دیدن آنها حرکتی کرد و خندید. آنان گفتند: سلام بر تو ای ولی خدا و خلیفه پیامبر خدا؛ حضرت در جواب آنها فرمود: و علیکم‌السلام و رحمة الله برکاته و سپس د به هر یک جداگانه سلام کرد.

آنها حضرت آدم، حضرت نوح، حضرت ابراهیم، حضرت موسی و حضرت عیسی (علیه‌السلام) بودند که یکی پس از دیگری نوزاد را گرفته و بوسیدند و زبان به مدح او گشودند و سپس رفتند [۵۲].

ملائکه الهی در محضر مولود کعبه

فاطمه بنت اسد می گوید: ناگهان پس از اینکه علی (علیه‌السلام) به دنیا آمد صدای بال ملائکه را شنیدم و ابری سفید رنگ را دیدم که تا کنار فرزندم آمد و او را با خود برداشت و به آسمان برد. در این حال شنیدم که ندایی می گفت:

«بگردانید علی بن ابیطالب را در شرق و غرب زمین، و خشکی و دریاهای آن و کوهها و آسمانهای آن، و احکام پیامبران و علوم وصیین و همه اخلاق انبیا و مرسلین و اوصیا و صدیقین را به او بدهید، و آنچه درباره برادرش سید الاولین و الآخرین انجام شده برای او هم انجام دهید. او را بر همه انبیا و مرسلین و ملائکه مقربین و اهل آسمانها و زمین نشان دهید که ولی خدای رب العالمین است».

فاطمه گوید: رفت و بازگشت علی (علیه‌السلام) کمتر از ساعتی طول کشید و او را باز گرداندند. ناگهان ابری دیگر را دیدم که به سوی او پایین آمد و مانند دفعه اول او را با خود برد و شنیدم ندایی را که می‌گفت:

«علی بن ابیطالب را نزد همه مخلوقات خدا ببرید و احکام علم و حلم و ورع و زهد و تقوا و سخاوت و بلند مرتبگی و نورانیت و تواضع و خشوع و رقت و هیبت و مروت و کرم و

[صفحه ۴۶]

مودت و شفاعت و شجاعت و حفظ و دیانت و قناعت و فصاحت و عفاف و انصاف و نیکی و همه اخلاق انبیا را به او دهید».

فاطمه می‌گوید: ناگاه فرزندم را در مقابلم دیدم که او را در حریر سفید بهشتی پیچیده بودند و به من گفتند:

«او را از چشم بینندگان حفظ کن که ولی رب العالمین است بدان که وارد بهشت نمی‌شود کسی، مگر که ولایت او را بپذیرد و امامت او را تصدیق کند خوشا به حال آنکه تابع اوست و وای بر کسی که از او روگردان شود مثل او چون کشتی نوح است که هر که بر آن سوار شد نجات می‌یابد و هر که از آن باز ماند غرق می‌شود و سقوط می‌کند».

فاطمه می‌گوید: سپس در گوش علی (علیه‌السلام) مطلبی گفتند که من نفهمیدم بعد او را بوسیدند و رفتند [۵۳].

ندای الهی در بدرقه مولود کعبه

فاطمه بنت اسد سه روز در کعبه ماند در آغاز روز چهارم فاطمه آماده بیرون آمدن از کعبه شد. او فرزند خود را در آغوش گرفت و برخاست تا خارج شود که ندای را شنید که چنین می‌گوید:

«ای فاطمه، نام این مولود را علی بگذار چرا که من خدای علی اعلی هستم. من نام او را از نام خود گرفته‌ام، و او را به ادب خود آموخته‌ام و امر خود را به او سپرده‌ام، و او را بر غوامض علم خود آگاهی داده‌ام. او در خانه من به دنیا آمده است. او اول کسی است که بر فراز خانه من اذان می‌گوید: و بتها را می‌شکند و آنها را از بالای کعبه به صورت پایین می‌اندازد.

اوست که مرا به عظمت یاد می‌کند و مرا تقدیس و تمجید می‌کند و به یگانگی یاد می‌نماید. اوست اما بعد از حبیب من...

[صفحه ۴۷]

خوشا به حال کسی که او را دوست می‌دارد و او را اطاعت می‌کند [۵۴].

حوادث آسمانی در تولد علی

آن شبی که امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) به دنیا آمد، در آسمان نور افشانی شد، و نور ستارگان چند برابر گردید. قریش با دیدن این منظره غیر منتظره، دیدگان را به تعجب گشودند و مردم هیجان زده از خانه‌های خود بیرون ریختند و با یکدیگر گفتگو می‌کردند و می‌گفتند: لابد امشب در آسمان حادثه‌ای روی داده است که این چنین شده است [۵۵].

حجت خدا کامل شد

وقتی مادر علی (علیه‌السلام) وارد کعبه شد در بین مردم سخن فقط از میهمان کعبه بود همه متوجه حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) بودند در این انتظار، ناگاه آن حضرت بیرون آمد و در گذرگاهها و بازارهای مکه به راه افتاد و این اعلام را برای مردم آورد که: یا ایها الناس، تمت حجة الله ای مردم حجت خدا کامل شد!

مردم که از این مطلب چیزی نمی‌فهمیدند، درباره علت نورانی شدن آسمان و ازدیاد نور ستارگان از او سؤال می‌کردند حضرت ابوطالب در جواب آنها می‌فرمود:

«بشارت باد شما را! در این شب ولیی از اولیای خدا ظاهر شده که خدا صفات نیک را در او کامل نموده و با او جانشینان ختم می‌شوند او امام متقین، و یاری دهنده دین، و ریشه کن کننده مشرکین، و باعث غیظ منافقین، و زینت عبادت کنندگان، و جانشین رسول رب العالمین است، اوست امام هدایت، و ستاره بلندمرتبه، و چراغ تاریکیها، و نابودکننده شرک. او ریشه یقین و رئیس دین است»

حضرت تا صبح در کوچه‌های مکه می گردید. مردمی که در هر محله دور او جمع می‌شوند این اعلام را از او می‌شنیدند. [۵۶].

[صفحه ۴۸]

سال خیر و برکت

وقتی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم خبر تولد علی (علیه‌السلام) را شنید در ولادت نوزاد با برکت کعبه فرمود:

«امشب مولودی بر ایمان به دنیا آمده که خداوند به وسیله او ابواب بسیاری از نعمت و رحمت را بر ما باز می‌نماید و نیز آن سال را «سال خیر و برکت» نامید» [۵۷].

سخنان مادر مولود کعبه

صبح روز چهارم وقتی فاطمه از کعبه بیرون آمد در مقابل چشمان به انتظار نشسته مردم، ناگهان دیوار کعبه از همان جای قبل شکاف برداشت و از هم فاصله گرفت تا حدی که فاطمه توانست از آن خارج شود. مردم در کمال تعجب ناظر این مطلب عجیب بودند آنها دیدند آن بانوی با عظمت مولود کعبه را در آغوش فشرده و نوزاد خندان است و با این حال از شکاف دیوار کعبه خارج شد قبل از آنکه کسی سؤال کند، فاطمه رو به مردم کرد و چنین سخن آغاز کرد.

ای مردم من بر زنانی که قبل از من بوده‌اند فضیلت داده شدم ... من وارد خانه محترم خداوند شدم و در خانه عتیق الهی فرزند به دنیا آوردم و سه روز درون آن ماندم و از میوه‌ها و غذاهای بهشت خوردم آنگاه فرمود: هنگامی که فرزندم را در آغوش گرفتم و خواستم از کعبه خارج شوم هاتفی ندایم داد:

«ای فاطمه نام این مولود را علی بگذار». [... ۵۸].

تبریک تولد علی

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: هنگام ولادت علی (علیه‌السلام) جبرئیل بر من نازل شد و چنین پیام آورد:

[صفحه ۴۹]

«ای حبیب خدا، خداوند علی اعلی بر تو سلام می‌رساند و برای ولادت برادرت علی به تو تبریک می گوید: و می‌فرماید: اکنون زمان ظهور نبوت تو و اعلام وحی تو و پرده برداری از رسالت تو نزدیک شده است، چرا که تو را به برادرت و وزیرت و دامادت و جانشینت موید داشته‌ام. کسی که با او کمر تو را محکم نمودم و ذکر تو را علنی ساختم.

اکنون برخیز و استقبال او برو، و او را با دست راست در آغوش گیر، چرا که او اصحاب یمین است و شیعیان او پیشانی سفیدان نشانه دار هستند [۵۹].

لذا به همین جهت است که در روایتی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «علی منی به منزلهٔ راسی من بدنی؛ نسبت علی با من مانند نسبت سر من است با بدن من» [۶۰].

دیدار پیامبر با علی در تولد

قبل از هر کسی، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ابوطالب (علیه‌السلام) طبق پیام الهی زمان خروج فاطمه را از کعبه می‌دانستند لذا قبل از همه کنار کعبه حاضر بودند. پس از سخنان فاطمه برای مردم حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) به همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پیش آمدند. فاطمه برایشان آنچه که در کعبه اتفاق افتاده بود شرح داد و فضیلتی را که خداوند به او و فرزندش ارزانی داشته را بیان کرد. و مردمی که گوش می‌کردند غرق در حیرت بودند.

ابوطالب (علیه‌السلام) بسیار خوشحال بود. و در نگاه اول علی (علیه‌السلام) به پدر خود گفت: السلام علیک یا ابه و رحمهٔ الله و برکاته حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) هم در جواب گفت: و علیک‌السلام یا بنی و رحمهٔ الله و برکاته و سپس فرزند خود را در آغوش گرفت.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در حالی که بشدت مسرور بود نزدیک آمد، تا چشم علی (علیه‌السلام) به آن حضرت افتاد از خوشحالی، خود را حرکتی داد و به روی او خندید و عرض کرد: «السلام علیک یا رسول‌الله و رحمهٔ الله و برکاته» و گفت: «مرا در آغوش بگیر»!

[صفحه ۴۹]

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پاسخ سلامش را داد و او را در آغوش گرفت او را بوسید و دست در دست او گذاشت سپس نوزاد کعبه دست راست بر گوش راست خود گذاشت و اذان و اقامه گفت: و به یگانگی خداوند عزوجل و رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شهادت داد [۶۱].

قرائت کتب انبیاء توسط علی

در حالی که نوزاد کعبه در آغوش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود، رو به آن حضرت کرد و پرسید: یا رسول‌الله بخوانم؟! حضرت فرمود: بخوان آنگاه امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) سینه خود را صاف کرد و شروع به خواندن کتب انبیای گذشته نمود ابتدا از صحف حضرت آدم (علیه‌السلام) که به دست پسرش شیث نگهداری شده بود آغاز کرد و آنها را چنان خواند که اگر حضرت شیث (علیه‌السلام) حاضر بود اقرار می‌کرد که علی (علیه‌السلام) آنها را از او بهتر می‌داند، سپس صحف حضرت نوح (علیه‌السلام) و بعد صحف حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) را بخواند و بعد از آن تورات حضرت موسی (علیه‌السلام) را خواند سپس زبور حضرت داود (علیه‌السلام) را طوری خواند که اگر آن حضرت حاضر بود اقرار می‌کرد که علی (علیه‌السلام) زبور را بهتر از او می‌داند. و سپس انجیل را خواند [۶۲].

نامگذاری نوزاد کعبه

چنانچه در داستان‌های قبلی اشاره شد نامگذاری حضرت علی (علیه السلام) توسط درخواست ابوطالب (علیه‌السلام) و مادرش در بیرون مکه انجام شد که خداوند لوح سبزی را از آسمان فرستاد و به این وسیله به نام علی نامگذاری شد.

این لوح سبزی که از آسمان توسط ابری برای حضرت ابوطالب آورده شده بود را در کعبه آویختند تا نسلهای آینده علی (علیه‌السلام) را بهتر بشناسند و از ساعات اول حیات او مقام عظیمش را درک کنند.

[صفحه ۵۱]

این لوح همچنان در خانه خدا بود و کسی جرأت دست زدن به آن را پیدا نکرد تا زمانی که هشام بن عبدالملک آن را از جایش

برداشت و دیگر کسی از سرنوشت آن لوح سبز اطلاعی پیدا نکرد [۶۳].

جلوه‌ای نورانی بر آسمان

وقتی علی (علیه‌السلام) بدنیا آمد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به فاطمه بنت اسد فرمود: ای فاطمه نزد حمزه برو و او را به این تازه مولود بشارت ده، فاطمه رفت و به او خبر داد وقتی بازگشت مشاهده کرد که نوری از وجود مقدس امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) به سوی آسمان بالا می‌رود.

فردای ولادت نیز دوباره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، به دیار تازه مولود آمد. تا چشم علی (علیه‌السلام) به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم افتاد به حضرت سلام کرد و به روی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خندید و اشاره کرد که مرا در آغوش بگیر، و مانند روز گذشته به من آب گوارا بنوشان.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را در آغوش گرفت آنگاه فاطمه بنت اسد گفت: به خدا سوگند؛ او را می‌شناسد. [۶۴].

مومنین به وسیله تو رستگار شوند

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید وقتی علی (علیه‌السلام) را در بغل گرفتم علی بن ابیطالب شروع به خواندن همان قرآنی نمود که خداوند بعدها بر من نازل کرد ... امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) سینه را صاف نمود و از اول سوره مؤمنین شروع به خواندن کرد تا آیه ۱۱ آن سوره؛ بعد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خطاب به علی (علیه‌السلام) فرمود:

قد افلحوابک، انت والله امیرهم، تمیرهم من علمک فیمتارون، و انت دلیلهم و بک تهیدون؛ ... مومنان به وسیله تو رستگار شوند. بخدا قسم تو امیر آنها هستی. از علوم خود به مؤمنان توشه می‌دهی و آنان استفاده می‌برند.

[صفحه ۵۲]

به خدا قسم تو راهنمای مؤمنان هستی، و بوسیله تو هدایت می‌شوند. بخدا قسم تو جانشین و وزیر و داماد منی. تو یاور دین من و اداکننده قرضهای من و همسرم دخترم و پدر دو نوه‌ام و خلیفه من در امتم هستی. خوشا به حال کسی که تابع تو باشد و تو را دوست بدارد، و وای بر کسی که عصیان تو را نماید و با تو دشمنی کند.

به خدا قسم دوست نمی‌دارد تو را مگر سعادتمند و دشمن نمی‌دارد. تو را مگر شقاوتمند [۶۵].

ولیمه ابوطالب در تولد علی

در روز سوم از ولادت علی (علیه‌السلام) حضرت ابوطالب (علیه‌السلام) اعلام عمومی کرد و گفت: همه در ولیمه پسرم علی بیایید. برای این سفره سیصد شتر و هزار رأس گاو و گوسفند قربانی شد و ولیمه عظیمی به پا شد آنگاه که سفره‌ها چیده می‌شود حضرت ابوطالب اعلام کرد که: ای مردم!هر کسی برای ولیمه پسرم علی می‌آید، هفت بار گرد کعبه طواف کند و وقتی وارد خانه من شد بر فرزندم علی سلام کند، چرا که خداوند این فرزند را شرافت خاصی داده است

مردم نیز طبق دستور آن حضرت طواف می‌کردند و سپس به خانه او می‌آمدند و بر تازه مولود سلام می‌کردند و بر سر سفره‌ها می‌نشستند و از ولیمه مولود کعبه تبرک می‌جستند. [۶۶].

پیوسته مظلوم بوده‌ام

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: من پیوسته مظلوم بوده‌ام (از کودکی) تا به امروز چنین بوده است.

(فراموش نمی‌کنم) هنگامی را که برادرم عقیل به چشم درد مبتلا شد او به حکم

[صفحه ۵۳]

ضرورت می‌بایست دارو مصرف می‌کرد.

اما بهانه می‌آورد و تسلیم نمی‌شد و می‌گفت: اگر بناست من دارو مصرف کنم نخست باید علی از آن دارو استفاده کند و کسان من (برای خوشایند او) مرا مجبور می‌کردند و آن دارو را در چشمان من که هیچ دردی نداشت می‌ریختند [... ۶۷] اما مظلومیتم بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این بود که: هر کینه‌ای که قریش از رسول خدا بر دل داشت (و جرأت اظهار و یا فرصت ابراز آن را نیافت) پس از رحلت آن حضرت همه را بر من آشکار ساخت و تا توانست بر من ستم کرد...

قریش چه از جان من می‌خواهد اگر خونی را از آنها ریخته‌ام به امر خدا و فرمان رسولش بوده است آیا پاداش کسی که در طاعت خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم امر بوده است باید این چنین داده شود؟!!

قریش دنیا را به نام ما خورد و بر گرده ما سوار شد!

شگفتا از اسمی بدان پایه و از حرمت و عظمت، و مسمایی بدین حد از خواری و خفت. [۶۸].

خانواده‌ای با ایمان

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مشغول نماز بود و علی (علیه‌السلام) نیز به آن حضرت اقتداء کرده بود ابوطالب در حالی از کنار آنها می‌گذشت که پسرش جعفر نیز همراهش بود.

ابوطالب (علیه‌السلام) به جعفر گفت: پسر جانم برو، و به عموزاده ات (پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم) اقتدا کن، جعفر نیز به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اقتدا کرد.

ابوطالب شاد شد و در حالی که برمی گشت این شعر را می‌گفت.

[صفحه ۵۴]

ان علیا جعفرا ثقتی

عند مسلم الزمان و الکرب

والله لا اخذل النبی و لا

یخذله من نبی ذوحسب

لا تخذ لا وانصرا ابن‌عمکما

اخی لا می‌من بینهم و ابی

علی و جعفر من؛ پشت و پناهنده‌اند به وقت سختی؛ و شدت‌من پیغمبر را خوار و بی‌کس نمی‌سازم که فرزندم مرد با همتی است شما دست از محمد برندارید (علی و جعفر [...) ۶۹].

[صفحه ۵۷]

از بعثت تا رحلت پیامبر

بهترین افراد کیست؟

از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سؤال کردند: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم بهترین افراد کیست؟

حضرت فرمود: بهترین آنها، و پرهیزگارترین آنها، و با فضیلت‌ترین آنها و نزدیکترین آنها به بهشت کسی است که به من نزدیکتر بوده و پرهیزگارتر و نزدیکتر به من نیست مگر علی بن ابیطالب. [۷۰].

نگین پادشاهی

مطابق روایات متواتر که از طریق شیعه و سنی، نقل شده این آیه [۷۱] در شأن امیر مؤمنان (علیه السلام) نازل شده و دلیل ولایت و رهبری علی (علیه‌السلام) بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است و این آیه هنگامی نازل شد که علی (علیه‌السلام) در مسجد مشغول نماز بود آنگاه فقیری به مسجد آمد و از حاضرین در مسجد تقاضای کمک کرد، کسی چیزی به او نداد، حضرت علی (علیه السلام) در حال رکوع بود، با انگشت کوچک دست راستش اشاره کرد، سائل نزدیک آمد و انگشتر را از دست علی (علیه‌السلام)بیرون آورد، به این ترتیب آن حضرت در رکوع نماز، انگشترش را به عنوان زکات (صدقه مستحبی) به فقیر داد، و آیه انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلوة و یؤتون الزکوة و هم راکعون در ستایش امام علی (علیه‌السلام) نازل شد [۷۲].

در تاریخ آمده، این انگشتر یکی از مشرکان بنام مروان بن طوق بوده، امام علی (علیه‌السلام)

[صفحه ۵۸]

هنگامی که در جنگ، بر او پیروز شد و او را به هلاکت رسانید انگشتر او را به عنوان غنائم جنگی از دست او بیرون آورد، و به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آورد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دستور داد تا علی (علیه‌السلام) از میان غنائم، آن انگشتر را برای خود بردارد. [۷۳].

برو ای گدای مسکین در خانه علی زن

که نگین پادشاهی دهد که از کرم، گدا را [۷۴].

امتیازات شیعیان علی

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! به شیعیان و یارانت ده امتیاز را بشارت بده:

۱- حلال زادگی.

۲- ایمان صحیح.

۳- دوستی خدا با آنها.

۴- گشادی قبر.

۵- روشنی پل صراط.

۶- نترسیدن از فقر و بی‌نیازی قلب.

۷- دشمنی خدا با دشمنانشان.

۸- ایمنی از خوره.

۹- آمرزش گناهان.

۱۰- همنشینی با من در بهشت. [۷۵].

حیوانات مسخ شده

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم پرسیدم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم حیوانات مسخ شده کدامند؟ حضرت فرمود: آنها سیزده حیوان هستند:

فیل، خرس، خوک، میمون، مارماهی، سوسمار، شب پره (یا پرستو)، کرم سیاه، آبی عقرب، عنکبوت، خرگوش، سهیل و زهره (نام دو حیوان دریایی است).

آنگاه پرسیدم: علت مسخ اینها چه بوده؟ حضرت فرمود:

فیل: مردی لوطی (اهل لواط) بود؛ خرس: مرد مأبونی بود که مردها را به خود می‌خواند؛ خوک: عده‌ای نصرانی بودند که از خدا خواستند تا غذای آسمانی بر آنها بفرستد و با این که خواسته‌شان عملی شد بر کفر خود افزودند؛ میمون: کسانی بودند که روز شنبه بر خلاف دستور دینشان ماهی گرفتند؛ مارماهی: مرد دیوثی بود که همسرش

[صفحه ۵۹]

را در اختیار مردم می‌گذاشت؛ سوسمار: بادیه‌نشینی بود که سر راه حاجیان را می‌گرفت و اموالشان را می‌ربود؛ شب پره: دزدی بود که خرماهای مردم را از سر درختان سرقت می‌کرد؛ کرم سیاه: سخن چینی بود که میان دوستان جدایی می‌انداخت؛ عقرب: مرد بد زبانی بود که هیچ کس از نیش زبانش آسوده نبود؛ عنکبوت: زنی بود که به شوهرش خیانت کرده بود؛ خرگوش: زنی بود که غسل حیض و غیره نمی‌کرد؛ سهیل: گمرک چی بود در یمن؛ و زهره: زنی نصرانی بود و این زن همان است که هاروت و ماروت را فریفت. [۷۶].

علی در معراج پیامبر

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: یا علی همانا من در سه جا اسم ترا همراه اسم خود دیدم و با نظر بر آن انس یافتم. هنگامی که در معراجم به آسمان، به بیت المقدس رسیدم، بر صخره آن یافتم که نوشته بود خدایی جز الله نیست، محمد فرستاده خداست، او را بوسیله وزیرش تأیید کرده‌ام و بوسیله وزیرش یاری نموده‌ام.

به جبرئیل گفتم: وزیر من کیست؟ گفت: علی بن ابیطالب

و بار دوم هنگامی بود که به سدرة المنتهی رسیدم دیدم بر آن نوشته است: منم خداوند یکتا که معبودی جز من نیست، محمد حبیب من است، او را به بوسیله وزیرش تأیید کرده‌ام و بوسیله وزیرش یاری نموده‌ام [۷۷].

راه بهشت

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی (علیه‌السلام) آیا آگاهتان نسازم که کدامیک از شما در اخلاق و روش به من شبیه‌ترید؟

[صفحه ۶۰]

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: بفرمائید یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم

آنگاه حضرت فرمود: خوش‌اخلاق‌ترین شما، و بردبارترین شما و نیکوترین شما نسبت به بستگان خود، و انصاف دهنده‌ترین شما نسبت به خود ... آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اضافه کرد: ای علی (علیه‌السلام): هر کس صلوات بر من را فراموش کند راه بهشت را گم کرده است. [۷۸].

علی در دامان مهر نبوی

موقعی که علی (علیه السلام) را نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آوردند، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به مادر علی (علیه‌السلام)فاطمه فرمود: برو حمزه را از ولادت علی (علیه‌السلام) با خبر کن، فاطمه بنت اسد گفت: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم اگر من بروم، چه کسی علی را شیر می‌دهد؟ رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: تو برو من علی را سیراب خواهم کرد و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم زبان مبارک خود را در دهان علی (علیه‌السلام) گذاشت، وقتی که فاطمه بنت اسد برگشت، علی (علیه‌السلام) را نظیر کودکان دیگر در میان جامه‌ای پیچیده و بست. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: گهواره علی (علیه‌السلام) را نزدیک رختخواب من بگذارید. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شخصا تربیت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) را بر عهده گرفت. علی (علیه‌السلام) را شستشو می‌داد، شیر در گلوی آن حضرت می‌ریخت، در وقت خواب گهواره علی (علیه‌السلام) را تکان می‌داد و در موقع بیداری با علی (علیه‌السلام) سخن می‌گفت: و علی (علیه‌السلام) را به سینه خود می‌چسبانید، آن حضرت را برای گردش به کوههای مکه، شکاف کوهها، رودها و جاده‌ها می‌برد و علوم و اسرار الهی را به گوش آن بزرگوار می‌خواند.

علی و ابلیس ملعون

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید روزی در کنار خانه کعبه نشسته بدم پیرمردی قد خمیده را دیدم با موهای سفید و بلند که ابروان او بر چشمانش افتاده بود با عصایی بر دست و کلاهی قرمز و جامه‌ای پشمین، پیرمرد نزدیک شد و در حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که بر

[صفحه ۶۱]

دیوار کعبه تکیه زده بود نشست. سپس گفت: ای فرستاده خدا آیا می‌شود در حق من دعا کنی و از درگاه خدا برایم طلب مغفرت کنی؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: پیرمرد کوشش تو فایده ندارد، اعمال تو تباه گشته و درخواست مغفرت در حق تو پذیرفته نخواهد شد. پیرمرد با سرافکندگی از محضر آن حضرت خارج شد و از راهی که آمده بود بازگشت. در این هنگام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: یا علی (علیه‌السلام) آیا او را شناختی؟ گفتم: نه. حضرت فرمود: او همان ابلیس ملعون است. علی (علیه‌السلام)می‌فرماید با شنیدن این جمله برخاستم و خود را به آن پیرمرد رساندم و با او درگیر شدم و بر زمینش کوفتم و بعد بر سینه‌اش نشستم، با دستانم گلویش را به سختی می‌فشردم تا او را هلاک کنم در همین حال او مرا به نام صدا زد و از من خواست که دست از او بردارم و وی را به حال خود رها کنم. آنگاه گفت: فانی من المنظرین الی یوم الوقت الملعوم یعنی؛ مرا تا روز قیامت (معلوم) مهلت زندگی داده‌اند و من تا آن روز زنده خواهم ماند سپس گفت: یا علی به خدا سوگند من تو را بسیار دوست دارم (پس این جمله را از من بگیر و نگه دار) آن کس که در مورد تو به دشمنی و خصومت برخیزد و از تو در دل خود کینه داشته باشد باید در مشروعیت ولادت خود تردید کند و مرا در کار پدر خود شریک به شمارد ... علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: من از حرف او خنده‌ام گرفت و رهایش ساختم. [۷۹].

صدیق واقعی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید روزی در کنار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در غار حرا ایستاده بودم که ناگهان کوه به لرزه درآمد و تکان سختی خورد، حضرت به کوه اشاره فرمود و گفت: ای کوه آرام بگیر، که بر بالای تو جز پیامبر و صدیقی که شاهد اوست

کس دیگری نیست. حضرت می‌فرماید: دیدم که کوه فورا ساکت شد و در جای خود قرار گرفت و اطاعت خود را از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشان داد. [۸۰].

[صفحه ۶۲]

ماموریتی شبانه

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در تاریکی شبی از شبهای ظلمانی، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کسی را به دنبال من فرستاد و مرا احضار کرد، آنگاه فرمود: هم اینک شمشیر خود را برگیر و برفراز کوه ابوقبیس [۸۱] برو و هر که را بر قله آن یافتی هلاک گردان. علی (علیه‌السلام) فرمود: من طبق فرمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به راه افتادم و از کوه ابوقبیس بالا رفتم ناگهان مردی سیاه چهره و مخوف با چشمانی به سان کاسه آتش در برابر من ظاهر شد. اما همین که مرا با نام صدا کرد جلو رفتم و با یک ضربه شمشیر او را دو نیم کردم در این هنگام صدای فریاد و ناله بلندی شنیدم که از میان خانه‌های مکه برمی‌خاست، در بازگشت هنگامی که به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شرفیاب شدم آن حضرت در منزل همسرش خدیجه بود، من ماجرای مرد مقتول و فریادهای همزمان را که شنیده بودم برای آن حضرت باز گفتم. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی (علیه‌السلام) می‌دانی چه کسی را کشتی؟ گفتم: خدا و رسول او آگاه‌ترند.

حضرت فرمود: تو بت بزرگ لات و عزی را درهم شکستی، به خدا سوگند از این پس هرگز آن بتها پرستش و ستایش نگردند. [۸۲].

بت شکن آخر

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: شبی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا نزد خویش فرا خواند. من در منزل همسرش خدیجه نزد او حاضر شدم آنگاه فرمود علی (آماده باش) و از پی من حرکت کن. سپس خود در جلو حرکت کرد و من هم به دنبال آن حضرت حرکت کردم تا آنی که در دل آن شب به خانه خدا کعبه رسیدیم ... رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آهسته فرمود: علی از دوش من بالا برو، آنگاه خود خم شد و من از کتف مبارک او بالا رفتم و بر بام کعبه قرار گرفتم و هر چه بت در آنجا بود پایین انداختم، آنگاه از مسجدالحرام خارج شدیم و راهی منزل خدیجه شدیم. در بازگشت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: نخستین کسی که بتها را درهم شکست جد تو ابراهیم (علیه‌السلام) بود و آخرین کسی که بتها را شکست تو بودی بامداد روز بعد

[صفحه ۶۳]

هنگامی که اهل مکه سراغ بتهای خود رفتند دیدند که بتهایشان برخی شکسته و برگشته و بر زمین افتاده است. آنها با خود این اعمال از کسی جز محمد صلی الله علیه و آله و سلم و پسر عمویش علی (علیه‌السلام) سر نمی‌زند [... ۸۳].

قضاوت علی

اعراب به کثرت نسل خود خیلی علاقمند بودند و اصرار زیادی می‌ورزیدند تا در خانواده‌شان جنس ذکوری باشد لذا روزی سه مرد در طهر واحد با زنی هم بستر شدند و این زن پسری زائید هر سه این مرد ادعا داشتند که پدر این پسر هستند هنوز سوره‌ی مبارکه نور نازل نشده بود تا زناکاران به مجازات خود برسند، لذا آنها با هم اختلاف نزاع داشتند تا اینکه خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هم این قضاوت را به علی (علیه‌السلام) احاله فرمود. امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) دستور داد: نام این سه مرد را بر ۳ ورقه

کوچک بنویسند و آن سه ورقه را مثل قرعه لوله کرد و جلوی بچه بیندازند آن قرعه را که کودک از زمین برمی‌دارد بنام پدرش خواهد بود. رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم این قضاوت علی (علیه‌السلام) را به قضاوت حضرت داود (علیه‌السلام) تشبیه فرمود: الحمدلله الذی جعل فینا اهل البیت من یقضی علی سنن داوود. [۸۴].

عادل دادگر

روی گاوی با شاخ تیز خود شکم خری را درید. صاحب خر شکایت خود را به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه داشت هنوز خدا صلی الله علیه و آله و سلم سخن نگفته بود که ابوبکر عقیده‌اش را اظهار کرد و گفت حیوان زبان بسته‌ای حیوان زبان بسته‌ی دیگری را کشت به کسی مربوط نیست. ولی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمود: اگر آن گاو آزاد بود و به خر حمله آورد و

[صفحه ۶۴]

شاخش زده صاحب گاو مسئول این جنایت است زیرا گاو وحشی خود را آزاد گذاشته تا به مال مردم تعدی و تجاوز کند. ولی اگر آنجایی که گاو بسته بوده و خر با پای خود به پیش گاو رفته و سرانجام کشته شده صاحب گاو گناهی ندارد و از دادن تاوان معاف است.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: قضاوت علی کافیست. [۸۵].

سلام خضر نبی به پیامبر و علی

روزی علی (علیه‌السلام) همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در یکی از راههای مدینه عبور می‌کردند ناگاه مردی بلند قامت و چهارشانه ... جلو آمد و بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سلام کرد و احترام شایانی نمود سپس رو به علی (علیه‌السلام) کرد و گفت: سلام و رحمت و برکات خداوند بر تو ای خلیفه چهارم، آنگاه به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رو کرد و گفت: آیا این گونه نیست که گفتم؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آری چنین است. آن شخص ناشناس از آنجا رفت علی (علیه‌السلام) از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پرسید: این چه لقبی بود که این مرد ناشناس به من داد و تو هم آن را تصدیق کردی، من خلیفه‌ام چهارم هستم؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: حمد و سپاس خدا را، همانگونه که او گفت تو خلیفه چهارم هستی زیرا اولین خلیفه آدم (علیه‌السلام) است. [۸۶] و دومین خلیفه داود (علیه‌السلام) است. [۸۷] و سومین خلیفه هارون برادر موسی (علیه‌السلام)است که خلیفه موسی شد [۸۸] و خداوند در (آیه ۳ سوره توبه) می‌فرماید:

و این اعلامی است از طرف خدا و رسولش بر عموم مردم در روز حج اکبر (عید قربان) که خداوند و پیامبرش از مشرکان بی‌زار است.

ای علی ابلاغ کننده برائت از مشرکان از جانب خدا و رسولش تو هستی و تو وصی و وزیر من می‌باشی و دین مرا ادا می‌کنی...

پس تو چهارمین خلیفه می‌باشی چنانکه آن شخص با این عنوان بر تو سلام کرد آیا می‌دانی او چه کسی بود؟

[صفحه ۶۵]

او برادرت خضر (علیه‌السلام) بود. [۸۹].

علی هم نیکو شوهری است

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: چون آفتاب غروب کرد، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ام سلمه فرمود که فاطمه علیهاالسلام را نزد او بیاورد.

ام سلمه فاطمه علیهاالسلام را در حالی که پیراهنش بر زمین کشیده می‌شد آورد، دانه‌های درشت عرق از چهره فاطمه علیهاالسلام بر زمین می‌چکید از حجب و حیا چون نزدیک پدر رسید پای وی لغزید و بر زمین آمد رسول خدا فرمود: دخترم خداوند تو را در دنیا و اختر از لغزش حفظ کند، همین که در برابر پدر ایستاد حضرت پرده از رخسار منورش بر گرفت و دست او را در دست شویش گذارد و گفت: خداوند پیوند تو با دخت پیامبر را مبارک گرداند، علی، فاطمه نیکو همسری است، آنگاه فرمود: فاطمه! علی هم نیکو شوهری است. سپس فرمود: به اتاق خود روید و منتظر من بمانید [... ۹۰].

رسول خدا از جنگ جمل خبر می‌دهد

عبدالله بن مسعود گفت: به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم هر گاه از دنیا رحلت کردی چه کسی شما را غسل می‌دهد؟ فرمود: هر پیغمبر را وصی او غسل می‌دهد. عرض کردم یا رسول صلی الله علیه و آله و سلم وصی شما کیست؟ فرمود: علی بن ابیطالب. عرض کردم: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم پس از شما چه مدت زندگی می‌کند؟ فرمود: سی سال همانند یوشع بن نون که وصی حضرت موسی بود او بعد از موسی نیز سی سال زندگی کرد و صفورا همسر حضرت موسی دختر شعیب پیامبر بر یوشع بن نون خروج کرد و گفت من از تو به امر پیشوایی و رهبری سزاوارترم. پس یوشع با وی جنگید و به خوبی با وی کارزار کرد و اسیرش نمود و در حال اسیری به نیکی با وی رفتار کرد.

حضرت علی (علیه‌السلام) نیز با وی عایشه می‌جنگد و به خوبی با او می‌جنگد و اسیرش

[صفحه ۶۶]

می‌کند و با وی به نیکی رفتار می‌کند، و خدا درباره او نازل فرموده که: و قرن فی بیوتکن و لا تبرجن تبرج الجاهلیهٔ الاولی [۹۱] یعنی در خانه‌هایتان قرار بگیرید و همچون جاهلیت پیشین، خودآرایی و جلوه‌گری نکنید و مقصود پروردگار از جاهلیت قدیم در این آیه صفورا دختر شعیب است. [۹۲].

تیرهای مرگ به خطا نمی‌رود

امیرمؤمنان علی (علیه‌السلام) وصی و جانشین پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم اشعار زیر را در سوگ جانسوز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خواند:

الموت لا والد یبقی و لا ولدا

هذا السبیل الی ان لاتری احدا

هذا النبی و لم یخلد لامته

لو خلد الله خلقا قبله خلدا

للموت فینا سهام غیر خاطئهٔ

من فاته الیوم سهم لم یفته غدا

مرگ نه پدر و نه فرزند را باقی نمی‌گذارد و برنامه مرگ همچنان ادامه دارد تا همه بمیرند.

مرگ حتی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم را برای امتش باقی نگذاشت اگر خداوند کسی را قبل از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم باقی می‌گذاشت او را نیز باقی می‌گذاشت ناگزیر ما آماج تیرهای مرگ که خطا نمی‌روند واقع می‌شویم که امروز مورد اصابت تیر مرگ نشدیم فردا او ما را از یاد نمی‌برد. [۹۳].

شمشیر ذوالفقار

ذوالفقار نام شمشیر معروف علی (علیه‌السلام) است در اینکه آن چرا ذوالفقار (صاحب دو سر، یا صاحب حفره و خالها) و از کجا بدست آمده مطالب مختلفی نقل شده است [۹۴] یکی از اقوال آن است که این شمشیر در جنگ بدر از ناحیه دشمن به دست

[صفحه ۶۷]

علی (علیه‌السلام) رسید.

ماجرای آن چنین است نبیه و منبه پسران حجاج سهمی از مشرکان سبک سروبی تربیت قریش بودند و همواره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم را می‌آزردند و با گفتار ناپسند خود آن حضرت را سرزنش می‌کردند این دو با پسر منبه که عاص نام داشت در سال دوم هجرت در جنگ بدر شرکت کرد و سرانجام نیز با تیغ بران آن حضرت کشته شدند. ذوالفقار که شمشیری دارای دو سر از فولاد،نابود در دست عاص بن منبه بود که پس د از کشته شدن او، آن شمشیر به دست علی (علیه‌السلام) افتاد و علی (علیه‌السلام) آن را نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آورد و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آن را به علی (علیه‌السلام) بخشید [۹۵].

مومن واقعی

روزی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) از کنار عده‌ای که نشسته بودند عبور می‌کرد،و دید آنها لباسهای سفید و گران قیمت پوشیده و (نشانه تکبر در آنها مشهود است) رنگ صورتشان برافروخته است و خنده آنها بلند و زیاد است و با انگشت خود هر کس را که از کنارشان رد می‌شود مسخره می‌کنند. سپس به عده دیگر رسید که لاغر اندام و رنگ آنها زرد و در هنگام سخن گفتن متواضع بودند. آن حضرت در حالی که تعجب کرده بود خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسید و عرض کرد یا رسول‌الله دو گروه متفاوت را دیدم و هر دو گروه خود را مؤمن می‌دانستند؟ صفت مؤمن چیست؟ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم سکوتی کرد و در پاسخ حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود یا علی مؤمن بیست خصوصیت دارد که اگر یکی از آنها در او نباشد ایمانش کامل نیست:

۱۰۰۰- به نماز (جماعت) حاضر می‌شود

۲- زکات را در وقت خود می‌پردازد.

۳- به مستمندان رسیدگی می‌کند.

۴- یتیم را نوازش می‌کند

۵- لباسهای پاک و پاکیزه می‌پوشند.

۶- کمر به عبادت حق بسته‌اند.

۷- راست می‌گوید.

۸- به وعده خود وفا می‌کند.

۹- در امانت خیانت نمی‌کند.

۱۰- زاهد شب و شیر روز هستند.

۱۱- در روز روزه‌دار و در شب بیدار و عابد هستند.

[صفحه ۶۸]

۱۲- همسایه را آزار نمی‌دهد.

۱۳- متواضعانه راه می‌روند

۱۴- تشییع جنازه می کند و [... ۹۶].

منزلت علی در نزد پیامبر

صبح آن شب که فاطمه زهرا علیهاالسلام به خانه شوهر رفت، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ظرفی شیر به خانه آنها برده و فرمودند: فاطمه جان پدرت فدای تو باد از این شیر بیاشام، سپس رو به علی (علیه‌السلام) کردند و فرمودند: پسر عمویت فدایت شود تو هم از این شیر بنوش. [۹۷].

وصیتی از رسول خدا

امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ضمن وصیت خود به من فرمود: یا علی هر کس که همسر خود را اطاعت کند خداوند او را به رو در آتش افکند. علی (علیه‌السلام) عرض کرد: این اطاعت در چه مواردی است؟ رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که به همسر خود اجازه دهد به حمامهای بیرون از خانه و یا مجالس عروسی و مجالس نوحه سرایی برود و جامه‌های بدن نما بپوشد. [۹۸].

دعای مخصوص

ابن‌عباس گوید: علی ابن ابیطالب (علیه‌السلام) نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و چیزی از آن حضرت در خواست کرد پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: یا علی به حق آنکه مرا به پیغمبری فرستاد سوگند که نزد من هیچ از کم و بیش نیست ولی تو را چیزی می‌آموزم که دوست من جبرئیل برای من آورد و گفت: یا محمد این هدیه‌ای است از نرد خدای عزوجل که تو را با آن گرامی داشته و به هیچ کس از پیغمبران پیشین این هدیه را نداده است و آن نوزده جمله است که هر دلسوخته و هر مصیبت زده و هر اندوهناک و هر غمناک و هر کسی که

[صفحه ۶۹]

در خطر دزد و آتش سوزی باشد آنها را بخواند و هر بنده‌ای که از پادشاهی بترسد آن کلمات را بگوید خداوند برای او وسیله رهایی فراهم سازد و آن نوزده جمله است که چهار جمله آن بر پیشانی اسرافیل نوشته شده و چهار جمله‌اش بر پیشانی میکائیل و چهار جمله آن بر گرداگرد عرش و چهار جمله‌اش بر پیشانی جبرئیل و سه کلمه آن در جائی که خدا خواسته است نوشته شده است. علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله چگونه آنها را بخوانیم؟ حضرت فرمود: بگو یا عماد من لا عماد له و یا کریم العفو و یا حسن البلاء و یا عظیم الرجاء و یا عون الضعفاء و یا منقذ الغرقی و یا منجی الهلکی یا محسن یا مجمل یا منعم یا مفضل انت الذی سجد لک سواد اللیل و نورالنهار و ضوء القمر و شعاع الشمس و دوی الماء و خفیف الشجر یا الله یا الله یا الله انت وحدک لا شریک لک آنگاه می گویی بارالها! با من چنین و چنان کن که بطور مسلم از جای خود بر نخیزی تا اینکه دعای تو مستجاب شود. [۹۹].

حضور شخصی بزرگ

امام حسن (علیه‌السلام) در دوران هفت سالگی، به مسجد می‌رفت و پای منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌نشست، و

آنچه در مورد وحی، از آن حضرت می‌شنید به منزل باز می گشت و برای مادر فاطمه زهرا علیهاالسلام نقل می کرد (به این ترتیب که همچون یک خطیب روی متکائی می‌نشست و سخنرانی می‌نمود و در ضمن سخنرانی آنچه از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرا گرفته بود بیان می کرد) حضرت علی (علیه‌السلام) هر گاه وارد منزل می‌شد و با فاطمه زهرا علیهاالسلام سخن می گفت در می‌یافت که فاطمه علیهاالسلام آنچه از آیات قرآن نازل شده اطلاع دارد از او پرسید با اینکه شما در منزل هستید چگونه به آنچه که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد بیان کرده آگاه هستی؟! فاطمه زهرا علیهاالسلام جریان را به عرض رساند که این آگاهی از ناحیه فرزندت حسن (علیه‌السلام) به من انتقال می‌یابد. روزی علی (علیه‌السلام) در منزل مخفی شده، حسن (علیه‌السلام) که در

[صفحه ۷۰]

مسجد، وحی الهی را شنیده بود، وارد منزل شد و طبق معمول، بر متکا نشست، تا به سخنرانی بپردازد، ولی لکنت زبان پیدا کرد، حضرت زهرا علیهاالسلام تعجب نمود! حسن (علیه‌السلام) به مادر عرض کرد: تعجب مکن، چرا که شخص بزرگی، سخن مرا می‌شنود و استماع او مرا از بیان مطلب، باز داشته است.

در این هنگام علی (علیه‌السلام) از مخفیگاه خارج شد و فرزندش، حسن (علیه‌السلام) را بوسید [۱۰۰].

انوار رحمت خداوندیم

ابن‌عباس می گوید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست علی (علیه‌السلام) را گرفته و بیرون آمد و می گفت: ای گروه انصار و ای گروه بنی هاشم ای کروه بنی عبدالمطلب من محمدم، من رسول خدایم، هان، من در جزء چهار نفر از افراد خانواده‌ام هستم که از سرشتی که انوار رحمت بر آن تابیده بود آفریده شدیم من و علی و حمزه و جعفر. کسی گفت: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم اینانند که با تن در روز قیامت سوار هستند. حضرت فرمود: مادرت به عزایت بنشیند، همانا آن روز بجز چهار کس هرگز کسی سواره نباشد جز من و علی و فاطمه و صالح پیغمبر، اما من سوار بر براقم و اما دخترم فاطمه بر شتری از اشتران بهشتی که لجامش از یاقوت است و دو جامه سبز بر روی آن انداخته شده میان بهشت و دوزخ می‌ایستد آن روز مردم شدیدا عرق می کنند پس بادی از جانب عرش وزیدن گیرد که عرق مردم را خشک کند فرشتگان و پیغمبران و صدیقین می گویند این بجز فرشته مقرب و یا پیغمبری مرسل نباید باشد پس آواز دهنده‌ای خبر دهد که این نه فرشته مقرب است و نه پیغمبر و مرسل بلکه علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) است که برادر رسول خداست در دنیا و آخرت. [۱۰۱].

آن شب خطرناک

گروهی از قریش و اشراف مکه از قبایل مختلف در محل تشکیل جلسات مشورتی بزرگان مکه به نام دارالندهٔ جمع شدند تا درباره خطری که از ناحیه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آنها را

[صفحه ۷۱]

تهدید می کرد بیندیشند. در اثناء راه پیر مرد خوش ظاهری به آنها برخورد کرد که در واقع همان شیطان بود از او پرسیدند: کیستی؟ گفت: پیرمردی از اهل نجد. جلسه تشکیل یافت و درباره اینکه چگونه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را به عنوان مانعی از سر راه بردارند گفتگو می کردند یکی گفت او را از میان خون بیرون کنید تا از دست او راحت شوید، پیرمرد گفت این هم درست نیست زیرا اگر این کار را انجام دهید به سراغ قبایل دیگر عرب می‌رود و با گفتار شیرینش در آنها نفوذ می کند، ابوجهل که تا آن وقت ساکت بود به سخن آمد و گفت به نظر من از هر قبیله‌ای یک جوان شجاع و شمشیر زن را انتخاب کنید تا در فرصتی مناسب

به طور دسته جمعی به محمد صلی الله علیه و آله و سلم حمله کنند و او را بکشند این طور خون او در بین همه قبایل پخش می‌شود و بنی هاشم نمی‌توانند به خونخواهی او قیام کنند، پیرمرد نجدی خوشحال شد و گفت: به خدای راءی صحیح همین است نتیجتا همه‌ی با این تصمیم موافقت کردند.

جبرئیل فرود آمد و به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت: تا شب را در بستر خود نخوابد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شبانه به سوی غار ثور حرکت کرد و سفارش نمود علی (علیه‌السلام) در بستر او بخوابد تا کسانی که خانه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را تحت نظر داشتند متوجه عدم حضور پیامبر نگردند. علی (علیه‌السلام) که در آن موقع جوانی ۲۳ ساله بود در بستر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خوابید هنگامی که صبح شد و طبق نقشه، جوانان قبائل مختلف جهت قتل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به خانه ریختند، علی (علیه‌السلام) را در بستر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دیدند، صدا زدند پس محمد صلی الله علیه و آله و سلم کجاست؟ حضرت امیر (علیه‌السلام) فرمود: نمی‌دانم. لذا با این جانفشانی حضرت علی (علیه‌السلام)،پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از گرداب مرگ نجات یافت. [۱۰۲].

صاحب سر پیامبر

از ابوذر غفاری روایت شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا برای احضار علی (علیه‌السلام) به خانه آن حضرت فرستاد من به در خانه علی (علیه‌السلام) آمدم و او را صدا زدم ولی کسی جواب نگفت.

[صفحه ۷۲]

من تعجب کردم موقعی که دیدم آسیای دستی در خانه آن حضرت خودبخود می گردد بدون اینکه کسی او را به گردش آورد. من علی (علیه‌السلام) را صدا کردم و آن حضرت نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم با او آهسته سخنی گفت که من نفهمیدم آنگاه به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم جای تعجب است از آسیابی که در خانه علی (علیه‌السلام) خودبخود می گردد، بدون اینکه کسی آن را به حرکت در آورد.رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خداوند قلب و جوارح دخترم فاطمه علیهاالسلام را از ایمان و یقین پر ساخته و البته خدا از ضعف بدنی او آگاه است و او را در کارهایش کمک می‌نماید. آیا نمی‌دانی که خداوند را فرشتگانی است که آنها را برای کمک به آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم گمارده است. [۱۰۳].

حبل الله کیست؟

روزی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد میان اصحاب نشسته بود، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود اکنون کسی را در وارد می‌شود که اهل بهشت است پس از چند لحظه مرد بلند قامتی که به اهالی مصر شبیه بود وارد شد و عرض کرد یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم اینکه خداوند می‌فرماید: واعتصمو بحبل الله جمعیا و لا ـ تفرقوا مقصود از حبل الله کیست؟ حضرت با دست مبارک خود به علی (علیه‌السلام) اشاره نمود و فرمود این است حبل الله هر که بدین شخص تمسک جوید در دنیا و آخرت گمرده نگردد آن مرد علی (علیه‌السلام) را بغل نمود و بوسید و از مسجد خارج شد. [۱۰۴].

عظمت علی مانند سوره توحید است

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به برخی از کسانی که در لشکر اسلام به همراهی علی صلی الله علیه و آله و سلم به جنگ ذات السلاسل رفته بودند فرمود: امیر و فرمانده خود (یعنی علی (علیه‌السلام)) را چگونه دیدید؟

عرض کردنـد: چیزی غیر از خوبی از او ندیـدیم، جز آنکه در تمام نمازها که ما پشت سـر او می‌خوانـدیم سوره (قل هو الله احد) را می‌خوانـد رسول خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم فرمود: من این مطب را از او خواهم پرسـید. چون علی (علیه‌السـلام) به نزد پیـامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد آن حضرت به او فرمود: یا علی چرا

[صفحه ۷۳]

در تمام نمازهایی که با ایشان خوانـدی جز سوره اخلاص سوره دیگری نخوانـدی؟ عرض کرد ای رسول خـدا این سوره را دوسـت دارم. پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم فرمود: براستی که خـدا نیز تو را دوست دارد چنانچه تو سوره توحید را دوست داری سـپس فرمود: ای علی اگر من نمی‌ترسـیدم از اینکه گروههایی از مسـلمانان درباره تو بگویند آنچه را که نصاری (مسـیحیان) درباره عیسی بن مریم گفتند (اینکه او را خدا یا پسـر خدا خواندند) امروز سخنی درباره تو می گفتم که به هیچ گروهی از مردم نگذری جز آنکه خاک زیر پایت را (برای تبرک و تیمن) بردارند. [۱۰۵].

ولایت علی

پیغمبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سـلم حضـرت امیر مؤمنان (علیه‌السـلام) وارد شد در حالی که آثار سرور و خوشحالی در صورت نازنینش آشکار بود، حضرت علی (علیه‌السلام) سبب آنرا پرسید. حضرت فرمودند: خداوند متعال به من بشارت داد که شیعیان علی چه عاصـی و چه مطیع آخرالامر در بهشت جایگزین شوند، حضرت علی (علیه‌السلام) به مجرد شنیدن این کلام سجده شکر به عمل آورده و گفت: خداونـدا نصـف حسـنات خود را به شـیعیانم بخشـیدم. در این لحظه حضـرت زهرا علیهاالسـلام و امـام حسن و امـام حسـین (علیه‌السـلام) هر یک به ترتیب عرض کردند: پروردگارا ما هم نصف ثوابهایمان را به شـیعیان امیرمؤمنان علی (علیه‌السـلام) بخشـیدیم. رسول اکرم صـلی الله علیه و آله و سلم گفت: خداوندا منهم نصف حسنات و ثوابهایم را به شیعیان حضرت علی مرتضی (علیه‌السـلام) دادم در این وقت بود که وحی از طرف خداوند رسـید که شما از من کریم‌تر نیستید، منهم گناهان همه شیعیان علی را آمرزیدم. [۱۰۶].

عیب پوشی و ستار العیوبی

در خبر آمده است که روزی پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم با جمعی از اصحاب خود نشسته بودند ناگه

[صفحه ۷۴]

شخصی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید و عرض کرد:

یا رسول‌الله در فلان خانه مردی و زنی به فساد مشغولند.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: این خبر تو را باید بررسی کنم و آنها را بخواهم ببینم مطلب چیست؟

چند تن از صـحابه که آنجا بودند اجازه احضار آنها را خواسـتند، لیکن پیامبر اسـلام صـلی الله علیه و آله و سلم هیچ یک از آنان را اجازه نداند تا اینکه حضرت علی (علیه‌السلام) خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود:

«یا علی تو برو و ببین این ماجرا که می گویند راست است یا نه»

امیرالمؤمنین علی (علیه‌السـلام) آمـد تـا رسـید به در خـانه، آنگاه چشـمان خود را بر هم گـذاشت و وارد خانه شـد و دست بر دیوار داشت تا وقتی که گرد خانه گردید و بیرون آمد چون خدمت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم رسید عرض کرد:

یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم من گرد آن خانه گشتم ولی هیچ کس را آنجا ندیدم.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به نور نبوت مطلب را یافت که علی (علیه‌السلام) نمی‌خواهد آن دو را رسوا نماید لذا فرمود:

یا علی انت فتی هذه الامه یعنی: یا علی تو جوانمرد این امتی.

اصبحت زیرا بک یا شحنه النجف

بهر نثار مرقد تو نقد جان بکف [۱۰۷].

پاسخ مهربانی‌های فاطمه بنت است

امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمود، هنگامی که مادرم از دنیا رفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را در پیراهن خود کفن کرد و بر او نماز گزارد و بر او هفتاد مرتبه تکبیر گفت. آنگاه وارد قبر شد و بر در و دیوار و اطراف قبر دست می‌کشید گویی می‌خواست قبر را فراختر و آماده کند. سپس از قبر خارج شد و در حالی که به شدت می‌گریست به قبر سفارش کرد تا بر مادرم سخت نگیرد وقتی از کار خاک سپاری فارغ شد و رفت عمر بن خطاب از آن حضرت

[صفحه ۷۵]

پرسید: ای رسول خدا دیدم شما درباره این زن طوری رفتار کردید که پیش از این سابقه نداشت. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای عمر این زن پس از مادرم که مرا زاییده مادر دیگر من بود. جبرئیل از سوی خداوند برایم خبر آورده که او اهل بهشت است و خدای تعالی هفتاد هزار فرشته را مأمور کر تا بر جنازه‌اش نماز بگزارند، فاطمه بنت اسد روزی از قول پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیده بود که فرموده: انسانها در روز قیامت عریان محشور می‌شوند پس د به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد: وای از ای رسوایی

پیامبر بدو فرمود: من از خدا می‌خواهم تا تو را پوشیده برانگیزد و باز زمانی که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنید که از عذاب قبر سخن می‌فرمود. گفت: وای از ناتوانی. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: از خدا می‌خواهم تا عذاب قبر را بر تو آسان کند. فاطمه بنت اسد پس از مرگ ابوطالب (علیه‌السلام) همچنان همگام با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در صحنه‌های گوناگون حضور داشت و او زنی بود که در مدینه با پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم تجدید بیعت کرد.

جان به فدای مژه بسته‌ات

من علی ام حیدر دل خسته‌ات [۱۰۸].

قطب هستی

حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: در شب تولد نور پاک فاطمه علیهاالسلام، زلزله عظیمی در مکه اتفاق افتاد و سنگهای بزرگی از کوه ابوقبیس جدا شد و بر زمینهای پست و بلند می‌غلطیدند و آن قدر این زلزله ادامه داشت که ابوطالب بر بالای بلندی رفت و به خداوند عرض کرد:

الهی و سیدی اسالک بالمحمدیه المحمودیهٔ و بالعلویهٔ العالیهٔ و باالفاطمیهٔ البیضاء الا تفضلت علی اهل التهامهٔ بالرحمهٔ و الرافته.

بدین ترتیب ابوطالب در پیشگاه خداوند به ساحت مقدس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و علی (علیه‌السلام) و فاطمه علیهاالسلام توسل جست از برکت نام ایشان همان لحظه زمین مکه آرام شد. [۱۰۹].

[صفحه ۷۶]

زنی جاسوس و خبررسان

زنی به نام ساره که وابسته به یکی از قبائل مکه بود از مکه به مدینه خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: آیا مسلمان شده‌ای و به اینجا آمده‌ای؟ عرض کرد نه. حضرت فرمود: به عنوان مهاجرت آمده‌ای. گفت: نه فرمود: پس چرا آمده‌ای. گفت: شما اصل و عشیره ما بودید و سرپرستان ما همه رفتند و من شدیدا محتاج شدم آدم نزد شما تا عطایی به من بکنید حضرت فرمود: پس جوانان مکه چه شدند؟ (چون قبلا این زن برای جوانها خوانندگی می‌کرد) عرض کرد: بعد از جنگ بدر هیچ کس از من تقاضای خوانندگی نکرد. حضرت به فرزندان عبدالمطلب دستور داد لباس و مرکب و خرج راه به او دادند و این در حالی بود که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آماده فتح مکه می‌شد در همین حال حاطب ابن ابی‌بلتعه که از مسلمانان معروف و مجاهدان جنگ بدر بود. نزد ساره آمد و نامه‌ای به او بداد و گفت آن را به اهل مکه بده و ۱۰ دینار پول و یک قواره پارچه نیز به او داد در نامه او اسرار و اطلاعات مربوط به جبه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مبنی بر فتح مکه بود. ساره نامه را بر داشته به قصد مکه حرکت کرد. جبرئیل این ماجرا را به اطلاع پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رساند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) و عمار و عمر و زبیر و طلحه و مقداد و ابومرثد را فرمان داد تا نامه را سریعا از آن زن بگیرند آنها حرکت کردند و در همان مکانی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود بود به ساره رسیدند آنها نامه را از او خواستند او سوگند یاد کرد نامه‌ای نزد من نیست اثاث سفر او را تفتیش کردند چیزی نیافتند.

لذا همگی تصمیم گرفتند که برگردند ولی علی (علیه‌السلام) مخالفت کرد و فرمود: نه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به ما دروغ گفته و نه ما دروغ می‌گوییم آنگاه شمشیر خود را کشید و فرمود: نامه را بیرون بیاور و گرنه بخدا سوگند گردنت را می‌زنم ساره وقتی مسأله را جدی یافت نامه را که در میان گیسوانش پنهان کرده بود بیرون آورد و آنها نامه را خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آورند. آنگاه حضرت حاطب را خواست و از او توضیح خواست او نیز علت این عمل خود را گفت. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را بخشید. [۱۱۰].

[صفحه ۷۷]

ابوتراب افتخار امیرالمؤمنین

کنیه ابوتراب محبوبترین کنیه برای امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) بود. هر گاه وی را بدین کنیه می‌خواندند خشنود و شادمان می‌گشت. کنیه ابوتراب زمانی به علی (علیه‌السلام) عطا شد که هنوز ازدواج نکرده بود. اما جریانی که باعث شد امام علی (علیه‌السلام) عنوان ابوتراب را از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دریافت کند اینگونه است که عمار یاسر نقل کرده است:

من و علی بن ابیطالب در جنگ عشیره (این غزوه در ماه جمادی الاخر که ۱۶ ماه از هجرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گذشته بود رخ داد و این جنگ قبل از جنگ بدر بود.) با هم بودیم هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در آنجا فرود آمد و موضع رفت گروهی از طایفه بنی مدلج را دیدیم که در چشمه و نخلستان خود مشغول کارند. علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) به من گفت: ای ابوالیقظان می‌آیی نزد این قوم برویم و ببینیم چگونه کار می‌کنند؟ گفتم: اگر بخواهی می‌رویم پس نزد آنان رفتیم و ساعتی کارهایشان را تماشا نمودیم آنگاه خوابمان گرفت رفتیم در بین نخلهای کوچک روی خاکهای نرم آنجا خوابیدیم.به خدا سوگند کسی ما را بیدار نکرد. جز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او با پاهایش ما را حرکت می‌داد (ما از خواب بیدار شدیم) در حالی که خاک آلود بودیم در آن روز رسل خدا صلی الله علیه و آله و سلم چون علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) را خاک آلود دید به او گفت: مالک یا اباتراب؟ تو را چه شده، ای ابوتراب؟ (چرا تو چنین خاک آلوده شده‌ای؟) سپس فرمود: آیا شما را آگاه نکنم از دو نفر که بدبخت‌ترین مردمانند؟ گفتیم، آری ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یک مردک سرخ روی، قوم ثمود که ناقه صالح را پی کرد و دیگر آن که به اینجای توضربت می‌زند (و دستش را بر پیشانی علی (علیه‌السلام)

گذاشت)) آن گاه محاسن علی (علیه‌السلام) را گرفت و گفت: تا اینکه این از خون آن تر شود. [۱۱۱].

...البته در کتاب مناقب ابن شهر آشوب ج ۳، ص ۱۱۳ قضیه فوق بگونه‌ای دیگر نقل گردیده است.

این گونه می‌گویند: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در نخلستانهای مدینه دنبال علی (علیه‌السلام) می‌گشت تا اینکه رسید به باغی و دید و علی (علیه‌السلام) مشغول کار است و گرد و غبار سر و روی او

[صفحه ۷۸]

را گرفته است خطاب به او فرمود: مردم را سرزنش نمی‌کنم در اینکه به تو ابوتراب بگویند و در امتاع الاسماع ص ۶۱ سید حیدر حلی گوید:

هنگامی که علی (علیه‌السلام) به دنیا آمد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را ابوتراب نامید، و شیخ صدوق به سند خود از عباۀ بن ربعی نقل کرده که او گفت: از عبدالله بن عباس پرسیدم چرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را ابوتراب نامید؟ گفت: چون که علی (علیه‌السلام) پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم صاحب زمین و حجت خدا بر اهل آن است و بقا و آرامش زمین به واسطه اوست همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هنگامی که روز قیامت فرا رسد و شخص کافران ببیند خداوند تبارک و عالی چه پاداشی برای شیعیان علی (علیه‌السلام) مهیا نموده است، می‌گوید: ای کاش خاک بودم یعنی: ای کاش شعیه علی (علیه‌السلام) بودم و این همان گفتار خداوند است در قرآن کریم که می‌فرماید: و یقول الکافر ما لیتنی کنت ترابا.

مگر خودت یا فردی مثل خودت

هنگامی که سوره برائت (توبه) نازل شد ابتدا پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آن را بوسیله ابوبکر به سوی اهل مکه فرستاد تا برای مردم سوره و را قرائت و ابلاغ کند ولیکن جبرئیل نازل شد و عرض کرد: لایبلغها الا انت او رجل منک آن را هیچ کس نرساند مگر خودت یا مثل خودت پیامبر علی (علیه‌السلام) را خواست و فرمود: این سوره را تو باید ببری. علی (علیه‌السلام) گفت: من ابلاغ می‌کنم یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: برو که خدا زبان تو را ثابت می‌دارد و قلب تو را هدایت می‌کند.

علی (علیه‌السلام) در میانه راه خود را به ابوبکر رسانید و نامه را از او گرفت. ابوبکر محزون و ناراحت بازگشت و به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد: آی درباره من آیه‌ای نازل شده که از این مأموریت مرا عزل کردید؟ فرمود: نه بلکه من مأمور شدم که یا خود آن را ابلاغ نمایم یا مردی از خاندانم آن را ابلاغ کند. [۱۱۲].

[صفحه ۷۹]

حامی بی بدیل دین

علی (علیه‌السلام) در جنگ احد شصت و یک زخم برداشت، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دستور داد تاام سلمه و ام عطیه به معالجه جراحات آن حضرت بپردازند. چیزی نگذشت که آنها با نگرانی به خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسیده و عرض کردند که وضع بدن علی (علیه‌السلام) طوری است که ما هر زخمی را می‌بندیم دیگری باز می‌شود و زخمهای تن او آنچنان زیاد و خطرناک است که ما از حیات او نگرانیم. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم با جمعی از مسلمانان بعنوان عیادت به منزل علی (علیه‌السلام) وارد شدند در حالی که بدن او یک پارچه زخم و جراحت بود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با دست مبارک خود بدن او را مسح می‌کرد و می‌فرمود: کسی که در راه خدا این چنین ببیند آخرین درجه مسئولیت خود را انجام داده است و زخمهایی

که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست روی آنها می‌کشید بزودی التیام یم یافت. علی (علیه‌السلام) در این هنگام گفت: الحمدلله که با این همه فرار نکردم و پشت به دشمن ننمودم. [۱۱۳].

نگین پادشاهی

ابوذر غفاری می‌گوید: روزی از روزهای با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد نماز می‌خواندم سائلی وارد مسجد شد و از مردم تقاضای کمک کرد ولی کسی چیزی به او نداد. سائل دست خود را به آسمان بلند کرد و گفت: خدایا تو شاهد باش که من در مسجد رسول تو تقاضای کمک کردم ولی کسی جواب مساعد به من نداد در همین حال علی (علیه‌السلام) که در حال رکوع بود با انگشت کوچک دست راست خود به او اشاره کرد، سائل نزدیک آمد و انگشتر را از دست آن حضرت بیرون آورد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که در حال نماز این جریان را مشاهده کرد هنگامی که از نماز فارغ شد سر به سوی آسمان بلند کرد و چنین عرض کرد خداوندا برادرم موسی از تو تقاضا کرد که سینه او را وسیع گردانی و کارها را بر و آسان و گره از زبان او بگشائی تا مردم گفتارش را درک کنند و نیز درخواست کرد هارون

[صفحه ۸۰]

را که برادرش بود وزیر و یاورش قرار دهی و به وسیله او نیرویش را زیاد کنی و در کارهایش شریک سازی. خداوندا من محمد پیامبر و برگزیده توام سینه مرا گشاده کن و کارها را بر من آسان ساز و از خاندانم علی (علیه‌السلام) را وزیر من گردان تا بوسیله او پشتم محکم گردد. ابوذر گفت: هنوز دعای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پایان نیافته بود که جبرئیل نازل شد و به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت: بخوان، پیامبر گفت چه بخوانم: گفت بخوان انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلاة و یؤتون الزکاة و هم راکعون [۱۱۴].

امتیاز و اخلاص برتر

روزی شیبه و عباس هر کدام بر دیگری افتخار می‌کردند و در این باره مشغول سخن بودند که علی (علیه‌السلام) از کنار آنان گذشت و پرسید: به چه چیزی افتخار می‌کنید؟ عباس گفت: امتیازی به من داده شده که احدی ندارد و آن مسئله آب دادن به حجاج خدا است شیبه گفت: من تعمیر کننده مسجدالحرام و کلید دار کعبه هستم. علی (علیه‌السلام) گفت: با اینکه از شما حیا می‌کنم باید بگویم که من دارای افتخاری هستم که شما ندارید. آنها پرسیدند کدام افتخار؟ حضرت فرمود: من با شمشیر جهاد کردم تا شما ایمان به خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آوردید عباس خشمگین شد و برخاست و به سراغ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و گفت: آیا نمی‌بینی علی چگونه با من سخن می‌گوید؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود علی (علیه‌السلام) را صدا کنید. علی (علیه‌السلام) هنگامی که به خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد پیامبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چرا اینگونه با عمویت عباس سخن گفتی؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: ای رسول خدا اگر من او را ناراحت ساختم بیان حقیقتی بوده که در برابر گفتار حق هر کس می‌خواهد ناراحت شود و هر کس می‌خواهد خشنود گردد. [۱۱۵].

[صفحه ۸۱]

شقی‌ترین انسانها

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: سنگدل‌ترین افراد اقوام نخستین که بود؟ علی (علیه‌السلام) در پاسخ عرض کرد: آن کسی که ناقه قوم ثمود را به هلاکت رساند پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: راست گفتی. اینک بگو

شقی‌ترین افراد اقوام اخیر چه کسی است؟ علی (علیه‌السلام) گفت: نمی‌دانم ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حضرت فرمود: کسی که شمشیر را بر این نقطه از سر تو وارد می‌کند (و اشاره به قسمت بالای پیشانی آن حضرت کرد). [۱۱۶].

سد ابواب

از جانب خداوند به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم امر شد که تمام درهایی که از خانه مسلمین به مسجد منتهی می‌شود مسدود کند جز در خانه علی (علیه‌السلام) لذا پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم دستور داد تمام در خانه هایی که به داخل مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گشوده می‌شد به جز خانه علی (علیه‌السلام) بسته شود این امر برای بعضی از مسلمانان گران آمد تا آنجا که حمزه عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از این کار گله کرد که چگونه در خانه عمویت و ابوبکر و عمر و عباس (عموی دیگر پیامبر) را بستی اما در خانه پسر عمویت را بازگذاردی؟ لذا پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم وقتی دید این امر آنها گران آمده است همه مردم را به مسجد دعوت فرمود و خطبه بی‌نظیری در تمجید توحید خداوند ایراد کرد. سپس فرمود: ای مردم من شخصا درها را نبستم و نگشودم و شما را مسجد بیرون نکردم و علی (علیه‌السلام) را ساکن ننمودم بلکه وحی الهی و فرمان خداوند را اجرا نمودم. [۱۱۷].

شفاعت در قیامت

علی (علیه‌السلام) فرمود: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روزی فرمود: روز قیامت من در موقف شفاعت می‌ایستم و آن قدر گنهکاران را شفاع کنم که خداوند گوید: آیا راضی شدی ای محمد؟! من می‌گویم راضی شدم، سپس علی (علیه‌السلام) فرمود: امید بخش‌ترین آیات قرآن این آیه است و لسوف یعطیک ربک فترضی [۱۱۸].

[صفحه ۸۲]

علی کیست؟

جابربن عبدالله انصاری گفت: ما در کنار خانه خدا در خدمت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودیم که علی (علیه‌السلام) به سوی ما آمد هنگامی که چشم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او افتاد فرمود: برادرم به سراغ شما می‌آید. سپس رو به کعبه کرد و گفت به خدای این کعبه قسم که این مرد و شیعیانش در قیامت رستگارند بعد رو به ما کرد و فرمود: او قبل از همه شما به خدا ایمان آورد و قیام او به فرمان خدا بیش از همه شما است وفایش به عهد الهی از همه بیشتر، قضاوتش به حکم الله افزون‌تر، مساواتش در تقسیم بیت المال از همه زیادتر، عدالتش درباره رعیت از همه فزون‌تر و مقامش نزد خدا از همه بالاتر است. جابر گفت: در اینجا آیه ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات اولئک هم خیرابریه [۱۱۹] نازل شد و پس از آن هنگامی که علی (علیه السلام) می‌آمد اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌گفتند بهترین مخلوق خدا بعد از رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آمد. [۱۲۰].

علی موجودی ملکوتی

علی (علیه‌السلام) در مسجد استراحت می‌کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وارد مسجد شد و علی (علیه‌السلام) را بیدار کرد و فرمود: برخیز ای جنبده الهی (وای موجود خدایی) یکی از یاران حضرت عرض کرد: ای رسول خدا آیا ما حق داریم یکدیگر را با چنین اسمی صدا بزنیم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: نه، این نام مخصوص اوست، او است که دابة الارض و جنبده خدایی

است و خدا در قرآن، او را با این نام خوانده است، سپس فرمود: ای عی در آخرالزمان خداوند تو را در بهترین صورت زنده می‌کند و وسیله‌ای در دست تو است که دشمنان را با آن علامت می‌زنی. [۱۲۱].

[صفحه ۸۳]

علی و قرآن

روزی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) با جمعی از مسلمانان گفتگو می‌کرد از جمله آنکه فرمود شما را به خدا قسم می‌دهم آیا شما می‌دانید هنگامی که خداوند آیه (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و کونوا مع الصادقین) را نازل کرد سلمان فارسی سؤال کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آیا منظور از آن عام است یا خاص؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: مأمورین به این دستور همه مؤمنان و اما عنوان صادقین مخصوص برادرم علی (علیه‌السلام) و اوصیاء بعد او تا روز قیامت است، هنگامی که علی (علیه‌السلام) این سؤال را کرد حاضران همه گفتند آری این سخن را از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدیم. [۱۲۲].

هدایت بدون جنگ

امیرمؤمنان (علیه‌السلام) فرمود: هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا به سوی یمن فرستاد فرمود: با هیچ کس پیکار مکن مگر آنکه قبلا ـ او را دعوت به سوی حق کنی، به خدا سوگند اگر یک انسان به دست تو هدایت شود برای تو بهتر است از تمام آنچه خورشید بر آن طلوع و غروب می‌کند [۱۲۳].

وضو و نماز، کفاره

علی (علیه‌السلام) فرمود: ما با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد به انتظار نماز بودیم که مردی برخاست و عرض کرد: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم! من گناهی کرده‌ام. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روی از او برگرداند، هنگامی که نماز تمام شد همان مرد برخاست و سخن اول خود را تکرار کرد. پیامبر فرمود: آیا با ما این نماز را انجام ندادی؟ و برای آن بخوبی وضو نگرفتی؟ عرض کرد: آری. فرمود: این کفاره گناه تو است. [۱۲۴].

[صفحه ۸۴]

جهنم را می‌آورند

وقتی آیه (وجیء یومئذ بجهنم) ... نازل شد رنگ چهره مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دگرگون گشت. این حالت بر اصحاب گران آمد، بعضی به سراغ علی (علیه‌السلام) رفتند و ماجرا را بیان کردند. علی (علیه‌السلام) آمد و میان دو شانه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را بوسید و گفت: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم، پدر و مادرم به فدایت باد، چه حادثه‌ای روی داده؟ فرمود: جبرئیل این آیه را بر من تلاوت کرد.

علی (علیه‌السلام) گفت: چگونه جهنم را می‌آورند؟

فرمود: هفتاد هزار فرشته آن را با هفتاد هزار مهار می‌کشند و می‌آورند! و آن در حال سرکشی است که اگر او را رها کنند همه را آتش می‌زند، سپس من در برابر جهنم قرار می‌گیرم و او می‌گوید: ای محمد! مرا با تو کاری نیست، خداوند گوشت تو را بر من حرام کرده است.

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در آن روز (قیامت) هر کس در فکر خویش است، اما محمد صلی الله علیه و آله و سلم می‌گوید: رب

امتی، رب امتی (پروردگارا!امتم، امتم)! [۱۲۵].

قضاوت عادلانه

در اواخر عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را برای ارشاد مردم یمن و قضاوت و حکومت بین آنها به آنجا فرستاد در آن ایام حادثه عجیبی رخ داد گروهی برای شکار شیری گودال عمیقی را کنده و شیری را در میان آن انداخته و محاصره کردند ناگهان پای یکی از آنها لغزید، او برای حفظ جان خود دست دیگری را گرفت و او نیز دست سومی را و سومی دست چهارمی و سرانجام همه آنها به داخل گودال افتاد و بر اثر حمله شیر به آنها هر چهار نفر مردند.
در مورد دیه و خون بهای آنها بین بستگانشان اختلاف و نزاع شد تا حدی که ماجرا به جنگیدن رسد. امام علی (علیه‌السلام) وقتی از ماجرا مطلع شد نزد آنها رفت و فرمود: من در

[صفحه ۸۵]

میان شما داوری می‌کنم و اگر به داوری من رضایت ندادید به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برود تا در میان شما قضاوت کند. آنگاه فرمود: فرد اولی که طعمه شیر شد دیه‌ای ندارد، ولی باید بستگان او یک سوم دیه یک انسان را (مثلا از صد شتر؛ ۳۳ شتر) به اولیاء دومین مقتول بپردازند.
و بستگان دومی دو سوم دیه را به اولیاء سومین مقتول بپردازند و بستگان سومی دیه کامل را به اولیاء مقتول چهارم بپردازند. آنان قضاوت امام را قبول نکردند لذا نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفتند و جریان را نقل کردند. پیامبر صلی الله علیه و آله به آنها فرمود:
(القضاء کما قضی علی؛ قضاوت صحیح همان است که علی قضاوت کرد.)
باید توجه کرد که امام خونبهای مقتول چهارم را میان اولیای سه نفر مقتول قبلی بطور مساوی تقسیم کرد. زیرا بستگان اولی یک سوم دیه را به اولیا دومی دادند و بستگان دومی دو سوم دیه را (که یک سوم آن از خودشان بود) دادند و بستگان سومی همه دیه را که دو سوم آن از دیگری بود پرداختند. [۱۲۶].

تو بوالحسنی تو مرتضایی
تو جلوه ی حق تو مصطفایی
مقصود نبی ز لافتایی
ممدوح خدا ز هل اتایی [۱۲۷].

منافق کینه توز

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به همراه جمعی از مهاجران و انصار در مسجد النبی نشسته بودند ناگاه علی (علیه‌السلام) وارد مسجد شد حاضران به احترام او برخاستند و از او به گرمی استقبال کردند تا اینکه علی (علیه‌السلام) در جایگاه خود که در محضر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود نشست در این میان دو نفر از حاضران که متهم به نفاق بودند با هم درگوشی صحبت می‌کردند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی که آنها را دید دریافت که چرا آهسته با هم حرف می‌زنند، آن حضرت خشمگین شد بطوری که آثار خشم در چهره مبارکش ظاهر شد سپس فرمود سوگند به آن کسی که جانم در دست او است داخل بهشت نمی‌شود مگر کسی که مرا دوست بدارد

[صفحه ۸۶]

آگاه باشید دروغگو است کسی که گمان کند مرا دوست دارد ولی این شخص (اشاره به علی (علیه‌السلام)) را دشمن دارد. در این هنگام دست علی (علیه‌السلام) در دست پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود و این آیه (مجادله/ ۹) نازل گردید: ای کسانی که ایمان آورده‌اید هنگامی که رازگویی می‌کنید به گناه و تعدی و معصیت رسول، رازگویی نکنید [... ۱۲۸].

بهترین فرد امت من

حضرت زهرا علیهاالسلام بیمار شده بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برای دیدار او آمده بود سپس فرمود: زهرای من حالت چطور است؟ چرا غمگین هستی؟ فاطمه علیهاالسلام عرض کرد: پدر کسالت دارم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آیا به چیزی میل داری؟ فاطمه علیهاالسلام عرض کرد به انگور میل دارم ولی می‌دانم که اکنون فصل انگور نیست پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خدا قدرت آن را دارد که انگور برای ما بفرستد آنگاه چنین کرد اللهم ائتنا به مع افضل امتی عندک منزله خدایا انگور را همراه کسی که از نظر مقام بهترین فرد امت من در پیشگاه تو است نزد ما بفرست. چند لحظه‌ای نگذشت که علی (علیه‌السلام) وارد خانه شد و دیدند زنبیلی و زیر عبا به دست گرفته است. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: الله اکبر، الله اکبر، خدایا همانگونه که دعای مرا (در مورد بهترین فرد امت) به علی اختصاص دادی شفای دختر مرا در این انگور قرار بده فاطمه زهرا علیهاالسلام از آن انگور خورد و هنوز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از خانه بیرون نرفته بود که آن بانوی بزرگوار شفا یافت. [۱۲۹].

ایثارگری بیدار

حضرت علی (علیه‌السلام) شبی را برای آبیاری نخلستان، فردی اجیر شد تا در برابر، آن مقداری جو از صاحب نخلستان مزد بگیرد. آن شب را تا صبح به کارگری و آبیاری پرداخت و آن مقدار جو را گرفت آن جو را سه قسمت کرد یک قسمت آن را آرد

[صفحه ۸۷]

نمود و با آن نان تهیه کرد ولی همان لحظه مسکینی آمد و تقاضای غذا کرد. حضرت آن نان را به او داد تا سیر گردد با قسمت دوم آن نیز نان تهیه کرد وقتی که آماده یتیمی آمد و از آن حضرت تقاضای کمک کرد حضرت نان را به او داد با قسمت سوم آن جو نیز حضرت نانی تهیه کرد وقتی که آماده شد اسیری آمد و تقاضای غذا کرد حضرت آن نان را به او داد خود و همسر و فرزندانش گرسنه ماندند [... ۱۳۰].

ماموریتی در یمن

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا نزد خویش فرا خواند و از من خواست که به منظور برقراری صلح و آشتی در میان مردم یمن به آن ناحیه سفر کنم. به آن حضرت عرض کردم: ای رسول خدا آنان جمعیتی هستند که عمری از ایشان گذشته در حالی که من جوانی (کم سن و سال) هستم حضرت فرمود: یا علی (علیه‌السلام) در بدو ورود به یمن که به گردنه افیق رسیدن بایست و با صدای بلند بگو ای درخت، ای کلوخ، ای زمین، محمد صلی الله علیه و آله و سلم ستاره خدا، بر شما درود فرستاده است. علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: راهی یمن شدم همین که بر فراز گردنه افیق قرار گرفتم و بر یمنی‌ها اشراف پیدا کردم ناگهان دیدم که آنها با نیزه و کمانهای خود در حالی که شمشیر به دست بودن به طرف من حمله کردند من بنا به توصیه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم همان جا به صدای بلند فریاد زدم ای درخت، ای کلوخ، ای زمین، محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده خدا، بر شما درود فرستاده است. در این هنگام شنیدم که درخت و کلوخ و زمین همگی یک صدا به لرزه در آمدند و

گفتند: بر محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده خدا و بر تو درود. شنیدن این صداها لرزه بر اندام یمنی‌ها انداخت و زانوهایشان سست شد (آماده و گوش به فرمان) من نیز در میان آنها صلح و آشتی برقرار ساخته و به مدینه بازگشتم. [۱۳۱].

[صفحه ۸۸]

یا علی چگونه توبه کنم

روزی یک نفر مهدور الدم یعنی کسی که به خاطر جرمی حکمش قتل می‌باشد به امام علی (علیه‌السلام) متوسل شد و عرض کرد یا علی (علیه‌السلام) چه کنم تا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مرا ببخشد؟ امیرمؤمنان (علیه‌السلام) به او فرمود: به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برو و آیه ۹۱ سوره یوسف را تلاوت کن.

تا الله لقد اثرک الله علینا و ان کنا لخاطئین به خدا سوگند خداوند تو را بر ما تقدم داشته و ما خطا کار بودیم [۱۳۲].

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بی درنگ آیه بعد (آیه ۹۲ سوره یوسف) را قرائت فرمود [۱۳۳] لا تثریب علیکم الیوم یغفر الله لکم و هو ارحم الراحمین و توضیحی بر شما نیست خداوند شما را می‌بخشد و او مهربانترین مهربان است. [۱۳۴].

و قرائت این آیه از طرف رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به منزله حکم عفو آن حضرت از آن شخص قرار گرفت. [۱۳۵].

اعدام مفسدین

در جریان فتح مکه توسط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، که در سال ۸ هجری به وقوع پیوست پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم همه را، حتی ابوسفیان را با آن همه سوابق سوء مورد عفو قرار داد و فرمود: (الیوم یوم المرحمهٔ لا ـ الملحمهٔ امروز روز عفو و گذشت است نه روز انتقام) ولی عجیب این بود که عده‌ای که تعداد آنها ۶ نفر بود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، فرمود: هر کجا آنها را یافتید بکشید اگر چه به پرده کعبه آویزان شده باشند این عده عبارت بودند از مقیس بن صبابه، عبدالله بن سعد بن ابی‌سرح، عبدالله بن خطل، حویرث بن نفیل و دو نفر آوازه‌خوان که با ساز و آواز خود از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بدگویی می‌کردند. حضرت علی (علیه‌السلام) یکی از آن دو آوازه‌خوان بدگو و حویرث بن نفیل را کشت و جمعا ۳ نفر از شش نفر آنها بدست علی (علیه‌السلام) کشته شدند. [۱۳۶].

[صفحه ۸۹]

کوکب هدایت بعد از پیامبر

ابن‌مغازلی شافعی مذهب روایت کرده از ابن‌عباس که وی می‌گوید: شبی اصحاب پیامبر در خانه ایشان جمع بودند تا اینکه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند امشب در نزدیکی سحر کوکبی از آسمان فرود می‌آید پایین در خانه هر که فرود آمد آن شخص ولی من است. همان شب همه اصحاب نخوابیدند از همه طماع‌تر عباس پدرم بود (چون عباس عموی رسول‌الله بود) ناگهان اصحاب دیدند که کوکبی روشن از آسمان پایین آمد تا در خانه علی (علیه‌السلام) فرود آمد البته پس از این واقعه اصحاب گفتند محمد صلی الله علیه و آله و سلم درباره ابن عمش علی (علیه‌السلام) در ضلالت است و می‌خواهد پسر عم خود را ولی خود کند.

پیامبر از بی‌وفایی مردم می‌گوید

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! این جماعت امر (خلافت و امامت) ترا نقض و غصب نموده و خلافت را بدون تو، خودشان به تنهایی گرفته و درباره تو نافرمانی مرا می‌کنند!!! پس بر تو باد بردباری، تا خداوند

امر خود را نـازل کنـد. ای علی آگاه باش به همین زودی، آنها با تو بی‌وفایی خواهنـد کرد، پس آنها را مگـذار که به تو راه یافته و خوارت کننـد و خونت را بریزنـد (یعنی صبر را پیشه خود کن) چون امت پس از من به تو خیانت خواهند کرد این خبر را جبرئیل از پروردگار به من داد. [۱۳۷].

آبرودارترین فرد نزد خداوند

علی (علیه‌السـلام) می‌فرماید روزی خدمت رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سلم رسیدیم از آن حضرت خواستم تا از خداوند برای من طلب مغفرت نماید. حضـرت فرمود: چنین خواهم کرد آنگاه حضـرت برخاست و نمازگزارد سـپس دستهایش را به دعا برداشت آنگاه شنیدم که به خداوند عرض کرد پروردگارا تو را به مقام و قرب و منزلت علی سوگند می‌دهم که عی را مشمول عفو و غفران خود سازی. گفتم ای رسول خدا این چه دعایی است؟ (چرا خداوند را به

[صفحه ۹۰]

حق من سوگنـد دادی) حضـرت فرمود: یا علی مگر کسـی در پیشـگاه خداونـد آبرودارتر و گرامی‌تر هست تا او را شـفیع درگاهش کنم. [۱۳۸].

من ضامن بدهی او هستم

ابوسـعید خـدری می‌گوید: در حیات رسول‌الله صـلی الله علیه و آله و سـلم پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم بر جنازه یکی از انصار حاضـر شـد. فرمود: آیـا بر او دینی هست؟ گفتنـد: آری، پیـامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم برگشت، علی (علیه‌السـلام) به حضـرت گفت: من ضـامن بـدهی او هسـتم، پیـامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم به علی (علیه‌السـلام) فرمود (فـک الله رقبتک کما فککت عن اخیک المسـلم) [۱۳۹] آری امـام علی (علیه‌السـلام) آنگـونه بـود که در بخشـش مـال خـود چنین بود امـا حاضـر نبود از بیت المـال کمترین مالی به شیعیان نزدیکش بدهد مگر آنکه حق او باشد.

دعای پیامبر برای زن با حجاب

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی به همراه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در قبرستان بقیع نشسته بودیم آن روزه هوا سخت بـارانی بود در همین حـال زنی که سواره بود از جلوی مـا عبور کرد ناگهان دست آن حیوان در گودی فرو رفت و در نتیجه آن زن نقش بر زمین شد. پیامبر خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم از دیدن این صـحنه روی گرداند و ناراحت شد. اطرافیان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سـلم عرض کردند یا رسول‌الله صـلی الله علیه و آله و سلم آن زن پوشیده است و بر تن جامه‌ای دارد که تمام بدن او را پوشانـده است.حضـرت در حق او دعا کرد و گفت: پروردگارا زنانی که خود را پوشـیده نگه می‌دارنـد مشـمول رحمت و غفران خود بگردان الله اغفر للمتسر ولات سپس فرمود:

ای مردم برای پوشـش از جامه‌هایی استفاده کنید که اندامتان را پوشیده نگه دارد و همسرانتان را به هنگام خروج از منزل با پوشیدن آن در حفظ و امان نگه دارید. [۱۴۰].

[صفحه ۹۱]

نام‌گذاری امام حسن

وقتی که حضـرت فاطمه علیهاالسـلام امام حسن (علیه‌السـلام) را به دنیا آورد، به حضـرت علی (علیه‌السـلام) فرمود: نام او را انتخاب

کن. امیرمؤمنان (علیه‌السلام) فرمود: من بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سبقت نمی‌گیرم.سپس او را نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بردند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را بوسید و فرمود: چه نامی برایش انتخاب کردید؟ حضرت علی (علیه‌السلام) جواب داد قبل از شما نامی انتخاب نکردیم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: من هم بر خدای خویش سبقت نمی‌گیرم جبرئیل از طرف خدا نازل شد و پیام تبریک خداوند را به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رساند و عرض کرد: خداوند عزوجل امر می‌کند که چون نسبت علی (علیه‌السلام) به شما مانند نسبت هارون به موسی است او را به نام فرزند هارون نام بگذار. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: نام او چه بود؟ جبرئیل جواب داد: شبر. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: زبان من عربی است، جبرئیل عرض کرد: معادل آن در زبان عربی حسن است. [۱۴۱].

حضرت علی و جعفر جامع و چگونگی آن

از جمله طرقی که از جانب پروردگار اعظم جل و علا بوسیله خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم افاضه فیض رحمانی بر علی (علیه‌السلام) شد جفر جامع بوده است و آن صحیفه و کتابی بود مشتمل بر علم ما کان و ما یکون الی یوم القیامهٔ بطریق حروف رمز که آن کتاب و علم آن از مخصوصات علی و ائمه طاهرین (علیه‌السلام) بوده است.

سال دهم هجرت بعد از مراجعت از حجهٔ الوداع جبرئیل آمد و به رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم خبر داد که عمرت به آخر رسیده آن حضرت دستهای مبارک خود را به درگاه حضرت واهب العطایا برداشت و عرض کرد: خدایا به من وعده داری و هرگز خلف وعده نمی‌کنی.

خطاب الهی رسید علی را بردار و بالای کوه احد پشت به قبله بنشین حیوانان صحرا را صدا کن تا تو را اجابت می‌نمایند در میان آنها بز سرخ رنگ بزرگی است که اندکی شاخ او بالا آمده است به علی امر کن او را ذبح نماید و پوست او را از طرف گردن بکند و وارونه کند او را دباغی کرده آنگاه جبرئیل می‌آید و دوات و قلم و مرکب می‌آورد

[صفحه ۹۲]

که از جنس مرکب زمین نمی‌باشد هر چه جبرئیل می‌گوید: تو به علی بگو بنویسد آن نوشته و پوست باقی می‌ماند و هرگز مندرس نمی‌شود و محفوظ خواهد ماند هر گاه او را بگشایند تازه خواهد بود.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به همان دستور بالای کوه احد عمل نمود جبرئیل آمد قلم و دوات خدمت آن حضرت گذارد حضرت امر فرمود به علی (علیه‌السلام) آماده کار شد آنگاه جبرئیل از جانب رب جلیل وقایع مهمه عالم را کلا و جزء به پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌گفت، پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم هم به علی می‌فرمود: بر آن پوست می‌نوشت تا آنکه پوستهای باریک پاچه و دستها و پاهای او را هم نوشت و ثبت شد در آن کتاب کلما کان و ما هو کائن الی یوم القیمهٔ هر چه بود و هر چه بعد خواهد شد تا روز قیامت.

تمام را نوشتند حتی اسامی اولادها و ذراری و دوستان و دشمنان آنها و آنچه بر سر یکایک اولاد خواهد آمد تا روز قیامت در آن کتاب ثبت گردید.

آنگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آن جلده و جفره را به علی (علیه‌السلام) دادند و جزء اسباب وراثت و ولایت و امامت قرار گرفت که هر امامی از دنیا برود به امام معلوم بعد از خود به وراثت می‌سپارد.

پس این کتاب مخصوص علی (علیه‌السلام) و یازده فرزند آن حضرت است و در آن همه چیز هست از علم منایا و بالیا و احکام و تمام لغتها و مشتمل بر هزار و هفتصد صفحه از مفاتیح علوم مخصوص امام علی (علیه‌السلام) می‌باشد. [۱۴۲].

محبوبترین خلق

انس بن مالک می‌گوید: چند پرنده را به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آوردند و به آن حضرت هدیه دادند پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آنها را بین همسان خود تقسیم کرد که به هر یک از آنها سه پرنده رسید یکی از همسران آن حضرت دو پرنده قطاۀ از سهمیه خود را پخته و آماده کرده و به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آورد و خود به همان یک پرنده قناعت کرد.

[صفحه ۹۳]

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چنین دعا کرد: خدایا محبوبترین خلق در پیشگاه خود و در نزد مرا به اینجا بفرست تا از غذایی که از این پرنده آماده شده با هم بخوریم...

امام علی (علیه‌السلام) حاضر شد و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با آن حضرت از آن غذا میل کردند. [۱۴۳].

ز مشرق تا به مغرب گر امام است

امیرالمؤمنین حیدر تمام است [۱۴۴].

محرم اسرار

روزی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: یا علی خدا به من دستور داده تا تو را به خود نزدیک کرده و علوم خودم را به تو تعلیم کنم تا از آنها تو نگهداری نمایی آنگاه این آیه نازل شد که و تعیها اذن واعیۀ و آنگاه به علی (علیه‌السلام) فرمود: تو آن گوش نگهدارنده هستی [۱۴۵] و ابوسعید خدری گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پرسیدم معنی الذی عنده علم من الکتاب چیست؟

فرمود: او وصی برادرم سلیمان بن داود بود. گفتم: و من عنده علم الکتاب کیست؟ فرمود: ذاک اخی علی بن البی طالب یعنی: او برادرم علی بن ابیطالب است. [۱۴۶].

ازدواج حضرت زهرا

قبل از خواستگاری امام علی (علیه‌السلام) از حضرت زهرا علیهاالسلام، خواستگاران زیادی از جمله ابوبکر، عمر، عثمان و عبدالرحمن بن عوف جهت خواستگاری خدمت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم رسیده بودند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست رد به سینه تمامی آنها زد و فرمود: امر ازدواج دخترم با خداست (امرها الی ربها) تا اینکه روزی ابوبکر و عمر در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودند و سعد بن معاذ انصاری و چند تن دیگر نیز در آنجا حضور داشتند در مورد حضرت زهرا علیهاالسلام صحبت به میان آمد. ابوبکر گفت: اشرف قریش از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را خواستگاری کردند ولی آن حضرت فرمود: تزویج فاطمه به فرمان خداست ولی علی (علیه‌السلام)

[صفحه ۹۴]

هنوز به خواستگاری او نرفته گمان می‌کنم تنگ دستی او مانع از چنین کاری شده است. آنگاه او به عمر، و سعدبن معاذ گفت: آیا مایلید باتفاق هم نزد علی (علیه‌السلام) برویم و در این مورد با وی مذاکره کنیم و چنانچه تهی‌دستی او مانع از این امر باشد به او کمک مالی بکنیم؟ سعد گفت: خدا توفیقت دهد. سلمان می‌گوید: آنها از مسجد خارج شده و در جستجوی علی (علیه‌السلام) به خانه او رفتند ولی او را نیافتند و معلوم شد که آن حضرت در نخلستان مردی از انصار برای دریافت مزدی با شتر آبکشی می‌کند.

آنگاه به نزد او رفتند و چون چشم علی (علیه‌السلام) به آنها افتاد. فرمود: چه خبر است، چه چیزی شما را وادار کرد که به اینجا بیایید؟ ابوبکر گفت: یا علی (علیه‌السلام) خصلت نیکی نیست که تو در آن فضیلت نداشته باشی. اشراف قریش از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دخترش را خواستگاری کرده‌اند و او به آنها جواب رد داده و فرموده است کار تزویج فاطمه علیهاالسلام با خداست علت این که شما در این مورد با پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم صحبت نمی‌کنید چیست؟ من یقین دارم که خدا و رسولش او را برای تو نگه داشته‌اند. علی (علیه‌السلام)از شنیدن سخن ابوبکر چشمانش اشک آلود شد فرمود: ای ابابکر مرا به هیجان آوردی و به چیزی که از آن غافل بودم تذکر دادی به خدا سوگند که من به این امر راغب هستم و فقط فقر و تهیدستی مانع از انجام این کار است. ابوبکر گفت: چنین مگو تمام دنیا و مافیها در نزد خدا و رسولش هیچ ارزشی ندارد. آنگاه علی (علیه‌السلام) برای خواستگاری فاطمه علیهاالسلام خدمت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم شرفیاب شد. [۱۴۷].

خود حضرت امیر (علیه‌السلام) فرمود: وقتی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسیدم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی! عرض کردم: بلی یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم. فرمود: آیا ترا رغبت ازدواج هست؟ عرض کردم: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم داناتر است، پیش خود فکر کردم که آن حضرت می‌خواهد یکی از زنان قریش را به من تزویج کند تا اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بعدا مرا نزد خود احضار فرمود: و من نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفتم وقتی مرا دید با چهره گشاده تبسم فرمود: و من دندانهای او را که از سفیدی می‌درخشید دیدم آنگاه فرمود: یا علی بشارت باد ترا که خدای متعال امر مرا درباره ازدواج تو کفایت کرد. عرض کردم یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم چگونه؟ حضرت فرمود

[صفحه ۹۵]

جبرئیل نازل شد سنبل و قرنفل به من داد و من آنها را گرفته و بوئیدم و از سبب آن پرسیدم گفت: خداوند به فرشتگان بهشت دستور داد که بهشت را زینت دهند و منادی از عرش صدا زد که روز ولیمه علی بن ابیطالب است و خداوند فرشتگان را فرمود: که گواه باشید من فاطمه را به علی تزویج کردم و آنها را برای هم پسندیدم.

ولی خدا، وصی پیمبر

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در بستر وفات قرار رفت سر مبارکش بر دامن حضرت علی (علیه‌السلام) بود و خانه پر از انصار و مهاجران بود عباس عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در پیش روی حضرت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به عباس فرمود: ایا وصیتم را عمل می‌کنی و قرضم را ادا می‌نمایی و به وعده‌هایم وفا می‌نمایی. عباس گفت من پیرو عیال وارم و تهی دست، (توان این کار را ندارم) لذا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در آن جمع ۳ مرتبه حرف خود را تکرار کرد ولی عباس نپذیرفت آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: این امور را به کسی می‌سپارم که حقش را ادا خواهد کرد و مانند تو سخن نخواهد گفت: سپس به حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی (علیه‌السلام)، ای برادر محمد، آیا قبول می‌کنی که به وعده‌های محمد عمل کنی و به وعدهایم وفا کنی و قرضش را بپردازی و میراثش را بگیری؟! حضرت علی (علیه‌السلام) که گریه گلویش را گرفته بود نتوانست جواب دهد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سخن خود را تکرار کرد در این هنگام عرض کرد: آری فدایت گردم، سود و زیانش با من، علی (علیه‌السلام) فرمود: من به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نگاه می‌کردم دیدم انگشتر خود را از انگشت خود بیرون کرد و فرمود: تا من زنده‌ام این انگشتر را به دست خود کن، حضرت علی (علیه‌السلام) می‌فرماید چون آن را در انگشت خود کردم در حالی که آرزو می‌کردم که از تمام میراث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همین انگشتر را داشته باشم. سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بلال چرا خواست و به او فرمود: این وسائل را بیاور که عبارتند از: کلاه، خود، زره، پرچم، پیراهن، ذوالفقار، عمامه سحاب، جامه برد، کمربند و عصا (که

آن کمربند بهشتی بود) دو جفت نعلین، دو پیراهن معراج پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، و پیراهن جنگ احد و سه کلاه: ۱- کلاه مسافرت، ۲- کلاه عید قربان و عید فطر و روزهای جمعه حضرت. ۳-

[صفحه ۹۶]

کلاهی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به سر می‌گذاشت و با اصحابش به گفتگو می‌نشست و بعد فرمود: تا دو استر شهباء، و دلدال و دوشتر غضبا و تصواء و دو اسب جناح و اسب حزوم و حمار عفیر را نیز بیاورند

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همه اینها را به امام علی (علیه‌السلام) سپرد و فرمود: اقبضها فی حیاتی تا من زنده‌ام اینها را از من دریافت کن. [۱۴۸].

و در کلامی دیگر حضرت فرمود: یا علی قم فاقبض هذا بشهادة من فی البیت من المهاجرین و الانصار کی لا نیازعک احد من بعدی [۱۴۹].

ای علی برخیز و در برابر چشم حاضران از مهاجران و انصار اینها را دریافت کن تا بعد از من هیچ کس با تو (و رهبری تو) نزاع و ستیز نکند.

سپس امام علی (علیه‌السلام) برخاست و آنها را تحویل گرفت و به خانه خود برد و در محل امنی گذاشت و برگشت.

لذا به شهادت مأخذ روایی صحیح و شعرای زمان صدر اسلام و کتابهای اصیل اسلامی ما حضرت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) در صدر اسلام نیز به وصی شناخته شده بود ولی بنی امیه دست به دست هم دادند که آثار امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) را محو کنند و یکی از کارهای آنها حذف این لقب و اشتهار از حضرت وصی صلوات الله علیه بود. [۱۵۰].

نوشته بر در فردوس کاتبان قضا

نبی رسول و ولیعهد حیدر کرار [۱۵۱].

قثم بن عباس، آخرین کسی که با پیامبر وداع کرد

کسانی که مسؤولیت غسل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به عهده داشتند عبارت بودند از: علی بن ابی‌طالب (علیه‌السلام)، عباس بن عبدالمطلب، فضل و قثم، فرزندان عباس، اسمة بن زید و شقران، غلام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم [۱۵۲] اما کسانی که وارد قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شدند، علی (علیه‌السلام)، فضل و

[صفحه ۹۷]

قثم فرزندان عباس بودند. [۱۵۳] عبدالله بن حارث بن نوفل گوید: همراه با علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) در عمره بودم که گروهی از مردم عراق بر او وارد شدند و گفتند: ای ابوالحسن! ما نزد تو آمده‌ایم از امری سؤال کنیم که دوست داریم ما را از آن مطلع سازی. حضرت که متوجه سؤال آنها شد، فرمود: تصور می‌کنم مغیره ادعا کرده و به شما گفته است که او جدیدترین عهد دیدار با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را دارد. یعنی، او آخرین نفری است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را دیده است، گفتند آری! ما آمده‌ایم این را از شما سؤال کنیم. حضرت فرمود: مغیره دروغ گفته است، زیرا جدیدترین عهد دیدار با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از آن قثم بن عباس است، چون او آخرین نفر از ما بود که از قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خارج گردید.

شیخ طوسی او را از اصحاب علی (علیه‌السلام) معرفی کرده است زمانی که کارگزار مکه بود حضرت طی نامه‌هایی، او را از دسیسه‌های معاویه مطلع ساخت و در نامه‌ای دیگر مسؤولیت حج را به عهده او گذارد.

علی ز بعد محمد زهر که هست به است

اگر تو مؤمن پاکی بکن براین اقرار [۱۵۴].

حیدر قاهر، غالب

انس بن مالک گفت: در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، مردی بود که از عبادت و کوشش او در نماز ما تعجب می‌کردیم، نام و نحوه عبادت او را به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردیم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را نشناخت، هیکل و قواره‌اش را شرح دادیم باز نشناخت، در همین بین خود او از راه رسید عرض کردیم یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم همین مرد است فرمود: شما توصیف مردی را می‌کنید که در پیشانیش مهر شیطان است، آن شخص پیش آمد تا مقابل ما رسید ولی سلام نکرد. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم رو به او فرمود: ترا به خدا سوگند راست بگو وقتی به این جمع رسیدی با خود نگفتی در میان اینها یک نفر از من بهتر و برتر نیست؟ او جواب داد: صحیح است. سپس برای ادای نماز رهسپار شد. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چه کسی این مرد را می‌کشد؟ ابوبکر پیشنهاد را پذیرفت و برای کشتن او عازم شد وقتی وارد مسجد شد دید او مشغول نماز

[صفحه ۹۸]

است با خود گفت: سبحان الله مردی را در حال نماز بکشم با اینکه پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از کشتن نمازگزاران نهی فرمود: لذا منصرف گردید و بیرون آمد. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از او پرسید: ابوبکر چه کردی؟ او عرض کرد: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم خوشم نیامد او را در حال نماز بکشم چون شما از کشتن نمازگزاران ما را نهی نموده‌اید. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم پرسید: چه کس او را می‌کشد؟ عمر از جای خود حرکت کرد و رفت تا او را بکشد وقتی رسید او را در حال سجده دید گفت: ابوبکر از من بهتر است و (او را نکشت) برگشت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم پرسید: چه ردی؟ گفت که او را در حال سجده دیدم از کشتن او صرف نظر نمودم، برای سومین بار حضرت فرمود: چه کسی او را می‌کشد؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: من، پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: اگر او را پیدا کردی، وقتی علی (علیه‌السلام) وارد مسجد شد مشاهده کرد او خارج شده لذا خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید پیامبر سؤال کرد؟ چه شد عرض کرد از مسجد بیرون رفته بود. حضرت فرمود:

لو قتل هذا لکان اول فتنه و آخرها اما انه سیخرج من ضئضئی هذا قوم...

(اگر کشته شده بود آغاز و پایان فتنه همین بود) ... نشانه این گروه (خوارج) آن است که در میان آنان مرد سیاه چهره ناقص دستی است که منتهای آن گوشتی است مثل پستان زن که حالت ارتجاعی و کشش دارد. [۱۵۵].

امام علی (علیه‌السلام) پس از فراغت از جنگ نهروان دستور داد که بدن (ذوالثدیه) را در میان کشته‌ها پیدا کنند وقتی حضرت جسد او را دید و بدن او را با همان وصفی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم توصیف کرده بود یافت به کرانه این موفقیت به سجده افتاد. [۱۵۶].

علامه امینی می‌نویسد: صاحب این داستان ذوالثدیه [۱۵۷] رئیس خوارج از قبیله بنی تمیم بود که مؤسس جنگ نهروان بود که آخر سر هم کشته شد.

هرگز فریب دشمن رو به صفت نخورد

زین روی گفته‌اند که شیر خدا علیست [۱۵۸].

[صفحه ۹۹]

دفاع از حریم پیامبر

روزی از طریق وحی به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خبر رسید که ۳ نفر از کافران به بتهای خود سوگند خورده‌اند تا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را بکشند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز در مسجد بعد از نماز جماعت صبح این مطلب را به مردم اعلام کرد. آنگاه فرمود: چه کسی داوطلب می‌شود به سوی آنها برود آنها را قبل از رسیدن به مدینه بکشد؟

مردم سکوت کردند، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود گمان می‌کنم پسر ابوطالب علی (علیه‌السلام) در میان شما نیست یکی از اصحاب گفت، یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) دچار تب شده لذا در نماز شرکت نکرده است. به من اجازه بدهید تا بروم و پیغام شما را به او برسانم. عامر به حضور علی (علیه‌السلام) رفت و جریان را گفت. علی (علیه‌السلام) از خانه بیرون آمد در حالی که دو طرف پیراهنش، گردنش را پوشانده بود وقتی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید عرض کرد ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم جریان چیست؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مطلب را گفت. آنگاه تأکید فرمود: لازم است تا جلو آنها گرفته شود. علی (علیه‌السلام) ضمن اعلام آمادگی اجازه خواست، برود لباس رزم خود را بپوشد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم لباس و شمشیر و زره خود را به علی (علیه السلام) داد و عمامه خود را بر سر علی (علیه‌السلام) نهاد و شمشیر به دستش داد اسب خود را نیز آورد و علی (علیه‌السلام) را بر آن سوار کرد و به سوی آن ۳ نفر فرستاد. ۳ روز از رفتن علی (علیه‌السلام) گذشت و هیچ خبری هم از ناحیه جبرئیل نرسید. فاطمه علیهاالسلام نگران شد دست حسن و حسین (علیه‌السلام) را گرفت و نزد پدر رفت و عرض کرد: پدر تصور می‌کنم این دو کودک یتیم شده‌اند پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با شنیدن این سخن بی اختیار گریه کرد. سپس به مردم فرمود: هر کس خبر از علی (علیه‌السلام) بیاورد او را به بهشت مژده می‌دهم. مردم در جستجوی علی (علیه‌السلام) رفتند تا اینکه عامر خبر سلامتی علی (علیه‌السلام) را آورد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به استقبال علی (علیه‌السلام) رفت دید آن حضرت در حالی که دو اسیر و یک سر بریده و سه شتر و سه اسب با خود دارد به سمت مدینه می‌آید. آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: دوست داری من شرح سفر تو را بگویم یا خود می‌گویی؟ آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خودت شرح بده تا گواه بر قوم گردی حضرت علی (علیه‌السلام) عرض کرد: آن ۳ نفر در بیابان می‌آمدند وقتی مرا دیدند فریاد زدند تو کیستی گفتم: من علی پسر ابوطالب پسر عموی

[صفحه ۱۰۰]

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌باشم. آنها گفتند: ما کسی را به عنوان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نمی‌شناسیم و برای ما هم فرقی نمی‌کند که ترا بکشیم یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم را صاحب این سر بریده به شدت به من حمله کرد پس از رد و بدل شدن ضربه‌هایی باد سرخی وزید و آنگاه صدای تو را یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم از میان آن باد شنیدم که فرمودی زره او را از ناحیه گردن کنار زدم رگ گردنش را بزن من هم زدم سپس باد زردی وزید صدای تو را از میان آن شنیدم که فرمودی زره را از رانش کنار زدم بر ران او بزن و من نیز به ران او زدم آنگاه سر او را جدا کردم. وقتی که او را کشتم رفقای او تسلیم شدند و گفتند: این رفیق ما را که تو کشتی با هزار سواره حریف بود اکنون ما تسلیم تو هستیم ولی ما را نکش ما شنیده‌ایم محمد صلی الله علیه و آله و سلم شخصی مهربان و دلسوز است ما را زنده نزد او ببر تا او حکم کند.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای علی (علیه‌السلام)، صدای اولی که در نبرد خود شنیدی صدای جبرئیل بود و صدای دوم صدای میکائیل بود حالا یکی از آنها را بیاور. علی (علیه‌السلام) یکی از آن دو اسیر را آورد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بگو لا اله الا الله او در پاسخ گفت: گفتن کلمه کوه ابوقبیس برای من بهتر از آن است که این کلمه را بگویم، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: او را کناری ببر و بعد گردنش را بزن. علی (علیه‌السلام) فرمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را اجرا کرد سپس نوبت اسیر دومی شد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: بگو لا اله الا الله او گفت: مرا نیز به

رفیقم ملحق کنید. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: او را نیز ببر و گردنش را بزن، در این میان جبرئیل نازل شد و عرض کرد: ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم پروردگارت سلام می‌رساند و می‌فرماید: این شخص را نکش زیرا دارای دو خصلت نیکوست: ۱- در میان قوم خود سخاوت دارد. ۲- او دارای اخلاق نیکوست. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: دست نگهدار که جبرئیل اینگونه می گوید. آن مشرک وقتی از علت تأخیر قتل خود مطلع شد، گفت: آری سوگند به خدا هیچ گاه با داشتن برادری مالک یک درهم نشده‌ام یعنی پولی پس انداز نکرده‌ام بلکه هر چه یافتم به بستگانم دادم و هیچ گاه در میدان جنگ پشت به جنگ ننموده‌ام و من گواهی می‌دهم که معبودی جز خدای یکتا نیست و محمد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز فرمود: هذا ممن جره حسن خلقه وسخاوته الی جنات النعیم.

[صفحه ۱۰۱]

این شخص از آن افرادی است که حسن خلق و سخاوتش او را به بهشت پرنعمت کشاند. [۱۵۹].

نقش حب خاندان، بر لوح جان باید نگاشت

مهر، مهر حیدری بر دل چو ما باید زدن [۱۶۰].

جنگ حنین، شکست و پیروزی

حنین سرزمین است در نزدیکی شهر طائف که غزوه‌ای در آنجا وقوع شد که به نام غزوه حنین و یا غزوه اوطاس و غزوه هوازن معروف شد.

این جنگ از آنجا شروع شد که طایفه‌ای بزرگ هوازن هنگامی که از فتح مکه با خبر شدند رئیسشان مالک بن عوف آنها را جمع کرد و به آنها گفت: ممکن است محمد صلی الله علیه و آله و سلم بعد از فتح مکه به جنگ با ما برخیزد. آنها گفتند: صلاح در این است که ما پیشدستی کنیم و به او حمله کنیم.

هنگامی که این خبر به گوش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید به مسلمانان دستور داد آماده حرکت به سوی سرزمین هوازن شوند.

در آخر ماه رمضان یا ابتدای ماه شوال سال هشتم هجری بود که رؤسای طایفه هوازن نزد مالک بن عوف جمع شدند و اموال و فرزندان و زنان خود را به همراه آوردند تا به هنگام درگیری با مسلمانان هیچ کس فکر فرار در سر نپروراند و به این ترتیب وارد سرزمین اوطاس شدند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پرچم بزرگ لشگر را بست و به دست علی (علیه‌السلام) داد و تمام کسانی که برای فتح مکه پرچمدار بخشی از لشگر اسلام بودند به دستور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با همان پرچم به سوی میدان حنین حرکت کردند. در این وقت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مطلع شد که صفوان بن امیه مقدار زیادی زره در اختیار دارد شخصی را نزد او فرستاد و یکصد زره به عنوان عاریت از او خواست. صفوان سؤال کرد: براستی عاریه است یا غضب؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: عاریه‌ای است که ما آن را تضمین می‌کنیم و سالم بر می گردانیم. صفوان یک صد

[صفحه ۱۰۲]

زره به عنوان عاریت به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم داد و خود شخصا با حضرت حرکت کرده دو هزار نفر از مسلمانانی که در فتح مکه اسلام را پذیرفته بودند به اضافه ده هزار نفر سربازان اسلام که همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برا فتح مکه آمده بودند که مجموعا دوازده هزار نفر می‌شدند برای میدان جنگ حرکت کردند. مالک بن عوف که مرد پر جرأت و با شهامتی بود به قبیله خود دستور داد غلافهای شمشیر را بشکنند و در شکافهای کوه و دره‌های اطراف و لابلای درختان بر سر راه سپاه اسلام کمین

کنند، و هنگامی که در تاریکی اول صبح مسلمانان به آنجا رسیدند که یک باره به آنان حمله ور شوند و لشکر را در هم بکوبند او اضافه کرد محمد صلی الله علیه و آله و سلم با مردان جنگی هنوز روبرو نشده تا طعم شکست را بچشد! هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نماز صبح را با یاران خواند فرمان داد به طرف سرزمین حنین سرازیر شدند. در این موقع بود که ناگهان لشگر هوازن از هر سو مسلمانان را زیر رگبار تیرهای خود قرار دادند گروهی که در مقدمه لشگر قرار داشتند و در میان آنها تازه مسلمانان مکه هم بودن فرار کردند و این امر سبب شد که باقیمانده لشکر نیز فرار کند. مسلمانان چون به جمعیت انبوه خود مغرور شده بودند آثار شکست در آنان آشکار گشت. در این میان علی (علیه‌السلام) که پرچمدار لشکر بود با عده کمی در برابر دشمن ایستاده بود و همچنان به پیکار ادامه داد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هم در قلب لشکر قرار داشت و عباس عموی آن حضرت و عده‌ای از بنی هاشم که از نه نفر تجاوز نمی‌کرد اطراف پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را گرفته بودند. مقدمه سپاه به هنگام فرار و عقب نشینی از کنار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گذشت. حضرت به عباس که صدای بلند و رسایی داشت دستور داد فورا از تپه‌ای که در آن نزدیکی بود بالا- برود و به مسلمانان فریاد زند: ای گروه مهاجران و انصار! ای یاران سوره بقره! و ای اهل بیعت شجره! به کجا فرار می‌کنید؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اینجاست! هنگامی که مسلمانان صدای عباس را شنیدند بازگشتند و گفتند: لبیک لبیک و انصار در این بازگشت پیش قدم بودن.

حمله سختی از هر جانب به سپاه دشمن کردند و با یاری پروردگار به پیشروی ادامه دادند آنچنان که طایفه هوازن به طرز وحشتناکی به هر سو پراکنده شدند و پیوسته مسلمانان آنها را تعقیب می‌کردند.

[صفحه ۱۰۳]

حدود یک صد نفر از سپاه دشمن کشته شد و اموالشان به غنیمت مسلمانان در آمد و گروهی نیز اسیر شدند. پس از پایان جنگ، نمایندگان قبیله هوازن خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمدند و اسلام را پذیرفتند و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم محبت زیاد به آنها کرد و حتی مالک بن عوف رئیس و بزرگ آنها اسلام را پذیرفت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اموال و اسیران را به او برگرداند و ریاست مسلمانان قبیله‌اش را به او واگذار کرد. [۱۶۱].

به رتبت ساقی کوثر، به مردی فاتح خیبر

به نسبت صهر پیغمبر، ولی والی والا [۱۶۲].

ورود به بهشت

در قسمتی از یک روایت مفصل آمده است: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به مردم فرمود:

ای گروه مردم هر کس با اقرار به توحید و کلمه لا اله الا الله مخلصانه بدون آنکه چیزی به آن مخلوط کند خدا را ملاقات نماید اهل بهشت است امام علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) بپا خاست و عرضه داشت پدر و مادرم فدایت چگونه این کلمه را مخلصانه بگوید و چیزی به آن مخلوط نکند برای ما بیان کن تا حد آن را بشناسیم؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آری برای دنیا خواهی و حرص بر جمع آوری مال و خوشنود بودن به امور مادی و گناه و معصیت و بردگی و بندگی پول این کله را نگوید و متأسفانه مردمی چنین‌اند که گفتارشان، گفتار نیکان ولی کردارشان کردار ستمگران و تبهکاران است با زبان شهادت به توحید می‌دهند اما هر فسق و فجوری را مرتکب می‌شوند پس هر کس خدای عزوجل را دیدار کند و در او این خصلت‌ها نباشد و قولش لا اله الا الله است بهشت برای اوست و هر گاه دنیا را بگیرد و آخرت را ترک کند اهل دوزخ است. [۱۶۳].

[صفحه ۱۰۴]

شرط قبولی توحید و ایمان

ابوسعید خدری می گوید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بود و تنی چند از یارانش از جمله حضرت علی بن ابیطالب (علیه السلام) گرد او بودند. حضرت فرمود: هر کس لا اله الا الله گوید وارد بهشت می‌شود پس دو تن از یاران آن حضرت گفتند ما می گوییم لا اله الا الله. پیامبر فرمود: همانا لا اله الا الله از این شخص (اشاره به حضرت علی (علیه‌السلام)) و شیعیانش قبول می‌شود باز آن دو تن تکرار کردند و گفتند: ما نیز می گوییم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست بر سر علی (علیه‌السلام) گذارد آنگاه به آن دو نفر گفت، علامت پیروی از او این است که بیعت او را نشکنید و در مسند و مقام او ننشینید و سخنش را تکذیب نکنید.

امیر انفاق و کرم

در عصر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مسلمانان برای سرکوبی کفار حرکت کردند، کافران بدون جنگ تسلیم شدند و در نتیجه اراضی و اموالی از آنها که در اصطلاح فیی گفته می‌شد به دست مسلمین افتاد امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آن فیی را بین مسلمانان تقسیم کرد یک قطعه از آن سهم تقسیم شده برای حضرت علی (علیه‌السلام) شد، آن حضرت در آن زمین چاهی حفر کرد تا به آب رسید به حدی که آب آن چاه به اندازه گردن شتر فوران می کرد. امام علی (علیه‌السلام) آن چشمه را به نام عین ینبع (چشمه جوشان) نامید. شخصی به حضور علی (علیه‌السلام) آمد و در این مورد به او بشارت داد و تبریک گفت امام علی (علیه‌السلام) فرمود:

و بشر الوارث، بشر الوارث هی صدقه بتافی حجیج بیت الله و عابر سبیله لاتباع و لاتوهب و لاتورث فمن باعها او وهبها فعلیه لعنهٔ الله و الملائکهٔ و الناس اجمعین

یعنی: به وراث مژده و خبر بده، این چشمه فقط وقف گردیده تا در آمد آن در راه تأمین معاش و مخارج زائران خانه کعبه و مسافران در راه خدا به مصرف برسد فروختن و بخشیدن و به ارث بردن آن جایز نیست. کسی که آن را بفروشد یا ببخشد لعنت خدا و

[صفحه ۱۰۵]

فرشتگان و همه انسانها بر او باد. [۱۶۴].

ای آسمان رحمت و بحر سخا علی

وی داده عدل تو دو جهان را صلا علی [۱۶۵].

سرمشق اهل وفا

ابن‌عباس می گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از یک نفر عرب بادیه‌نشین شتری را به چهارصد درهم خرید هنگامی که پول را داد اعرابی فریاد زد که هم شتر و هم پول برای اوست. ابوبکر از آنجا عبور کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: بین ما قضاوت کن من پول شتر را داده‌ام ولی اعرابی ادعا دارد که شتر و پول مال خودش می‌باشد. ابوبکر گفت: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مطلب روشن است شما باید بینه (دو نفر شاهد عادل بیاورید که پول ما شما است. سپس عمر از آنجا عبور کرد او نیز چنین قضاوت نمود. سپس علی (علیه‌السلام) آمد. پیامبر به اعرابی فرمود: آیا به قضاوت این جوان که می‌آید راضی هستی؟ اعرابی گفت: آری. هنگامی که علی به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسید اعرابی گفت: این شتر مال من است و

درهمها (پولها) نیز مال من است اگر محمد صلی الله علیه و آله و سلم ادعای چیزی دارد باید بینه بیاورد. امام علی (علیه‌السلام) به اعرابی سه مرتبه گفت: شتر را رها کن تا رسول خدا آن را خود ببرد (چرا که شتر را پیامبر از تو خریدهاست) لیکن اعرابی به دستور علی (علیه‌السلام) و حرفهای او اعتنایی نکرد آن حضرت اعرابی را گرفت و ضربه محکمی به او زد.

مردم جمع شدند و هر کس سخنی می‌گفت علی (علیه‌السلام) به رسول خدا عرض کرد: نصدقک علی الوحی و لانصدقک علی اربعماۀ درهم؛ ما سخن تو را در مورد صدق وحی تصدیق می‌کنیم ولی درباره چهارصد درهم تصدیق نکنیم. [۱۶۶].

سلطان هر و سراست صهر رسول خداست

سرمشق اهل وفاست مهر و وفای علی [۱۶۷].

[صفحه ۱۰۶]

کار کردن عیب نیست

روزی شرایط زندگی علی (علیه‌السلام) به اندازه‌ای تنگ شد که گرسنگی شدیدی امام علی (علیه‌السلام) را فرا گرفت. آن حضرت از خانه بیرون آمد و در جستجوی آن بود تا کاری پیدا شود تا کارگری کند و با مزد آن غذایی تهیه و گرسنگی خود را رفع نماید. در مدینه کار پیدا نکرد، تصمیم گرفت به حوالی مدینه که مزرعه‌ای است در یک فرسخ و نیمی مدینه رفته تا در آن روستای کوچک آنجا کاری پیدا کند.

وقتی به روستا رسید دید زنی مشغول الک کردن خاک می‌باشد و منتظر کارگری جهت کمک می‌باشد نزد آن زن رفت و معلوم شد که آن زن کارگری نیاز دارد.

پس از صحبت با او قرار بر این شد که علی (علیه‌السلام) آب از درون چاه آورد و آن خاک را گل کرده تا برای دیوار کشی آماده شود و در ازای هر دلو آب یک خرما اجرت و مزد گیرد.

حضرت جمعا شانزده دلو از چاه آب آورد آنگاه مشغول تهیه گل شد پس از اتمام کار آن زن شانزده خرما به آن حضرت داد امام نیز به مدینه بازگشت.

علی (علیه‌السلام) بعد جریان را برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تعریف کرد آنگاه هر دو نشسته و با هم آن خرماها را خوردند [۱۶۸].

اینقدر دانم که بر فرق کمال خویش زد

آفرینش از وجود حیدر کرار گل [۱۶۹].

پیروی از علی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسیدم و بر گرد آن حضرت جمعیتی از قریش را دیدم. حضرت به من نگاهی کرد و فرمود: یا علی همانا مثل تو در این امت مانند حضرت عیسی بن مریم است زیرا عده‌ای او را بسیار دوست داشتند و افراط در دوستی او نمودند و هلاک شدند و دسته‌ای او را دشمن داشتند و هلاک شدند و اما عده‌ای دنباله رو او بودند پس نجات یافتند اطرافیان آن حضرت فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را بزرگ شمردند و خندیدند و گفتند: یا رسول‌الله علی را شما با انبیا و

[صفحه ۱۰۷]

رسولان خدا تشبیه می‌نمایی؟! [۱۷۰].

علی خیر البریه است

ابوبکر هذلی از شعبی روایت کرد: مردی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم به من مطلبی بیاموز تا خداوند به سبب آن مرا نفعی بخشد. حضرت فرمود: بر تو باد به بخشش و کرم که در دنیا و آخرت به تو نفع می‌بخشد ناگاه علی (علیه‌السلام) وارد شد و عرض کرد یا رسول‌الله حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام شما را می‌خواند پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم برخاست آنگاه آن مرد گفت: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم این مرد که آمد چه کسی بود در پاسخ او حضرت فرمود: او کسی است که خدای متعال در حق او در قرآن کریم فرموده ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات اولئک هم خیر البریه. [۱۷۱].

اولین پیشتاز عامل

ابن‌شهر آشوب به سند خود می‌نویسد: وقتی که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به حضرت علی (علیه‌السلام) خبر شهادت برادرش جعفر طیار را در جنگ موته داد. حضرت وقتی، خبر شهادت برادر خود را شنید فرمود: انا لله و انا الیه راجعون و در روایت دیگر از حضرت صادق (علیه‌السلام) روایت شده است که انا لله و انا الیه راجعون را پیش از حضرت علی (علیه‌السلام) کسی نگفته بود. [۱۷۲].

همراه پیامبر

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم پس از نماز صبح تا طلوع آفتاب در محراب عبادت به راز و نیاز با خداوند مشغول می‌بود و امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) برای رسیدگی به حوائج مردم، پشت سر پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم رو به مردم می‌نشست و مردم حوائج خویش را از آن حضرت سؤال می‌کردند. علی (علیه‌السلام) دعاهای زیرا را از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده‌اند و می‌فرمایند

[صفحه ۱۰۸]

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی وارد مسجد می‌شد می‌گفت اللهم افتح لی ابواب رحمتک؛ خدایا درهای رحمتت را بر من بگشا.

و به هنگام خروج از مسجد می‌گفت: اللهم افتح لی ابواب رزقک؛ خدایا درهای روزیت را بر من بگشا [۱۷۳].

هم سفره پیامبر

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) خرما می‌خوردند هر خرمایی را که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌خورد به آرامی هسته‌اش را نزد علی (علیه‌السلام) می‌نهاد تا اینکه خرماها تمام شد ولی پیش حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم هیچ هسته خرمایی نبود و مه نزد علی (علیه السلام) بود. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر که هسته‌اش بیشتر بود او پرخور است. حضرت امیر (علیه‌السلام)گفت: هر که خرما را با هسته خورده او پرخورتر است. وقتی حضرت علی (علیه‌السلام) این لام را گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تبسم فرمود و فرمان داد تا هزار درهم به آن حضرت انعام بدهند. [۱۷۴].

صدقه قبل از سؤال کردن

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: به درستی که در قرآن مجید آیه‌ای است که عمل به آن ننموده هیچ کس نه قبل از من و نه بعد از من [۱۷۵] زیرا من یک دینار را به ده درهم فروختم (انفاق کردم) و قبل از هر سؤالی که از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم کردم یک درهم به فقیر دادم سپس یک مطلب از آن حضرت سؤال می‌کردم، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: یا علی، به من وحی رسیده که قبل از هر پرسشی از من، اول بایستی صدقه‌ای به فقیر بدهند و من قصد دارم مقدار صدقه را یک دینار قرار دهم. علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم اگر مقدار صدقه یک دینار باشد؟ مردم سؤالی نمی‌کنند. حضرت فرمود: پس چقدر باشد. حضرت علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یک دانه گندم یا یک دانه جو، باز هم کسی حاضر به سؤال

[صفحه ۱۰۹]

کردن از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشد مگر علی (علیه‌السلام) که ده سؤال نمود و این آیه در شأن او نازل گردید [۱۷۶].

رمز فتح

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در روز جنگ بدر آمدم تا ببینم رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در آن صحنه جنگ و در مقابل دشمنان نیرومند خود چه می‌کند. دیدم آن حضرت سر به سجده گذارده و پیوسته می‌گوید: یا حی یا قیوم. حضرت علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: چند بار رفتم و برگشتم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همچنان سر به سجده داشت و جز (یا حی یا قیوم) چیز دیگری نمی‌گفت آنقدر به این ذکر مقدس ادامه داد تا داوند او را در جنگ فاتح و پیروز ساخت. [۱۷۷].

ایثار علی

روزی علی (علیه‌السلام) وارد خانه خود شد و دید حسن و حسین علیهم‌السلام نزد فاطمه زهرا علیهاالسلام گریه می‌کنند. حضرت سؤال کرد چرا روشنایی چشمان من می‌گریند؟ فاطمه زهرا علیهاالسلام گفت: اینها گرسنه‌اند و یک روز است که چیزی نخورده‌اند! علی (علیه‌السلام) پرسید: پس این دیگ بر سر آتش چیست؟ گفت: در دیگ تنها آب است که برای دل خوشی فرزندانم بر سر آتش نهاده‌ام! علی (علیه‌السلام) دلتنگ شد، عبایی که داشت به بازار برد و فروخت و با ۶ درهم آن خوراکی تهیه کرد. وقتی که به سوی خانه باز می‌گشت فقیری به حضرت گفت: آیا کسی در راه خدا وام می‌دهد که چند برابر گردد؟ علی (علیه‌السلام) همه آن خوراکی را به او داد و چون به خانه رسید فاطمه علیهاالسلام پرسید: یا علی! توفیق یافتی و چیزی آماده کردی؟ گفت: آری. لیکن همه آن را به بینوایی دادم. فاطمه علیهاالسلام گفت: چه خوب کردی تو همیشه توفیق کار خیر می‌یابی! علی (علیه‌السلام) برگشت تا برای نماز به مسجد برود، در راه کسی را دید که گفت: یا علی (علیه‌السلام) این شتر را من می‌فروشم. علی (علیه‌السلام) گفت: من فعلا پولی ندارم، آن شخص گفت:

[صفحه ۱۱۰]

به تو فروختم هر وقتی که پولی به تو رید به من باز دهی! علی (علیه‌السلام) آن شتر را به ۶۰ درهم خرید و حرکت کرد که ناگهان شخصی دیگر رسید و عرض کرد یا علی (علیه‌السلام) این شتر را به من بفروش. علی (علیه‌السلام) گفت: فروختم به چه قیمت می‌خری؟ گفت ۱۲۰ درهم. علی (علیه‌السلام) شتر را داد و پول را گرفت و نیمی از آن را به برگشت و ام و نیم دیگر را به کار

خود برد در این وقت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسید و ماجرا را از علی (علیه‌السلام) شنید و فرمود: فروشنده جبرئیل و خریدار میکائیل بود و این آن وامی بود که به آن فقیر بخشیدی [۱۷۸].

برترین مخلوق خداوند

امام رضا (علیه‌السلام) از پدران بزرگوارش و آنان از حضرت علی (علیه‌السلام) نقل می‌فرمایند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: [۱۷۹] خدای تعالی آفریده‌ای از من برتر نیافرید و هیچ آفریده‌ای نزد خدای تعالی از من گرامی‌تر نیست. علی (علیه‌السلام) می گوید: من عرض کردم یا رسول‌الله (علیه‌السلام) آیا تو برتری یا جبرئیل فرمود: یا علی (علیه‌السلام) همانا که خدای تبارک و تعالی پیامبران مرسلش را بر فرشتگان مقربش برتری داد و مرا بر همه پیامبران و مرسلین برتری بخشید و پس از من برتری از آن تو و امامان پس از تو است، و همانا فرشتگان خدمتگزاران ما و خدمتگزاران دوستان ما هستند. ای علی (علیه‌السلام) آنانکه حاملان عرشند و آنان که در گرد عرش‌اند به ثنای پروردگارشان تسبیح می گویند و از برای کسانی که به ولایت ما ایمان آورده‌اند آمرزش می‌طلبند ای علی (علیه‌السلام) اگر ما نبودیم خدای تعالی نه آدم (علیه‌السلام) را می‌آفرید و نه حوا را و نه بهشت و دوزخ را و نه آسمان و زمین، را پس چگونه ما برتر از فرشتگان نباشیم و حال آنکه ما پیش از آنان پروردگار خود را شناختیم و او را تسبیح گفتیم و تحلیل و تقدیس کردیم زیرا نخستین چیزی که خدای تعالی آن را آفرید ارواح ما بود...

توضیح: (سؤالات حضرت علی (علیه‌السلام) از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که در فرازهای مختلف این

[صفحه ۱۱۱]

مجموعه اشاره شده، در باب مصلحتی انجام می گرفته مولای ما امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) و امام کشف و یقین از این جهت سؤال می کرده‌اند که این حقایق در نظر دیگران مکشوف افتد و گرنه خود او حقایق علوم و رازهای پنهانی را در همان مقام عقلی و شأن غیبی که دارد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم استفاده می‌فرمود پیش از آنکه به عالم مثال و نشئه خیال قدم بگذارد تا چه رسد به آنکه استفاده آن حضرت منوط به این باشد که آن حقایق به شکل الفاظ و کلام تنزل نماید تا مورد استفاده شان قرار گیرد. و موید مطلب حدیث نبوی است که فرمود: من شهر علمم علی‌ام در است.) [۱۸۰].

از من سؤال کن

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) می‌فرماید: یا علی! اذا نامت فاستق لی ست قرب من بئر غرس فغلسنی و کفنی و حنطنی فاذا فرغت من غسلی فخذ بمجامع کفنی و اجلسنی ثم سلنی عما شئت فو الله لا تسا. لنی عن شیء الا جبتک [۱۸۱].

یا علی (علیه‌السلام) بعد از آن که من رحلت کردم من را غسل بده و وقتی تجهیز تمام شد و کفن کردی اطراف کفنم را بگیر و مرا بنشان وقتی اطراف کفنم را گرفتی و مرا نشاندی هر چه خواستی از من بپرس و من هر چه گفتم یاد داشت کن.

به وصیت پیامبر عمل کرد

ابن‌عمار گوید: شنیدم از حضرت صادق (علیه‌السلام) که می‌فرمود: در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) این بود که فرمود:

ای علی (علیه‌السلام) سفارش می کنم تو را در جان خودت به خوی‌هائی که، نگاهدار آنها را از من. پس از آن گفت: خداوندا اعانت فرما او را.

اما اولی آنها: راست گفتاری است، خارج نشود از دهان تو دروغی هیچگاه و دومی: پرهیزگاری است، جرأت مکن بر خیانت هرگز. سوم: ترسناکی از خداوند است چنانچه

[صفحه ۱۱۲]

گویی او را می‌بینی. چهارم: گریه بسیار از ترس خداوند است بر پا می‌شود برای تو به هر قطره اشکی هزار خانه در بهشت. پنجم: بخشیدن تو است از مال و خونت در راه دینت. ششم: گرفتن طریقه من است در نماز و روزه و صدقه‌ام، اما نماز پنجاه رکعت اما روزه پس سه روز در ماه روز پنج شنبه در اول هر ماه و چهارشنبه در وسط ماه و پنج شنبه آخر آن، و اما صدقه به قدر طاقت خود تا آنکه گویی اسراف کردم و حال آنکه اسراف نکردی و ملازم باش با نماز شب و ملازم باش با نماز شب و ملازم باش با نماز شب. و بر تو باد نماز ظهر و بر تو باد نماز ظهر و بر تو باد نماز ظهر و بر تو باد به خواندن قرآن در هر حال و بر تو باد به بلند نمودن دستهای خود در نماز و برگرداندن آنها و بر تو باد به مسواک نمودن در نزد هر وضویی و بر تو باد نیکویی‌های اخلاق پس آن را انجام بده و بدیهای اخلاق، پس از آنها دوری کن [... ۱۸۲].

کارهای امام علی در خانه

امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) برای منزل خود هیزم فراهم می‌کرد و آب می‌کشید و خانه را جاروب می‌کرد و فاطمه علیهاالسلام آرد می‌کرد و سپس آنرا خمیر نموده و نان می‌پخت و با وجود چنین کارهایی به تربیت کودکان و شستن و نظافت آنها نیز همت می‌گماشت لذا حضرت امیر (علیه‌السلام) در خانه هر وقت فراغتی می‌یافت به حضرت زهرا علیهاالسلام در امور خانه کمک می‌نمود. روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وارد خانه شد ودید علی (علیه‌السلام) و فاطمه زهرا علیهاالسلام هر دو مشغول آسیا کردن هستند از آنها پرسید: کدامتان خسته‌تر هستید؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: فاطمه یا رسول‌الله. پیغمبر به دختر خود فرمود: دختر جان بلند شو و خود جای او نشست و با علی (علیه‌السلام) مشغول آسیا کردن شد. [۱۸۳].

حضرت زهرا علیهاالسلام نیز در کلیه امور اعم از جنگ و امور بیرون از منزل همسر خود را یاری می‌کرد چنانکه بعد از غزوه احد علی (علیه‌السلام) در دفاع از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و قتل سران قریش زیاده از حد تلاش کرد شمشیر خون آلود خود را برای شستن به حضرت

[صفحه ۱۱۳]

فاطمه علیهاالسلام داد و فرمود خذی هذا السیف فقد صدقنی الیوم این شمشیر را بگیر که امروز (ایمان و شجاع) مرا تصدیق نمود. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز فرمود: ای فاطمه علیهاالسلام بگیر شمشیر علی را، که امروز شوهرت دین خود را ادا نمود و خداوند بوسیله شمشیر او بزرگان قریش را به هلاکت رسانید. [۱۸۴].

علی جان فاطمه همسر خوبی است

علی (علیه‌السلام) می‌گوید از پول زره من که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مقداری را به جهت تهیه وسایل به ام سلمه داده بود، به هنگام تهیه ولیمه ده درهم از آن پول را گرفت و به من داد و فرمود یا علی با این پول مقداری روغن و خرما و کشک تهیه کن و من دستور آن حضرت را انجام داده و آنها را خریده و آوردم آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سفره چرمی خواست و خود آستین بالا زد و از آن خرما و کشک و روغن غذایی تهیه نمود خود نیز گوسفند چاقی تهیه نمود. آنگاه به من فرمود: هر کسی را که می‌خواهی دعوت کن. علی (علیه‌السلام) می‌گوید: من به مسجد آمدم و دیدم جمع کثیری از صحابه در مسجد حضور دارند و من از اینکه گروهی را دعوت کنم و عده‌ای را خیر نکنم شرمگین شدم لذا روی لندی رفته و گفتم ای مردم

همگی برای صرف ولیمه فاطمه علیهاالسلام بیایید مردم برخاستند و به راه افتادند و من از کثرت جمعیت و کی غذا خجالت می‌کشیدم چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از این مطلب آگاهی یافت فرمود: علی جان من از خدای می‌خواهم که این غذا را برکت دهد. علی (علیه‌السلام) می‌گوید: تمام آن جمعیت از آن غذا خوردند و سیر شدند و چیزی هم از غذا کم نشد...

چون آفتاب غروب کرد زوجات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فاطمه علیهاالسلام را زینت کرده و عطرآگین نمودند و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را در سمت راست و فاطمه علیهاالسلام را در سمت چپ خود نشانید و پیشانی آنها را بوسید و دست دخترش را در دست علی (علیه‌السلام) گذاشت و فرمود: علی (علیه‌السلام) جان فاطمه همسر خوبی است و آنگاه به دخترش فرمود: علی (علیه‌السلام) شوهر خوبی است و در حق آنها دعا کرد. [۱۸۵].

[صفحه ۱۱۴]

روزی رسانی جبرئیل

عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود روزی علی (علیه‌السلام) در مدینه نیاز شدید به معاش زندگی پیدا کرد ولی پولی نداشت در همین حال از خانه بیرون آمد یک دینار پول یافت به همه جا اعلام کرد که این یک دینار مال کیست؟ هیچ کس نیامد با تقاضای حضرت زهرا علیهاالسلام بنابراین شد که حضرت علی (علیه‌السلام) با آن یک دینار آرد خریداری کند و بعد اگر صاحب آن پیدا شد آن را به او بدهند. حضرت علی (علیه‌السلام) به این قصد از خانه بیرون آمد مرید را دید که مقداری آرد می‌فروشد و آن را به قیمت یک دینار می‌فروشد. علی (علیه‌السلام) آرد را خرید و یک دین را را به او داد ولی آن مرد یک دینار را نگرفت و سوگند یاد کرد که پولی نمی‌گیرد. علی (علیه‌السلام)آرد و دینار را به خانه آورد و جریان را به فاطمه علیهاالسلام گفت. گفت: فاطمه علیهاالسلام تعجب کرد، افراد خانه علی (علیه‌السلام) آن آرد را نان کرده و خوردند پس از تمام شدن آن باز علی (علیه‌السلام) اعلام کرد که دیناری یافته ولی کسی بعنوان صاحب آن به حضرت مراجعه نکرد. علی (علیه‌السلام) به قصد خریدن آرد رفت باز همان مرد را دید و قضیه مثل روز قبل شد و علی (علیه السلام) به همراه آرد و پول به منزل آمد. فاطمه علیهاالسلام تعجب کرد! و گفت یا علی (علیه‌السلام) هم آرد را آوردی و هم دینار را؟ علی (علیه‌السلام) فرمود: فروشنده آرد سوگند یاد کرد که دین را را نمی‌گیرم. فاطمه علیهاالسلام فرمود: می‌خواستی تو در سوگند از او پیشی بگیری افراد خانواده علی (علیه‌السلام) آرد را نان کرده و خورند و در این مدت علی (علیه‌السلام) اعلام می‌کرد که دیناری یافته ولی صاحبش پیدا نشد هنگامی که نان تمام شد، علی (علیه‌السلام) برای بار سوم به قصد خرید آرد از خانه بیرون آمد مجددا همان مرد را دید که آرد می‌فروشد حضرت فرمود: سوگند به خدا این بار باید پول را بگیری سپس آن دینار را به طرف آن مرد انداخت و به سوی خانه بازگشت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی آیا آن مرد را شناختی؟ او جبرئیل بود آن آرد رزقی بود که خداوند به وسیله جبرئیل برای شما فرستاده بود سپس فرمود: سوگند به خداوندی که جانم در دست اوست اگر سوگند یاد نمی‌کردی هر روز تا آن دینار در دست تو بود جبرئیل را همان گونه می‌یافتی که آرد به تو می‌دهد و دینار را نمی‌گرفت. [۱۸۶]

[صفحه ۱۱۵]

ارتحال حامی پیامبر

هنگامی که ابوطالب پدر بزرگوار حضرت علی (علیه السلام) در اواخر سال دهم بعثت از دنیا رفت علی (علیه‌السلام) به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و به او خبر داد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از این حرف فوق العاده ناراحت شد و اندوهی جانکاه سراسر وجود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را فرا گرفت، به علی (علیه‌السلام) فرمود: برو امور غسل و حنوط و

کفن او را انجام بده، سپس وقتی که او را در تابوت گذاشتی مرا خبر کن. علی (علیه‌السلام) این دستورات را انجام داد وقتی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کنار جسد ابوطالب (علیه‌السلام) آمد و چشمش به تابوت افتاد سخت متأثر گردید و قطرات اشک از چشمانش سرازیر شد و خطاب به ابوطالب گفت تو به خوبی صله رحم کردی و به جزای خیر نائل شدی سرپرستی از کودک یتیم کری و او را بزرگ نمودی و از بزرگ حمایت و یاری کردی، پس به جمعیت حاضر رو کرد و فرمود: لا شفعن لعمی شفاعة بها الثقلین؛ قطعا از عمویم شفاعتی خواهم نمود که همه جن و انس از آن تعجب کنند. [۱۸۷].

علی مبین حدود الهی

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را به فرماندهی لشکری به یمن فرستاد. هنگام بازگشت علی (علیه‌السلام) برای ملاقات پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم عزم مکه کرد در نزدیکی‌های مکه فردی را به جای خویش به سرپرستی لشکر اسلام گذاشت و خود برای گزارش د سفر زودتر به سوی رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم شتافت آن شخص لباسهای حله را که علی (علیه‌السلام)همراه آورده بود در بین لشکریان تقسیم کرد تا با لباسهای نو وارد مکه بشوند وقتی که علی (علیه‌السلام) برگشت و این منظره را دید به این عمل اعتراض کرد، فرمود: آنها نبایستی قبل از آنکه از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کسب تکلیف کنند درباره اشیاء و غنائم که از آن بیت المال بود تصرفی کنند، از این رو علی (علیه‌السلام) دستور داد تا حله‌ها را از تن خود بیرون کنند و آنها را تحویل دهند تا پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم خودشان درباره آنها تصمیم بگیرد لشکریان علی (علیه‌السلام) از این دستور امام ناراحت شدند لذا وقتی به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسیدند فورا از خشونت امام علی (علیه‌السلام) در مورد حله‌ها شکایت کردند.

[صفحه ۱۱۶]

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: مردم از علی (علیه‌السلام) شکوه کنید بخدا سوگند او در راه خدا شدیدتر از این است که کسی درباره وی شکایت کند [۱۸۸].

علی خنثی کننده توطئه

در آغاز بعثت، مشرکان همواره در صدد آزار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بودند، حتی تصمیم گرفتند که آن حضرت را به قتل برسانند وی وجود بنی هاشم (قبیله پیامبر) مانع می‌شد که آنها آن حضرت را بکشند مثلا ابولهب عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با اینکه مشرک بود، ولی حاضر نبود که برادر زاده‌اش حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را بکشند. همسر ابولهب بنام ام‌جمیل به مشرکان قول داد که در فلان روز (مثلا- روز یکشنبه) شوهرم را در خانه می‌نشانم و سرگرم می‌کنم تا از بیرون خانه کاملا غافل بماند، آنگاه شما محمد صلی الله علیه و آله و سلم را در غیاب شوهرم بکشید. روز یکشنبه فرا رسید، ام‌جمیل شوهرش را در خانه با نوشیدنیها و خوراکیها و قصه گوییها سرگرم کرد مشرکان در بیرون رد صدد اجرای طرح قتل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بر آمدند. ابوطالب که در ظاهر در صف مشرکان بود و در باطن ایمان، به خداوند داشت و بطور تاکتیکی رفتار می‌کرد از جریان اطلاع یافت، فوری به پسرش علی (علیه‌السلام) (که کودکی حدود ۱۳ ساله بود) فرمود: به خانه عمویت ابولهب برو اگر در خانه بسته بود در را بزن هر گاه باز کردند وارد خانه شو و اگر باز نکردند در را بشکن و وارد خانه شو و نزد ابولهب برو و بگو پدرم گفت: ان امرءا عینه فی القوم فلیس بذلیل؛ کسی که عمویش (مثل تو) رئیس قوم باشد، خوار نخواهد شد. علی (علیه‌السلام) به سوی خانه ابولهب روانه شد، دید در خانه بسته است در را زد کسی در را باز نکرد در را فشار داد تا شکست آنگاه وارد خانه شد و نزد ابولهب رفت، ابولهب تا علی (علیه‌السلام) را دید گفت: برادرزاده چه خبر؟ علی (علیه‌السلام) فرمود: پدرم گفت: کسی

که عمویش (مثل تو)رئیس قوم است خوار نخواهد شد ابولهب گفت: پدرت راست می گوید: مگر چه شده، علی (علیه‌السلام) فرمود: می‌خواهند برادرزاده‌ات محمد صلی الله علیه و آله و سلم را بکشند و تو غذا می‌خوری و نوشابه می‌نوشی؟ احساسات ابولهب به جوش آمد و برخاست و

[صفحه ۱۱۷]

شمشیرش را برداشت تا از خانه بیرون بیاید امجمیل سر راه او را گرفت ابولهب بسیار عصبانی بود سیلی محکمی به صورت امجمیل زد که چشم او لوچ گردید و تا آخر عمر لوچ بود، آنگاه ابولهب از خانه بیرون آمد، وقتی که مشرکان او را شمشیر بدست دیدند و آثار خشم را در چهره‌اش مشاهده کردند نزد او آمده، گفتند چه شده که ناراحتی؟ ابولهب گفت: شنیده‌ام شما تصمیم گرفته‌اید برادرزاده‌ام را بکشید واللات و العزی لقد هممت ان اسلم ثم تنظرون ما اصنع؟ سوگند به دو بت لات و عزی تصمیم گرفته‌ام قبول اسلام کنم سپس مشاهده خواهید کرد که با شما چگونه رفتار می‌نمایم. مشرکان دیدند اسلام آوردن ابولهب خیل گران تمام می‌شود به دست و پای او افتاده و عذر خواهی کردند و سرانجام ابولهب آرام گرفت و از تصمیم خود منصرف شد و به خانه‌اش بازگشت. [۱۸۹].

خبر از فتنه‌ها می‌دهد

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی رسول خدا به من فرمود: یا علی (علیه‌السلام) نبرد با اهل فتنه بر تو واجب شده است، چنانکه جهاد با مشرکان بر من واجب گشته بود. پرسیدم: ای فرستاده خدا صلی الله علیه و آله و سلم! این چه فتنه‌ای است که جهاد در آن بر من واجب گشته است؟ فرمود: گروهی هستند که شهادت بر وحدانیت حق و رسالت من می‌دهند در حالی که با سنت و سیره من به مخالفت بر می‌خیزند. عرض کردم، با اینکه آنها مثل من بر حقانیت اسلام شهادت می‌دهند پس چرا با ایشان پیکار کنم؟ فرمود: بخاطر بدعتهایی که در دین وارد می کنند و سرپیچی از فرمان الهی می کنند. عرض کردم شما پیشتر به من وعده شهادت در راه خدا داده‌اید کاش از خدا می‌خواستید تا زمان آن فرا رسد و در رکاب شما تحقق پذیرد حضرت فرمود: پس چه کسی با ناکثین و قاسطین و مارقین بجنگد؟ وفای به آن وعده هم حتمی است و تو به فیض شهادت نایل خواهی شد ... آنگاه فرمود ... پس پذیرای خصومتها باش که تو همواره مورد دشمنی و خصومت خواهی بود. [۱۹۰].

[صفحه ۱۱۸]

علی حجت بر مردم

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: یا علی (علیه‌السلام)! من برای تو حجت می‌آورم و حجتم نبوت من است و تو برای مردم خویش حجت می‌آوری و حجتت برای آنان هفت حجت خواهد بود، بر پا داشتن نماز، پرداخت زکات، نیکی کردن و از بدی بازداشتن و دادرسی در میان رعایا و تقسیم بیت المال بطور مساوی و اطاعت خدای عزوجل و رها نکردن دستور خداوند.

ای علی (علیه‌السلام)! مگر نمی‌دانی که در روز قیامت ابراهیم (علیه‌السلام) به نزد ما می‌آید و طبق دعوتی که می‌شود بر جانب عرش می‌ایستد سپس جامه‌ای بهشتی بر تنش می کنند و با زیور بهشتی‌اش بیارایند، ناودانی زرین از بهشت برای او روان گردد، که آبی شیرن‌تر از عسل و سفیدتر از شیر و سردتر از یخ،از آن فرو می‌ریزد و من نیز دعوت شوم و بر جانب چپ عرش می‌ایستم و رفتاری که با ابراهیم شد با من نیز همان شود، سپس تو ای علی خوانده شوی و با تو نیز چنین کنند. یا علی (علیه‌السلام) آیا راضی نیستی که همزمان با دعوت من تو نیز دعوت شوی و چون مرا بپوشانند تو را نیز بپوشانند و چون مرا بیارایند تو را نیز بیارایند که

خدای عزوجل به من دستور داده که تو را بخود نزدیک کنم و از خودم دورت نسازم و بی‌دریغ به تو دانش بیاموزم و بر تو است که نیکو فراگیری و بر من لازم است که فرمان پروردگارم را گردن نهم. [۱۹۱].

معیار قطعی دین خدا

روزی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به یکی از یاران خود فرمود: ای بنده خدا، دوستی و دشمنی و جنگ و صلح خود را برای رضای خدا و در راه خدا کن، زیرا ولایت خدا شامل حالت نخواهد، گردید، مگر از این رهگذر و هیچ کس تا به این صورت نگردد مزه ایمان را نخواهید چشید اگر چه نماز و روزه‌اش زیاد باشد ... آن صحابی عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم چگونه می‌توانم بدانم که دوستی و کینه ورزیم در راه خداست یا نه؟ و

[صفحه ۱۱۹]

ولی خدا کیست تا دوستدار او باشم؟ و دشمن وی کیست تا با او ستیز کنم؟ پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) اشاره کرد و فرمود: آیا او را می‌بینی؟ گفت، بلی فرمود: دوستدار و مطیع او محب و فرمانبردار خداوند است. پس علی (علیه‌السلام) را دوست بدار و دشمن وی را دشمن دار و با هر کس که دوست علی (علیه‌السلام) بود دوستی کن، حتی اگر چنین شخصی قاتل پدر و یا قاتل فرزندت باشد و با دشمن او دشمن باش اگر چه پدرت یا پسرت باشد. [۱۹۲].

خیبر کشای علوی

در جنگ خیبر وضع حساسی در روزهای اول آن بوجود آمده بود و یک حالت شکستی در میان مسلمانان پیدا شده بود و روحیه‌ها به علت عقب نشستن عمرو ابوبکر در جنگ ضعیف شده بود، و بر عکس روحیه دشمن بسیار قوی گردیده بود و اسلام در مخاطره بود. شب بود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: فردا علم را به دست کسی می‌دهم که خدا او را دوست دارد و من هم او را دوست دارم و او نزد من و خدا را دوست دارد. صبح فردا امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) از چشم درد شدیدی اظهار ناراحتی می‌کرد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، علی (علیه‌السلام) را خواست و با آب دهانی که به چشمهای علی (علیه‌السلام) مالید چشمان آن حضرت خوب شد. پیامبر علم را به دست علی (علیه‌السلام) داد، علی (علیه‌السلام) مهیای جنگ است لذا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌خواهد نکته‌ای را به علی (علیه‌السلام) بگوید. علی (علیه‌السلام) سواره و پیامبر و علم در دست علی (علیه‌السلام) است و لشکر مهیای به میدان رفتن!

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در این موقع فرمودند: یا علی (علیه‌السلام)الان ان یهدی الله بک رجلا خیر لک من الدنیا و ما فیها؛ یا علی! اگر خداوند بوسیله تو شخصی را هدایت کند برای تو از دنیا و آنچه در دنیاست بهتر است لذا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: مهمتر از جنگ این است که یا علی (علیه‌السلام) تو بتوانی کسی را هدایت کنی و به راه مستقیم بیاوری (خیر لک من الدنیا و فیها) از دنیا و آنچه در دنیاست پاداشش بیشتر است.

علی (علیه‌السلام) پرچم سفید را برافراشت و در دست گرفت پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود:

[صفحه ۱۲۰]

جبرئیل همراه توست و پیروزی با توست خدا در دل آنان ترس و بیم افکنده است و بدان که آنان در کتاب خویش خوانده‌اند نام کسی را که مغلوبشان می‌سازد و آن نام در کتاب آنها ایلیا (علی) است چون به آنان رسیدی بگو! نام من علی است به اراده خداوند خوار خواهند شد. علی (علیه‌السلام) به میدان تاخت و نخست با بزرگ یهود که مرحب نام داشت روبرو شد و بعد از گفت و شنودی که شد سرانجام با تیغ شمشیر علی (علیه‌السلام) مرحب به زمین افتاد، یهودیان به درون قلعه فرار کردند و پناه گرفتند و در

قلعه را نیز بستند، علی (علیه‌السلام) پشت در قلعه امد و آن در را که ۲۰ نفر می‌بستند یک تنه از جا کند و بر روی خندقی که یهودیان برای جلوگیری از نفوذ مسلمانان کنده بودند افکند. آنگاه مسلمانان از روی آن گذشتند و به قلعه در آمدند ... و پیروز شدند. [۱۹۳].

مهریه حضرت فاطمه

علی (علیه‌السلام) می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: یا علی! برخیز و زره خود را بفروش من برخاستم و آن را فروخته و پولش را خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آوردم (بعضی از مورخین قیمت زره را چهارصد و برخی چهارصد و هشتاد و بعضی هم پانصد درهم نوشته‌اند)رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بدون اینکه آنها را بشمارد مشتی را برداشت و به بلال داد و فرمود: برای فاطمه علیهاالسلام عطری تهیه کن و سپس با دو دست خود باقیمانده درهم‌ها را برداشت و به ابی‌بکر داد و فرمود: برای فاطمه علیهاالسلام آنچه جامه و اثاث خانه مورد نیاز است خریداری کن و عمار یاسر و عده‌ای از اصحاب نیز همراه او رفتند تا اثاث را تهیه نمایند.اثاثیه حضرت تهیه شد ابوبکر و همراهانش آنها را خدمت پیامبر (علیه‌السلام) آوردند و به آن حضرت عرضه نمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در حالی که آنها را با دست خود زیر و رو می‌کرد فرمود: بارک الله لاهل البیت خداوند برای خانواده مبارک گرداند.

علی (علیه‌السلام) نیز کف اتاق زندگی خود با حضرت فاطمه علیهاالسلام را شن نرم ریخت و چوبی را از دیواری به دیوار دیگر نصب کرد تا که لباسهای خود را روی آن بیاندازند و پوست

[صفحه ۱۲۱]

گوسفندی را انداخته و متکایی از لیف خرما در کنار آن نهاد. [۱۹۴].

البته در بین خواستگاران حضرت زهرا علیهاالسلام بعضی از آنها بسیار ثروتمند بودند: از جمله آنها عبدالرحمن بن عوف بود که به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد: یا رسول‌الله اگر فاطمه علیهاالسلام را به من تزویج کنی یکصد شتر که براشان کتان مصری باشد به اضافه ده هزار دینار، مهریه او خواهم کرد. ولی آن حضرت نپذیرفت و یک مشت از زمین سنگریزه برداشت و به عبدالرحمن داد او دید سنگها مروارید و گوهر است. سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: من یقدر علی هذا لا یهمه کثرة المهر کسی که بتواند سنگریزه را مروارید کند زیادی مهریه برایش اهمیت ندارد.

یا علی زبانش را قطع کن

روزی عرب بیابان‌نشینی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و عرض کرد؛آیا تو از جهت پدر و مادر بهترین ما و بزرگوارترین فرزندان پدران ما و در عصر جاهلیت و اسلام رئیس ما نبودی؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خشمگین شد و فرمود: ای اعرابی جلو زبانت چند پرده دارد؟ عرض کرد: دو تا؛ لب‌ها و دندانهایم، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: پس در دو پرده تو خاصیتی نیست، که تندی این زبانت را از ما بگیرد؟ آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: توجه داشته باش که به احدی در دنیا چیزی داده نشده که برای آخرتش زیان ول و رها شده باشد. بعد آن حضرت رو به علی (علیه‌السلام) نموده و فرمود: یا علی برخیز فاقطع لسانه؛ پس زبانش را قطع کن مردم گمان بردند که علی (علیه‌السلام) زبان او را خواهد برید ولی برخلاف انتظار آنان، حضرت علی (علیه‌السلام) چند درهم به او داد. [۱۹۵].

ولی خدا کیست؟

روزی ابوذر به مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و گفت: ای مرد شب گذشته در خواب صحنه‌ای دیدم که تاکنون چنین چیزی را ندیده بودم. گفتند: در خواب چه دیدی؟

[صفحه ۱۲۲]

گفت: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را نزدیک خانه‌اش دیدم که شبانه بیرون آمد و دست علی (علیه‌السلام) را گرفته بود با هم به قبرستان بقیع رفتند من هم آن دو بزرگوار را زیر نظر گرفته و از فاصله دورتری به دنبالشان رفتم به سوی بقیع رفتند تا به محل قبرهای مکه رسیدند سپس آن حضرت به آرامگاه پدر خود رسید و نزدیک آن دو رکعت نماز خواند ناگاه قبر شکافته شد و در همین حال عبدالله را دیدم که نشسته و می‌گوید: گواهی می‌دهم که معبود جز الله نیست و گواهی می‌دهم محمد صلی الله علیه و آله و سلم بنده و پیامبر اوست. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به او گفت، پدرم ولی تو کیست؟ عبدالله گفت: پسرم ولی چیست؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: این علی ولی است. عبدالله فورا گفت: گواهی می‌دهم که علی (علیه‌السلام) ولی من است. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت: پس به بوستان خودت بازگرد. سپس بر سر آرامگاه مادرش د آمنه برگشت و همان عملی را که نزد قبر پدرش انجام داده بود تکرار کرد ناگاه قبر شکافت بی‌درنگ آمنه گفت: شهادت می‌دهم معبود جز الله نیست و تو پیامبر و فرستاده خدایی. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم به او گفت: مادرم ولی تو کیست؟ پاسخ داد پسرم ولایت چیست؟ فرمود: آن ولایت (اشاره به حضرت علی (علیه‌السلام)) علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) است. آمنه فورا گفت و البته علی ولی من است. سپس فرمود: به آرامگاه و گلزار خودت بازگرد، وقتی سخن ابوذر به اینجا رسید به او گفتند، تو دروغ می‌گویی و با او دست به گریبان شدند و کتکش زدند آنگاه مردم خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و عرض کردند یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم امروز دروغی بر تو بسته شد فرمود، چه بود؟ گفتند: ابوذر درباره تو چنین و چنان نقل کرده. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آسمان نیلگون هنوز بر سر کسی سایه نیفکنده و به روی زمین غبار آلود کسی گام برنداشته که راستگوتر از ابوذر باشد. [۱۹۶].

جنگ علی در وادی یابس

علی (علیه‌السلام) در جنگ با کفار وادی یابس ابتدا جنگ را شروع ننمود تا آنکه خورشید طلوع کرد وقتی روز شد، علی (علیه‌السلام) به پرچمداران پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، فرمود: پرچمها را بلند کنید

[صفحه ۱۲۳]

وقتی پرچمها بلند شد و مشرکان آن پرچمها را دیدند؛ شناختند، به همدیگر گفتند، این دشمن شماست که شما در طلب او بودید اینها محمد صلی الله علیه و آله و سلم و اصحاب او هستند، غلامی از مشرکان که بدترین و کافرترین آنان بود. بیرون آمد و به اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم چنین ندا داد: ای اصحاب ساحر دروغگو کدام یک از شما محمد صلی الله علیه و آله و سلم هستید او باید خود را به من نشان دهد. علی (علیه‌السلام) به سوی او رفت و به او گفت: مادرت به عزایت بنشیند، تو ساحر دروغگو هستی، محمد صلی الله علیه و آله و سلم حق را از جانب حق آورد. غلام گفت: تو کیستی فرمود: من علی بن ابیطالب برادر زاده رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پسر عمو و همسر دختر او هستم. غلام گفت: آیا تو دارای چنین منزلت و مقامی در نزد محمد صلی الله علیه و آله و سلم هستی؟ فرمود: آری. غلام گفت: پس تو و محمد صلی الله علیه و آله و سلم بر یک دین واحد هستید و برایم فرقی نمی‌کند که ترا ببینم یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم را. آنگاه غلام به سوی علی (علیه‌السلام) دئوید در حالی که رجزی به این مضمون می‌خواند:

ای علی، تو شیر درنده‌ای را دیدی که در چنگال او احدی آرام نمی‌گیرد و شیری از مردان خثعم را که آئین محکمی را یاری

می‌کنـد. هر که مرا ببینـد، غلامی را دیـده که درندگان بر او رو آورند و او سالم نمی‌ماند. علی (علیه‌السـلام) نیز در پاسـخش چنین فرمود:

و تو آن شـیر هاشمی را می‌بینی که دلیر و بی‌باک است من علی هستم که به خثعم نشان خواهم داد که به هر حرکت شمشیرم خون می‌ریزد و هر زننده‌ای را می‌کشم آنگاه هر یک بر اسب سوار شدند و شـروع به جنگ با شمشـیر کردند. حضرت علی (علیه‌السلام) تنها یک ضـربه به او زد و او را کشت. آنگاه علی (علیه‌السلام) فرمود: آیا کسی با من مبارزه می‌کند؟ برادر آن غلام مقتول آمد در حـالی که می‌گفت: قسم به بتهـای بزرگ لاـت و عزی که من به هنگـام جنگ بسـیار با حوصـله هسـتم هر کس با من بجنگـد انواع دردها را به او می‌چشانم. علی (علیه‌السلام) فرمود:

بالله ربی اننی لا قسم

قسم حق لیس فیه ما ثم

انکم من شرنا لن تسلموا

یعنی، من به پروردگارم قسم می‌خورم قسم حقی که در ادای آن معصیتی نیست

[صفحه ۱۲۴]

که شما از حمله ما سالم نمی‌مالید آنگاه هر دو سوار بر اسب خود شده به پیکار رو آوردند علی (علیه‌السلام) ضربه‌ای زد و او را هم به آتش جهنم فرسـتاد. حضـرت فرمود: آیـا کسـی هست که با من مبارزه کنـد؟ آنگاه حارث بن مکیـده که رئیس، آن قوم بود و با ۵۰۰ سوار برابر می‌کرد آمـد و گفت: حتمـا لات مرا یاری می‌دهـد و به هر شمشـیری حلقی را پاره می‌کنم و به هر ضـربه‌ای گردنی می‌زنم. علی (علیه‌السلام) فرمود: به خدا قسم شما را با شمشیر برنده‌ام از محمد صلی الله علیه و آله و سلم دور می‌کنم...

آنگاه علی (علیه‌السـلام) با ضـربه‌ای او را هم به آتش جهنم فرسـتاده و باز فرمود: آیا کسـی با من مبارزه می‌کند. پسر عموی حارث بن مکیده که عمروبن فتاک نام داشت، آمد و گفت: من عمرو، و پدرم فتاک است. شمشیر به دستم، و سر هر کس که حرمتمان را هتک کند می‌برم. علی (علیه‌السـلام) ضـمن جواب او را هم به جهنم واصل کرد. علی (علیه‌السلام) تمامی جنگجویان آنان را کشت و آنان را به اسارت برد و اموالشان را گرفت و اسیران آنها را نزد رسول خدا آورد. [۱۹۷].

جبرئیل خدمتگذاری او را می‌کند

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ابوبکر فرمود: به حضور علی (علیه‌السلام) بروید تا به شما خبر بدهد جریان (عجیبی) را که دیشب برای او اتفاق افتاده من نیز به دنبال شـما می‌آیم. ابوبکر و عمر به حضور علی (علیه‌السلام) آمدند، علی (علیه‌السلام) به ابوبکر فرمود: آیا خبر تازه‌ای دارید؟ ابوبکر گفت: نه. آنچه اتفاق افتاده خیر باشد.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به من و عمر فرمود: نزد شما بیاییم و از حادثه‌ای که شب گذشته برای شما رخ داده به ما خبر دهی، در این هنگام پیامبر صـلی الله علیه و آله و سلم نیز وارد شد وقتی که علی (علیه‌السلام) را دید فرمود: حادثه شب گذشته را که برای تو اتفاق افتاد برای ابوبکر و عمر بیان کن! علی (علیه‌السـلام) فرمود: ای رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم از بیان آن حیا دارم. پیامبر صـلی الله علیه و آله و سلم، فرمود: ان الله لا یستحیی من الحق خداوند از حق گویی حیا نمی‌کند. آنگاه امام علی (علیه‌السلام) حادثه شب

[صفحه ۱۲۵]

گذشـته را چنین بیان کرد: احتیاج به غسل پیدا کردم برای غسل در جسـتجوی آب شدم آب نیافتم و ترس آن داشـتم که نماز صبح من قضا شود، حسن (علیه‌السـلام) را به راهی و حسـین (علیه‌السـلام) را به راهی دیگر بای یافتن آب روانه کردم آب بدست نیامد و

سخت انـدوهگین شـدم، در این هنگام دیـدم سـقف خانه باز شـد و سـطلی از آب به پایین آمـد که حوله‌ای روی آن بود. وقتی آن سطـل در زمین قرار گرفت حوله را از روی آن رد کردم آب در آن یـافتم بـا آن آب غسـل کردم و نماز خوانـدم. سـپس آن سـطل همراه حوله بالا رفت و شـکاف سـقف به هم پیوست. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: سطل از بهشت آمده بود و آب آن از نهر کـوثر بـود. حوله نیز از اسـتبرق دیبـای بهشـتی بود، سـپس پیـامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم در حضور ابوبکر و عمر و انس بن مالک خطاب به علی (علیه‌السـلام)فرمود: من مثلک یا علی فی لیلـهٔ و جبرئیل یخدمه، ای علی چه کسـی همانند توست که در شـب جبرئیل خدمت گذاری او می‌کند. [۱۹۸].

جنگ ذات السلاسل

مردم وادی یابس عـده‌ای حـدود دوازده هزار نفر جنگجو و سوار کار را بسـیج کردنـد و با هم پیمان بسـتند که تا آخرین نفرشان با رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم و علی (علیه‌السلام) بجنگند تا با این شکل رسم بت پرستی را مانند قبل از اسلام برقرار کنند. جبرئیل، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را از تصمیم آنها با خبر کرد و به آن حضرت گفت: ابوبکر را با چه را هزار سوار کار آزموده از مهاجر و انصار به سوی آنان بفرست. رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم به منبر رفت و قضیه اخبار جبرئیل را به مردم گفت سـپس فرمود: برای روز دوشـنبه آماده حرکت شونـد، در موقع حرکت رسول خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم فرمود تا ابتداء اسـلام را بر دشـمنان عرضه نکرده‌انـد جنگ را شـروع نکنند. اگر آنها اسـلام را پذیرفتند که جنگ نکنند در غیر این صورت آنقدر بجنگند تا همه را کشته و مردان آنها را اسیر و اموالشان را به تصرف خود در آورند.

ابوبکر پس از مواجهه با دشمن با کوچکترین تهدید آنها، از جنگ منصرف شد و به مدینه برگشت. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ابوبکر فرمود: با دستور من مخالفت کردی و آنچه را که

[صفحه ۱۲۶]

به تو امر کرده بودم انجام نـدادی بخدا قسم تو در این باره معصـیت مرا مرتکب شدی خالقت امری و لم تفعل ما امرتک و کنت لی و الله عاصـیا فما امرتک پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مجددا به منبر رفت و به مردم فرمود: من به ابوبکر امر کردم که با آن گروه در صورت نپـذیرفتن اسـلام بجنگنـد اما وقتی او با صـد نفر از آنان برخورد کرد ترس در دلش راه یافت و فرمان مرا نادیـده گرفت. اکنـون جبرئیـل از نـاحیه خداونـد به من فرمـان می‌دهـد که عمر را بجـای ابـوبکر بفرسـتم، پس ای عمر تو نیز بـا چهـار هزار سـرباز برو،ماننـد برادرت ابوبکر رفتـار نکن. چرا که او خـدا و مرا نافرمانی کرد، ماجرای عمر نیز ماننـد ابوبکر گـذشت و از دیـدن آن قوم گمراه نزدیـک بود قلبش از جا کنـده شود و از مقابل دشـمن فرار کرد. جبرئیل خبر بازگشت عمر را به پیامبر صـلی الله علیه و آله و سلم داد و پیامبر اسـلام صـلی الله علیه و آله و سـلم به منبر رفت و مردم را در جریان عمل خلاف عمر گـذاشت و فرمود: عمر با این کـار خـدا را در عرش مخـالفت کرد و با دسـتور من مخالفت کرد و به رأی خود عمل نمود خـدا رأی و انـدیشه‌ات را زشت دارد یا عمر عصـیت الله فی عرشه و عصـیتنی و خالفت قولی و عملت برایک الا قبح الله رایک سـپس رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سلم فرمـود: اکنـون جبرئیـل به من امر کرده که علی (علیه‌السـلام) را بـا این گروه از مسـلمین به سـوی آنـان بفرسـتم، علی (علیه‌السـلام) حرکت کرد، و از راهی که غیر از دو گروه قبلی برگزیدند رفت، تا به نزدیکی وادی یابس رسـیدند بطوری که دو سـپاه همدیگر را می‌دیدند. آن حضـرت به یارانش فرمان توقف داد. صد نفر از سپاه دشمن همانند دفعات قبل (در زمان ابوبکر و عمر) جلو آمدند و از نام و نشان لشـکر مسـلمین پرسـیدند آن حضـرت فرمود: من علی ابن ابیطالب پسـر عموی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و برادر و فرسـتاده او به سوی شـما هسـتم، شـما را دعوت می‌کنم که شـهادت به یگانگی خداوند و اینکه محمد صلی الله علیه و آله و سلم بنـده و رسول اوست بدهیـد تـا هر آنچه برای مـاست برای شـما هم باشـد. آنهـا گفتنـد ما تو را می‌خواستیم و در جسـتجوی تو

بودیم.

سخن تو را شنیدم آماده جنگ سختی باش و بدان که ما کشنده تو و یارانت هستیم ... علی (علیه‌السلام) به آنها فرمود: وای بر شما مرا به واسطه جمعیت و تعداد خود تهدید کرده و می‌ترسانید ... هر دو گروه به سپاه خود برگشتند چون تاریکی شب همه جا را [صفحه ۱۲۷]

فرا گرفت آن حضرت به لشکر خود دستور داد که به چهارپایان خود رسیدگی نمایند و اسبها را برای سواری آماده و زین بگذارند چون صبح طالع شد نماز صبح به سرعت خوانده شد سپس بر لشکر یابس حمله بردند و آنها هیچ نفهمیدند تا اینکه صدای پای اسبان را شنیدند و هنوز همه لشکریان علی، با سپاه دشمن درگیر نشده بودند که جنگجویان کشته و فرزندانشان اسیر شدند.

حضرت علی (علیه‌السلام) طبق دستور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عمل نمود و با اسرا و اموال آنها بسوی مدینه برگشت. جبرئیل نازل شد و خبر پیروزی علی (علیه‌السلام) و مسلمین را به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم داد. حضرت علی (علیه‌السلام) به محض دیدن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از مرکب پایین آمد و رسول خدا نیز فرود آمد مسلمانان مدینه نیز همه با دین علی (علیه‌السلام) به تبعیت از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پیاده شدند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم میان دو چشمان علی (علیه‌السلام) را بوسید.

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: غنایمی که در این جهاد به دست آمد در هیچ یک از جهادها نصیب مسلمین نشد مگر در جنگ خیبر آن هم به دست امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) و کشتن مرحب یهودی. [۱۹۹].

خبر پیامبر از شهادت علی

...امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمودند: آنگاه (پس از خطبه خواندن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در فضیلت ماه رمضان) من از جا برخاستم و پرسیدم ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بهترین کارها در این ماه چیست؟ حضرت فرمودند: ای ابوالحسن بهترین کارها در این ماه ورع و پرهیزکاری از محرمات خداوند عزوجل است و سپس حضرت گریستند من پرسیدم یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم چه چیزی شما را به گریه واداشت؟

حضرت فرمودند: ای علی (علیه‌السلام) از حادثه‌ای که در این ماه بر سر تو خواهد آمد گویی من هستم و تو مشغول نمازگزاردن برای پروردگارت هستی و شقی‌ترین کس در بین

[صفحه ۱۲۸]

گذشتگان و آیندگان، بدتر از پی کننده شتر قوم ثمود از جا برمی‌خیزد و ضربتی بر فرق سرت می‌زند که رویت از خون آن رنگین می‌شود. امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمودند: آنگاه پرسیدم ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آیا این حادثه در هنگامی رخ می‌دهد که دین من سالم است؟

حضرت فرمود: آری در زمان سلامت دینت خواهد بود. آنگاه حضرت فرمود: ای علی (علیه‌السلام) هر کس تو را بکشد مرا کشته است و هر کسی با تو کینه ورزد با من کینه ورزیده است و هر کسی به تو ناسزا گوید: به من ناسزا گفته است چرا که تو به منزله خود من هستی [... ۲۰۰].

پیشنهاد قریش

نقل شده هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برای اولین برا حضرت علی (علیه‌السلام) را به عنوان رهبر بعد از خود انتخاب کرد جمعی از قریش به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمدند و عرض کردند: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

مردم تازه مسلمان هستند از این رو راضی نیستند که تو دارای مقام نبوت باشی و مقام امامت به پسر عمویت علی واگذار شود اگر در این مورد مدتی صبر کنی بعد اعلام امامت علی (علیه‌السلام) را بنمایی بهتر است (و قضیه مورد قبول مردم واقع خواهد شد) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: من این کار را به رأی خود انجام نداده‌ام بلکه فرمان خدا چنین بوده است، آنها گفتند: اگر پیشنهاد ما را به خاطر اینکه مخالفت با دستور خدا می‌شود نمی‌پذیری پیشنهاد دیگری داریم و آن اینکه در امر خلافت مردی از قریش را با علی (علیه‌السلام) شریک گردان تا دلهای مردم به سوی علی (علیه‌السلام) متوجه و آرام شود و در نتیجه امر خلافت و رهبری آسیب پذیر نگردد و مردم در این مورد با تو مخالفت نکنند در این هنگام جبرئیل از طرف خدا آمد و آیه (۶۵ سوره زمر) را نازل کرد اگر مشرک شوی تمام اعمالت نابود می‌شود و از زیانکاران خواهی بود. [۲۰۱].

[صفحه ۱۲۹]

زنده و پاینده باشی ای پسر ابیطالب

امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمود: روزی ابوبکر و عمر و عثمان و طلحه و زبیر و سعد و عبدالرحمن بن عوف و چند نفر دیگر از اصحاب به دنبال پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که در خانه‌ام سلمه بود آمدند لیکن مرا دیدند که بر در خانه نشسته‌ام سراغ پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را از من گرفتند به آنها گفتم صبر کنید پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم الان از خانه بیرون خواهد آمد، پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز بی‌درنگ بیرون آمد و دست بر پشت من زد و فرمود: زنده و پاینده باشی ای پسر ابیطالب (علیه‌السلام) که تو پس از من با مردم محاکمه کنی و با شش دلیل بر آنان پیروز شوی که هیچ یک از آن دلایل را قریش ندارند و آن دلایل عبارتند: از اینکه تو نخستین کس از آنان هستی که ایمان به خدا آورده‌ای و در اجرای دستورات از همه استوارتر و بر پیمان‌های خداوند از همه پایدارتر و به زیردستان از همه مهربانتر و در قضاوت از همه داناتر و در مراعات حق تساوی در تقسیم از همه کس دقیقتر و مقام و منزلت تو در پیشگاه الهی از همه والاتر می‌باشد. [۲۰۲].

قبور ائمه معصومین

حضرت علی (علیه‌السلام) از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نقل می‌کند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: ای علی (علیه‌السلام) به خدا سوگند تو در زمین عراق کشته شده و همانجا دفن می‌شود عرض کردم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم چه مزیت و فضیلتی است برای کسی که قبور ما را زیارت کرده و تعمیر نموده و از آن مواظبت نماید. حضرت فرمود: ای ابوالحسن (علیه‌السلام) خداوند قبر تو و فرزندانت را قطعه زمینهایی از زمینهای بهشت و مساحت و فضایی از میدانهای آن قرار داده است، و خداوند دلهای پاکان نژادان خلق و برگزیدگان بندگانش را قرار داده است که اشتیاق به شما پیدا کرده و خواری و آزار در راه شما را متحمل می‌شوند پس آنها برای تقرب جستن به خداوند و دوستی با پیغمبرش قبور شما را آباد نموده و بسیار زیارتش می‌کنند... [۲۰۳].

[صفحه ۱۳۰]

عجیب‌ترین مردم

علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در وصیتی طولانی روایت می‌کند که فرمود: ای علی (علیه‌السلام) عجیب‌ترین مردم از جهت ایمان و بزرگترین مردم از جهت یقین گروهی هستند که در آخرالزمان می‌باشند. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم را درک نکرده‌اند و امام از آنها پنهان است پس ایمان می‌آورند به واسطه سیاهی (نوشته‌ها) که بر سفید

نگاشته (صفحات) شده است. [۲۰۴].

قضاوتی بین فرزندان

امام حسن و مام حسین (علیه‌السلام) که تولد آنها بیش از یک سلام فاصله نداشت روزی هر کدام در یک صفحه خطی نوشته بودند سپس خط خود را خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آورده و سؤال کردند یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم خط کدام یک از ما بهتر است؟ حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم که نمی‌خواست خط یکی را بر دیگری ترجیح دهد فرمود: هر دو آنها خوب است. عرض کردند: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم کدام بهتر است؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: عزیزان من می‌دانید که من امی هستم یعنی هرگز مکتب نرفته و الفبا ننوشته‌ام و من حتی وحی الهی را هم خودم نمی‌نویسم خط شناسی کار کسی است که خود نویسنده باشد. خوب است این را از پدرتان علی (علیه‌السلام) بپرسید که خط نویس و کاتب وحی الهی است. آنها خدمت پدر رسیدند و پس از نشان دادن خطها سؤال کردند، پدر کدامیک از این خطها بهتر است؟ علی (علیه‌السلام) فرمود: هر دو آنها خوب است، هم خوانا و هم زیباست. گفتند: نه، کدام بهتر است؟ حضرت فرمود: خوب اگر شما مکتب می‌رفتید حق این بود که این را از استادتان بپرسید اما شما خود آموخته‌اید و هنوز هم خردسالید، به کارهای کودکان هم مادران بیشتر می‌رسند قضاوت مادرتان زهرا علیهاالسلام هم درست مانند من است من در این خطها هیچ عیبی نمی‌بینم ولی بهتر است که از مادرتان بپرسید، هر چه او بگوید من هم همان را می‌پسندم، اگر در خانه مطلب روشن نشد آن وقت شورایی از اصحاب تشکیل

[صفحه ۱۳۱]

می‌دهیم و حکمیت را به ایشان وا می‌گذاریم. حسنین (علیه‌السلام) گفتند: فرمایش شما صحیح است. لذا خدمت مادر رسیدند و همان پرسش را کردند. حضرت زهرا علیهاالسلام فرمود: هر دو را خوب می‌بینم. تفاوت گذاشتن میان آنها خیلی مشکل است... اصلا بهتر است یک کار دیگری بکنیم؟ عرض کردند چه کنیم؟ حضرت فاطمه علیهاالسلام گردنبدی از استخوان عاج داشت که دارای هفت دانه بود. فرمود: این دانه‌ها را روی زمین می‌ریزم هر کدام دانه‌های بیشتری جمع کرد خطش را بهتر حساب می‌کنیم. گفتند: خوب است، اگر چه کار قرعه کشی است و خط شناسی نیست، ولی خوب است. آن وقت حضرت دانه‌ها را بر زمین ریخت و حسنین (علیه‌السلام) دویدند و هر کدام سه دانه برداشتند اما دانه آخری نصف شده بود و به هر کدام یک نصفه رسید و نتیجه مساوی بود و هر دو راضی شدند (در نقلی دیگر جبرئیل دانه هفتمی را به فرمان الهی به دو نیم کرد) [۲۰۵].

شان نزول سوره هل اتی

...و روز بیست و پنجم از ماه ذی الحجه خداوند بواسطه نزول سوره هل اتی از صدقه اهل بیت (علیه‌السلام) قدردانی فرمود، و هدیه‌شان را در راه خدا پذیرفت و وصف و مدح و ثنای آنها را در کتابش فرو فرستاد. شرح این ماجرا چنین است که حسنین (علیه‌السلام) بیمار شدند و جد ایشان و عموم مردم به عیادتشان آمدند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از حضرت علی (علیه‌السلام) پرسید: ای ابوالحسن چرا برای فرزندانت نذری نمی‌کنی، علی (علیه‌السلام) جواب داد: نذر می‌کنم که اگر فرزندانم از این بیماری شفا یافتند به عنوان شکرگزاری از خداوند عزوجل سه روز را روزه بگیرم. فاطمه علیهاالسلام و فضه خدمتکار آنها نیز همین نذر را کردند امام حسن و امام حسین (علیه‌السلام) وقتی شفا یافتند که هیچ چیز در خانه آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم نبود علی (علیه‌السلام) کسی را پیش شمعون خیبری فرستاد تا از او سه پیمانه جو قرض کند و در بعضی روایتها چنین آمده است که: علی (علیه‌السلام) کسی را پیش همسایه یهودی‌اش که پشم ریس بود و او را شمعون صدا می‌کردند فرستاد، تا از او بپرسد آیا

پشمی دارد که بدهند فاطمه علیهاالسلام دختر

[صفحه ۱۳۲]

محمد صلی الله علیه و آله و سلم آنرا بریسد و در مقابل سه پیمانه جو مزد بگیرد یا نه؟ آن یهودی پذیرفت، و پشم و جو را پیش فاطمه علیهاالسلام آورد. گفته‌اند: فاطمه علیهاالسلام از جا برخاست و جو را آسیا کرد و پنج گرده نان بای هر یک از اهل خانه تهیه کرد. علی (علیه‌السلام) هم نماز مغرب را با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برگزار کرد و به منزل آمد، وقتی که غذا را پیش روی آن حضرت گذاشتند درمانده‌ای بر آستانه در ظاهر شد و اظهار داشت: سلام بر شما اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله و سلم درماندهای از درماندگان مسلمانم غذایی به من بدهید تا خدا از غذاهای بهشتی نصیبتان کند. علی (علیه‌السلام) این صدا را شنید فرمان داد گرده‌های نان را به او بدهند آنگاه شب و روز را صبر کردند و جز آب چیزی نخوردند وقتی روز دوم، شد فاطمه علیهاالسلام، برخاست و جو را آسیاب کرد و نان پخت، علی (علیه‌السلام)با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نماز مغرب را گزارد و به منزل بازگشت مجددا وقتی غذا را پیش روی حضرتش گذاشتند یتیمی بر آستانه در ظاهر شد، و گفت: سلام بر شما اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله و سلم یتیمی هستم از مهاجر زاده‌ها که پدرم در روز عقبه به شهادت رسیده است غذایی به من بدهید تا خدا از غذاهای بهشتی نصیب شما بکند، همانند شب قبل همگی غذا را به آن یتیم دادند روز سوم نیز فاطمه زهرا علیهاالسلام پیمانه سوم جو را آسیاب کرد، و نان را آماده کرد شب هنگام موقعه افطار ناگهان اسیری بر آستانه در ایستاد و گفت: سلام بر شما اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله و سلم آیا ما را اسیر می‌کنید و آن وقت غذایی بما نمی‌دهید؟ علی (علیه‌السلام) فرمان داد، غذای آن شب را هم به او بدهند لذا آنها سه شبانه روز جز آب هیچ نخوردند، روز چهارم که شد نذرشان پایان یافت، علی (علیه‌السلام) دست حسن (علیه‌السلام) را در دست راستش و دست حسین (علیه‌السلام) را در دست چپش گرفت و پیش رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمدند وقتی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آنان را چنین دید رو به حضرت علی (علیه‌السلام) کرد و پرسید، ای ابوالحسن چرا شما را در این وضعیت سخت می‌بینم؟ بیایید به اطاق فاطمه علیهاالسلام برویم.

وارد اتاق او شدند دیدند، حضرت فاطمه علیهاالسلام در محراب نماز خود ایستاده و از شدت گرسنگی چشمهایش گود افتاده، وقتی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فاطمه زهرا علیهاالسلام را این گونه دید فرمود: پناه بر خدا. اهل بیت محمد دارند از گرسنگی می‌میرند که ناگه جبرئیل بر پیامبر نازل شد و فرمود: ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم آنچه را که خداوند نسبت به اهل بیت تو گوارا

[صفحه ۱۳۳]

داشته است بگیر. حضرت فرمود: جبرئیل چه چیزی را بگیرم؟ جبرئیل او را به خواندن وا داشت هل اتی علی الانسان حین من الدهر؛ تا آنجا که لا نرید منکم جزاء و لا شکورا تا آخر سوره، و ثعلبی روایت کرده است که در این روز غذایی از آسمان برایشان فرود آمد که تا هفت روز از آن غذا می‌خوردند. [۲۰۶].

مقام امام علی

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آب خواست در آن وقت علی (علیه‌السلام) و فاطمه علیهاالسلام و حسن و حسین (علیه‌السلام) در محضرش بودند وقتی که آب آوردند، پیامبر ظرف آب را نخست به حسن (علیه‌السلام) و بعد به حسین (علیه‌السلام) و سپس به فاطمه علیهاالسلام داد. هر کدام از آنها که آب می‌آشامیدند، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به آن‌ها می‌فرمود: هنیئا مریئالک ... یعنی گوارا باد و نوش جانت باد ای ... ولی وقتی که ظرف آب را به علی (علیه‌السلام) داد و او از آن آب نوشید، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: هنیئا مریئالک یا ولی و حجتی علی خلقی گوارا و نوش جانت باد ای ولی

و حجت من بر مخلوفات آنگاه سجده خدا را بجا آورد. فاطمه علیهاالسلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پرسید، یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم راز سجده شما چه بود. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هنگامی که هر کدام از شما آب نوشیدید و من گفتم گوارا باد و نوش جانت باد با گوشم شنیدم که فرشتگان و جبرئیل نیز با من هم صدا شده و همین سخن را گفتند ولی هنگامی که علی (علیه‌السلام) آب آشامید و گفتم هنیئا مریئالک، صدای ذات پاک خدا را شنیدم که همین سخن را فرمود: از این رو خدا را به عنوان شکر در برابر نعمتهایش سجده کردم. [۲۰۷].

ورود به قبا

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که از طریق وحی از توطئه دارالندوه [۲۰۸] مشرکین مطلع شده بود پس

[صفحه ۱۳۴]

از خروج از مکه در غار ثور ۳ روز توقف داشت در این مدت ۳ روز علی (علیه‌السلام) علاوه بر تأمین نیازهای غذایی آن حضرت اخبار مکه را به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گزارش می‌داد [۲۰۹] پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در شب چهارم توقف در غار پس از سفارشهای لازم به علی (علیه‌السلام)از بیراهه رهسپار یثرب شد [۲۱۰] رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بعد از ۹ روز حرکت روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول به قبل رسید. [۲۱۱] امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) پس از هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به یثرب سه روز در مکه ماند و سفارشهای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به انجام رسانید، سپس به همراه مادرش فاطمه بنت اسد و حضرت فاطمه علیهاالسلام و فاطمه دختر زبیر و گروهی دیگر، با پای پیاده فاصله حدود چهارصد و هفتاد کیلومتری مکه- مدینه را طی کرد و روز پنج شنبه نیمه ماه ربیع الاول در قبا به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ملحق شد. [۲۱۲].

لقب مرگ سرخ برای علی

جنگ بدر که در روز یکشنبه ۱۲ ماه رمضان از سال دوم هجرت و به همراه ۳۱۳ نفر از مسلمانان (۸۲ مهاجر و ۲۳۱ انصار) مرحله تدارکاتی آن شروع شد، سرانجام در روز هفدهم ماه رمضان دو سپاه در کنار چاههای بدر رو در روی هم قرار گرفتند. ابتدا جنگ از سوی دشمن شروع شد، در مرحله تن به تن سه نفر از قهرمانان شرک به نامهای عتبه، شیبه، ولید به توسط حضرت علی (علیه‌السلام) و حمزه و عبیده به هلاکت رسیدند علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: هنگامی که (تنور) جنگ برافروخته می‌شد ما به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پناه می‌بردیم و هیچ کس از ما به دشمن نزدیکتر از او نبود بیشتر کشته شدگان این جنگ به دست علی (علیه‌السلام) بود (بنا به نقل مورخان) لذا از جمع کشته‌های مشرکین که ۷۰ نفر بودند مرحوم مفید، رقم کشته‌های دشمن را که به دست علی (علیه‌السلام) کشته شده‌اند را ۳۶ نفر ذکر کرده است [۲۱۳] از همین جهت بود که کفار قریش حضرتش را مرگ سرخ نامیدند. [۲۱۴].

[صفحه ۱۳۵]

فرشته ایثار و کرم

روزی علی (علیه‌السلام) چیزی برای خوردن از فاطمه زهرا علیهاالسلام خواست او گفت: سوگند به خدایی که پدرم را به نبوت و ترا به وصیت، گرامی داشت امروز چیزی برای تغذیه تو ندارم و دو روز است که غذایی نداریم. علی (علیه‌السلام) فرمود: ای فاطمه علیهاالسلام چرا این مطلب را به من نگفتی تا چیزی برای شما تهیه کنم. فاطمه گفت: یا اباالحسن من از خدایم شرم دارم که تو را وادار به چیزی کنم که انجام آن را نتوانی. علی (علیه‌السلام) از خانه خارج شد و یک درهم قرض نمود بر حسب اتفاق به مقداد بن

اسود آن یار باوفای خود برخورد نمود که در آن هوای گرم از شدت حرارت رنگش افروخته بود حضرت پرسید ای مقداد چه شده که در این هوای گرم از خانه بیرون آمدی؟ عرض کرد: یا اباالحسن مرا بحال خود واگذار و چیزی مپرس. حضرت فرمود: ای برادر من نمی‌توانم ترا رها کنم تا اینکه از حال تو با خبر شوم. مقداد عرض کرد یا اباالحسن بخاطر خدا و خودت مرا رها کن و از وضع و حالم مپرس. علی (علیه‌السلام) فرمودی: ای برادر تو نمی‌توانی حال خود را از من پنهان کنی. مقداد عرض کرد: حالا که اصرار می‌کنی به خدایی که محمد صلی الله علیه و آله و سلم را به نبوت و ترا به وصیت گرامی داشته سوگند چیزی جز تهیدستی مرا از خانه بیرون نیاورده و من در حالی که خانواده‌ام گرسنه بودند از خانه خارج شدم و چون صدای گریه اهل خانه را شنیدم نتوانستم تحمل کنم این است وضع و حال من؛ از شنیدن این سخنان چشمان علی (علیه‌السلام) اشک آلود شد و گریه کرد. آنگاه به مقداد فرمود: به همان کسی که توبه آن قسم یاد کردی من نیز سوگند می‌خوردم که مرا نیز از خانه بیرون نیاورده مگر همان چیزی که ترا از خانه بیرون آورده است ولی حالا- من یک دینار قرض کرده‌ام و آن را به تو می‌دهم و من ترا بر خود مقدم می‌دارم. علی (علیه‌السلام) دیناری را که قرض کرده بود به مقداد داد و خود روانه مسجد شد آنگاه نماز ظهر و عصر و مغرب را پشت سر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خواند، چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خواست از مسجد خارج شود، علی (علیه‌السلام) را که در صف اول نماز بود مشاهده کرد نوک پایی به او زد و راه افتاد آن حضرت برخاسته و خود را به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسانید و سلام کرد. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پاسخ سلام را داد و فرمود: یا اباالحسن آیا در خانه

[صفحه ۱۳۶]

غذایی داری که امشب با هم شام بخوریم؟ علی (علیه‌السلام) که از ظهر در مسجد مانده بود از شرم سر بزیر افکند و متحیر ماند که در پاسخ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چه بگوید رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هم از طریق وحی از تمام ماجرا آگاه شده بود و می‌دانست که وضع این خانواده از چه قرار است با وجود این از جانب خداوند مأمور بود که آن شب را برای شام به خانه علی (علیه‌السلام) برود و چون سکوت علی (علیه‌السلام) را دید فرمود: یا اباالحسن یا بگو نه، تا من برگردم و یا بگو آری، تا با هم به خانه برویم. عرض کرد تشریف بیاورید. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست علی (علیه‌السلام) را گرفت و به سوی خانه براه افتاد و وارد خانه شدند فاطمه علیهاالسلام نمازش را خواند و در مصلای خود نشسته بود و در پشت سرش قدحی پر از غذای گرم بود که بخار از آن بلند می‌شد چون صدای پدر را شنید از مصلی خود خارج شد و به آن حضرت سلام کرد و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که فاطمه علیهاالسلام را از همه بیشتر دوست داشت پاسخ سلامش را داد و دستش را بسر او کشید و فرمود: دخترم غذایی برای شام ما آماده کن. زهرا علیهاالسلام رفت و قدح را آورد. علی (علیه‌السلام) وقتی غذا را دید با تعجب پرسید یا فاطمه علیهاالسلام این غذا از کجاست؟ ما در خانه غذایی نداشتیم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در این موقع دست مبارکش را روی شانه علی (علیه‌السلام) گذاشت و فرمود: یا علی (علیه‌السلام) این مائده آسمانی است که به فاطمه علیهاالسلام نازل شده و بجای آن دیناری است که تو در راه خدا دادی [... ۲۱۵].

شب قدر

اصبغ بن نباته از علی (علیه‌السلام) روایت نمود که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: یا علی (علیه‌السلام) ایا می‌دانی معنی شب قدر چیست؟عرض کردم نه یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم. پیامبر فرمود: خداوند تبارک و تعالی در آن شب، به تقدیر و سرنوشتی که روز قیامت خواهد بود قضا و حکم و اندازه‌گیری نمود و در آنچه خدای عزوجل فرمان داد ولایت تو بود و نیز ولایت امامان، از نسل تو تا روز قیامت و در روایتی دیگر امام صادق (علیه‌السلام) در پرسش مفضل بن عمر فرمود ...: در آن شب (قدر) ولایت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) نازل شد. مفضل می گوید عرض

[صفحه ۱۳۷]

کردم: در شب قدری که ما آن را در ماه رمضان امید داریم؟ حضرت فرمود: آری.شبی که در آن شب آسمانها و زمین اندازه‌گیری شده و ولایت امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) در آن تقدیر و معین شده است. [۲۱۶].

رفتار با همسایه

روزی شخصی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و عرض د کرد یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم من خانه‌ای در فلان جا خریده‌ام و نزدیکترن همسایه این منزل کسی است که خیری از او توقع ندارم ولی از اذیت و آزار او در امان نیستم. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) و ابوذر و ... فرمودند: بروید به مسجد و با صدای بلند در مسجد اعلام کنید، کسی که همسایه‌اش را آزار دهد ایمان ندارد. علی (علیه‌السلام) و ابوذر و.. به مسجد رفته و ۳ بار این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را با صدای بلند برای مردم تکرار کردند. آنگاه حضرت با دست خود به چهل خانه از هر طرف (جلو، عقب، چپ و راست) اشاره کرد (که تا چهل خانه همسایه محسوب می‌شوند) [۲۱۷].

سفارش پیامبر به علی

حماد می‌گوید: امام صادق (علیه‌السلام) از پدرش بر ایمان نقل کرد: که جابربن عبدالله گفت: سه سال قبل از اینکه روح پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ملکوت اعلی پرواز کند از آن حضرت شنیدم که به علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) می‌فرمود: سلام خدا بر تو باد! ای پدر دو ریحانه. سفارش می‌کنم تو را به دو ریحانه من در دنیا، پیمانه عمر من نزدیک است و بزودی از میان شما خواهم رفت، به خداوند سوگند، که بزودی دو تکیه گاه تو در هم فرو ریزند، به خدا سوگند خلافت و جانشینی من بر عهده تو است. چون پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم جان به جان آفرین تسلیم کرد. علی (علیه‌السلام) فرمود: این یکی از آن دو رکنی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرموده بود و چون فاطمه زهرا علیهاالسلام شهیده گردید علی (علیه‌السلام) فرمود: این هم تکیه گاه دومی بود که

[صفحه ۱۳۸]

پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرموده بود. [۲۱۸].

احترام را رد نکنید

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: دو نفر نزد علی (علیه‌السلام) رفتند امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) برای هر کدام یک پشتی (متکا) آورد تا پشت خود بگذارند یکی از آنها بر آن نشست و به آن تکیه داد ولی دیگری بر ننشست. حضرت به او فرمود: بر آن متکا بنشین و تکیه بده که احترام و اکرام را رد نمی‌کند مگر الاغ، و در جایی دیگر علی (علیه‌السلام) فرمود: وقتی عدی پسر حاتم طایی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم او را به خانه خود برد و تنها تشک و متکایی که آنجا بود برای او انداخت و او را بر آن نشاند. [۲۱۹].

هزار باب علم

علی (علیه‌السلام) در روزهای آخر عمر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم لحظه‌ای آن حضرت را تنه نمی‌گذاشت در یکی از روزها علی (علیه‌السلام) برای انجام کاری از نزد حضرت خارج شد، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی به هوش آمد، دید علی

(علیه‌السلام) بر بالین او حاضر نیست به یکی از همسرانش که حاضر بود فرمود: برادر و دوست مرا بگویید نزد من آید. عایشه به دنبال ابوبکر فرستاد و او بر بالین حضرت حاضر شد اما پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همین که او را دید از او روی برگردانید. ابوبکر برخاست و گفت اگر با من کاری می‌داشتند می‌فرمودند، این را گفت و رفت. حضرت باز تقاضای خود را تکرار کرد این بار حفصه به دنبال عمر فرستاد و چون او حاضر شد حضرت روی خود را تکرار کرد این بار حفصه به دنبال عمر فرستاد و چون او حاضر شد حضرت روی خود را از او برگردانید او هم عمل و حرف ابوبکر را تکرار کرد و رفت. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مجددا تقاضای خود را بیان داشت، امسلمه گفت بخدا قسم او علی (علیه‌السلام) را می‌خواهد، پس او را حاضر نمودند چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را دید او را به سینه خود چسبانید و صحبت‌های مخفیانه‌ای با او کرد که بسیار هم طول کشید بعدا از علی (علیه‌السلام) سؤال کردند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چه چیزی به شما گفت؟ حضرت فرمود: هزار باب علم به من آموخت که

[صفحه ۱۳۹]

از هر باب دیگر برایم باز شد و وصایایی به من کرد که ان شاء الله به آنها عمل خواهم کرد. [۲۲۰].

امین پیامبر

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم خود امین قریش بود لذا همه امانتهای آنها نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود. لذا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وقتی مجبور به هجرت شد علی (علیه‌السلام) را جانشین مردم در مدینه کرد تا امانات خود را به صاحبانشنان برگرداند و قرضهای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را بدهد، سپس دختران و زنانش را به مدینه برساند. پس از اینکه کفار قریش نزدیک سپیده دم به خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ریختند علی (علیه‌السلام) در رختخواب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دیدند با حالت آشفته پرسیدند: که محمد صلی الله علیه و آله و سلم کجاست؟ علی (علیه‌السلام) گفت: مگر من مأمور و مسئول نگهداری او بودم. آنها علی (علیه‌السلام) را با زد و خورد به مسجدالحرام بردند و اندکی بعد رها ساختند. [۲۲۱].

علی (علیه‌السلام) پس از انجام سفارشات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به همراهی فاطمه (مادر خود) و فاطمه (دختر پیامبر) و فاطمه (دختر زبیر) و دیگران به سوی مدینه به راه افتاد. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم ۵ روز در محله قبا توقف کرد و فرمود: تا برادرم علی (علیه‌السلام) به من ملحق نشود وارد مدینه نمی‌شوم ... در بین راه هشت تن از کفار مکه راه را بر علی (علیه‌السلام) بستند آنگاه جناج غلام حرب بن امیه راه را بر حضرت علی (علیه‌السلام) بست. حضرت به ایمن (پسرام ایمن) و ابو واقد دستور داد شترهای زنان را بخوابانند، آنگاه حضرت علی (علیه‌السلام) با جناح جنگید و او را دو نیم کرد، لذا مابقی کفار از ترس راه را بر حضرت باز کردند [... ۲۲۲] حضرت علی (علیه‌السلام) در آن، شب برای حفظ جان پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم با خطر مواجه بود چنانچه خود آن حضرت می‌فرماید:

وقیت بنفسی خیر من وطی الحصی

و من طاف بالبیت العتیق و بالحجر [۲۲۳].

یعنی: با جان خدم بهترین کسی را که پا بر زمین نهاده و به کعبه و حجر اسماعیل

[صفحه ۱۴۰]

طواف نموده نگهداری نمودم.

و در منزلت و شأن علی (علیه‌السلام) نیز خدای تعالی با فرستادن آیه شریفه و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله [۲۲۴] از جانفشانی مخلصانه علی (علیه‌السلام) قدردانی کرد.

نزول آیه ولایت علی

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد مدینه، نماز ظهر را می‌خواند، علی (علیه‌السلام) نیز در آنجا حاضر بود، فقیری وارد مسجد شده و از مردم خواست که به او کمک کنند، هیچ کس به او چیزی نداد. دل فقیر شکست و عرض کرد: خدایا گواه باش که من در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درخواست کمک کردم ولی هیچکس به من کمک نکرد در این هنگام علی (علیه‌السلام) که در رکوع نماز خود بود، با انگشت کوچکش اشاره کرد، فقیر جلو آمد، و با اشاره علی (علیه‌السلام) انگشتری را از انگشت علی (علیه‌السلام) بیرون آورد و رفت. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس از نماز به خدا متوجه شد و عرض کرد: پروردگارا! برادرم موسی از تو تقاضا کرد رب اشرح لی صدری و یسرلی امری و احلل عقده من لسانی یفقهوا قولی و اجعل لی و زیر من اهلی، هارون اخی، اشدد به ارزی، و اشرکه فی امری؛ [۲۲۵] یعنی: سینه مرا گشاده دار، کار مرا آسان کن و گره از زبانم بگشا، تا سخنان مرا بفهمند و وزیری از خاندانم برای من قرار بده. برادرم هارون را به وسیله او پشتم را محکم گردان، و او را در کار من شریک کن پس از این پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد: اللهم اشرح لی صدری و یسرلی امری واجعل لی وزیرا من اهلی علیا، اشدد به ظهری؛ پروردگارا سینه‌ام را گشاده دار، کار مرا بر من آسان گردان، و وزیری از خاندان برایم قرار بده که علی (علیه‌السلام) باشد، بوسیله او پشتم را محکم کن

هنوز سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به پایان نرسیده بود که جبرئیل نازل شد، و این آیه (مائده/ ۵۵) را نازل کرد: انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنو الذین یقیمون الصلوة و یؤتون الزکاة و هم راکعون؛ سرپرست و رهبر شما، تنها خداست و پیامبر او، و آنها که ایمان آورده‌اند و

[صفحه ۱۴۱]

نماز بپا می‌دارند و در حال رکوع (علیه‌السلام) زکات می‌پردازند.

بدین ترتیب ولایت و رهبری (علیه‌السلام) (علیه‌السلام) پس از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از سوی خدا اعلام گردید. [۲۲۶].

هم صحبت علی تا لقای حق

حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: مردی در خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و اجازه ورود خواست من به او گفتم نمی‌توانی نزد آن حضرت (که در حال کسالت بود و در روزهای آخر عمر بسر می‌برد) بروی هم خواسته‌ای داری با من بگو گفت: چاره‌ای نیست جز اینکه نزد او بروم. علی (علیه‌السلام) از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اجازه گرفت و آن شخص وارد شد بالای سر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نشست و سلام کرد: پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم جواب سلام او را داد و فرمود: چه خواسته و حاجتی داری؟ گفت: من از طرف خدا رسولی هستم به سوی تو. حضرت فرمودند: چه رسالتی بر عهده تو می‌باشد. گفت من عزرائیل هستم، خدا مرا به سوی تو فرستاده و سلام به تو رسانده و تو را بین لقاء با خود و بین بازگشت به دنیا مخیر کرده است. حضرت فرمود: صبر کن تا جبرئیل بیاید و با او مشورت کنم. عزرائیل خارج شد و به سوی آسمانها رفت در بین راه با جبرئیل برخورد نمود. جبرئیل پرسید آیا روح محمد صلی الله علیه و آله و سلم را قبض کردی؟ نه ای جبرئیل او از من خواست تا رفتن تو به نزدش صبر کنم ایا نمی‌بینی که درهای آسمان برای روح محمد صلی الله علیه و آله و سلم باز شده و همه جا آزین بندی شده است، جبرئیل نزد حضرت آمد و سلام کرد حضرت جواب سلام او را داد. جبرئیل گفت ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پروردگارت مشتاق تو می‌باشد و عزرائیل تا به حال از کسی اجازه نگرفته و بعد از تو هم از هیچ کس اجازه نخواهد گرفت. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: او مرا مخیر بین لقاء پروردگار و بقا در دنیا کرد. جبرئیل گفت: لقاء پروردگار بر این دنیا بهتر

است. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود من هم آن را بهتر می‌دانم. تو از نزد من خارج مشو تا ملک الموت بیاید مدتی بعد عزرائیل آمد و سلام کرد، حضرت سلام او را پاسخ داد و گفت عزرائیل چه اراده کرده‌ای گفت: گرفتن جان شما را

[صفحه ۱۴۲]

حضرت فرمود: آنچه به تو امر شد اجرا کن. جبرئیل بنا به خواسته پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نزدیک او (در طرف راست) قرار گرفت و میکائیل در سمت چپ نشست و عزرائیل شروع به قبض روح کرد. جبرئیل گفت: ای عزرائیل عجله نکن تا نزد خدا رفته و بازگردم عزرائیل گفت: روح او به جایی رسیده که دیگر قدرت بر تأخیر و نگهداری آن ندارم جبرئیل گفت: سفارش خدا را در مورد آسان گرفتن جان او فراموش د نکن. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی علیه‌السلام فرمود: نزدیک من بیا که امر خدا فرا رسیده است پس دهان خود را کنار گوش علی (علیه‌السلام) گذاشت و با او سخن گفت تا اینکه روح مبارکش از بدن خارج شد. علی (علیه‌السلام) دست خود را زیر چانه مبارکش گذاشت و چشمان شریف آن حضرت را بسته و برخاست و در حالی که گریه می‌کرد به حاضرین گفت: خدا اجر شما را زیاد کند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از دنیا رفت در این لحظه بود که صدای گریه و ضجه مردم بلند شد. [۲۲۷].

جناب وصی

آخرین روزهای عمر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم بود عباس بن عبدالمطلب و علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) و تعدادی از اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نزد آن حضرت نشسته بودند عباس عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آیا مسأله خلافت و رهبری در خاندان ما می‌ماند؟ اگر چنین است ما را با خبر آن بشارت بده، و اگر چنین نیست سفارشات لازم را به ما بفما. رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: شما بعد از من به استضعاف کشیده می‌شوید سپس د ساکت شد. اهل بیت برخاستند و در حالیکه همه از حیات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مأیوس شده و گریه می‌کردند مجلس را ترک کردند، چون خارج شدند حضرت فرمود: به عباس و علی (علیه‌السلام) بگویید نزد من بازگردند آنها آمدند و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به عباس فرمود: عمو جان آیا وصیت مرا قبول می‌کنی؟ عباس گفت: ای پسر برادرم، عموی تو پیر شده و دارای عیالات بسیار است. آنگاه حضرت رو به علی (علیه‌السلام) کرد و فرمود: ای برادرم آیا وصیتم را عمل می‌کنی و قرضم را ادا می‌کنی. علی (علیه‌السلام) گفت: آری ای رسول خدا پدر و مادرم فدای شما باد. پس حضرت

[صفحه ۱۴۳]

فرمود: نزدیک من بیا او را به سینه خود چسبانید بین دو چشم او را بوسید و با او معانقه کرد و هر دو تا مدتی می‌گریستند. سپس انگشتر خود را از دستش بیرون آورد و به او داد. شمشیر و زره و اسب و شتر و پارچه‌ای را که در جنگها به شکم مبارکش می‌بست طلب کرد و همه را به علی (علیه‌السلام) داد و فرمود: اینها را به خانه خود ببر علی برخاست و به منزل خود رفت. [۲۲۸].

غسل و کفن و نماز بر پیامبر

اواخر عمر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عده‌ای از اصحاب به خدمت حضرت رسیدند و سلام کردند. حضرت جواب سلام آنها را داد. از بین آنها عمار بن یاسر برخاست و عرض کرد، پدر و مادرم فدای شما باد ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بفرمائید وقتی شما از دنیا رحلت فرمودید، چه کسی شما را غسل می‌دهد؟ حضرت فرمود: برادر و پسر عمویم علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) و ملائکه او را در غسل دادن من کمک می‌کنند، عمار عرض کرد، یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم چه کسی از ما بر شما نماز می‌گذارد؟ حضرت فرمود: ای عمار خدا ترا بیامرزد، بگو علی (علیه‌السلام) نزد من آید. علی (علیه‌السلام) آمد و

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمودند: مرا بنشان و پشتی برایم بگذار. حضرت را نشانیدند، آنگاه حضرت فرمود: ای پسر عمو وقتی مرگ من فرا رسید سرم را در دامانت بگذار و مرا به سوی قبله قرار بده چون قبض روح شدم مرا غسل بده و کفن بنما. کفن مرا یا همین دو لباس د خودم قرار بده یا پارچه سفیدی مصری، سعی کن آن را ساده انتخاب کنی (گران قیمت نباشد) بعد اول تو بر من نماز بگذار. سپس جبرئیل (علیه‌السلام) و میکائیل (علیه‌السلام) و اسرافیل (علیه‌السلام) و نگهبانان عرش خدا و نگهداران آسمانها و پس از تو اهلبیت من نماز بگذارند ... آنگاه فرمودند: مرا با گریه و زاری بلند خود آزار ندهید. [۲۲۹].

سخن گفتن زمین با علی

اسماء بنت عمیس گفت: فاطمه زهرا علیهاالسلام به من فرمود: شبی که من به خانه علی (علیه‌السلام)

[صفحه ۱۴۴]

رفتم (در نیمه‌های شب) از خواب بیدار شدم و دیدم زمین با علی (علیه‌السلام) سخن می‌گوید: و علی (علیه‌السلام) نیز با آن حرف می‌زند. صبح نزد پدرم جریان را گفتم پدرم سجده‌ای طولانی کرد و سرش را بلند کرد و فرمود: دخترم بشارت باد تو را به اولاد صالح و نسل پاکیزه زیرا خداوند شوهرت را بر سایر مردم برتری داده و به زمین دستور داده که با او سخن بگوید و از اخبار شرق و غرب عالم او را مطلع کند. [۲۳۰].

کارهای فاطمه زهرا در خانه

روزی امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) به یکی از اصحاب خود فرمود: می‌خواهی جریانی از زندگی خودم با فاطمه زهرا علیهاالسلام را برایت تعریف کنم؟ فاطمه علیهاالسلام آنقدر در خانه من با مشک آب حمل کرد که دستش تاول زد آن قدر خانه را جاروب کرد که بر لباس او گرد و خاک نشست آن قدر آتش زیر دیگ روشن کرد که لباسش دوده‌ای و سیاه شد و او زیاد کار کرد و بسیار هم آسیب دید [... ۲۳۱].

فاطمه پاره تن رسول خدا

علی (علیه‌السلام) فرمود: من با عده‌ای از اصحاب نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودیم. آن حضرت فرمودند: آیا می‌دانید که بهترین خصوصیت و صفت برای زنها چیست؟ هیچ یک از حاضرین نتوانستند جوابی بدهند بعد از پایان جلسه من به خانه رفته و جریان آن مجلس و سؤال پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و نداشتن جواب آن را با فاطمه زهرا علیهاالسلام بیان کردم او به من گفت: یا علی (علیه‌السلام) من جواب سؤال پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را می‌دانم. بهترین چیز برای زن آن است که نه نامحرمی او را ببیند و نه او نامحرمی را ببیند! من نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بازگشتم و آن جواب را گفتم، حضرت فرمود: یا علی تو وقتی نزد من بودی جواب سؤال را نمی‌دانستی اینک چه کسی جواب را به تو گفته است؟ عرض کردم: فاطمه علیهاالسلام جواب را به من یاد داد!

[صفحه ۱۴۵]

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تعجب کرده و فرمود: فاطمه پاره تن من است. [۲۳۲].

کلید دار کعبه

کلید داری کعبه از مناصب و مقام‌های بزرگ در میان قریش و اهل مکه بود، قبل از فتح مکه شخصی از مشرکان بنام عثمان بن

ابی‌طلحه کلیددار بود. پس از آنکه در سال هشتم هجرت، مکه بدست مسلمین به فرماندهی رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فتح گردید، عثمان، در کعبه را بسته بود و به پشت بام کعبه رفته بود. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کلید در کعبه را از او طلبید، او گفت: اگر می‌دانستم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کلید را از من می‌خواهد، از دادن کلید به آن حضرت، خودداری نمی‌کردم. علی (علیه السلام) بر بام کعبه رفت و کلید را از او گرفت و در کعبه را باز کرد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وارد خانه کعبه شد و دو رکعت نماز خواند، وقتی که از کعبه بیرون آمد، عباس عموی پیامبر از آن حضرت خواست که کلید را به عثمان بن ابی‌طلحه بدهد، و در این هنگام این آیه نازل شد: ان الله یامرکم ان تودوا الامانات الی هلها؛ بی‌گمان خداوند فرمان می‌دهد شما را که امانت‌ها را به صاحبش بازگردانید [۲۳۳] پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دستور داد، کلید را به عثمان بدهند و از او عذرخواهی کنند. عثمان به علی (علیه‌السلام) عرض کرد: نخست چهره‌ات نسبت به من درهم و خشن بود، ولی اینک می‌بینم با چهره‌ای باز و نگاهی مهرآمیز به من می‌نگری؟! حضرت علی (علیه‌السلام) جریان نزول آیه را به اطلاع او رساند و به او فرمود: در شأن تو آیه قرآن نازل شده و آیه را برای او خواند. عثمان بن ابی‌طلحه تحت تأثیر ارزش‌های عالی اسلامی قرار گرفت، و قبول اسلام کرد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کلید کعبه را بدست او داد. [۲۳۴].

ای کاش من چهارمین آنها بودم

عفیف کندی از یمن به مکه آمده بود و برای عباس بن عبدالمطلب چندی شیشه

[صفحه ۱۴۶]

عطر آورده بود، سراغ را گرفت. گفتند: که وی در فنای کعبه (به عادت رجال قریش که عصرها در آنجا پاطوق داشتند) نشسته است. عفیف یک راست به آنجا رفت.عباس را دید و عطرهای یمنی را به او داد. عفیف با آنها نشست، آفتاب مکه آهسته در مغرب فرو می‌رفت. عفیف در این هنگام مردی زیبا روی و مشکین موی را دید که از راه رسید و بی‌آنکه توجهی به بزرگان قریش کند در آستانه مسجدالحرام ایستاد و نگاهی به آسمان انداخت و آن وقت آستین‌هایش را بالا زد و بعد در کنار چاه زمزم با آب دلو، دست و رویش را شست و سر و پای خود را مسح کرد و سپس پا به مسجدالحرام گذاشت. در همین هنگام زن جوانی با عجله پدیدار شد و به دنبالش یک جوان درشت هیکل و استخوانی و برومند وارد مسجدالحرام شدند. آنها ایستادند این سه نفر با ترتیب شگفت‌انگیزی به قیام و قعود و رکوع و سجود پرداختند. عفیف از عباس پرسید: اینها کیستند؟ اینها در اینجا چکار می‌کنند؟ عباس گفت: آن مرد برادرزاده‌ام محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم و این زن خدیجه است و آن جوان هم پسر برادرم ابوطالب است. اسمش علی (علیه‌السلام) است. محمد صلی الله علیه و آله و سلم دین جدیدی آورده و این دو نفر هم بدینش ایمان آورده‌اند. عفیف گفت: ای کاش من چهارمین نفرشان بودم. [۲۳۵].

حمله به خانه پیامبر

پس از تصمیم سران قریش مبنی بر حمله شبانه به خانه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و قتل آن حضرت، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ردای خود را به سر کشید و به عزم خانه ابوبکر و مهاجرت به مدینه از خانه خود خارج شد. علی (علیه‌السلام) در بستر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دراز کشید شیوخ قریش تا نیمه‌های شب عبابر سر و شمشیر بدست، بر در آن خانه منتظر فرصت نشستند. آنها برنامه خود را اینگونه آغاز کردند که ابتدا به خوابگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سنگ بیندازند، وقتی بیدارش کردند یکباره به وی حمله کنند و او را به قتل برسانند سنگ او را انداختند،و با سنگ دوم بود که علی (علیه‌السلام) سر از بالین برداشت. رجال قریش تعجب کردند،

[صفحه ۱۴۷]

این کیست؟ گوینده‌ای گفت: این علی بن ابیطالب (علیه‌السلام)، است علی (علیه‌السلام) از جا برخاست و فرمود: با چه کسی کار دارید و چه می‌خواهید همه یک صدا گفتند پس محمد صلی الله علیه و آله و سلم کجاست. علی (علیه‌السلام) خونسردانه جواب داد: مگر او را به من سپرده‌اید که از من می‌خواهیدش. سراقه بن مالک گفت: حالا که محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرار کرده خوبست علی (علیه‌السلام) را بجای او بکشیم. ابوجهل با این فکر مخالفت کرد و گفت: دست از جان این طفل بردارید او که گناهی ندارد محمد صلی الله علیه و آله و سلم او را فریفته و فدایی خود ساخته است. علی (علیه‌السلام) فریاد زد، ای ابوجهل، آن مایه خرد و بینشی که خداوند به من عطا کرده اگر میان سفها و مجانین دنیا تقسیم شود همه آنها خردمند و عاقل می‌شوند و اگر ضعفای جهان از توانایی من بهره ببرند، همه قوی و نیرومند خواهند شد ولی افسوس که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اجازه نفرموده، و گرنه در دل امشب شهامت و شجاعت مرا از نزدیک می‌شناختید گم شوید، دور شوید که همیشه از مسیر سعادت بی‌نصیب بمانید. ابوالبحتری به خشم آمد و با شمشیر کشیده جلو رفت ولی نتوانست حمله کند سرش گیج خورد و به زمین افتاد. [۲۳۶].

شمشیر زن مخلص

علی (علیه‌السلام) عمروبن عبدود را در کنار خندقی که دور مدینه حفر شده بود بر روی زمین خوابانید و سرش را از تنش جدا کرد آنگاه سر او را به پیشگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم برد، پیکر بی سر او را در میدان رها کرد تا اقوام و خویشان او جنازه بی سر او را از خاک برداشته و مکه برگردانند. خبر قتل عمرو در سپاه احزاب زلزله‌ای عظیم انداخت و بسیج آنها را از هم پریشان ساخت. خواهر عمرو تنها زنی بود از خویشاوندان او بود که به مدینه آمده بود سر و پای برهنه به سراغ جنازه‌ی برادرش رفت، مردم انتظار می‌کشیدند این زن خود را بر روی هیکل سر بریده و پا بریده عمرو بیندازد و شیون کند، اما او وقتی جنازه برادرش را دید آرام گرفت تا اینکه گفت آن حریف کریم و شرافتمند که برادرم را کشته کی بود؟ گفتند: علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) آهی کشید و گفت من هم اینطور حدس می‌زنم زیرا

[صفحه ۱۴۸]

تا وقتی دیدم زره زراندود و گرانبهای برادرم هنوز بر تنش می‌درخشد دریافتم که قاتلش مردی کریم و نجیب می‌باشد و بعد شعری گفت: که معنی آن عبارت است اگر جز علی (علیه‌السلام)، دیگری برادرم را بخاک می‌افکند تا پایان ابدیت در عزای برادرم می‌گریستم، ولی چه بگویم که قاتل او مردی بی‌نظیر است، مردی که پدرش بر تارک مکه همچون تاج می‌درخشید.

لو کان قاتل عمرو غیر قاتله

لکنت ابکی علیه آخر الابد

لکن قاتله من لانظیر له

و کان یدعی ابوه بیضهٔ البلد [۲۳۷].

فاتح خندق

در جنگ خندق عمروبن عبدود و ضراربن حطاب توانستند اسب خود را به آن سوی خندق برسانند عمربن عبدود در قدرت و زورمندی بعضا بچه شتری را بلند می‌کرد و به عنوان سپر خود از آن استفاده می‌کرد و با هزار نفر جنگ می‌کرد البته عمروبن عبدود در اوائل سنش از بعضی از کاهنها شنیده بود که قاتل او شخصی است بنام حیدر، اما او بدون خبر از اینکه علی (علیه‌السلام)

در این میدان به جنگ او خواهد آمد، طلب مبارز می‌کرد. ابتدا عمر بن خطاب به اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت کسی نزدیک او نرود که کشته خواهد شد و آشکارا اظهار عجز می‌کرد. علی (علیه‌السلام) در آن وقت جوانی بیست و پنج ساله بود و در مقابل مردی می‌خواهد بجنگد که با دست خود بچه شتر را سپر می‌کند و با دست راست شمشیر می‌زند! بالاخره علی (علیه السلام) به میدان عمرو بن عبدود رفت علی (علیه‌السلام) طی رجزی خود را معرفی کرد عمروبن عبدود تا نام حیدر را شنید ناگهان به یاد پیش بینی کاهنان افتاد و ترس او را گرفت، خواست کاری بند که علی (علیه‌السلام) برگردد. شروع کرد به ترساندن حضرت، و گفت تو جوانی چگونه می‌توانی با من بجنگی، معلوم می‌شود محمد صلی الله علیه و آله و سلم حسابش را نکرده و ترا فرستاده به جنگ من، چه اطمینانی داری که من این نیزه را به شکمت فرو کنم و بین آسمان و زمین نگهت دارم. حضرت فرمود: این حرفها را [صفحه ۱۴۹]

رها کن من هم خیلی دلم می‌خواهد که تو بدست من کشته شوی. علی (علیه‌السلام) سه پیشنهاد به او کرد، اول اینکه به او گفت، بیا و مسلمان شو، او گفت این پیشنهاد تو غیر قابل قبول است اگر کوه ابوقبیس را روی گردنم بگذارم سبکتر و آسانتر از این است که بگویم لا اله الا الله؛ علی (علیه‌السلام) فرمود: برگرد با من جنگ نکن، عمرو گفت: من نذر کردم که با مسلمانان جنگ کنم و تلافی جنگ بدر را بکنم حضرت علی (علیه‌السلام) پیشنهاد سوم خود را مطرح کرد و فرمود: تو سواره‌ای و من پیاده هستم پیاده شو، تا با من مطابق شوی و جنگ کنیم. [۲۳۸] عمرو خشمگین شد، و گفت: من باور نمی‌کردم کسی از عرب چنین جراتی کند به من بگوید که از اسب پیاده شوم، از اسب پیاده شد و ضربه‌ای بر سر علی (علیه‌السلام) زد، علی (علیه‌السلام) ضربه را با وسیله سپر خود دفع کرد ولی شمشیر از سپر گذشت و سر علی (علیه‌السلام)لطمه‌ای خورد در اینجا علی (علیه‌السلام) از روش خاصی استفاده کرد و فرمود: تو قهرمان عرب هستی و من با تو جنگ تن به تن دارم اینها که پشت سر تو هستند برای چه آمده‌اند؟ تا عمرو نگاهی به پشت سر خود کرد، علی (علیه‌السلام) با ضربه‌ای پای او را قطع کرد، و او بر زمین افتاد. حضرت وقتی بر سینه او نشست تا سر او را جدا کند، عمرو در صورت حضرت آب دهن انداخت، حضرت برخاست و دوری زد و مجدد اراده کرد تاسر او را جدا کند، سپس سر او را جلوی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم انداخت اینجا بود که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود اگر این کار امروز تو را با اعمال جمیع امت محمد صلی الله علیه و آله و سلم مقایسه کنند بر آنها برتری خواهد داشت.

مرغ بریانی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد بودم آن حضرت پس از نماز صبح فرمود: من به خانه عایشه می‌روم، من نیز به منزل خود بازگشتم. لحظاتی در منزل بودم که از جا برخاستم و راهی منزل عایشه شدم در زدم عایشه پرسید، کیستی؟ گفتم: علی. گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خفته است! برگشتم ولی با خود گفتم جایی که عایشه در منزل باشد چگونه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرصت استراحت و خواب پیدا نموده است!! برگشتم و

[صفحه ۱۵۰]

دوباره در زدم این بار نیز گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کاری دارند. برگشتم ولی باز مجددا برگشتم و اما این بار شدیدتر از دفعات پیش در زدم. عایشه گفت: کیستی؟ گفتم: علی، صدای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به گوشم رسید، که فرمود: عایشه در را باز کن ... پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پس از آنکه مرا کنار خود نشاند فرمود: اباالحسن آیا نخست من قصه خود را بگویم یا ابتدا تو از تأخیر خود می‌گویی؟ عرض کردم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شما بگویید: که خوش گفتارید. آنگاه فرمود: مدتی بود گرسنه بودم. از این روبه خانه عایشه آمدم اینجا هم چیزی نبود لذا دست به دعا برداشتم از خداوند در خواست کردم ناگاه جبرئیل از آسمان فرود آمد و این مرغ بریانی را به همراه خود آورد و گفت: هم اینک خداوند بر

من وحی فرمود: این مرغ بهشتی را برای شما بیاورم، من نیز به پاس عنایت و اجابت پروردگار به شکر و ستایش او مشغول شدم و سپس عرض کردم خداوندا! از تو می‌خواهم کسی را در خوردن این غذا همرده من کنی که من و و را دوست داشته باشد. لحظاتی منتظر ماندم ولی کسی بر من وارد نشد دوباره دست بر دعا برداشتم عرض کردم: خدایا آن بنده را توفیق ده که در صرف این غذا با من همراه شود ... اینجا بود که صدای در لند شد و فریاد تو با گوشم رسید و به عایشه گفتم، علی (علیه‌السلام) را داخل کن، که تو وارد شدی ... یا علی (علیه‌السلام) تو همان کسی هستی که خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم او را دوست دارد و خدا و رسول هم او را دوست دارند آنگاه فرمود: علی (علیه‌السلام) مشغول شو، از غذا بخور [... ۲۳۹].

آینده عایشه

در داستان گذشته بیان شد که عایشه چگونه برخوردی از خود نشان داد، اما پس اینکه مرغ بهشتی [۲۴۰] توسط جبرئیل آورده شده بود و با دعای مستجاب شده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) هم سفره حضرتش شد، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس از اتمام غذا از علی (علیه‌السلام) علت تأخیر

[صفحه ۱۵۱]

خود را سؤال کرد. حضرت علی (علیه‌السلام) ممانعت‌ها و بهانه تراشی‌های عایشه را به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در موقع ورودش را عرض کرد، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رو به عایشه کرد و فرمود: عایشه چرا چنین کردی. عایشه گفت: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم من می‌خواستم این افتخار خوردن غذای بهشتی نصیب پدرم (ابوبکر) شود. حضرت فرمود: این اولین بار نیست که کینه توزی تو نسبت به علی (علیه‌السلام) آشکار می‌شود من از آنچه نسبت به علی (علیه‌السلام) در دل داری، باخبرم، عایشه کار تو به آنجا خواهد کشید که به جنگ با علی (علیه‌السلام) برمی‌خیزی.عایشه گفت: مگر زنان هم به مردان نبرد می‌کنند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: همان که گفتم تو به جنگ و نبرد با علی (علیه‌السلام) کمر همت بندی، و در این کار نزدیکان و یاران من (طلحه و زبیر) تو را همراهی کنند و بر وی بشورید، در جنگ رسوایی به بار خواهید آورد که زبانزد همگان گردید در این مسیر به جایی می‌رسی که سگهای حواب بر تو پارس کنند ... تو آنجا پشیمان می‌شوی و در خواست بازگشت می‌کنی ... که که آنوقت چهل مرد به دروغ شهادت دهند که آن مکان حواب نیست ... چون پیش گویی حضرت به آنجا رسید عایشه گفت: ای کاش مرده بودم و آن روزها را نمی‌دیدم. سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: علی (علیه‌السلام) برخیز که وقت نماز ظهر است باید بلال را برای اذان خبر کنی. آنگاه بلال اذان گفت: و حضرت به نماز ایستاد و من هم با آن حضرت نماز خواندم. [۲۴۱].

بعد از من مظلوم و مغلوبی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید رسول خدا (علیه‌السلام) در منزل یکی از همسران خویش به سر می‌برد به قصد دیدار آن حضرت به آنجا رفتم. پیش از ورود اجازه خواستم وقتی داخل شدم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی (علیه‌السلام) آیا نمی‌دانی که خانه من خانه توست تو برای ورود محتاج به اجازه نیستی. عرض کردم: ای رسول خدا (علیه‌السلام) از اجازه را از روی علاقه گرفتم. فرمود:

[صفحه ۱۵۲]

تو به چیزی علاقه داری که محبوب خداست ... آیا نمی‌دانی که آفریدگار من نمی‌خواهد که هیچ سری از اسرار من بر تو پوشیده بماند. ای علی (علیه‌السلام)تو وصی پس از من هستی، مظلوم و مغلوبی هستی که پس از من به او ظلم می‌کنند ... آن کس که از

تو کناره بگیرد از من جدا شده. دروغ می گوید: کسی که دعوی محبت من را دارد ولی با تو با دشمنی می کند. چرا که خدای متعال آفرینش من و تو را از نور واحدی قرار داده است. [۲۴۲].

جای جبرئیل می‌نشیند

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی رسول خدا (علیه‌السلام) در بستر بیماری بود که من به قصد عیادت حضرتش رفته بودم، در آنجا مردی را حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دیدم که از حیث حسن و جمال بی‌نظیر بود، آن مرد سر مبارک پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را در دامن خود داشت و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز خواب بود وقتی من داخل شدم آن مرد مرا به نزد خود فرا خواند، و گفت: نزدیک عموزاده خود بنشین که تو از، من بر او سزاوارتری! علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: جلو رفتم و آن مرد برخاست و جای خود را به من داد و رفت، من نشستم و سر مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را در دامن خود گرفتم. ساعتی گذشت. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیدار شد و از من پرسید مردی که سر بر دامن او داشتم کجا رفت؟عرض کردم، وقتی من داخل شدم جایش را به من داد و رفت. حضرت فرمود: او را شناختی؟ عرض کردم نه پدر و مادرم فدای شما. حضرت فرمود: او جبرئیل بود من سر بر دامن او نهاده بودم و به سخنانش گوش می‌دادم تا اینکه در دم سبک شد و خواب بر چشمانم غلبه کرد. [۲۴۳].

برای خود هر چه خواستم

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید روزی مریض شده بودم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به دیدنم، آمد من در بستر بودم که آن حضرت کنارم نشست و جامه‌ای از خود را بر رویم کشید ولی چون شدت بیماری مرا دید برخاست و به مسجد رفت و در آنجا لحظاتی را به دعا و نماز

[صفحه ۱۵۳]

پرداخت، سپس نزد من بازگشت و جامه‌ام را پس زد و فرمود: علی (علیه‌السلام) برخیز که بهبودی خود را بازیافتی. من از بستر برخاستم در حالی که هیچ دردی احساس نمی‌کردم. آنگاه فرمود:

من هیچ گاه از خداوند درخواستی نکردم مگر آنکه بر آورده کرده و هر گاه چیزی برای خود خواستم برای تو نیز طلب کردم. [۲۴۴].

هفت باغ بهشتی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: با پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم در یکی از کوچه‌های مدینه قدم می‌زدیم در طول مسیر به باغ سرسبزی به آن حضرت عرض کردم عجب باغ زیبایی است؟ حضرت فرمود: آری زیباست ولی باغ تو در بهشت زیباتر خواهد بود. به باغ دیگری رسیدیم باز گفتم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم عجب باغ زیبایی است؟ حضرت فرمود: آری زیباست اما باغ تو در بهشت زیباتر است. به همین ترتیب در طول راه با هفت باغ مواجه شدیم و هر بار گفتگوی من با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تکرار می‌شد تا اینکه به پایان راه رسیدیم. پس ناگهان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست بر گردنم انداخت در حالی که مرا به سینه خود می‌فشرد به گریه انداخت و فرمود: پدرم به فدای آن شهید تنها. عرض کردم ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گریه شما برای چیست؟ حضرت فرمود: از کینه‌های مردمی که در سینه‌های خود نسبت به تو پنهان کردند تا پس از من آن را آشکار کنند. کینه‌هایی که ریشه در بدر واحد دارد ... آنها خونهای ریخته شده در احد را از تو طلب می کنند. پرسیدم ای

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آیا در آن روز دینم سلامت خواهد بود. حضرت فرمود: آری. [۲۴۵].

اسباب خوشحالی رسول خدا

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: پس از فتح مکه رسول اکرم (علیه‌السلام) عده‌ای را به اطراف مکه فرستاد تا مردم را به اسلام دعوت کنند ولی به آنها فرمان جنگ نداد. از جمله کسانی که فرستاد

[صفحه ۱۵۴]

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود، خالدبن ولید بود که وی را برای تبلیغ اسلام به میان قبیله بنی جذیمه فرستاد. خالد به منظور انتقام جویی و تسویه حساب شخصی خود از این قبیله که در جاهلیت گذشته خونی از اقوام او ریخته بودند اقدام به کشتار عده‌ای از آنها زد و گروهی دیگر از آنها را اسیر و اموالشان را به یغما برد. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که از رفتار او با خبر شد به مسجد رفت و به منبر نشست و سه بار گفت: پروردگارا! من از آنچه که خالد مرتکب شده بیزارم، و از کار او متنفرم. آن گاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از من خواست تا به منظور جبران زیانهایی که به آن قبیله رسیده بود و پرداخت دیه کسانی که به ناحق کشته شده بودند به آنجا رفته و جبران آن ضایعات را بنمایم. علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در آنجا من غرامت و دیه آسیب دیدگان را پرداخت کردم و به ایشان گفتم: شما را به خدا سوگند اگر در میان شما کسی هست که حقی از او ضایع شده بگوید، تا پرداخت کنم.عده‌ای برخاستند و گفتند: حال که چنین است و تو ما را به خدا سوگند دادی، باید بگوییم که تعدادی زانوبند شتر و ظرف مخصوص سگ نیز از ما در این حادثه مفقود شده است. علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: من آنها را نیز حساب کردم و وجه آنها را داده‌ام حضرت می گوید: سپس دیدم هنوز مبالغی از پولی که با خود آورده بودم باقی است. به مردم گفتم: این پولها را نیز به شما می‌بخشم تا برائت ذمه کامل رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حاصل شده باشد. علی (علیه السلام) می‌فرماید: پس از اتمام کار نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمدم و نحوه عملکرد خود را به عرض ایشان رساندم. حضرت فرمود: یا علی (علیه‌السلام) به خدا سوگند اگر به جای این کار شتران سرخ مو برایم هدیه می‌آوردند این قدر خوشحال نمی‌شدم. [۲۴۶].

ناله ناامیدی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید در صبح همان شبی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به معراج رفت من در خدمت آن حضرت بودم که حضرتش داخل حجره نماز می گزارد و من نیز در کنار او به

[صفحه ۱۵۵]

نماز ایستاده بودم. پس از اتمام نماز ناگهان صدای ضجه و ناله‌ای به گوشم رسید از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پرسیدم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم این چه صدایی بود؟

حضرت فرمود: این ضجه و افسوس شیطان است او از معراج من با خبر شده و از اینکه در روی زمین از او پیروی شود مأیوس شده است. [۲۴۷].

کاتب وحی الهی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وارد شدم. حضرت سرگرم تلاوت سوره مائده بود (گویا بخشی از این سوره به تازگی نازل شده بود و وجود مبارک آن حضرت در حالی تلقی وحی و اخذ آیات قرآنی بود که من

وارد شدم) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از من خواست آیات آن سوره را بنویسم من نیز با املای حضرتش کار نوشتن را شروع کردم و آیات را یک به یک نگاشتم تا رسیدم به این آیه شریفه انما ولیکم الله و رسوله، و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلاة و یوتون الزکوة و هم راکعون، ولی امر و یاور شما تنها خدا و رسول و مومنانی هستند که نماز به پا می‌دارند و به فقیران در حال رکوع زکات می‌دهند. [۲۴۸] ناگاه دیدم آن حضرت در یک حالت خلسه فرو رفته ولی در عین حال زبان او همچنان بر املای آیات مشغول است من نیز آنچه را می‌شنیدم همه را می‌نوشتم تا اینکه کار کتابت سوره پایان گرفت. در این هنگام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از آن حالت خلسه بیرون آمد و فرمود: بنویس آنگاه شروع کرد و از آغاز همان آیه‌ای که در لحظاتی قبل در خلسه رفته بود، تلاوت کرد، به او گفتم: مگر شما هم اینک این آیات را تا پایان سوره املا نکردید و من تمام آنها را نوشتم دیدم صدای حضرت به تکبیر بلند شد و فرمود: آن کسی که این آیات را بر تو املاـ می‌نمود جبرئیل بوده است. لذا علی (علیه‌السلام) با املای جبرئیل ایمن کار کتابت این سوره را به اتمام می‌رساند. [۲۴۹].

[صفحه ۱۵۶]

صدای جبرئیل در جنگ احد

در جنگ احد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم با سپاه خود وارد منطقه جنگ که در حاشیه کوه احد بود شدند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برای جلوگیری از حمله دشمن از پشت عبدالله بن جبیر را به همراه ۵۰ نفر از تیراندازان ماهر را مأمور حفاظت از دهانه شکاف کوه کرد و تأکید فرمودند: به هیچ وجه تنگه را رها نکنند، بعد از اینکه جنگ شروع شد و لشکر دشمن رو به فرار گذاشت، مسلمین به جمع آوری غنائم پرداختند و محافظین کوه به جز ۱۰ نفر پستهای خود را برای جمع آوری غنائم ترک کردند. ابوسفیان قبلا خالد بن ولید را مأمور اینکار کرده بود تا در موقع مقتضی از پشت حمله نماید لذا او با حمله به عبدالله آنها را کشت و از پشت به لشکر اسلام حمله کرد در همین موقع سردار رشید اسلام حضرت حمزه (علیه‌السلام) و بعضی دیگر از یاران پیامبر (علیه السلام) شهید شدند و عده‌ای نیز پروانه وار پیامبر (علیه‌السلام) را مراقبت می‌کردند بیشتر از همه علی (علیه‌السلام) بود که هر حمله‌ای را از جانب دشمن دفع می‌کرد. علی (علیه‌السلام) آنقدر جنگید که شمشیرش شکست پیغمبر شمشیر خود را که به ذوالفقار معروف بود، به علی (علیه‌السلام) داد، و خود در جایی سنگر گرفت. علی (علیه‌السلام) از آن حضرت دفاع می‌کرد، آنچنان که بیش از شصت زخم بر سر و صورت و بدنش وارد شد. در این هنگام جبرئیل نازل شد و گفت: ای محمد (علیه‌السلام)، معنای مواسات همین است. پیامبر علیه‌السلام فرمود: علی (علیه‌السلام) از من است و من از اویم. جبرئیل گفت: من هم از هر دوی شما، و نیز جبرئیل در همان وقت گفت: (لافتی الا علی لا سیف الا ذوالفقار) بطوری که همه این صدا را شنیدند. [۲۵۰].

بدر در شام احد، تصویر کیست؟

در غلاف لافتی شمشیر کیست؟ [۲۵۱].

نماز، معراج علی

جنگ احد که بنام کوهی است نزدیک مدینه، در سال سوم هجری روی داد و هفتاد تن از مسلمانان نیز در آن به شهادت رسیدند، این جنگ بنابر ضبط مورخین روز شنبه

[صفحه ۱۵۷]

هفتم شوال رخ داده در این جنگ تیری بر پای حضرت امیر علی (علیه‌السلام) خورد. [۲۵۲] بعد از جنگ هر چه می‌کردند به علت ناراحتی شدید امام نمی‌توانستند تیر را از پای حضرت خارج نمایند تا اینکه منتظر شدند حضرت وارد نماز شود، در حین اقامه نماز

تیر را از پای حضرت خارج کردند بعد از نماز حضرت دید درد زخم کمتر شده است و محل نماز خون آلوده شده است بعد متوجه شد که تیر از پای او خارج شده است. سپس حضرت فرمود: بخالق الاکبر من متوجه خارج شدن تیر نشدم. [۲۵۳].

شیفته خدا

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در پاسخ به کسانی که نزد ایشان از تندی‌های علی (علیه‌السلام) اظهار ابودردا می گوید: روزی در یکی از نخلستانهای اطراف مدینه جسد علی (علیه‌السلام) را دیدم که مانند چوب خشک بر زمین افتاده است. او به خیال اینکه حضرت علی (علیه‌السلام) از دنیا رفته است برای خبر دادن واقعه به خانه آن حضرت آمد و به حضرت فاطمه زهرا (علیه‌السلام) درگذشت همسرش را تسلیت گفت: فاطمه زهرا (علیه‌السلام) فرمود: پسر عموی من نمرده است.بلکه در حال عبادت از خوف خدا غش کرده است و این حال برای او بسیار اتفاق می‌افتد. [۲۵۴].

ما رجعت می‌کنیم

جابر بن عبدالله می گوید: حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در سال حجۀ الوداع در منی خطبه‌ای خواندند و متذکر شدند که خداوند متعال فرموده بعد از تو ای پیغمبر (علیه‌السلام) جمعیتی به کفر برمی گردند و عده‌ای را نیز گردن می‌زنند، ای مردم آگاه باشید بخدا سوگند این کارهای زشت که از آنان سر می‌زند ما هم در عالم رجعت بازگشت می کنیم و

[صفحه ۱۵۸]

گردن آنها را خواهیم زد، آنگاه آن حضرت با حالی محزون به حضرت علی (علیه‌السلام) توجه نموده و فرمودند: یا علی (علیه‌السلام) شما را نیز می کشند. [۲۵۵].

جان دادن کافر

مرحوم کلینی در کتاب کافی روایتی از امام صادق (علیه‌السلام) نقل می کند که فرمودند: علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) یک روز دچار درد چشمش شد. پیغمبر (علیه‌السلام) وقتی آمدند تا از علی عیادت کنند دیدند علی (علیه‌السلام) از شدت درد فریاد می کشد، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: یا علی (علیه‌السلام) جزع و فزع می کنی؟ آیا واقعا درد تو بسیار شدید است؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم تا به حال چنین دردی نداشته‌ام. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: یا علی (علیه‌السلام) وقتی که ملک الموت می‌آید تا جان انسان کافری را بگیرد سفودی (مثل سیخ کباب) در دست دارد و بوسیله آن جان او را می گیرد و این قبض روح آن چنان دردناک است که کافر فریاد می‌زند. حضرت علی (علیه‌السلام) همین که این را شنید از بستر خود برخاست و گفت: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم یک بار دیگر هم این مطلب را بگویید، چون آنقدر از شنیدن آن وحشت کردم که درد چشم خودم را فراموش کردم. بعد گفت: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم آیا این اختصاص به کافران دارد یا بعضی دیگر از امت تو هم اینطور هستند؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: سه دسته از امت من هم اینطور قبض روح می‌شوند.

۱- کسی که مسئولیتی دارد و ظلم می کند

۲- گروهی که مال یتیم می‌خورند

۳- شاهدی که به دروغ شهادت دهد. [۲۵۶].

پدر و پسر در خدمت پیامبر

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و مسلمانان بر اثر محاصره اقتصادی قریش به مدت ۳ سال در شعب ابی‌طالب ساکن شدند، ابوطالب فداکاری را به جایی رساند که علاوه بر ساختن برجهای

[صفحه ۱۵۹]

مخصوصی، که جلوگیری از حمله قریش می‌کرد هر شب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را از خوابگاه خود بلند می‌کرد و جایگاه دیگری برای استراحت او تهیه می‌نمود و فرزند دلبندش علی (علیه‌السلام) را بجای او می‌خوابانید و هنگامی که علی (علیه‌السلام) می‌گفت: پدر جان من با این وضع بالاخره کشته می‌شوم پاسخ می‌داد: عزیزم بردباری را از دست مده هر زنده‌ای بسوی مرگ رهسپار است من تو را فدای محمد بن عبد الله (علیه‌السلام) نمودم. علی علیه‌السلام در جواب پدر گفت: پدر جان این کلام من نه به خاطر این بود که از کشته شدن در راه محمد (علیه‌السلام) هراسی دارم بلکه بخاطر این بود که می‌خواستم بدانی چگونه در برابر تو مطیع و آماده برای یاری احمد (علیه‌السلام) هستم. ابوطالب در شعری چنین می‌گوید:

و لقد علمت بان دین محمد

من خیر ادیان البریهٔ دینا

یعنی: هر آینه دانسته‌ام که دین محمد بهترین دینی است که برای بشریت آمده است. [۲۵۷].

محمد تو را بلند کرد جبرئیل زمین نهاد

در جریان فتح مکه در سال هفت هجری داخل کعبه پر از بتهای مشرکان بود. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به همراه علی (علیه‌السلام) همه آن بت‌ها را شکسته و از درون کعبه بیرون ریختند در بام کعبه بت بزرگی قرار داشت که دست کسی به آن نمی‌رسید و لازم بود که علی (علیه‌السلام) پاهای خود را بر شانه پیامبر (علیه‌السلام) بگذارد. پیامبر (علیه‌السلام) به علی (علیه‌السلام)فرمود: آیا این بت را نمی‌نگری؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: چرا می‌بینم. پیامبر (علیه‌السلام) دو دست خود را بر دو ساق پای علی (علیه‌السلام) نهاد و او را آنچنان بلند کرد که زیر بغل پیامبر (علیه‌السلام) پیدا شد، آنگاه فرمود: ای علی (علیه السلام) چه می‌بینی؟ علی (علیه‌السلام) گفت: خداوند به خاطر تو مرا اکنون در مقامی قرار داده که احساس می‌کنم اگر بخواهم می‌توانم بر صحفه آسمان دست یابم و دستم را به ستاره‌های آسمان برسانم. آنگاه علی (علیه السلام) به فرمان پیامبر (علیه‌السلام) آن بت بزرگ را از جای کند و به دست گرفت و به زمین انداخت در این هنگام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از جای خود به کنار رفت و

[صفحه ۱۶۰]

علی (علیه‌السلام) از بالا به زمین افتاد و خندید. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای علی (علیه‌السلام) چرا می‌خندی علی (علیه‌السلام) عرض کرد: از بالای کعبه افتادم و هیچ آسیبی ندیدم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چگونه به تو آسیب برسد با اینکه محمد صلی الله علیه و آله و سلم تو را از زمین بلند کرد و جبرئیل تو را از بالا بر زمین نهاد. [۲۵۸].

مشرک حنین زیر شمشیر علی

در جریان جنگ حنین که در سال هشتم هجرت در سرزمین حنین بین مکه و طائف واقع شد قبیله هوازن اجتماع کردند و آنچنان سپاه اسلام را غافلگیر نمودند که همه گریختند و فقط هشت تا نه نفر همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بودند که از جمله آنها

علی (علیه‌السلام) بود یک حرکت عجیب از ناحیه علی (علیه‌السلام) ورق این جنگ را برگردانید و آن این بود، قهرمانی غول پیکر بی‌باک از سپاه دشمن به نام ابوجرول به میدان آمده بود او پرچم سیاهی بر سر نیزه خود بسته بود و سوار بر شتری سرخ در پیشاپیش سپاه کفر بر سپاه اسلام می‌تاخت و مسلمانان را می‌کشت و پرچم خود را لحظه به لحظه به علامت پیروزی بلند می‌کرد و تمام چشم‌ها به او متوجه بود، او در میدان چنین رجزی می‌خواند:

انا ابوجرول لابراح

حتی نبیح الیوم او نباح

من ابوجرول هستم که امروز از پای نمی‌نشینم مگر اینکه از حریم خود دفاع کرده و دشمن را از پای درآورم.

حضرت علی (علیه‌السلام) وقتی که او را در آن حال دید، در کمین او قرار گرفت و در یک حمله نخست آنچنان ضربه‌ای به شتر او زد که ابوجرول از بالای شتر به زمین افتاد، ضربت بعدی علی (علیه‌السلام) او را در خون خود غلطانید در حالی که امام، چنین رجز می‌خواند:

قد علم القوم لدی الصباح

انی لدی الهیجاء ذو نصاح

مردم همیشه می‌دانند که من در هنگامه چکاچک شمشیرها آن چه را که شایسته خلوص و حق آن است ادا می‌کنم

[صفحه ۱۶۱]

با هلاکت او روحیه دشمنان تضعیف شد. عباس عموی پیامبر به دستور پیامبر از فرصت استفاده کرد و فریاد زد مسلمانان بازگردید که فرصت خوبی است. مسلمانان برگشته و دشمن را تار و مار کردند. آری ضربت امام علی (علیه‌السلام) آنچنان کارساز بود که فضل بن عباس می‌گفت: ضربت علی (علیه‌السلام) همیشه بکر بود یعنی نیاز به ضربت دوم ندارد یا همان ضربت اول او پیروز می‌شد. [۲۵۹].

هدایتگر راستی

هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌خواست علی (علیه‌السلام) را برای داوری به سوی مردم یمن بفرستد. حضرت علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آیا می‌خواهی مرا به سوی یمن برای داوری و قضاوت بفرستی با اینکه من جوانی هستم که به همه داوری‌ها آگاهی ندارم؟ پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: نزدیک بیا، او نزدیک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست خود را بر سینه علی گذارد و گفت: خدایا دل علی (علیه‌السلام) را راهنمایی کن و زبانش را استوار فرما.

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: پس از این دعای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم (آنچنان در داوری‌ها قوی شدم که) سوگند به خدا در هیچ داوری بین دو نفر شک نکرد «فوالذی نفسی بیده ما شککت فی قضاء اثنین». [۲۶۰].

روح متحد

شخصی بنام عمروبن شاس در یمن همراه علی (علیه‌السلام) بود. او پیش خود توهم کرده بود که علی (علیه‌السلام) در موردی به او بی‌مهری کرده. لذا هنگامی که به مدینه آمد به هر کس می‌رسید می‌گفت: علی (علیه‌السلام) به من جفا کرد، تا اینکه روزی به مسجد مدینه آمد و در حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که در آنجا بود نشست. وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را دید به او فرمود: ای عمروبن شاس مرا آزار دادی. عمرو گفت: انا لله و انا الیه راجعون. پناه می‌برم

[صفحه ۱۶۲]

به خدا و پناه می‌برم از این که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را آزرده باشم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: من آذی علیا فقد آذانی کسی که علی را بیازارد مرا آزرده است [... ۲۶۱].

چهار اسب یمنی

هنگامی که حضرت علی (علیه‌السلام) از مأموریت یمن به مدینه بازگشت به حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسید چهار اسبی را که همراه خود آورده بود به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اهدا نمود. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: آنها را با ذکر نامشان برای من مشخص کن. علی (علیه‌السلام) فرمود: آن‌ها دارای رنگهای مختلف هستند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آیا در میان آنها اسبی هست که پیشانی و زانوها و پاهایش سفید باشد؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد آری. یکی از آنها سرخ رنگ متمایل به زرد است و پیشانی و زانوها و پاهایش سفید می‌باشد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آن را برای من نگهدار. علی (علیه‌السلام) عرض کرد دو رأس آنها قرمز تیره رنگ هستند و همان سفیدی پیشانی و زانوها و پاها را نیز دارند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آنها را به دو پسرت بده. علی (علیه‌السلام) عرض کرد چهارمی آنها اسب یک رنگ و سیاه است. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آن را بفروش و پول آن را در مخارج زندگی خود صرف کن [... ۲۶۲].

میر میدان جانبازی

در آغاز جنگ احد، طلحة بن ابی‌طلحه از قبیله بنی عبدالدار نخستین پرچمدار دشمن بود که به میدان آمد و مبارز طلبید، او در شجاعت آنگونه بود که به قوچ گردان دشمن نامیده می‌شد. امام علی (علیه‌السلام) در برابر او رفت ولی او شمشیری به سوی علی (علیه‌السلام) فرود آورد. علی (علیه‌السلام) آنرا با سپرش رد کرد و سپس با شمشیر بر دوران پای او زد که هر دو آنها قطع گردید و به هلاکت رسید، بعد از او برادرش ابوسعید بن ابی‌طلحة پرچم کفر را برداشت و

[صفحه ۱۶۳]

به میدان آمد. علی (علیه‌السلام) او را نیز کشت، بعد از او عثمان بن ابی‌طلحه پرچم کفر را بدست گرفت و به میدان آمد. علی (علیه‌السلام) او را نیز کشت، بعد از او عثمان بن ابی‌طلحه پرچم کفر را بدست گرفت و به میدان آمد. علی (علیه‌السلام) او را نیز کشت. بعد از او حرث بن ابی‌طلحه به میدان آمد. علی (علیه‌السلام) او را نیز به هلاکت رساند، بعد از او ابوعزیز بن عثمان به میدان تاخت، علی (علیه‌السلام) او را نیز به خاک سیاه مرگ انداخت بعد از او عبدالله بن ابی‌جمیله و سپس ارطاة بن شرجیل به میدان آمدند که جملگی بدست شیر خدا حیدر کرار (علیه‌السلام) کشته شدند و در آخر غلام این قبیله (بنی عبدالدار) بنام صواب به میدان آمد. علی (علیه‌السلام) اول دست راست او را قطع کرد تا اینکه پرچمش به زمین افتاد او پرچم را به دست چپ خود گرفت، علی (علیه‌السلام) دست چپش را نیز جدا کرد. صواب با همان دستهای بریده پرچم را به خود چسبانید و گفت: ای قبیله بنی عبدالدار آیا حقی را که بر من داشتید ادا کردم؟ علی (علیه‌السلام) هم ضربتی بر فرق سرش زد، او نیز به پرچمداران ملحد قبلی ملحق شد. در این هنگام دختر عبقر حارثیه پرچم را برداشت و به میدان آمد که از این پس بود که جنگ بصورت دست جمعی و گروهی شروع شد. لذا در ابتدای جنگ احد دلاوریهای علی (علیه‌السلام) آن چنان بر دشمن ضربه وارد ساخت که صدای گریه زنان دشمن از همه جا به گوش می‌رسید. [۲۶۳].

مسلمانی مردم یمن

سال دهم هجرت بود. هنوز مردم یمن در بت پرستی باقی بودند و به اسلام نگرویده بودند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خالد بن ولید را با جمعی از مسلمانان از جمله براء بن عازب به یمن فرستاد تا مردم را به اسلام دعوت کنند، خالد با همراهان خود مدت شش ماه در یمن بود ولی از مردم آنها حتی یک نفر هم مسلمان نشده بود، این خبر به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید.آن حضرت رنجیده خاطر شد همانـدم علی (علیه‌السلام) را به حضور طلبید و به او فرمود: به سوی یمن برو و خالد و همراهانش را به مدینه بفرست و اگر کسی از همراهان خالد خواست به دنبال تو باشد از او جلوگیری نکن. علی (علیه‌السلام) به یمن رفت خالد و همراهانش را به مدینه فرستاد ولی چند نفر از جمله براء بن عازب با علی (علیه‌السلام) در یمن ماند. براء می‌گوید: وقتی که ما همراه علی (علیه‌السلام) به اوائل یمن رسیدیم مردم یمن از ورود علی (علیه‌السلام)

[صفحه ۱۶۴]

باخبر شدند. نزد آن حضرت اجتماع کردند. امام علی (علیه‌السلام) نماز صبح را به جماعت خواند، و بعد از نماز سخنرانی کرد. سپس نامه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به مردم یمن را برای آنها خواند، آنها چنان شیفته کلام بلند علی (علیه‌السلام) شدند که همان روز قبیله همدان که جمعیتشان از همه قبایل یمن بیشتر بود مسلمان شدند علی (علیه‌السلام) این خبر مسرت بخش را در ضمن نامه‌ای به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گزارش داد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وقتی خبر را شنید بسیار شاد شده و سجده شکر بجای آورد. سپس برخاست و فرمود: سلام و درود بر قبیله همدان بعد از آن قبیله سایر قبائل نیز پیاپی آمدند و مسلمان شدند. [۲۶۴].

علی راهنمای ابوذر

به ابوذر خبر رسید که در مکه مردی برخاسته و ادعای پیامبری صلی الله علیه و آله و سلم می‌کند و مردم را از بت پرستی بر حذر می‌دارد و به خدای واحد دعوت می‌کند. ابوذر برادرش انیس را خواست و به او گفت: به مکه برو و در این مورد برای من خبر بیاور، انیس برادر ابوذر به مکه مسافرت کرد و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را از نزدیک ملاقات نمود و سخنان آن، حضرت را شنید، سپس او به نزد ابوذر برگشت و گفت: او شخصی است که به نیکیها امر می‌کند و از بدیها نهی می‌نماید، و مردم را به صفات نیک اخلاقی دعوت می‌نماید. ابوذر با این چند جمله قانع نشد و به برادرش گفت: سخنی که دلم را آرام کند برایم نیاوردی. سپس خود راهی مکه شد ابوذر وارد مکه شد تصمیم داشت شبانه خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برسد، لذا شب کنار کعبه آمد تا همانجا استراحت کند این مسافر غریب ناگهان دید مرد ناشناسی (علی (علیه‌السلام)) به آنجا آمد و گفت این مرد (اشاره به ابوذر) کیست؟ ابوذر گفت: مردی از دودمان غفار است. علی (علیه‌السلام) فرمود: برخیز و به خانه خودت بیا. ابوذر برخاست و بی‌آنکه در راه با کسی تماس بگیرد و هدفش را بگوید آن شب مهمان علی (علیه‌السلام) شد. صبح برخاست و از خانه علی (علیه‌السلام) بیرون آمد و کنار کعبه رفت و همانجا بود تا شب شد، باز علی (علیه‌السلام) نزد او آمد و او را به خانه خود دعوت کرد و این موضوع تا سه شب تکرار شد ولی ابوذر با کسی تماس

[صفحه ۱۶۵]

نمی‌گرفت و مقصود خود را نیز پنهان می‌کرد و روز سوم علی (علیه‌السلام) به ابوذر فرمود: اگر خود را معرفی کنی و علت مسافرت خود را بگویی قطعا به کسی نخواهم گفت، و اسرار تو را می‌پوشانم. ابوذر هدف و ماجرای مسافرت خود را به علی گفت: او گفت می‌خواهم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را ببینم. علی (علیه‌السلام) فرمود: من صبح به طرف منزل او (پیامبر صلی الله علیه و آله و

سلم) می‌روم تو نیز به دنبال من بیا هر جا که احساس خطر کردم از راه رفتن خود می کاهم و گویی برای حاجتی می‌خواهم کنار راه بروم ولی اگر احساس خطر نکردم پشت سر من بیا و در هر خانه‌ای که وارد شدم تو نیز وارد شو. همین برنامه و طرح علی (علیه‌السلام) اجرا شد و ابوذر بدون پیش آمد خطری به دنبال علی (علیه‌السلام) به راه افتاد و وارد خانه‌ای شد که در آنجا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را ملاقات نمود، ابوذر بعد از ملاقات با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همان لحظه مسلمان شد، و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به ابوذر فرمود: در مکه توقف نکن و به سوی قبیله خود برو و دعوت مرا به گوش آنان برسان و همانجا باش تا پیام من به تو برسد. ابوذر عرض کرد سوگند به خدایی که جانم در دست او است در برابر مردم مکه با آواز بلند اظهار اسلام می کنم. ابوذر برخاست و به کنار کعبه آمد و فریاد زد: (اشهد ان لا اله الا الله و ان محمدا عبدوه و رسوله) مشرکان به او حمله کردند و آنقدر او را زدند که بیهوش به زمین افتاد عباس عبدی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و خود را به روی ابوذر انداخت و آنها را از این کار نهی کرد [... ۲۶۵].

همسری وفادار

روزی حضرت زهرا علیهاالسلام بیمار و بستری شد. حضرت علی (علیه‌السلام) به بالین او آمد و گفت: چه میل داری تا برایت فراهم کنم؟ فاطمه علیهاالسلام نمی‌خواست که شوهرش را به زحمت اندازد در پاسخ گفت: من از شما چیزی نمی‌خواهم.حضرت علی (علیه‌السلام) اصرار کرد. فاطمه علیهاالسلام گفت: ای پسر عمو پدرم به من سفارش کرده که هرگز چیزی از شوهرت درخواست نکن. مبادا او نداشته باشد و در برابر درخواست تو شرمنده شود. علی (علیه السلام) فرمود: ای فاطمه علیهاالسلام به حق من، هر چه میل داری بگو. فاطمه علیهاالسلام اکنون که مرا

[صفحه ۱۶۶]

سوگند دادی اگر اناری برایم فراهم کنی خوب است. حضرت علی (علیه‌السلام) برخاست و برای فراهم نمودن انار از خانه بیرون رفت و با بعضی از مسلمانان روبرو شد و از آنها پرسید، انار در کجا پیدا می‌شود؟ آنها عرض کردند فصل انار گذشته ولی چند روز قبل شمعون یهودی چند انار از طائف آورده است. حضرت علی (علیه‌السلام) به در خانه شمعون رفت و در خانه او را زد. شمعون از خانه بیرون آمد وقتی که چشمش به علی افتاد از علت آمدن آن حضرت به آنجا پرسید؟ علی (علیه‌السلام) ماجرا را گفت و افزود که برای خریداری انار آمده‌ام. شمعون گفت چیزی از انارها باقی نمانده است همه را فروخته‌ام. حضرت فرمود: شاید یک انار باقی مانده و تو اطلاع نداری. شمعون گفت: من از خانه خود اطلاع دارم و می‌دانم که اکنون اناری در خانه نیست همسر شمعون در پشت در بود سخن آنها را شنید و به شوهرش شمعون گفت: من یک انار را برای خودم برداشته بودم و در زیر برگها پنهان کردم و تو اطلاع از آن نداری، آنگاه رفت و انار را آورد و به علی (علیه‌السلام) داد. آن حضرت چهار درهم به شمعون داد. شمعون گفت: قیمتش نیم درهم است. امام علی (علیه‌السلام) فرمود: زن این انار را برای خود ذخیره کرده بود تا روزی از آن نفع بیشتری ببرد. نیم درهم مال تو و سه درهم و نیم هم مال همسرت. در برگشت علی (علیه‌السلام) صدای ناله درمانده‌ای را شنید به دنبال صدا رفت. دید مردی غریب و بیمار و نابینایی در خرابه‌ای بدون سرپرست و غذا روی زمین خوابیده است. حضرت علی (علیه‌السلام) در بالین او نشست و سر او را به دامن گرفت و از او پرسید تو کیستی؟ و از کدام قبیله‌ای! و چند روز است در اینجا بیمار می‌باشی؟ او گفت ای جوان صالح من از اهالی مدائن (ایران) می‌باشم در آنجا به بدهکاری بسیار مبتلا شدم ناگزیر سوار بر کشتی شدم و با خود گفتم خود را به مولایم امیرمؤمنان (علیه‌السلام) می‌رسانم شاید آن حضرت چاره کار مرا بنماید و قرضهایم را ادا کند. جوان که نمی‌دانست سرش بر زانوی علی (علیه‌السلام) است، علی (علیه‌السلام) فرمود: من یک انار برای بیمار عزیزم به دست آورده‌ام ولی تو را محروم نمی کنم و نصفش را به تو می‌دهم آن حضرت آن انار را دو نصف کرد و

نصف آن را کم کم در دهان آن جوان بیمار گذاشت تا تمام شد بیمار جوان گفت: اگر مرحمت فرمایی نصف دیگرش را نیز به من بخوران، چه

[صفحه ۱۶۷]

بسا حال من خوب شود! حضرت علی (علیه السلام) نیم دیگر انار را نیز کم کم به دهان بیمار گذاشت تا تمام شد، آنگاه علی (علیه‌السلام) با دست خالی به خانه خود بازگشت در حالی که از شدت حیا غرق در فکر بود که چگونه با دست خالی به خانه بازگردد آهسته آهسته تا نزدیک خانه آمد ولی حیا کرد وارد خانه شود، از شکاف در به درون خانه خود نگاه کرد، تا ببیند فاطمه علیهاالسلام در خواب است یا بیدار، دید فاطمه علیهاالسلام تکیه کرده و طبقی از انار در پیش روی او است و میل می‌فرماید: حضرت علی (علیه‌السلام) بسیار خوشحال شد و وارد خانه شد و دید که این انار مربوط به این عالم نیست (بلکه از بهشت آمده) پرسید، این انار را چه کسی اینجا آورد؟ فاطمه علیهاالسلام گفت: ای پسر عمو وقتی که تشریف بردی چندان طول نکشید که نشانه سلامتی را در خود یافتم ناگاه صدای در به گوشم رسید فضه خادمه رفت و در را گشود مردی را پشت در دید، که طبق انار را داد و گفت: این طبق انار را امیرمؤمنان علی (علیه‌السلام) برای فاطمه علیهاالسلام فرستاده است. [۲۶۶].

غذایی آماده

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: سه روز می‌گذشت و ما در خانه خود غذایی برای خوردن نداشتیم. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به خانه ما آمد و فرمود: ای علی (علیه‌السلام) خوراکی نزد خود دارید؟ عرض کردم به خدایی که شما را گرامی داشته و به رسالت خویش برگزیده، اکنون سه روز است که خود و همسر و فرزندانم با گرسنگی سر کرده‌ایم پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به دخترش زهرا علیهاالسلام فرمود: تا به میان اتاق (دیگر) برود شاید چیزی را برای خوردن بیابد. فاطمه علیهاالسلام گفت: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم من الان از آن اتاق بیرون آمده‌ام (خوراکی در آنجا وجود ندارد) من به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم: اگر اجازه دهید من داخل اتاق شوم. حضرت فرمود: به اذن خداوند داخل شد. همین که من وارد اتاق شدم طبقی دیدم که در آن طبق، خرمای تازه و ظرفی از غذا در کنار آن قرار دارد، غذا را برداشته نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آوردم حضرت فرمود: آیا آورنده غذا را دیدی؟ گفتم: بله. فرمود او را برایم وصف کن.

[صفحه ۱۶۸]

عرض کردم، رنگهای سرخ و سبز و زرد در برابر دیدگانم ظاهر شد. حضرت فرمود اینها خطوط پر جبرئیل است که با در و یاقوت و جواهر تزیین شده است [... ۲۶۷].

ابراهیم فرزند رسول خدا

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: ابراهیم کودک شیرخوار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در حالی که بیش از هیجده ماه نداشت از دنیا رفت و پدر را در عزای خود نشاند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از من خواست تا به کار غسل و تجهیز او بپردازم، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز او را در کفن پیچید و حنوطش کرد. سپس فرمود: علی (علیه‌السلام) تو پیکر کودک را بگیر و به قبرستان ببر. علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: جنازه را به همراه عده‌ای به قبرستان بقیع آوردم، حضرت بر او نماز گزارد. سپس نزدیک قبر آمد و به من فرمود: تا درون قبر روم، من در قبر رفتم و حضرت پیکر طفل خود را به دستم داد در همین حال که جنازه کودکش را به قبر سرازیر می‌کرد سرشک اشک از دیدگان مبارکش باریدن گرفت از گریه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مسلمانان هم به گریه افتادند زن و مرد همه گریستند ولی صدای مردها بر زنها غلبه داشت لحظاتی به همین منوال گذشت و مردم

همچنان می گریستند، تا اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از مردم خواست تا ساکت شوند سپس خطاب به فرزندش فرمود: هر چند دیدگان اشک بار است و دل از فراغت می‌سوزد اما هرگز سخنی که موجب خشم و غضب خداوند شود نخواهیم گفت ما در سوگ تو نشسته‌ایم و از فقدان تو بسی اندوه در دل داریم [... ۲۶۸].

آیه تطهیر

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: آن روزی که آیه نازل شد: (انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل بیت و یطهرکم تطهیرا) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و من فاطمه علیهاالسلام و حسن (علیه‌السلام) و حسین (علیه‌السلام) را در میان عبایی جمع کرده بود و آنها را گرد خود نشانده بود در آن جمع جزء این پنج تن احدی حضور نداشت.

[صفحه ۱۶۹]

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم همانجا دست به نیایش برداشت و گفت: خداوندا! اینان عزیزان من و خویشان و نزدیکان منند پس آنان را از هر رجس و پلیدی دور گردان و آنان را در نهایت پاکی و طهارت قرار ده امسلمه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که حاضر بود و می‌شنید، نزدیک آمد و از حضرت پرسید آیا من هم جزو این جمع هستم؟ حضرت فرمود: تو بر خیر و نیکی هستی، اما آهی شریفه مشمول تو نیست بلکه فقط من و برادرم علی (علیه‌السلام)و فاطمه علیهاالسلام و حسن (علیه‌السلام) و حسین (علیه‌السلام) مصداق آیه هستیم و جز ما نه فرزند دیگر از نسل حسین (علیه‌السلام) در شمار اهل البیت خواهند است

بهترین خوبی‌ها

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: بین من و عباس و عمر بحث در این موضوع بود که بهترین خوبیها کدام است؟ من گفتم: بهترین خوبیها آن است که در پرده و پنهان از همه انجام گیرد. عباس گفت: بهترین خوبیها آن است که کار خوب در چشم صاحبش کوچک باشد و از آفت عجب محفوظ بماند، عمر عقیده داشت بهترین صفت در میان خوبی‌ها آنست که با سرعت صورت بگیرد، در این بین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر ما وارد شد و فرمود: در میان خوبیها آنکه از همه بهتر است آن است که هر سه صفت را دارا باشد، یعنی: هم پنهانی و دور از انظار و هم کوچک در دید عامل و برهنه از عجب و هم با سرعت و شتاب تحقق پذیرد. [۲۶۹].

رحمت الهی آمد

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد قبا نشسته بود و جمعی از اصحاب گرد او حلقه زده بودند در این حال من وارد مسجد شدم، تا نگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من افتاد چهره‌اش شکفته شد و خنده بر لبهایش نشست به طوری که برق سفیدی دندانهایش را دیدم. سپس فرمود: علی (علیه‌السلام) نزد من بیا. علی (علیه‌السلام) نزدیکتر بیا و پیوسته از

[صفحه ۱۷۰]

من می‌خواست تا هر چه بیشتر به او نزدیک‌تر شوم من هم آنقدر پیش رفتم تا اینکه زانوهایم به زانوی مبارک او چسید. سپس رو به یاران خود کرد و فرمود: ای گروه اصحاب با آمدن برادرم علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) لطف و رحمت الهی شامل جان شما گشته است علی (علیه‌السلام) از من است و من از علی‌ام. جان او جان من و سرشت او از سرشت من است. [۲۷۰].

محبوب خدا

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: یک روز که به آب نیاز داشتم به قصد تطهیر به منزل آمدم هر چه صدا کردم حسن، حسین (علیه‌السلام) و فضه را هیچ کس جوابم را نداد. دریافتم که کسی در منزل نیست به ناگه صدایی از پشت سرم شنیدم که مرا به نام خواند: یا اباالحسن، عموزاده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، من سر برگرداندم اما چیزی ندیدم، یک مرتبه متوجه سطلی از طلا که پر از آب زلال بود شدم که حوله‌ای نیز بر آن آویخته بود، نخست حوله را برداشتم و بر دوش راستم گذاشتم آنگاه دستی بر آن رساندم که ناگهان آب در دستانم جاری شد و از آن وضوی کاملی ساختم، همین که نیاز به آبم برطرف شد، سطل نیز ناپدید شد و من نفهمیدیم چه کسی آن را پس گرفت، شگفتا که آب در نرمی مانند کرده و در طعم و شیرینی همچون عسل و در خوش بویی همانند مشک بود، در اینجا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تبسمی فرمود و آن حضرت را در آغوش کشید و میان دیدگانش را بوسید آنگاه فرمود: اباالحسن (علیه‌السلام) مژده باد بر تو آن سطل و آب و حوله که دیدی همه از بهشت و فردوس برین بود. در شگفتم از مردمی که مرا به خاطر محبت و علاقه‌ای که به تو دارم سرزنش می‌کنند در حالی که خدای متعال و فرشتگان او بر فراز آسمان تو را دوست دارند. [۲۷۱].

دست من و تو یکی ست

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از من خواست که دست خود را بر پستان

[صفحه ۱۷۱]

گوسفندی که شیر آن خشک شده بود بکشم تا بدان وسیله شیر در پستان حیوان آید،به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم شما چنین کنید که این کار از شما سزاوارتر است حضرت فرمود: ای علی (علیه‌السلام) کار تو کار من است. آنگاه من دست خود را بر پستان آن حیوان کشیدم فورا شیر در رگهای پستان گوسفند جریان یافت. قدری از شیر آن دوشیدم و حضرت میل فرمود: در این بین پیر زنی سر رسید که اظهار تشنگی می‌کرد از همان شیر او را هم سیراب کردم. آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: من در مقام دعا از خدای متعال خواسته‌ام که دست تو را مبارک گرداند و خدا نیز چنین کرده است. [۲۷۲].

فاتح فدک

پس از جنگ خیبر که به کشته شدن نود و سه نفر از یهودیان و پانزده نفر از مسلمانان خاتمه یافت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خبر بازگشتم جعفر بن ابیطالب از حبشه را دریافت کرد و فرمود: نمی‌دانم به خاطر کدام یک از این دو خوشحال باشم، به بازگشت جعفر یا به فتح خیبر [۲۷۳] بافتح خیبر ضربه بزرگی بر پیکر یهودیان آن منطقه وارد شد. لذا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به محض فراغت از یهودیان خیبر، حضرت علی (علیه‌السلام) را با گروهی از مسلمان نزد یهودیان فدک فرستاد (فدک محلی بود در حجاز در نزدیکی خیبر که فاصله آن تا مدینه دو یا سه روز بود) که یا اسلام آورند یا جزیه بپردازند و یا آماده جنگ باشند، یهودیان فدک که در جریان شکست یهودیان خیبر قرار گرفته بودند، صلح را بر اسارت و قتل ترجیح داده حاضر شدند که جزیه پرداخت نمایند تا در سرزمین خود بمانند و چون فدک بدون درگیر توسط علی (علیه‌السلام) تسلیم شد، خلاصه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گردید، و آن حضرت طبق روایات فراوان و به امر خداوند آن را به دخترش فاطمه علیهاالسلام بخشید، که در عصر خلیفه اول غاصبانه از حضرتش گرفته شد. [۲۷۴].

[صفحه ۱۷۲]

جنگ تبوک و جانشینی علی

علی رغم کارشکنیها و تبلیغات سوء منافقان، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را جانشین خود در مدینه ساخت و در ماه رجب سال نهم هجری به همراه سپاهی عظیم، راه پرمشقت شمال را در پیش گرفت علت انتخاب علی (علیه‌السلام) باری جانشینی در مدینه بر اساس آنچه در منابع تاریخی آمده است. [۲۷۵].

این بود که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از سوء نیت اعراب و بسیاری از مدرم مکه که با آنان جنگیده و خون بستگانشان را ریخته بود و منافقان مدینه که به بهانه‌هایی از شرکت در این نبرد سرباز زده بودند مطلع بود، و بیم آن می‌رفت که این عناصر از غیبت طولانی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و دیگر مسلمانان استفاده کنند و به مدینه بتازند، لذا وجود امیرمؤمنان (علیه‌السلام) در مدینه همچون خود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عامل مهمی در ترساندن دشمنان و پاسداری از مرکز حکومت اسلامی بود، از این رو پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به هنگام معرفی حضرت علی (علیه‌السلام) به جانشینی خو فرمود:

«ان المدینهٔ لا تصلح الا بی اوبک مدینه جز با وجود من یا تو اصلاح نپذیرد.» [۲۷۶] یکی از توطئه‌های منافقان که با نقش قبلی آنها ریخته شده بود قتل علی (علیه‌السلام) و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود. لذا صد نفر از آنان در مدینه برای قتل علی (علیه‌السلام) و چهارده نفر هم برای قتل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با سپاه حرکت کردند. با حرکت سپاه اسلام به سوی تبوک و ماندن علی (علیه‌السلام) در مدینه منافقان همه نقشه‌های خود را نقش بر آب دیدند و دست به توطئه جوسازی و شایعه پراکنی زدند. امیرمؤمنان (علیه‌السلام) با شنیدن سخنان واهی آنها مبنی بر اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از روی بی‌مهری علی (علیه‌السلام) را با خود نبرده است خود را به پیامبر رسانید و جریان را گزارش داد. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: دروغ می‌گویند بلکه تو را برای نگهداری آنچه پشت سرم هست گذاردم. آیا راضی نیستی نسبت تو به من، همان مقام و منزلت هارون نسبت به موسی باشد؟ جز آنکه پس از من پیامبری نیست. سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آن حضرت

[صفحه ۱۷۳]

دستور داد به مدینه بازگردد و جانشین وی در دار الهجرهٔ و خانواده‌اش باشد. [۲۷۷].

اتاقهای بهشت

ابوبصیر می‌گوید: امام صادق (علیه‌السلام) از پدران خود از حضرت علی (علیه‌السلام) چنین روایت نمود که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: در بهشت اطاقهایی است که ظاهر آن با باطن آن بوده و درونش از بیرون آن دیده می‌شود. آنجا اقامتگاه فردی از امت من است که دارای این خویها باشد.کلامش نیکو باشد و مردم (گرسنه) را اطعام کند و سلام کند و پیوسته روزه‌دار باشد و در شب وقتی چشمان مردم در خواب رفته است او چشم خود را به رحمت پروردگار دوخته و به خواندن نماز مشغول گردد. آنگاه فرمود: یا علی (علیه‌السلام) آیا می‌دانی اطابه کلام (سخن نیکو) چیست؟ کسی که هر صبح و هر شب ده مرتبه بگوید سبحان الله و الحمدلله و لا ـ اله الا ـ الله و الله اکبر (نیکو کلام می‌باشد). اطعام الطعام (دادن غذا)، خرجی دادن مرد است به خانواده خود و اما ادامه روزه آن است که انسان در طول ماه رمضان و در هر ماه (اول و وسط و آخر ماهای قمری) سه روز روزه بگیرد که ثواب روزه تمامی عمر بر او نوشته می‌شود.

والصلاهٔ باللیل یعنی ادای نماز در شب و هنگامی که مردم در خوابند، پس شخصی که نماز مغرب و عشا و نماز صبح را در مسجد به جماعت بخواند همانند کسی است که تمامی شب را بیدار مانده باشد و افشای سلام آن است که از سلام دادن به هیچ یک از

مسلمانان بخل نکند. [۲۷۸].

تجلی ایثار در مهمانی

مردی خدمت نبی اکرم صلی الله علیه و آله و سلم رسید و اظهار گرسنگی نمود، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را به خانه

[صفحه ۱۷۴]

همسران خود راهنمایی کرد تا از او پذیرایی شود آنها نیز گفتند: در خانه جز آب چیز دیگری ندارند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رو به اصحاب کرد و فرمود: چه کی این مهمان را به خانه خود می‌پذیرد؟ علی (علیه‌السلام) فرمود: من او را به خانه می‌برم، هر دو به اتفاق روانه منزل آن حضرت شدند. امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) آمدن مهمان را به همسر خود فاطمه زهرا علیهاالسلام اطلاع داد و از وضع غذای خانه جویا شد. حضرت فاطمه علیهاالسلام جواب داد قدری خوراک به اندازه بچه‌ها موجود است ولی مهمان را بر خود مقدم می‌داریم حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: شما بچه‌ها را خواب کن من، نیز چراغ خانه را خاموش می‌کنم (گویا علی (علیه‌السلام) می‌خواهد مهمان به واسطه تاریکی شب آنهم به بهانه خوابیدن بچه‌ها، متوجه کمی غذا نشود و با خیالی آسوده غذا بخورد (امیرالمؤمنان (علیه‌السلام)) بر سفر سفره نشست اما از آن غذا نخورد و مهمان نیز بر اثر تاریکی متوجه غذا نخوردن آن حضرت نشد به هر صورت آن شب سپری شد و مهمان از خوراک خانه علی (علیه‌السلام) بهره‌مند شد لیکن اهل خانه با گرسنگی شب را صبح کردند آن هنگام آیه شریفه و یوثرون علی انفسهم و لو کان بهم خصاصة [۲۷۹] نازل گردید. [۲۸۰].

سرور و سالار عرب

عبدالرحمن بن ابی‌لیلی از امام حسین (علیه‌السلام) روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به انس فرمود: انس، سید و سرور عرب را بخوان که نزد من بیاید، عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم مگر شما سید و سرور عرب نیستید؟ فرمود: من سرور فرزندان آدم هستم و علی (علیه‌السلام) سرور و سالار عرب است. انس علی (علیه‌السلام) را فرا خواند چون علی (علیه‌السلام) آمد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای انس، گروه انصار را نزد من بخوان، چون همه آنها خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسیدند. فرمود: ای گروه انصار این علی (علیه‌السلام) سرور و سالار عرب است. پس بپاس دوستی من دوستش دارید و بخاطر گرامی بودن وی نزد من، گرامیش بدارید که آنچه به شما گفتم

[صفحه ۱۷۵]

مطلبی است که جبرئیل مرا از جانب خداوند به آن مأمور ساخته است. [۲۸۱].

با کسی محشور می‌شود که دوستش می‌داری

اصبغ بن نباته می‌گوید: روزی امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) دست حارث همدانی را گرفت و فرمود: ای حارث، روزی من از آزار و حسد قریش و منافقین به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شکوه کردم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دستم را در دست خود گرفت چنانچه من دست تو را گرفته‌ام آنگه فرمود: چون روز قیامت شود من دست به ریسمان و دستاویز عصمت پروردگار صاحب عرش زنم و تو ای علی (علیه‌السلام) دست به دامان شما می‌زنند، اکنون بگو ببینم در آن حال فکر می‌کنی که خدا با پیغمبرش صلی الله علیه و آله و سلم چه خواهد کرد؟ و پیامبرش صلی الله علیه و آله و سلم با وصی خود (علیه‌السلام) چه می‌کند؟ حارث آنچه گفتم بپذیر که اندکی است از بسیار (و نمونه‌ای است از خروار) آری تو با کسی محشور می‌شود که دوستش می‌داری و برای توست تمام اعمالی که برای خود کسب کرده‌ای و این مطلب را سه بار تکرار فرمود: در این هنگام حارث از جای

خود برخاست و در حالی که عبای او به زمین کشیده می‌شد گفت: از این پس دیگر باک ندارم که مرگ بسوی من آید یا من به سوی مرگ بودم [۲۸۲].

امیرالمؤمنین لقب الهی

ابوحمزه ثمالی می‌گوید: امام باقر (علیه‌السلام) از پدرش روایت کرده که جد بزرگوارش فرموده است: خداوند جل جلاله جبرئیل را به نزد محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرستاد، تا آن حضرت در حال حیات خود برای ولایت علی (علیه‌السلام) از مردم شاهد و گواه بگیرد، و پیش از وفات خود حضرتش را به نام امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) نامگذاری نماید. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نه نفر از یاران و مشهورین از اصحاب خود را فرا خواند و فرمود: من شما را فرا خوانده‌ام تاگواهان الهی در روی زمین باشید، خواه بر گواهی خود پایداری کنید، یا کتمان نموده و از ادای شهادت

[صفحه ۱۷۶]

خودداری کنید. آنگاه فرمود: ای ابابکر برخیز و بر علی (علیه‌السلام) بنام امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) سلام ده. او گفت: ایا این فرمان خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم اوست؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آری. وی برخاست و بر آن حضرت به عنوان امیرمؤمنان سلام داد. سپس فرمود: عمر. برخیز و بر علی بنام امیرمؤمنان (علیه‌السلام) سلام کن. عمر گفت: ایا به فرمان خدا و رسولش او را امیرمؤمنان (علیه‌السلام) بنامیم؟ حضرت فرمود: آری. او نیز برخاست و سلام کرد سپس به مقداد بن اسود کندی فرمود: برخیز و به علی (علیه‌السلام) بنام امیرمؤمنان (علیه‌السلام) سلام ده، او برخاست و سلام داد و سخن آن دو نفر را تکرار نکرد. آنگاه به ابوذر غفاری فرمود: برخیز و به علی (علیه‌السلام) بنام امیرمؤمنان (علیه‌السلام) سلام ده، وی برخاست و سلام داد، بعد به حذیفه یمانی و عماربن یاسر و عبدالله بن مسعود و بریده که از همه آنان جوان‌تر بود فرمود: برخیز و بر امیرمؤمنان (علیه‌السلام) سلام کن او نیز برخاست و سلام داد. [۲۸۳] پس از آن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: من شما را برای این کار خواندم تا در این زمینه گواهان الهی باشید خواه بر آن پایدار بمانید یا ترک ادای شهادت کنید. [۲۸۴].

سد ابواب مسجد نبی

پس از آنکه مسجد النبی را حصار کشیدند و پیغمبر در آن نماز می‌خواند دور مسجد خانه بود و همه داخل مسجد از خانه خود دری باز کرده بودند تا که برای نماز فورا برسند، ابوبکر و عباس و حمزه هر یک در خانه خود را به مسجد باز کردند و یک در دیگر هم خانه شان داشت و فقط تنها خانه‌ای که یک در داشت و آنهم وارد مسجد می‌شد خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و علی (علیه‌السلام) بود. وحی الهی نازل شد به پیغمبر که بایستی تمام درها بسته گردد. مگر در خانه تو و علی (علیه‌السلام) (این روایت را سنی‌ها نیز از عبدالله بن عمرو از عمربن خطاب هم ذکر کرده‌اند) گویند که از پسر عمر پرسیدند: راجع به علی (علیه‌السلام) گفت اسم علی را نیاورید که سه افتخار بزرگ برای اوست یکی سد ابواب دومی ازدواج با

[صفحه ۱۷۷]

فاطمه علیهاالسلام سوم فتح خیبر. اجمالا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم رفت بالای منبر و فرمود که خداوند فرمود: باید درها بسته شود ولی استثناء راجع به علی (علیه‌السلام) را ذکر نفرمود، روایت دارد اولین کسی که مشغول بستن درب خانه‌اش شد علی (علیه‌السلام) بود ولی رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آمد و نگذاشت عباس و عمر نیز درها را نبستند، سایرین آمدند گفتند: در را می‌بندیم اما بگذارید روزنه‌ای باز بگذاریم رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: روزنه‌ای هم نباید باز باشد. عباس آمد پیش رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم و عرض کرد من هم که پیرمردی هستم و حکم پدر تو را دارم در را ببندم حمزه هم ببندد.

پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بالای منبر رفت و فرمود: من نگفته‌ام که درها را ببندید امر خداست. خدا فرموده فقط در خانه علی (علیه‌السلام) باز باشد. رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم از پیش خود کاری نمی‌کند اگر می‌کرد به عباس اجازه می‌داد که عمویش بود، حمزه نیز آمد تا روزنه‌ای را باز بگذارد ولی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همان جواب را به او داد (و ما ینطق عن الهوی) محمد از روی هوای حرف نمی‌زند علی (علیه‌السلام) فرمود: که متهم کردند رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم را در مسأله سد ابواب و گفتند نعوذ بالله پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در ضلالت افتاده است.

ابلاغ رسالت

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بستگان نزدیکش را به خانه ابوطالب دعوت کرد آنها در آن روز حدود چهل نفر بودند و از عموهای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ابوطالب، حمزه و ابولهب حضور داشتند. پس از صرف غذا هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌خواست وظیفه خود را ابلاغ کند ابولهب با گفته‌های خود زمینه را از میان برد لذا فردای آن روز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آنها را دعوت مجدد به غذا کرد و بعد از صرف غذا فرمود: ای فرزندان عبدالمطلب! من به خدا سوگند هیچ جوانی را در عرب نمی‌شناسم که برای قومش چیزی بهتر از آنچه من آورده‌ام آورده باشد. من خیر دنیا و آخرت را برای شما آورده‌ام و خداوند به من دستور داده است که شما را دعوت به این آیین کنم کدامیک از شما مرا در اینکار یاری خواهید کرد تا برادر من و وصی و جانشین من باشید؟

جمعیت همگی سر باز زدند جز علی (علیه‌السلام) که از همه در سن کوچکتر بود، برخاست و

[صفحه ۱۷۸]

عرض کرد: ای پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم! من در این راه یاور تو هستم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست بر گردن علی نهاده و فرمود: این برادر و وصی و جانشین من در بین شما است سخن او را بشنوید و فرمانش را اطاعت کنید. جمعیت از جا برخاستند در حالی که خنده تمسخرآمیزی بر لب داشتند به ابوطالب می‌گفتند: به تو دستور می‌دهد که گوش به فرمان پسرت کنی و از او اطاعت نمایی [۲۸۵].

اولین بیعت کننده

سلمان می‌گوید: در حالی که علی (علیه‌السلام) سرگرم غسل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود از آنچه مردم (در بیرون خانه) انجام دادند به او خبر دادم و گفتم: یا علی (علیه‌السلام) هم اکنون ابوبکر بر منبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نشسته و مردم به بیعت با یکدستش هم اکتفا نمی‌کنند بلکه با هر دو دست راست و چپش بیعت می‌کنند.

علی (علیه‌السلام) فرمود: ای سلمان، هیچ فهمیدی اول کسی که روی منبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با او بیعت کرد چه کسی بود؟ عرض کردم: نه همین قدر می‌دانم که او را در سقیفه بنی ساعده دیدم وقتی که با انصار مخاصمه می‌کردند. و اول کسی که با ابوبکر بیعت کرد مغیره بود و بعد از او بشیربن سعید، سپس ابوعبیده بعد عمربن خطاب و بعد سالم غلام ابی‌حذیفه و معاذبن جبل،علی (علیه‌السلام) فرمود: درباره اینان از تو سؤال نکردم، بگو آیا فهمیدی اول کسی که از منبر بالا رفت و با ابوبکر بیعت کرد چه کسی بود؟ گفتم: نفهمیدم، ولی پیرمرد سالخورده‌ای را دیم که بر عصای خود تکیه کرده و میان دو چشمش جای سجده بود طوری که بسیار جدی و کوشا در عبادت می‌نمود. از منبر بالا رفت و در حال گریه گفت: شکر خدا را، که قبل از مردن ترا در اینجا می‌بینم، دستت را برای بیعت دراز کن. ابوبکر دستش را جلو برد، او هم بیعت کرد و گفت: روزی است مانند روز آدم! و از منبر پایین آمد و از مسجد خارج شد امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) پرسید: ای سلمان،

[صفحه ۱۷۹]

آیا او را شناختی؟ عرض کردم: نه! ولی از گفتارش ناراحت شدم، مثل اینکه مرگ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به سرزنش گرفته بود. علی (علیه‌السلام)فرمود: او شیطان بود ... پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به من خبر داد که مردم در سقیفه با ابوبکر بیعت خواهند کرد بعد از آنکه بر سر حق اختلاف پیدا می‌کنند و با دلیل ما استدلال می‌کنند، بعد به مسجد می‌آیند و اول کسی که با او بیعت می‌کند شیطان است، که به صورت پیر سالخورده‌ای جدی خواهد بود، که این حرفها را نیز خواهد گفت، بعد خارج شه و شیاطین خود را جمع می‌کند. آنها هم در مقابلش سجده کرده و می‌گویند: ای رئیس بزرگ ما، تو همان کسی هستی که آدم را از بهشت راندی. او هم می‌گوید: کدام امت بعد از پیامبرش گمراه نشد؟ خیال کرده‌اید من دیگر راهی بر آنان ندارم [... ۲۸۶].

ماه منیر پیامبر اسلام

روزی علی (علیه‌السلام) به محضر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شرفیاب شد قیافه جذاب و صورت زیبای علی (علیه‌السلام) به قدری جلوه داشت که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چنین پنداشتم که ماه شب چهارده به من نزدیک شده است.
«اظننت الا انه اشرف علی علی القمر الیلهٔ البدر» [۲۸۷].

شهیدی تنها

عایشه می‌گوید: روزی علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اجازه ورود خواست. حضرت اجازه نفرمود، بار دیگر اجازه خواست پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی (علیه‌السلام) داخل شو، چون علی (علیه‌السلام) داخل شد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برخاست و او را در آغوش کشید و پیشانیش را بوسید و فرمود: پدرم فدای آن شهید، پدرم فدای آن تنهای شهید. [۲۸۸].

[صفحه ۱۸۰]

نام علی در چهار جا

روزی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! من در چهار مقام و محل اسم تو را نزدیک به اسم خود دیدم. وقتی مرا به سوی آسمان به معراج می‌بردند همینکه به بیت المقدس د رسیدم در روی صخره آن این جملات بود: نیست معبودی، مگر خدا، محمد است رسول خدا، او را تأیید کردم به علی که وزیر اوست. وقتی که به سدرهٔ المنتهی رسیدم بر آن دیدم این کلمات را: نیست معبودی مگر من، به تنهایی، محمد است برگزیده از میان آفریده‌های من، من او را تأیید کردم به علی وزیر او، او را به علی یاری کردم. چون به عرش خداوند رسیدم دیدم: بر پایه‌های آن نوشته بود، من خدایی هستم که هیچ معبودی نیست جز من، محمد است حبیب من، از میان بندگان، من او را تأیید کردم به علی، وزیر او و او را به علی یاری نمودم. و چون به بهشت رسیدم دیدم بر در بهشت نوشته بود: نیست معبودی مگر من، محمد است حبیب من از میان مخلوقات من، او را تأیید کردم به علی وزیر او و او را به علی نصرت دادم. [۲۸۹].

پرچم هدایت

مخدوج بن زبیر گوید: چون آیه ان اصحاب الجنهٔ هم الفائزون به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد به حضرت گفتیم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم اصحاب بهشت چه کسانی هستند؟ حضرت فرمود: کسی که مرا اطاعت کند و علی

(علیه‌السلام) را بعد از من سرپرست و صاحب اختیار خود قرار دهد.

در این حال حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم دست علی (علیه‌السلام) را گرفته بود آنگاه فرمود: حقا علی از من است و من از علی پس کسی که با او جنگ کند با من جنگیده و کسی که با من جنگ

[صفحه ۱۸۱]

کند خداوند عزوجل را به خشم در آورده است.

سپس فرمود: ای علی جنگ کردن با تو جنگ کردن با من است و دوستی با تو، دوستی با من است تو پرچم هدایت و نشانه رهبری هستی بین من و بین امت من. [۲۹۰].

تمام مردم دنیا یک طرف..

علقمه و اسود می‌گویند ما به ابوایوب انصاری در منزلش وارد شدیم و از او پرسیدیم ای ابوایوب! خداوند پیغمبر خود را گرامی داشت و تو را بواسطه صحبت با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فضیلت داد؛ حال برای ما بگو چگونه به حمایت از علی (علیه‌السلام) برخاسته و با اهل توحید (منظور اصحاب معاویه است که به ظاهر مسلمان بودند) جنگ کردی؟

ابوایوب گفت: بخدا سوگند روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در همین اطاقی که ما و شما فعلا در آن نشسته‌ایم، نشسته بود در اطاق کسی جز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) که در سمت راست پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود و من که در سمت چپ حضرت بودم و انس بن مالک که خادم آن حضرت بود کسی نبود، که ناگهان در زدند حضرت فرمود در را باز کنید برای عمار، مرد پاک و پاکیزه؛ در را باز کردند و عمار داخل شد و سالم کرد، حضرت به او خوش آمد گفت.

سپس فرمود: ای عمار! بزودی بعد از من در امت من فتنه برپا می‌شود بطوریکه شمشیر به روی هم می‌کشند و بعضی از آنها همدیگر را می‌کشند، چون چنین دیدی بر تو باد به آن مردی که در سمت راست من نشسته و اشاره به حضرت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) کردند سپس فرمود:

اگر دیدی تمام مردم جهان در یک مسیر حرکت می‌کنند و علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) به تنهایی در مسیر دیگری حرکت می‌کند تو در مسیر علی (علیه‌السلام) حرکت کن و مردم را رها کن، ای عمار! علی (علیه‌السلام) تو را در ضلالت و پستی وارد نمی‌کند، و از راه هدایت تو را در نمی‌کند ای عمار! متابعت از علی (علیه‌السلام) متابعت از من و متابعت از من متابعت از خداست. [۲۹۱].

پیشوای شرفاء

انس می‌گوید: رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: آب وضوئی برای من مهیا کن! سپس برخاست و دو رکعت نماز خواند سپس به من فرمود: ای انس! اولین کسی که از این در بر تو وارد می‌شود، امیر و سالار مؤمنین و آقا و مولای مسلمین و پیشوای شرفاء و تابنده چهره‌های بهشت که در غرفه‌های امن پروردگار جای دارند و خاتم اوصیاء من خواهد بود.

انس می‌گوید: من با خود گفتم: بار پروردگارا! او را مردی از انصار قرار بده و این دعا را از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مخفی داشتم ناگهان علی (علیه‌السلام) وارد شد حضرت فرمود: ای انس کیست؟ عرض کردم علی (علیه‌السلام) است حضرت با شادمانی هر چه تمامتر برخاست و دست به گردن او انداخت و صورت به صورت او می‌شود و عرق صورت خود را به صورت او مسح می‌نمود.

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله! امروز کاری را دیدم با من کردی که تا به حال چنین ننموده بودی؟ حضرت فرمود: چه

باز می‌دارد مرا از این گونه رفتار درباره تو؟ تو هستی که دین مرا ادا می کنی و صدای مرا به جهانیان می‌رسانی و در اختلافاتی که بعد از من بوجود می‌آید حق را برای آنان آشکار می گردانی. [۲۹۲].

گریه رسول خدا

امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: من با پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم راه می‌رفتیم تا اینکه در باغی داخل شدیم، حضرت یکباره مرا در آغوش گرفت و شروع کرد به گریه کردن؛ من عرض کردم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم علت گریه شما چیست؟ حضرت فرمود: گریه بخاطر کینه‌ها و عقده‌هایی که در سینه‌های جماعتی است از تو و ظاهر نمی کنند آنها را بر تو مگر بعد از رحلت من!

من عرض کردم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آیا در آن وقت دین من سالم خواهد بود؟ حضرت

[صفحه ۱۸۳]

فرمود: بلی در آن هنگام دین تو سالم خواهد بود. [۲۹۳].

علی از من است

از امیرالؤمنین (علیه‌السلام) نقل شده است که فرمود: برای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شاخه موزی هدیه آوردند حضرت موز را با دست خود پوست می کند و در دهان من می گذارد، گوینده‌ای گفت: ای رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم تو علی (علیه‌السلام) را دوست می‌داری؟

حضرت فرمود: آیا نمی‌دانی که علی از من است و من از علی هستم. [۲۹۴].

یحیی پیامبر کیست؟

ام‌اسلم، یکی از بانوان مسلمان و هشیار عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌خواست بداند که وصی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم کیست؟ تصمیم گرفت شخصا از رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم سؤال کند، او به سوی خانه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حرکت کرد. به او گفته شد که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در منزل یکی از همسرانش به نام ام‌سلمه است، لذا او بسوی آن خانه رفت او از همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پرسید: پیامبر کجاست؟ همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت: به دنبال کاری رفته هم اکنون می‌آید.

ام‌اسلم وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را دید عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم پدر و مادرم فدایت، من کتابها را خوانده‌ام و به پیامبران و اوصیاء آنها آگاهی دارم حضرت موسی (علیه‌السلام) در زمان حیات خود خود دارای وصی (بنام هارون) بود و بعد از غیبتش نیز دارای وصی (بنام یوشع) بود حضرت عیسی (علیه‌السلام) نیز برای خود وصی داشت (در زمان حیاتش کالب بن یوفنا و بعد از وفاتش شمعون بود) اکنون بفرمائید: فمن وصیک یا رسول‌الله: ای رسول خدا! وصی شما کیست؟

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای ام‌اسلم! وصی من در حیات و بعد از وفات من یکی است؛ ای ام‌اسلم! هر کس این کار را که اکنون انجام می‌دهم انجام دهد، او وصی من است، هماندم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مشتی از سنگریزه‌های زمین را برداشت و با دستش مالید تا مانند آرد شد،

[صفحه ۱۸۴]

همان را خمیر کرد و با انگشترش آن را مهر نمود و جای مهر در آن نقش بست!!

امااسلم از محضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیرون آمد و به حضور امیرمؤمنان علی (علیه‌السلام) رسید و گفت: پدر و مادرم به فدایت آیا وصی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شما هستید؟

امام علی (علیه السلام) فرمود: آری، ای اماسلم! سپس آن حضرت با دستش سنگریزه‌ای برداشت و آن را مالید و مانند آرد نمود سپس آن را خمیر کرد و انگشتر خود را بر آن زد که جای انگشترش در آن نقش بست. اماسلم از محضر علی (علیه‌السلام) بیرون آمد، نزد امام حسن (علیه‌السلام) که هنوز کودک بود رفت و گفت آیا تو وصی پدرت هستی؟

امام حسن فرمود: آری ای ای اسلم سپس امام حسن (علیه‌السلام) همان کار، جد خود و پدرش را در مورد سنگریزه انجام داد.

اماسلم سپس نزد حسین (علیه‌السلام) آمد و گفت: آیا تو وصی برادرت هستی؟ امام حسین (علیه‌السلام) فرمود: آری ای اماسلم! آنگاه آن حضرت نیز همان کار جد و پدر و برادر حسن (علیه‌السلام) را انجام داد.

اماسلم زنده بود تا بعد از شهادت امام حسین (علیه السلام) آنگاه به حضور امام سجاد (علیه‌السلام) آمد و پرسید: آیا شما وصی پدرت هستی؟

امام سجاد (علیه‌السلام) فرمود: آری ای اماسلم! سپس آن حضرت همانند آن کار را که اجداد و عمو و پدرش انجام دادند را انجام داد. [۲۹۵].

عارف بی‌بدیل

عروة بن زبیر می‌گوید: ما در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با سایر اصحاب نشسته بودیم و در مورد اهل بدر و بیعت رضوان گفتگو می‌کردیم که ابودرداء گفت: ای مردم من شما را آگاه نکنم از کسی که مالش از همه کمتر است و تقوا و ورع او از همه بیشتر و کوشش او در عبادت از همه افزونتر است؟

[صفحه ۱۸۵]

گفتند او کیست؟ گفت: علی بن ابیطالب (علیه‌السلام)

تا او این حرف را زد همه اعضای جلسه از او روی گردانیدند، آنگاه مردی از انصار به او گفت: ای ابودرداء تو سخنی گفتی که کسی با تو موافق نبود ابودرداء گفت: ای مردم! من آنچه را دیدم می‌گویم و شما همه آنچه را که دیدید بگوئید من خود شبی علی (علیه‌السلام) را در منطقه شویحطات نجار؛ دیدم که از جمع حاضر جدا شد و پشت نخلهای خرما رفت من که بدنبال او می‌رفتم او را گم کرده بودم بحدی که پنداشتم علی (علیه‌السلام) به خانه خود رفته است، اما به ناگه صدای حزین و آهنگ دلگدازی را شنیدم که می‌گفت: معبودا چه بسیار جرم بزرگی که از من دیدی ولی به عوض آن به من نعمت دادی؛ «... الهی کم من موبقة حملت عنی فقابلتها بنعمتک و کم من جریرة تکرمت»...

این آواز مرا بخود جلب کرد و به دنبال آن رفتم دیم او علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) است خود را از آن حضرت پنهان کردم و آرام حرکت نمودم آن حضرت در آن نیمه شب چند رکعتی نماز بجا آورد سپس بدرگاه خدا مشغول گریه و زاری و دعا شد... ابودرداء گفت: این حالت را بخدا قسم در هیچ یک از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ندیدم. [۲۹۶].

ولی خدا چه کسی است؟

روزی جمعی از یهودیانی که تازه مسلمان شده بودند مانند: عبدالله بن سلام، و اسد، و ثعلبه، و ابن‌یامین و ابن‌صوریا، نزد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آمدند و عرض کردند: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم حضرت موسی بن عمران وصی خود را یوشع بن نون قرار داد وصی بعد از شما چه کسی است؟

هنوز سؤال آنها تمام نشده بود که آیه شریفه انما و لیکم الله و رسوله والذین آمنوا الذین یقیمون الصلوة و یوتون الزکوة و هم راکعون نازل شد که،ولی شما خدا و رسول او آن کسانیکه ایمان آوردند و نماز به پا کردند و در رکوع زکوة پرداختند.

سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به یهودیان فرمود برخیزید تا به مسجد

[صفحه ۱۸۶]

برویم آنگاه به مسجد رفتند جلوی مسجد فقیری را دیدند که از مسجد بیرون می‌آید، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: ای سائل کسی به تو چیزی داده است؟

فقیر گفت: آری یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم این انگشتر را به من دادند، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چه کسی این را به تو داد، عرض کرد: این مردی که نماز می‌خواند، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: در چه حالی به تو این انگشتر را داد عرض کرد: در حال رکوع پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم تکبیر گفت و اهل مسجد هم تکبیر گفتند.

آنگاه فرمود: این علی بن ابیطالب پس از من ولی شما است.

آنگاه آن جمع تازه مسلمان گفتند: به خداوند سوگند بدین اسلام و پیغمبری محمد و به ولایت علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) خشنود و راضی شدیم. از عمر بن خطاب روایت شده که چهل انگشتر صدقه دادم در حال رکوع تا آیه‌ای نیز مثل آیه‌ای که برای علی (علیه‌السلام) نازل شد، برای من نیز نازل شود ولی چیزی نازل نشد. [۲۹۷].

گره گشای مؤمنان، انفاق مخلص

موسی بن عیسی می‌گوید: روزی در خدمت علی (علیه‌السلام) در دوران زندگانی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودیم که شخصی آمد و گفت: یا علی (علیه‌السلام) در همسایگی ما شخصی هست که با وزش باد از درختهای خرمای او مقداری خرما در حیاط ما می‌ریزد و بچه‌های من آنها را می‌خورند و این شخص می‌گوید: من راضی نیستم، بیا برویم تا او را راضی کنیم. با امام حرکت کردیم تا به منزل آن شخص رسیدیم، علی (علیه‌السلام) هر چقدر به آن شخص اصرار کرد که او راضی شود اما او نپذیرفت.

علی (علیه‌السلام) فرمود: من از طرف رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به تو ضمانت می‌دهم که باغی در بهشت به تو بخشیده شود، ولی صاحب خانه امتناع ورزید تا اینکه آفتاب در حال غروب کردن و وقت نماز فرا رسید.

امام به او فرمود: آیا خانه خود را با فلان باغ خرمای من عوض می‌کنی؟

[صفحه ۱۸۷]

صاحب خانه در کمال ناباوری گفت: اگر واقعا بدهی می‌پذیرم.

امام شاهدان حاضر را به گواهی گرفت که خانه آن شخص را در برابر فلان باغ خود خریده است.

سپس رو به فرد نیازمند کرد و فرمود: وارد منزل شو و به عنوان مالک آن را تصرف نما، که خدا به شما برکت دهد و نعمت‌های او بر شما حلال باشد.

آنگه همگی به نماز رفتند فردا صبح رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رو به علی (علیه‌السلام) کرد و فرمود: علی جان نسبت به کار پسندیده دیشب تو این آیات نازل شد:

«بسم الله الرحمن الرحیم والیل اذا یغشیی ... فاما من اعطی و اتقی و صدق بالحسنی فسنیسره للیسری» [۲۹۸].

آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به این ایثارگر مخلص فرمود:

علی جان تو به بهشت یقین داشتی و خانه را به آن مرد بخشیدی و باغ خود را از دست دادی ولی خداوند با نزول این آیات از تو

تشکر فرمود. [۲۹۹].

کنیزی معتقد و باادب

فضه کنیزی حبشی بود، بعضی هم نوشته‌اند نجاشی پادشاه حبشه خودش این کنیز را خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هدیه فرستاد و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم هم او را به دخترش بخشید، روزی هنگام وضو گرفتن، حضرت علی (علیه‌السلام) فضه را صدا زد تا آب بیاورد فضه نداد دو مرتبه امام او را صدا زد اما او جواب نداد، تا سه مرتبه.

در اینجا حضرت خود برخاست آب بردارد وقتی از حجره خود بیرون رفت هاتفی صدا زد که آب در سمت راست است، علی (علیه‌السلام) آب را برداشت و وضو گرفت.

در این هنگام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وارد شد در حالی که قطرات آب وضو از محاسن علی (علیه‌السلام) می‌چکید رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرمود: یا علی! آی می‌دانی هاتف که بود و ندایش چه بود؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بهتر می‌داند.

[صفحه ۱۸۸]

حضرت فرمود: این ندای برادرم جبرئیل بود، که گفت: خدای عالم سلامت می‌رساند و می‌فرماید: بر فضه غضبناک نباش علت اینکه برایت آب نیاورد این بود که او در قائده زنانه است اینجا بود که علی (علیه‌السلام) برای فضه بخاطر ادبش دعا کرد: اللهم بارک لنا فی فضتنا خدایا! مبارک گردان و برکت خیر بده به فضه ما. [۳۰۰].

عاشق بی‌نظیر پیامبر

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در روز جنگ احد که مردم از اطراف رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پراکنده گشتند من آن روز به قدری برای آن حضرت ناراحت و پریشان گشتم که سابقه نداشت. حال من، مانند حال کسی بود که بر جان خود تسلط و اختیاری ندارد.

پیش روی حضرت با دشمنان مهاجم می‌جنگیدم و آنها را از اطراف وی پراکنده می‌ساختم، تا اینکه پس از گذشت لحظاتی به عقب بازگشتم تا از حال رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خبری بگیرم. اما هر چه جویا شدم خبری نیافتم (نگران شدم) با خود گفتم:

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به کجا ممکن است رفته باش؟! احتمال فرار که در حق وی منتفی است، احتمال شهادت هم در بن نیست، چون حضرت اگر شهید شده بود باید در میان کشته‌ها دیده می‌شد.

سپس راهی جز ین باقی نمانده که او را به سوی آسمانها برده باشند و ما را از نعمت وجود او محروم کرده باشند علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: از شدت ناراحتی غلاف شمشیرم را شکستم و با خود گفتم: حال که چنین است به تلافی فقدان وجود نازنین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم چندان نبرد خواهم کرد تا کشته شوم.

آنگاه خود را به دریای دشمن زدم و آنان را از هر سو پراکنده ساختم. با فرار دشمن محوطه‌ای جلوی من باز شد ناگهان دیدم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با حال ضعف و بیهوشی نقش بر زمین افتاده است.

(معلوم شد که آن حضرت در تمام این مدت زیر دست و پای دشمن بوده است) به

[صفحه ۱۸۹]

جانب او رفتم و سرش را در دامن گرفتم نگاهی به من کرد و فرمود: علی! مردم چه کردند؟

گفتم: به دشمن پشت کردند و کافر شدند و شما را به آنان تسلیم کردند و خود گریختند.

در این بین پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم متوجه حمله گروهی از سپاه دشمن شد که قصد داشتند غافلگیرانه به او یورش ببرند، لذا فرمود: علی!آنان را از من دور کن [۳۰۱] من به جانب آنها حمله کردم و جمعشان را متفرق ساختم که هر یک از آنها به سویی گریختند سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: علی! آیا صدای رضوان را که در آسمان در مدح و ستایش تو سخن می‌گوید را نمی‌شنوی؟ او هم اینک بانک برداشته و می‌گوید: شمشیری جز شمشیر علی نیست و جوانمردی جز علی نیست [۳۰۲].

شمشیر شکسته، معجزه نبوی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در بحبوحه جنگ احد شمشیرم دو نیم شد از میدان نبرد بازگشتم و نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمده و عرض کردم:

ای فرستاده خدا! انسان چاره‌ای ندارد جز اینکه با شمشیر بجنگد ولی شمشیر من شکست.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم نگاهی به اطراف خود انداخت، آنگاه چشمانش به شاخه خشکیده نخلی افتاد که در کناری افتاده بود.

آن شاخه نخل را برگرفت و تکانی داد، که ناگهان به شمشیری مبدل شد و آن را به من داد. و این همان شمشیری است که ذوالفقار نام گرفت. آن را بر کسی فرود نیاوردم جز آنکه او را دو نیم ساختم. [۳۰۳].

[صفحه ۱۹۰]

جبرئیل قوت بازوی علی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید در جنگ احد وقتی شانزده زخم عمیق برداشتم، از شدت جراحت در چهار مورد از آن زخم‌ها من نقش بر زمین شدم، هر بار مرد خوش صورتی که گیسوانی زیبا برگوشهایش آویخته بود و بوی خوشی از او به مشام می‌رسید بالای سرم حاضر می‌شد و بازوان مرا می‌گرفت، و از زمین بلند می‌کرد و می‌گفت:

برخیز و بر مشرکان و دشمنان حمله کن، چه اینکه تو در طاعت خدا و رسول او هستی و آن دو پیوسته از تو خشنودند

هنگامی که خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسیدم و ماجرای آن مرد را باز گفتم آن حضرت فرمود.

علی! چشمانت روشن باد، او جبرئیل بوده است. [۳۰۴].

البته نکته مهم‌تر اینکه علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: من هر شمشیری را که می‌زنم اول فکر می‌کنم ببینم کجا وارد می‌شود، گذشته و آینده آن فرد را در نظر می‌گیرم و اگر بناست یک روزی از این فرد انسان خوبی از کار درآید من شمشیرم را وارد می‌کنم و او را نمی‌کشم.

فاتح بی‌بدیل

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: وقتی که فتح یکی از قلعه‌های خیبر دشوار شد، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ترتیب ابوبکر و عمر را برای فتح آنجا فرستاد، اما فتح قلعه صورت نگرفت [۳۰۵] روز بعد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مرا در حالی که مبتلا به چشم درد بودم، خواست سپس آن حضرت با آب دهان خود درد چشمم را معالجه کرد و برایم این چنین دعا کرد:

«پروردگارا (سوزش و سختی) گرما و سرما را از او برطرف کن»

[صفحه ۱۹۱]

به برکت دعای آن حضرت تا این ساعت رنج گرما و سرما از من برطرف شده است، آنگاه پرچم را به دست گرفتم و به قلعه یهود یورش بردم و خدای متعال آنان را شکست داد و فتح و پیروزی را به دست من نصیب مسلمانان کرد.

در این جنگ بود که من ۲۵ جراحت برداشتم با همان وضع نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمدم، حضرت وقتی مرا دید گریست سپس مقداری از اشک دیدگانش را برگرفت و به زخم‌هایم مالید، که در جا آرام گرفت و از سوزش و درد راحت شدم. [۳۰۶].

قتل مرحب خیبری

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: مرحب دلاور نامی عرب به میدان مبارزه با من آمد و شعار می‌داد و می گفت:

من آن کی هستم که مادرم، مرا مرحب نامید، آماده کارزارم و تکاوری آزموده‌ام، که گاهی با نیزه می‌جنگم و زمانی با شمشیر.

من به مصاف او رفتم. مرحب به منظور حفاظت هر چه بیشتر از خود قطعه سنگی را تراشیده بود و آنرا به سر خود نهاده بود و از آن به جای کلاه خود استفاده می کرد، چرا که هیچ کلاه خودی نمی‌توانست برای سر بزرگ او پوشش ایجاد کند. من با ضربتی که بر سر او فرود آوردم، آن سنگ شکافته شد و تیغه شمشیر من بر فرق سرش اصابت کرد و او را به قتل رسانید. [۳۰۷].

شیر مرد میدان بدر

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در روز جنگ بدر پس از آنکه آفتاب بالا آمد و همه جا روشن شد و نبرد میان ما و سپاه دشمن بالا گرفت من به منظور یافتن مردی از سپاه دشمن از

[صفحه ۱۹۲]

معرکه جنگ خارج شدم در این بین چشمانم به سعد بن خیثمه افتاد که با یکی از مشرکان در حال جنگ بود، نبرد بن آن دو در حالی صورت می گرفت که هر دو بر فراز تپه‌ای از ریگ و شن قرار داشتند اما دیری نپایید که سعد با زخم تیغ حریف خود از پای در آمد و شهید شد.

مشرک فاتح که سر تا پا در حصاری از آهن و پوششی از زره، سوار بر اسب خود بود، همین که مرا دید از اسب خود پائین آمد و مرا به نام صدا زد و گفت: ای پسر ابوطالب! پیش آی تا باهم به نبرد پردازیم.

من به جانب او رفتم و او نیز به پیش آمد.

من چون قامتم کوتاهتر از او بود، از طرفی او در بلندی قرار داشت من خود را به عقب کشیدم تا از یک تساوی نسبی برخوردار شویم.

آن بیچاره این حرکت مرا بر ترس و فرار من حمل کرد از این رو گفت:

ای پسر ابوطالب! آیا فرار می کنی؟

به او گفتم: دور شده: به زودی باز می گردد (مثلی است که در روایت آمده است)

حضرت می‌فرماید: وقتی که من جای پای خود را محکم می کردم، او ضربتی به من حواله کرد که با سپر خود آن را دفع کردم. شمشیر او در سپر من گیر کرد و در حالی که برای رهایی آن تلاش می کرد من ضربتی بر کتف او زدم که از شدت و سنگینی آن به لرزه در آمد و زره‌اش از هم گسست.

من پنداشتم که از سوزش زخم آن ضربه، کار او تمام شد. اما به ناگاه برق شمشیر دیگری را از پشت سر دیم من به سرعت سر خود را پائین کشیدم و آن شمشیر فرود آمد و چنان به سر آن مشرک اصابت کرد که جمجمه او را همراه کلاه خودش به هوا پرتاب

کرد. آنگاه زننده آن گفت: بگیر (ای مشرک) منم فرزند عبدالمطلب.

آنگاه دیدم ضارب عمویم حمزه و مقتول هم طعیمهٔ بن عدی است. [۳۰۸].

[صفحه ۱۹۳]

آزار پیامبر توسط دو زن

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در حالی که در آغوش من تکیه داده بود و دهان در گوش من داشت، متوجه حرکت زشت دو تن از همسرانش (عایشه و حفصه دختران ابوبکر و عمر) شد که سعی داشتند با استراق سمع از سخنان آهسته و پنهانی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سر در بیاورند.

رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم همانجا بر آشفت و گفت: پروردگارا! شنوایی را از ایشان بازگیر.

سپس فرمود: علی! این آیه را دیده‌ای:

کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام می‌دهند بهترین خلق خدا هستند [۳۰۹].

آیا می‌دانی آنان چه کسانی هستند؟ گفتم: خدا و رسولش بهتر می‌دانند، فرمود: آنان شیعیان و یاوران تو هستند وعده دیدار من و آنان کنار حوض کوثر...

آن روز (قیامت) از تو و شیعیانت نام می‌برند و همه آنها با چهره‌هایی برافروخته و روشنایی که از پیشانی و سجده‌گاه آنان می‌درخشد، در حال نشاط و نزد من آیند [... ۳۱۰].

صدای شیطان بود

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: لحظه‌ای که برای غسل دادن رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آماده می‌شدم، همین که بدن پاک و پاکیزه آن جناب را بر سکو نهادم، صدایی از گوشه اتاق به گوشم رسید، که گفت: «ای علی! محمد را غسل مده،بدن پاک و مطهر او احتیاج به غسل و شستشو ندارد»

از سخن او در دلم گمانی کوتاه پیدا شد (اما بزودی برطرف شد و به خود آمدم و) گفتم: وای بر تو، تو که هستی؟!

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم ما را به غسل و شستشوی خود فرمان داده و تو ما را از آن نهی می‌کنی؟!

[صفحه ۱۹۴]

در همین حال آواز دیگری با صدایی بلندتر شنیده شد که گفت: یا علی! او را بشوی و غسل ده، که بانگ نخستین از شیطان بود. او به سبب حسدی که بر محمد صلی الله علیه و آله و سلم دارد، خوش ندارد که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با غسل و طهارت پای بر بساط پروردگار خویش بگذارد.

گفتم: ای صاحب صدا! از این که او را به من معرفی کردی خدا به تو پاداش نیک دهد، اما تو کیستی؟

گفت: من خضر نبی هستم، که برای تشییع جنازه پیغمبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم آمده‌ام. [۳۱۱].

دور کن و دو بال علی

جابربن عبدالله می‌گوید: شنیدم از رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم سه روز قبل از وفاتش؛ که به علی (علیه‌السلام) می‌فرمود: درود بر تو ای پدر دو گل من، تو را به دو ریحانه دنیای خود سفارش می‌کنم، ای علی! به همین زودی دو ستون و رکن تو ویران خواهد شد و خدا خلیفه من است بر تو، آنگاه وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وفات کرد، علی (علیه‌السلام) فرمود: این

یک ستون من بود که رسول خدا به من خبرش را داده بود،و چون حضرت فاطمه علیهاالسلام وفات کرد، علی (علیه‌السلام) این ستون دوم است که رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم خبرش را فرموده بود. [۳۱۲].

او را دوست دارم

روزی علی (علیه‌السلام) به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم شما عقیل را خیلی دوست دارید؟

حضرت فرمود: آری بخدا، نسبت به او دو محبت دارم یکی برای خوبی خود اوست و دیگری بخاطر آنکه ابوطالب او را دوست می‌داشت و فرزندش (مسلم بن عقیل) بخاطر دوستی فرزند تو کشته خواهد شد و دیده مؤمنان برای او اشک می‌ریزد و فرشتگان مقرب بر او صلوات می‌فرستند، سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گریست، تا اینکه تا اشکهایش به

[صفحه ۱۹۵]

سینه‌اش روان شد. سپس فرمود: بخدا شکایت می‌برم از آنچه بعد از من با خاندانم خواهند کرد. [۳۱۳].

عهد خداوند

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی من و فاطمه و حسن و حسین (علیه‌السلام) نزد رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم بودیم، آن حضرت به ما رو کرد و گریست، من عرض کردم: رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم چرا گریه می‌کنید؟

حضرت فرمود: گریه می‌کنم بخاطر آنچه با شما می‌کنند، عرض کردم: آن چه چیزی است، یا رسول‌الله؟

حضرت فرمود: گریه می‌کنم از ضربتی که بر فرق تو زنند و از سیلی که بر صورت فاطمه علیهاالسلام می‌زنند، و از نیزه‌ای که به ران حسن (علیه‌السلام) می‌زنند و زهری که به او می‌نوشانند، و از قتل حسین (علیه‌السلام)؛ علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: همه اهل بیت گریه کردند، سپس عرض کردم: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم ما را نیافریده‌اند جز برای بلا، حضرت فرمود: مژده باد بر تو ای علی! که خداوند با من عهد کرده که تو را دوست ندارد جز مؤمن و دشمن ندارد تو را جز منافق. [۳۱۴].

فرشتگان همراه علی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم را در همان جامه‌ای که بر تن داشت به تنهایی، غسل و شستشو دادم. ابتدا خواستم پیراهن از برش بیرون کنم، اما جبرئیل مانع شد و گفت: علی! برادرت را از جامه‌اش برهنه مکن، که خدا او را برهنه نساخته است، در کار غسل پسر عمویت من خود به تو کمک خواهم کرد.

شستشوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در فضایی عطرآگین آغاز کردم و فرشتگان نیک سرشت و

[صفحه ۱۹۶]

مقرب الهی پیوسته بشارتم می‌دادند، و در کار غسل یاریم می‌کردند، و لحظه به لحظه با من سخن می‌گفتند.

پدر و مادر فدایش باد، هر وقت می‌خواستم پیکر پاک و مطهرش را جابه جا کنم، خود به خود حرکت می‌کرد و مطابق با نیازم چرخش داده می‌شد، این وضع تا پایان غسل و کفن او همچنان ادامه داشت. [۳۱۵].

یاوران علی در غسل پیامبر

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: هنگامی که وصیت نامه رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم را مطالعه کردم دیدم که بخشی از آن

چنین نوشته شده است:

«ای علی! جز تو کسی در کار غسل و کفن من شرکت نکند»

به آن حضرت گفتم: پدر و مادرم به فدایت، آیا انجام دادن آن به تنهایی برایم ممکن است؟!

حضرت فرمود: دستور جبرئیل است که (بی‌شک) از جانب پروردگار آورده است.

پرسیدم: در صورت عجز آیا از کسی کمک بخواهم؟ فرمود: جبرئیل گفته است که:

سنت دیرینه الهی چنان بوده است، که پیامبران را به جز جانشینان آنان، غسل نمی‌داده‌اند اکنون نیز باید تداوم این سنت به دست علی انجام یابد...

آنگاه فرمود: برای انجام دادن غسل من محتاج به یاری کسی نخواهی شد، چه اینکه تو را یارانی نیکو و برادرانی پاک سرشت همراهی می‌نماید.

پرسیدم: پدر و مادرم به فدایت! آنها چه کسانی هستند؟ فرمود: جبرئیل، میکائیل، اسرافیل ملک الموت و اسماعیل و فرشته‌ای که امور آسمان دنیا به او واگذار شده است [۳۱۶].

[صفحه ۱۹۷]

دو روز مثل هم

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در واقعه صلح حدیبیه که مشرکان از ورود رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم و همراهانش به شهر مکه جلوگیری کردند و آنها را از زیارت خانه خدا و مسجد الحرام باز می‌داشتند، پیمان نامه صلحی نوشته شد که من کاتب آن معاهده بودم، نماینده قریش، سهیل بن عمرو در اعتراض به نوشته معاهده مبنی بر اینکه محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده خداست گفت:

اگر ما باور می‌داشتیم که محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده خداست، با شما نزاعی نداشتیم و از او اطاعت می‌کردیم، پس رسول‌الله را از کنار نام او محو کن و بنویس محمد بن عبدالله.

به سهیل گفتم. علی رغم میل تو، به خدا سوگند که محمد صلی الله علیه و آله و سلم رسول و فرستاده خداست.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: علی! همان طور که او می‌گوید بنویس برای تو نیز چنین روزی در پیش خواهد بود (رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اشاره به معاهده حضرت علی (علیه‌السلام) با معاویه است)

(بنابر نقلی علی (علیه‌السلام) عرض کرد): ای فرستاده خدا! دستهای من قدرت ندارد که لفظ نبوت و رسالت را از نام شما محو نمایم. حضرت فرمود: پس دست مرا بر آن بگذار تا خود آن را محو نمایم آنگاه من دست پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را روی جمله رسول‌الله گذاشتم و حضرت آن را محو کرد.

اما پس از گذشت چند سال تاریخ تکرار شد و آن روزی بود، که قرار داد صلح را میان خود و سپاه شام می‌نوشتند، چنین نوشتند:

به نام خداوند بخشنده مهربان، این قراردادی است میان علی ابن ابیطالب امیرمؤمنان و معاویهٔ بن ابی‌سفیان...

عمروعاص و معاویه به مخالفت برخاستند و گفتند:

«اگر ما تو را امیرمؤمنان می‌دانستیم با تو در ستیز نبودیم نام خود و پدرت کافی است، جمله امیرالمؤمنین را حذف کن»

آن روز یاد سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم افتادم و گفتار او را حق یافتم. [۳۱۷].

[صفحه ۱۹۸]

وعده خداوند

روزی جمعی از مردم گرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حلقه زده بودند آن گاه حضرت فرمود: خداوند امت مرا در جهان طینت و سرشت، به من نشان داد و نامهای آنها را به من آموخت چنانکه به آدم (علیه‌السلام) آموخت آنگاه رهبران و زمامداران از کنار من گذشتند من برای علی (علیه‌السلام) و شیعیانش از درگاه خدا طلب آمرزش کردم

خداوند یک مطلب را درباره شیعیان علی (علیه‌السلام) به من وعده داد.

شخصی پرسید: ای رسول خدا! آن مطلب چیست؟.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آن مطلب وعده داده شده چنین بود: آمرزش برای مؤمنان شیعه و عفو از گناهانشان و تبدیل گناهان آنها به پاداش و نیکی‌ها. [۳۱۸].

اتمام حجت عجیب

آن، هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رحلت کرد و ابوبکر بر مسند خلافت غاصبانه نشست روزی علی (علیه‌السلام) ابوبکر را دید و به او فرمود: ای ابوبکر قرآن می‌فرماید: و لا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احیا عند ربهم یرزقون؛ هرگز گمان مبر آنها که در راه خدا کشته شده‌اند، مردگانند، بلکه آنها زنده‌اند و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند [۳۱۹].

و من گواهی می‌دهم که محمد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شهید از دنیا رفت سوگند به خدا آن حضرت نزد تو می‌آید، وقتی که نزد تو آمد یقین کن؛ چرا که شیطان نمی‌تواند خود را به صورت آن حضرت در آورد.

آنگاه امام علی (علیه‌السلام) دست ابوبکر را گرفت و شخص پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به او نشان داد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به ابوبکر فرمود:

یا ابابکر آمن بعلی و باحد عشر من ولده، انهم مثلی الا النبوة و تب الی الله مما فی یدک، فانه لا حق لک فیه؛ ای ابوبکر به (امامت) علی (علیه‌السلام) و یازده فرزندش ایمان بیاور، آنها (در مقام رهبری و در وجوب اطاعت از آنها) مانند من هستند فقط مقام نبوت ندارند از آنچه

[صفحه ۱۹۹]

در دست گرفته‌ای در پیشگاه خدا توبه کن زیرا تو در آن مقام حقی نداری سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از رفت و دیده نشد. [۳۲۰].

انفاق در رکوع

نجاشی از زمامداران مهربان و عادل حبشه بود که اسلام را پذیرفت بعدها برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هدایایی نیز فرستاد که از جمله آنها یک دست رولباسی گران قیمت بود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آنرا گرفت و به علی (علیه‌السلام) بخشید علی (علیه‌السلام) آن را پوشید (ولی چون علی (علیه‌السلام) زاهد بود گوئی آن لباس را نیم پسندید لذا در انتظار فقیری بود تا آن را به او ببخشد) علی (علیه‌السلام) به مسجد رفت و در آنجا مشغول نماز شد هنگامی که در رکعت دوم به رکوع رکعت دوم رفت فقیری به پیش آمد و گفت: السلام علیک یا وی الله و اولی بالمؤمنین من انفسهم تصدق علی (علیه‌السلام) مسکین؛ سلام بر تو ای ولی خدا و ای کسی که نسبت به مؤمنان از خودشان سزاوارتری، به فقیر صدقه‌ای بده

حضرت علی علی (علیه‌السلام) در همان حالت رکوع آن روپوش را به سوی فقیر انداخت و اشاره کرد که بردارد [... ۳۲۱].

دوست خالص مرا حاضر کنید

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در بستر رحلت بود به حاضران فرمود: ادعولی خلیلی؛ دوست خالص مرا حاضر کنید آن دو زن (حفصه و عاشیه) به دنبال پدران خود فرستادند وقتی آن دو نفر حاضر شدند تا چشم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به آنها افتاد از آنها روی گردانید سپس بار دیگر فرمود:

«خلیل و دوست خالص مرا حاضر کنید»

آنگاه به دنبال علی (علیه‌السلام) فرستادند هنگامی که علی (علیه‌السلام) وارد شد و چشم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به آن حضرت افتاد به او متوجه شد و سخنانی به او فرمود وقتی که علی (علیه‌السلام) از خانه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خارج شد عمر و ابوبکر به علی (علیه‌السلام) گفتند:

[صفحه ۲۰۰]

خلیل تو، چه سخنی به تو گفت؟ علی (علیه‌السلام) فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هزار باب علم را به من خبر داد که از هر باب آن هزار باب دیگر گشوده می‌شود و هزار حرف به من آموخت که هر حرف آن، کلید هزار حرف دیگر است. [۳۲۲].

تزویج دو نور

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرشته‌ای را که ۲۴ چهره داشت دید پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: «ای محبوبم جبرئیل! من هیچگاه تو را به این صورت ندیده بودم»

فرشته عرض کرد: یا رسول‌الله من جبرئیل نیستم بلکه خداوند مرا فرستاده تا ازدواج بین دو نور را برقرار سازم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کدام نور را با کدام نور؟ فرشته گفت: فاطمه علیهاالسلام را با علی (علیه‌السلام)؛ وقتی که آن دو فرشته پشت گردانید در میان دو شانه او چنین نوشته شده بود: محمد رسول‌الله، علی (علیه‌السلام) وصیه؛ محمد صلی الله علیه و آله و سلم رسول خدا است و علی (علیه‌السلام) وصی رسول خدا است پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به آن فرشته فرمود: این نوشته بین دو شانه تو از چه وقت نوشته شده است؟ فرشته عرض کرد: از ۲۲ هزار قبل از خلقت آدم (علیه‌السلام)نوشته شده است [۳۲۳].

فراموش نخواهی کرد

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست مبارک خود را بر سینه علی (علیه‌السلام) نهاد و چنین دعا کرد: خدایا قلب علی (علیه‌السلام) را از علم و شناخت و حکم و نور پر کن.

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: من به حضرت عرض کردم: ای پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم پدر و مادرم به قربانت، از زمانی که آن دعا را درباره من کردی چیزی را فراموش نکردم و هر آنچه که ننوشتم از یادم نرفت اکنون با این حال ترس آن هست که فراموش کنم؟

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: لا لست اتخوف علیک النسیان و الجهل؛ نه، در مورد تو ترس فراموشی و نادانی ندارم. [۳۲۴].

[صفحه ۲۰۱]

کتاب مصحف فاطمه

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرماید: فاطمه علیهاالسلام ۷۵ روز بعد از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم زنده بود و در این مدت از فراق پدر بسیار غمگین بود جبرئیل نزد فاطمه علیهاالسلام می‌آمد و او را دلداری می‌داد و احوال و مقام پدرش را برای او بیان می‌کرد و حوادث آینده را که دشمنان چه عملی نسبت به فرزندان او روا می‌دارند را به او خبر می‌داد حضرت فاطمه علیهاالسلام جریان را به علی (علیه‌السلام) گزارش داد حضرت علی (علیه‌السلام) به فاطمه علیهاالسلام فرمود: هر گاه حضور فرشته را احساس کردی و صدایش را شنیدی مرا خبر کن.

فاطمه علیهاالسلام هنگامی که احساس حضور فرشته را می‌کرد و صدایش را می‌شنید به علی (علیه‌السلام) اطلاع می‌داد و علی (علیه‌السلام) نزد فاطمه علیهاالسلام می‌آمد و هر چه می‌شنید می‌نوشت تا آنکه از آن سخنان مصحف فاطمه علیهاالسلام را به وجود آورد. [۳۲۵].

۲۵۸- پیوند ناگسستنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمْ

حضرت علی (علیه‌السلام) هر روز یک نوبت و هر شب یک نوبت به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌رفت، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با او خلوت می‌کرد و در هر موضوعی علی (علیه‌السلام) را به رموز و اسرار آن آگاه می‌نمود، و هیچ چیز را از علی (علیه‌السلام) پنهان نمی‌کرد اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌دانستند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم جز با علی (علیه‌السلام) اینگونه خصوصی نبود.

اگر علی (علیه‌السلام) در خانه خود بود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به نزد علی (علیه‌السلام) می‌رفت و بیشتر همنشینی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با علی (علیه‌السلام) در خانه او صورت می‌گرفت، گاهی که علی (علیه‌السلام) به خانه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌رفت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم زنان خود را از خانه بیرون می‌کرد و تنها با علی (علیه‌السلام) هم سخن می‌شد ولی تنها که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به خانه علی (علیه‌السلام) می‌آمد فاطمه و پسران فاطمه (یعنی حسن و حسین (علیه‌السلام)) را از خانه بیرون نمی‌کرد علی (علیه‌السلام) هر سؤالی می‌کرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پاسخ می‌داد وقتی که سوالش تمام می‌شد و سکوت می‌کرد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آغاز سخن می‌کرد، هیچ آیه ای بر رسول خدا نازل نشد مگر اینکه آن را برای علی (علیه‌السلام) می‌خواند و املاء می‌فرمود،

[صفحه ۲۰۲]

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همه احکام از حلال و حرام و امر و نهی گذشته و آینده و کتاب را که بر پیامبران قبل نازل شد را به علی (علیه‌السلام)آموخت و علی (علیه‌السلام) همه آنها را به خاطر خود سپرد و حتی یک حرف از آن را فراموش نکرد. [۳۲۶].

مسئله رد الشمس

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرماید: یک روز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در بیرون شهر مدینه [۳۲۷] بعد از ظهر خسته بود سر خود را در دامن امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) گذاشت و خوابید مقداری خواب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم طول کشید که به حسب پاره‌ای از روایات وقت فضیلت نماز عصر گذشت امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) مبتلا شد بین دو کار؛ یکی خواندن نماز عصر و یا استراحت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم!؛ حضرت علی (علیه‌السلام) هیچ حرکتی نکرد تا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خواب راحتی کرده باشد وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از خواب بیدار شد علی (علیه‌السلام) عرض

کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم من نماز عصر را نخوانده‌ام.

حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی! برخیز و رو به آفتاب بایست و اول سلام کن، بعد از او بخواه تا با تو سخن بگوید بعد از او درخواست کن که برگردد در موضع خاص اقامه نماز عصر؛ تا تو بتوانی نمازت را به وقت فضیلت آن بخوانی.

آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سلام کردن به آفتاب را گفت: یا اباالحسن بگو: السلام علیک یا خلق الله وقتی علی (علیه‌السلام) به آفتاب سلام کرد، از آفتاب صدا بلند شد فقالت، علیک السلام یا اول یا آخر یا ظاهر و یا باطن، من ینجی محبیه و یوبق مبغضیه؛ سلام بر تو ای اول و ای آخر و ای ظاهر و ای باطن؛ خدای عالم دوست تو را نجات می‌دهد و دشمن ترا هلاک می‌کند. آنگاه آفتاب برگشت و این فضیلتی است بنام ردالشمس که اختصاص به آن حضرت دارد البته مسئله برگشت آفتاب برای امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) نیز یکبار در راه جنگ صفین برای امام اتفاق افتاده است سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی (علیه‌السلام) بگویم آنچه را که آفتاب به تو

[صفحه ۲۰۳]

گفت: یا خودت می‌گویی حضرت عرض کرد: اگر شما بفرمائید شیرین‌تر است حضرت فرمود: خورشید به تو گفت: یا اول یا آخر یا ظاهر و یا باطن آیا می‌دانی یعنی چه؟ یعنی: یا اول من آمن بالله و رسوله یعنی، ای کسی که تو اول مؤمن بخدا و رسولش هستی و انت الاخر آخرین کسی که با من عهد می‌بندد و من از دنیا می‌روم تو هستی (در نفس آخر؛ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سرش در دامن علی (علیه‌السلام) بود و از دار دنیا رفت).

انت الظاهر علی جان تو کسی هستی که آیات خدا را ظاهر می‌کنی (هر که علی (علیه‌السلام) را شناخت خدا را شناخته است)

انت الباطن یعنی توئی آن پنهانی که کسی حقیقت ترا نفهمید؛ یا علی (علیه السلام) کسی تو را نشناخت غیر از من و حق تعالی؛ چنانچه کسی نشناخت خداوند را جز من و تو. [۳۲۸].

حیله‌گر در دام خود افتاد

هنگامی که اسلام در مدینه به اوج خود رسید عبدالله بن ابی که از روسای یهود بود نسبت به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حسادت می‌ورزید عبدالله در صدد قتل حضرت بر آمد لذا به بهانه جشن عروسی دخترش، ولیمه و طعامی تهیه نمود و حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم و اصحابش، از جمله امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) را نیز دعوت کرد و در میان صحن خانه خود چاله‌ای حفر کرد و داخل آن چاله را پر از شمشیر و نیزه‌های زهرآلود نمود و روی آن را با فرش پوشانید و جمعی از یهودیان را هم با شمشیرهای برهنه و زهر آلود پنهان نمود که وقتی آن حضرت و اصحابش پا روی آن حفره گذاشتند و در حفر افتادند آنها نیز با یک حمله همه را از بین ببرند هم چنین در طعام میهمانی خود زهر ریختند تا بتوانند از طرق مختلفی به هدف پلید خودشان برسند قبل از آمدن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اصحاب آن حضرت؛ جبرئیل نازل شد و گفت: خداوند متعال می‌فرماید: به خانه عبدالله بن ابی برو و هر کجا را به اصحابت نشان داد بنشینید و هر غذایی که نزد شما گذاشت تناول نمایید که من شما را از شر و کیدی حفظ خواهم کرد.

[صفحه ۲۰۴]

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اصحابش وارد منزل او شدند آن ملعون آنها را دعوت کرد تا در صحن خانه بنشینند نبی اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با همه یارانش روی فرشی که زیرش گودال بود نشستند عبدالله از اینکه آنها در گودال نیفتادند بسیار تعجب کرد چون از این راه ناامید شد طعام مسموم شده را آورد تا شاید به هدف خود برسد حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم به امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) فرمود: این دعا را بخوان و خودش هم خواند، دعا این بود:

«بسم الله الشافی بسم الله الکافی بسم الله المعافی بسم الله الذی لا یضر مع اسمه شیی و لا داء فی الارض و لا فی السماء و هوالسمیع العلیم»

سپس همه آنها غذا را خوردند و از آن مجلس بیرون آمدند عبدالله وقتی دید آن طعام مسموم ضرری به آنها نرسانید چنین گمان نمود که اشتباه کرده و زهر را در آن طعام نریخته‌اند، برای همین به افرادی که با شمشیرهای زهرآلود آماده کشتن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بودند امر کرد که تا از باقیمانده غذا بخورند از طرفی دختر عبدالله که خود در توطئه قتل نقش داشت از آنجا که از فرو نرفتن فرش تعجب کرده بود، رفت و روی فرش نشست که ناگهان به گودال افتاد و کشته شد و از آن طرف تمام یهودیانی که طعام باقیمانده را خوردند همه آنها نیز کشته شدند عبدالله بعد از این واقعه به تمام اقوام خود دستور داد که این ماجرا را برای کسی نقل کنند بدینسان مراسم عروسی که آن ملعون برای دخترش ترتیب داده بود تبدیل به عزا شد زمانی که خبر واقعه به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید از عبدالله علت فوت آنها را پرسید، عبدالله گفت: دخترم از پشت بام افتاده و افراد دیگر به مرض اسهال مرده‌اند. [۳۲۹].

رمضان نشانه ضیافت الله

سه نفر از خارج مدینه می‌خواستند خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برسند شبانه وارد مدینه شدند و گفتند: اگر بخواهیم هر سه نفر ما میهمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم باشیم ممکن است سبب مزاحمت ایشان بشود بنابراین یکی از آنها گفت: من به منزل پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم

[صفحه ۲۰۵]

می‌روم، دومی گفت: من هم به منزل علی (علیه‌السلام) می‌روم، سومی گفت: من هم به مسجد می‌روم تا میهمان خانه خدا باشم.

فردا هر سه نفر آنها در مسجد جمع شدند و یک به یک ماجرای شب گذشته خویش را تعریف کردند میهمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا در خوراک شیر خودش شریک کرد و سیر شدم و خوابیدم.دومی گفت: من هم با علی (علیه‌السلام) هم خوراک شدم و سیر شده و خوابیدم. سومی گفت: من هم گرسنگی کشیدم و درست خوابم نبرد: در این هنگام وحی بر پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد که به میهمان ما بگو: اگر پذیرایی بهتر از گرسنگی بود ما از تو پذیرایی می کردیم [۳۳۰].

اشدء اعلی الکفار

در جریان فتح مکه که در سال هشتم هجرت واقع شد دو نفر از کافران که هنوز تسلیم نشده بودند با علی (علیه‌السلام) رخ به رخ شدند و از دست آن حضرت فرار کردند این دو نفر یکی هبیرهٔ بن وهب شوهر امهانی خواهر امام علی (علیه‌السلام)بود [۳۳۱] و دیگری پسر عموی هبیره بود. علی (علیه‌السلام) این دو نفر را تعقیب کرد این دو نفر به خانه امهانی آمده و خود را در آن خانه مخفی ساختند.

علی (علیه‌السلام) در حالی که شمشیر در دست داشت به دنبال آن دو نفر به در خانه امهانی خواهر خود رسید، امهانی که هشت سال بود برادرش علی (علیه‌السلام)را ندیده بود در برابر او ایستاد و گفت: از این دو نفر چه می‌خواهی؟

علی (علیه‌السلام) دست رد به سینه امهانی زد و او را رد کرد تا آن دو نفر را طبق دستور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گردن بزند، امهانی به علی (علیه‌السلام) گفت: آیا می‌خواهی وارد خانه‌ام شوی و حریم و احترام مرا بشکنی و شوهرم را بقتل برسانی تو پس از هشت سال، از من واهمه نمی کنی؟!

[صفحه ۲۰۶]

حضرت علی (علیه‌السلام) که پیوند مکتبی را بر پیوند نسبی مقدم می‌داشت فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خون این دو نفر را هدر دانسته بنابراین به ناچار باید فرمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در مورد قتل این دو نفر اجرا کنم پس از این جریان امهانی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و دید آن حضرت غسل می کند و دخترش حضرت زهرا علیهاالسلام با گرفتن پارچه بلندی آن حضرت را پوشانده که کسی آن حضرت را هنگام غسل نبیند.

آن حضرت پس از غسل هشت رکعت نماز خواند و پس از نماز امهانی را دید و فرمود: به به! خیر مقدم امهانی! چه موجب شده که اینجا آمده‌ای؟

امهانی جریان برخورد شدید علی (علیه‌السلام) را بازگو کرد در این هنگام علی (علیه‌السلام) از راه رسید، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تا او را دید لبخندی زد و فرمود: با امهانی چه کردی؟ بعدها شوهر امهانی به نجران گریخت و در همانجا در حال کفر مرد و پسر عموی او برگشت و دیگر کسی متعرض او نشد. [۳۳۲].

نزول فرشتگان در شب قدر

عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود، هر گاه عمر و ابوبکر به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌آمدند می‌دیدند که آن حضرت سوره قدر را با خشوع و گریه قرائت می کند و آنرا با حالی جانسوز می‌خواند عمر و ابوبکر عرض کردند: ای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم! چقدر دلت هنگام قرائت این سوره می‌سوزد؟ چرا؟

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود برای آنکه در شب قدر چشمم فرشتان را دیده و دلم فهمیده است و برای آنچه که دل این شخص (اشاره به علی (علیه‌السلام)) پس از من در شب قدر آن را می‌فهمد و در می‌یابد، می گریم.

عمر و ابوبکر عرض کردند: مگر شما در شب قدر چه دیده‌اید و او (علی (علیه‌السلام)) در آن شب چه می‌بیند؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روی زمین برای آنها نوشت «تنزل الملائکة والروح فیها باذن ربهم من کل امر»

[صفحه ۲۰۷]

آنگاه فرمود: پس از آنکه خداوند می‌فرماید: برای تقدیر هر کار آیا دیگر چیزی باقی می‌ماند؟ عمر و ابوبکر عرض کردند نه، چیزی باقی نمی‌ماند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آیا می‌دانید، که شخصی که هر امری بر او نازل می‌شود کیست؟ آنها عرض کردند: او تو هستی، ای رسول خدا. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آری، ولی آیا بعد از رحلت من نیز شب قدر وجود دارد؟آنها گفتند: آری وجود دارد؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

آیا بعد از من باز در شبهای قدر آن امر (تقدیر کارها) نازل می‌شود؟ عمر و ابوبکر گفتند: آری؛ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بنابراین بعد از من نزول هر چیزی در شب قدر بر چه شخصی است؟

عمر و ابوبکر گفتند: نمی‌دانیم آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست مبارک خود را بر سر علی (علیه‌السلام) نهاد و فرمود: «ان لم تدر یا فا در یا هو هذا من بعدی، اگر نمی‌دانید، اینک بدانید، آن شخص بعد از من این اشاره به علی (علیه‌السلام) است.» [۳۳۳].

انار بهشتی برای وصی پیامبر

روی جبرئیل دو انار برای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آورد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یکی از آن انارها را خورد و انار دیگر را دو نصف کرد، نیمی از آن را خود خورد و نیم دیگر را به علی (علیه‌السلام) داد و آن حضرت آن را خورد سپس پیامبر

صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود:

برادرم! آیا می‌دانی این دو انار چه بود؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: نه نمی‌دانم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: انار اولی نبوت بود که مخصوص من است و تو از آن بهره‌ای نداری ولی دیگری علم و دانش بود که تو در آن با من شریک هستی [۳۳۴].

کیفر زنان گناهکار

امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) فرمود: روزی من و فاطمه علیهاالسلام به محضر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم

[صفحه ۲۰۸]

رسیدیم. حضرت را ناراحت و گریان دیدیم. گفتیم ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چه چیز سبب ناراحتی شما شده؟ حضرت فرمود: یا علی! شبی که من به آسمانها رفتم بعضی از زنهای امتم را دیدم که از موی سر، آنها را آویخته‌اند و با آتش عذاب می‌کردند و مغز سر آنها می‌جوشید.

زنی را دیدم که از زبانش آویزان کرده بودند و از حمیم به گلوی او می‌ریختند زنی را دیدم که از پستانش آویخته آویخته بودند و گوشت بدن خود را می‌خورد و در میان آتش می‌سوخت.

زنی را دیدم که پاهای او را به پستانش بسته و عقرب و مارها را به بدن او مسلط ساخته بودند...

حضرت فاطمه علیهاالسلام عرض کرد، پدر! گناه این زنان چه بوده است؟

حضرت فرمود: آن زنی که از موی سرش آویخته بودند زنی است که موی سرش را در دنیا نامحرم نمی‌پوشانده و آن زنی که از زبان آویزان بود زنی است که شوهر خود را با زبان آزار می‌داده.

و آن زنی که از پستانش آویخته بود، زنی است که شوهرش را در فراش و رختخواب اطاعت نمی‌کرده.

و اما زنی که دست و پای او را بسته بودند و مار و عقرب بر او مسلط شده بود زنی است که وضو و نماز را سبک می‌شمرده و لباس و خانه‌اش را از نجاست پاک نمی‌کرده و غسل جنابت و حیض و نفاس را انجام نمی‌داده [... ۳۳۵].

نخل خرمای صیحانی

از علمای شافعی و همچنین شیعی نقل شده که: روزی حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم و امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) از نخلستان مدینه رد می‌شدند. از دور درخت نخلی صیحه زد:

[صفحه ۲۰۹]

هذا محمد رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده خداست و تا علی (علیه‌السلام) نزدیک درخت شد آن درخت خرما صدایش بلند شد: و هذا علی ولی الله سید الوصیین و امام الائمه الهادین المهدیین.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مقداری از خرمای آن درخت را میل فرمود و نام آن درخت خرما را صیحانی گذاشت و اکنون نیز بهترین خرمای مدینهٔ النبی خرمای نخل صیحانی است. [۳۳۶].

انتقال اسرار الهی

ام‌سلمه می‌گوید: روزی که نوبت من بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به حجره من آید با علی (علیه‌السلام) وارد حجره من شد و در حالی که دست به دست هم داده بودند، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دست بر دوش علی (علیه‌السلام) گذاشت و به من فرمود: ای ام‌سلمه! لحظه‌ای از حجره بیرون برو و خانه را برای ما خلوت کن، ام‌سلمه می‌گوید: من بیرون رفتم و آنها داخل

حجره شدند و نزد هم نشستند و با هم آهسته صحبت آغاز کردند و من صدای آنها را می‌شنیدم ولی سخن آنها را نمی‌فهمیدم تا اینکه روز به نیمه رسید پس من به در حجره رفتم و سلام کردم حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: به مکان اول خود بازگرد، من بازگشتم و آنها را تنها گذاشتم بعد از مدتی بار دیگر همین کار را کردم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همان جواب را به من داد بار دیگر من رفتم بر در حجره که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همان فرمود: داخل شو، علی (علیه‌السلام) دست خود را به زانوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گذشته بود و با یکدیگر صحبت می‌کردند به محض ورود من کلام را قطع کردند حضرت امیر (علیه‌السلام) برخاست و رفت. رسول خدا به من فرمود: که ای ام‌سلمه! جبرئیل از طرف خدا نازل شده بود و به من دستور داد که چون بعد از تو علی جانشین و وصی تو است بگو به او آنچه را که بعد از تو تا روز قیامت واقع خواهد شد، آگاه باش خدای تعالی برای امتی پیغمبری انتخاب نمود و برای هر پیغمبری وصی معین فرمود پیغمبر این امت من هستم و علی (علیه‌السلام) وصی من می‌باشد [۳۳۷].

[صفحه ۲۱۰]

شفاء رسول خدا

روایت است روز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مریض شده بود امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) بر بالین فرمود: یاام ملدم اخرجی عن رسول‌الله؛ ای تب از بدن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیرون برو که در همان لحظه تب از بدن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیرون رفت و آن حضرت برخاست و نشست. [۳۳۸].

اهل بهشت

علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) روایت کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در روز فتح خیبر فرمود:

اگر اندیشه نمی‌کردم از اینکه مردم امت من در حق تو آنچه را که نصاری در حق عیسی بن مریم گفتند بگویند بگویند هر آینه امروز در فضل تو سخنی می‌گفتم که بر هیچ گروهی از مسلمانان نگذری مگر اینکه به خاک کفش تو تبرک جویند و به آب وضوی تو استشفاء نمایند، لکن در فضل تو کافی است که تو از من باشی و من از تو ... و تو اول کسی هستی که وارد حوض من می‌شوی و اول کسی هستی که داخل بهشت می‌شوی از امت من، و شیعه تو بر منبرهائی از نور می‌باشند همه سیراب و خوشحال با رویهای سفید بر دور من هستند و من از آنها شفاعت می‌کنم...

خداوند مرا امر فرموده است که ترا بشارت دهم به اینکه تو و عترت تو در بهشت خواهند بود و دشمن تو در جهنم است و دشمن تو وارد حوض من نشود...

علی (علیه‌السلام) فرمود: من به سجده افتادم و خدای را حمد کردم به آنچه به من احسان فرموده از اسلام و قرآن و از اینکه مرا دوست خاتم النبیین صلی الله علیه و آله و سلم گردانید [۳۳۹].

از علی اطاعت کنید

پس از آنکه پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از سفر مکه و حجة الوداع به مدینه بازگشت به منزل

[صفحه ۲۱۱]

ام‌سلمه وارد شد و در حدود یکماه در منزل بود و بیشتر ایام خود را با علی (علیه‌السلام) خلوت می‌ساخت و منزل سایر زوجات خود نمی‌رفت.

عایشه و حفصه به پدران خود شکایت کردند و گفتند: که علت اعراض رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را نمی‌دانیم چیست، پدران آنها گفتند: شما بهتر می‌توانید این راز را کشف کنید.

عایشه به منزل امسلمه آمد پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم را دید که با علی (علیه‌السلام) هر دو در یک اتاق هستند. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از عایشه پرسید برای چه کاری آمدید؟ عایشه علت اعراض و دوری کردن از سایر (زوجات در صورتی که خلافی از آنان سرنزده است) را سؤال کرد؟ پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در جواب او گفت: اگر راست می‌گویی پس چرا امری که بتو گفته بودم و سفارش در کتمان و مخفی داشتن آن را به تو کردم بر خلاف دستور من رفتار کردی، بدان و باخبر باش که هم تو از زمره هلاک شدگان و زیان کاران هستی و هم کسانی که در این کار تصمیمی گرفته‌اند.

بعد از آمدن عایشه به منزل امسلمه پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم به امسلمه گفت: که سایر زنان را خبر کند تا در این منزل جمع شوند وقتی همه زوجات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در خانه حاضر شدند، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آنان گفت: که گوش دهید و حرفهای مرا همگی بشنوید و اطاعت کنید.

این شخص علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) برادر و وصی و قائم بر شما و امت من است بعد از من باید از علی (علیه‌السلام) اطاعت کنید و مخالفت او را نکنید و هر کس با او مخالفت کند هلاک خواهد شد، سپس د به علی (علیه‌السلام) فرمود: یا علی! این زنان را به تو می‌سپارم و باید از آنان محافظت و نگهداری کنی و هر گاه یکی از آنان با تو مخالفت کرد فورا او را از خود دور کن. بعد از صحبت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عایشه سخن گفت و عرض کرد: تاکنون در کدام یک از امور مخالفت با تو کرده‌ایم پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم به او گفت: که اول مخالفت را تو نمودی و آن راز را که سفارش کتمان کردن آن را به تو کرده بودم فاش کردی، بخدا قسم! که بعد از من تو مخالفت از دستور من خواهی کرد و از خانه من بیرون خواهی رفت در صورتی که یک

[صفحه ۲۱۲]

عده از مخالفین را دور خود جمع نموده و در صدد مخالفت با من و گفته‌های خداوند بر خواهی آمد. [۳۴۰].

لقب امیرالمؤمنین برای علی

حذیفه می‌گوید: در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و قبل از رسیدن آیه حجاب مردم پیش رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفت و آمد می‌نمودند و هر وقت که می‌خواستند نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌رفتند، لذا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آنها را نهی کرد از اینکه وقتی دحیه نزد پیغمبر است نزد او حاضر شدند (مراد از دحیه نام شخصی از طایفه کلبی بود که در نهایت خوش صورتی قرار داشت که جبرئیل به قیافه او ظاهر می‌گردید) حذیفه می‌گوید: روزی بواسطه مطلبی من نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفتم وقتی وارد شدم جلو در پرده‌ای بود وقتی پرده را بالا زدم دحیه را دیدم لذا فورا از نزد حضرت بواسطه حضور جبرئیل خارج شدم در بین راه علی (علیه‌السلام) را دیدم حضرت از من سؤال کرد من هم کیفیت مطلب را به او گفتم و از حضرت خواستم تا سؤال مرا از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کند علی (علیه‌السلام) مرا همراه خود برد سپس وارد خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شدیم، من دم در نشستم و علی (علیه‌السلام) وارد خانه شد و سپس سلام کرد من شنیدم که جبرئیل جواب سلام او را داد و جواب او را به این جمله داد و علیک‌السلام یا امیرالمؤمنین جبرئیل از نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفت علی (علیه‌السلام) مرا صدا زد و من وارد خانه شدم.

آنگاه دیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: ملائکه و آسمان‌ها قبل از اینکه اهل زمین ترا به این اسم بنامند ملائکه آسمان‌ها بر تو سالم می‌رسانند و ترا به این اسم که امیرالمؤمنین است نامیدند؛ ای علی، جبرئیل این اسم را از

طرف خداوند آورد و به من گفت که به مسلمین امر کنم بعد از این ترا به این اسم بخوانند و من ان شاء الله این امر را به تمام مردم ابلاغ خواهم کرد. که روز بعد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم این امر الهی را به مردم

[صفحه ۲۱۳]

رساند و دستور داد همه به حضرت این گونه سلام دهند. [۳۴۱].

بت فلس شکسته شد

در سال نهم هجری پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم گروهی از سربازان اسلام را به سرداری امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) به سوی قبیله طی [۳۴۲] نزدیک سرزمین اردن فعلی فرستاد تا آنها را به آئین اسلام دعوت کند و بت معروف آنها را به نام فلس نابود سازد.

امیرمؤمنان (علیه‌السلام) نیز آنها را دعوت فرمود و چون نپذیرفتند با آنها جنگ کرد و بت آنها را درهم شکست و دو شمشیر قیمتی به اسامی مخذم و رسوب که بت پرستان به بت خانه هدیه کرده بودند و به پیکر آن بت آویخته بودند را با سایر غنائم و اسیران جنگی به مدینه آورد [۳۴۳].

علی شرش را کم کن

عقبهٔ ابن ابی‌معیط قبل از ظهور اسلام در مکه همسایه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود ولی بعد از اینکه کار پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بالا گرفت و بر ضد بت پرستی قریش قیام کرد او نیز از افراد سرشناسی بود که به مخالفت آن حضرت برخاست و چون همسایه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود بیش از همه حضرت را می‌آزرد و حتی روزی با کمال بی‌شرمی آب دهان خود را به صورت مبارک پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم افکند.

روزی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای عقبه! گویا می‌بینم که چون از مکه خارج شوی گردنت را بزنیم و بارها رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: من در میان دو همسایه شرور، ابولهب و

[صفحه ۲۱۴]

عقبهٔ بن ابی‌معیط قرار گرفته بودم. تا اینکه عقبهٔ در جنگ بدر اسیر شد و به فرمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، امیرمؤمنان (علیه‌السلام) شر او را از سر همه کم کرد و گردن او را با شمشیر خود زد، ولید نیز پسر آن ملعون است که در زمان عثمان بواسطه اینکه برادر مادری عثمان بود به استانداری کوفه منصوب شد و در حال مستی به نماز جماعت حاضر شد که این شخص خبیث نیز علی رغم میل عثمان توسط بازوان حیدری علی (علیه‌السلام) حد شرابخور بر او جاری شد.

شجاعت علی

ابودائل نقل می‌کند: روزی همراه عمر بن خطاب بودم که گفت: نزدیک بیا تا از شجاعت و دل آوری علی (علیه‌السلام) برای تو بگویم او می‌گوید: من نزدیک او رفتم و آنگاه گفت:

ما در جنگ احد با پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم پیمان بستیم که از مقابل دشمنان فرار نکنیم و هر کس از ما فرار کند او گمراه است و هر کدام از ما کشته شد او شهید است و پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم سرپرست او خواهد بود در حین جنگ ناگهان صد فرمانده دل آور از دشمن که هر کدام آنها دارای صد نفر جنگجو بودند دسته دسته به ما حمله نمودند به طوری که ما توان جنگی خود را از دست دادیم و با آشفتگی تمام از میدان جنگ فرار کردیم.

علی (علیه‌السلام) را در این میان دیدیم که مانند شیر پنجه افکن مقداری ریگ از زمین برداشت و به صورت ما ریخت و گفت: زشت و بریده و پوشیده باد روی شما! به کجا فرار می‌کنید؟ آیا به سوی جهنم می‌گریزید؟

ما به میدان برگشتیم علی (علیه‌السلام) بر ما حمله کرد و در دستش شمشیری بود که از آن خون می‌چکید! فریاد زد: شما بیعت کردید و بیعت شکنی نمودید سوگند به خدا شما سزاوارتر از کفاران به کشته شدن هستید. به چشم‌هایش که نگاه کردم، دیدم گویی مانند دو مشعل زیتون بودند که آتش از آن شعله می‌کشید و یا مانند دو ظرف پر از خون، یقین کردم به طرف ما که می‌آید همه ما را خواهد کشت من از همه اصحاب زودتر به سویش

[صفحه ۲۱۵]

شتافتم و گفتم:

ای ابوالحسن خدا را! خدا را! عرب‌ها در جنگ گاهی فرار می‌کنند و گاهی حمله می‌آورند و حمله جدید خسارت فرار را جبران می‌کند.

گویا خود را کنترل کرد و چهره‌اش را از من برگردانید از آن وقت تاکنون همواره آن وحشتی که آن روز هیبت علی (علیه‌السلام) بر دلم نشسته هرگز فراموش نکرده‌ام. [۳۴۴].

یا علی در چه حالی؟

روزی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از حضرت پرسید: ای ابوالحسن! در چه حالی؟ حضرت عرض کرد: در حالی که هشت طلبکار دارم:

خدا واجبات دین را طلب می‌کند، شما مستحبات، و نویسندگان عمل، راستگویی، فرشته مرگ روح، عایله غذا، شیطان گناه، نفس لذت، و دنیا تمایل و رغبت. [۳۴۵].

صاحب سر پیامبر

روزی علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) سوار بر مرکب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از محلی عبور می‌کرد که گذرش بر گروهی افتاد که سلمان فارسی در میان آنان نشسته بود. سلمان به آنها گفت: آیا برنمی‌خیزید تا دامان این مرد را بگیرید و از او پرسش کنید؟

به خدائی که دانه را شکافت و جانداران را آفرید هیچ کس را به راز پیامبرتان خبر ندهد جز او، و همانا که عالم روی زمین و موجب قوام و استواری آن است و زمین با اوست که آرامش می‌یابد و اگر او را از دست بدهید هر آینه علم را از دست داده‌اید... [۳۴۶].

برگشت خورشید به خاطر علی

عروة بن عبدالله بن قشیر جعفی می‌گوید: بر فاطمه دختر علی بن ابیطالب وارد

[صفحه ۲۱۶]

شدم در حالی که او پیر زنی کهنسال بود ... سپس او گفت: اسماء بنت عمیس به من خبر داد که: خداوند به پیامبرش محمد صلی الله علیه و آله و سلم وحی فرستاد و آن وحی وجود حضرت را فرا پوشاند، و علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) با لباس خود آن حضرت را پوشاند و وحی به طول انجامید تا حدی که آفتاب غروب کرد، چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حالش بجا آمد و

وحی الهی قطع شد به علی (علیه‌السلام) فرمود: یا علی آیا نماز عصر خود را خوانده‌ای؟

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله سر گرم کار شما بودم و نماز را با ایما و اشاره خواندم (در آخر وقت آن)، آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به خداوند عرض کرد: پروردگارا! آفتاب را بر علی بن ابیطالب بازگردان.

در آن وقت آفتاب غروب کرده بود، پس آفتاب مجدد بازگشت به حدی که نور آفتاب به اطاق من و نصف مسجد رسید. آنگاه علی (علیه‌السلام) نماز عصرش را خواند. [۳۴۷].

سلام علی به رسول خدا

ابوالهیثم بن تیهان انصاری می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خداوند ارواح را دو هزار سال پیش از اجساد آنها آفرید، و آنها را به عرش آویخت و به آنان دستور داد تا بر من سلام و درود بفرستند و از من اطاعت کنند، بعد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: اولین کسی که از مردان بر من سلام کرد و از من طاعت کرد روح علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) بود.

پیغام منافقان کافر

ابان بن تغلب می‌گوید: امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از طرف گروهی از طایفه قریش این خبر رسید که گفته‌اند: محمد چنین پیداشته که امر خلافت و حکومت (امامت و ولایت) را در میان خاندان خود محکم و پا برجا ساخته است؟!

پس چون محمد بمیرد آن را از چنگ خاندان او بیرون خواهیم آورد، و بدست غیر آنان خواهیم سپرد. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیرون آمد و در محلی که آنها آنجا گرد آمده

[صفحه ۲۱۷]

بودند ایستاد و فرمود: ای گروه قریش! چگونه خواهید بود آنگاه که پس از من کافر شوید، سپس د مرا در میان لشکری از یارانم ببینید که شمشیر به رویتان کشید، گردنهای شما را با شمشیر می‌زنم؟ جبرئیل (علیه‌السلام) فرود آمد و گفت: ای محمد پروردگارت سلامی می‌رساند و می‌فرماید:

بگو: ان شاء الله (یا من این کار را خواهم کرد) یا علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ان شاء الله [... ۳۴۸].

سعادتمند واقعی

سلمان فارسی می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در روز عرفه (نهم ذی حجه) بیرون شد و فرمود: ای مردم خداوند در این روز به شما افتخار و مباهات کرد تا همگی شما را عموما و علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) را خصوصا مورد بخشایش خویش قرار دهد.

سپس فرمود: ای علی نزدیک من بیا، علی (علیه‌السلام) نزدیک رفت، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم دست او را گرفت و فرمود: همانا سعادتمند واقعی کسی است که پس از من اطاعت تو را کند و تو را دوست بدارد، و همانا بدبخت، واقعی کسی است که پس از من با تو مخالفت کند و به دشمنی با تو بپردازد. [۳۴۹].

وصی شما کیست؟

جابر بن عبدالله انصاری می‌گوید: روزی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مشرف شدم و عرض کردم: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وصی شما کیست؟ آن حضرت ده روز از جواب گفتن خودداری نمود و به من پاسخی نداد، آنگاه بعد از آن ده روز به من فرمود: ای جابر تو را از آنچه پرسیدی خبر ندهم؟ گفتم: پدر و مادرم فدایت، به خدا سوگند چنان از دادن پاسخ خودداری فرمودی که پنداشتم بر من خشم گرفته‌ای.

حضرت فرمود: ای جابر بر تو خشم نگرفتم ولیکن منتظر بودم که از آسمان برایم

[صفحه ۲۱۸]

خبر رسد جبرئیل نزد من آمد و گفت: ای محمد! پروردگارت سلام می‌رساند و می‌فرماید: همانا علی بن ابیطالب وصی و جانشین تو بر خاندان و امت تو است و او همان کسی است که نااهلان را از کنار حوض کوثر عقب برانند و او پرچمدار توست که در راه بهشت پیشگام تو خواهد، جابر عرض کرد: ای پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم نظرتان این است که با کسی که به این مطلب ایمان نیاورد کار زار کنم؟

حضرت فرمود: آری، ای جابر او در این جایگاه قرار داده نشده مگر به این خاطر که از وی پیروی شود پس هر کس که از او پیروی کند فردای قیامت با من است، و هر کس با او مخالفت کند هرگز در کنار حوض کوثر بر من وارد نخواهد شد. [۳۵۰].

خدایا من علی را دوست دارم

شهر بن حوشب گوید: از اباامامه باهلی شنیدم که می‌گفت: والله، شکوت و بزرگی مقام ظاهر معاویه مرا از گفتن حق درباره علی (علیه‌السلام) باز نمی‌دارد. از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: علی (علیه‌السلام) از همه شما برتر است، و داناترین شما در دین و بیناترین شما به سنت من است، و از همه شما بیشتر و بهتر آن گونه که سزاوار است، کتاب خدا را قرائت می‌کند، بار خدایا! من علی را دوست دارم تو نیز دوستش بدار، بار خدایا! من علی را دوست دارم تو نیز دوستش بدار [۳۵۱].

ظرف پر از آب شد

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در برخی از جنگها در حالی که آب تمام شده بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا مأمور ساخت و فرمود: ای علی ظرفی برایم بیاور، وقتی آن ظرف را برای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آوردم دست راست خود را به همراه دست من در ظرف گذاشت آنگاه فرمود: بجوش؛ آنگاه آب از میان انگشتان ما جوشید و بر آمد و ظرف پر از آب شد. [۳۵۲].

[صفحه ۲۱۹]

فرمان جنگ گرفت

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: به زودی با پیمان شکنان (ناکثین) و ستمگران (قاسطین) و از دین بیرون رفتگان (مارقین) خواهی جنگید، هر کدامشان با تو بجنگند برای تو در برابر هر یک نفر از آنان شفاعت صد هزار نفر از شیعیانت خواهد بود علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پیمان شکنان کیستند؟

حضرت فرمود: طلحه و زبیر به زودی در حجاز با تو بیعت می‌کنند و در عراق پیمان می‌شکنند، وقتی چنین کردند با آنها نبرد کن که در جنگ با آنان پاکی و طهارتی برای اهل زمین است. آنگاه عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم ستمگران

کیستند؟

حضرت فرمود: معاویه و یارانش

سپس گفتم: از دین بیرون رفتگان کیستند؟

حضرت فرمود: یاران ذوالثدیه و آنان از دین همچون تیر از کمان بیرون می‌روند، آنان را بکش که در کشتن آنان فرج و گشایش برای اهل زمین است و عذابی شتابان بر آنان از برای دین بیرون رفتگان است؛ و اندوخته‌ای برای تو در نزد خدای عزیز و جلیل در روز رستخیز است. [۳۵۳].

از سنگ آب جوشید

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: در یکی از جنگها رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بی‌آب ماند و به من گفت: ای علی، نزد آن صخره سنگ برو و بگو من فرستاده رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هستم برای من آب روان کن.

[صفحه ۲۲۰]

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: سوگند به خدائی که او را به نبوت گرامی داشت وقتی پیغلم را به آن سنگ رساندم در سنگ زائده‌های مثل پستان گاو پیدا شد و از هر پستان آب جاری گردید، وقتی این را مشاهده کردم به خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شتافتم و به او خبر دادم.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای علی برو و از آن آب بردار، و مردم نیز آمدند و مشکها و آفتابه‌های خود را پر کردند و چهارپایانشان را آب دادند و خود از آن نوشیدند و وضو ساختند. [۳۵۴].

وحی الهی بریده شد

عبدالله بن عباس می‌گوید: چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وفات یافت کار غسل او را امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) بدست گرفت و عباس و پسرش، به همراه فضل با آن حضرت بودند، چون علی (علیه‌السلام) از غسل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فراغت یافت، کفن را از چهره مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کنار زد و گفت: پدر و مادرم فدایت، پاکیزه زیستی و پاکیزه بدرود گفتی، با مرگ تو چیزی از ما بریده شد که با مرگ هیچ یک از انبیاء گذشته بریده نشد، و آن نبوت و اخبار آسمانی و وحی الهی است ... پدر و مادرم فدایت ما را به نزد خدایت یادآور و ما را وجهه همت خود دار سپس خود را به روی بدن آن حضرت انداخت و صورتش را بوسید و کفنش را به رویش کشید [۳۵۵].

صدیق اکبر نزد پیامبر

کعب الحبر می‌گوید: عبدالله بن سلام؛ قبل از آنکه مسلمان شود روزی به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شرفیاب شد و به آن حضرت عرض کرد: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) در میان شما چه نام دارد؟

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: علی بن ابیطالب در نزد ما صدیق اکبر (بزرگ و

[صفحه ۲۲۱]

راستگو) نام دارد.

عبدالله عرض کرد: گواهی می‌دهم که معبودی جز الله نیست و محمد صلی الله علیه و آله و سلم رسول خداست، و...

همانا من در تورات یافته‌ام که محمد صلی الله علیه و آله و سلم پیامبر رحمت است و علی (علیه‌السلام) بر پا دارنده حجت دلیل

خداست. [۳۵۶].

تو حزب خدائی

حضرت رضا (علیه‌السلام) از پدران بزرگوارش و از امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) روایت کرده که فرمود: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود:

یا علی! این دین با تو شروع شده و بدست تو پایان می‌پذیرد، صبر را پیشه سازید که سرانجام امور از آن پرهیزکاران است، شما حزب خدائید و دشمنانتان حزب شیطان، خوشا به حال آنکس که از شما فرمان برد، و وای بر آنکس که شما را نافرمانی کند، شما حجت و دلیل خدا بر آفریدگانش و دستاویز محکم خدائید.پس هر کس به آن دستاویز چنگ زند هدایت یافته و آن کس که آن ریسمان را رها سازد گمراه گردد من از خداوند بهشت را برایتان درخواست می‌کنم [... ۳۵۷].

قلب با ایمان

روزی میمونه همسر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم گفت: ای رسول خدا!من از میان اصحاب تو! تنها تعداد کمی را می‌شناسم که علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) را دوست بدارند، حضرت فرمود: همان جمع کم مؤمنین؛ (در حقیقت) زیاد هستند. تو از اینها کدامشان را می‌شناسی؟

میمونه گفت: اباذر و مقداد و سلمان را می‌شناسم و شما می‌دانی که من نیز علی (علیه السلام) را به خاطر محبت شما به او، و دلسوزی علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) نسبت به شما، دوست دارم.

[صفحه ۲۲۲]

حضرت فرمود: راست گفتی. تو قلبت را خداوند به ایمان آزموده است. [۳۵۸].

پاک و پاکیزه و معصوم

ابن‌بابویه از امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) روایت کرده که فرمود: روزی با حسنین علیهم‌السلام و فاطمه علیهاالسلام حضور پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در حجره، ام‌سلمه همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وارد شدیم جبرئیل آمد و آیه انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا را نازل نمود آن حضرت فرمود: ای علی (علیه‌السلام) این آیه در شأن تو و فاطمه علیهاالسلام و حسنین علیهم‌السلام و ائمه از فرزندان حسین (علیه‌السلام) نازل شده علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم: ائمه بعد از شما چند نفر هستند حضرت فرمود: دوازده نفر، که اولی آنها تو هستی و بعد از تو حسن و حسین علیهم‌السلام و علی فرزند حسین و یک بیک اسامی ایشان را بیان نمود تا حضرت حجۀ (علیه‌السلام) و فرمود: اسامی تمام شما بر ساق عرش نوشته شده در شب معراج پروردگار به من فرمود: اینها نام اوصیاء و ائمه بعد از تو می‌باشند همه ایشان پاک و پاکیزه و معصوم هستند و دشمنان آنها ملعونند. [۳۵۹].

شمشیر از پی حق می‌زنم

بعد از جنگ علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) با عمرو بن عبدود در جنگ خندق، حضرت علی (علیه‌السلام) سر عمرو بن عبدود را جلو پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آورند آنگاه مسلمانان در اطراف علی (علیه‌السلام) جمع شدند و دست و صورت آن حضرت را بوسیدند عمر بن خطاب جلو رفت و به علی (علیه‌السلام)عرض کرد: یا علی (علیه‌السلام) چرا زره عمرو بن عبدود را از تنش به

عنوان غنیمت بیرون نیاوردی؛ کسی در بین اعراب چنین زره ی مانند آن ندارد.

حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: نخواستم هتک حرمت او بشود، در آنوقت بود که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بشارت باد بر تو ای علی! اگر تمام اعمال مسلمانان تا روز قیامت با عمل تو مقایسه شود عمل تو بر تمام آن اعمال برتری و فضیلت دارد؛ آنگاه وقتی که خبر قتل

[صفحه ۲۲۳]

عمرو بن عبدود به خواهرش رسید خواهرش سئوال کرد چه کسی جرأت کرد آن دلاور نامی عرب را به قتل برساند؟ گفتند: علی بن ابیطالب (علیه‌السلام).

جواب داد چون مرگش به دست انسان کریمی واقع شد. من بر او گریه و زاری نمی‌کنم. [۳۶۰].

صلوات بر پیامبر

در اصول کافی در ذیل آیه شریفه ان الله و ملائکته یصلون علی النبی از ابن‌مریم انصار روایت کرده که گفت: حضور حضرت باقر (علیه‌السلام) عرض کردم یابن رسول‌الله؛ صلوات بر پیغمبر اکرم صلی الله؛ صلوات بر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم چگونه بود حضرت فرمود: وقتی که امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) بدن مقدس پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را غسل داد و کفن نموده ده نفر از اصحاب وارد شده و پیرامون بدن مطهر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم دوره زده و امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) در وسط آنها ایستاده بود و گفت: ان الله و ملائکته یصلون علی النبی یا ایهاالذین امنوا صلوا علیه و سلموا تسلیما آنگاه تمام حاضرین این آیه را تلاوت کردند. [۳۶۱].

شما مظلومید

ابن‌بابویه از مفضل بن عمر روایت کرده که گفت: امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: روزی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) و امام حسن (علیه‌السلام) و امام حسین (علیه‌السلام) به حضور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم رسیدند آن حضرت با حال تأثر؛ نظری به آنها نموده و فرمود: به خدا سوگند شما بعد از من ستضعفون می‌باشید. حضورش عرض کردند ای مولای من، مراد و مقصود از مستضعفون چیست؟

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرماید: مقصود پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آن بود که آنها ائمه و پیشوا و امام همه خلایق هستند. سپس آیه و نرید ان نمن علی الذین استضعفوا فی الارض ... را تلاوت

[صفحه ۲۲۴]

کرده و فرمود: مفهوم و مضمون این آیه تا روز قیامت در خاندان رسالت جاری است. [۳۶۲].

علی جان من است

پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم لشکری را به فرماندهی حضرت علی (علیه‌السلام) برای یکی از غزوات فرستاد، پس از پیروزی در جنگ و در موقع تقسیم غنائم امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) قصد داشت کنیزی را با سهمی از غنائمی که نصیب حضرتش می‌شد خریداری نماید.

حاطب بن ابی‌بلتعه و بریده اسلمی حیله کردند و قیمت کنیز را زیاد کردند و در موقع برگشت به مدینه آن دو نفر به حضور پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آمدند و شروع به سعایت و بدگوئی علی (علیه‌السلام) کردند و به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

عرض کردند: علی (علیه‌السلام) کنیزی را خریداری کرد و قیمت او را از غنایم مسلمانان پرداخت کرده است.

پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم سخت خشمناک شد و رنگ چهره مبارکش تغییر کرد و اعضاء بدنش بلرزه افتاد، آنگاه فرمود: ای بریده! چگونه رسول خدا را اذیت می‌کنی و حال آنکه امروز شنیدی آیه ان الذین یوذون الله و رسوله آنگاه حضرت تا آخر آیه را قرائت فرمود:

بریده عرض کرد: من قصد آزار شما را نداشتم یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم حضرت فرمودند: تو قصد آزار علی (علیه‌السلام) را داشتی و علی نفس من است، مگر نمی‌دانی من از علی، و علی از من است و هر که علی را بیازارد مرا آزرده و هر که مرا بیازارد خدا را اذیت نموده و بر خدا حتم است که آزار کننده را به عذاب دردناکی در آتش جهنم معذب بدارد.

ای بریده! تو بهتر میدانی یا خداوند؛ تو بهتر می‌دانی یا خوانندگان لوح محفوظ؛ تو بهتر می‌دانی یا فرشتگان ارحام؛ تو بهتر می‌دانی یا فرشتگان محافظ علی (علیه‌السلام).

بریده عرض کرد: همه اینها از من بهتر می‌دانند؛ آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چگونه علی (علیه‌السلام) را تخطئه و سعایت می‌نمایی او را سرزنش می‌کنی و در کارهایش ایراد می‌گیری این جبرئیل است که مرا خبر داده که فرشتگان حافظ علی (علیه‌السلام) هرگز از زمان کودکی

[صفحه ۲۲۵]

تاکنون گناهی را بر او ننوشته‌اند و این فرشتگان ارحام می‌باشند که گواهی می‌دهند پیش از آنکه علی (علیه‌السلام) از شکم مادر متولد شود و بعد از آن هرگز مرتکب لغزش و گناهی نشده و این قرائت کنندگان لوح محفوظ هستند که در شب معراج به من خبر دادند که در لوح محفوظ نوشته شده که علی (علیه‌السلام) معصوم است.

ای بریده! بر خلاف آنچه خداوند درباره علی (علیه‌السلام) فرموده متعرض او نشود، همانا علی؛ امیرالمؤمنین، و بزرگ نیکوکاران و یکتا سوار مسلمین و پیشرو سفیدرویان و تقسیم کننده. بهشت و دوزخ است هیچ یک از مسلمانان حق ندارند و نباید درباره او مکر و حیله بکار برند، قدر و منزلت علی (علیه‌السلام) در پیشگاه خداوند بالاتر از قدر و منزلت تمامی مسلمانان است آیا می‌خواهی که ترا خبر دهم مطلبی را تا موجب روشنی دیده و قوت قلب تو و تمام مؤمنین شود!! عرض کرد: بلی حضرت فرمود: در روز قیامت در مقام سنجش اعمال، سیئات اعمال عده‌ای باعث سنگینی میزان گناهان آنها می‌شود از آنها می‌پرسند پس حسنات اعمال شما کجاست آنها در کمال شرمندگی عرضه می‌دارند که ما حسناتی نداریم. خطاب می‌رسد اگر شما برای خود حسناتی قائل نیستید، ما حسنات اعمال شما را می‌شناسیم آنگاه به باد امر می‌شود رقعه کوچکی آورد و در کفه حسنات آنها بگذارد، آنگاه چنان برتری بر گناهان آنها حاصل می‌شود که فاصله میزان آنها در بدی و خوبی به اندازه فاصله زمین و آسمان می‌شود آنگه به آنها گفته می‌شود دست پدر و مادر و برادر و خواهر و خاصان خود را گرفته و داخل بهشت شوید اهل محشر فریاد برآوردند پروردگارا ما سیئات و بدیهای این جمع را می‌دانستیم ولی حسنات و خوبی‌های آنها را نفهمیدیم، خطاب می‌رسید اینها دوستداران علی (علیه‌السلام) بودند چون آنها علی (علیه‌السلام) را دوست داشتند ما هم ایشان را بدوستی خود پذیرفتیم و بدوستی و محبت علی (علیه‌السلام) گناهان ایشان را بخشیدیم و سیئات آنها را به حسنات تبدیل کردیم و بهشت را به آنها واجب کردیم. [۳۶۳].

[صفحه ۲۲۶]

به علی رجوع کن

ابواسحاق سبیعی می‌گوید: بر مسروق بن اجدع وارد شدم او میهمانی داشت که آنرا نشناختم و هر دو آنها مشغول غذا خوردن بودند آن میهمان گفت: من در جنگ حنین با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودم که صفیه [۳۶۴] دختر حیی بن اخطب

حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و عرض کرد: ای رسول خدا من چون دیگر زنان شما نیستم پدر و برادر و عموی مرا کشته‌اید (و من کسی را ندارم) بنابراین پس از وفات شما من به چه کسی رجوع کنم؟

حضرت فرمود: به این شخص- و با دست خود به علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) اشاره نمود. [۳۶۵].

امام مبین علی است

ابن‌بابویه از حضرت باقر (علیه‌السلام) روایت کرده که فرمود: چون آیه و کل شیئی احصیناه فی امام مبین نازل شد، ابوبکر و عمر بن خطاب خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آمدند و عرض کردند: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آیا منظور از امام مبین تورات است؟!! حضرت فرمود: خیر. باز پرسیند: آیا منظور قرآن است حضرت فرمود: خیر در همین موقع حضرت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) وارد جلسه شد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: آن امام مبین که خداوند همه چیز را در آن بیان فرمود: علی (علیه‌السلام) است که پروردگار علم هر چیزی را در وجود برادر و وصی و خلیفه بعد از من؛ علی (علیه‌السلام) به ودیعه نهاده است. [۳۶۶].

پرسش قیامت

امام حسین (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی جد بزرگوارم رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ابوبکر به منزله گوش و عمر در حکم چشم و عثمان مانند قلب است، حضرت امام حسین (علیه‌السلام) می‌فرماید بر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فردای آن روز وارد شدم و امیرالمؤمنین (علیه‌السلام)نیز حضور

[صفحه ۲۲۷]

داشت پس از عرض ادب از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سؤال کردم مقصود شما از فرمایش دیروزتان راجع به آن اشخاص چه بود؟

حضرت فرمود: اینها اشاره به ابوبکر و عمر و عثمان بود که در حکم گوش و چشم و قلب می‌باشند آنگاه روی مبارک خود را به پدرم کرد و فرمود: زود است که از آن گوش و چشم و قلب از ولایت این وصیم امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) سؤال کنند،و آنگاه این آیه را قرائت فرمود:

«ان السمع و البصر و الفواید کل اولئک عنه مسئولا»

سپس فرمود: به عزت و جلال پروردگار قسم که روز قیامت تمام امت مرا نگاه می‌دارند و از آنها درباره ولایت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) سؤال می‌نمایند [۳۶۷].

ملاقات علی

محمد بن عباس از امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) روایت کرده که فرمود: روزی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمودند: یا علی میان کسانی که تو را دوست دارند و میان آنچه که از دیدنش، دیدگانش روشن شود فاصله‌ای جز مرگ وجود ندارد و همین که مرگ آنها فرا رسد به آن مقام (دیدن تو) خواهند رسید ... آنگاه فرمود: یا علی دشمنانت از درون آتش دوزخ فریاد و ناله می‌کنند و می‌گویند: پروردگارا ما را از این آتش دوزخ نجات بخش تا به جبران گذشته اعمال شایسته به جا آورده و علی و فرزندانش را دوست بداریم. [۳۶۸].

وصیت رسول خدا در دست علی

در اصول کافی از حضرت موسی بن جعفر (علیه‌السلام) روایت کرده که فرمود: به پدر بزرگوارم عرض کردم آیا نویسنده وصیت نامه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) بود که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم املا می‌فرمود و علی (علیه‌السلام) آن را می‌نوشت و جبرئیل و فرشتگان مقرب نیز شاهد بر آن بودند؟ پدرم اندکی تأمل کرد و سر مبارک را بزیر انداخت و پس از آن فرمود: آری چنین

[صفحه ۲۲۸]

است ای اباالحسن، فرشتگان شاهد بر وصیت بودند، ولی وصیت نامه پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم کتاب مسجل و نامه نوشته شده‌ای بود که جبرئیل با خیل فرشتگان مقرب برای پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آورده بودند و عرض کردند: ای رسول خدا جز وصی و برادرت علی (علیه‌السلام) هر کسی که در محضر شما هستند بیرون بفرست تا آنکه وصیت نامه را علی (علیه‌السلام) دریافت نماید، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همه را غیر از علی (علیه‌السلام) بیرون فرستاد آنگه جبرئیل گفت: ای رسول خدا! خداوند سلام تو را می‌رساند و می‌فرماید: این مکتوب و وصیت نامه، عهد من است و شرایطی است که با شما نموده‌ام و خودم و فرشتگان مقرب گواه آن است، که گواه خود من بر صحت این عهدنامه کافی است.

حضرت صادق (علیه‌السلام) فرمود: پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از شنیدن پیام جبرئیل لرزید و گفت: ای جبرئیل بر ذات اقدس پروردگار سلام باد، تصدیق می کنم که این وصیت نامه پروردگار به من رسید آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آنرا از جبرئیل گرفته و به علی (علیه‌السلام) داده و فرمود: یا علی! این مکتوب را حرف به حرف و کلمه به کلمه قرائت کن این عهدنامه پروردگار با من است و اینک امانت خدا را بدست تو می‌سپارم علی (علیه‌السلام) عرض کرد: پدر و مادرم فدایت، من هم شهادت می‌دهم که تو ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم این وصیت نام و پیمان خدا را به من رساندی و تمام اعضا و جوارح من مصدق و موید این امر هستند. جبرئیل گفت: من هم برای هر دو نفر شما گواهی می‌دهم پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی! وصیت نامه مرا گرفتی و از مضمونش آگاه شدی در پیشگاه خدا و در حضور من ضامن اجرای آن شدی باید قول بدهی که به آنچه در این نامه است وفا کنی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) عرض کرد: ای رسول خدا من متعهد می‌شوم که بر این عهدنامه وفادار باشم و از خداوند یاری می‌طلبم که مرا مؤفق بدارد بر طبق آن عمل کرده و حق آن را ادا کنم...

بعد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فاطمه علیهاالسلام و حسنین علیهم‌السلام را طلبیدند و مضمون وصیت نامه و سفارشی که به امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرموده بود را به ایشان ابلاغ و امر بصبر و شکیبائی نمودند آنها نیز قبولی و اطاعت خود را اعلام کردند و عرض کردند، آنچه خداوند مقرر داشته و اراده می‌فرماید مورد قبول و رضای ما است آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وصیت نامه را مهر کرده و تسلیم علی (علیه‌السلام) نمود.

[صفحه ۲۲۹]

اصحاب شیطان و نقضه شیطان

در کافی از زید شحام روایت کرده وقتی پروردگار امر فرمود: به پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم که امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) به خلافت و امامت آن حضرت در روز غدیر منصوب کند و پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی علی (علیه‌السلام) را در روز غدیر علی (علیه‌السلام) را بر روی دست بلند کرد و به مردم معرف کرد و فرمود: هر آن کس را که من آقا و مولای او هستم، علی نیز مولا- و آقای اوست، شیاطین به نزد شیطان بزرگ خود رفتند در حالی که خاک بر سر و صورت خود می‌ریختند و فریاد

می‌زدند؛ شیطان به آنها گفت: این چه حالتی است که شما را در آن می‌بینم گفتند: مگر نمی‌بینی پیغمبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم از مردم عهد و پیمان گرفت که بر امامت و خلافت علی (علیه‌السلام) پای بند باشند ما گمان نمی‌کنیم هیچ انسانی بتواند نقض عهد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را بکند و پیمان را بشکند، شیطان به آنها گفت، چنین نیست که شما تصور کرده‌اید در اطراف رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کسانی هستند که نقض عهد می‌کنند و بدانید هرگز وعده من به شما در این موضوع تخلف ندارد [... ۳۶۹].

امتیازات علی

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خدا سه امتیاز به من داده که علی (علیه‌السلام) در آنها شریک است و سه امتیاز به علی داده که من در آنها شرکت ندارم.

پرسیدند: سه امتیاز مشترک شما و علی (علیه‌السلام) در چیست؟

فرمود: یکی پرچم حمد است که علی (علیه‌السلام) علمدار آن است، دیگری حوض کوثر است که علی (علیه‌السلام) ساقی آن است سوم اختیار بهشت و دوزخ است که علی (علیه‌السلام) قسمت کننده آنها است.

اما سه امتیاز مخصوص علی (علیه‌السلام): پدر زنی چون من دارد، و زنی چون فاطمه علیهاالسلام و فرزندانی چون حسن و حسین علیهم‌السلام که من هیچ یک از آنها را ندارم. [۳۷۰].

[صفحه ۲۳۰]

چه کسی ولی ماست؟

انس بن مالک به سلمان فارسی گفت: از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم سوال کن که چه کسی جانشین و وصی شماست؟ سلمان نیز از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این موضوع را سؤال کرد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای سلمان وصی موسی (علیه‌السلام) چه کسی بود؟ سلمان جواب داد: یوشع بن نون. آنگاه فرمود: همانا وصی من وارث من، ادا کننده دین من و انجام دهنده امور من علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) است.

طرح پیش ساخته برای مخالفت با علی

علیرغم اینکه بیعت مردم با ابوبکر در سقیفه را بعضی‌ها امری تصادفی می‌پنداشتند مدارک و قرائنی در دست است که نشان دهنده آن است که طرح مقدماتی این طرح در زمان رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در ضمن سفر حجۀ الوداع در مکه معظمه توسط چند نفر در برگشت به مدینه برنامه‌ریزی شده بود آنها پس از بازگشت به مدینه به خانه ابوبکر رفته و صحیفه و عهدنامه‌ای را که نوشته شده بود را امضاء می‌کنند حذیفه از اسماء بنت عمیس [۳۷۱] چنین نقل می‌کند که عده‌ای از مخالفان در منزل ابوبکر گرد آمدند و قراردادی را جملگی امضاء کردند که نویسنده آن قرارداد سعد بن عاص بود [۳۷۲] که پس از درگذشت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با حضرت علی (علیه‌السلام) به مخالفت برخیزند سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به هنگام ملاقات با ابوبکر از آن به صحیفه ملعونه اشاره می‌نمایند که آن چند نفری که امضاء کردند عبارتند از ۱- ابوبکر ۲- عمر بن خطاب ۳- ابوعبید ۴- مفاذ بن جبل؛ ۵- سالم، غلام ابی‌حذیفه؛ ۶- سعید بن عاص ۷- ابی‌عبیدۀ بن جراح.

برادر رسول خدا

وقتی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به مدینه هجرت کرد، تقریبا پس از گذشت پنج ماه از

[صفحه ۲۳۱]

طرف خداوند مأمور شد که مهاجر و انصار را با یکدیگر برادر کند.

لذا روزی در جلسه‌ای عمومی به مسلمانان فرمود: دو تا دو تا با یکدیگر برادر دینی شوید. آنگاه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم بین سیصد نفر از مهاجرین و انصار پیمان برادری بست و رو به مسلمانان کرد و فرمود: شما همه با هم برادرید. پس از این پیمان به ناگاه علی (علیه‌السلام) با چشمهای اشکبار گفت: یا رسول‌الله! اصحاب خود را با یکدیگر برادر کردید ولی عقد اخوت میان من و دیگری برقرار نکردید؟

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رو به علی (علیه‌السلام) کرد و فرمود: انت اخی فی الدنیا و الاخرة؛ تو برادر منی در دنیا و آخرت.

برای ازدواج چه چیزی داری

وقتی علی (علیه‌السلام) از رسول خدا راجع به فاطمه علیهاالسلام خواستگاری کرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مسرور و شادمان تبسم نموده و فرمود: ایا برای این امر چیزی داری؟

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: پدر و مادرم فدای شما یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم من چیزی را از شما پنهان نمی‌کنم آنچه دارم یک شمشیر و یک زره، یک شتر آبکش (یا اسب) است و جز اینها چیزی ندارم. [۳۷۳] نبی اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: شمشیر برای تو لازم است زیرا تو مرد جنگ هستی و با آن در راه خدا جهاد می‌کنی و شتر نیز از لوازم زندگی تست که باید با آن آبکشی نموده و برای اهل و عیال خود کسب روزی کنی و در مسافرت‌ها بارت را بر آن حمل نمائی فقط زره تو می‌ماند که من آنرا به مهر زهراء می‌پذیرم یا علی! می‌خواهی ترا بشارتی بدهم؟

عرض کرد: بلی پدر و مادرم فدای شما باد، فرمود: ترا بشارت باد که خدای تعالی فاطمه علیهاالسلام را در آسمان به تو تزویج نمود پیش از اینکه من او را در زمین به تو تزویج کنم [۳۷۴].

[صفحه ۲۳۲]

گمراهی آشکار

در روایت بعضی از بزرگان اهل سنت از قبیل حمونین نقل شده است، بعد از اینکه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را جانشینی خود انتخاب کرد [۳۷۵] ابوبکر و عمر از جا برخاستند و از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پرسیدند که آیا ولایت مخصوص علی (علیه‌السلام) است؟

حضرت فرمود: مخصوص علی و اوصیاء من تا روز قیامت است.

پرسیدند: از اوصیا شما چه کسانی هستند:

حضرت فرمودند: اخی و وزیری و وارثی و وصیتی و خلقتی فی امتی [... ۳۷۶] و در اینجا بود که آیه: الیوم اکملت لکم دینکم نازل شد و در این هنگام بود که حسان بن ثابت شاعر معروف از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خواست تا در مورد ولایت و امامت علی (علیه‌السلام) قصیده‌ای بسراید ... تمام مفسران شیعه و برخی از علما اهل سنت در کتب و تفاسیر خود نوشته‌اند: منظور از الیوم روز عید غدیر خم است [۳۷۷].

آنچه می‌شنوم تو نیز می‌شنوی

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: جبرئیل برای ابلاغ اذان بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد، در این هنگام، سر مبارک پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بر روی زانوی علی (علیه‌السلام) بود، آنگاه جبرئیل فصل‌های اذان و اقامه را به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آموخت، هنگامی که آن حضرت از آن حالت بیرون آمد به علی (علیه‌السلام) فرمود: آیا کلمات اذان و اقامه را شنیدی؟ حضرت علی (علیه‌السلام) عرض کرد: آری فرمود: فرا گرفتی؟ حضرت علی (علیه‌السلام) عرض کرد: آری. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هماندم فرمود: ادع لی بلالا نعلمه یعنی، بلال حبشی را نزد من به طلب تا اذان را به او بیاموزم.

[صفحه ۲۳۳]

حضرت علی (علیه‌السلام) بلال را طلبید و کلمات اذان و اقامه را به او یاد داد. [۳۷۸].

خلیفه خدا

عمر بن حصین روایت کرده گفت: من و عمر بن خطاب حضور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودیم و امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) هم در کنار پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم جلوس کرده بود که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم این آیه را تلاوت نمود امن یجیب المضطر اذا دعاه ناگاه امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) ضجه‌ای کرد و ناله‌ای نمود پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی! چرا با شنیدن این آیه جزع نموده مضطرب شدی؟

گفت: ای رسول خدا چگونه جزع نکنم در صورتی که در این آیه خداوند تصریح می‌فرماید که شما را خلیفه‌های روی زمین قرار دادیم. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی! جزع نکن، به خدا قسم ترا دوست نمی‌دارد مگر مؤمن و دشمن نمی‌دارد ترا مگر منافق. [۳۷۹].

دابة الله کیست؟

از حضرت صادق (علیه‌السلام) روایت کرده فرمود: روزی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم وارد مسجد شد دید امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) ریگهای مسجد را جمع کرده و سر مبارکش را روی ریگها گذارده و بخواب رفته است، او را با پای مبارک خود حرکت داد، فرمود: ای دابة الله برخیز. یکی از اصحاب حضور پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آیا جایز است ما فرزندان خود را به این اسم بنامیم؟ حضرت فرمود: خیر، به خدا قسم این کلمه دابة الله مختص پسر عمم علی (علیه‌السلام) است. اصبغ بن نباته می‌گوید: روزی حضور مولای امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) بودم خدمتش عرض کردم: دابه‌ای که خداوند در قرآن [۳۸۰] بیان فرمود: کیست حضرت فرمود: همان شخصی است که نان سرکه و زیتون تناول می‌کند؛ که مقصود حضرت خود آن جناب بوده که در حال خوردن آنها بوده. [۳۸۱].

[صفحه ۳۱۰]

علی در طوفان نوح

روزی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بود یک نفر از جن از آن حضرت مسائل خود را می‌پرسید که به ناگاه علی (علیه‌السلام) به حضور پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم وارد شد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم مشاهده کرد که آن جن رعشه‌ای بر اندامش افتاد و چون گنجشک ضعیفی، کوچک شد و به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد: ای رسول خدا مرا پناه دهید.

پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: از که می‌ترسی و پناه می‌خواهی؟ عرض کرد: از این جوان (امیرالمؤمنین) پیغمبر اکرم

صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند چرا از این جوان می‌ترسی؟ گفت: وقتی که کشتی نوح در روز طوفان و سیل به حرکت در آمد، من خود را به کنار کشتی حضرت نوح (علیه‌السلام) رساندم تا شاید بتوانم کشتی نوح (علیه‌السلام) را غرق کنم، وقتی نزدیک کشتی شدم این جوان، چنان ضربه‌ای به من زد، که یک دست من قطع شد،آنگاه دست خود را بیرون آورد و نشان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم داد، آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حرف آن جن را تصدیق کرد و فرمود: آری این جوان همانست که نوح نبی (علیه‌السلام) را یاری کرده است. [۳۸۲].

دستور ساده پوشی

نمایندگان نجران عمدا با لباسهائی پر زرق و برق و زیور آلات وارد مدینه شدند پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم برای مبارزه منفی را در پیش گرفت به این ترتیب که وقتی نمایندگان با زرق و برق عجیبی به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسیدند پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به آنها اعتنا نکرد و با آنها سخن نگفت و به پیروی از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مسلمانان نیز با آنها سخن نگفتند، آنها سه روز در مدینه متحیر و سرگردان بودند تا روزی نمایندگان نجران از عثمان و عبدالرحمن که سابقه آشنائی با آنها داشتند علت این بی‌اعتنائی را پرسیدند، آنها نمایندگان را نزد علی (علیه‌السلام) بردند و جریان را به آن حضرت عرض کردند: علی (علیه‌السلام) به نمایندگان فرمود: بروید و این زرق و برقها را از خود دور سازید و به شکل عادی و ساده خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برسید که حتما موفق خواهید شد، آنها طبق فرموده علی (علیه‌السلام) رفتار کردند و موفق شدند [۳۸۳].

[صفحه ۲۳۵]

صفات بهشتیان

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: در بهشت اتاقهای زیادی است که درونش از برون و برونش از درون پیداست در این اتاقها کسانی از امت من ساکن هستند که کلام نیکو می‌گویند و اطعام می‌کنند و سلام را آشکار می‌سازند و شب هنگام در وقتی که همه مردم خوابند به نماز می‌ایستند، امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله! چه کسانی از امت شما این گونه‌اند؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی نیکویی کلام به این است که ده مرتبه در صبح و شب بگوید: سبحان الله و الحمدلله و لااله الاالله والله اکبر؛ و اطعام طعام آن است که انسان خرج خانواده خود را بدهد، و اما نماز در شب هنگام وقتی که مردم همه خوابند به این است که نماز مغرب و عشا و نماز صبح را در مسجد به جماعت بخوانند، پس گویا تمام شب را به عبادت قیام کرده است و اما آشکار نمودن سلام به این است که وقتی به فرد مسلمان می‌رسد بخل به سلام نکنند. [۳۸۴].

کوکب هدایت بعد از پیامبر

ابن‌مغازلی شافعی مذهب روایت کرده از ابن‌عباس که وی می‌گوید: شبی اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در خانه ایشان جمع بودند تا اینکه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: امشب در نزدیکی سحر کوکبی از آسمان فرود می‌آید پائین در خانه هر که فرود آمد آن شخص ولی و جانشین من است همان شب همه اصحاب نخوابیدند از همه طماع تر عباس پدرم بود (عباس عموی رسول‌الله بود) نزدیک سحر ناگهان اصحاب دیدند که ستاره‌ای روشن از آسمان پائین آمد تا در خانه علی (علیه‌السلام) فرود آمد، البته پس از این واقعه اصحاب گفتند، محمد صلی الله علیه و آله و سلم درباره ابن‌عمش علی (علیه‌السلام) در ضلالت است و می‌خواهد پسر عم خود را ولی خود کند. [۳۸۵].

[صفحه ۲۳۶]

درخواست رسول خدا از پروردگار

وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در میان سرزمین قدید (بر وزن زبیر نام جایی است در نزدیکی مکه) فرود آمد، به علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) فرمود: ای علی، من از خدا خواسته‌ام که بین من و تو دوستی برقرار کند و ساخت. و از او خواستم که میان من و تو برادری افکند، پس افکند، و از او خواست که تو را وصی و جانشین من قرار دهد، و داد.

مردی از آن قوم گفت: بخدا سوگند یک صاع (پیمانه‌ای است نزدیک یک من) خرما در مشکی پوسیده، بهتر از آن چیزهایی است که محمد از پروردگارش خواسته است!!

چرا محمد ملک و سلطنتی درخواست نکرده که او را بر دشمنش یای دهد، یا گنجی که بدان سبب بر فقر و تهیدستی خود چیره گردد؟! پس د خدای متعال این آیه [۳۸۶] را فرستاد:

گویا پاری از آنچه به تو وحی شده نادیده می‌گیری، یا سینه‌ات به تنگ می‌آید از اینکه می‌گویند: چرا گنجی بر او فرود نیامده یا فرشته‌ای در کنار او نیامده است؟ جز این نیست که تو تنها بیم دهنده‌ای و خداوند به هر چیزی وکیل است. [۳۸۷].

خلیفه خدا در زمین کجاست؟

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: چون روز قیامت شود، آواز دهنده‌ای از اندرون عرش ندا دهد: خلیفه خداوند در زمینش کجاست؟ پس حضرت داود پیامبر (علیه‌السلام) بر می‌خیزد، از جانب خداوند ندا دهند: منظور ما تو نیستی هر چند که خلیفه خداوند بوده‌ای.

بار دوم ندا رسد: خلیفه خداوند در زمینش کجاست؟ پس امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) بر می‌خیزد، از جانب خداوند ندا می‌رسد: ای آفریدگان، این علی بن ابیطالب خلیفه خدا در زمین او، و حجتش بر بندگان او است، پس هر که در دنیا به ریسمان (ولایت) او آویخته امروز نیز به ریسمان او بیاویزد تا از نور او روشنی گیرد، و به

[صفحه ۲۳۷]

دنبال او به درجات بلند بهشتی راه یابد پس مردمی که در دنیا به ریسمان امام علی (علیه‌السلام) آویخته بودند برخاسته و بدنبال آن حضرت به بهشت می‌روند.

سپس از جانب خداوند ندا می‌رسد: هان! هر کس در دنیا دنبال پیشوائی راه افتاده (امروز نیز) بدنبال او بهر جا که می‌خواهد و او می‌رود، راه بیفتد [... ۳۸۸].

خبر شهادت

امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: وقتی آیه اذا جاء نصر الله و الفتح بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: ای علی! به تحقیق نصرت خداوند و فتح او فرا رسیده، پس هر گاه که دیدی مردم دسته دسته در دین خدا وارد می‌شوند به حمد پروردگارت تسبیح کن و از او آمرزش بخواه که خداوند پذیرنده توبه است.

ای علی! خداوند جهاد را در فتنه‌ای که پس از من رخ می‌دهد بر مؤمنین واجب نموده چنانکه جهاد با مشرکین را در رکاب من بر آنان واجب ساخته بود.

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: ای رسول خدا! آن فتنه‌ای که خداوند جهاد درباره آن را، بر ما واجب نموده کدام است؟ حضرت فرمود: فتنه گروهی که شهادت به لا اله الا الله و اینکه من رسول خدا هستم می‌دهند اما با اینحال مخالف سنت من و طعنه زننده در

دین من هستند.

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: ای رسول خدا! پس به چه جهت با آنان بجنگیم در حالی که آنان شهادت به لا اله الا الله و رسالت الهی شما می‌دهند؟ حضرت فرمود: به جهت پدید آوردن مسائل بی‌سابقه و بدعت گزاری در دین، و جدا شدنشان از فرمان من، و حلال شمردن آنها در ریختن خون عترت من.

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: ای رسول خدا! شما مرا به شهادت مژده فرمودی، از خدا بخواه که برای من در این باره شتاب ورزد.

حضرت فرمود: آری من به تو مژده شهادت داده بودم، پس چگونه خواهی بود آن

[صفحه ۲۳۸]

زمان که این از این رنگین شود؟- و با دست مبارک اشاره به سروریش من نمود- عرض کردم: ای رسول خدا! حال که چنین مژده‌ای بمن داده‌ای، دیگر جای صبر نیست بلکه جای مژدگانی و سپاس است. حضرت فرمود: آری

آنگاه فرمود: پس خود را برای خصومت و درگیری آماده ساز، که تو با امت من مخاصمه خواهی نمود. عرض کردم: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم راه پیروزی (بر آنان) را به من بنما، حضرت فرمود: چون گروهی را دیدی که از هدایت بسوی گمراهی رو گردانده‌اند پس با آنان به مخاصمه برخیز (که پیروزی از آن توست)، زیرا که هدایت از جانب خدا، و گمراهی از سوی شیطان است.

ای علی! همانا هدایت پیروی فرمان خداست نه پیروی از هوای نفس و دلخواه خود،و گویا تو با گروهی روبرو هستی که قرآن را تأویل و توجیه نموده و به شبهات چنگ زده و شراب را بنام آب انگور و کم فروشی را با زکات و رشوه را بنام هدیه و پیشکش حلال می‌شمردند.

عرض کردم: ای رسول خدا! بنابراین وقتی چنین کنند چگونه‌اند؟ آیا مرتد و بر گشتگان از دین هستند؟ یا اهل فتنه و آزمایش؟ حضرت فرمود: آنان اهل فتنه‌اند متحیر و سرگردان در آن گردش کنند تا عدل گریبان گیرشان شود، عرض کردم: ای رسول خدا! عدل از جانب ما یا از سوی غیر ما؟ حضرت فرمود: بلکه از جانب ما، خداوند (دین را) بدست ما گشوده و بدست ما پایان بخشد و بواسطه ما خداوند میان دلها پس از شرک آوری مهر و دوستی انداخت و بواسطه ما نیز میان دلها پس از فتنه مهر و دوستی اندازد، علی (علیه‌السلام) عرض کرد: سپاس خدای را به آنچه که از فضل خویش به ما ارزانی داشته است [۳۸۹].

خطبه بدون الف

بسیاری از مورخین نقل کرده‌اند جمعی از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پیرامون این

[صفحه ۲۳۹]

بحث می‌کردند که کدامیک از حروف در کلمات بیشتر به کار می‌رود همه متفق شدند بر اینکه حرف الف بیشتر در کلمات به کار می‌رود. آنگاه امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) بپا خاست و با لبداهه خطبه بدون الف ایراد نمود که مختصری از آن از نظرتان می‌گذرد این خطبه با حدود ۷۹۵ کلمه، در آن پیرامون مسائلی چون توحید- قرآن و حمد الهی- اخلاص- توکل- یقین- حکمت الهی- و عذاب الهی- صفات الهی- خالقیت الهی- پرده پوشی خداوند- قیامت و عذاب الهی- تقوا- مرگ حالات محتضر و احوالات قبر و رسوائی روز قیامت- ملائکه الهی و دعا، صحبت به میان آمده است، البته به علت طولانی بودن خطبه از کل خطبه صرفا ۱۴۹ کلمه اول را می‌آوریم:

حمدت و عظمت من عظمت منته، و سبغت نعمته و سبقت رحمته غضبه و تمت کلمته و نفذت مشیئته و بلغت قضیته، حمدته حمد مقر لربوبیته متخضع لعبودیته متصل من خطیئته، معترف بتوحیده، مومل من ربه مغفرة تنجیه، یوم یشغل عن فصیلته و بنیه، و نستعینه

و نستر شده و نستهدیه و نومن به و نتوکل علیه، و شهدت له تشهد مخلص موقن و فردته تفرید مؤمن متیقن، و وحدته توحید عبد مذعن، لیس له شریک فی ملکه و لم یکن له ولی فی صنعه جل عن مشیر و وزیر و عون و معین و نظیر، علم فستر و نظر فخبر و ملک فقهر و عصی فغفر و حکم فعدل، لم یزل و لن یزول لیس کمثله شیء و هو قبل کل شیء و بعد کل شیء ما رب متفرد بعزته متمکن بقوته متقدس بلعوه متکبر بسموه، لیس یدر که بصر و لیس یدر که بصر و لیس یحیط به نظر، قوی منیع بصیر سمیع حلیم...

ترجمه: حمد و تعظیم می‌کنم خدائی را که منتش بس بزرگ و نعمتش بس فراوان و سرشار است (خدائی که) رحمتش بر غضبش پیشی گرفته و کلماتش به سر حد کمال و تمام رسیده است، اراده‌اش در همه چیز نافذ و حکمش همگان را فراگیر است او را حمد و ستایش می‌کنم همانند حمد و ثنای کسی که به خدائی‌اش اقرار نموده و در بندگی‌اش کمال خضوع و خشوع را دارا بوده و از خطاهایش بیزار گشته، به بیگانگی او معتقد بوده و آرزومند مغفرت نجات بخش او است در روزی که انسان از فرزند خود غافل و در اندیشه سرانجام خویش می‌باشد از او کمک می‌طلبیم و در خواست می‌کنیم که ما را ارشاد نمود و ره راه راست و رهنمون و به او ایمان می‌آوریم و بر او توکل می‌کنیم،

[صفحه ۲۴۰]

شهادت به خداوندی او می‌دهم شهادتی خالصانه و از روی یقین و با علم و ایمان او را یکتا می‌دانم و چون بنده‌ای که قلبا اقرار می‌کند او را می‌ستایم.

او در ملک خویش شریک و همتایی ندارد و در آفریدن مخلوقات او را یار و یاوری نیست، او برتر از این است که داری مشاور و وزیر و یاور و معین و یاری کننده و هم نظیر باشد. او می‌داند ولی پرده‌پوشی می‌کند و می‌بیند و از همه چیز آگاه است و مالک و غالب بر همه چیز می‌باشد، او معصیت می‌شود ولی در می‌گذرد و هنگام حکم به عدالت حکم می‌راند، در گذشته و آینده کسی به ماند او نبوده و قبل از همه موجودات و بعد از همه آنها باقی خواهد بود پروردگاری است که در عزت خویش یکتا و باقوت خویش قوی و با برتری خویش در نهایت پاکی و با بلند مرتبگی خود در نهایت کبریائی بسر می‌برد. هیچ چشمی او را نمی‌بیند و هیچ دیده‌ای او را نمی‌یابد، او قوی و بلند مرتبه، بینا و شنونده، مهربان و بخشنده می‌باشد [... ۳۹۰].

کوثر چیست؟

وقتی که سوره کوثر به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد، علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد: ای رسول خدا کوثر چیست؟

حضرت فرمود: نهری است که خداوند به من کرامت نموده است، عی (علیه‌السلام) عرض کرد: این نهر گرانقدر است، پس آنرا برای ما توصیف کن ای رسول خدا.

حضرت فرمود: آری ای علی، کوثر نهی است که از زیر عرش خدا- عزوجل- جاری است،آبش از شیر سفیدتر، و از عسل شیرین‌تر، و از کره نرم‌تر است، سنگریزه‌هایش زبر جد و یاقوت و مرجان، گیاهش زعفران، خاکش مشک خوشبو، و پایه‌هایش به زیر عرش خداوند استوار است.

پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست به پهلوی امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) زد و فرمود: علی! این نهر از آن من و تو و دوستان تو پس از من خواهد بود. [۳۹۱].

[صفحه ۲۴۱]

مرز بین مؤمن و منافق

عمران بن حصین می‌گوید: روزی من و عمر و بن خطاب در حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودیم و علی (علیه‌السلام) نیز کنار آن حضرت نشسته بود، که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم این آیه را خواند: امن یجیب المضطر... وقتی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آیه را تا آخر خواند ناگهان علی (علیه‌السلام) مانند گنجشک به خود لرزید پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او فرمود: چه شد، نگران شدی، علی (علیه‌السلام) عرض کرد: چرا نگران نباشم و حال آنکه خداوند در این آیه می‌فرماید: که ما را خلیفه‌های زمین قرار خواهد داد! پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ناراحت و نگران مباش که بخدا سوگند تو را دوست ندارد جز مؤمن و دشمن ندارد مگر منافق [۳۹۲].

حلال زادگی

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) فرمود: آیا به تو بشارت ندهم، آیا تو را مژده ندهم؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: چرا یا رسول‌الله. حضرت فرمود: ای علی! من و تو از یک سرشت آفریده شدیم و مقداری از آن سرشت زیاد آمد و شیعیان ما از آن آفریده شدند، پس چون روز قیامت شود همه مردم به نام مادرانشان خوانده شوند جز شیعیان تو که به نام پدرانشان خوانده می‌شوند آنهم به جهت آن است که ولادتشان پاک است (یعنی نسبت آنان به پدران خود حتمی و صحیح است) [۳۹۳].

همراهان علی

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی حال تو چگونه است، آنگاه که صراط را بر روی دوزخ کشیده شود و تو بر لب پرتگاه دوزخ ایستاده باشی و به مردم گفته می‌شود: عبور کنید و تو به دوزخ گوئی: این شخص از آن من و این شخص از آن تو؟ علی (علیه‌السلام) عرض کرد: ای رسول خدا، اینان (که من برای خود بر می‌گیرم) کیانند؟ حضرت [صفحه ۲۴۲]

فرمود: آنان شیعیان تواند و هر کجا که باشی با تو خواهند بود. [۳۹۴].

شبهای علی

در روایت وارد شده است که حضرت علی (علیه‌السلام) هر شب هنگامی که مردم به خوابگاه خود می‌رفتند صدای نازنینش بلند می‌شد به حدی که می‌شنیدند صدای آن حضرت را تمام اهل مسجد و کسانی که همسایه مسجد بودند؛ می‌فرمود: تجهزوا رحمکم الله فقد نودی فیکم بالرحیل. [۳۹۵].

یعنی: آماده شوید و اسباب سفر خود را مهیا کنید، خدا شما را رحمت کند، همانا مرگ ندای الرحیل در میان شما داده و کم کنید توقف خود را بر دنیا و بیرون روید از دنیا در حالی که با خود داشته باشید زاد و توشه‌ای از اعمال صالحه، بدرستی که در جلو شما عقبه‌های کئود [۳۹۶] است که باید از آنجاها عبور کنید و چاره‌ای نیست از آن.

هدایت‌گری مهربان

شخصی بواسطه جرمی که مرتکب شده بود طبق فرمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مهدور الدم شد و حکم قتل او را صادر کرده بودند آن فرد به حضرت امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) متوسل شد و عرض کرد: یا علی! چه کنم تا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا مورد عفو خود قرار دهد؟ علی (علیه‌السلام) فرمود: بخدمت آن حضرت می‌روی و این آیه را تلاوت کن.

تالله لقد آثرک الله علینا و ان کنا لخاطئین [۳۹۷] آن مرد به حضور رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم رسید و فورا این آیه را قرائت کرد عادت آن حضرت چنین بود که اگر کسی یک آیه از قرآن مجید

[صفحه ۲۴۳]

را در نزد حضرتش می‌خواند، حضرت آیه بعد را بدنبال آن می‌خواندند لذا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ادامه آن را تلاوت کردند لاتثریب علیکم الیوم یغفر الله لکم و هو ارحم الراحمین با توجه به معنی این آیه به منزله حکم عفو درباره آن شخص قرار گرفت.

ارادت قلبی

حبه عرنی از اصحاب حضرت علی (علیه‌السلام) است می‌گوید: علی (علیه‌السلام) بیت المال بصره را پانصد درهم، پانصد درهم بین یارانش قسمت کرد و پانصد درهم برای خود برداشت، کسی که حاضر در جنگ نبود خدمت حضرت رسید، و عرض کرد: یا امیرالمؤمنین من قلبا با شما بودم گر چه شخصا حاضر در جبهه نبودم از غنیمت چیزی به من بده، حضرت آنچه را برای خود برداشته بود به او داد و برای خود حضرت نصیبی از غنیمت نماند [۳۹۸].

آداب مسافرت

حضرت صادق (علیه‌السلام) از پدر بزرگوارش روایت می‌کند: که علی (علیه‌السلام) با مردی مسیحی در جاده‌ای که به کوفه منتهی می‌شد هم سفر شد، مسیحی به حضرت گفت: ای بنده خدا قصد کجا داری؟ حضرت فرمود: کوفه، چون مرد مسیحی برای رفتن به محل خودش از حضرت جدا شد، مشاهده کرد امام او را دنبال می‌کند عرضه داشت مگر نمی‌خواهی به کوفه بروی؟ فرمود چرا، گفت: اگر قصد کوفه داری چرا دنبال من می‌آئی؟ حضرت فرمود: این برنامه که من اجرا می‌کنم یعنی چند قدم هم سفر خود را بدرقه کردن، تمام کردن حسن معاشرت است و این دستور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ماست، مسیحی گفت: راستی دستور رسول شماست؟ فرمود: آری، مرد مسیحی گفت: تو را به شهادت می‌طلبم که من بر دین توام، آنگاه از راه خود همراه حضرت برگشت و چون امام را شناخت مسلمان شد. [۳۹۹].

[صفحه ۲۴۴]

سنگی از آسمان

امام صادق (علیه‌السلام) از پدران بزرگوارشان نقل فرمودند: وقتی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم حضرت علی (علیه‌السلام) را در روز عید غدیر خم به امامت و خلافت نصب فرمودند و گفتند: هر که را من مولای اویم علی مولای اوست این مطلب در شهرها پیچید. نعمان بن حارث فهری محضر حضرت شرفیاب شد و عرض کرد: از طرف خدا ما را امر کردی شهادت دهیم که معبودی جز الله نیست و شما فرستاده خدائید و سپس امر کردید ما را به جهاد و حج و روزه و نماز و زکوة ما هم همه را قبول کردیم سپس به همین جا بسنده نکردی تا این جوان را نصب کردی و گفتی: هر که را که من مولای اویم علیش مولاست این از خود شماست یا امر پروردگار است. حضرت فرمود: بخدایی که معبودی جز او نیست این پیام و امر از جانب اوست و الله الذی لا اله الا هو هذا من الله پس نعمان بن حارث در حالیکه از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دور می‌شد می‌گفت: پروردگارا! اگر این حقی است از نزد تو؛ پس سنگی از آسمان بر من ببارانن، در همین حال سنگی از بالا بر سر او خورد و جان سپرد. [۴۰۰].

معرفی امام مبین

ابوذر غفاری می‌گوید یک روز در مسجد قبا نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودیم، حضرت در جمعی از اصحابش بود که فرمود: ای اصحابم از این در مردی بر شما وارد می‌شود که او امیرمؤمنان و امام مسلمانان است، همه اصحاب به آن در نگاه دوختند آنگاه دیدند علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) وارد شد سپس پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم برخاست و به استقبال او رفت و او را در آغوش کشید و میان دو چشمش را بوسید و او را نزد خود نشاند سپس به او کرد و فرمود: این علی پس از من امام شما است اطاعتش اطاعت من است و نافرمانی او نافرمانی من [... ۴۰۱].

[صفحه ۲۴۵]

فرزند رسول خدا فدائی امام حسین

ابن‌شهر آشوب از ابن‌عباس روایت کرده است که روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بود و بر ران چپ حضرت فرزندش ابراهیم نشسته بود و بر پای دیگر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حضرت سیدالشهداء امام حسین (علیه‌السلام) نشسته بود، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یک بار این را می‌بوسید و یک مرتبه او را؛ ناگاه جبرئیل نازل شد و چون جبرئیل رفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: که جبرئیل از جانب پروردگار من آمد و گفت: ای محمد پروردگارت تو را سلام می‌رساند و می‌فرماید: که این دو تن که بر روی پای تو هستند یکی از آنها برای تو نمی‌ماند، پس یکی را فدای دیگری کن و خود تو انتخاب کن که کدامیک از آنها فوت نماید.

رسول خدا به سوی ابراهیم نظر کرد و گریست بعد بسوی سیدالشهداء علی (علیه السلام) نگاهی کرد و گریست سپس فرمود: اگر ابراهیم بمیرد بغیر از من کسی محزون و ناراحت نمی‌شود، ولی مادر حسین (علیه‌السلام) فاطمه علیهاالسلام است و پدرش علی (علیه‌السلام) است که پسر عم من و به منزله خود من و گوشت و خون من است و چون او بمیرد دخترم و پسر عمم هر دو اندوهناک و غصه‌دار می‌شوند من نیز بر او محزون و ناراحت می‌گردم، من انتخاب می‌کنم غم خود بر ناراحتی ایشان، آنگاه فرمود: ای جبرئیل! ابراهیم را فدای حسین کردم و به مرگ فرزندم رضایت دادم!!! پس از سه روز ابراهیم از دنیا رفت.

بعد از فوت ابراهیم هر گاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امام حسین (علیه السلام) را می‌دید او را به سینه خود می‌چسبانید و لبهای او را می‌مکید و می‌گفت:

(فدای تو شوم، ای کسی که ابراهیم را فدای تو کردم). [۴۰۲].

هم رزمان علی غنیمت خود را به او بخشیدند

روزی پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به جنگی رفت و علی (علیه‌السلام) را بجای خود بر خاندانش خلیفه

[صفحه ۲۴۶]

کرده بود، وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به مدینه برگشت نوبت تقسیم نوبت تقسیم غنائم جنگی شد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم غنایم را که تقسیم کرد اما با اینکه علی (علیه‌السلام) در میدان جنگ نبود به علی (علیه‌السلام) دو سهم از غنیمت داد. مردم گفتند: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) که در مدینه بود دو سهم دادی؟ حضرت فرمود: ای گروه مردم! شما ندیدید که در میدان جنگ اسب سواری از سمت راست بر مشرکان حمله برد و آنها را شکست داد سپس آن اسب سوار نزد من آمد و گفت: ای محمد من نیز سهمی از غنایم جنگ دارم اما آن سهم را به علی بخشیدم، او جبرئیل بود. ای

گروه مردم! شما را به خدا و رسولش سوگند، ایا شما ندیدید آن اسب سواری که از سمت چپ به مشرکان حمله برد و نزد من برگشت و گفت: ای محمد سهم غنیمتم را به علی دادم او میکائیل بود به خدا سوگند به علی (علیه‌السلام) غنیمت ندادم الا جز سهم جبرئیل و میکائیل، سپس همه مردم تکبیر گفتند [۴۰۳].

وصی سید الانبیاء تویی

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! تو امام مسلمانان و امیرالمؤمنین و قائم الغرالمحجلین هستی، و پس از من حجت خدائی بر همه خلق، تو سید اوصیاء و وصی سید انبیائی، ای علی! چون مرا به آسمان هفتم بالا- می‌برند و از آنجا به سدرة المنتهی و از آنجا به حجب نور رسیدم، پروردگارم مرا با مناجات با خود گرامی داشت آنگاه فرمود: «ای محمد! گفتم: لبیک ربی وسعد یک تبارک و تعالیت؛ خداوند فرمود: بدرستی که علی امام اولیاء من است و نوریست برای هر که مرا اطاعت کرده است ... هر که او را اطاعت کند مرا اطاعت کرده، و هر که او را نافرمانی کند مرا نافرمانی کرده، او را بدین مژده بده»

علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله! مقام من به آنجا رسیده که در آن مقام ذکر شوم

[صفحه ۲۴۷]

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آری ای علی! پروردگارت را شکر کن،علی (علیه‌السلام) رو بر خاک نهاد و سجده کرد بواسطه این نعمتی که خدا به او اعطاء کرده است آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای علی! سر بر دار که خدا به تو بر ملائکه خود مباهات می کند.

هم رزم جبرئیل و میکائیل

وقتی که امام علی (علیه‌السلام) به شهادت رسید فردای آن روز امام حسن (علیه‌السلام) بر منبر رفت و این خطبه را خواند؛

سپس از حمد و ستایش خداوند فرمود: ای مردم در این شب بود که قرآن خداوند نازل شد و در این شب بود که عیسی بن مریم بالا رفت و در این شب بود که یوشع بن نون کشته شد و در این شب امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) از دنیا رفت.

به خداوند سوگند که هیچ کدام از اوصیاء و پیغمبران گذشته پیش از پدرم به بهشت وارد نشوند، وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پدرم را به جهاد می‌فرستاد، جبرئیل از سمت راستش به همراه پدرم نبرد می کرد و میکائیل از سمت چپ او، هیچ پول زرد و سفیدی (طلا- و نقره) از او بجا نمانده جز هفتصد درهم که از حقوق خود پس‌انداز کرده بود تا خادمی برای خانواده خود بخرد [۴۰۴].

نهایت توصیف

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! تو صاحب حوض منی، پرچمدار منی، و بر آورنده وعده‌های منی، محبوب دل مین، وارث علم منی، امانت دار مواریث پیغمبرانی، تویی امین الله در زمینش، توئی حجت بر خلق خدا، توئی رکن ایمان، توئی چراغ هدایت توئی ... هر که تو را پیروی کند نجات یافته و هر که از تو تخلف کند هلاک می‌شود.

[صفحه ۲۴۸]

توئی راه روشن، توئی راه راست، توئی قائد الغرالمحجلین، توئی سرور هر که من سرور او هستم و من سرور هر مؤمن و مؤمنه

هستم، تو را دوست دارد انسان پاکزاد و دشمن ندارد بد زاد،

پروردگارم هیچ گاه مرا به آسمان بالا نبرد و با من سخن نگفت، جز اینکه فرمود: ای محمد! سلام مرا به علی (علیه‌السلام) برسان و به او اعلان کن که امام اولیاء و نور اهل طاعت من است؛ گوارا باد بر تو ای علی این کرامت‌ها. [۴۰۵].

امتیاز شیعیان

سلمان فارسی می‌گوید: روزی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودم که علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) آمد، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: یا علی به تو مژده ندهم؟ علی (علیه السلام) عرض کرد: چرا یا رسول‌الله، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: جبرئیل از طرف خداوند به من خبر می‌دهد که به دوستان و شیعیان تو هفت خصلت داده‌اند.

۱- راحتی در هنگام مرگ ۲- آرامش در هنگام ترس ۳- روشنی در تاریکی ۴- آسودگی به هنگام هراس ۵- عدالت به وقت میزان ۶- عبور از صراط ۷- ورود به بهشت قبل از سایر مردم و امتهای گذشته [... ۴۰۶].

راه اداء دین

علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی از شدت بدهی‌ام نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفتم و از این جهت با آن حضرت درد و دل کردم حضرت فرمود: ای علی بگو: (اللهم اغتنی بحلالک عن حرامک و بفضلک عمن سواک) ای علی! اگر به اندازه کوه صبیر قرض داشته باشی خداوند آن را ادا کند (صبیر نام بزرگ‌ترین کوه در یمن است). [۴۰۷].

[صفحه ۲۴۹]

گل رحمت خداوند

ابن‌عباس می‌گوید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) را گرفت و از منزل خارج شد و می‌فرمود: ای گروه انصار و ای گروه بنی هاشم و ای فرزندان عبدالمطلب، من محمدم و فرستاده خدا، همانا من از گل رحمت به همراه چهار کس دیگر از خاندانم آفریده شدیم؛ خودم، علی و حمزه و جعفر، یکی از آنها گفت: یا رسول‌الله! اینها روز قیامت با تو سوار می‌باشند؟ حضرت فرمود: مادرت به عزایت بنشیند، در آن روز کسی سوار نباشد، جز چهار تن من و علی (علیه‌السلام) و فاطمه علیهاالسلام و صالح پیغمبر، من بر براق سوارم و فاطمه علیهاالسلام بر ناقه غضباء و صالح پیغمبر بر آن شتری که پی شد، و علی (علیه‌السلام) بر یکی از ناقه‌های بهشتی که مهارش از یاقوت است و او میان بهشت و دوزخ می‌ایستد، در آن روز مردم خیس عرق هستند آنگاه بادی از طرف عرش خداوند می‌وزد و عرق آنها را خشک می‌کند، فرشتگان مقرب و صدیقان می‌گویند: این ملکی است مقرب یا پیغمبری است مرسل، اما منادی از طرف عرش ندا می‌دهد. او علی بن ابیطالب برادر رسول خداست در دنیا و آخرت [۴۰۸].

تنها برنده مسابقه علی بود

روزی به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دو شتر هدیه دادند، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یکی از آن دو شتر را هدیه و جایزه قرار داد برای کسی که بتواند دو رکعت نماز به جای آورد و چیزی از دنیا را به خاطر خود در نماز نگذارند و به فکر چیزی از دنیا نیفتد.

کسی به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در این مسابقه پاسخ مثبت نداد. بجز علی (علیه‌السلام) که پاسخ مثبت داد و حاضر شد برای خواندن نماز؛ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هر دو شتر را به علی (علیه‌السلام) مرحمت فرمود: [۴۰۹].

هم‌طراز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سواره بر اسب خود از منزل بیرون شد و علی (علیه‌السلام) همراهش

[صفحه ۲۵۰]

پیاده حرکت می‌کرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای اباالحسن! یا سوار شو، یا برگرد؛ زیرا خداوند به من دستور داده که چون من سوارم تو نیز سواره باشی (پیاده نباشی) و اگر تو پیاده باشی من پیاده شوم و چون بنشینی من نیز نشسته‌ام ... علی جان به خداوندی که مرا مبعوث کرده سوگند، ایمان ندارد کسی که منکر تو باشد و به خداوند ایمان و اعتقادی ندارد کسی که کافر به تو باشد ... بخدا سوگند، یا علی! تو آفریده نشدی مگر برای آنکه خدا پرستیده شود و بوسیله تو معالم دین شناخته شوی. [۴۱۰].

خالدبن ربعی می‌گوید: امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) برای کای به مکه رفت، یک عرب بیابانی را دید که به پرده خانه کعبه چسبیده و دعا می‌کند، شب دوم همان مرد را دید که به رکن چسبیده و مشغول دعاست ... شب سوم دید دوباره به رکن چسبیده و می‌گوید: خدایا! به این اعراب چهار هزار درهم بده؛ علی (علیه‌السلام) نزد او رفت و فرمود: ای اعرابی! از خدا هر چه خواستی بتو داد،اعرابی چهار هزار درهم را از علی (علیه‌السلام) خواست، علی (علیه‌السلام) فرمود: ای مرد! من می‌روم مدینه وقتی رسیدی مدینه مرا بجو، یک هفته بعد اعرابی وارد مدینه شد و فریاد می‌زد کیست که مرا به خانه امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) ببرد، امام حسین (علیه‌السلام) در این میان فرمود: من ترا به خانه او می‌برم زیرا که من پسر او هستم، اعرابی با امام حسین (علیه‌السلام) بر در خانه رسیدند، مرد اعرابی به امام حسین (علیه السلام) گفت: برو به پدرت بگو ضمانتی که در مکه کردی، صاحبش آمد. امام حسین (علیه‌السلام) پیام را رسانید علی (علیه‌السلام) به حضرت فاطمه علیهاالسلام فرمود: آیا چیزی داری تا این مرد بخورد حضرت فرمود: نه علی (علیه‌السلام) لباسش را بر تن کرد و بیرون آمد و فرمود: سلمان را نزد من آورید، سلمان آمد، حضرت به او فرمود: باغی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برایم کاشته به تجار بفروش، سلمان آن را دوازده هزار درهم فروخت و آنگاه امام اعرابی را حاضر کرد و چهار هزار درهم به او داد سپس چهل درهم دیگر نیز برای خرج سفر وی به او داد، این خبر به فقیران مدینه رسید همگی گرد علی (علیه‌السلام) را گرفتند، علی (علیه‌السلام) هم پولها را در مقابل خود ریخت آنگاه یارانش آنها را بین فقیران تقسیم کردند تا اینکه حتی یک درهم نماند، چون به منزل آمد فاطمه علیهاالسلام به علی (علیه‌السلام)

[صفحه ۲۵۱]

گفت: ای پسر عم! باغی را که پدرم به تو داده بود فروختی؟ امام فرمود آری به بهتر از آنچه در دنیا و آخرت است. حضرت فاطمه علیهاالسلام پرسید: پولش کجا است؟

حضرت فرمود: به فقرا دادم حضرت فاطمه علیهاالسلام گفت: من و دو پسرت گرسنه‌ایم و بی‌شک تو هم مانند ما گرسنه‌ای. [۴۱۱].

توبه کنید علی ستمکار نیست

امام باقر (علیه‌السلام) فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را به یمن فرستاد، در آنجا اسب شخصی از اهل یمن گریخت و با پای خود به مردی لگد زد و او را کشت، اولیاء مقتول صاحب اسب را گرفتند و نزد علی (علیه‌السلام) آوردند و بر او اقامه دعوی کردند صاحب اسب گواه آورد که اسبش گریخته و آن مرد را کشته است، علی (علیه‌السلام) خون مرد کشته شده را هدر ساخت، اولیاء مقتول از یمن نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمدند و از حکم علی (علیه‌السلام) شکایت کردند و گفتند: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) به ما ستم کرد، و خون صاحب ما را هدر کرده

است پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: (علی ستمکار نیست و برای ستم آفریده نشده و ولایت و سروری بعد از من با علی است و حکم او حکم قطعی است و قول او قول صحیح است کسی رد حکم و قول و ولایت علی را نکند مگر کافر و حکم و قول و ولایتش را نپسندد الا مؤمن) اهل یمن چون این توصیف را از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره علی (علیه‌السلام) شنیدند گفتند: یا رسول‌الله ما به قول و حکم علی راضی شدیم، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: همین توبه شما است از آنچه که گفتید. [۴۱۲].

کلید خانه حکمت

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در منزل ام‌ابراهیم و جمعی از اصحابش در حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بودند که به ناگه علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) وارد شد، وقتی چشم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) افتاد فرمود: ای گروه مردم! نزد شما آمد بهترین مردم بعد از من، او سرور شما است و اطاعت او واجب است همچون اطاعت شما از من، و نافرمانی او حرام است، مثل نافرمانی

[صفحه ۲۵۲]

من، ای مردم! من خانه حکمتم و علی کلید آن است و به خانه نتوان وارد شد الا به وسیله کلید آن خانه، ای مردم دروغ می‌گوید، کسی که گمان دارد مرا دوست دارد ولی علی (علیه‌السلام) را دشمن می‌دارد [۴۱۳].

بهترین عبادت نگاه کردن به چهره علی است

مردی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و گفت: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم خبر داری که فلانی (یعنی شخصی) از راه دریا کالای اندکی به چین برده و زود برگشته و بهره و سود فراوانی از این راه کسب کرده به حدی که دوستانش به او حسد می‌ورزند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: مال دنیا هر چه بیشتر شود صاحب مال به گرفتاری و بلا نزدیک‌تر می‌شود هرگز به پولداران رشک نبرید، مگر آن پول داری که در راه خدا مالش را بخشیده باشد.

آیا می‌خواهید به شما خبر دهم که از آن رفیق سفر کرده شما چه کسی سرمایه کمتری دارد ولی بهره سودش را بیشتر آورده و هر چه هست برای او در نزد خدا اندوخته و محفوظ است؟

گفتند: چرا یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: به این مرد که به سوی شما می‌آید بنگرید.

آن مرد می‌گوید: نگاه کردیم دیدم مردی از انصار است آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: از همین مرد امروز آنقدر خیر و بندگی خدا بالا رفته که اگر بین همه اهل آسمانها و زمین پخش شود کمترین بهره‌مند از آن کسی است که گناهان او آمرزیده و بهشت بر او واجب شود.

عرض کردند: مگر چه کرده است این مرد؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بروید از خود او بپرسید تا بگوید امروز چه عملی را انجام داده است؟ همه اصحاب به سرعت نزد او رفتند و به او گفتند: بر تو گوارا باد ای مرد آنچه

[صفحه ۲۵۳]

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به تو مژده داده؛ امروز چه کردی که خدا این همه ثواب برای تو نوشته است؟

آن مرد گفت: از خانه‌ام بیرون آمدم و دنبال کاری رفتم، اما تا خیری پیش آمد ترسیدم کارم از دستم برود لذا با خودم گفتم آن

کار را با نگاه کردن به صورت علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) عوض می‌کنم و دنبال آن کار نرفتم، من از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که نگاه بر روی علی (علیه‌السلام)عبادتست.

آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آری به خدا سوگند عبادت است، و چه عبادتی از آن بهتر، سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای بنده خدا! تو دنبال کسب دینار و درهم برای خانواده‌ات رفتی تا آن را بدست آوردی اما آن کار از دست رفت ولی به عوض آن، نگاه به صورت علی (علیه‌السلام) را انتخاب کردی اما با محبت و اعتقاد به فضل او، همانا این کار تو بهتر و برتر از آن که همه دنیا پر از طلای سرخ باشد و تو آنها را در راه خدا انفاق کنی [...، ۴۱۴].

پرچمداری صحرای محشر

وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مسلمان را با هم برادر ساخت و بین آنها صیغه برادری جاری کرد، به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! تو برادر منی، نسبت تو به من همچون هارون است نسبت به موسی؛ جز اینکه بعد از من پیغمبری نمی‌آید.

ای علی! اول کسی که در روز قیامت خوانده شود منم، که در سمت راست عرش می‌ایستم و حله سبزی از حله‌های بهشتی می‌پوشم و پس از آن پیغمبران الهی را یک به یک دنبال هم فرا می‌خوانند و آنها در دو صف سمت راست عرش خداوند در زیر سایه آن بایستند و جامه‌های سبز بهشتی بر تن کنند.

آگاه باش! ای علی! به تو خبر می‌دهم که امت من اولین امتی است که در قیامت خداوند آنها را محاسبه می‌کند و تو را بشارت می‌دهم که تو اول کسی هستی که دعوت

[صفحه ۲۵۴]

می‌شوی، سپس پرچم حمد است به تو می‌دهند و تو میان آن دو صف آن را بدوش می‌گیری و آدم و همه مردم در روز قیامت همه در سایه پرچم من هستند، که درازی و بلند این پرچم برابر با هزار سال راه است، نوک پرچم از یاقوت سرخ است...

این پرچم سه نور دارد یکی در مشرق و دیگری در مغرب و سومی در وسط دنیا است و سه جمله بر آن پرچم نوشته شده است.

اول: بسم الله الرحمن الرحیم، دوم: الحمدلله رب العالمین، سوم: لا ـ اله الله محمد رسول الله، طول هر یک از این جملات هزار سال مسافت و پهنای این جملات هزار سال مسافت می‌باشد، یا علی! تو پرچم را بر می‌گیری و حسن سمت راست توست و حسین سمت چپ ... آنگاه جامه سبزی از جامه‌های بهشتی را بر تن می‌کنی ...، علی جان!، به تو مژده دهم که تو با من دعوت می‌شوی و با من جامه در تن کنی و با من زنده می‌شوی [۴۱۵].

پیامبر تعهد گرفت

شخصی از ابو حمراء خادم رسول صلی الله علیه و آله و سلم سوال کرد: چگونه خدا صلی الله علیه و آله و سلم با علی (علیه‌السلام) رفتار می‌کرد را برای من بازگو کن؟ ابوحمراء گفت ای مرد آنچه دیده‌ام را می‌گویم.

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: ای ابوحمراء! برو و صد تن از مردم عرب و پنجاه تن از مردم عجم سی تن از جماعت قبط و بیست تن از مردم حبشه را نزد من حاضر کن، من نیز طبق دستور، این جماعت را آماده کردم سپس فرمود: عربها را در صفی ردیف کن بعد از آن به دنبال آن عجم‌ها و بعد قطبی‌ها و بعد حبشی‌ها در یک صف بایستند.

آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برخاست و حمد و ستایش خداوند را آغاز کرد، سپس فرمود: ای گروه عرب و عجم و قبط و حبش آیا شما اعتراف کردید نیست معبودی جز خدای یگانه و محمد بنده فرستاده اوست؟ آنها جملگی گفتند: آری پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سه بار این

[صفحه ۲۵۵]

مطلب را تکرار کرد آنها هم تأکید کردند، سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درباره سوم گفت: خدایا تو گواه باش.

بعد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: شما اعتراف کردید، لا ـ اله الا ـ الله و انی محمد عبده و رسول و ان علی ابن‌ابیطالب امیرالمؤمنین و ولی امرهم من بعدی.

آنها گفتند: آری (ما رسالت تو و ولایت علی (علیه‌السلام) را قبول داریم) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سه بار به خداوند عرض کرد: خدایا تو گواه شهادت اینها باش

آنگاه فرمود: ای علی! برو کاغذ دواتی برایم بیاور، سپس آنرا گرفت و بدست علی (علیه‌السلام) داد و فرمود: بنویس ای علی!، عرض کرد چه بنویسم؟ فرمود: بنویس مردم عرب، عجم، قبط و حبشی اعتراف کردند که نیست معبودی جز خدا و محمد بنده و رسول اوست و علی بن ابیطالب امیرمؤمنان است و امام بعد از من؛سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آن عهدنامه را مهر کرد و به علی (علیه‌السلام) سپرد.

آن مرد به ابوحمراء گفت: باز هم برایم بگو، ابو حمراء گفت: روز عرفه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیرون آمد و دست علی (علیه‌السلام) را به دست خود داشت سپس فرمود: ای گروه مردم! براستی خدای تبارک و تعالی امروز به شما مباهات می‌کند، اگر همه شما را بیامرزد، سپس رو به علی (علیه السلام) کرد و فرمود: تو را بالخصوص بیامرزد، بعد فرمود: ای علی! نزدیک من بیا علی (علیه‌السلام) نزدیک رفت سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود ... ای علی! هر کس با تو بجنگد با من جنگیده و هر که با من بجنگد با خدا جنگیده‌ای علی! هر که تو را دشمن دارد، مرا دشمن داشته است و هر که مرا دشمن بدارد خدا را دشمن داشته،

و خدا او را بخت برگشته کند و به دوزخ ببرد. [۴۱۶].

جایگاه صلوات

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم یک روز به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! جان به تو مژدهای بدهم؟ عرض

[صفحه ۲۵۶]

کرد: چرا، پدر و مادرم به فدایت، تو همیشه مژده‌دهنده‌ای به هر چیزی، حضرت فرمود: اخیرا به من خبر شگفت‌آوری داد، علی (علیه‌السلام) عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم جبرئیل چه خبری به شما داده است؟

حضرت فرمود: به من خبر داد که هر کدام از امتم بر من صلوات بفرستند و دنبالش بر خاندانم نیز صلوات بفرستد درهای آسمان برویش گشوده شود و فرشته‌ها هفتاد صلوات بر او فرستند اگر چه گنهکار و خطاکار باشد سپس گناهانش مثل برگهای درخت در فصل پائیز بریزد، و خدای متعال به او می‌فرماید: لبیک عبدی و سعد یک و خداوند به فرشتگان می‌فرماید: ای فرشتگانم! شما بر او هفتاد صلوات فرستادید من هفتصد صلوات بر او می‌فرستم. [۴۱۷].

روز شمار عمر علی

روزی فاطمه زهرا (علیه‌السلام) خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسید و از ضعف حال خود سخن گفت: پیغمبر: به او فرمود: تو نمی‌دانی علی (علیه السلام) چه مقامی در نزد من دارد.

۱۲ سال داشت که کارهای مرا اداره می‌کرد.

۱۶ سال داشت که در برابرم شمشیر می‌زد.

۱۹ سال داشت که پهلوانها را می کشت

۲۰ سال داشت که غمهای مرا بر طرف کرد.

۲۲ سال داشت که در قلعه خیبر را از جا کند در حالی که ۵۰ مرد نمی‌توانستند آن را بردارند.

چهره حضرت فاطمه (علیه‌السلام) از شادی برافروخت و سرپایش قرا نداشت، تا اینکه نزد علی (علیه‌السلام) برگشت و به او فرمایش رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را گزارش داد. علی (علیه‌السلام) فرمود: چه حالی می‌داشتی اگر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همه تفضلات خدا بر من را برایت بیان می‌فرمود. [۴۱۸].

[صفحه ۲۵۷]

(یعنی این همه الطاف الهی نیست مختصری بود که شنیدی).

پرورانده پیامبر

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی که خبر وفات ابوطالب پدر بزرگوار علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) را شنید بر سر جنازه عمویش حاضر شد و فرمود: ای عمو جان! در یتیمی پرستارم بودی و در خردسالی مرا پرورش دادی و در سالخوردگی مرا یاری کردی، خدا تو را از من پاداش نیک دهد.

آنگاه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) دستور داد تا پدرش ابوطالب را غسل دهد [۴۱۹].

لقب الهی امیرمؤمنان

ابن‌عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر بالای منبر شنیدم، اینکه برخی از مردم قریش نمی‌پذیرند علی (علیه‌السلام) را امیرمؤمنان نامیده است فرمود: ای گروه مردم! به راستی خداوند مرا رسول قرار داد، و به من دستور داده که علی (علیه‌السلام) را بر شما امیر کنم، هر کس که من پیغمبر او هستم، علی نیز امیر اوست ... خداوند مرا کرده که من به شما بگویم تا او را اطاعت کنید و به دستوراتش عمل کنید ... احدی از شما بر علی امیر نیست نه در زمان حیات من و پس از وفات من، زیرا خداوند او را بر شما امیر قرار داده و او را امیر المؤمنین نامیده است و کسی پیش از او به این نام نامیده نشده است من آنچه را که دستور داشتم درباره علی (علیه‌السلام) به شما رساندم [... ۴۲۰].

مرز بین کفر و ایمان

یک روز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به اصحاب خود فرمود: ای اصحاب من! به درستی که

[صفحه ۲۵۸]

خداوند دستور می‌دهد شما را به ولایت علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) و پیروی و اطاعت از او چرا که او ولی شما است، پس از من با علی (علیه‌السلام) مخالفت نکنید که کافر می‌شوید، و از او جدا نشوید که گمراه می‌شوید به راستی خداوند علی (علیه‌السلام) را نشانه میان نفاق و ایمان قرار داده است هر کس او را دوست دارد مؤمن است و هر که دشمن بدارد منافق است، براستی خداوند علی (علیه‌السلام) را وصی من و نور بخش شما قرار داده پس از من؛ او سر نگهدار و گنجینه علم من و خلیفه بعد من است، به خداوند از ظالمان در حق علی شکایت می کنم [... ۴۲۱].

هر کس می‌خواهد چون برق جهنده از صراط بگذرد و بی‌حساب وارد بهشت شود باید ولایت او بپذیرد، پس به دوزخ رود هر که ترک ولایت او را کند، به عزت و جلال پروردگار سوگند، علی باب الله است که جز از آن نیایند، و اوست صراط مستقیم، و اوست

که در روز قیامت از ولایتش پرسش می‌شود [... ۴۲۲].

و در روایتی دیگر آمده است که: ابی‌مسلم می‌گوید: من با حسن بصری و انس بن مالک به در خانه ام‌سلمه آمدیم، انس بر در خانه نشست و ما وارد خانه شدیم، حسن به ام‌سلمه گفت: درود بر تو ای مادرم! ام‌سلمه پاسخ داد و پرسید تو کیستی؟ گفت: من حسن بصریم، پرسید برای چه در اینجا آمده‌ای گفت آمده‌ام حدیثی از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره علی (علیه‌السلام) برایم بگوئی، ام سلمه گفت: به خدا برایت حدیثی گویم که با این دو گوشم از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم و با این دو چشمم دیدم و گرنه کر و کور شوند و دلم آن را حفظ کرده و گرنه بر آن نهاده شود و لال شوم. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) فرمود: ای علی! هر بنده‌ای که خدا را ملاقات کند و منکر ولایت تو باشد همچو یک بت پرست، خدا را ملاقات کرده است، آنگاه حسن بصری گفت: الله اکبر گواهی می‌دهم که علی (علیه‌السلام) مولای من و مولای هر مؤمن است [... ۴۲۳].

[صفحه ۲۵۹]

صحبت علی با خورشید

ابن‌عباس می‌گوید: بعد از فتح مکه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هجرت مسلمانان را لغو کرد و فرمود: بعد از فتح مکه هجرتی نیست، سپس با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به هوازن رسیدیم در این هنگام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رو به علی (علیه‌السلام) کرد و فرمود: ای علی! برخیز و کرامت خدای عزوجل را نسبت به خود ملاحظه کن، علی جان! وقتی آفتاب بر آمد با آن سخن بگو، ابن‌عباس می‌گوید: به خدا سوگند به احدی جز به علی (علیه‌السلام) رشک نبردم به واسطه فضلش الا در آن روز؛ ابن‌عباس می‌گوید: با خودم گفتم برویم ببینیم علی (علیه‌السلام) با آفتاب چطور سخن می‌گوید، چون آفتاب بر آمد علی (علیه‌السلام) برخاست و گفت: درود بر تو ای بنده خوب و فرمانبر و اطاعت کننده خداوند، آفتاب در پاسخ امام علی (علیه‌السلام) عرض کرد: درود بر تو ای برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و وصی او و حجت خدا بر خلقش!!

ابن‌عباس می‌گوید: در این لحظه علی (علیه‌السلام) به سجده افتاد و شکر خداوند می‌کرد، آنگاه به خداوند سوگند دیدم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و سر علی (علیه‌السلام) را بر گرفت و او را بلند کرد و دست خود را بر صورت علی کشید و گفت: حبیبم برخیز! تو اهل آسمان را از گریه خود گریاندی و خدا به وجود تو به حاملان عرش مباهات کرد. [۴۲۴].

فرمان پیامبر به ابر آسمان

ابن‌عباس: گفت: ما با جمعی در حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با گوشه چشم خود به آسمان اشاره کرد و ما نگاه کردیم دیدیم ابری آمد و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آن را دو بار به سوی خود فرا خواند آن ابر آمد پایین، سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ایستاد و دست میان ابر کرد و از میان آن جام سپیدی پر از خرمای تازه بیرون آورد و آن ظرف در کف دست حضرت تسبیح می‌گفت، سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ظرف را به علی ابن‌ابیطالب (علیه‌السلام) داد، علی (علیه‌السلام) از آن خرما خورد، جام در کف دست علی (علیه‌السلام) نیز تسبیح

[صفحه ۲۶۰]

می‌گفت، مردی گفت: یا رسول‌الله از جام تناول کردی و آن را به علی (علیه‌السلام) دادی در اینجا آن ظرف به اذن خدا به سخن آمد و گفت: لا ـ اله الا ـ الله خالق الظلمات و النور، ای مردم بدانید من هدیه‌ای هستم به سوی پیغمبر از من کسی چیزی نخورد الا

پیغمبر یا وصی آن [۴۲۵].

جایگاه معنوی علی

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خدا برای برادرم علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) فضائل بی‌شماری مقرر کرده هر که یک فضیلت او را ذکر کند خدا گناهان گذشته و آینده‌اش را بیامرز گر چه با گناه جن و انس به محشر آید و هر که یک فضیلت از او بنویسد تا آن نوشته بماند فرشتگان برایش آمرزش جوید و هر که به فضیلتی از او گوش دهد، خدا گناهانی که به گوش کرده بیامرزد و هر که به فضیلتش نگاه کند، خدا گناهانی که با چشم کرده بیامرزد، سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: نگاه به علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) عبادتست و یادآوریش عبادتست و ایمان بنده پذیرفته نیست جز به ولایت او و برائت از دشمنان او. [۴۲۶].

محل دعای پیامبر

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم هر سپیده دم بر در خانه علی (علیه‌السلام) و فاطمه علیهاالسلام می‌ایستاد و به خداوند عرض می‌کرد: (الحمدلله المحسن المجمل المنعم المنفضل الذی بنعمه تتم الصالحات سمیع سامع به حمد الله و نعمته و حسن بلاوه عند نانعوذ بالله من النار نعوذ بالله من صباح النار نعوذ بالله من مساء النار الصلوة)...

حمد مخصوص آن خدای محسن و نیکوئی است که فضیلت بخش به نعمت خود اعمال صالحه را تمام کرده، سمیع است و سامع، حمد خدا و نعمت او و حسن آزمایش او

[صفحه ۲۶۱]

بر ما پناه می‌برم به خدا از دوزخ، پناه می‌برم به خدا از شام دوزخ، رحمت بر شما باد ای اهل بیت، همانا خدا خواسته پلیدی را از شما ببرد ای اهل بیت و به خوبی شما را پاکیزه کند) [۴۲۷].

گل خوش بوی محمد

امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: (حیانی رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم بالورد بکتا یدیه فلما ادنیته الی انفی قال اما انه سید ریحان الجنة بعد الاش؛ یعنی: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با دو دستش گلی را به من هدیه کرد هنگامی که آن را به بینی خود نزدیک بردم آن حضرت فرمود: این گل، بعد از گل آس، سرور گلهای بهشت است). [۴۲۸].

گل آس درختی است شبیه درخت انار که برگهایش سبز و خوش رنگ و گلهایش سفید و خوشبو می‌باشد.

فرشته‌ای از سه جنس

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: شبی که مرا به معراج بردند جبرئیل دست مرا گرفت و به بهشت برد و مرا به یکی از مسندهای بهشت رسانید.آنگاه یک دانه‌ای به من داد و چون آن دانه را دو نیم کردم حوریه‌ای از آن بیرون آمد که مژگان چشمش چون پرهای جلو کرکس بود: به من گفت: درود بر تو یا احمد، ای رسول خدا، ای محمد، گفتم: خداوند تو را مورد لطف قرار دهد، تو کیستی؟ گفت: من راضیه و مرضیه‌ام خداوند مرا از سه جنس آفریده، پائین تنم از مشک است و بالای آن از کافور و میانه‌ام از عنبر و با آب زندگی خمیر شدم و خداوند فرمود: باش و من بودم و آفریده شدم برای پسر عم و وصی و وزیر تو علی بن ابیطالب. [۴۲۹].

[صفحه ۲۶۲]

ممتازترین مرد اسلام

امام صادق (علیه‌السلام) از قول پدرانش فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روز از منزل خود بیرون رفت و عبائی سیاه با دو تیره در تن داشت، سپس فرمود: این عبا را به من پوشاند دوستم، صفیم، عزیز من، آنکه از طرف من ادا می‌کند قرض مرا و وصی و وارث و برادر من است پیش از همه مؤمنان، مسلمان شده و در ایمان از همه مخلص‌تر، و از همه با سخاوت‌تر است و پس از من سید بشر است و سرور رو سفیدان است و امام اهل زمین است همانا او علی بن ابیطالب است، آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از شوق او پیاپی گریست تا ریش مبارکش از اشک چشمش تر شد. [۴۳۰].

از علی جدا مشو

حذیفه بن اسید غفاری می‌گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: ای حذیفه! براستی حجت خدا بعد از من بر شما علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) است، کفر با او کفر با خداست، شرک به او شرک به خداست، شک در او شک در خداست، و الحاد در او الحاد در خداست، و انکار او انکار خداست، و او حبل الله المتین است که بریدن او قطع شدنی ندارد، دو کس درباره او هلاک شدند، دوست غلو کننده و کسی که در حق او کوتاهی کند.

ای حذیفه! از علی (علیه‌السلام) جدا مشو، که از من جدا می‌شوی و با او مخالفت مکن که مخالفت با من است، علی (علیه‌السلام) از من است، و من از علی (علیه‌السلام) هر کس که علی را به خشم آورد، مرا به خشم آورده و هر که او را خشنود سازد مرا نیز خشنود و راضی کرده است [۴۳۱].

[صفحه ۲۶۳]

جوانمرد مطلق

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرماید: روزی یک عرب بیابانی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد، آن حضرت در حالی که عبای گلی رنگ در تن داشت او را پذیرفت، عرب بیابانی عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم آمدی پیش من همانند جوانمردان؟ و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آری منم جوانمرد و پسر جوانمرد و برادر جوانمرد.

عرب بیابانی عرض کرد: یا رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم خود جوانمردی اما چگونه است پسر و برادر جوانمرد تو؟

رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: نشنیدی قول خدای عزوجل را که می‌فرماید: (گروهی گفتند: شنیدیم نوجوانی از مخالفت با بتها سخن می‌گفت: که او را ابراهیم می‌گویند) و من پسر ابراهیم هستم و اما برادر جوانمرد هستم زیرا در روز احد منادی از آسمان ندا کرد، نیست شمشیری جز ذوالفقار و نیست جوانمردی جز علی، و علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) برادر من است و من برادر او [۴۳۲].

حیله زن یهودی

علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: یهودیان عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نزد زنی یهودی بنام عبده آمدند و گفتند: تو میدانی که محمد پشت بنی اسرائیل را شکسته و یهودیت را ویران کرده همه اشراف یهود این زهر را آماده کردند و در مقابل اینکه تو این گوسفند را با این زهر آلوده کنی و به محمد بخورانی مزد شایانی خواهند داد آن زن گوسفند را بریان کرد و همه رؤسای بنی

اسرائیل را به خانه دعوت کرد و نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و گفت یا محمد همه یهود را به خانه خود دعوت کردم و تو هم با یارانت مرا سرافراز کن، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به همراه من (علی) و ابودجاجه و ابوایوب و سهل بن حنیف و جمعی از مهاجرین به

[صفحه ۲۶۴]

منزل او آمدند و چون وارد شدند زن گوسفند بریان شده را خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آورد، یهودیان حاضر در جلسه بینی‌های خود را با چشم بسته بودند و به پا ایستاده بودند و به عصاهای خود تکیه زده بودند، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بنشینید آنها گفتند: چون پیغمبری به دین ما آید ما به خود اجازه نشستن نمی‌دهیم و بد می‌دانیم که نفس‌های ما به او برسد و او را آزار دهد، علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: آنها دروغ گفتند، بلکه بینی‌های خود را به واسطه ترس از نفوذ بخار زهر بسته بودند چون گوسفند را خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آوردند دست مسموم آن گوسفند به سخن در آمد و گفت: یا رسول‌الله صبر کنید مرا مخور من مسمومم، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عبده را خواست و فرمود: برای چه مرتکب این عمل شدی، او گفت: با خود گفتم اگر او پیغمبر خدا باشد این کار من به او زیانی نخواهد رساند و اگر دروغگو و یا جادوگر باشد قوم خود را از او راحت کرده‌ام،جبرئیل در این هنگام فرود آمد و گفت: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سلامت می‌رساند می‌فرماید بگو بنام خدا ... پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بعد از خواندن آن دعا و آیه قرآن و به یاران خود هم نیز سفارش کرد تا آن دعا را بخوانند، سپس فرمود: همه را بخورید، سپس دستور داد تا حجامت کنند. [۴۳۳].

[صفحه ۲۶۷]

دوران خانه نشینی امام علی

تفسیر قرآن نمی‌دانم

از ابوبکر راجع به آیه و فاکهته و ابا که در سوره عبس می‌باشد سؤال کردند که معنی ابا چیست؟

ابوبکر گفت: کدام آسمان را سایه سرم کنم و کدام زمین مرا در خود گیرد، اگر بگویم در تفسیر کلام خدا علمی ندارم، من فاکهۀ را می‌دانم چیست ولی ابا را خدا می‌داند.

این خبر به علی (علیه‌السلام) رسید فرمود: سبحان الله آیا نمی‌داند که ابا گیاه را گویند که حیوانات از آن منتفع می‌شوند خداوند می‌فرماید: که انعام کردم به شما و حیوانات شما، آنچه تقویت کند به آن بدن‌ها و نفسهای شما را و تقویت کند جسد حیوانات را .[۴۳۴]

شرابخوار در دستان علی

ولید بن عقبه که برادر مادری عثمان بود توسط عثمان او را حاکم و استاندار کوفه شد ولید بواسطه میگساری، صبح هنگام با حالت مستی در مسجد جامع کوفه آمد و طبق معمول با مردم نماز جماعت گزارد در اثنای نماز بنای بد مستی نهاد و اشعار عاشقانه خواند و چون به حال خود نبود به جای دو رکعت چهار رکعت نماز صبح را خواند سپس رو به جماعت پشت سر خود کرد و گفت: امروز نشاط خوبی دارم اگر بخواهید می‌توانم زیادتر هم بخوانم؟!

[صفحه ۲۶۸]

ولید استفراغ کرد و سپس بیهوش به زمین افتاد جمعی از حاضران که ناظر اوضاع بودند انگشتر استاندار مست را از دستش خارج

کردنـد یکی از این چند نفر جندب بن زهیر بود که وقتی به عثمان قضیه را گفت: عثمان او را با تازیانه زد آنها پیش عایشه رفتند و بی‌اعتنایی عثمان را به حرکت زشت ولیـد عنوان کردند، آنگاه خدمت علی (علیه‌السـلام) رفتند. علی (علیه‌السـلام) نزد عثمان آمد و فرمود: اجرای حکم الهی را دربـاره تبهکـاران را تعطیـل نمودی و افرادی را که شـهادت به فسق برادرت ولیـد دادنـد کتـک زدی و احکام خدا را دگرگون ساختی با این که عمر بن خطاب به تو دسـتور داد که مردان بنی امیه و مخصوصا اولاد ابی‌معیط را بر گردن مردم مسلط مکن! چرا این فاسق را بر سر مردم مسلط کردی؟!

عثمان پرسید: اکنون نظر شما چیست و چه باید کرد؟ حضرت فرمود: باید فوری ولید را از حکومت کوفه معزول نمائی و دیگر هیچ کاری به وی محول نکنی، سـپس شـهود را احضار کن اگر گواهی آنها از روی گمان و دشـمنی نبود بایـد حد شـرابخوار را درباره ولید جاری نمایی.

عثمان؛ سعید بن عاص را استاندار کوفه کرد؛ ولید وقتی وارد مدینه شد و نزد عثمان رسید عثمان ولید را خواست و لباس فاخری (به جـای لبـاس محکومین) به وی پوشانیـد و با کمال عزت او را در اتاقی نشانیـد آنگاه اعلام کرد هر کس می‌خواهـد برود و او را حد بزند!

هر کس برای حـد زدن او می‌رفت ولیـد او را به یاد خویشاوندی خود با خلیفه می‌انداخت و می گفت: دست از من بردار و خلیفه را نسبت به خود خشمگین مساز، و او هم خودداری می‌نمود.

همین که علی (علیه‌السـلام) این صحنه سازی خلیفه مسلمین را دید، سخت خشمگین شد و به تازیانه به دست گرفت و در حالی که فرزنـد بزرگش امام حسن (علیه‌السـلام) نیز در خدمتش بود وارد اتاق شد. ولید باز همان سـخنانی که به دیگران گفته بود و آنها را فریب و مرعوب کرده بود را به زبـان آورد، علی (علیه‌السـلام) فرمود: سـاکت بـاش! بنی اسـرائیل چون اجرای حـدود الهی را تعطیل نمودنـد نابود شدنـد اگر من هم به خاطر خویشاونـدی تو با خلیفه از اجرای حـدود الهی صـرف نظر کنم مؤمن نیسـتم ولیـد که دید حضرت مصمم است که او را حد بزند

[صفحه ۲۶۹]

برخاست تا از چنگ حضرت فرار کند ولی علی (علیه‌السلام) او را گرفت به زمین کوبید آنگاه با تازیانه‌ای که دو شاخه داشت ولید را بـه زیر ضـربات محکـم و پی در پی خـود گرفت و ۸۰ تازیـانه به او زد. عثمـان که هیـچ انتظـار به زمین زدن برادرش، آن هم در حضور خود او را نداشت گفت: یا علی! تو حق نداری که با ولید این طور رفتار کنی حضـرت فرمود: ولید شـراب خورده و مرتکب فسق گردیده و مانع شده که حکم خدا جاری شود او شایسته کیفری بیش از این است که دیدی. [۴۳۵].

ثروت امام علی

امـام صـادق (علیه‌السـلام) فرمود: حضـرت علی (علیه‌السـلام) روزی از کنار جمعی از قریش عبور می کرد، آنها وقتی پیراهن کهنه و پاره آن حضـرت را دیدنـد اظهار کردند که علی (علیه‌السـلام) فقیر و تهیدست است و بر اثر فقر پیراهن پاره پوشـیده است، هنگامی که امام علی (علیه‌السـلام) سخن آنها را شنید به متصدی نخلستانهای احداثی خود فرمود: امسال خرماها را به فقرانده بلکه خرماها را به بازرگانان بفروش و پول آنها را در همان انباری که خرماها را در آنجا جمع می کردی بگذار.

متصدی طبق دستور علی (علیه‌السلام) رفتار نمود آنگاه جوالی پر از پول تهیه شد و آن را در انبار گذاشت.

سپس علی (علیه‌السـلام) برای همان‌هـایی که حضـرتش را تهیـدست می‌پنداشـتند، پیام فرسـتاد و آنها را دعوت کرد آنان به حضور علی (علیه‌السـلام) آمدنـد، سـپس امام برای پـذیرائی خرما طلبیـد متصـدی برای آوردن خرما از انبار بالا هنگام پائین آمدن پایش به جوال خورد و جوال پاره شد و پولهای زیاد آن در زمین پخش گردید.

آن افراد از روی تعجب گفتند: ما هذا یا ابالحسن؛ ای علی! این پولهای زیاد چیست؟

آن حضرت در پاسخ آنها فرمود: هذا مال من لا مال له؛ این مال کسی است که مال

[صفحه ۲۷۰]

ندارد! سپس جلو چشم آنها، آن پولها را تقسیم کرده و برای مستمندانی که هر سال برایشان خرما می‌فرستاد، فرستاد و به آنها نشان داد که ساده زیستی علی (علیه‌السلام) به خاطر فقر آن حضرت نیست [۴۳۶].

زودتر می‌دانست خلیفه خواهد شد

وقتی که آن گروه شش نفره برای تعیین خلیفه پس از عمر بن خطاب در خانه، شورا گرفتند. مقداد بن اسود که از یاران ممتاز و مخلص علی (علیه‌السلام) بود آمد و به آنها گفت: مرا نیز با خود شرکت دهید که من برای رضای خدا نصیحتی داشته و خیری برایتان در نظر دارم، آنها نپذیرفتند، مقداد گفت: پس لااقل بگذارید سرم را در خانه داخل کنم و سخنی از من بنشوید، آنها این را هم نپذیرفتند آنگاه گفت:

حال که نمی‌پذیرید پس با آن مردی که در جنگ بدر حضور نداشته، و در بیعت رضوان شرکت نکرده و در جنگ احد فرار نموده بیعت نکنید و او را خلیفه نکنید.

در اینجا عثمان که جزو جلسه بود گفت: هان به خدا سوگند اگر زمام حکومت را بدست بگیرم تو را به صاحب اولت برمی‌گردانم.

چون مرگ مقداد فرا رسید گفت: به عثمان خبر دهید که من به صاحب اول و آخرم بازگشتم. چون خبر مرگ وی به عثمان رسید (و خاطرش از مقداد آسوده شد رسم سیاست و سیاست بازان را بجا آورد) آمد تا بر سر قبرش رسید و ایستاد و گفت: خدا تو را رحمت کند خوب بودی هر چند که [... ۴۳۷].

غصب خلافت از دیدگاه پدر ابوبکر

سعید بن مسیب می‌گوید: چون پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم رحلت نمود شهر مکه از این خبر ناگوار به لرزه افتاد، ابوقحافه (پدر ابوبکر) گفت: چه خبر است؟

گفتند: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وفات یافته است. گفت: چه کسی زمام امور خلاف را بدست گرفته؟ گفتند: پسر تو ابوبکر!!!

[صفحه ۲۷۱]

گفت: آیا بنی شمس و بنی مغیره (دو قبله از عرب) به این امر (خلافت) راضی شدند؟ گفتند: آری، گفت: برای آنچه خدا بخشید. جلوگیری نیست، و نسبت به آنچه خدا بازداشته بخشنده‌ای نباشد، چه عجب است این امر، شما (بنی عبد شمس و بنی مغیره) در امر نبوت نیز با پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به نزاع و جنگ برخاستید و در امر خلافت (که به ناحق غصب شده) با مسالمت عمل کردید و آن را پذیرفتید!!

البته که این از مشکلات روزگار است که گریزی از آن نیست [۴۳۸].

نامه ابوبکر به پدر در مورد خلافت

وقتی که ابوبکر خلیفه شد به پدر خود ابوقحافه نامه‌ای نوشت که بسیار قابل توجه و تعمق است. و اما مضمون نامه:

این نامه‌ایست از خلیفه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به سوی ابوقحافه

اما بعد؛

بـدرستی که مردم راضـی به خلافت من شدند، پس امروز خلیفه خداوند هسـتم و اگر تو به سوی من بیایی از برای تو خوب خواهد بود!! [۴۳۹] وقتی پدر ابوبکر نامه پسرش را خواند به حامل همراه نامه گفت:

چه چیزی باعث شد که مردم از خلافت علی (علیه‌السلام) سر باز زنند؟

نامه رسان ابوبکر به ابوقحافه گفت: علی (علیه‌السـلام) کم سن بود و بسـیاری از بزرگان قریش بدست او کشـته شده بودند و ابوبکر از علی (علیه‌السلام) در سن و سال بزرگتر بود لذا به این جهت پسر تو را خلیفه خدا کردند.

ابوقحافه گفت:

اگر امر امامت و خلافت به سن و سال است، من در سن بزرگترم از ابوبکر، پس من سزاوارترم.

[صفحه ۲۷۲]

بدرستی که بر علی (علیه‌السـلام) ظلم کرده‌اند و حق او را غصب کرده‌اند. بدرستی که من شاهد بودم که رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سلم در حضور ما با علی (علیه‌السلام) بیعت کرد و امر کرد به ما که با علی (علیه‌السلام)بیعت کنیم.

سپس ابوقحافه جواب نامه پسرش ابوبکر را چنین نوشت:

نامه تو به من رسید و یافتم مضمون آن نامه را.

ای مرد احمق! بعضی از مطالب در نامه تو با بعضی دیگر آن تناقض دارد؛

تو یک بار می‌گویی من خلیفه خـدا هسـتم و یک بار می‌گویی خلیفه رسول و یکبار می‌گویی که مردم مرا انتخاب کردنـد و به امر خلافتم راضی شدند

پس او را از این امر شنیع بسیار منع کرد و تصریح کرد که انتخاب خلیفه با خداست نه با رأی مردم!!! [۴۴۰].

اجل نگهبان مرد است

علی (علیه‌السـلام) در پـای دیوار کجی نشسـته بود و میـان مردم داوری می‌کرد. شخصـی به آن حضـرت گفت: اینجا منشـین که در شرف سـقوط است. علی (علیه‌السـلام) فرمود: اجـل نگهبـان من است. همین که علی (علیه‌السـلام) برخـاست دیوار خراب شـد.امـام صادق (علیه‌السلام) فرمود: علی (علیه‌السلام) از این گونه کارها می‌کرد و این یقین است. [۴۴۱].

قضا و قدر الهی

اصـبغ بن نبـاته گفت: علی (علیه‌السـلام) از پـای دیـوار کجی حرکت کرد و پـای دیوار دیگر نشـست، همین که مورد اعـتراض قرار گرفت که یا علی (علیه السـلام)می‌خواهی از قضا و قـدر الهی فرار کنی، حضـرت پاسخ داد از قضا و قدری به قضا و قدر دیگر فرار می‌کنم. [۴۴۲].

[صفحه ۲۷۳]

چرا قصاص دو بار انجام شود

مردی توسط شـخص دیگری کشته شد، برادر مقتول شخص قاتل را نزد عمر بود، عمر بن خطاب حکم کرد که برادر مقتول شخص قاتل را قصاص کند و بکشد؛ برادر مقتول،شـخص قاتل را به قدری زد که یقین پیدا کرد او را کشته است و او از دنیا رفته است. لذا جسم او را رها کرد و رفت، اولیای قاتل، او را برداشـته دریافتنـد که زنـده است لـذات به درمان او پرداختنـد و او را مداوا کردند و

بعد از مدتی حال قاتل خوب شد، برادر مقتول وقتی او را سالم دید مجدد مدعی قصاص و کشتن او شد و عمر بن خطاب نیز دوباره حکم قتل وی را صادر کرد. نزاع آنها ادامه داشت تا اینکه مطلب را نزد حضرت علی (علیه‌السلام) رسیده شد و از آن حضرت درخواست قضاوت را کردند. امام (علیه‌السلام) نزد عمر رفت و حکم او را لغو کرد و فرمود:

ابتدا قاتل باید شکنجه‌هایی را که توسط برادر مقتول بر او وارد شده قصاص کند. سپس او را بکشد، برادر مقتول چون جان خود را در خطر دید از قصاص صرف نظر کرد.

آنگاه عمر در پایان ماجرا دست به دعا برداشت و گفت: سپاس خدای را، یا اباالحسن! شما خاندان رحمت اید. آنگاه گفت: اگر علی (علیه السلام) نبود عمر هلاک می‌شد.

شهیدی بر نخل خرما

رشید از اصحاب و یاران خاص علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) و صاحب اسرار آن حضرت است و از ایشان علم بلایا منایا را آموخته بود. روایت کرده‌اند که روزی حضرت امیر (علیه‌السلام) با اصحاب خود به نخلستانی آمد و در زیر درخت خرمایی نشست و از میوه آن درخت تناول کرد. رشید عرض کرد: چه نیکو رطبی بود.حضرت فرمود: که یا رشید! تو را بر چوب این درخت بر دار خواهند کشید. از آن پس رشید آن درخت را آبیاری می‌کرد تا آنگاه که درخت را قطع کردند و دانست که مرگش نزدیک است. چندی بعد ابن‌زیاد او را احضار کرد و از او خواست که از امام علی (علیه‌السلام) پیروی نکند. اما وی اعتنایی نکرد. ابن‌زیاد از او پرسید که امام عاقبت تو را چگونه خبر داده است. رشید گفت: که امام فرمود: دستها و

[صفحه ۲۷۴]

پاها و زبانم را خواهی برید. ابن‌زیاد به تصور باطل خود دانست دروغ امام را افشاء کند.

لذا دستور داد دستها و پاهای او را ببرند و زبانش را سالم نگاه دارند. امام پس از مدتی متوجه شدند او از حال آینده مسلمانان سخن می‌داند و نزدیک است که مردم را بر این زیاد بشوراند پس ابن‌زیاد دستور داد زبان رشید هجری را نیز بریدند و او را شهید کردند.

او را رو سفید می‌بینم

هنگامی که خلیفه دوم برای فتح بیت المقدس به مشورت با اصحابش نشست، نظر آنان را نپسندید و چون با حضرت علی (علیه‌السلام) مشورت کرد و راهنمایی آن حضرت را دریافت، آن را پذیرفت. آنگاه رو به اصحابش کرد و گفت:

من جز به مشورت و سخن علی (علیه‌السلام) رفتار نمی‌کنم و او را در مشورت می‌ستایم و او را رو سفید می‌بینم. [۴۴۳].

و زمانی که ابوبکر قصد لشکر کشی به شام را گرفت به مشاوره با اصحاب خویش پرداخت، لکن نظر آنان را نپسندید و چون با علی (علیه‌السلام) مشورت کرد، پیشنهاد حضرت را پذیرفت و رو به مردم کرد و گفت: این علی (علیه‌السلام) وارث علم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است هر که در راستی او شکند منافق است. [۴۴۴] و خلیفه دوم می‌گفت: خداوند مرا رها نکند در شهری که ابوالحسن در آن نباشد و مرا رها نکند در شرایطی که او بر آن نباشد. [۴۴۵].

حق با علی است

مردی در نزد عمر، امام علی (علیه‌السلام) را به خود خواهی متهم کرد، خلیفه دوم رو به آن مرد کرد و گفت: کسی مانند علی حق دارد که تکبر ورزد به خدا سوگند اگر شمشیر او

[صفحه ۲۷۵]

نبود، اساس اسلام استوار نمی‌شد، علاوه بر آن او داناترین فرد این امت است در قضاوت، و با سابقه‌ترین و شریف‌ترین آنان است. [۴۴۶] لذا خلیفه دوم برای دریافت خراج از پیروان ادیان دیگر نظر حضرت علی (علیه‌السلام) عمل می‌کرد [۴۴۷] و بارها عمر در نزد مردم می‌گفت: زنان عاجزند تا کسی چون علی (علیه‌السلام) را به دنیا آورند. [۴۴۸].

شهید ولایت علی بن ابی‌طالب

مالک بن نویره از صحابه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و از یاران باوفای امام علی (علیه‌السلام) است. او از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیده بود که مقام جانشینی از آن علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) است. پس از ارتحال پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وارد مدینه شد تا جانشین راستین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را بیابد. چون ابوبکر را بر منبر دید از او سؤال کرد که تو آن برادر تمیمی ما نیستی؟ و چون جواب آری شنید؛ گفت: بر آن وصی حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم (علی (علیه‌السلام)) چه پیش آمده که مرا به ولایت او امر کرده‌اند؟ وقتی برای او ماجرای غصب خلافت را تعریف کردند و دید حضرت علی (علیه‌السلام) خانه‌نشین شده است گریست و گفت: هیچ کاری حادث نشده بلکه شما در کار پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم خیانت کرده‌اید. سپس رو به ابوبکر می‌کند و می‌گوید: چه کسی تو را بر این منبر بالا برده؟ آنگه ابوبکر فرمان داد او را بیرون کنند می‌گویند قنفذ و خالد بن ولید برخاستند و او را از مسجد بیرون کردند و او در حالی که بر اسب خویش سوار می‌شود بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم درود می‌فرستاد. شیعه و سنی نقل کرده‌اند که چند روز بعد مالک به دست خالد بن ولید و طبق فرمان ابوبکر کشته شد و سر او را زیر دیگ در آتش گذاشتند و در همان شب که او را کشتند خالد با همسر او همبستر شد و و طایفه مالک را کشت و زنان ایشان را اسیر کرد و به مدینه آورد. آنهم به علت صرفا نپذیرفتن حکومت و خلافت ابوبکر؟!!!

[صفحه ۲۷۵]

احتجاج امام علی با ابوبکر

حضرت امام صادق (علیه‌السلام) از پدرانش روایت می‌کند، چون ابوبکر پایه‌های خلافت خود را محکم یافت جهت عذر آوردن نزد امام عی (علیه‌السلام) می‌رود و به حضرت می‌گوید: یا اباالحسن (علیه‌السلام) به خدا سوگند میل و رغبتی به خلافت نداشتم و خود را از دیگران به این مقام سزاوارتر نمی‌دانم.

امام علی (علیه‌السلام): اگر مسأله چنین است پس چه چیز تو را به این کار وادار کرد؟

ابوبکر عرض کرد: از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: خداوند امت مرا به گمراهی جمع نمی‌کند، چون جماعت مردم را دیدم و مخالفانی مشاهده نکردم این مقام را پذیرفتم.

امام علی (علیه‌السلام): آیا من و گروهی چون سلمان، عمار، ابوذر و [... ۴۴۹] که از بیعت با تو امتناع ورزیدند، افرادی از این امت بودند یا نه؟

ابوبکر: آری شما و همه ایشان از امت بودید.

امام علی (علیه‌السلام): در این صورت حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با مخالفت این گروه را، برای خود دلیل خلافت محسوب می‌کنی؟

ابوبکر: من تا خاتمه کار خلافت، از مخالفت ایشان بی‌اطلاع بودم و چون مطلع شدم ترسیدم با کنار کشیدنم، مردم از دین برگردند.

امام علی (علیه‌السلام): بگو چه خصوصیاتی را خلیفه باید داشته باشد؟

ابوبکر: خیرخواهی و وفا و عدم چاپلوسی و نیک سیرتی و عدالت خواهی و عالم بودن به کتاب و فصل الخطاب و داشتن زهد و دفاع از مظلومین.

امام علی (علیه‌السلام): تو را به خدا: این صفاتی را که گفتی، آیا در وجود خود می‌یابی یا در وجود من؟

ابوبکر: در وجود تو یا اباالحسن (علیه‌السلام).

[صفحه ۲۷۷]

امام علی (علیه‌السلام): تو را به خدا: آیا دعوت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را، نخست من اجابت کردم یا تو؟

ابوبکر: البته تو.

امام علی (علیه‌السلام): آیا سوره برائت را در موسم حج به مشرکان من ابلاغ کردم یا تو؟

ابوبکر: بلی؛ تو قرائت کردی.

امام علی (علیه‌السلام): آیا در موقع هجرت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم من جان خود را سپر آن حضرت قرار دادم یا تو؟

ابوبکر: الحق که تو بودی.

امام علی (علیه‌السلام): آیا در روز غدیر من مولای تو و همه مسلمانان شدم یا تو؟

ابوبکر: بلکه، تو.

امام علی (علیه‌السلام): آیا در آیه زکات، ولایتی که بر ولایت خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هم ردیف آمده مربوط به تو است یا من؟

ابوبکر: مربوط به تو است.

امام علی (علیه‌السلام): آیا پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم برای مباهله مشرکین نصارا با اهل و فرزندان من به سوی آنها خارج شد یا با تو و فرزندانت؟

ابوبکر: نه با شما و فرزندانت خارج شد.

امام علی (علیه‌السلام): آیا آیه تطهیر درباره من و اهل بیتم نازل شده یا درباره تو و اهل بیت تو؟

ابوبکر: یقینا برای تو و اهل بیت تو نازل شد.

امام علی (علیه‌السلام): آیا در زیر کساء من و همسرم و فرزندانم به دعای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مشمول واقع شدیم یا تو؟

ابوبکر: بلی تو و اهل و فرزندانت بودند.

امام علی (علیه‌السلام): آیا منم صاحب آیه یوفون بالنذر و یخافون یوما کان شره مستطیرا یا تو هستی؟

[صفحه ۲۷۸]

ابوبکر: البته تویی.

امام علی (علیه‌السلام) آیا تو بودی آنکه آفتاب برای او برگشت تا او نماز خود را خواند سپس آفتاب غروب کرد یا من بودم؟

ابوبکر: تو بودی.

امام علی (علیه‌السلام): آیا تو بودی آنکه در روز احد از جانب آسمان او را چنین خطاب کردند. لا سیف الا ذوالفقار لا فتی الا علی یا من بودم؟

ابوبکر: البته تو بودی...

امام علی (علیه‌السلام): آیا آنکه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را به سوی طایفه جن مأموریت داد و او مأموریت را پذیرفت تو

بودی یا من؟

ابوبکر: یا علی تو بودی.

امام علی (علیه‌السلام): آیا منم که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علم قضا و فصل الخطاب دلالت کرد و فرمود: علی اقضاکم یا تویی؟

ابوبکر: تو بودی

امام علی (علیه‌السلام): آیا تو بودی آن کسی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در حق او به فاطمه علیهاالسلام فرمود: تو با کسی ازدواج کردی که از حیث ایمان و اسلام بر همه مقدم است یا من بودم؟

ابوبکر: آن شخص تو بودی.

امام علی (علیه‌السلام): آیا تو بودی در روز بدر که ملک‌های هفت آسمان به او سلام دادند، یا من بودم؟

ابوبکر: البته تو بودی [... ۴۵۰].

امام علی (علیه‌السلام) از مناقب خویش می‌گفت و ابوبکر آن را تصدیق می‌کرد. آنگاه امام به او فرمود: پس چه چیز تو را از خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و دین خدا باز داشته و مقامی را که اهلیت آن را نداری تصاحب کردی؟

[صفحه ۲۷۹]

ابوبکر در این حال به گریه افتاد و عرض کرد: راست فرمودی امروز را به من مهلت بده تا در این مبارزه بیندیشم. آنگاه به سوی خانه خود مراجعه کرد. سحرگاه ابوبکر به خدمت امام علی (علیه‌السلام) آمد و گفت: یا اباالحسن دستت را باز کن تا با تو بیعت کنم و ماجرای خواب شب گذشته خود را که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به او بی‌اعتنایی کرده و به او فرموده، که حق را به اهلش بازگرداند را برای حضرت تعریف کرد.

علی (علیه‌السلام) دست خود را گشود و ابوبکر با امام دست بیعت داد و آنگاه امام علی (علیه‌السلام) به او فرمود: این واقعه را برای مردم در مسجد بازگو کنند. ابوبکر به سوی مسجد روان شد، لکن در راه عمر با او برخورد کرد و چون ماجرا را شنید او را از این عمل بازداشت. [۴۵۱].

خدایا! این جماعت مرا بیچاره کردند

علی (علیه‌السلام) برای اتمام حجت خویش بر مردم و هم برای دفاع از حقوق الهی خویش سه شب متوالی بعد از ارتحال پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم، در حالی که حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام را سوار مرکب می‌کرد و به همراه حسن و حسین (علیه‌السلام) شبانه در خانه مهاجران و انصار می‌رفت و آنان را به بیعت با خود فرا می‌خواند. حضرت زهرا علیهاالسلام برای همسر خود از آنان استمداد می‌کرد و آنان جز اظهار تأسف کاری نمی‌کردند و می‌گفتند: اگر علی (علیه‌السلام) پیش از ابوبکر به ما روی می‌آورد ما هرگز از او روی نمی‌گردانیدیم. امام در پاسخ آنها می‌فرمود: آیا شایسته بود که من بدن مطهر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را بدو غسل و کفن و دفن در خانه رها سازم و برای بدست آوردن خلافت به ستیز برخیزم. در این ۳ شب فقط جمعا ۴۴ نفر به حضرت پاسخ مثبت دادند. در پایان حضرت به آنها فرمود: که صبح با سرهای تراشیده و اسلحه به دست برای عقد پیمان با مرگ آماده شوید اما صبح فقط ۴ نفر یعنی: سلمان، ابوذر، مقداد و زبیر اجابت فرمان علی (علیه‌السلام) را کردند.

در آن هنگامه حضرت دست‌های خود را بالا- برد و چنین گفت: خدایا! این جماعت مرا بیچاره کردند، آنگونه که بنی اسرائیل، هارون را، خداوندا تو پنهان و آشکار ما را

[صفحه ۲۸۰]

می‌دانی، سوگند به کعبه، سوگند به مسافران کعبه و ... اگر نبود پیمانی که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم به من رسانیده بود همه مخالفان را به رود مرگ می‌انداختم و صاعقه‌های هلاکت را فرو می‌باریدم، تا بعد از اندک زمانی حقیقت را بفهمند...

و هنوز ۱۰ روز از رحلت پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم نگذشته بود که فدک با علی (علیه‌السلام) اهدایی پیامبر به حضرت زهرا علیهاالسلام به دستور خلیفه ابوبکر!! اشغال شد و آنچه را که نباید می‌شد...

جانشین واقعی

روزی مردی نزد ابی‌بکر آمد و گفت: ای جانشین رسول خدا، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من وعده فرموده که سه مشت خرما به من بدهد. ابوبکر گفت: علی را نزد من بخوانید، علی (علیه‌السلام) آمد، ابوبکر گفت: یا اباالحسن! این مرد می گوید: که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به او وعده فرموده که سه مشت خرما به او بدهد، پس شما به او بدهید!!

حضرت سه مشت خرما به او داد. ابوبکر گفت: تعداد آن خرماها را به شمارید، وقتی شمردند دیدند که هر مشت خرما شصت خرما بوده است.

ابوبکر گفت: به راستی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در شب هجرت که از مکه به سوی مدینه بیرون می‌شدیم درست فرمودند: که ای ابابکر، کف من و کف (دست) علی در عدل (یا عدد) برابر است. [۴۵۲].

حق طرفداران اندکی دارد

روزی عبدالرحمن بن ابی‌لیلی در حضور امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) برخاست و عرض کرد: ای امیرمؤمنان (علیه‌السلام) از شما پرسش می‌کنم تا چیزی را از شما فرا گیرم، البته منتظر بودیم که درباره کار خودت چیزی بفرمایی اما چیزی نفرمودی. آیا از کار خویش به ما خبر نمی‌دهی که آیا (این سکوت شما) به دلیل سفارش پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم است یا نظر خودتان چنین است؟ همانا ما درباره شما گفتار فراوانی گفته‌ایم، و مطمئن‌ترین آنها

[صفحه ۲۸۱]

همان است که از زبان خودتان بشنویم و از شما بپذیریم. ما می گفتیم: اگر حکومت پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به دست شما می‌رسید احدی با شما به نزاع نمی‌پرداخت، به خدا سوگند اگر از من در این باره بپرسند نمی‌دانم چه بگویم؟

آیا چنین خیال کنیم که این جماعت به آنچه که در آنند از شما شایسته‌ترند؟ اگر چنین بگویم پس به چه دلیل رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در بازگشت از حجة الوداع شما را نصب نمود و فرمود: ای مردم هر که من مولای اویم پس علی مولای اوست و اگر شما از آنان نسبت به آنچه که آنها در آنند شایسته‌تری پس برای چه ما ولایت آنها را بپذیریم؟

امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) فرمود: ای عبدالرحمان همانا خدای متعال پیامبر خود صلی الله علیه و آله و سلم را به نزد خود برد و من در آن روز نسبت به مردم از شایستگی خود به این لباسم شایسته‌تر بودم و همانا از جانب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من سفارشی شده بود که اگر مرا مسخر خود نمودید، بخاطر اطاعت از خدا اقرار کنم و بپذیریم و همانا نخستین چیزی که پس از آن حضرت (یا پس از غصب خلافت) از حقمان کاسته و ضایع شد ابطال حق ما در خمس بود پس چون کار ما سست گشت، چوپانی چند از قریش در ما طمع ورزیدند و همانا مرا حقی بر مردم است که اگر بدون درخواست و درگیری به من بازگردانند می‌پذیرم و به انجامش بر می‌خیزم و آن تا مدت معلومی ادامه خواهد یافت و من بسان مردی هستم که از مردم در مدت معینی طلبی دارد، اگر در پرداخت مال او تسریع کنند آنرا بگیرد و سپاسشان گوید: و اگر به تأخیر اندازند بالاخره آن را می‌ستاند بدون اینکه دیگر مورد سپاس قرار گیرد، و من مانند مردی باشم که راه سهولت و نرمی را پیش می گیرد اما در نظر مدرم بسان حیوان

چموشی جلوه می کند.

جز این نیست که همیشه حق از این راه شناخته می‌شود که طرفداران اندکی از مردم دارد، پس هرگاه سکوت کردم از من صرفنظر کنید که اگر مطلبی پیش آید که نیازمند پاسخ باشید شما را هدایت خواهم کرد، پس تا آنگاه که من دست می‌دارم شما نیز دست از من بدارید. عبدالرحمن گفت: ای امیرمؤمنان بجان خودت سوگند که شما همانطور که پیشینیان گفته‌اند:

[صفحه ۲۸۲]

بجانب سوگند که هر کس را خواب بود بیدار نمودی، و بگوش هر کسی که گوش شنوا داشت رسانیدی [۴۵۳].

بیعت اجباری

عدی بن حاتم می گوید: به خداوند سوگند! ددر طول عمرم هرگز دلم به حال کسی آنطور که به حال علی (علیه‌السلام) در هنگام بردنش نزد ابوبکر برای بیعت نسوخته است؛ مهاجمان در حالی که بازوان علی (علیه‌السلام) را بسته بودند حضرت را کشان کشان پیش خلیفه بردند. در میان این مهاجمان خالد بن ولید، عبدالرحمان بن عوف، عمربن خطاب، زیدبن سالم، قنفذ، اسیدبن حضیر و سلمهٔ بن اسلم به چشم می‌خوردند. سلمان می گوید: چون حضرت را نزد ابوبکر بردند عمر از او خواست تا بیعت کند و گرنه او را خواهد کشت. حضرت فرمود: با کشتن من بنده خدا و برادر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را کشته‌اید و دلایل خود را بر ولایت خود بیان داشت.

سرانجام چون ابوبکر مقاومت امام را دید گفت: اگر بیعت نکنی تو را به آن مجبور نمی کنم. آنگاه حضر به عنوان تظلم خود را به قبر پاک پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم رسانید و با ناله سوزناک همان آیه‌ای را که هارون در وقت شکایت از بنی اسرائیل به حضرت موسی (علیه‌السلام) خوانده بود را قرائت کرد:

ای برادر پس از تو این گروه مرا ناتوان شمردند و نزدیک بود که مرا بکشند...

خلیفه در منزل عباس بن عبدالمطلب

در میان بزرگان، عباس بن عبدالمطلب عموی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در جمع مسلمانان از موقعیت بالایی برخوردار بود و باید به طریقی او را به امر بیعت با خلیفه متقاعد می‌ساختند.

بنابراین دو شب پس از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ابوبکر به همرده عمر و ابوعبیده و

[صفحه ۲۸۳]

مغیرهٔ بن شعبه راهی خانه عباس شدند و ابوبکر ماجرای خلافت خویش را بیان کرد و از او خواست که از سایرین تبعیت کند... سپس به او نیز وعده‌ها داد.

عباس در جواب او چنین گفت:

...تو ای ابوبکر، اگر این امر را به واسطه نزدیکی به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به دست آوردی؟ که در واقع حق ما را تصاحب کرده‌ای. اگر با رأی و اجماع مسلمانان به خلافت رسیدی که ما نیز از مؤمنان هستیم و ما به خلافت تو رضایت نداریم. و اما آنچه را که می‌خواهی به من و فرزندانم بدهی، اگر حق خلافت به تو اختصاص دارد که برای خود نگهدار، اما اگر حق مؤمنان است که مسلما تو را در بخشش آن حقی نیست. آنان وقتی که چنین دیدند از نزد عباس نامیدانه خارج شدند. [۴۵۴].

تو در ردیف کافرانی

پس از غصب فدک مأموران خلیفه بازور سرنیزه کارگران حضرت فاطمه علیهاالسلام را از باغ فدک بیرون کردند و خود امور آنجا را به دست گرفتند. حضرت فاطمه علیهاالسلام با گروهی از زنان بنی هاشم به قصد بازگیری حق خود در مسجد پیش خلیفه حاضر شد. ابتدا حضرت برای محاکمه او خطبه مفصلی را ایراد کرد، آنگاه به ابوبکر فرمود: چرا مرا از حق مسلم خویش بازداشتی؟ ابوبکر پاسخ داد: از پدرت شنیدم که فرمود: پیامبران از خود چیزی به ارث نمی‌گذارند. حضرت فاطمه علیهاالسلام فرمود: فدک را پدرم در حال حیات خود به من بخشیده بود (یعنی ارث نبود بلکه بخششی بوده در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و من در زمان او مالک فدک بودم.

خلیفه از حضرت فاطمه علیهاالسلام شاهد طلبید!!!

حضرت در جواب فرمود: آیا از من که از محصول آن برداشت می‌کردم و فدک در اختیارم بوده شاهد می‌خواهی، یا از آنان که فقط ادعایی بیش ندارند؟

ابوبکر راضی نشد که فدک را پس دهد؛ لذا حضرت فاطمه علیهاالسلام امام علی (علیه‌السلام) و

[صفحه ۲۸۴]

حسنین علیهم‌السلام و ام ایمن و غلامی از غلامان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به نام رباح و اسماء بنت عمیس را بعنوان شاهد معرفی کردند.

همه گواهان معرفی شده، مالکیت حضرت فاطمه علیهاالسلام را در مورد فدک در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تأیید کردند، در آن میان باز علی (علیه‌السلام) پس از اقامه شهادت شهود، خلیفه را به اشتباه خود متوجه ساخت، زیرا از کسی خلیفه طلب شاهد کرده که خود مالک قطعی آن با علی (علیه‌السلام) بوده است.

خلیفه از علی (علیه‌السلام) گواه خواست.

حضرت فرمود: مدت هاست که فدک در اختیار ماست و اضافه کرد: آیه انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا در حق چه کسانی نازل شده است؟ در حق ما، یا در حق غیر از ما؟

ابوبکر گفت: این آیه در حق شما نازل شده!!!

امام فرمود: با این حساب اگر شهودی بالفرض شهادت به گناه دختر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دهد، چه حکمی خواهی داد؟

ابوبکر گفت: مانند سایر زنان مسلمان عمل کرده و به او حد جاری می‌کنم!!!

حضرت فرمود: در این صورت تو در ردیف کافران قرار می‌گیری، زیرا شهادت خدا را به طهارت و پاکی فاطمه علیهاالسلام رد کردی و شهادت مردم را بر علیه او قبول می‌کنی.

اکنون نیز در مورد فدک چنین می‌کنی!!!

شورای ساختگی، نقشه‌ای شیطانی

عبدالفتاح عبدالمقصود در کتاب الامام علی (علیه‌السلام) می‌نویسد: عمربن خطاب اگر چه در وصیت خود شخص معینی را در مقام خلافت انتخاب نکرد اما بر اساس نقشه‌ای میان ۶ نفر، خلافت را محدود کرد. بعد اضافه می‌کند نویسنده که: آیا خلیفه با ترسیم این نقشه، علی (علیه‌السلام) را از خلافت محروم نکرد؟ و اگر شورا این است است، پس عمر چه حق انتخابی برای مردم قایل می‌شود؟ به هر حال وقتی عمر اعضای شورا را به حضور

[صفحه ۲۸۵]

خواست و پس از گفتگویی کوتاه رو به ابوطلحه انصاری کرد و گفت: پس از آنکه مرا به خاک سپردند، ۵۰ نفر از انصار را جمع

کنید و شمشیرها را از نیام بیرون کشید. این ۶ نفر [۴۵۵] را در خانه‌ای محبوس کنید و ۳ روز به آنها مهلت دهید. در این ۳ روز آنها باید از میان خودشان یک نفر را به خلافت انتخاب کنند؛ اگر پس از ۳ روز؛ ۵ نفر از آنها به انتخاب یکی از آن ۶ تن، موافق بودند و یکی مخالف بود، گردن آن یک نفر مخالف را با شمشیر بزنید، و اگر ۴ نفر از آنها موافق بودند و دو نفر دیگر مخالفت ورزیدند، سر آن دو نفر مخالف را با شمشیر از تن جدا کنید، اگر برای انتخاب هر دو طرف بربر شدند، یعنی ۳ رأی در یک طرف و ۳ رأی در طرف دیگر جمع شد، در آن حال عبدالله بن عمر را حکم قرار دهید و اگر به حکم او نیز گردن ننهادند، آن سه نفری رأی شان معتبر است که عبدالرحمان بن عوف جزو آنهاست و شما باید جانب آنها را بگیرید. سپس اگر آن سه نفر دیگر مخالفت کردند، گردن بزنید و اگر پس از انقضای مدت سه روز، رأی ایشان به چیزی تعلق نگرفت و با هم مخالفت کردند در این صورت هر ۶ نفر را به دیار عدم بسپارید و مسلمانان برای خود زمامدار دیگری انتخاب کنند.

گفتنی است سعدابی وقاص و عبدالرحمان بن عوف هر دو از قبیله زهره بودند ضمنا عبدالرحمن بن عوف علاوه بر پیمان اخوت با عثمان؛ با خواهر ناتنی عثمان نیز ازدواج کرده بود از طرفی طلحهٔ بنی تمیمی مخالف علی (علیه‌السلام) بود پس بدین صورت علی (علیه‌السلام) فقط یک رأی می‌آورد، از سوی دیگر عبدالله بن عمر با امام علی (علیه‌السلام) نیز میانه خوبی نداشت و حکمیت او نیز به نفع علی (علیه‌السلام) یقینا تمام نمی‌شد...

همین که وصیت عمر در میان مردم خوانده شد عباس بن عبدالمطلب بزرگ خاندان بنی هاشم و عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بی‌درنگ نزد علی (علیه‌السلام) آمد و گفت: ای برادرزاده بهتر است در این شورا شرکت نکنی، زیرا عمر به این ترتیب خواسته است که امر خلافت را به عثمان وا گذارد.

امام فرمود: عمو! من همه اینها را خوب می‌دانم، با این همه در شورا شرکت می‌کنم

[صفحه ۲۸۶]

تا ثابت شود که با عضویت من در شورا، عمر مرا شایسته خلافت دانسته است و با اینکه پیش از این همیشه او می‌گفت، نبوت و خلافت در یک خانواده جمع نمی‌شود و برای اثبات مدعای خود آن را به پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نسبت می‌داد لذا من امروز در شورا شرکت می‌کنم تا معلوم شود که عمل خلیفه با روایت خود او در تناقض است. به هر تقدیر، بعد از دفن خلیفه، برگزیدگان عمر،در خانه‌ای در بسته جمع شدند و به گفتگو پرداختند و ابوطلحه جلو خانه ایستاد و در پی او ۵۰ نفر مرد مسلح آماده باش بودند در جلسه پس از سخنان عوف، طلحه که می‌دانست با وجود علی (علیه‌السلام) و عثمان کسی به او رأی نمی‌دهد و در ثانی رابطه‌اش نیز با علی (علیه‌السلام) تیره بود رأی خود را فورا به عثمان داد و به نفع او کنار رفت، زبیر رأی خود را به علی (علیه‌السلام) داد و کنار رفت. سعدابی وقاص که عداوت و کینه‌ای دیرینه با علی (علیه‌السلام) داشت رأی خود را به عبدالرحمن داد در این لحظه عبدالرحمن رو به علی (علیه‌السلام) و عثمان کرد و گفت کدامیک حاضر است حق خود را به دیگری واگذار کند و به نفع او کنار رود؟ و چون سکوت آن دو را دید گفت: من شما را گواه می‌گیرم که خود را از صحنه خلافت بیرون می‌برم تا یکی از شماها را برگزینم. آنگاه مردم را در مسجد پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم جمع کرد تا در حضور مردم رأی خود را اعلام کند. سپس رو به امام علی (علیه‌السلام) کرد و گفت: یا اباالحسن آیا دست بیعت به تو بدهم تا بر طبق کتاب خدا و سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و روش و برنامه شیخین (ابوبکر و عمر) عمل کنی؟ حضرت با کمال مردانگی فرمود: من برنامه دیگران را قبول ندارم و فقط مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و نظر خود عمل می‌کنم. آنگاه عوف رو به عثمان کرد و کف دست خود را به دست عثمان داد و همان جمله را تکرار کرد عثمان هم فی الفور گفت: سوگند می‌خورم که جز طریق شیخین به راهی نروم. در این هنگام عبدالرحمن بن عوف خلافت را به عثمان تبریک گفت و برای سومین بار طبقه نقشه‌ای شیطانی حکومت از مسیر ولایت منحرف شد آنگاه امام علی (علیه‌السلام) رو به عبدالرحمن و مردم قریش کرد و با لحن تأثرآمیزی

فرمود: امروز اولین

[صفحه ۲۸۷]

روزی نیست که شما به سبب دشمنی با ما، پشت در پشت هم داده‌اید به خدا سوگند که تو عثمان را به کرسی خلافت سوار نکردی، مگر به امید اینکه روزی عثمان خلافت را به تو برگرداند. اما در نزد خدا هر روزی شأنی دارد و هر وقتی اقتضایی.

خوشحالی بنی امیه

تاریخ سلطنت بنی امیه در روز زمامداری عثمان شروع شد. آنان پس از انتخاب او در شورا در این روز شادی کردند و به تشکیل جلسه‌ای پرداختند. عثمان در روز اول خلافت خود چون وارد خانه شد آنجا را مملو از اقوام خود دید و ابوسفیان که پیری فرتوت و از دو چشم نابینا بود شخصا در آن جلسه شرکت کرد و از دیگران سؤال کرد که بیگانه‌ای در بین آنان نیست و چون مطمئن شد، انگار نیروی جوانی خویش را به دست آورده بود رو به حاضرین گفت: ای فرزندان امیه این حکومت را مانند توپ دست به دست بگردانید سپس اضافه کرد: نه عذابی هست و نه حسابی و نه بهشتی و نه دوزخی نه حشری و نه قیامتی. آنگاه از خانه خارج شد و در کنار قبر شریف حمزه سیدالشهداء (علیه‌السلام) عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ایستاد و در حالی که بر آن لگد می‌زد می‌گفت: ای اباعماره! آن چیز که برای بدست آوردن آن با شمشیر به هم می‌تاختیم اینک به دست بچه‌های ما افتاده است و آنها باهم بازی می‌کنند!!! عثمان بعد از حکومت؛ بنی امیه را از بیت المال مسلمین سیراب کرد و با علی (علیه‌السلام) فدک را با یک میلیون درهم پول نقد به مروان بن حکم بخشید و معاویه و مروان بن حکم و ولیدبن عقبه و عمرو عاص و ... را بر مسلمانان مسلط کرد و آنها هم به فساد و چپاول مردم پرداختند و در کنار آنها طلحه و عبدالرحمن بن عوف و سعدابی وقاص و زیدبن ثابت و تمامی آنها که در روی کار آمدن عثمان نقشی داشتند ثروتهای کلانی اندوختند و عمارتهای مجللی بنا کردند که مفصل بخشش‌های عثمان به اطرافیان خود در جلد ۸ کتاب شریف الغدیر مضبوط است.

[صفحه ۲۸۸]

وقف کردن چاه

باغبان حضرت امیر (علیه‌السلام) می‌گوید: باغی که ما داشتیم کم آب بود در این باغ حضرت کند و کاو کردند، حضرت می‌خواست چاه یا چشمه‌ای را در این باغ احداث کند، چندین بار می‌آمد و کلنگ می‌زد ولی آب نمی‌جوشید و بالا نمی‌آمد تا اینکه روزی آمد و کلنگ را گرفت و شروع به کار کرد تا اینکه نفس‌های علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) در اثر خستگی کار به گوشم می‌رسید. آنقدر کند و کاوها کرد تا آب جوشید. همین که آب از چشمه یا چاه جوشید من دیدم صیغه وقف را علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) جاری کرد و فرمود: هذه صدقة و دیگر مهلت نداد. [۴۵۶].

سلام جبرئیل و همراهان به علی

علی (علیه‌السلام) به اصحاب شورای فرمایشی که عمر دستور تشکیل آن را داده بود فرمود: آیا در بین شما کسی هست که چون من باشد که در یک ساعت سه هزار ملائکه که جبرئیل و میکائیل هم در میانشان بودند بر او سلام کند. آن شبی که در چاه بدر رفتم تا در اجرای امر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از چاه آب بیاورم؟ همه اعضای شورای تعیین خلیفه گفتند: نه، کسی به منزلت تو نیست. (اما شرح ماجرا) در شب جنگ بدر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به اصحاب خود فرمود کیست امشب برای ما برود آب بیاورد اصحاب همگی سکوت کردند، حضرت علی (علیه‌السلام) مشک آبی برداشت و به طرف چاه بدر آب

رسید و آن چاهی بود بسیار گود و تاریک، آن حضرت دلو آب را نیافت تا از چاه آب بکشد، لاجرم خود به درون چاه رفت و مشک را پر از آب کرد و بیرون آمد وقتی به سمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌رفت ناگهان باد سختی در گرفت که حضرت از شدت آن باد نشست تا آن برطرف شد. سپس برخاست و حرکت کرد، مجدد باد سختی درگرفت که حضرت از شدت آن نشست تا آن باد برطرف شد، سپس برخاست و حرکت کرد، ولی مجدد باد سختی همانند آن باد قبلی آمد، آن حضرت نشست تا آن نیز رد شود، سپس حضرت برخاست و خود را به حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم رساند. حضرت پرسید: یا اباالحسن برای چه دیر آمدی؟ عرض کرد: سه مرتبه باد شدیدی وزیدن گرفت که بسیار سخت بود و مکث من به جهت برطرف شدن آن بادها بود. حضرت فرمود: یا علی (علیه‌السلام) می‌دانی آنها چه بود؟ عرض کرد شما بفرمایید حضرت فرمود: اولین بار جبرئیل بود با هزار فرشته که بر تو سلام کردند و پس از آن اسرافیل با هزار فرشته بود که بر تو سلام کردند اینها برای کمک به ما فرود آمده‌اند. [۴۵۷].

شخصیت مستقل و مستحکم

روز جمعه‌ای بود و خلیفه دوم عمر بر روی منبر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم بود در این هنگام امام حسین (علیه‌السلام) که کودک خردسالی بود وارد مسجد شد و به خلیفه گفت: از منبر پدرم به زیر آی! عمر گریه کرد و گفت: راست گفتی این منبر پدر توست، نه منبر پدر من. علی (علیه‌السلام) در آن مجلس حضور داشت و احتمال می‌رفت که عده‌ای خیال کنند که امام حسین (علیه‌السلام) به تحریک و هدایت علی (علیه‌السلام) چنین سخنی را گفته باشد. لذا آن حضرت در وسط مجلس برخاست و با صدای بلند فرمود: به خدا سوگند گفته حسین (علیه‌السلام) از ناحیه من نیست. عمر نیز قسم یاد کرد و گفت: یا اباالحسن (علیه‌السلام) راست می‌گویی من هرگز شما را در گفته فرزندت متهم نمی‌کنم، یعنی حسین (علیه‌السلام) را می‌شناسم او با این که کودک است شخصیت ممتاز و مستقلی دارد. [۴۵۸].

شفاعت علی از عمار

ابویحیی مولای معاذبن عفراء انصاری می‌گوید: روزی عثمان کسی را نزد ارقم بن

[صفحه ۲۹۰]

عبدالله خزانه‌دار بیت المال فرستاد و گفت: صدهزار درهم به من وام ده، ارقم گفت: یک قبض رسید برای اطمینان خاطر مسلمین بنویس. عثمان گفت: ای بی‌مادر بتو چه مربوط است؟ تو خزانه‌دار ما هستی. چون ارقم این را شنید نزد مردم آمد و گفت: ای مردم مواظب مال خودتان باشید من تا به حال فکر می‌کردم خزانه‌دار شما هستم و تا امروز نمی‌دانستم که خزانه‌دار عثمان هستم، این را گفت و به منزل خود رفت این خبر به گوش عثمان رسید آنگاه او به سوی مردم در مسجد رفت سپس بر منبر رفت و گفت... مردم! همانا ابوبکر، بنی تیم را بر دیگران مقدم می‌داشت و عمر نیز بنی عدی [۴۵۹] را بر همه مردم مقدم و برتر می‌داشت به خدا سوگند من بنی امیه را بر تمامی مردم مقدم و برتر خواهم داشت ... این بیت المال از آن ماست هر گاه به آن نیازمند شدیم. از آن برگیریم، هر چند بر دیگران ناخوش آید، عماربن یاسر گفت: ای مسلمانان گواه باشید که این کار برای من ناخوشایند است. عثمان گفت: هان توهم اینجائی؟ سپس از منبر فرود آمد و عمار را زیر دست و پای خود انداخت و آنقدر لگد به وی زد تا او از هوش رفت آنگاه عمار را به منزل ام سلمه بردند، این واقع بسیار بر مسلمانان گران آمد ... راوی گوید به عثمان خبر دادند عمار نزد ام‌سلمه است عثمان کسی را نزد ام‌سلمه فرستاد و گفت: این جماعت با این مرد فاجر به چه جهت در منزل تو گرد آمده‌اند؟ همه آنها را از نزد خود بیرون کن. ام‌سلمه گفت: به خدا جز عمار و دو دختر او کسی دیگر نزد ما نیست، ای عثمان! از ما درو شو و

قدرت خود را به جای دیگری ببر این مرد یار و همدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است که بخاطر اعمال تو در حال جان دادن است. عثمان از کار خود پشیمان شد و طلحه و زبیر را فرستاد تا نزد عمار رفته از او دلجویی کنند، اما عمار آنها را نپذیرفت پس از آن عمار کمی بهبود یافت و بسوی مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفت. در همین حال کسی بر عثمان وارد شد و خبر مرگ ابی‌ذر را از زبده آورد عمار که در آنجا بود گفت: خداوند اباذر را از جانب همه ما رحمت فرستد، عثمان به وی گفت: پس از

[صفحه ۲۹۱]

این هم تو به آنجا خواهی رفت (... در اینجا عثمان دشنام و فحش زشتی به عمار داده) و ادامه داد: تو گمان می‌کنی من از اینکه او را تبعید کرده بودم پشیمانم؟ عمار گفت: نه بخدا سوگند من چنین پنداری ندارم، عثمان گفت: تو نیز به همانجایی که ابوذر بود برو، و تا ما زنده هستیم باز نگرد، عمار گفت: می‌روم به خدا سوگند مجاورت با درندگان بیابان برای من محبوب تر از مجاورت با توست. پس عمار برای خروج مهیا شد ولی بنی مخزوم نزد امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) رفتند و از آن حضرت درخواست کردند که با آنها نزد عثمان آید و او را از تبعید عمار منصرف سازد. علی (علیه‌السلام) با آنان رفت و با نرمش از عثمان خواست که از تبعید عمار صرف نظر کند تا اینکه او درخواست حضرت را پذیرفت. [۴۶۰].

خانه نشین مظلوم

پس از مراسم تدفین و نماز بر پیکر مقدس رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم جماعتی از بزرگان بنی هاشم در خانه مولی علی (علیه‌السلام) جمع شدند زبیر بن عوام از جمله آنها بود در این جلسه زبیر شمشیر خود را از نیام برکشید و گفت: شمشیر به نیام نمی‌کنم مگر آن که مردم با علی (علیه‌السلام) بیعت کنند این خبر به ابوبکر و کارگزاران خلافت گزارش شد. عمر با جمعی از مهاجرین و انصار به خانه علی (علیه‌السلام) آمد، عمربن خطاب فریاد کشید! باید جملگی از خانه خارج شوید و با ابوبکر بیعت کنید و گرنه به خدا سوگند که خانه را آتش می‌زنم زبیر با شمشیر برهنه خارج شد، ولی پایش به زمین گرفت و افتاد و مهاجمان شمشیر زبیر را گرفته و به دیوار کوبیدند، دیگر افراد نیز از خانه علی (علیه‌السلام) خارج شدند و مهاجمان گرداگرد آنها را محاصره کرده و اجبارا به حضور ابوبکر آوردند و گفتند: اگر بیعت نکنید خون شما به هدر خواهد رفت. بنی هاشم بیعت کردند و عمر به علی (علیه‌السلام) گفت: بیعت کن، علی (علیه‌السلام) فرمود: اگر بیعت نکنم چه خواهی کرد؟ عمر گفت: در آن صورت تو را خواهیم کشت. علی (علیه‌السلام) فرمود: آیا برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را می‌کشید. عمر گفت: تو را رها نخواهیم کرد جز این که خواه ناخواه بیعت کنی. علی (علیه‌السلام) فرمود: پستان خلافت را بدوش که نیم دوشاب، از

[صفحه ۲۹۲]

آن توست اساس حکومت او را استوار کن تا فردا زمام خلافت را در دست تو بگذارد، بخدا سوگند که من سخنت را نمی‌پذیرم و از تهدید تو باکی ندارم. امام (علیه‌السلام) در آن مجلس فرمود: کارها را به فساد کشاندی و مشورت نکردی و حقوق ما را نادیده گرفتی، حضرت در ادامه اقدامات خود جهت بیداری مردم به همراه حضرت فاطمه علیهاالسلام در اوائل کار بیعت با ابوبکر شبانه به در خانه‌های مردم مدینه می‌رفتند و یاد آور بیعت کهن و میثاق آنها با خط ولایت می‌شدند لیکن حمایتی و اقدامی از طرف مردم نشد و شروع دردناک ۲۵ سال خانه‌نشینی حضرت آغاز گردید. [۴۶۱] لذا علی (علیه السلام) فرمود: دست خویش را از بیعت کردن بازداشتم، تا آن که ارتداد مردمان را دیدم که به محو نابودی دین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌انجامید لذا هراسان شدم که مبادا اگر اسلام و مسلمانان را یاری نکنم، در آن رخنه و یا نابودی را ببینم و آن مصیبتی دردناکتر از تغییر مسیر ولایت بود. [۴۶۲].

سرداری لایق

بعد از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ابوبکر و عمر و عثمان هر کدام در گرفتاریهای سیاسی؛ اجتماعی؛ دینی؛ فقهی؛ جنگی؛ خود از حضرت علی (علیه‌السلام) استفاده می کردند؛ ولی هیچ کدام از آنها با اطلاع به شایستگی‌های حضرت، به واگذاری مسئولیتهای حساس د حکومت خود به علی (علیه السلام) پرهیز می کردند. ابوبکر در زمینه جنگ با روم با اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مشورت کرد، راءی قانع کننده‌ای از آنها نگرفت لذا از علی (علیه‌السلام) سؤال کرد حضرت فرمود: ان فعلت ظفرت اگر انجام دهی پیروز خواهی شد و در جریان جنگ با مرتدین (جنگ ذوالقصه) ابوبکر قصد کرد که از مدینه خارج شود و در جنگ حضوری مستقیم داشته باشد، لیکن امام مانع این تصمیم او شد ابن‌اثیر در نام کارگزاران حکومتی خلیفه اول نوشته است ابوعبیده امور مالی را بر عهده گرفت و عمر قضاوت را داشت و علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) و زیدبن ثابت و عثمان نامه‌ها را می‌نوشتند. [۴۶۳] در همین

[صفحه ۲۹۳]

زمینه امام باقر (علیه‌السلام) می‌فرماید موقعی که مردم با ابوبکر بیعت کردند امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) از ادعای خلافت دست کشید چرا که می‌ترسید مسلمانان یک باره بسوی بت پرستی بازگردند و ندای لااله الاالله محمد رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم فراموش شود. علی (علیه‌السلام) چنان صلاح اندیشید که حق را مسکوت بگذارد تا همه معارف و احکام ریشه کن نشود [۴۶۴] البته حضرت با خلقی امام گونه خود را از کسی دریغ نمی کرد و به کلیه مراجعات خلفا پاسخ می‌داد از جمله اینکه: روزی عمر با صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره زمینه اراضی کوفه مشورت کرد برخی گفتند: آنان را بین ما تقسیم کن اما او با علی (علیه‌السلام) مشورت کرد. حضرت فرمود: اگر آن را تقسیم کنی برای نسل آینده چیزی نمی‌ماند آنان را در دست اهالی آن باقی بگذار تا کشت زرع کنند بعد از آنها خراج بگیر تا منبع درآمدی باری مسلمانان باشد. البته در این دوره (خانه‌نشینی حضرت) عده‌ای از یاران آن حضرت در مشاغل حکومتی راه یافتند بی‌تردید نمی‌توان این حرکت را از آنان بدون رضایت امام دانست، چند نمونه از این موارد عبارتند از ۱- استانداری سلمان فارسی بر مدائن. ۲- نصب عمار یاسر بر فرماندهی جنگ و امامت جماعت کوفه. ۳- انتصاب عثمان بن حنیف و حذیفهٔ بن یمانی برای مساحی و خراج گذاری اراضی کوفه و نصب عمار یاسر در امارت کوفه را می‌توان نام برد.

کوتاه و گویا

روزی علی (علیه‌السلام) به عمر فرمود: ای عمر در مقام مدیریت جامعه سه موضوع را در کارهای خود انجام بده که در بر دارنده کلیه مسائل می‌باشد و تو را از انجام بسیاری از کارها کفایت می کند و هر گاه این سه مطلب را مد نظر نگیری: دیگر اعمال تو نیز سودی نخواهد داشت. عمر پرسید: آن سه عمل که جنبه ریشه‌ای برای یک مدیر دارند کدامند؟

علی (علیه‌السلام) فرمود: اقامه الحدود علی القریب و البعید، و الحکم بکتاب الله فی الرضا و السخط، و القسم بالعدال بین الاحمر والاسود.

[صفحه ۲۹۴]

۱- اجرا کردن قانون خدا در مورد نزدیکان و بیگانگان، ۲- قضاوت کردن به کتاب خدا در حال خشنودی و خشم، ۳- توزیع اموال عمومی به عدالت یعنی بین همه بدون در نظر گرفتن هیچ رابطه و تبعیض بین سیاه پوست و سرخ پوست. [۴۶۵].

عمر پس از شنیدن این سخنان گفت: به جان خودم چه کوتاه و رسا سخن گفتی.

تجارت و بازرگانی

در عصر خلافت عمر بن خطاب روزی جمعی از موالی (مانند اسیران ایرانی و افراد غیر عرب) به حضور امام علی (علیه‌السلام) آمدند و از سران قوم خود شکایت کردند و گفتند: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در تقسیم بیت المال، یا در مسأله ازدواج، میان عرب و غیر عرب، هیچ گونه تبعیضی قائل نبود. سلمان و صهیب در عصر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با زنان عرب ازدواج کردند ولی اکنون اعراب (سران قوم) میان ما و خودشان تفاوت قائلند. امام علی (علیه‌السلام) در این باره با سران قوم گفتگو کرد تا برای رفع تبعیض اقدام جدی کنند ولی سفارش آن حضرت اثری نبخشید و آنها فریاد می‌زدند: چنین چیزی ممکن نیست، چنین چیزی ممکن نیست. امام علی (علیه‌السلام) در حالی که از این جریان خشمناک شده بود نزد شکایت کنندگان آمد و به آنها فرمود: متأسفانه سران قوم حاضر نیستند با شما روش مساوات را پیش گیرند و مانند یک مسلمان دارای حقوق، بطور مساوی با شما رفتار نمایند اکنون که چنین است:

فاتجرو بارک الله لکم فانی قد سمعت رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم یقول: الرزق عشرة اجزاء تسعة اجزاء فی التجاره و واحدة فی غیرها.

یعنی: بروید تجارت کنید خداوند به شما برکت خواهد داد همانا من از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: طریق بدست آوردن معاش روزانه دارای ده شاخه است نه شاخه آن از طریق تجارت است و یک شاخه آن از راههای دیگر است. [۴۶۶].

[صفحه ۲۹۵]

تعیین مبداء سال هجری قمری

روزی عمر بزرگان اهل مدینه را دعوت کرد و گفت: بهتر است ما همچو سایر ادیان، مبداء سال، برای خود تعیین کنیم. مسیحیان مبداء سال را از تولد حضرت عیسی (علیه‌السلام) می‌دانند، لذا ما مسلمانان نیز مبداء سال برای خود تعیین کنیم. هر یک از مشاورین وی نظریه‌ای دادند، آنگاه عمر رو به حضرت امیر (علیه‌السلام) و عرض کرد: شما هم نظرتان را بفرمائید، زیرا نظریه شما بر همه نظرات برتری دارد. حضرت فرمود: مبداء سال را از زمان هجرت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از مکه به طرف مدینه طیبه معین کنید و آنگاه دلایلی هم بیان فرمود، لذا با راهنمایی دلایل علی (علیه‌السلام) هجرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را، اول سال تاریخ اسلامی قرار داده شد. [۴۶۷].

عالمترین مردم

ابن ابی‌الحدید در چند جا به مناسباتی نقل می‌کند که عمر بن خطاب بارها به علی (علیه‌السلام) گفته است که یا علی (علیه‌السلام) من نسبت به شما در شگفتم، زیرا در مورد هر مشکلی که از شما سؤال می‌شود، کلمه نمی‌دانم به زبان خود جاری نمی‌کنی و بدون تأمل، پاسخ سؤال کننده را می‌گویی. حضرت علی (علیه‌السلام) پنج انگشت دست خود را به عمر نشان داد و فرمود: عمر اینها چند انگشت است عمر فورا در جواب عرض کرد: پنج انگشت. آنگاه حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: آگاه باش تمامی علوم و پاسخ هر مشکلی و سؤالی در نزد من به همین آسانی است.

شعر وداع

حضرت امیر در حین دفن همسر خود فاطمه الزهرا علیهاالسلام فرمود:

لکل اجتماع من خلیلیل فرقهٔ

و کل الذی دون الفراق قلیل

و ان افتقادی واحدا بعد واحد

دلیل علی ان لا یدوم خلیل

[صفحه ۲۹۶]

یعنی: برای هر جمع دوستانه‌ای بالاخره جدایی است و آنچه جدای ناپذیر باشد بس کم و اندک است.

و فقدان یکی (یعنی فاطمه علیهاالسلام) بعد از دیگری (یعنی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم) برای من دلیل آنست که هیچ رفاقت و انسی را دوام نیست. [۴۶۸].

گردآورنده قرآن کریم

پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نخستین کسی که به گردآوری و ضبط آیات قرآن پرداخت امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب (علیه‌السلام) بود، لذا حضرت علی (علیه‌السلام) سوگند یاد کرد ردا بر دوشش نیفکند مگر آنکه قرآن را جمع آوری نماید و فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من وصیت کرد که پس از دفن او از خانه خارج نشوم مگر زمانی که قرآن را گرد آورده باشم...

و حضرت امیر (علیه‌السلام) نیز چنین کرد و چون از گردآوری قرآن فارغ شد گفت: هذا کتاب الله و و قد جمعته من اللوحین البته قرآن کریم قبلا بطور پراکنده موجود بود. لذا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به حضرت علی (علیه‌السلام) فرمود: قرآن در قطعه‌های حریر و کاغذ و پوست پراکنده است و تو آن را جمع آوری کن لذا علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) بدین منظور تلاش کرد و قرآن را در پارچه زرد رنگی گردآوری نمود و بر آن مهر زد. [۴۶۹].

شروع خانه نشینی

سایبانی در مدینه بود که مشرف بر بازار مدینه بود، به رسم و آداب ملی اعراب در بروز مسائل و مشکلات مهم مردم زیر آن سایبان جمع می‌شدند که به آن سایبان، سقیفه بنی ساعده می‌گفتند و امور خود را به مشورت می‌گذاشتند. [۴۷۰].

علی ابن‌ابیطالب (علیه‌السلام) و زبیر بن عوام و طلحه بن عبیدالله در خانه فاطمه علیهاالسلام بودند موقعی که علی (علیه‌السلام) مشغول غسل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود و ابوبکر در مسجد راجع به مرگ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سخن می‌گفت به عمر خبر دادند که انصار در سقیفه بنی ساعده مشغول

[صفحه ۲۹۷]

تعیین خلیفه هستند عمر ابوبکر را خبر کرد. آنگاه هر دو با هم به طرف سقیفه رفتند در راه ابوعبیدهٔ بن جراح را که از هم پیمانان آنها بود را دیدند انصار، اوس و خزرج همه در آنجا جمع بودند. رئیس خزرج سعد بن عباده با حال بیماری نشسته بود و همه مشغول گفتگو بودند و هر کسی از خود و قوم خود در برتری چیزی گفت و تأکید کرد خلافت حق مهاجرین است چرا که خویشاوندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هستند!!!

بالاخره یکی از آنها پیشنهاد کرد یک نفر خلیفه از انصار و دیگری از مهاجرین باشد که هیچ یک نپذیرفتند، دامنه این گفتگو به مسجد کشید و برخی از صحابه مانند سلمان و ابوذر و مقداد و عمار و غیره به مخالفت برخواستند و نصب خلافت علی (علیه‌السلام)

را در ۸۱ روز قبل از آن در واقعه غدیر خم که همه شاهد آن بودند را مطرح و یادآوری کردند. لیکن بیعت در روز دوشنبه ۱۲ ربیع انجام شد و روز سه شنبه ابوبکر در مسجد نشست تا مردم برای بیعت دسته دسته بیایند. عمر نیز با صحبت‌های مهیجی فضائل ابوبکر را بر شمرد. علی (علیه‌السلام) که در آن وقت سی و سه سال داشت از جمله کسانی بود که برای احقاق حق خود تلاش کرد لیکن پس از تجهیز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه‌السلام) را به مسجد بردند. علی (علیه‌السلام) در مسجد با ابوبکر و ابوعبیده احتجاج کرد و حاضر به بیعت نگردید و فاطمه زهرا علیهاالسلام نیز در مسجد آمد و از ولایت حضرت دفاع کرد. سلمان، اباذر و بسیاری از اصحاب برای خلافت آن حضرت تلاش کردند ولی در پایان حضرت برای حفظ دین خدا سکوت را در قبال خلافت ابوبکر اتخاذ کرد. [۴۷۱].

حجر الاسود گواهی می‌دهد

ابوسعید خدری می گوید: ما با عمر بن خطاب در اولین حجی که در زمان خلافتش کرد، رفتیم وقتی عمر داخل مسجد الحرام شد به حجر الاسود نزدیک شد و آن را بوسید و به آن دست مالید، آنگاه گفت: من حقا می‌دانم که تو سنگی بیش نیستی نه نفعی از تو ساخته و نه ضرری و اگر من نمی‌دیدم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تو را می‌بوسد و دست به تو

[صفحه ۲۹۸]

می‌مالد هر آینه من هیچ گاه تو را نمی‌بوسیدم و دستهای خود را به تو نمی‌سودم در این حال علی (علیه السلام) فرمود: ای عمر! این سنگ هر آینه نفع می‌دهد و ضرر می‌رساند. خداوند تعالی می‌فرماید: و به یاد آور ای پیامبر،آن زمانی که خداوند ذریه بنی آدم را از پشت‌هایشان بیرون کشید و آنان را بر خودشان گواه گرفت که آیا من پروردگار شما نیستم. همه آنها گفتند: آری. و چون آنان را بر امر توحید گواه گرفت و آنها اقرار و اعتراف کردند به آنکه خداوند پروردگار آنها است این عهد و پیمان را بر روی پوست نازکی نوشت و به این سنگ (حجرالاسود) خورانید، آگاه باش، ای عمر این سنگ سیاه دو چشم دارد و یک زبان و دو لب و در روز قیامت گواهی به برخوردها و آمدن‌های مردم به اینجا را می‌دهد و این سنگ امین خداوند عزوجل در این مکان است. عمر گفت: ای اباالحسن (علیه‌السلام) خداوند مرا در جایی که تو نباشی زنده نگذارد. [۴۷۲].

تدابیر علی در توسعه کشاورزی

در جریان فتح ایران به دست مسلمانان که در زمان خلیفه دوم انجام شد یکی از غنائمی که به دست مسلمانان افتاد قالی بزرگ زربافت کاخ سفید مدائن بود،این قالی بیش از ۳۵۰ متر طول داشت که مورخان از آن به عنوان بهارستان کسری یاد کرده‌اند وقتی که این قالی را به چندین قطعه قابل استفاده در آوردند و قطعات آن را بین مسلمانان تقسیم کردند. امام علی (علیه‌السلام) سهمیه خود از آن قالی را بهمراه سایر غنائم برای توسعه کشاورزی و تولید به کار برد. آنگاه قنات ویران شده‌ای را خرید و بازسازی کرد و سیصد هزار هسته خرما کاشت و آنها را با آب همان قناعت آبیاری کرد و به این ترتیب نخلستان عظیمی را به وجود آورد و غذای هر روز مردم را تأمین نمود. آنگاه یک قسمت از آن نخلستان و قنات را برای مجاهدان در راه و قسمت دیگرش را برای مستمندان وقف کرد تا محصول هر ساله آن دو راه مصرف گردد. [۴۷۳].

[صفحه ۲۹۹]

علی در کنار سلمان فارسی

سلمان در مدائن بیمار شد او ساعات آخر عمر خود را می گذراند به همسرش بقیره گفت: منتظر باش که به زودی مرا در بسترم

بی‌روح می‌یابی. سپس به اطرافیان خود حذیفه، سعد و قاص و اصبغ بن نباته فرمود: خانه را خلوت کنید،ناگاه امام علی (علیه‌السلام) وارد خانه شد و پرسید حال سلمان چطور است؟ سپس به بالین سلمان آمد و روپوش را به کناری زد سلمان لبخندی زد. امام (علیه‌السلام) به سلمان فرمود: آفرین بر تو ای بنده صالح خدا هنگامی که با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ملاقات نمودی چگونگی رفتار این قوم، با برادرش را برایش تعریف کن. سلمان از دنیا رفت. امام علی (علیه‌السلام) جنازه او را غسل داد و کفن کرد و بر کفن او این دو بیعت شعر را نوشت:

و فدت علی الکریم بغیر زاد

من الحسنات و القلب السلیم

و حمل الزاد اقبح کل شیی

اذا کان الوفود علی الکریم

یعنی: بر شخص کریم و بزرگواری وارد شدم بی‌آنکه توشه نیک و قلب پاک داشته باشم ولی هنگام ورود به محضر شخص بزرگوار بردن توشه نزد او قبیح‌ترین چیز است. [۴۷۴].

اتمام حجت علی با ابوبکر

بعد از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و نشستن ابوبکر بر مسند خلافت، روزی علی (علیه‌السلام) با ابوبکر ملاقات کرد و به عنوان اعتراض به او فرمود: ظلمت و فعلت یعنی: ظلم کردی و بر مسند خلافت نشستی ابوبکر گفت: از کجا معلوم می‌شود که امروز من ظلم کرده باشم و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شما را شایسته خلافت دانسته نه مرا!!

علی (علیه‌السلام): رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر این کار آگاهی دارد و مرا حق و تو را باطل می‌داند.

ابوبکر: چگونه من با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با اینکه از دنیا رفته ملاقات کنم و از او سؤال کنم و حق و باطل قضیه را بفهمم مگر اینکه در عالم خواب به حضورش برسم و جریان را به من بفرماید.

[صفحه ۳۰۰]

علی (علیه‌السلام): من حاضرم که هم اکنون تو را نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ببرم و آن حضرت حقیقت را به تو بگوید.

ابوبکر اعلام آمادگی کرد و همراه علی (علیه‌السلام) با هم به مسجد قبا رفتند. علی (علیه‌السلام) در آن مسجد به اعجاز الهی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را به ابوبکر نشان داد. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بود و به ابوبکر رو کرد و فرمود: (اعتزل عن ظلم امیرالمؤمنین از ظلم کردن به امیر مؤمنان علی (علیه‌السلام) دوری کن.) ابوبکر از مسجد بیرون آمد و تصمیم گرفت زمام امور خلافت را به دست علی (علیه‌السلام) بسپارد در مسیر راه با عمر ملاقات کرد و جریان دیدار خود را با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد قبا و گفتار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را برای عمر شرح داد، عمر به او تندی گفت: (اسکت اما عرفت قدیما سحر بنی هاشم بن عبدالمطلب خاموش باش ای ابوبکر آیا از قدیم الایام سحر و جادوگری فرزندان هاشم پسر عبدالمطلب را نشناخته‌ای)؟! [۴۷۵].

پاک طینتی ارادتمند علی

علامه حلی (ره) می‌گوید: پدرم برای من نقل کرد، روزی به طرف یکی از دروازه‌های بغداد رفتم وقتی که از آن وارد شدم احساس کردم خیلی تشنه‌ام به بعضی از همراهان گفتم برای من آب بیاورید آنها برای تهیه آب رفتند و من و سایر دوستانم در

انتظار آب در آنجا توقف کردیم در این میان دو کودک بازی می‌کردند و یکی از آنها به دیگری می‌گفت: اما بر حق علی بن ابیطالب امیرمؤمنان (علیه‌السلام) است ولی دیگری می‌گفت: بلکه رهبر مردم بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شخص دیگری است به ناگه من این حدیث را به زبان آوردم و گفتم: راست گفت: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه‌السلام) که با تو دوستی نمی‌کند مگر مؤمن و با تو دشمنی نمی‌کند مگر ولد حیض. ناگاه دیدم زنی که سخن مرا شنیده بود نزدیک آمد و گفت: ای آقای من تو را به خدا آنچه را گفتی، بار دیگر برای من بگو گفتم حدیثی بود که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده نیازی به ذکر مجدد آن نیست او اصرار کرد که باید حدیث را بخوانی من هم حدیث را برای او خواندم آن زن که مادر آن دو کودک بود گفت: ای آقای

[صفحه ۳۰۱]

من سوگند به خدا این خبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم راست است. این دو گودک هر دو فرزند من هستند. آنکه علی (علیه‌السلام) را دوست دارد پاک زاده است ولی آنکه با علی (علیه‌السلام) دشمنی می‌کند جهتش این است که من در حال حیض بودم که نطفه او بسته شد. [۴۷۶].

غصب خلافت و مظلومیت علی

روزی علی (علیه‌السلام) برای یک یهودی از امتحانات الهی که آن حضرت از آنها سر بلند بیرون آمده است توضیح می‌داد و در بن این بیان ناله‌های مظلومیت آن حضرت بیشترین بخش تکان‌دهنده آن را تشکیل می‌دهد هم اکنون اصل داستان:

علی (علیه‌السلام) در بین اصحاب خود بعد از جنگ نهروان در مسجد کوفه نشسته بود که در پاسخ به سؤال یک یهودی مطالب زیر را بیان فرمودند:

ای برادر یهودی کسی که پس از پیغمبر برای امر خلافت مسلمین به پا خواست همه روزه وقتی که مرا می‌دید از من عذر خواهی می‌کرد و بر خلاف آنچه که حق مرا غصب کرده و بیعت مرا شکسته بود با من رفتار می‌کرد و از من حلالیت می‌خواست ... من با خود می‌گفتم خلافت چند روزه او می‌گذرد و سپس حقی که خداوند برای من ایجاد نموده به آسانی به من باز می‌گردد ... در مطالبه حق خویش نزاعی به راه نیانداختم تا یک وقت یکی به صلای من جواب مثبت دهد و دیگری پاسخ منفی و در نتیجه کار به منازع و گفتگو و مشاجره بیانجامد جمعی از خواص اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را که بخوبی می‌شناختم و خیرخواه خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم و قرآن و اسلام بودند پنهان و آشکار بنزد من در رفت و آمد بودند و مرا دعوت می‌کردند که حق خود را باز پس گیرم و آمادگی خودشان را برای فداکاری در راه ادای بیعتی که از من بگردن آنها بود اعلام می‌کردند ولی من می‌گفتم آرام باشید و اندکی صبر کنید. شاید خداوند بدون جنگ و خون ریزی و به آسانی حق از دست رفته مرا به من بازگرداند ... چون عمر زمامدار اولی (ابوبکر) به سر رسید و مرگش

[صفحه ۳۰۲]

فرا رسید زمام امور را پس از خود بدست رفیقش (عمر بن خطاب) سپرد این هم مانند گذشته، گرفتاری دیگری برای من شد و دوباره حقی که خداوند برای من قرار داده بود از من گرفته شد، باز اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که بعضی از آنان هم اکنون زنده‌اند و بعضی مرده‌اند گرداگرد من جمع شدند و همان را گفتند که در جریان قبلی گفته بودند، من نیز از گفتار پیشین خود تعدی نکردم و آنان را به صبر و آرامش و یقین دعوت کردم چرا که می‌ترسیدم مبادا اجتماع مردم تباه شود آن اجتماعی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با سیاستی عمیق آن را تشکیل داده بود ... مسلم یک چنین اجتماعی را که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با خون دل فراهم آورد من از همه سزاوارتر بودم که نگذارم از هم بپاشد و به راهی نکشانم که روی نجات

نبینـد و تـا پایـان عمر گرفتـار باشـند و من اگر آنروز خود را کانديـد خلافت می‌کردم و مردم را به یـاری خویش می‌خوانـدم مردم درباره من یکی از دو کار را می‌کردند یا پیروی از من می‌کردند، و با مخالفین من می‌جنگیدند که اگر عده شان کم بود طبعا کشته می‌شدند، و یا مردم از یاری من سـرباز می‌زدند که آن وقت به واسطه این سرباز زدن و تقصیر در یاری از ولایت من و خودداری از اطاعت من کافر می‌شدند.

ای یهودی: دیـدم چاره‌ای نیست جز اینکه جام‌های غم و انـدوه را سـرکشم و آه‌های سـرد را در قفس سـینه نگهدارم و دامن صبر و شکیـب از دست نـدهم تـا مـوقعی که خداونـد گشایشـی عطا فرمایـد یـا هر طـور که صالـح می‌دانـد دادرسـی فرمایـد: سـپس علی (علیه‌السلام) رو به اصحاب خود کرد و فرمود: آیا چنین نبود، همه آنها گفتند: چرا یا امیرالمؤمنین (علیه‌السلام). [۴۷۷].

علی از امتحانات الهی می‌گوید

علی (علیه‌السـلام) بعـد از جنـگ نهروان در مسـجد کوفه در پاسـخ به سؤال یک یهودی از امتحانات الهی که سـربلند از آنها بیرون آمده است توضیح می‌دهد و زندگی مظلومانه

[صفحه ۳۰۳]

خود می‌فرماید:

...ای برادر یهودی رسول خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم هنگامی که زنـده بود ریاست همه امت خود را به من واگذار نمود و از همه آنانکه حضور داشـتند بیعت گرفت که بدستورات من گوش فرا دهند. (با نزدیک شدن مرگ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم) رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم دسـتور فرمود: لشکری در رکاب اسامهٔ بن زید تشکیل شود، با اینکه بیماری و مرگ گریبان آن حضـرت را گرفته بـود از عرب زادگـان و طـائفه اوس و خزرج و دیگران که بیم آن می‌رفت بیعت مرا بشـکنند و بـا من به سـتیز برخیزند و یا به خاطر اینکه من پدر و یا فرزند و یا فامیل و یا دوستانشان را کشته بودم به دیده دشمنی به من نگاه می‌کردند خواست تا در لشـکر اسامهٔ باشد لذا کسی نماند مگر اینکه (طبق فرمان پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم) همه به همراه این لشکر رفتند حتی از مهاجرین و انصار و مسلمانانی که سست عقیده بودند و منافقین همه را بزیر پرچم اسامهٔ کرد تا یک دسته از مردم پاکدل در حضور آن حضرت بمانند ... و در خلافت و زمامداری پس از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کسی نباشد که با من مخالفت کند. سپس آخرین کلامی که درباره کـار امت فرمـود: این بـود که: دسـتور داد لشـکر اسامـهٔ حرکت کنـد و احـدی از افراد لشـکر حق بازگشت ندارد و دسـتور اکید در این باره صادر فرمود، و تا آنجا که ممکن بود نسـبت به اجرای این دستور تأکید فرمود ولی همین که رسول خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم وفات کرد، من ناگهان دیـدم که عـده‌ای از افراد زیر پرچم اسامـهٔ پادگان نظامی خود را ترک گفته و از محل خـدمت سـرباز زده و دسـتور رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم را که فرموده بود در رکاب فرمانده خود باشـند ... زیر پا گذاشـتند ... و سواره و شـتابان به مدینه بازگشـتند تا رشـته بیعتی را که خدا و رسولش صـلی الله علیه و آله و سلم بگردن آنان بسـته بود باز کنند و بازگردند و تا پیمانی را که با خدا و رسولش صـلی الله علیه و آله و سـلم بگردن آنان بسـته بود باز کنند و بازگردند و تا پیمانی را که با خدا و رسولش صلی الله علیه و آله و سلم داشتند بشکنند و شکستند و با هو و جنجال ... بطور خصوصـی پیمانی برای خود بستند بدون اینکه با یک نفر از ما بنی عبدالمطلب مشورتی کنند ... من که سرگرم تجهیز جنازه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودم ... اینان از این فرصت استفاده نمودند و نقشه خود را عملی نمودند. ای برادر یهودی! در چنین موقعی که من بزیر با مصیبتی به آن سنگینی

[صفحه ۳۰۴]

و فـاجعه‌ای به آن عظمت قرار داشـتم ... این گونه رفتار با من، نمکی بود بر زخم دل من، پاشـیده شـد ولی من دامن صبر از دسـت

ندادم ... سپس علی (علیه‌السلام) رو به اصحاب خود که گرداگرد حضرتش را در مسجد کوفه فرا گرفته بودند کرد و فرمود: مگر چنین نبود. عرض کردند چرا یا امیرالمؤمنین (علیه‌السلام). [۴۷۸].

فریادرس یتیمان

دو یا سه روز بود که عثمان خلیفه شده بود که زن و مردی دست دختر ۱۴ ساله‌ای را گرفته و به پیش او در مسجد آوردند و گفتند: این دختر یتیم بود و در ۷ سالگی پدر و مادرش را از دست داد هیچ چیزی نداشت ما به حکم اسلام و انسانیت او را تحت تکفل خود آوردیم تا امروز در تربیت و نگهداری او نیز همت گماشتم و همچون فرزندمان او را بزرگ کردیم اما او با یک جوان بر خلاف شرع خلاف کرده و دوشیزگی خود را از دست داده است. عثمان دستور داد تا قابله‌ای بیاید و دختر یتیم را ببیند تا اگر قضیه درست است به حد شرعی مجازاتش کند قابله هم پس از تحقیق تصدیق کرد که دختر با کره نیست. دختر سر بزیر افکنده و مدام گریه می‌کرد عثمان به او گفت: بگو ببینم مگر از حدود الهی باکی نداشتی که عفاف خود را به هدر دادی و این رسوایی را به بار آوردی. دختر گریه می‌کرد و جواب داد، خدا می‌داند من گناهی ندارم. زن آن مرد به عثمان گفت: من شاهد دارم که این دختر بی‌عفتی کرده و به جای دو شاهد، شش شاهد دارم که این دختر، را با مردی بدکار نیمه عریان دیده‌اند و شاهدان را به عثمان معرفی کرد. آنها همه گواهی دادند که آن دختر را با مردی ناشناس در خرابه‌ای دیده‌اند دختر هم گریه می‌کرد و اظهار می‌داشت که خدا را گواه می‌گیرم دست مردی به من نخورده عثمان درمانده شده بود نمی‌توانست با اطمینان خاطر فتوی دهد. لذا سخت بیچاره شده بود احساس

[صفحه ۳۰۵]

می‌کرد که به علی (علیه‌السلام) سخت محتاج است اما رویش هم نمی‌شد که دست به دامن علی (علیه‌السلام) بشود و از احاطه‌اش در فن قضاوت کمک بگیرد، بالاخره پیامی با این لحن به علی (علیه‌السلام) داد. یا اباالحسن (علیه‌السلام) ادرک امهٔ محمد یا علی امت محمد را دریاب علی (علیه‌السلام) به مسجد آمد و فرمود: هرگز از التفات و عنایت به مصالح مردم غفلت نمی‌ورزم. بگویید چه پیش آمده است. عثمان جریان را گفت علی (علیه‌السلام) شاهدان قضیه را یک به یک جداگانه خواست، شاهد اول آمد و علی (علیه‌السلام) دستش را گرفت و به زاویه‌ای از مسجد برد و از او پرسید خوب توضیح بدهید این دختر را در کجا، و چگونه دیده‌اید؟ او گفت: در خرابه‌ای در سمت شرقی قبیله‌ی بنی نضیر. حضرت از قیافه و سن مرد بدکاره نیز سؤال کرد. شاهد دوم را حضرت خواست حضرت به او فرمود این دختر با آن مرد بدکاره کجا دیدی عرض کرد: یا علی (علیه‌السلام) در نخلستان آل وائل دیدم ... و سؤالات بعد حضرت. حضرت فرمود: شهادت دادن کافی است قضیه روشن است، قنبر برو شمشیرم را بیاور، علی (علیه‌السلام) با قیافه‌ای ملتهب و عصبانی پیش آمد و به آن زن انصاری گفت: ای زن مرا می‌شناسی، عرض کرد بلی یا علی (علیه‌السلام). در این هنگام قنبر شمشیر برهنه‌ای جلوی علی (علیه‌السلام) گذاشت. علی (علیه‌السلام) با آهنگی خشن فرمود: بحق قبر محمد صلی الله علیه و آله و سلم اگر راست نگویی تو و گواهان ترا به همین شمشیر در همین مسجد به سزایتان خواهم رسانید بگویید ببینم چه بلایی به سر این دختر آورده‌اید. قبل از آن زن، چهار شاهد جلو آمده عرض کردند: یا اباالحسن (علیه‌السلام) ما را ببخش از جان ما بگذر. ما در زندگی این دختر انحرافی ندیدیم. این زن همسایه ماست از ما خواست تا به نفعش شهادت دهیم زن نیز اقرار کرد و عرض کرد: یا علی (علیه‌السلام) این دختر در خانه‌ی ما به سر می‌برد بزرگ شد و قشنگ شد و من می‌ترسیدم شوهرم از من دست بردارد و با او عروسی کند دستور دادم دست و پایش را با طناب بستند آن وقت خودم با انگشت مهر بکارت او را برداشت و بعد تهمتش زدم که ... قضیه تمام شد شوهر آن زن در آن مجلس آن زن نابکار را که مایه‌ی چنین سر و صدایی شده بود، طلاق داد و بعد در همان مجلس دختر یتیم را به عقد خود در آورد. بعد علی (علیه‌السلام) دستور داد آن زن جنایت کار به

پرداخت کابین بکارت آن دختر محکوم شود و گواهان

[صفحه ۳۰۶]

هم هر یک جریمه‌ای بپردازند. عثمان جلو آمد و به علی (علیه‌السلام) گفت: یا علی (علیه‌السلام) این فن را در قضاوت از کجا آموخته‌ای. امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) تبسم کرد و گفت: از دانیال (علیه‌السلام)، پیغمبر بنی اسرائیل [... ۴۷۹].

قاتل ظاهری

مأموران حکومتی مدینه در خرابه‌ای در بیرون شهر سرکشی کرده و در آنجا مردی را کشته شده یافتند و چند متر آن طرف تر او مردی را که کارد خون آلودی در دست داشت یافتند، مأموران جنازه بی‌سر را به همراه قاتل کارد بدست به حضور عمر بردند تا حکم قصاص را در حق او صادر کند قاتل نیز به قضیه قتل اعتراف کرد، عمر نیز حکم قصاص او را در ملأعام صادر کرد. علی (علیه‌السلام) فرمود: ای عمر! قضیه را ساده نگیر کسی که آدم می‌کشد به این آسانی به جنایت خود اعتراف نمی‌کند. لذا علی (علیه‌السلام) قاتل را خواست و از او سؤال کرد، آنگاه به او فرمود: این مرد را تو کشتی؟ بله یا اباالحسن (علیه‌السلام). مقتول را می‌شناسید؟ نه یا اباالحسن. علی (علیه‌السلام) فرمود: حتما نسبت به وی کینه و عداوتی هم نداشتید؟ عرض کرد: نه یا عم رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم. علی (علیه‌السلام) فرمود: پس چرا بیجهت سرش را از تنش جدا کردی آن مرد خاموش شد. علی (علیه‌السلام) فرمود: حرف بزن بگوئید ببینم کسب و کار تو چیست؟ عرض کرد: قصابم. علی (علیه‌السلام) فرمود: قصابی، اینهم کارد قصابی توست. متهم عرض کرد: اجازه بدهید آنچه حقیقت دارد تعریف کنم. من در کنار خرابه‌ای که آن مرد کشته شده بود گوسفندی را کشته بودم و هنوز دست خود را نشسته بودم که به قضای حاجت احتیاج پیدا کردم لذا وارد خرابه شدم تا به خرابه رسیدم مقتول را دیدم و همانجا هم دستگیرم کردند. لذا دیدم انکار با این چنین وضعی (دست خونی، کارد بدست، و بر سر مقتول بودن) فایده و نتیجه‌ای ندارد. لذا اقرار کردم که من کشتم. یا

[صفحه ۳۰۷]

علی (علیه‌السلام) ولی در پرده‌ای قلبم امیدوار بودم که پروردگار دانا و توانا بر بی‌گناهی من ترحم می‌آورد و از مجازات ایمنم می‌فرماید. ناگهان در این لحظه مردی وارد مجلس شد و گفت: یا علی (علیه‌السلام) قاتل من هستم و قصاب بی‌گناه است. قصاب آزاد شد و عمر قاتل حقیقی را بازجویی کرد. قاتل داستانی از مظالم و مفاسد مقتول گفت. ولی چون قاتل بود باید قصاص می‌شد. عمر دوباره رو به عی (علیه‌السلام) کرد و عرض کرد: یا اباالحسن (علیه‌السلام) فتوای شما درباره‌ی این مرد چیست؟ حضرت فرمود: آزادش کنید. عرض کرد: یا علی قاتل است خودش اقرار می‌کند که آدم کشته!! علی (علیه‌السلام) با استناد به آیه‌ای از قرآن آنکس که بی‌جهت انسانی را از میان بردارد چنانست که همه‌ی مردم را کشته باشد و آنکس که انسانی را زنده کند چنانست که بهمه‌ی مردم نعمت حیات بخشد لذا فرمود: این مرد قاتل حقیقی با اینکه قاتل است و به جرم خود اعتراف کرده ولی چون قصاب بی‌گناه را از اعدام نجات داد یعنی انسانی را زنده کرده. چنان است که همه‌ی مردم را زنده کرده این مرد بپاداش این جوان مردی و فداکاری در راه یک انسان بی‌گناه از قصاص معاف خواهد بود و خونبهای قاتل را نیز از بیت المال مسلمانان به ورثه‌اش پرداخت شود. [۴۸۰].

قضاوت خلیفه

مردی که متأهل بود در زمان خلافت عمر با زنی بر خلاف شرع هم خواب شد و بعد دستگیر شد او را نزد عمر آوردند عمر به منبر خلافت نشسته بود و گفت: این مرد چون زن داشته پس زانی محصن است. پس باید سنگسارش کرد. سپس مرد را گرفته جهت

اجرای حکم خلیفه به سمت صحرا می‌بردند. علی (علیه‌السلام) از راه رسید و پس از بررسی فرمود: از آنجایی که زن این مرد در مدینه حضور نداشته او را نمی‌توان محصن نامید (زن دار نامید) بنابراین حد شرعی او سنگسار نیست. بلکه مجازات او صرفا یک صد تازیانه شلاق می‌باشد آن مرد در سایه‌ی علم و فکر علی (علیه‌السلام) از مرگ حتمی نجات یافت. [۴۸۱].

[صفحه ۳۰۸]

شش زناکار

روزی شش نفر مرد زنا کردند، آنان را جهت صدور حکم شرعی و الهی بحضور عمر آورده بودند، تا دستور مجازات آنها را دریافت کنند عمر با عصبانیت گفت: هر شش نفر آنها را سنگسار کنید. ولی علی (علیه‌السلام) فرمود: ای عمر، حکم بر خون و مال مردم نباید این قدر ساده باشد!! خوبست دستور دهی پیرامون زندگی این شش مرد گناهکار بررسی به عمل آورند، عمر فرمایش علی (علیه‌السلام) را اطاعت کرد: معلوم شد که نفر اول مردی مسیحی بود که با زنی مسلمان هم بستر شده بود. علی (علیه‌السلام) فرمود گردنش را بزنید زیرا این مرد ذمی بود و در پناه حکومت اسلامی زندگی می‌کرد و با این تعدی قرار ذمه را درهم شکست.

نفر دوم، مردی زن دار بود و زنش هم در کنارش به سر می‌برد لذا علی (علیه‌السلام) فرمود: بنا به فرمان قرآن سنگسارش کنند.

نفر سوم، مردی عرب و مجرد بود و مجازاتش هم صد ضربه تازیانه بود که حضرت حکم را فرمود.

نفر چهارم، برده‌ای بود که مرتکب زنا شده بود لذا مجازات بردگان نیمی از مجازات احرار است. حضرت فرمود: بیش از پنجاه ضربه شلاق کیفر ندارد.

نفر پنجم، پسری بود که هنوز به سن بلوغ نرسیده بود علی (علیه‌السلام) دستور داد که تعزیرش کنید یعنی تنبیهش کنند تا دیگران از این غلطها نکنند

نفر ششم، را حضرت دستور داد آزادش کنند چرا که آن مرد دیوانه بود اینجا بود که عمر به علی (علیه‌السلام) عرض کرد: لا ابقانی الله بعدک یا علی، پس از تو خدا زنده‌ام نگذارد زیرا اگر تو نباشی به لغزش‌های بزرگی دچار خواهم شد. [۴۸۲].

یا علی چاره کار چیست؟

زنی حامله زنا کرده بود به فتوای عمر که خلیفه‌ی وقت بود از مسجد او را بیرون بردند تا سنگسارش کنند. علی (علیه‌السلام) وقتی قضیه را بررسی کرد فرمود: ای عمر درست

[صفحه ۳۰۹]

است که این زن زنا کرده و حد شرعی او رجم است ولی آیا می‌دانی آن طفل که در رحم این زن پنهان است گناهی نکرده شما این زن را می‌توانید بکشید ولی جنین معصومش به چه جرمی باید رجم و سنگسار شود عمر با دست پاچگی گفت: یا اباالحسن چاره ی کار چیست؟ حضرت فرمود: صبر کنید تا دوران حمل و بارداری او به پایان رسد و بچه بدنیا بیاید و پرستارش مشخص شود آنوقت مادرش را به سزای کردارش برسانید. آنگاه عمر گفت: تا آن زن را تا پایان حمل از مجازات معاف بدارند دست بر قضا آن زن هنگام وضع حمل مرد وقتی عمر مطلع شد بی اختیار گفت: لولا علی لهلک عمر! [۴۸۳].

میر میدان قضاوت علی

روزی پیرمرد سالخورده با دوشیزه ای عروسی کرد. در شب زفاف در همان حال که عروس را به آغوش داشت مرگش فرا رسید به هنگام سحر جنازه اش را از حجله به گورستان بردند ولی پس از چندی آثار حاملگی در عروس یک شبه آشکار شد این پیر مرد از

زنان دیگرش پسران و دختران بزرگ داشت فرزندان او یکباره جنجال براه انداختند که عروس د جوان باکس دیگری هم بستر شده و می‌خواهد فرزند حرام زاده ی خود را در میراث ما شریک کند ولی عروس ادعا می کرد که این از همان شوهر پیرمرد می‌باشد و محصول شب زفاف آنهاست دوره ی حمل به سر آمد و نوزاد پسر بچه بود از این ماجرا سه چهار سال گذشت اما فرزندان آن پیرمرد این بچه را حرام زاده می‌شمردند و میراثش را تسلیم نمی کردند این داوری را به خلیفه عمر واگذار کردند وقتی عمر جریان را مطلع شد برایش روشن شد این عروس یک شبه زنی بدکاره است و فقط بخاطر ثروت آن مرد این وارث حرام زاده را درست کرده باز هم طبق همیشه با خشم و خشونت دستور داد، زن را سنگسار کنند ولی (علیه السلام) فرمود: شتاب نکنید، آیا پدر شما با این زن هم بستر شده یا نه. عرض د کردند: بله یا اباالحسن. ولی فقط یک شب آنهم یکبار و در همان حال از دنیا رفت. علی (علیه السلام) کودک را خواست و بعد وادارش کرد با چهار پنج

[صفحه ۳۱۰]

کودک دیگر به همان سن و سال که در گوشه ای بازی می کردند بازی کند. بچه‌ها مشغول بازی شدند. علی (علیه السلام) مشتی خرما بدست گرفت و چند قدم دور از بازیگاه، بچه‌ها را صدا کرد فرمود: هر کدام از شما که زودتر بطرف من بدود از این خرما هم بیشتری خواهد داشت بچه‌ها به اشتیاق خرما هر کدام به سرعت خود را به علی (علیه السلام) رساند ولی این بچه ی مشکوک وقتی خواست برخیزد دو دستش را بر زمین گذاشت و باسستی از جایش برخاست و دیرتر از همه به دنبال سایر بچه های دیگر خود را به علی (علیه السلام) رساند. علی (علیه السلام) به عمر و حاضرین فرمود: به علت همین سستی و بدلیل همین ضعف که این کودک دارد از نطفه ی آن پیرمرد بوجود آمده است. زیرا بی آنکه بیمار باشد از همسالان خود عقب مانده است. فرزندان پیرمرد از تهمت خود معذرت خواستند و پسر را به برادری خود گرفتند. [۴۸۴].

همراز و همراه فاطمه

عمار یاسر نقل می کند: روزی حضرت فاطمه علیهاالسلام خطاب به حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) گفت: علی جان نزدیک بیا تا اطلاع دهم شما را از آنچه در گذشته اتفاق افتاده و آنچه در حال وقوع پیوستن است و آنچه در آینده رخ خواهد داد تا روز قیامت، هنگام بر پایی رستاخیز عمومی. [۴۸۵].

علی روح صبر

هنگامی که حضرت علی (علیه السلام) را کشان کشان برای بیعت به مسجد می‌بردند مردی یهودی که آن وضع و حال را دید بی اختیار لب به تهلیل گشود (تهلیل در لغت عرب یعنی لااله الاالله گفتن) و مسلمان شد. وقتی سبب مسلمان شدنش را پرسیدند گفت: من این شخص (علی (علیه السلام)) را می‌شناسم او همان کسی که وقتی در میدانهای جنگ ظاهر می‌شد دل رزمجویان را ذوب می کرد و لرزه بر اندامشان می‌افکند او همان کسی

[صفحه ۳۱۱]

است که قلعه های مستحکم خیبر را گشود و در آهنین آن را که بوسیله چهل مرد باز و بسته می‌شد با یک تکان از جا کند و به زمین انداخت اما حالا در برابر جنجال یک مشت آشوبگر هرزه سکوت کرده است و این سکوت خالی از حکمت نیست. سکوت او برای حفظ دین اوست و اگر این دین حقیقت و باطن نداشت او در برابر این اهانتها صبر و تحمل نمی کرد. برای این حق بودن اسلام بر من ثابت شد و من مسلمان شدم ابن ابی الحدید می‌نویسد: علی (علیه السلام) شجاعی بود که نام گذشتگان را محو کرد و محلی برای آیندگان باقی نگذاشت در قوت ساعد و نیروی بازو نظیری نداشت و یک ضربت او برای قوی ترین شجاعان مرگ و

هلاـکت را پیش می‌آورد، چنـانکه هیـچ مبارزی از دست او جان سالم بـدر نبرد و هیـچ ضـربه ای با شمشـیر خود نزد، که احتیاج به ضربه دوم داشـته باشد و در لیلهٔ الهریر (یکی از شـبهای جنگ صـفین) شـماره تکبیراتش به ۵۲۳ رسـید و معلوم شد که ۵۲۳ نفر از ابطال نامی را در آن شب به دیار عدم فرستاده است. [۴۸۶].

پناه مردم و مؤمنان

ابن بـابویه از حضـرت فـاطمه زهرا علیهاالسـلام روایت کرده که فرمـود: در زمـان ابـوبکر و عمر زلزله شدیـدی در مـدینه رخ داد به طوری که عموم مردم ترسـیدند و نزد ابوبکر و عمر رفتند. مردم مشاهده کردند آن دو نفر از شدت ترس به شتاب به حضور امیرالمؤ منین (علیه السلام) می‌روند مردم هم به تبعیت آنها حضور آن حضرت رسیدند.

امیرالمؤ منین (علیه السـلام) از منزل خارج شدند ابوبکر و عمر و عموم مردم در عقب آن حضـرت رفتند. آن حضـرت بر روی زمین نشـست. مردم هم اطراف او نشسـتند دیوارهای مـدینه ماننـد گهواره حرکت می‌کرد: اهل مدینه از شدت ترس صداهای خود را بلند کرده و فریاد می‌زدنـد یا علی (علیه السـلام) به فریاد ما برس. هرگز چنین لرزه ای ندیـده ایم لبهای آن حضـرت به حرکت آمد و با دست به زمین زد و فرمود: ای زمین آرام و قرار بگیر. زمین به اذن خـدا سـاکت شـد و قرار گرفت. مردم از اطاعت زمین از امیرالمؤ منین (علیه السلام) تعجب کردند

[صفحه ۳۱۲]

آنگـاه حضـرت فرمود: شـما تعجب کردیـد که زمین اطـاعت امر من نمود وقتی به او گفتم قرار بگیر. عرض کردنـد: بلی یا امیرالمؤ منین (علیه السـلام) فرمود: من همان کسـی هسـتم که خداونـد در قرآن می‌فرماید و قال الانسان مالها من به زمین می‌گویم بیان کن برای من حـوادث و اخبـاری را که بر روی تو انجـام شـده و به من بگو عملهـایی را که مردم در روی تو بجـا آورده انـد، پس از آن حضـرت فرمود: اگر این همان زمین لرزه هایی بود که خداونـد در سوره زلزله می‌فرمایـد: زمین به من اخبار خود را می‌داد ولی این زلزله آن زلزله نیست. [۴۸۷].

آسمان علم، آفتاب فکر

یـک روز صـبح، عمر خلیفه ی وقت به مسـجد رفت تـا نمـاز صـبح خود را ادا کنـد. وقتی خواست داخل محراب رود، دیـد زنی در محراب خوابیـده است به غلام خود یرفی گفت: این زن را بیـدار کن: غلام عمر، دید که جنازه زنی است، یرفی جلوتر رفت ناگهان وحشت زده برگشت و گفت: در محراب جنازه زنی است بی سـر، عمر گفت: برو به دنبال ابو طلحه، بگو: بیایـد اینجا، ابوطلحه امور انتظامی مدینه را اداره می‌کرد ابوطلحه جنازه را از محراب خارج کرد سپس متوجه شد جسد زن بی سر، زن نیست بلکه مردی است که لباس زنانه بر تن دارد، سـر آن مرد را در کنج محراب پیدا کردند. عمر نماز صبح را به جماعت خواند، بعد دستور داد جنازه آن مرد را دفن کنند. ابوطلحه نیز در بررسـی این قتل بسـیار تلاش د کرد ولی به جایی نرسید. ۹ ماه از این پیش آمـد گذشت اما باز هم یـک روز در سپیـده دم که عمر به مسـجد آمـد بجـای همـان جنـازه قنـداقه کودکی را یافت. عمر به غلامش یرفی دسـتور داد برای کـوک دایه ای بگیرد و حقوقش د را از بیت المـال بـپردازد ولی در فکر رفته بود که این کارهـا چیست؟ که در مسـجد رسول خـدا صلی الله علیه و آله و سـلم می‌شود. عمر با اصـحاب پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم در مورد این قضـیه مشورت کرد، ولی بجایی نرسـید عمر با ناراحتی گفت: اگر ابوالحسن (علیه السـلام) به من کمک کند من از راهنمایی همه بی نیاز خواهم شد، در این هنگام علی (علیه السلام) از راه رسید، عمر خوشحال شد و به پای حضرت

[صفحه ۳۱۳]

برخاست و علی (علیه السلام) را به آغوش کشید و گفت: بنشین ای شهر علم، ای آسمان علم، ای آفتاب فکر، عمر ماجرا را برای حضرت تعریف کرد و راه چاره را سؤ ال کرد. علی (علیه السلام) دایه کودک را خواست و دستور داد هفته دیگر روز دوشنبه که عید قربان است کودک را می‌آرایی و او را به صحرای پشت مدینه که گردشگاه عمومی است می‌بری سعی کن همه ترا ببیند در آن هنگام زنی خواهد رسید و این بچه را نوازش خواهد کرد همان زن را بگیرید و نزد من بیاورید بعد حضرت به عمر فرمود: میان این جنازه و نوزاد حکایتی است دایه کودک این کار را اجرا کرد. زن دستگیر شد و او را وارد مسجد کردند. عمر در کنار علی (علیه السلام) ایستاده بود و مات و مبهوت، علی (علیه السلام) لبخندی زد و فرمود: نترس دخترم حرف بزن. اما احتیاط کن که دروغ نگویی. زن جوانی اندکی نشست آن وقت به شرح ماجرا پرداخت عرض کرد: یا علی (علیه السلام) اسم من جمیله است از طایفه انصارم و تنها دختر عامر بن سعد خزرجی هستم که در جنگ احد در رکاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به شهادت رسید، مادرم در زمان ابوبکر فوت کرد اما چون ثروتمند بودیم در خانه با عفاف و تقوی بسر می‌بردم روز با دختران همسن خود مشغول صحبت بودم که پیر زنی آمد و با یک یک ما صحبت کرد و از من سراغ مادرم را گرفت. گفتم: مادرم مرده است او گفت: ای کاش من می‌توانستم مادر تو باشم. من از فرط تنهایی استقبال کردم پیر زن را به خانه ی خود بردم و برایش غذا بردم، ولی او اظهار داشت روزه است و مشغول عبادت خداوند شد، تا صبح که پیش من بود نماز خواند بعد صبح رفت و گفت: من دختری دارم که باید به او هم سر بزنم من از او خواهش کردم دخترش د را نیز به منزل ما بیاورد آن پیر زن با حیله گری مرا فریب داد روز دیگر پیر زن به ظاهر صالح و مؤ من با دخترش به منزل ما آمد و دخترش را در منزل ما گذاشت و گفت: من به مسجد اعظم می‌روم پیر زن رفت ناگهان در زیر لباس زنانه مردی مست ظاهر شد او به من تجاوز کرد و چون مست بود، جلوی اتاق خوابش برد من نیز با خنجر خودش او را کشتم و جنازه او را در لای چادری پیچیدم و به مسجدش رسانیدم پس از چندی نطفه حرام در رحم من رشد کرد، شبی که دردم شد در گوشه ی ناشناسی از شهر مدینه این بچه را بدنیا آوردم و او را همانجا که نعش پدرش

[صفحه ۳۱۴]

را گذاشته بودم، گذاشتم، اما چشمم به دنبالش بود عمر مات و مبهوت مانده بود، علی (علیه السلام) فرمود: نترس جمیله تو دختر شجاع و شریفی بوده ای، چون تو از شرافت و عصمت خود دفاع کردی، تو را قاتل نمی‌شود شمرد. عمر گفت: یا علی (علیه السلام) پس خونبهای مقتول. علی (علیه السلام) فرمود: این مقتول خونبها ندارد. زیرا خونش را به شهوتش فروخته است. عمر خاموش شد و علی (علیه السلام) به جمیله فرمود: آن پیر زن کجاست. جمیله گفت: یابن عم رسول الله به من سه روز مهلت بدهید او را خدمت شما می‌آورم هنوز روز دوم به پایان نرسیده بود که در بیرون شهر مدینه پیر زنی را مردم سنگ سار می‌کردند این محکوم به رجم همان پیر زن حیله گر نانجیب بود. [۴۸۸].

منطق ابوبکر در قضیه فدک

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: چون ابوبکر کار خلافت را محکم نمود و از اکثر مهاجرین و انصار بیعت گرفت، کسی را فرستاد تا وکیل و کارگران حضرت فاطمه علیهاالسلام را از باغ فدک بیرون کند، آن حضرت به نزد ابوبکر آمد و فرمود: به چه سبب وکیل مرا از فدک بیرون کردی و حال آنکه پدرم به فرمان خدا آن را به من داده است؟ ابوبکر گفت: بر آنچه می‌گویی گواه بیاور!! فاطمه علیهاالسلام ام ایمن را آورد وام ایمن به ابوبکر گفت: من تا حجت بر تو تمام نکنم گواهی نمی‌دهم ترا به خدا سوگند آیا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در حق من گفته است که ام ایمن اهل بهشت است؟ ابوبکر گفت: بلی.ام ایمن گفت: من گواهی می‌دهم که حق تعالی به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وحی فرستاد که حق ذی القربی را به او بده و رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فدک را به امر خدا به فاطمه علیهاالسلام داد حضرت علی (علیه السلام) نیز آمد و به همین نحو گواهی

داد و به روایتی حسنین (علیه السلام) نیز شهادت دادند. ابوبکر نامه ای درباره فدک نوشته و به فاطمه داد. آنگاه عمر پیدا شد و گفت: این چه نامه ای است؟ ابوبکر گفت: فاطمه علیهاالسلام دعوی فدک را نمود وام ایمن و علی (علیه السلام) بر او گواهی دادند، لذا من نیز این نامه را نوشتم. عمر نامه را گرفت و پاره کرد و گفت فدک فی ء همه مسلمین است و گذشته از این علی (علیه السلام) شوهر

[صفحه ۳۱۵]

فاطمه علیهاالسلام است و به نفع او گواهی دهد، روز دیگر خود حضرت امیر (علیه السلام) در حالی که مهاجرین و انصار در نزد ابوبکر جمع بودند در آنجا حضور یافت و فرمود: ای ابابکر چرا وکیل فاطمه علیهاالسلام را از فدک بیرون کردی؟ در صورتی که در حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فاطمه مالک و متصرف فدک بود. ابوبکر گفت: فدک فی ء همه مسلمین است اگر فاطمه علیهاالسلام اقامه شهود کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فدک را به او داده است من هم فدک را به او می‌دهم و الا او را در آن حقی نباشد!

علی (علیه السلام) فرمود: ای ابابکر آیا درباره ما بر خلاف حکم خداوند که در مورد مسلمین است حکم می کنی؟ گفت: نه. حضرت فرمود: بگو ببینم اگر در دست مسلمانی چیزی باشد، مالک و متصرف آن است و من بیایم و آن را برای خود ادعا کنم تو از چه کسی طلب بینه (دلیل و مدرک) می کنی؟ گفت: از تو. حضرت فرمود: پس چرا در مورد فدک از فاطمه علیهاالسلام بینه و شاهد طلب می کنی در حالی که فاطمه علیهاالسلام مالک فدک بوده است. ابوبکر سکوت کرد. عمر گفت: این سخنان را واگذار ما را توانایی احتجاج با تو نیست، اگر گواهان عادلی بیاورید فدک را می‌دهیم و الا تو و فاطمه علیهاالسلام را در آن حقی نیست.

علی (علیه السلام) به ابوبکر فرمود: آیا قرآن خوانده ای؟ گفت: بلی. فرمود: مرا خبر ده از گفتار خدای تعالی:

انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا در حق ما نازل شده یا دیگران؟ ابوبکر گفت: در حق شما. حضرت فرمود: پس اگر دو نفر نزد تو شهادت دهند که فاطمه علیهاالسلام کار زشتی مرتکب شده چه می کنی؟ گفت: مانند سایر مردم اقامه حد می کنم. فرمود: اگر چنین کنی در نزد خدا از کافران محسوب شوی. ابوبکر گفت: چرا؟ علی (علیه السلام) فرمود: برای آنکه شهادت خدا را به طهارت فاطمه صلی الله علیه و آله و سلم رد کرده و شهادت مردم را پذیرفته ای همچنانکه حکم خدا و رسولش صلی الله علیه و آله و سلم را که فدک را به فاطمه علیهاالسلام داده اند و او در حال حیات پدرش آن را تصرف کرده است را رد کردی و شهادت یک نفر اعرابی را که بر پاشنه خود بول می کند می‌پذیری و فدک را از فاطمه علیهاالسلام گرفتی ... در این موقع صدا و همهمه از میان مردم برخاست و همگی سخنان علی (علیه السلام) را تاءیید کردند در اینجا بود که

[صفحه ۳۱۶]

عمر و ابوبکر توطئه قتل علی (علیه السلام) در سر نماز را توسط خالد بن ولید طراحی کردند. [۴۸۹].

خلیفه تراشی اسباب امتحان الهی

هنگامی که علی (علیه السلام) با تنی چند از بنی هاشم مشغول شستن و تکفین پیکر مطهر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بودند خبر رسید که جمعی از مهاجرین و انصار در سقیفه بنی ساعده برای تعیین خلیفه محاجه و گفتگو می کنند و طولی نکشید که خبر دیگری رسید که ابوبکر به سمت خلیفه مسلمین انتخاب گردید در این موقع به نقل شیخ مفید قدس د رحمهٔ حضرت امیر (علیه السلام) فرمود: بسم الله الرحمن الرحیم - الم -احسب الناس ان یترکو ان یقولوا امنا و هم لا یفتنون؟ آیا مردم گمان کردند که فقط با گفتن ایمان اینکه آوردیم رها شده و دیگر مورد آزمایش قرار نخواهد گرفت؟ و مقصود حضرت این بود که عمرم مردم جز چند نفر از این آزمایش نتوانستند موفق بیرون آیند. [۴۹۰].

توطئه قتل علی

بعد از غصب فدک علی (علیه السلام) در جلسه ای ابوبکر و عمر را با دلایل متعدد محکوم نمود بعد از اتمام جلسه بود که ابوبکر، عمر را خواست و گفت: دیدی علی امروز با ما چه کرد؟ اگر در یک مجلس دیگر با ما چنین معارضه کند کار ما را بر هم می‌زند اکنون نظر تو در این باره چیست؟ عمر گفت: به نظر من دستور دهیم او را به قتل برسانند! ابوبکر گفت: چه کسی جراءت اینکار را دارد؟ عمر گفت: خالد بن ولید! آنگاه خالد را طلبیدند و گفتند می‌خواهیم یک امر خطیری را به تو واگذار کنیم خالد گفت: هر چه باشد حاضرم ولو کشتن علی (علیه السلام) باشد. آنها گفتند: مقصود ما نیز همین است خالد گفت: چه موقع اینکار را انجام دهم؟ ابوبکر گفت: هنگام نماز در مسجد، پهلوی او بایست و چون من سلام نماز را گفتم فورا برخیز و گردنش را بزن. خالد پذیرفت و خود را آماده نمود. اسماء بنت عمیس که در آن موقع زن ابوبکر بود سخن آنها را شنید و فورا کنیز خود را به خانه علی (علیه السلام)

[صفحه ۳۱۷]

فرستاد و گفت: سلام مرا به علی (علیه السلام) و فاطمه علیهاالسلام برسان و این آیه را تلاوت کن ان الملاء یاتمرون بک لیقتلوک فاخرج انی لک من الناصحین. [۴۹۱] کنیز اسما به خانه علی (علیه السلام) آمد و آیه را تلاوت کرد و آن حضرت فرمود: به اسماء بگو خداوند نخواهد گذاشت که اراده آنها انجام بگیرد. آنگاه آن حضرت موقع نماز به مسجد آمد و پشت سر ابوبکر ایستاد، خالد نیز که شمشیرش را زیر جامه خود بسته بود آمد و در کنار حضرت قرار گرفت! ابوبکر نماز را شروع کرد و چون به تشهد نشست از هیبت علی (علیه السلام) مرعوب بود و با خود اندیشید که خالد چگونه می‌تواند چنین کاری را انجام دهد لذا از شجاعت آن حضرت به ترس و لرزه افتاد و جراءت گفتن سلام نماز را نمی‌کرد لذا تشهد را تکرا می‌کرد و سلام نماز را نمی‌گفت و مردم گمان می‌کردند که نماز منصرف شد. لذا پیش از آنکه سلام نماز خود را بگوید گفت: یا خالد لا تفعلن ما امرتک به (ای خالد مبادا آنچه را که به تو دستور داده ام انجام دهی) و سپس سلام نماز خود را گفت و نماز را پایان داد. علی (علیه السلام) از خالد پرسید چه دستوری به تو داده بود؟ خالد گفت: دستور این بود که پس از سلام نماز، گردن ترا بزنم! حضرت امیر (علیه السلام) فرمود: آیا تو هم چنین کاری را می‌کردی؟ خالد گفت: آری به خدا سوگند اگر پیش از سلام آن جمله را نمی‌گفت: من هم ترا می‌کشتم!! علی (علیه السلام) خالد را از جایش بلند کرد و بر زمین کوبید. عمر گفت: به خدای کعبه، الان خالد را می‌کشد و به روایتی دیگر گردن خالد را با دو انگشت سبابه و وسطی خود چنان فشار داد که خالد نعره زد و رنگش سیاه شد و جامه اش را خراب کرد و دست و پا می‌زد ابوبکر فورا از عباس بن عبدالمطلب خواست که شفاعت خالد را بکند. عباس نزد علی (علیه السلام) رفت و او را به قبر و صاحب قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و حسنین (علیه السلام) و فاطمه علیهاالسلام قسم داد و پیشانی آن حضرت را بوسید تا حضرت از خالد دست برداشت. [۴۹۲].

[صفحه ۳۱۸]

غم عمیق علی

شب دفن زهرای بتول سپری شد. صبح شیخین و دیگران برای تشییع جنازه حضرت زهرا علیهاالسلام بسوی منزل علی (علیه السلام) آمدند ولی مقداد به آنها گفت: جنازه زهرا علیهاالسلام دیشب به خاک سپرده شده اس. عمر رو به ابوبکر نمود و گفت: لم اقل لک انهم سیفعلون؟ من به تو نگفتم که آنها چنین خواهند نمود؟ عباس بن عبدالمطلب گفت: خود فاطمه علیهاالسلام چنین وصیت کرده بود که شما دو نفر در نماز او حاضر نشود! عمر گفت: شما بنی هاشم این حسد قدیمی تان را که به ما دارید هیچ گاه رها

نمی‌کنید ... من تصمیم گرفته ام که قبر او را بشکافم و برایش نماز بخوانم این خبر توسط سلمان به امیرالمؤ منین (علیه السلام) رسید، آن حضرت در حالی که خشمگین و چشمانش د سرخ گشته و رگهای گردنش پر شده بود از خانه خود خارج شد و لباس د زردی که در مواقع جنگ می‌پوشید در بر کرده و ذوالفقار در دست گرفت، وارد بقیع شد در این حال به مردمی که در آنجا اجتماع کرده بودند خبر دادند که علی (علیه السلام) قسم یاد کرده که اگر یک سنگ از این قبرها کنده شود همه را از دم شمشیر خواهد گذراند عمر با یاران خود نزد آن حضرت آمد و گفت: چه شده، یا اباالحسن (علیه السلام) به خدا سوگند ما قبر فاطمه علیهاالسلام را نبش می‌کنیم و برایش نماز می‌خوانیم. علی (علیه السلام) با دست خود گریبان عمر را گرفت و او را از جا بلند نمود و بر زمین کوبید و فرمود: ای پسر زن سیاه برای اینکه مردم از دین بر نگردند از حق خود (خلافت) صرف نظر کردم و اما درباره قبر فاطمه علیهاالسلام صبر نمی‌کنم سوگند بدان کسی که جانم در دست قدرت اوست اگر تو و یارانت بخواهند بدان دست بزنید زمین را از خوش شما آبیاری می‌کنم. ابوبکر که وضع را خیلی وخیم دید جلو رفته و عرض کرد: یا اباالحسن (علیه السلام) به حق رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و به حق من فوق العرش [۴۹۳] به حق رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و به حق کسی که در بالای عرش است او را رها کن و ما کاری که ترا خوشایند نباشد انجام نمی‌دهیم. علی (علیه السلام) دست از او برداشت و مردم نیز متفرق شده و از انجام این کار منصرف شدند. [۴۹۴].

[صفحه ۳۱۹]

خطبه ای توحیدی

علی (علیه السلام) هفت روز پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و فراغت از جمع کردن قرآن خطبه عجیبی را انشا فرمود که در قسمت اول آن این چنین فرموده است:

الحمد لله الذی اعجزالاوهام ان تنال الا وجوده و حجب العقول عن ان تتخیل ذاته فی امتناعها من الشبه و الشکل...

یعنی: سپاس و حمد و ثنای وجود مقدس الله را سزاست که اوهام را از اینکه جز وجود او را نائل شوند عاجز و زبون نموده و عقول را مانع گشته از اینکه ذات و حقیقت او را تصور کنند از این جهت که از هر گونه شبه و شکلی اباء و امتناع دارد بلکه اوست که هرگز در ذات خود تفاوت و اختلاف پیدا نکرده و بواسطه عروض تجزیه عددی در کمالش پاره پاره نشده است. از اشباء جدایی گرفته نه بطور اختلاف مکانی و از اشیاء متمکن شده و بر آنها تسلط یافته نه بطور آمیزش و آنها را دانسته نه ابزاری که بدون آن علم میسر نشود میان او و معلوم او علمی جز خودش نیست اگر گفته شود: بود، مرجعش اینست که وجودش ازلی و غیر مسبوق است و اگر گفته شود هرگز زوال ندارد منظور نفی عدم و نیستی از ذات او بوده پس ساحت او منزه و بسی بلند است از سخن آنان که غیر او را پرستیده و جز او خدای دیگری گرفته اند. [۴۹۵].

ریا کاری

روزی جنازه ای را به سوی قبرستان می‌بردند. حضرت علی (علیه السلام) پشت آن جنازه حرکت می‌کرد اما ابوبکر و عمر جلوی تابوت آن جنازه راه می‌رفتند از آن حضرت پرسیده شد، که یا علی آن دو نفر (ابوبکر و عمر) چرا جلوی جنازه حرکت می‌کنند حضرت فرمود: آنها هم خود می‌دانند که عقب جنازه راه رفتن ثواب بیشتری دارد اما می‌خواهند بدینوسیله در نظر مردم ممتازتر از دیگران جلوه گری کنند. [۴۹۶].

[صفحه ۳۲۰]

والکاظمین الغیظ

قنبر غلام امیرالمؤ منین (علیه السلام) می‌گوید: در خدمت علی بن ابیطالب (علیه السلام) نزد عثمان رفتم. عثمان مایل بود که با علی (علیه السلام) تنها باشد پس آن حضرت به من اشاره فرمود: که دور شوم. قنبر می‌گوید: من مقداری نه چندان دور از آنان کناری ایستادم. شنیدم که عثمان به درشتی و تندی با علی (علیه السلام) سخن می‌گفت: در حالی که علی (علیه السلام) سر بزیر انداخته و چشم بر زمین دوخته بود. تا اینکه عثمان رو به علی (علیه السلام) نمود و گفت: چرا سخن نمی‌گویی؟ حضرت فرمود: اگر بگویم، سخنی خواهم گفت، مگر آنچه برخلاف خواسته توست و به سود تو چیزی سراغ ندارم...

مبرد می‌گوید: تفسیر فرمایش حضرت این است که ای عثمان اگر همانگونه که تو به من پر خاش نمودی سخن بگویم مقابله به مثل خواهم کرد و نتیجتا پر خاش من تو را آزرده خواهد ساخت پس ترجیح می‌دهم کاری نکنم اگر چه مورد پر خاش تو قرار گرفته ام و این است معنی مظلوم عالمین فافهم!! [۴۹۷].

مظلومیت امام علی

یکی از دختران علی (علیه السلام) بنام ام کلثوم بود که توسط عمر از علی علیه السلام خواستگاری شد. حضرت علی (علیه السلام) عذر آورد که او هنوز کوچک است و موقع ازدواجش نرسیده است. [۴۹۸] به نقل مرحوم کلینی که از حضرت صادق (علیه السلام) روایت کرده است عمر پیش د عباس بن عبدالمطلب رفت و گفت: من از برادر زاده ات دخترش را خواستگاری کردم و او مرا رد نمود به خدا سوگند من هم افتخارات بنی هاشم را از بین می‌برم و دو شاهد می‌آورم که او (علی (علیه السلام)) دزدی کرده است و آنگاه به اتهام دزدی دستش را قطع می‌کنم!! عباس نزد علی (علیه السلام) رفت و پس از گفتگو آن حضرت را راضی نمود که کار ام کلثوم را به او واگذار کند. [۴۹۹].

ام کلثوم ابتدا زوجه عمر شد و پس از کشته شدن او زوجه پسر عموی خود عون بن جعفر و بعد از او نیز زوجه محمد بن جعفر شد. [صفحه ۳۲۱]

خمس حق ماست

در زمان عمر خمس غنائم شوش و جندی شاپور (ایران) به مدینه رسید و تحویل عمر شد. علی (علیه السلام) می‌فرماید: من و مسلمانان به همراهی عباس نزد او بودیم عمر به ما گفت: چون خمس به شما زیاد رسیده امروز نیازی به خمس ندارید و لازم است مسلمانان دیگر را که نیازمند هستند غنی کنیم شما حق خود را در این مال (خمس) به ما بدهید تا بعدا آنرا پرداخت کنیم. علی (علیه السلام) می‌فرماید: من از پاسخ به او خودداری کردم زیرا خمس را به عنوان وام تقاضا کرد و ترسیدم اگر درباره خمس با او صحبت کنم آنرا انکار کند و همان چیزی را بگوید که درباره حق بزرگتر ما گفت، و آن میراث خلافت پیغمبر بود که درباره آن اصرار کردیم و آنرا اصلا انکار کرد، عباس به او گفت: ای عمر! درباره آنچه از آن ما است کوتاهی و چشم پوشی مکن زیرا خداوند این حق را برای ما ثبت کرده ... عمر در پاسخ او گفت: شما باید به مسلمانها ارفاق و همراهی و کمک کنید. [۵۰۰].

بدرقه ابوذر توسط امام علی

افشا گری و آگاهی بخش ابوذر موجب شد که عثمان تصمیم بگیرد او را به صحرای سوزان ربذه تبعید کند. هنگام تبعید، عثمان دستور داد اعلام کنند که بدرقه ابوذر ممنوع است و به مروان فرمان داد تا مراقب باشد و با خشونت جلو بدرقه کنندگان او را

بگیرد. ولی امام علی (علیه السلام) به حکومت نظامی عثمان توجه نکرد و همراه حسن و حسین (علیه السلام) و برادرش عقیل و عمار یاسر به بدرقه ابوذر رفتند. امام حسن (علیه السلام) با ابوذر سخن می گفت: مروان فریاد زد: ای حسن! خاموش د باش مگر فرمان خلیفه را نشنیده ای که بدرقه کردن ابوذر ممنوع است. امام علی (علیه السلام) به مروان حمله کرد و بین گوش مرکب مروان تازیانه زد و فرمود: دور شو خدا تو را به آتش هلاکت بیفکند. [۵۰۱] مروان نزد عثمان رفت و برخورد خشن امام علی (علیه السلام) را به او گزارش د داد سپس هر یک از بدرقه کنندگان سخنی به ابوذر گفتند. امام علی (علیه السلام) به او فرمود یا اباذر انک غضبت

[صفحه ۳۲۲]

لله فارج من غضبت له ان القوم خاقوک علی دیناهم و خفتهم علی دینک...

یعنی: ای ابوذر! تو برای خدا خشم کردی پس به او امیدوار باش حامیلان عثمان به خاطر دنیای خود از تو ترسیدند و تو به خاطر دینت از آنها ترسیدی پس آنچه را که آنها برایش در وحشتند (یعنی دنیا) به خودشان واگذار. [۵۰۲].

امام حسن (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام) و ... نیز با سخنانی ابوذر را به سوی تبعیدگاه ربذه بدرقه نمودند.

چو به دوست عهد بندد ز میان پاکبازان

چو علی که می‌تواند که به سر برد وفا را [۵۰۳].

برتری از آن ماست

عصر خلافت عثمان بود، جمعیتی از مهاجران و انصار که تعدادشان بیشتر از دویست نفر بود در مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم جمع شده بودند و گروه گروه با یکدیگر مناظره می‌کردند. گروهی در شاءن علم و تقوا سخن می گفتند و از برتری قریش و سوابق درخشان آنها و گفتاری که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در فضائل آنها فرموده بود سخن می گفتند، و هر گروهی افتخارات دودمان خود را بر می‌شمرد. در میان افرادی از مهاجران مانند علی (علیه السلام) سعد وقاص و عبدالرحمن عوف، طلحه و زبیر، مقداد، هاشم بن عتبه، عبدالله بن عمر، امام حسن و امام حسین (علیه السلام)، ابن عباس، محمد بن ابوبکر، عبدالله بن جعفر بودند و از انصار نیز تعدادی حضور داشتند. این بحث در بین آنها از بامداد تا ظهر ادامه یافت در حالی که عثمان در خانه خود به سر می‌برد این در حالی بود که علی (علیه السلام) و بستگانش سکوت کرده بودند. در این هنگام جمعیت متوجه امام علی (علیه السلام) شدند و عرض کردند، یا علی (علیه السلام) شما چرا سخن نمی گویید؟ در این هنگام امام علی (علیه السلام) فرمود: هر دو گروه شما، از مهاجران و انصار هر کدام از مقام و شاءن خود (برای شایستگی به مقام رهبری) سخن گفتید ولی من از هر دو گروه شما می‌پرسم: خداوند به خاطر چه این افتخار و برتری را به شما عطا کرد؟ مهاجران و انصار گفتند: به خاطر محمد صلی الله علیه و آله و سلم و خاندان

[صفحه ۳۲۳]

او به ما امتیاز بخشید. امام علی (علیه السلام) فرمود: راست گفتید آیا نمی‌دانید علت وصول شما به این سعادت دنیا و آخرت تنها به خاطر ما خاندان نبوت بوده است ...؟ سپس علی (علیه السلام) پاره ای از فضائل خود را بر

شمرد و حاضران را قسم داد که آیا چنین است و حاضران اعتراف نمودند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در شاءن علی (علیه السلام) آن فضائل را فرموده است از جمله فرمود: شما را به خدا سوگند می‌دهم که هر کس از شما سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را درباره خلافت من شنیده است برخیزد و گواهی دهد در این هنگام افرادی مانند سلمان، ابوذر، مقداد، عمار، زیدبن ارقم و براء بن عازب برخاستند و گفتند: ما گواهی می‌دهیم که سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به خاطر سپرده ایم که

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خداوند به من فرمان داده تا امام شما و جانشین خودم و وصی و عهده دار کارهای من بعد از خودم را که خداوند اطاعت از او را بر مؤ منان واجب نموده را نصب کنم ... ای مردم امام و مولا و راهنمای شما بعد از من برادرم علی (علیه السلام) است. [۵۰۴].

سزای کتمان حق

جابر بن عبدالله انصاری می گوید: امام علی (علیه السلام) برای ما (که جمعیت بسیاری بودیم) سخنرانی کرد و پس از حمد و ثنای خداوند فرمود: در پیشاپیش شما چهار نفر از اصحاب محمد صلی الله علیه و آله و سلم در اینجا هستند که عبارتند از: انس بن مالک، ۲- براء بن غازب انصاری،۳اشعث بن قیس، ۴- خالدبن یزید بجلی. سپس د حضرت روبه یک یک این چهار نفر کرد، نخست از انس بن مالک پرسید، ای انس مگر تو نشنیده ای که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در حق من فرمود: من کنت مولاه فهذا علی مولاه (کسی که من مولا و رهبر او هستم بداند که علی (علیه السلام) مولا و رهبر او است) چرا امروز گواهی به رهبری من نمی‌دهی. آنگاه حضرت او را نفرین کرد و گفت: خداوند تو را به بیماری برص (پیسی) مبتلا کند. سپس به اشعث رو کرد، و فرمود: ای اشعث مگر نشنیده ای که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در حق من چنین گفت؟ اما تو ای خالد بن یزید مگر تو نیز چنین نشنیده ای و تو ای براء بن عازب تو

[صفحه ۳۲۴]

نیز چنین فرمایشی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مگر نشنیده ای. آنها از ادای شهادت حق استنکاف کرده و حضرت هر یک از آنها را نفرین کرد.

جابربن عبدالله انصاری می گوید: سوگند به خدا بعد از مدتی من انس بن مالک را دیدم که بیماری برص گرفته بطور که عمامه اش نمی‌تواند لکه های سفید این بیماری را از سر و رویش بپوشاند و اشعث نیز طبق نفرین حضرت از هر دو چشم کور شد و می گفت: سپاس خداوندی را که نفرین علی (علیه السلام) در مورد کوری دو چشم من در دنیا بود و مرا به عذاب آخرت نفرین نکرد که در این صورت برای همیشه در آخرت عذاب می‌شدم. خالدبن یزید را نیز دیدم که در منزلش مرد خانواده اش د خواستند او را در منزل دفن کنند قبیله کنده با خبر شد و هجوم آوردند و او را به رسم جاهلیت کنار در خانه دفن کردند و به مرگ جاهلیت دفن شد و اما براء بن عازب معاویه او را حاکم یمن کرد و او در یمن از دنیا رفت همانجایی که از آنجا هجرت کرده بود آن هم در حالی که حاکم و نماینده فرد ظالمی چون معاویه بود. [۵۰۵].

نفوذ کلام امام علی

ابوبکر به همراهی عمر برای عیادت دختر پیغمبر به خانه فاطمه علیهاالسلام رفتند ولی آن حضرت به آنها اجازه ورود نداد. ابوبکر سوگند یاد کرد که تا رضایت حضرت زهرا علیهاالسلام را جلب نکند زیر سایه و سقفی نرود از این رو شب را در بقیع بیتوته نمود. عمر نزد علی (علیه السلام) آمد و عرض کرد: یا علی (علیه السلام) ابوبکر پیر مردی رقیق القلب است و یار غار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است، ما چند بار برای عیادت فاطمه علیهاالسلام آمده ایم اما به ما اجازه ورود نداده است شما در این امر وساطت کنید و برای ما از او اجازه عیادت بگیرد. علی (علیه السلام) نزد فاطمه علیهاالسلام آمد و مقصود آنها را بیان کرد ولی زهرا علیهاالسلام نپذیرفت و سوگند یاد کرد که من با آنها طرف صحبت نخواهم شد تا پدرم را ملاقات کنم و از ظلم و تعدی آنها به پدرم شکایت نمایم. حضرت امیر (علیه السلام) فرمود: آنها مرا واسطه قرار داده اند و من هم به عهده گرفته ام که از تو برای

[صفحه ۳۲۵]

آنها اجازه عیادت بگیرم. زهرا علیهاالسلام گفت: حال که چنین است چون خانه، خانه تست و زن هم باید از شوهر اطاعت کند البته من در هیچ امری با تو مخالفت نمی‌کنم. علی (علیه السلام) بیرون آمد و به آنها اجازه ورود داد پس از ملاقات آن دو نفر حضرت فاطمه از آنها اقرار گرفت که شنیده اند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: فاطمه علیهاالسلام بضعهٔ منی و انا منها من اذاها فقد اذانی...

یعنی: فاطمه علیهاالسلام پاره تن من است و من هم از او هستم هر کس او را بیازارد مرا آزارده است...

آنها به این مطلب اقرار کردند آنگاه حضرت فرمود: پروردگارا تو شاهد باش که این دو نفر مرا بیازردند ... ابوبکر صدای خود را به واویلا بلند کرد و گفت: ای کاش مادرم مرا نزائیده بود ... آنگاه حضرت فاطمه علیهاالسلام فرمود: به خدا من در هر نمازی که می‌خوانم به تو نفرین می‌کنم ... آنگاه هر دو بدون کسب رضایت حضرت از خانه امام (علیه السلام) خارج شدند. [۵۰۶].

چشم خدا دیده و دست خدا زده

روزی امام علی (علیه السلام) در اطراف کعبه مشغول طواف بود در این هنگام مردی در حال طواف به زن نامحرمی نگاه کرد. امام علی (علیه السلام) چشم چرانی این مرد را دید. لذا بعد از طواف آن مرد را به حضور خود طلبید و به عنوان تاءدیب چند سیلی به صورت او زد. آن مرد در حالی که صورتش را با دستش گرفته بود با آه و ناله به عنوان شکایت نزد عمر بن خطاب رفت و چنین شکایت کرد: ای امیر مسلمانان! علی (علیه السلام) به صورتم زده باید قصاص شود چرا مرا زده است ... عمر، علی (علیه السلام) را خواست و سؤ ال کرد، یا اباالحسن (علیه السلام) به این مرد سیلی زده ای؟ حضرت فرمود: در طواف دیدم این شخص چشم چرانی می‌کند و به زن نامحرم نگاه می‌کند. عمر به آن مرد گفت: (قد راءی عین الله و ضرب یدالله یعنی: چشم خدا دیده و دست خدا زده است) و با این تعبیر چشم چران را محکوم کرد. [۵۰۷].

[صفحه ۳۲۶]

امیرمؤمنان واقعی

سلیم بن قیس می‌گوید: ابوذر در عصر خلافت عمر بیمار شد به عیادتش د رفتم و امام علی (علیه السلام) را در آنجا دیدم همه کنار بستر ابوذر بودیم که ناآگاه دیدیم عمر بن خطاب برای عیادت ابوذر آمد. ابوذر وصیت خود را به علی (علیه السلام) کرد و آن حضرت را وصی خود قرار داد پس از آنکه عمر رفت یکی از بستگان ابوذر به او گفت: چرا به رئیس مؤ منان عمر وصیت نکردی؟ ابوذر گفت: من به آن کسی که در حقیقت امیر مؤ منان است و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ما که هشتاد نفر عرب و چهل نفر عجم بودیم امر کرد که به علی (علیه السلام) به عنوان امیر مؤ منان سلام کنیم و ما بر آن حضرت به این عنوان سلام کردیم، ... وصیت کردم، سلیم می‌گوید: به امام علی (علیه السلام) و سلمان و مقداد که در آنجا بودند عرض کردم آیا این موضوع را که ابوذر گفت: (دستور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مبنی بر سلام کردن به علی (علیه السلام) با عنوان امیر مؤ منان) را تصدیق می‌کنید؟ هر سه نفر گفتند: خدا را شاهده می‌گیریم که ابوذر راست می‌گوید: سپس از این چهار نفر خواستم که نام آن هشتاد نفر را ذکر کنند: سلمان نام فرد فرد آن هشتاد نفر را گفت و امام علی (علیه السلام) و ابوذر و مقداد قول سلمان را تصدیق کردند (از جمله این ۸۰ نفر: ابوبکر، عمر ابوعبده، معاذ، طلحه، عثمان، سعد بن ابی وقاص، زبیر، عمار یاسر ... بودند). [۵۰۸].

سازش کاران بی غیرت

به نقل ابوبصیر امام باقر (علیه السلام) فرمود: بعد از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم جمعی از مهاجران و انصار و غیر

آنها به حضور علی (علیه السلام) آمده و گفتند: یا علی (علیه السلام) سوگند به خدا تو امیر مؤ منان هستی، سوگند به خدا تو از همه مقدمتر و شایسته تر نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌باشی (ابوبکر غصب خلافت کرده است) دستت را بده تا با تو بیعت کنیم بیعت جان نثاری، که تا حد مرگ بپای این بیعت ایستادگی کنیم. علی (علیه السلام) به آنها فرمود: اگر در ادعای خود صادق هستید فردا با سرهای تراشیده نزد من بیائید. فردا که شد خود علی (علیه السلام) سرش را تراشید و بعد تنها سلمان و ابوذر و مقداد با سر تراشیده آمدند و به قول بعضی عمار و ابوسنان و ابو عمرو با سر تراشیده آمدند (جمعا ۷ نفر) سپس آنها متفرق شدند. علی (علیه السلام) بار دیگر

[صفحه ۳۲۷]

اعلام کرد باز جز همین افراد یاد شده کسی سرش د را نتراشید لذا علی (علیه السلام) تکلیف خود را در سکوت کردن دید. [۵۰۹].

حیله گر درمانده

در زمان خلافت عمر دو نفر حیله گر نقشه کشیدند تا با نیرنگ مال زنی را از چنگش در آورند آنها با هم مالی را نزد آن زن بردند و گفتند: این مال نزد شما به عنوان امانت باشد هر گاه هر دو نفر ما با هم آمدیم این امانت را به ما می‌دهی و اگر تنها آمدیم این مال را به هیچکدام از ما نمی‌دهی. زن قبول کرد پس از چندی یکی از آن دو مرد نزد زن آمد و گفت: مال امانتی ما را بده. زن گفت: نمی‌دهم مگر اینکه رفیق تو نیز حاضر شود. مرد به زن گفت: شرط ما حضور هر دوی ما بوده لیکن رفیق من مرده است. سرانجام زن گول خوردو امانت را به یکی از آنها تحویل داد بعد از چند روز مرد دوم نزد زن برای مطالبه امانت آمد زن جریان را برایش توضیح داد که رفیقش مال او را گرفته است. مرد دوم گفت: تو شرط ما را نقض کردی و ضامن هستی باید جبران کنی.

جهت حل قضیه نزد عمر آمدند. عمر به زن گفت: تو ضامن هستی و باید به هر نحو که شده مال این مرد را جبران کنی زن گفت: ای عمر، علی (علیه السلام) را در میان ما حاکم قرار بده تا او داوری کند. عمر پیشنهاد زن را پذیرفت. علی (علیه السلام) آمد و به مرد دوم فرمود: امانت تو نزد من است ولی تو با رفیقت شرط کردی با هم بیایید امانت را بگیرید برو رفیقت را پیدا کن و با هم بیایید تا من امانت را به شما دو نفر بدهم مرد دوم رفت و به ناچار دیگر نیامد. سپس علی (علیه السلام) فرمود: این دو مرد با هم این نقشه را طرح کرده بودند که اموال این زن را ببرند. [۵۱۰].

حد شراب خوار

شخصی به نام قدامهٔ بن مظعون شراب خورد. عمر خواست او را حد شرعی (در این مورد هشتاد تازیانه) بزند، قدامه گفت: زدن حد بر من واجب نیست زیرا خداوند

[صفحه ۳۲۸]

می‌فرماید: بر آنکه ایمان آورده و کردار نیکو کرده اند، در چیزهایی که می‌خوردند تا آنگاه که تقوی و عمل صالح داشته باشند باکی نیست [۵۱۱] عمر او را حد نزد. خبر به حضرت علی (علیه السلام) رسید، لذا آن حضرت نزد عمر آمد و بازخواست فرمود: که چرا قانون خداوند را اجرا نکردی عمر همان آیه را خواند، قدامه مشمول این آیه نیست زیرا آنها که ایمان به خدا آورده اند و کار نیکو انجام می‌دهند، حرام خدا را حلال نمی‌کنند، قدامه را بازگردان و از او توبه بخواه، اگر توبه کرد بر او حد خدا را جاری کن و گرنه باید به قتل برسد زیرا با انکار حرمت شرابخواری از اسلام خارج شده است. قدامه شنید و آمد توبه کرد و از گناه دست کشید. اما عمر نمی‌دانست حد او چقدر است، سپس از امام (علیه السلام) پرسید. آن حضرت فرمود: هشتاد تازیانه. [۵۱۲].

پناه و امان امت

وقتی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم از دنیا رفت علی بن ابیطالب (علیه السلام) زیاد نام ابن عمش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را می‌برد و می‌فرمود: مسلمانان شما دو امان و پناه داشتید یکی از آنان رفت و دیگری برخاست، امان اول محمد صلی الله علیه و آله و سلم بود و امان دوم شما استغفار است که تا توبه کنید خدا نیز قبول می کند.

اگر رسول خدا از دنیا رفته است استغفار را رها نکنید.

و ما کان الله لیعذبهم و انت فیهم و ما کان الله معذبهم و هم یستغفرون. [۵۱۳].

برادر رسول خدا تصمیم گرفت

در زمان عمر سپاه اسلام ایران را فتح کرده و با فرار، و سپس کشته شدن یزدجر سوم حکومت ساسانیان منقرض شد. سپاهیان اسلام وقتی به مدینه رسیدند گروهی ایرانی از زن و مرد را که اسیر کرده بودند همراه خود به مدینه آورند. عمر تصمیم گرفت که زنان اسیر را به عنوان برده بفروشد و مردان آنها را برده و غلام مردم عرب قرار دهد.

[صفحه ۳۲۹]

علی (علیه السلام) در آنجا حاضر بود فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بزرگان قوم را هر چند با شما مخالفت کنند احترام کنید و گرامی بدارید و این مردم فارس (ایرانی) افراد آگاه و بزرگواری هستند که اسلام را با میل پذیرفتند و تسلیم شدند من به مقدار حق خود و بنی هاشم آنها را آزاد کردم. مهاجران و انصار به آن حضرت گفتند: ما نیز حق خود را به شما ای برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بخشیدیم. امام علی (علیه السلام) عرض کرد: خداوندا گواه باش اینها حق خود را بر من بخشیدند و من هم به اندازه حق آنها پذیرفتم و اسیران را آزاد نمودم.

عمر گفت: علی بن ابیطالب (علیه السلام) از ما سبقت گرفت و عزم مرا در مورد عجم‌ها نقض کرد آخرالامر حکم علی (علیه السلام) اجرا شد در این میان جمعی از دختران و بستگان شاهان ایرانی که آزاد بودند اظهار تمایل کردند که ازدواج کنند. علی (علیه السلام) فرمود: آنها را در انتخاب همسر آزاد بگذارید در مورد شهربانو دختر یزیجرد سوم آخرین شاه ساسانی خواستگاران متعددی وجود داشت. لیکن او با شرمساری پاسخ منفی داد به او گفته شد ای خانمی که در میان خاندانت بزرگ بودی در میان این خواستگاران کدام را بر می گزینی؟ آیا می‌خواهی شوهر کنی؟ او سکوت کرد. علی (علیه السلام) فرمود: راضی شد. (و شکوتش حاکی از رضایت در اصل ازدواج است) اینک، باید انتخاب، یکی از خواستگاران را به عنوان شوهر؛ با زبان اقرار کند. شهربانو گفت: من در میان خواستگاران هرگز نور پر فروغ و شهاب درخشنده یعنی حسین (علیه السلام) را با دیگران هم سطح قرار نمی‌دهم اگر در واقع در انتخاب آزاد هستم. علی (علیه السلام) فرمود: چه کسی را ولی (وکیل) خود قرار می‌دهی؟ شهربانو گفت: شما را. امام علی (علیه السلام) خذیفه بن یمان را ماءمور کرد که عقد ازدواج او را با حسین (علیه السلام) منعقد نماید حذیفه این ماءموریت را انجام داد. امام سجاد (علیه السلام) از این بانو متولد شد و گویند آن هنگام که بیش از چند روز از تولد امام سجاد (علیه السلام) نمی گذشت شهربانو از دنیا رفت و طبق نقل دیگر امام علی (علیه السلام) خواهر شهربانو را به همسری محمد بن ابی بکر در آورد و قاسم بن محمد از آن بانو متولد شد. بنابراین قاسم و امام سجاد (علیه السلام) پسر خاله هم هستند و دختر قاسم که ام فروه نام داشت همسر امام باقر (علیه السلام) شد و امام صادق از او متولد شد. [۵۱۴].

[صفحه ۳۳۰]

راهنمائی های جنگی امام علی

روزی عمربن خطاب با حضرت علی (علیه السلام) مشورت کرد که ارتشی به قادسیه و ایران فرستاده ام ولی سران لشگرم به توسط خبرگزاری خود به من اطلاع داده اند که پیروزی ما در این جنگ منوط به آمدن خلیفه در میدان جنگ است. مشاورین من نیز پس از صحبت های مکرر نتیجه را چنین اعلام کرده اند که خود در جبهه حاضر شوم تا به شکوه و ابهت لشکر اضافه شود و فتح و پیروزی زودتر انجام گیرد. آنگاه عمر رو به حضرت امیر (علیه السلام) کرد و گفت: شما نظرتان را بفرمائید. حضرت فرمود: صلاح نیست خودت به جبهه جنگ بروی بلکه ارتشی دیگری با تاکتیک های جنگی گسیل دار آنگاه حضرت دلیل و راهنمایی های لازم را فرمودند. چون لشکر اسلام پیروز شد همگی اقرار و اعتراف کردند به برتری نظریه آن حضرت بر همه مشاورین خلیفه.

ابن ابی الحدید در ذیل این روایت می‌نویسد: حضرت علی (علیه السلام) در آن جلسه مشورتی عمر خیانت نکرد و الا اگر عمر به جبهه می‌رفت کشته و یا مجروح می‌شد زیرا در آن مقطع چندین مرتبه لشکر اسلام شکست خورده بود. یا در جلسه ای دیگر عمر شورایی تشکیل داده بود آنگاه به اعضای جلسه گفت ارتش اسلام به نزدیکی شهر مدائن که پایتخت ایران است رسیده است و فرمانده هانم به من نوشته اند که خلیفه خودت هم به جبهه بیا آنگاه گفت: حالا من بروم یا آنکه فرمان دهم ارتش د عقب نشینی کند یا دستور دهم حمله نمایند در آن جلسه حضار نظرات مختلفی دادند تا اینکه حضرت امیر (علیه السلام) فرمود: هیچ کدام از این راءی‌ها به صلاح تو و آنان نیست، بلکه من دستوراتی می‌دهم با آن فرامین عمل کن تا پیروزی حاصل شود آنگه حضرت فرامینی را دادند آنها هم اجرا و اطاعت کردند و سپس پیروز شدند در فتح بیت المقدس وقتی که ارتش مسلمانان شهر شام را فتح کرد قصد فتح بیت المقدس را داشتند لذا نامه ای به عمربن خطاب نوشته و مشورت نمودند که آنجا را فتح نمایند؟ عمر مشاورین خود را جمع کرد و با آنان راجع به آن مشورت کرد. تمامی مشاورین عمر گفتند صلاح نیست وارد بیت المقدس شویم. حضرت امیر (علیه السلام) مخالفت کرده و عمر نظر حضرت را به آنان

[صفحه ۳۳۱]

نوشت و آنها پس از جنگ فراوان و اجرای فرامین امام علی (علیه السلام) بیت المقدس را فتح کردند. [۵۱۵].

امانت داری حجرالاسود

حلبی از امام باقر و امام صادق (علیه السلام) روایت می‌کند: اولین سالی که عمربن خطاب در عهد خلافتش حج می‌کرد مهاجرین و انصار و علی (علیه السلام) به همراه حسنین علیهماالسلام و عبدالله بن جعفر حج می‌نمودند. موقع احرام عبدالله لباس احرامی را که با قرمز رنگ شده بود پوشید و در حالی که لبیک می‌گفت در کنار حضرت علی (علیه السلام) حرکت می‌کرد عمر از پشت سر گفت این چه بدعتی است که در حرم روا داشته ای؟

حضرت علی (علیه السلام) رو به او کرده فرمود: کسی نمی‌تواند سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به ما بیاموزد. عمر گفت: راست گفتی یا اباالحسن (علیه السلام) به خدا نمی‌دانستم شمایید.

راوی می‌گوید این یک واقعه کوچکی بود که در آن سفر رخ داد سپس د داخل مکه شدند و طواف خانه نمودند عمر حجرالاسود را دست می‌زد و می‌گفت: به خدا قسم می‌دانم تو سنگی بیش نیستی که نه سودی می‌رسانی و نه زیانی اگر این نبود که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تو را دست زد به تو دست نمی‌زدم. علی (علیه السلام) فرمود: خاموش د باش. رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بی جهت به این سنگ دست نزد اگر قرآن خوانده بودی و آنچه از تاءویلش را که همه جز تو؛ آن را می‌دانند می‌دانستی و هر آینه می‌فهمیدی که هم زیان می‌زند و هم سود می‌رساند و او چشم و لب و زبان گویا و رسا دارد و گواهی می‌دهد وفاداری کسی را که وفا کرده. عمر گفت: آیه مربوطه را به من نشان بده؟ امام علی (علیه السلام) فرمود: خداوند فرموده واذا اخذ ربک من بنی آدم من ظهور هم ذریتهم واشهد هم علی انفسهم الست بربکم قالوا بلی ... یعنی: هنگامی که خدای تو از پشت آدم فرزندان و

ذریه آنها را برگرفت: و آنها را برخود گواه ساخت، فرمود که من پروردگار شما نیستم؟ همه گفتند: آری ما به خداوندی تو گواهی می‌دهیم سپس د موقعی که اقرار کردند بنی آدم به اطاعت و به این

[صفحه ۳۳۲]

که او پروردگار و آنها بندگان او هستند از آنها برای حج بیت الله الحرام پیمان گرفت پس صفحه نازکی لطیف تر از آب آفرید و به قلم فرمان داد که بنویس وفاداری خلقم را به خانه ام قلم هم وفاداری بنی آدم را در آن صفحه نوشت پس به حجرالاسود گفته شد دهانت را باز کن آن صفحه را در دهانش فرو کرد و به حجر فرمود نگهدار و گواهی بده برای بندگانم وفاداری را، حجر هم مطیعانه فرود آمد. ای عمر مگر نه موقعی که حجر را دست می‌زنی می گویی امانتم را ادا و به پیمانم وفا کردم تا گواهی به وفاداری من بدهی. عمر گفت به خدا آری. پس علی (علیه السلام) فرمود ایمان بیاور به آنچه گفتم.

سیاست بازی نامشروع

بعد از ماجرای سقیفه و حوادث سیاسی بعد از رحلت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و خانه نشینی حضرت امیر (علیه السلام) ابوسفیان پدر معاویه از حکومت ابوبکر و عمر دل خوشی نداشت با جمعی به حضور امام علی (علیه السلام) رسید تا با آن حضرت بیعت نماید و در ضمن گفتاری عرض کرد اگر اجازه دهی با سپاهی فراوان پیاده و سواره از تو حمایت می کنم امام علی (علیه السلام) که به سابقه سوء طینت ناپاک ابوسفیان فرصت طلب آگاهی داشت گول سخنان او را نخورد و در پاسخ او سخنانی فرمود: ای مردم امواج فتنه‌ها را با کشتی های نجات (علم و ایمان و وحدت) درهم بشکنید از راه اختلاف و پراکندگی کنار آیید و تاج بلند پروازی و برتری جویی را از سر بنهید [۵۱۶].

فعالیتهای کشاورزی

هنگامی که پس از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حضرت علی (علیه السلام) را از حکومت بر کنار نمودند و فدک را که یک منبع مهم اقتصادی از برای خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود از دست آنها گرفتند، امام علی (علیه السلام) برای تاءمین معاش شیعیان و خاندان رسالت و مستمندان به فعالیت کشاورزی پرداخت و به احداث قناتها و چشمه سارها و باغها و نخلستانها

[صفحه ۳۳۳]

پرداخت برای نمونه امام صادق (علیه السلام) فرمود: کان امیرالمؤ منین صلوات الله علیه یضرب بالمر و یستخرج الارضین ... و ان امیرالمؤ منین اعتق الف مملوک من ماله وکد یده، امیرمؤ منان علی (علیه السلام) در زمین بیل می‌زد و مواهب زمین را (بر اثر کشاورزی) خارج می‌نمود و همانا امیرالمؤ منین (علیه السلام) هزار برده را از مال شخصی خود و از محصول دسترنج خود خرید و آزاد کرد. [۵۱۷].

کاتب مصحف فاطمه الزهرا

امام صادق (علیه السلام) فرمود: حضرت زهرا علیهاالسلام پس از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بسیار محزون و غمگین شد خداوند در آن ایام (۷۵ یا ۹۵ روز بعد از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم) فرشته ای

را نزد فاطمه علیهاالسلام فرستاد تا او را دلداری دهد. فاطمه علیهاالسلام ماجرای سخن گفتن خود را با فرشته الهی به شوهر خود حضرت علی (علیه السلام) گفت: علی (علیه السلام) فرمود: وقتی که آمدن فرشته را احساس کردی به من بگو. فاطمه علیهاالسلام

آمدن فرشته را به حضرت عی (علیه السلام) خبر داد و فاطمه علیهاالسلام آنچه را از فرشته می‌شنید، به علی (علیه السلام) خبر می‌داد و عی (علیه السلام) آن را می‌نوشت تا اینکه آن گفتار به صورت مجموعه ای به نام مصحف در آمده سپس امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید:

اما نه لیس فیه شیی من الحلال و الحرام و لکن فیه علم ما یکون

بدانید که در آن مصحف چیزی از حلال و حرام نیست بلکه در آن علم به حوادث آینده است. [۵۱۸].

حامیان خلافت علی

زیدبن وهب می گوید: آنانکه با ابی بکر بعنوان خلیفه مخالفت کردند از مهاجرین و انصار فقط ۱۲ مرد بودند، از مهاجرین مقداد و عمار یاسر و ابوذر غفاری و سلمان فارسی و عبدالله بن مسعود و ... و از انصار خزیمهٔ بن ثابت، ذوالشهادتین و سهل بن حنیف و

[صفحه ۳۳۴]

ابوایوب انصاری و دیگران بودند همین که ابوبکر در مسجد به منبر رفت آنها با یکدیگر مشورت کردند بعضی از آن ۱۲ نفر پیشنهاد کردند که ابوبکر را از منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پایین بیاوریم. دیگران گفتند: چنین کاری جز به زحمت انداختن خویشتن نیست و خدای متعال می‌فرماید خود را با دست خود به هلاکت نیندازید بهتر این است که همگی نزد علی (علیه السلام) برویم و در این باره با او مشورت کنیم همه آنها خدمت علی (علیه السلام) آمدند و عرض کردند یا امیرالمؤ منین (علیه السلام ...) حقی را که سزاوارتر به آن بودی رها کردی ما تصمیم داشتیم که نزد این مرد (ابوبکر) برویم و او را از منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پایین کشیم ... ولی خواستیم بدون مشورت با شما او را از منبر پایین نکشیم.

علی (علیه السلام) فرمود: اگر این کار را کرده بودید چاره ای جز جنگ با آنان را نداشتید ... این مردمی که گفتار پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را رها کرده و بر پروردگار خود دروغ بسته اند همگی در اطراف او هستند و من در این باره با افراد خاندان خود مشورت کردم چاره به جز سکوت ندیدم زیرا می‌دانید که سینه های این مردم از کینه و بغض خدای عزوجل و خاندان پیغمبرش صلی الله علیه و آله و سلم آکنده است ... بخدا اگر اینکار را کرده بودید شمشیرهای خود را از نیام می کشیدند و آماده جنگ و کشتار بودند همچنانکه با من همین کار را کردند و به زور بر من چیره شدند و گریبان مرا گرفته و کشیدند و به من گفتند بیعت کن و گرنه تو را خواهیم کشت ... ولی شماها به نزد این مرد (ابوبکر) بروید و آنچه را که خود از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیده اید به او بگویید تا شبهه ای در کار او نماند و در این کار حجت را بر او تمامتر کنید...

راوی می گوید: آنها از خدمت امیرالمؤ منین (علیه السلام) مرخص شدند و روز جمعه همگی در اطراف منبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نشستند ... آنگاه نخستین کسی که برخاست و سخن گفت خالدبن سعید بن عاص بود او از علی (علیه السلام) دفاع کرد و حدیثی از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را یاد آور وی کرد عمر بن خطاب به خالد گفت: ساکت باش ای خالد که تو نه صلاحیت صالح اندیشی داری و نه سخنت را کسی خوش دارد. سپس ابوذر بپا خواست و بعد سلمان فارسی و بعد مقداد و سپس بریده اسلمی و بعد از آن عبدالله بن مسعود و بعد از آن عمار یاسر و بعد خزیمهٔ بن ثابت ذوالشهادتین و بعد سهل بن حنیف و ابوایوب انصاری ... به پا خاستند و

[صفحه ۳۳۵]

یک به یک دلایل و احادیثی را از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بیان کردند ... ابی بکر بعد از این صحبت سه روز در خانه خود نشست و روز سوم عمر، طلحه، زبیر، عثمان و سعدبن ابی وقاص و ... هر یک با ده نفر از فامیل خود با شمشیرهای برهنه نزد ابوبکر آمدند و او را از خانه اش بیرون کشیدند و بر فراز منبرش د کردند. [۵۱۹].

خانه ام را آتش زده اند؟

مروان بن عثمان می گوید: چون مردم با ابی بکر بیعت کردند. علی (علیه السلام) و زبیر و مقداد داخل منزل حضرت فاطمه علیهاالسلام شدند و از بیرون آمدن خودداری نمودند عمربن خطاب فریاد زد، که خانه را به روی آنان آتش بزنید در این هنگام زبیر شمشیر بدست بیرون آمد. ابوبکر گفت: این سگ را بگیرید مهاجمان به او حمله کردند، پای زبیر لغزید و به زمین خورد و شمشیر از دستش افتاد. ابوبکر گفت: شمشیر او را به سنگ بزنید و آنرا به سنگ زدند تا شکست. علی بن ابیطالب (علیه السلام) از منزل به سوی دهانت نجد بیرون شد و در راه با ثابت بن قیس بن شماس برخورد کرد. ثابت عرض کرد: ای اباالحسن (علیه السلام) چه شده؟ حضرت فرمود: می‌خواهند خانه ام را بر من آتش د بزنند و ابوبکر بر فراز منبر نشسته و مشغول بیعت گرفتن از مردم است و نه از این حمله‌ها جلوگیری می کند و نه آنها را محکوم می‌نماید. ثابت گفت: هرگز دست از تو برندارم تا در راه دفاع از تو کشته شوم. پس با هم به مدینه بازگشتند چون به منزل رسیدند دیدند فاطمه علیهاالسلام کنار درب ایستاده و خانه از مهاجمین خالی شده است و حضرت زهرا علیهاالسلام صدا می‌زند: هرگز قومی را زشت برخوردتر از شما سراغ ندارم. شما پیکر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را نزد ما رها ساخته و میان خود مصمم شدید که حکومت را تنها از آن خود بدارید و ما را به امارت نگمارید و هیچ از ما در این باره نظر خواهی نکردید و به سر ما آوردید آنچه آوردید و هیچ حقی برای ما در نظر نگرفتید! [۵۲۰].

[صفحه ۳۳۶]

او علی بن ابیطالب است

روزی دو نفر نزد عمر بن خطاب آمدند و از طلاق کنیزی سئوال کردند، که چند مرتبه می‌توان او را طلاق داد تا حرام نشود و دیگر لازم نباشد او را بعقد جدیدی در حباله نکاح درآورد.

عمر با آنها برخاست، تا آنکه به مسجد رسید در میان حلقه ای از جمعیت مرد اصلعی [۵۲۱] نشسته بود.

عمر گفت: ای اصلع! در طلاق اءمهٔ (یعنی کنیز) چه می گوئی؟ آن مرد سر خود را بسوی او کرد، و با انگشت سبابه و وسط خود اشاره کرد، عمر دانست که طلاق امه دو طلاق است، و فورا به آن دو مرد گفت: تطلیقتان یعنی دو بار طلاق

یکی از آن دو نفر گفت: سبحان الله! ما نزد تو آمدیم و تو امیرالمؤ منین و بزرگ آنها هستی! پس چگونه با ما آمدی تا در مقابل این مرد ایستاده! و از او سئوال کردی! و به اشاره او با دو انگشت اکتفا نمودی؟

عمر به آن دو نفر گفت: آیا می‌دانید این مرد کیست؟

گفتند: نه. عمر گفت: این علی بن ابیطالب است، آنگاه گفت: من از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درباره او شنیدم که فرمود:

اگر آسمان های هفتگانه و زمین های هفت طبقه را در کفه ترازوئی بگذارند سپس ایمان علی (علیه السلام) را در کفه دیگر آن بگذارند هر آینه، ایمان علی بی ابیطالب سنگین تر خواهد بود.

سپس علامه امینی می گوید: در حدیثی که زمخشری روایت کرده می گوید:

آن دو نفر به عمر گفتند: تو خلیفه مسلمین هستی و ما آمده ایم از تو سؤ ال کنیم تو ما را پیش مرد دیگری بردی و از او سؤ ال نمودی پس یکی از آن دو نفر گفت: سوگند بخدا که ای عمر! من دیگر با تو سخن نخواهم گفت.

عمر گفت: وای بر تو! می‌دانی این مرد که بود؟ او علی بن ابیطالب است. [۵۲۲].

[صفحه ۳۳۷]

از بیکاری بیزار بود

روزی امیرمؤ منان علی (علیه السلام) به خانه خود آمد و از فاطمه (علیه السلام) پرسید: آیا غذایی داریم؟ فاطمه علیهاالسلام گفت: در منزل چند روزی است که غذای کافی وجود ندارد، امام (علیه السلام) فورا سطل آبی را برداشت و از منزل بیرون رفت، آنگاه خود را به روستای قبا رسانید و آبیاری یکی از نخلستانهای اطراف قبا را بعهده گرفت و شب تا صبح مشغول آبیاری شد. [۵۲۳] و آن حضرت چنان کار می‌کرد که بر

دستان مبارکش پینه می‌بست. [۵۲۴] حتی حضرت برای یهودی‌ها نیز کار می‌کرد تا با اجرت آن بتواند هم به خانواده خود و هم به فقرا و مستمندان چیزی ببخشد.

کار کردن شیوه او بود

در یکی از مشکلات قضائی که خلیفه دوم سخت درمانده شده بود به او گفتند: نزد علی (علیه السلام) برویم تا مشکل را حل نماید. خلیفه دوم به همراه ابن عباس و جمعی دیگری به راه افتادند سراغ امام را گرفتند به آنان گفته شد امیرمؤ منان (علیه السلام) در فلان باغ مشغول کار است، خود را به باغ رساندند دیدند، امام (علیه السلام) سخت مشغول کار است و این آیه را می‌خواند:

ایحسب الانسان ان یترک سدی؛ آیا انسان می‌پندارد او را به حال خود رها می‌کنند همه به امام سلام کردند حل مشکل آن دو زنی که هر دو آنها ادعا می‌کردند، فرزند پسر از آنهاست را از اما (علیه السلام) خواستند اما فرمود: شیر دو زن را در ظرف خاصی وزن کنید آن زن که شیر او سنگین تر است پسر بچه از آن اوست. [۵۲۵].

[صفحه ۳۳۸]

چه مصیبتها که از این جماعت نکشیدم

علی (علیه السلام) در وصف دوران خانه نشینی خود تعابیر و جملاتی دارد که به حق دل هر آزاد مرد شیعی را پاره پاره می‌کند ایشان در بیانی می‌فرماید:

قبل از من، متصدیان امور مردم به کارهایی دست می‌زدند که با دستورات صریح رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مخالف بود آنها از روی عمد و توجه، مرتکب تحریف و شکستن سنتهای نبوی و تغییر احکام الهی گشتند...

یکبار به مردم گفتم: ای مردم! در ماه رمضان جز برای ادای نماز واجب در مسجد اجتماع نکنید، به آن‌ها گفتم: نماز جماعت فقط در نمازهای یومیه مشروع است خواندن نمازهای مستحبی با جماعت بدت است [۵۲۶] در این بنی بعضی از سربازانم برآشفتند و گفتند: ای اهل اسلام، سنت عمربن خطاب تغییر یافته، علی ما را از نماز جماعت در ماه رمضان باز می‌دارد؟! (حماقت را تا جایی رساندند) که من ترسیدم در میان بخشی از سربازانم شورش بر پا شود.

(من) از اختلاف و پیروی کورکورانه و جاهلانه آنها و از پیشوایان گمراهشان، چه مصیبتهایی که نکشیدم. [۵۲۷].

درهم کوبنده جباران

علی (علیه السلام) در شورای انتخاب خلیفه بعد از عمر بن خطاب، به جمع حاضر فرمود: شما را به خدا سوگند، آیا در میان خود فردی را جز من می‌شناسید که آن ۹ مبارز تنومند، از تیره عبدالدار را که همگی از سران و پرچمداران قوم خود بودند به خاک و خون کشیده باشد؟!

آیا به یاد دارید صواب حبشی برده آن مقتولان که چگونه دیوانه وار و خشمگین

[صفحه ۳۳۹]

به میدان جنگ آمد و دائم فریاد می‌زد و می گفت: من به انتقام سروران و دلاورانی که از دست داده ایم به قتل شخصی جز محمد خرسند نخواهم شد.

چشمانش کاسه خون شده بود، دهانش کف آلود شده بود و شما مردم وحشت زده از برابر او فرار می کردید، ولی در این حال این من بودم که به مقابله با او بر خاستم.

هنگامی که صواب آن غلام وحشی به من نزدیک می‌شد گویی هیولایی جلو می‌آمد! نبرد بین ما آغاز شد اما بیش از دو ضربه بین ما رد و بدل نشد. سرعت شمشیر من چنان برق آسا بود که در کی لحظه او را به دو نیم ساخت تیغه شمشیرم به پهلوی او اصابت کرد و قسمت پائین بدن او روی پاها بر روی زمین باقی ماند و بالا- تنه او به جانبی دیگر افتاد و مسلمانان می‌نگریستند و به او می‌خندیدند. [۵۲۸].

عفو زن زناکار

زنی در زمان عمر بن خطاب اعتراف به زنا کرد و اصرار داشت تا حد زنا بر او جاری گردد تا از عذاب الهی در آخرت در امان باشد عمر نیز به عقوبت زن فرمان داد ولی امام علی (علیه السلام) به عمر فرمود:

از او بپرسید چرا زنا کرده و در چه شرایطی تن به این گناه داده و آن را مرتکب شده؟ زن گفت: در بیابان تشنه و در راه ماندم. از ور خیمه ای دیدم، وارد خیمه شدم و از مردی که آنجا بود تقاضای آب کردم آن مرد آب به من نداد و قصد گناه داشت از این رو من از خیمه بیرون آمدم.

اما بار دیگر تشنگی مرا بی تاب کرد به گونه ای که چشمانم سیاهی می‌رفت در این حالت مجبور شدم تا به گناه تن دهم امام علی (علیه السلام) فرمود: این همان مورد اضطرار است که در قرآن کریم حد از آن برداشته شد. او را رها کنید. [۵۲۹].

[صفحه ۳۴۰]

آزار پیامبر

عروة بن زبیر از جدش نقل می کند، که مردی در حضور عمر بن خطاب به علی بن ابیطالب (علیه السلام) جسارت کرد، عمر به او گفت: صاحب این قبر را می‌شناسی (اشاره به قبر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم) او محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب و علی (علیه السلام) نیز پسر ابیطالب بن عبدالمطلب است، جز به نیکی نام علی (علیه السلام) را مبر اگر از او عیب جویی کنی و جسارت و بدگوئی او را کنی این را (اشاره به قبر شریف پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم) در قبرش آزار کردی [۵۳۰].

کیفر مردی گستاخ و بی ادب

روزی خالد با یارانش در اراضی خود امام علی (علیه السلام) را دید و به آن حضرت جسارتی کرد، حضرت خالد را از اسبش پائین آورد و او را به سمت آسیای حارث بن کلده کشاند و میله آهنی آن سنگ آسیاب را بیرون آورد و مثل طوق بر گردن خالد حلقه کرد، خالد حضرت را سوگند داد تا او را رها کند، در حالی که آن میله همانند حلقه ای برگردن او بود نزد ابوبکر وارد شد، ابوبکر آهنگران شهر را دستور داد تا آن حلقه سنگین را از گردن خالد بیرون کنند، لیکن آنها نتوانستند، پیوسته این آهن همانند قلاده ای برگردن او بود، آهنگران گفتند این راهن را که بصورت حلقه ای بر گردن توست فقط با حرارت آتش می‌توان باز کرد از طرفی

هم خالد تحمل حرارت شدید آتش را نداشت، چرا که یقینا با آن حرارت به هلاکت می‌رسید. مردم نیز با دین قلاده برگردن خالد بن او می‌خندیدند، خالد صبر کرد تا علی (علیه السلام) از سفر خود مراجعت کرد، پس د جماعتی نزد امام رفتند و شفاعت خالد را کردند، آن حضرت نیز قبول کرد، لذا امام آن طوق آهنی را مثل خمیر پاره پاره کرد و بر زمین ریخت [۵۳۱].

[صفحه ۳۴۳]

حکومتداری امام علی

همکاری اقوام و فامیل با یکدیگر

عصر خلافت حضرت علی (علیه السلام) بود، ماجرای شورش اصحاب جمل پیش آمد. علی (علیه السلام) با همراهان خود از مدینه به سوی بصره برای سرکوبی شورشیان حرکت نمود. هنگامی که به سرزمین ربذه رسیدند مردی از قبیله محارب به حضور علی (علیه السلام) آمد و عرض د کرد: ای امیرمؤ منان! من در رابطه با فامیل خود، تاوانی را به عهده گرفتم وقتی که نزد بعضی از آنها رفتم و تقاضای همکاری و کمک نمودم کمک من کردند و گفتند: ما خودمان سخت در مضیقه زندگی هستیم، ای امیرمؤ منان! به آنها امر کن که با من همکاری کنند و مرا کمک نمایند

امام علی (علیه السلام) از او پرسید: آنها کجا هستند؟! آن مرد گروهی از آنها را که از دور پیدا بودند نشان امام (علیه السلام) داد و گفت: عده ای از آنها، اینها هستند.

امام علی (علیه السلام) که بر مرکب سوار بود، به سرعت نزد آنها رفت به گونه ای که اصحاب و اطرافیان امام علی (علیه السلام) به سختی به آن حضرت رسیدند.

امام علی (علیه السلام) وقتی به آنها رسید، سلام کرد و از آنها پرسید: چرا با رفیق خود همکاری نمی‌کنید؟ آنها از آن مرد و او نیز از قوام خود در حضور حضرت علی (علیه السلام) شکایت کردند. امام علی (علیه السلام) درباره پیوند خویشاوندی و وظایف خویشان نسبت به همدیگر چنین فرمود: هر کس باید به خویشانش پیوند گرم داشته باشد و خویشان از دیگران سزاوارتر به همکاری و کمک هستند به خصوص در آن هنگام که خویشان در فشار زندگی قرار گرفتند زیرا خویشانی که با یکدیگر پیوند دارند و به همدیگر همکاری و کمک و گذشت می‌کنند به پاداش آن می‌رسند ولی اگر رشته خویشی را قطع نمایند

[صفحه ۳۴۴]

گرفتار بار سنگین مجازات خواهند شد.

آنگاه آن حضرت مرکب خود را حرکت داد و به جای اول خود بازگشت. [۵۳۲].

عامل هلاکت زودرس

روزی امیرمؤ منان علی (علیه السلام) خطبه می‌خواند و در ضمن آن فرمود:

اعوذ بالله من الذنوب التی تعجل الفناء پناه می‌برم به خداوند، از گناهانی که موجب زودرسی هلاکت خواهند شد.

عبدالله بن کواء (منافق سرشناس عهد امیرالمؤ منین (علیه السلام) که بعدها رئیس گروه گمراه خوارج شد) بلند شد و گفت: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) آیا گناهانی که موجب مکافات زودرس است وجود دارد؟

امام علی (علیه السلام) فرمود: آری، وای بر تو، و آن گناه قطع رحم (بریدن پیوند از خویشاوندان) است، چه بسا خاندانی هستند با اینکه از حق دورند ولی بر اثر همکاری و خدمت به یکدیگر به گرد هم آیند و همین کار موجب می‌شود که خداوند به آنها روزی

می‌رسانـد و چه بـا افراد پرهیزکاری که تفرقه و درگیری افراد خانـدانشان و قطع رحم بینشان موجب می‌شود که خداونـد آن‌ها را از روزی و رحمتش محروم سازد. [۵۳۳].

وقت بیکاری برو مسجد

دو یا سه روز قبل از ضـربت خوردن علی (علیه السـلام) بـدست ابن ملجم لعنـهٔ الله علیه – حضـرت امیر (علیه السـلام) در بازار کوفه می‌رفـت که به نـاگه ابن ملجم را دی. حضـرت به او فرمـود: ابن ملجم کجـا می‌روی؟ (البته حضـرت می‌دانست تمـام هم او آن زن ملعونه است) ابن ملجم پاسخی داد که نشانه بیکاری او را داشت. لذا حضرت به او فرمود: وقت بیکاری به مسجد برو. [۵۳۴].

[صفحه ۳۴۵]

کریم بامروت

از کتب اهل تسـنن روایت شـده که عرب فقیری به خـدمت حضـرت علی (علیه السـلام) شـرفیاب شـد و از آن حضـرت درخواسـت کمک نمود. حضـرت به او فرمود: به خـدا قسم در خانه چیزی نـداریم. فقیر گفت: به خدا قسم اگر ناامیدم کنی خداوند روز قیامت از شما نمی‌گذرد.

حضـرت علی (علیه السـلام) به شدت گریست، آنگه به قنبر دسـتور داد: زره مرا بیاور و به این عرب ده. سپس به فقیر فرمود قدر آن را بدان که من با این زره در مقابل دشمنان ایستاده ام و پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم را خوشحال کرده ام. قنبر عرض کرد: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) قیمت این زره بیست درهم است و این مقدار برای یک فقیر زیاد است.

حضـرت فرمود: ای قنبر اگر به انـدازه دنیا طلا و نقره داشـته باشم در صورتی خوشـحال می‌شوم که آنها را در راه خدا صدقه دهم و خدا قبول کند. چون که خداوند از نعمتهای خود سؤ ال خواهد نمود. [۵۳۵].

اسم اعظم خداوند

براءبن عازب می‌گوید: بر امیرمؤ منان علی (علیه السلام) وارد شدم و آن حضرت را به خدا سوگند دادم که مرا به اعظم اسمایی که خداوند رحمان، جبرئیل را به ارسال آن مخصوص داشت و او رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حضرت شما را مخصوص گرداند مرا مطلع فرمایید.

حضـرت فرمود: اگر سؤ ال تو نمی‌بود من اراده داشـتم تا وقتی که آنرا در لحدم نهاده شوم پوشـیده بدارم. سپس حضرت فرمود: هر گاه خواست خداونـد را به اسم اعظمش بخوانی، شـش آسه اول سوره حدیـد (بعـد از بسم الله الرحمن الرحیم؛ تا؛ و هو علیم بـذات الصدور) و آخر سوره حشـر از (هو الله الذی لااله الا هو تا آخر سوره را بخوان) بعد از آن می‌گویی: یا من هو کذلک افعل بی کذا و کذا (حاجت خود را بخواه) که سوگند به خداوند اگر

[صفحه ۳۴۶]

بر شـقی بخوانی سـعید می‌گردد. براء گفت: یـا علی! قسم به خـدا من آنرا برای امور دنیـا نمی‌خوانم. امام علی (علیه السـلام) فرمود: همین صواب است. رسول الله صـلی الله علیه و آله و سـلم مرا هم این چنین وصـیت فرمود جز اینکه مرا امر کرد که خـدا را بـدان در کارهای بزرگ و دشوار روزگار بخوانم. [۵۳۶].

کمترین ها

سلیم بن قیس می گوید: از امام علی (علیه السلام) شنیدم که مردی به حضورش آمد و این سه سؤ ال را کرد:

۱- کمترین چیزی که انسان به آن مؤ من می‌شود؟

۲- کمترین چیزی که انسان به خاطر آن کافر می گردد؟

۳- کمترین چیزی که انسان به خاطر آن گمراه می‌شود؟

امام علی (علیه السلام) فرمود: کمترین چیزی که انسان به وسیله آن مؤ من می‌شود آن است کخ خداوند خود را به او بشناساند، و انسان به اطاعت از خدا اقرار کند و سپس خداوند، پیامبرش را به او شناساند و او به اطاعت تاز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اقرار نماید و هم چنین خداوند امام و حجتش را در زمین و گواهش را بر مردم (یعنی امام را) به او معرفی کند و او به اطاعت از امام اقرار نماید.

سپس حضرت ادامه داد: کمترین چیزی که انسان به خاطر آن کافر می‌شود آن است که چیزی را که خداوند نهی کرده گمان کند که انجام آن رواست و این پندار را رد دین خود قرار دهد (بدعتگزار گردد) و به این عقیده باقی بماند و خیال کند که آنچه را (به پند او) خدا دستور داده، باید خدا را بر آن اساس پرستش کرد در صورتی که چنین کسی شیطان را می‌پرستد.

و کمترین چیزی که انسان به خاطر آن گمراه می‌شود: آن است که حجت و گواه خدا بر بندگانش را نشناسد. یعنی آن امامی را که خداوند به اطاعت از او دستور داده و

[صفحه ۳۴۷]

رهبریش را واجب کرده نشناسد.

سلیم می گوید: عرض کردم: ای امیرمؤ منان! آن حجت و گواهان الهی را برای من تعریف کن!

امام علی (علیه السلام) در پاسخ فرمود: آنها کسانی هستند که خداوند (اطاعت) آنان را (در قرآن) قرین اطاعت خود و پیامبرش قرار داده و فرموده است:

یا ایها الذین آمنوا اطیعو الرسول و اولی الامر منکم ای کسانی که ایما آورده اید اطاعت کنید خدا را و اطاعت کنید رسول خدا را و اطاعت کنید صاحبان امر را. [۵۳۷].

عرض کردم: ای امیرمؤ منان، خدا مرا فدایت کند این مطلب را روشن تر بیان کن. حضرت فرمود: آنها (صاحبان امر) کسانی هستند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در آخرین خطبه اش، در روز رحلتش د فرمود:

همانا من دو چیز را در میان شما می گذارم که پس از من تا وقتی که به آن دو چنگ زنید هرگز گمراه نشوید. کتاب خدا و عترت من که خاندان من هستند. زیرا خداوند لطیف و آگاه به من سفارش کرده که آن دو از هم جدا نشوند تا در کنار حوض بر من وارد گردند؛ مانند این دو انگشت؛ سپس امام دو انگشت اشاره خود را بهم چسبانید و...

آنگاه فرمود: فتمسکوا بهما لاتزلوا و لا تضلوا و لا تقدموهم فتضلوا؛ پس به هر دوی اینها چنگ زنید تا لغزش نکنید و گمراه نگردید و از آنها جلو نیفتید که گمراه خواهید شد. [۵۳۸].

و در روایت از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده است که فرمود: سوگند به خداوندی که جان من در دست اوست اگر کسی عمل هفتاد پیامبر را انجام دهد هرگز وارد بهشت نخواهد شد مگر این که برادرم علی (علیه السلام) را دوست داشته باشد. [۵۳۹].

[صفحه ۳۴۸]

واضع علم قواعد عربی

روزی ابوالاسود دئلی خدمت علی (علیه السلام) رسید، دید آن حضرت به فکر فرو رفته است. ابوالاسود می گوید: به آن حضرت عرض کردم: یا امیرالمؤ منین درباره چه چیزی فکر می کنید؟ فرمود: در شهر شما شنیدم کسی قرآن را غلط می‌خواند می‌خواهم کتابی درباره ریشه های ادبیات عربی پدید آورم.

عرض کردم: اگر این لطف را بفرمایید ما را زنده کرده اید و زبان عربی برای ما باقی خواهد ماند ابوالاسود می گوید: پس از چند روز وقتی به حضور امام رسیدم صحیفه ای را به من داد که در آن نوشته بود: بسم الله الرحمن الرحیم کلام عرب سه قسم است: اسم و فعل و حرف.

اسم چیزی است که از مسمی خبر می‌دهد، فعل از حرکات...

سپس به من فرمود: دنبال آن را بگیر و چیزهایی که به نظرت می‌رسد بر آن اضافه کن.

سپس ادامه داد: ای ابوالاسود: اسمها نیز سه نوع هستند: ظاهر و مضمر و چیزی که نه ظاهر است و نه مضمر.

ابولاسود گفت: از سخنان حضرت چیزهایی گرد آوردم و به نظر حضرت رساندم از جمله حروف ناصبه بود (انّ،انّ،لیت، لعل و کان) وقتی حضرت این حروف را دید فرمود: چرا لکن را ترک کردی؟ عرض کردم: در ردیف اینها به شمار نمی‌آورم. حضرت فرمود: چرا در ردیف آنهاست. باید آن را نیز در ردیف آنها ذکر کنی. [۵۴۰].

فردی که مورد لعن واقع شد

ابوموسی اشعری، از عوامل مؤ ثر در انتقال خلافت به بنی امیه بود. ابوموسی با اینکه از نظر شخصیت فردی فوق العاده متزلزل و سست راءی، بی کفایت، کوته فکر، و بی تمیز و غیر قابل اعتماد بود و او در جنگ صفین توسط گروهی جاهل، حضرت علی (علیه السلام) را مجبور

[صفحه ۳۴۹]

به انتخاب وی برای حکمیت نمودند. ابوموسی از همان ابتدای خلافت علی (علیه السلام) با امام رفتار مناسبی نداشت و مردم را به پراکنده شدن از پیرامون علی (علیه السلام) دعوت می کرد. ابوموسی در جریان حکمیت پیشنهاد کرد هم امام علی (علیه السلام) و هم معاویه از خلافت خلع شوند ولی بعدها او به دربار معاویه رفت و آمد کرد و با معاویه بیعت کرد. خیانت کاری او به حدی بود که امام علی (علیه السلام) بعد از ماجرای حکمیت او را قنوت نماز خود لعن می کرد.

پیروان واقعی معاویه

کلمه ناقه در عربی به معنی شتر ماده است و کلمه جمل به معنی شتر نر می‌باشد. بعد از جنگ فین که میان امیرالمؤ منین (علیه السلام) و معاویه در سرزمین صفین به وقوع پیوست. بعد از جنگ شتر سواری از مردم کوفه که مرکز خلافت حضرت علی (علیه السلام) بود وارد شام پایتخت معاویه شد. یکی از شامیان چون آن مرد کوفی را با شتر دید با وی گلاویز شد و گفت: این ناقه که تو بر آن سواری مال من است و تو آن را در صفین هنگامی که در رکاب علی (علیه السلام) بودی از من گرفتی!

مرد کوفی منکر شد گروهی از شامیان نیز به طرفداری از مرد شامی برخاستند و برای حل این دعوا جملگی نزد معاویه رسیدند.

مرد شامی پنجاه نفر شاهد را آورد که ناقه حاضر متعلق به اوست. شاهدان نیز موضوع را گواهی کردند. معاویه هم دستور داد تا شتر را بگیرند و به مرد شامی بدهند!!

مرد کوفی وقتی موضوع را چنین دید گفت: ای معاویه شاهدان همگی گفتند: این ناقه متعلق به این مرد شامی است در صورتی که این شتر ناقه نیست بلکه جمل است و آن ماده نیست بلکه نر است و این هم علامت آن.

معاویه گفت: با این وصف چون شهود گواهی داده اند حکم صادر شده است و باید اجرا شود! سپس معاویه مرد کوفی را به خلوت برد و قیمت شتر را از او پرسید و دو برابر قیمت آنرا به وی بخشید.

آنگاه به او گفت: از جانب من به علی بگو در جنگ آینده با صد هزار نفر از مردمی که میان شتر نر و ماده فرق نمی‌گذارند با تو روبرو خواهم شد. [۵۴۱].

[صفحه ۳۵۰]

نامه رسان رشید و شجاع

بعد از واقع جنگ جمل که در نزدیک شهر بصره میان سپاه امام علی (علیه السلام) و آشوبگران داخلی به وقوع پیوست معاویه که حکمران شامات بود. دم از استقلال و برابری با امیرالمؤ منین (علیه السلام) می‌زد لذا نامه ای به کوفه نزد آن حضرت نوشت ای پسر ابوطالب! راهی را پیش گرفته ای که به زبان تو است آنچه را برایت سودمند بود ترک گفتی و بر خلاف کتاب خدا و سنت پیغمبر رفتار نمودی! تا آنجا که صحابه پیغمبر طلحه و زبیر چنان کردی. به خدا قسم تیر آتشینی به سویت رها کنم که نه آب آنرا فرو نشاند و نه باد بر طرف سازد...!

وقتی نامه او به حضرت امیر رسید، حضرت پاسخ آن را بدین گونه نوشت: این نامه ایست از بنده خدا علی بن ابیطالب برادر خوانده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و پسر عم و جانشین و غسل و کفن کننده او، و ادا کننده قرض او...

ای معاویه من همانم که در جنگ بدر خویشان بت پرست تو را از دم شمشیر گذراندم و به دیار عدم فرستادم ... هنوز شمشیری که آنها را به وسیله آن نابود ساختم در دست من است...

سپس حضرت نامه خود را مهر کرد و به یکی از یاران خود بنام طرماح بن عدی تسلیم نمود و فرمود: شخصا آنرا به دست معاویه بدهد. طرماح مردی قوی هیکل و بلند بالا و سخنور بود و از یاران فداکار علی (علیه السلام) بود.

او وقتی به شام رسید از او پرسیدند از کجا می‌آیی؟ گفت: از نزد آزاد مردی پاک و پاکیزه و نیکو خصال.

گفتند: باکی کار داری؟ گفت: می‌خواهی این بدگوهری که شما او را پیشوای خود می‌دانید ملاقات کنم. آنها جواب دادند: امیر ما معاویه در این ساعت با اطرافیان خود

[صفحه ۳۵۱]

سر گرم مشورت در امور مملکت است و امروز نمی‌توانی به حضور او برسی. طرماح گفت: خاک بر سر او کنند او را رسیدگی به امور مسلمین چکار...؟

سرانجام ناگزیر او را به مجلس معاویه آورند. طرماح با کفش وارد مجلس د شد و دم در نشست! گفتند: کفشت را از پا در آور. گفت: مگر اینجا وادی ایمن و سرزمین مقدس طور سینا است که باید مانند موسی کفش از پای در آورم؟!

آنگاه چون معاویه را دید، گفت: ای پادشاه گناهکار سلام! عمر و عاص د مشاور معاویه گفت: ای اعرابی چرا معاویه را پادشاه گناهکار خواندی و او را امیرالمؤ منین نگفتی؟ طرماح گفت: مادرت به عزایت بنشیند! مؤ منین ما هستیم چه کسی او را امیر ما نموده است ... سپس نامه علی (علیه السلام) را معاویه از دست طرماح گرفت ... سپس معاویه کاتب خود را طلبید و جواب حضرت امیر (علیه السلام) را بدین گونه نوشت: ای علی! لشکری از شام به جنگ تو خواهم فرستاد که ابتدای آن کوفه و انتهایش ساحل دریا باشد و هزار شتر با این لشکر می‌فرستم که بار آنها ارزن باشد و به عدد هر ارزنی هزار مرد جنگجو باشد!

طرماح گفت: ای معاویه! علی را به جنگ تهدید می‌کنی و مرغابی را از آب می‌ترسانی؟ به خدا قسم امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) خروس د بزرگی دارد که تمام این ارزنهای تو را به آسانی از روی زمین می‌چیند و در چینه دان خود انباشته می‌کند.

معاویه گفت: راست می گوید: همانا او مالک اشتر است.

سرانجام طرماح جواب نامه را گرفت ... و به جانب کوفه شتافت. بعد از رفتن او معاویه به اطرافیان خود گفت: به خدا اگر من آنچه دارم به شما بدهم، یک دهم خدمتی را که این مرد به علی (علیه السلام) نمود. نسبت به من انجام نمی‌دهید. [۵۴۲].

شهید آگاه

اصبغ بن نباته می گوید: در جنگ جمل در حضور امیرمؤ منان علی (علیه السلام) بودم که مردی آمد و در حضور آن حضرت ایستاد و عرض د کرد: ای امیرمؤ منان من می‌بینم هم

[صفحه ۳۵۲]

سپاه دشمن تکبیر (الله اکبر می گوید) و هم ما، هم آنها تهلیل (لا اله الا الله) می گویند و هم ما، هم آنها نماز می‌خوانند و هم ما، بنابراین بر چه اساس ما با سپاه دشمن (عایشه، طلحه و زبیر) جنگ کنیم؟!

امیرمؤ منان علی (علیه السلام) در پاسخ او فرمود: ما بر اساس فرمان خدا در قرآن می‌جنگیم. او پرسید: ما آنچه در قرآن آمده به آن آگاهی نداریم به ما بیاموز. امام (علیه السلام) فرمود: بر آنچه که خدا در سوره بقره نازل فرموده است. او پرسید: کدام آیه به ما بیاموز؟

امام (علیه السلام) فرمود: بر اساس آیه ۲۵۳ سوره بقره تلک الرسل فضلنا بعضهم علی بعض؛ ... بعضی از آن رسولان را بر بعضی دیگر برتری دادیم. برخی از آنها؛ خدا با او سخن گفت: (یعنی موسی) و بعضی را درجاتی بالاتر داد، و به عیسی بن مریم نشانه های روشن دادیم و او را با روح القدس تایید نمودیم و اگر خدا می‌خواست کسانی بعد از این پیامبران بودن پس از آنکه آن همه نشانه های روشن برای آنها آمد، با هم جنگ و ستیز نمی کردند ولی این امتها بودند که با هم اختلاف کردند. بعضی ایمان آوردند و بعضی کافر شدند (و به جنگ و اختلاف بروز کرد) و باز اگر خدا می‌خواست با هم پیکار نمی کردند ولی خداوند آنچه را می‌خواهد انجام می‌دهد.

سپس امام فرمود: ما از آن گروهی هستیم که ایمان آوردیم ولی آنها از کاسنی هستند که راه کفر را پیمودند.

آن مرد از این بیان امیرمؤ منان (علیه السلام) آگاه شد و گفت: سوگند به خدای کعبه که آنها کافر شدند؛ سپس به جنگ با آنها شتافت و به شهادت رسید. [۵۴۳].

ملاقات علی با منشی انوشیروان

انوشیروان از شاهان مشهور ساسانی است که حدود ۵۰ سال قبل از هجرت بر سراسر ایران حکومت می کرد. بوذر جمهر فیلسوف معروف مدتی وزیر او برود و شخصی بنام جمیل مدتی کاتب او بود.

[صفحه ۳۵۳]

پس از مرگ انوشیروان، جمیل عمر طولانی کرد تا آن هنگم که علی (علیه السلام) به خلافت رسید در سال ۳۶ هجری هنگامی که علی (علیه السلام) همراه سپاه خود به جنگ خوارج به سوی سرزمین نهروان در حرکت بود از نزدیکی مدائن گذشت و با پیرمود سالخورده ای که همان جمیل منشی انوشیروان بود ملاقات کرد در این ملاقات علی (علیه السلام) از جمیل پرسید: یک انسان چگونه باید باشد؟ و چگونه زندگی کند؟ جمیل گفت: لازم است که دوست کم و دشمن زیاد داشته باشد!

علی (علیه السلام) فرمود: ای جمیل سخن تازه ای می گویی؟ با اینکه همه مردم می گویند دوست بسیار بهتر است.

جمیل گفت: آن گونه که مردم می گویند صحیح نیست زیرا دوست بسیار موجب تکلیف سخت در راه ادای نیازهای آنها می‌شود

و انسان نمی‌توانـد آن گونه که سـزاوار است از ادای حق دوسـتان بر آید، و در مثالهای آمده: بسـیاری ناخدایان کشتی موجب غرق کشتی خواهند شد.

علی (علیه السـلام) پرسـید: بسیاری دشمن چه سودی دارد؟ جمیل گفت: دشمن که بسیار شد انسان لحظه مراقب خود هست تا خطا و لغزش نکند لذا خود را از گزند دشمن حفظ کند و اگر انسان در چنین حالت مراقبت و کنترل باشد برایش بهتر است.

امام علی (علیه السلام) این سخن او را پسندید و آن را زیبا خواند. [۵۴۴].

شمشیر بجای فحش

حجر بن عـدی و عمرو بن حمق دو یـار از یـاران بـا وفای امام علی (علیه السـلام) بودنـد. امام شـنید که آنها از پیروان معاویه بیزاری می‌جویند و به آنها ناسزا می‌گویند. امام برای آنها پیغام فرستاد که ناسزا گویی نکنید.

حجر و عمرو بن حمق به حضور امام آمدند و عرض کردند: آیا ما بر حق نیستیم؟

[صفحه ۳۵۴]

امام فرمود: آری ما بر حقیم. آنها عرض کردند: آیا پیروان معاویه بر طریق باطل نیستند. امام فرمود: آری آنها بر باطل هستند.

آنها عرض کردند: پس چرا ما را از بیزاری جستن و ناسزا گفتن به آنها نهی می‌فرمایی؟!

امام فرمود: من دوست ندارم شـما ناسـزاگو و لعن کننده باشید و فحش و بیزاری بجویید، ولی اگر بدیها و کارهای زشت، دشمن را افشاء کنید و بر شمرید، استوارتر در گفتار، و رساتر در عذر است.

بجای فحش و ناسـزاگویی بگوییـد: خداوندا، خونهای ما و آنها را حفظ کن و بین ما و آنها صـلح (صـحیح) برقرار فرما و آنها را از گمراهی، هدایت کن، تا حق برای جاهلان شناخته شود، و چنین روشی نزد من بهتر است و برای شما نیز خیر و سعادت است.

حجر و عمرو هر دو عرض کردند: بسیار خوب به نصیحت تو گوش د می‌کنیم و آن را بکار می‌بندیم [۵۴۵].

عادل دلسوز و آگاه

پس از شـهادت علی (علیه السـلام) یکی از دوستان علی (علیه السـلام) بنـام ضـراربن ضـمره به شـام رفت و در جلسه ای بـا معـاویه ملاقات کرد. معاویه که او را می‌شناخت به او گفت: مقداری از علی (علیه السلام) بر ایمان تعریف کن.

ضمره تا اسم علی (علیه السـلام) را شنید منقلب شد و بی اختیار قطرات اشک از چشمانش سرازیر گردید و گفت: ای معاویه از این تقاضا بگذر و مرا معاف بدار.

معاویه اصـرار کرد و گفت: از تو دست برنمی دارم تا مقداری از فضائل علی (علیه السلام) را بر ایمان بگویی. او به مطالبی از شاءن امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) اشاره کرد و در میان این

[صفحه ۳۵۵]

مطالب در جمله ای گفت: که بسیار بلند معنی است. او گفت:

لا یخاف الضـعیف من جوره، و لا یطمع القوی فی میله؛ مستضـعفان و ضـعیفان ترس آن نداشـتند که از ناحیه او به آنها ظلم بشود و زورمندان در رسیدن به اهداف باطل خود در او راه نداشتند [۵۴۶].

پسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

در جنـگ جمل حضـرت علی (علیه السـلام) فرزنـدش محمـد حنفیه را طلبیـد و نیزه ی خود را به او داد و فرمود: با این نیزه به سپاه دشمن حمله کن!

محمد حنفیه نیزه را گرفت و به دشمن حمله کرد، گروهی از سپاه دشمن جلوی او را گرفتند، لذا او نتوانست پیش روی کند، به عقب برگشت و به خدمت پدر رسید. در این هنگام امام حسن (علیه السلام) نیزه را گرفت و به سوی دشمن شتافت پس از مدتی با نیزه ای خون آلود نزد پدر آمد. هنگامی که محمد حنفیه آن شجاعت را از امام حسن (علیه السلام) مشاهده کرد براثر احساس شکست خود؛ سرخ رو و سرافکنده شد.

حضرت علی (علیه السلام) به او فرمود:

ناراحت نباش! او پسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و تو پسر علی (علیه السلام) هستی. [۵۴۷].

قنبر آهسته تر

روزی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) شنید که مردی به قنبر دشنام می‌دهد و قنبر نیز می‌خواست به او جواب دهد. حرت قنبر را صدا زد: آی قنبر! آهسته، ناسزاگوی خود را؛ رها کن تا خدای رحمان را خشنود سازی، و شیطان را به خشم آوری و دشمن را کیفر و شکنجه دهی. سوگند به آن کس که دانه را شکافت و جانداران را بیافرید شخص با ایمان، خدای خویش را به چیزی مانند حلم و بردباری خرسند نسازد و شیطان را به چیزی

[صفحه ۳۵۶]

مثل سکوت و خموشی به خشم نیاورد، و هیچ احمقی و نادانی به عکس العملی مانند سکوت در مقابل او کیفر و شکنجه نگردد. [۵۴۸].

حکم خدا را اجرا کردم

هنگامی که دوازده شب از ماه سپری شده بود حضرت امیر (علیه السلام) از بصره وارد کوفه شدند. سپس به ایراد خطبه پرداختند. بعد از خطبه ابو بردهٔ بن عوف ازدی، که از طرفداران عثمان بود و در جنگ جمل شرکت نکرده بود و در جنگ صفین با نیتی سست وارد جنگ شده بود از میان جمعیت برخاست و به حضرت علی (علیه السلام) گفت: آیا این کشته هایی که در اطراف عایشه و طلحه و زبیر دیده می‌شود به نظر شما به چه دلیل کشته شده اند؟

حضرت امیر (علیه السلام) فرمود: به این دلیل که شیعیان و کارگزاران مرا کشتند و نیز به سبب کشتن آن مرد- عبدی رحمهٔ الله - من از آنها خواستم که قاتلین برادرانم را از میان آن گروه به من تحویل دهند تا

آنها را به قصاص آن کشته‌ها بکشم. سپس کتاب خدا میان من و آنها حاکم باشد، اما آنان نپذیرفتند و با اینکه هنوز بیعت من و خون نزدیک به هزار نفر از شیعیانم به گردن آنها بود به جنگ با من برخاستند و من بدین خاطر آنها را کشتم، آیا تو در این زمینه تردیدی به دل داری؟ گفت: قبلا تردید داشتم ولی الان حق را شناختم و اشتباه آن گروه برایم روشن شد، راستی که تو هدایت یافته و درست کاری.

سپس علی (علیه السلام) آماده شد که از منبر فرود آید، مردانی برخاستند تا سخن گویند ولی چون دیدند که حضرت پایین آمد نشستند و دیگر حرفی نزدند.

ابوالکنود می‌گوید: ابو برده با اینکه در جنگ صفین حضور داشت با این حال با علی (علیه السلام) منافقانه عمل می‌کرد و با معاویه مکاتبات سری داشت و چون معاویه قدرت را به دست گرفت محصول سرزمینی در منطقه فلوجه را به وی وا گذاشت و او در نزد معاویه مورد احترام بود. [۵۴۹].

[صفحه ۳۵۷]

فرزند آخرت باش

جبه عربی می گوید: روزی از امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) شنیدم که می‌فرمود: من از دو چیز بر شما نگرانم. آرزوی دراز و پیروی از خواهش د دل. سپس حضرت ادامه داد. اما آرزوی دراز آخرت را از یاد انسان می‌برد، و پیروی از نفس خود، جلوگیر حق است. راستی که دنیا پشت کرده و می‌رود، و آخرت است که رو کرده و می‌آید؛ و هر کدام از اینها را فرزندانی است، پس از فرزندان آخرت باشید نه از فرزندان دنیا، که امروز روز عمل است نه پاداش، و فردا روز پاداش است نه عمل. [۵۵۰].

آثار بیعت با علی

مالك بن ضمره می گوید: روز از امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) شنیدم که می‌فرمود:

آگاه باشید که شما در معرض لعن گفتن من، و در معرض دروغگو شمردن من قرار خواهید گرفت. [۵۵۱] پس هر کس مرا از روی کراهت و عدم رضایت قلبی لعن کند و خداوند ناراضی بودن او را به این کار از دلش د بداند من و او با هم بر محمد صلی الله علیه و آله و سلم وارد می‌شویم، و هر کس زبانش را نگه دارد و مرا لعن نکند به اندازه زمان پر تاب یک تیر یا یک چشم بهم زدن از من زودتر به ملاقات آن حضرت برود و هر کس با رضایت و خوشحالی مرا لعن کند حجابی میان او و (عذاب) خداوند نخواهد بود و حجت و دلیلی به پیشگاه محمد صلی الله علیه و آله و سلم ندارد.

هان بدانید که روزی محمد صلی الله علیه و آله و سلم دست مرا گرفت و فرمود:

هر کس با این پنج (انگشت) بیعت کند، و در حالی که تو را دوست می‌داشته است بمیرد حقا به عهد و تکلیف خود عمل نموده و هر کس در حالی که تو را دشمن بدارد و

[صفحه ۳۵۸]

بمیرد همانا به مرگ دوران جاهلیت مرده است ... و اگر در حالی که تو را دوست می‌دارد پس از تو زنده بماند، تا آن وقت که خورشید طلوع و غروب کند خداوند کارهای او را به امن و ایمان پایان خواهد داد. [۵۵۲].

جهالت های یک زن چها که نکرد

امام باقر (علیه السلام) فرمود: عایشه در زمان خلافت عثمان پیش عثمان آمد و به او گفت: آن سهمیه ای (پولی) را که پدرم ابوبکر و عمر بن خطاب به من داد به من رد کن. عثمان گفت: من در کتاب و سنت جایی برای چنین چیزی که برا تو مقرر باشد نیافتم، و همانا پدرت و عمر از روی رضایت خاطر خود به تو بخشش می‌کردند و من این کار را نمی‌کنم. عایشه گفت: پس سهم ارث مرا از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بده؟!!

عثمان گفت: مگر تو و مالك بن اوس نزد من نیامدید و گواهی دادید که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ارث نمی گذارد، تا جایی که فاطمه دختر پیامبر را توانستید از ارث خود (باغ فدك) منع کنید و حق او را پایمال نمودید؟ [۵۵۳] حال چگونه امروز ارث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را می‌طلبی؟!!

عایشه بازگشت و از آن روز به بعد هر گاه عثمان را برای نماز می‌دید پیراهن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را می گرفت و بر سر نی بلند می‌کرد و می گفت: همانا عثمان با صاحب این پیراهن مخالفت ورزیده و سنت او را رها ساخته است و در تضعیف عثمان هر کاری که می‌شد انجام می‌داد.

و عجب اینکه عایشه بعد از کشته شدن عثمان، خون او را از امام علی (علیه السلام) طلبید و به بهانه خو خواهی عثمان بر علیه

حضرت قیام کرد و جنگ جمل را به راه انداخت. [۵۵۴].

[صفحه ۳۵۹]

از حمله شیر در امانی

روزی جوبریهٔ بن مسهر راهی سفر می‌شد که علی (علیه السلام) را دید، حضرت به او فرمود: تو از گزند شیر در امانی؛ جویریهٔ بن مسهر وقتی در مسیر راه خود می‌رفت با شیری مواجه شد. آنگاه سلام علی (علیه السلام) را به شیر رساند و به او گفت: که امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) مرا از آسیب تو امان داده. شیر وقتی صحبت او را از او روی بر تافت و پنج مرتبه صدا بلند کرد و رفت. [۵۵۵].

یتیم نواز مهربان

علی (علیه السلام) در تقسیم بیت المال هیچ فرقی برای کسی قائل نمی‌شد. چنانچه در تقسیم بیت المال بین خواهر خود ام هانی و آن کنیز عجمی (فارس) هیچ فرقی نگذاشت و به هر کدام بیست درهم داد. در روایتی دیگر روزی عبدالله پسر جعفر طیار به علی (علیه السلام) عرض د کرد: ای امیرمؤ منان چه می‌شد اگر دستور می‌فرمودید برای گذران زندگی به من چیزی داده می‌شد، به خدا سوگند هیچ مالی برای گذران زندگی خود ندارم مگر آنکه مرکب سواری خود را بفروشم. حضرت فرمود: نه، به خدا سوگند هیچ چیز برای تو ندارم جز آنکه از عمویت بخواهی دزدی کند و به تو بدهد و در پاسخ عقیل برادر خود که به حضرت گفت: مرا با یکی از سیاهان مدینه برابر قرار می‌دهی؟ حضرت فرمود: تو چه برتری بر او داری؟ مگر آنکه در اسلام بر او سبقت جسته یا در تقوا بر او برتری داشته باشی و ماجرای سکه سرخ کردن حضرت و دادن به برادرش عقیل نمونه دیگری از عدالت محض این فرشته خصال است. [۵۵۶].

یتیم نواز مهربان

ابوالطفیل می‌گوید: روزی دیدم علی (علیه السلام) یتیمان را به حضور خود خاست سپس چنان به یتیمان تفقد و مهربانی می‌کرد و به آنها عسل می‌خوراند که بعضی از اصحابش تمنا می‌کردند که ای کاش ما نیز یتیم می‌بودیم. (تا مورد توجه و لطف حضرت واقع می‌شدیم) [۵۵۷].

[صفحه ۳۶۰]

یاری دهنده ضعیفان

روزی علی (علیه السلام) به بازار رفت و در مجموعه خرمافروشان عبور کرد که ناگهان دید کنیزی می‌گرید. حضرت جلو رفته و علت گریه کنیز را از او پرسید. او گفت: صاحبم پول به من داد که خرم بخرم وقتی خرما را تهیه کردم و به منزل بردم صاحبم فرماها را نپسندید و گفت: خرماها را پس بده حالا هر چه به این مغازه دار می‌گویم خرماهایت را پس بگیر و پولم را پس بده قبول نمی‌کند.

حضرت به خرما فروش گفت: ای بنده خدا این کنیز از خود اختیار ندارد. درهم او را رد کن و خرمای او را بگیرد.

آن مرد برخاست و با دست خود بر سینه علی (علیه السلام) زد و امام را از جلوی مغازه اش دور کرد. مردم به او گفتند: ای مرد این امیرالمؤ منین علی علیه السلام است، آن مرد ترسید و پول خرما را به کنیز داد و خرمای خود را پس گرفت. سپس به امام عرض

کرد که یا علی (علیه السلام) مرا عفو بفرمایید و از اشتباه من در گذرید.

حضرت فرمود: اگر امر خود را اصلاح کنی زودتر از تو راضی خواهم شد یا در روایتی دیگر فرمود: اگر حقوق مردم را رعایت کنی از تو راضی می‌شوم. [۵۵۸].

قناعت نفس

روزی عدی بن حاتم طایی بر علی (علیه السلام) وارد شد، دید در سفره حضرت ریزه های نان جوین و نمک و مشکی کهنه که در آن قدری آب بود. وجود دارد عدی می گوید: به حضرت عرض کردم: یا علی (علیه السلام) من می‌بینم شما را در روزهای دراز با شکمی گرسنه در

[صفحه ۳۶۱]

امور مسلمانان کوشش می کنی و شب را به بیداری و خون جگر خوردن و مشقت کشیدن در بندگی خدا به روز می‌آوری، حالا افطار تو همین مقدار است؟!

حضرت به او فرمود:

علل النفس بالقنوع و الا

طلبت منک فوق ما یکفیها

فرمود: نفس خود را به قناعت مشغول کن و بازدار آن را؛ و اگر نه سرکشی خواهد کرد و بیشتر از نیازش از تو طلب خواهد کرد. [۵۵۹].

امیر ملک بندگی

از احنف بن قیس روایت شده که وقتی او نزد معاویه رفت از شیرینی و ترشی چنان نزد او در سر سفره چیدند که گفت من نام بعضی از آنها را نمی‌دانستم. لذا یک یک آنها را از معاویه پرسیدم و او جواب می گفت. چون معاویه طعام خود را تعریف می کرد من گریه ام گرفت. چرا می گریی؟

گفتم: به یاد آمد شبی را که در خدمت حضرت علی ع بودم وقت افطار شد. آن حضرت دستور داد تا من نیز نزد او بمانم. پس کیسه ای را خواست که سر مهر کرده بود. چون آن را حاضر کردند به او گفتم: یا علی! این چیست؟

حضرت فرمود: نان جو است. عرض کردم: ترسیدی که از آن نان بردارند، یا بخل کردی که این چنین سر آن را مهر کرده ای؟

حضرت فرمود: نه اینکه گفتی درست نیست؛ بلکه می‌ترسیدم که حسن و حسین علیهم السلام آن نان را به روغن بیالایند.

عرض کردم: مگر حرام است؟ فرمود: نه ولکن واجب است بر امامان عادل که زندگی خود را در سطح فقیرترین مردم قرار دهد تا فقیر بواسطه فقرش از جاده بندگی بیرون نرود. معاویه گفت: ذکر کسی را کردی که احدی فضل او را نمی‌تواند انکار کند. [۵۶۰].

[صفحه ۳۶۲]

عبادت علی

از کنیز حضرت علی (علیه السلام) پرسیدند که نماز علی (علیه السلام) در ماه رمضان چگونه بود؟ او گفت: نماز در رمضان و شوال نزد علی (علیه السلام) یکسان بود او تمام شب‌ها را به عبادت خداوند احیای می‌داشت، حضرت علی بن الحسین (علیه السلام) را با آن کثرت عبادت و نماز که او را ذوالثفنات [۵۶۱] می گفتند، می‌فرمود: من یقدر علی عبادة علی بن ابیطالب (علیه السلام)؛ یعنی چه

کسی توانایی دارد بر عبادت علی بن ابیطالب (علیه السلام) و چه کسی قدرت دارد که مثل علی (علیه السلام) خدا را عبادت کند. [۵۶۲].

توصیف عبادت علی

ضرار وقتی در مجلس معاویه حاضر شد برای معاویه از عبادت علی (علیه السلام) گفت: اگر او را می‌دید وقتی که در محراب عبادتش د ایستاده بود در حالی که شب، پرده سیاه خود را فرو افکنده بود و ستارگان پایین آمده بودند (یعنی دیروقت و در تاریکترین موقع شب) و او محاسن خود را به دست گرفته و همچون مار گزیده به خود می‌پیچید و مانند مصیبت زده، اندوهمند می‌گریست، و می‌گفت: ای دنیا آیا در پی من افتاده و آرزومند من شده ای! هیهات، مرا به تو نیازی نیست، ترا سه طلاقه کرده ام که هرگز به تو رجوع نخواهم کرد.

سپس می‌فرمود: آه، آه، از دوری سفر آخرت و کمی توشه و سخنی راه.

ضرار می‌گوید: معاویه از حرفهای من گریه کرد و گفت: ای ضرار کافی است به خدا سوگند علی (علیه السلام) چنین بود، خدا ابوالحسن (علیه السلام) را رحمت کند. [۵۶۳].

مفسر آیات حق تعالی

مردی خدمت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) رسید و به آن حضرت عرض کرد: یا علی (علیه السلام) مرا از معنی آیه آیا آن کس که بر بینه و دلیل روشن از جانب خدای خود است و گواهی

[صفحه ۳۶۳]

در کنار دارد [... ۵۶۴] مطلع فرما.

حضرت فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آن کسی است که به عنوان دلیلی روشن از جانب خداست و من گواه او و از او هستم. سوگند به آن کس که جانم در دست اوست احدی از قریش نیست که تیغ سر تراش بر سرش کشیده شده باشد جز اینکه خداوند درباره او مطالبی در کتاب خود فرو فرستاده است، و سوگند به آن کس که جانم بدست اوست اگر آنان بدانند آنچه را که خداوند درباره ما خاندان بر زبان پیامبر امی خود جاری ساخته، (این داشتن آنان) نزد من محبوبتر است از اینکه به اندازه ظرفیت این صحن (صحن مسجد کوفه) برایم طلا باشد. به خدا سوگند مثل ما در میان این امت مانند کشتی نوح و باب حطه (در توبه) در میان بنی اسرائیل، چیز دیگر نیست. [۵۶۵].

ناله های تنهایی

پس از آنکه امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) مکرر مردم و اصحاب خود را به جهاد در راه خدا فرا می‌خواند و آنان از او تبعیت نکردند آن حضرت روزی در خطبه ای فرمود: ای مردم من شما را فرمان بسیج دادم و بسیج نشدید، و برای شما خیر خواهی نمودم و نپذیرفتید، شما حاضرانی هستید همچون غایبان...

اشعث بن قیس کندی از میان جمعیت برخاست و به آن حضرت گفت: ای امیرمؤ منان! چرا تو آن گونه که عثمان با ما رفتار می‌کرد عمل نمی‌کنی [۵۶۶].

حضرت فرمود: ای کاکل آتش (رئیس دوزخیان)، وای بر تو همانا کار پسر عفان موجب خواری آن کسی است که دین ندارد و دلیلی با او نیست، من چگونه آن طور باشم و حال آنکه بر دلیل روشنی از جانب خدای خود هستم و حق بدست من است.

به خدا سوگند آن مردی که دشمن را بر خود چیره کند تا گوشتش ببرد، و استخوانش بشکند، و پوستش بکند، و خونش را بریزد، مردی است بزدل و ترسو، تو اگر مایلی همین

[صفحه ۳۶۴]

گونه باش، اما من آنگونه (مثل عثمان) نیستم که خود را بدست چنین سرنوشتی بسپارم...

ابو ایوب انصاری، خالدبن زیاد که صاحب منزل رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود برخاست و گفت: مردم! حقا که امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) سخن خود را به آن کس که گوش شنوا و دلی فراگیر دارد رساند، همانا خداوند شما را کرامتی بخشیده؛ و شما آنطور که شایسته است نپذیرفتید، خداوند پسر عموی پیامبرتان و سرور بزرگ مسلمانان را پس از آن حضرت در میان شما نهاد که دین را به شما می‌فهماند و شما را به پیکار با پیمان شکنان فرا می‌خواند ولی گویا کرید و نمی‌شنوید یا بر دلهایتان مهر خورده که اندیشه نمی کنید، آیا شرم نمی‌دارید؟ [۵۶۷].

اولین سری که بر نیزه رفت

عمرو بن حمق مدت زیادی در خدمت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم بود، تا اینکه روزی حضرت به او فرمود: به همان جایی که از آنجا هجرت کردی بازگرد تا اینکه امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به ولایت رسد، آنگاه به سوی علی (علیه السلام) بشتاب.

عمر بن حمق از مدینه برگشت و در محل خود به تبلیغ اسلام مشغول شد تا اینکه حضرت امیر (علیه السلام)، کوفه را مقر حکومت خود قرار داد، پس به سوی امیرالمؤ منین (علیه السلام)- به کوفه - روانه شد و در آنجا مدتها درخدمت آن حضرت بود تا اینکه روزی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به او فرمود:

آیا منزلی داری؟ عرض کرد: آری! حضرت فرمود: آنرا بفروش و پولش را به قبیله ازد بسپار زیرا پس از چندی که من از میان شما رفتم حکومت وقت در پی تو می‌فرستد که دستگیرت نماید، پس قبیله ازد تو را پناه می‌دهند تا اینکه از کوفه خارج شوی و به قلعه موصل برسی. به موصل که رسیدی به شخص فلجی برمی خوری، پس نزد او بنشین. آنگاه از او آب می‌خواهی تو را سیراب خواهد کرد و از تو می‌پرسد که

[صفحه ۳۶۵]

چه کاره ای؟ تو به او خبر ده و اسلام را بر او عرضه کن که او مسلمان می‌شود. سپس دستت را روی پایش بمال که خداوند ان شاء الله او را شفا می‌بخشد و همراه تو قیام می کند. از آن پس بر شخص نابینایی می گذری که او هم از تو سؤ ال می کند چه کاره ای؟ او را خبر ده و به اسلام دعوتش د کن، دعوتت را اجابت می کند و آنگاه دستت را بر چشمش بمال که به خواست خداوند بینائیش باز می گردد و همین دو نفر هستند که ترا پس از مرگ، در قبر خواهند گذاشت. سپس نظامیان سواره به دنبال تو می‌آیند، پس هر گاه نزدیک قلعه در فلان موضع رسیدی خسته خواهی شد؛ از اسبت فرود آی و غاری که آنجا هست وارد شو و همانا در ریختن خون تو فاسقین از جن و انس شرکت خواهند داشت، پس از مدتی در سال ۵۰ هجری قمری عمروبن حمق به آنچه امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرموده بود عمل کرد تا اینکه به قلعه فوق رسید، به آن دو نفر گفت: چه می‌بینید؟ گفتند: اسب سوارانی می‌بینیم که به سوی ما می‌آیند. سپس از اسبش فرود آمد و داخل غار شد و اسب را رها کرد وقتی وارد غار شد ماری او را زد سپاه دشمن رسید اسبش را دیدند که بی سرپرست رها شده فهمیدند که او در همین نزدیکی است. دنبالش رفتند تا او را در غار یافتند سر مبارکش را از تن جدا کرده نزد معاویه آوردند. معاویه دستور داد سر او را بر نیزه ای قرار داده در شهر بگرداند و این اولین سری در اسلام بود که توسط معاویه بر نیزه رفت. [۵۶۸].

همسر پیامبر پشتیبان علی

جری بن کلیب از کسانی بود که با امیرالمؤ منی علی (علیه السلام) بیعت کرد و اهل کوفه بود او برای فرار از جنگ در سپاه آن حضرت راهی می‌جست. خود او جریان را این گونه آورده است: هنگامی که علی (علیه السلام) به طرف صفین حرکت کرد، من از جنگ روی گردان شدم و آمدم به مدینه. تا اینکه بر میمونه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وارد شدم. میمونه به من گفت: تو از مردمی؟

[صفحه ۳۶۶]

گفتم: از اهل کوفه، گفت: از کدامشان؟ گفتم: از بنی عامر.

او گفت: بنی عامر پشت در پشت آزاده و رادمرد بودند چه باعث آمدند شد؟

گفتم: علی (علیه السلام) به سوی صفین حرکت کرد و من به جنگ خشنود نبودم. لذا آمدم اینجا؛ او گفت: آیا با او بیعت کرده بودی؟ گفتم: آری، گفت: پس بسوی او برگرد و با او باش که به خدا سوگن! او نه گمراه شد و نه به واسطه اش کسی به گمراهی می‌افتاد. [۵۶۹].

یار نزدیک دو امام

عمر و بن حمق خزاعی از شرطة الخمیس و از خواص اصحاب امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) بود. این شهر آشوب او را نزدیکترین یاران امام علی (علیه السلام) و امام حسن (علیه السلام) می‌داند.

برخی نقل کرده اند که عمر بن حمق روزی رو به علی (علیه السلام) کرد و عرض کرد:

یا امیرالمؤ منین! به خدا سوگند، من ترا دوست نداشتم و با تو بیعت نکردم برای این که خویشاوندی بین من و تو وجود دارد و به برای گرفتن پولی و یا درخواست مقامی از تو بود، ولی به این خاطر ولایت تو را پذیرفتم چون که در تو پنج خصلت است:

تو پسر عموی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و اولین کسی هستی که به او ایمان آوردی و تو همسر سرور زنان امت؛ فاطمه زهرا علیهاالسلام دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هستی و تو پدر ذریه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌باشی و تو عظیم ترین مرد از مهاجرین هستی که در جهاد خدا والاترین سهم را دارا هستی، پس اگر به من دستور داده شود که کوههای سنگین را از زمین بر کنم و به جایی دیگر منتقل نمایم و یا دریاهای مواج را از آب خالی سازم تا اینکه بتوانم به نحوی در هر امری دوستان و اولیایت را تقویت نمایم و دشمنانت را منکوب سازم، گمان نمی‌کنم توانسته باشم، حقی را که بر گردنم داری ادا نمایم.

حضرت امیر (علیه السلام) در پاسخ او فرمود: بارالها! قلبش را به نور تقوی منور ساز و او را به صراط مستقیم هدایت کن. ای کاش در سپاه من صد نفر مانند تو وجود داشت.

حجر عرض کرد: در آن صورت، به خدا قسم سپاه تو تکمیل شده و کمتر کسی پیدا می‌شد که به تو خیانت کند.

[صفحه ۳۶۷]

از خداوند یاری جویید

امیرمؤ منان علی (علیه السلام) در جنگ صفین به سپاهیان خود فرمود: دشمن را برای پایداری دینتان از دم شمشیر بگذرانید گامی فراتر، سلاحتان را به آنها رسانید و از خداوند یاری جویید تا پیروزی و نصرت حق شامل حالتان شود [... ۵۷۰] در دعای وارده از حضرت علی (علیه السلام) برای رزمندگان اسلام است که به پیشگاه خداوند عرضه می‌داشت: اللهم الهمهم الصبر و انزل علیهم و

اعظم لهم الاءجر؛ خداوندا! صبر و شکیبایی بر سختیها و مشکلات و جنگ را به آنها الهام فرما و پیروزی و نصرت را بر آنان فرو فرست و اجرشان را افزون ساز [۵۷۱].

رستگاری یافتن

امام حسن (علیه السلام) می‌فرماید: هنگامی که ابن ملجم (لعنة الله) حضرت امیر (علیه السلام) را با شمشیر زد، در حالی که امام لحظات آخر عمرش را می گذراند، بر آن حضرت وارد شدم، بسیار نگران و متاءثر گشتم.

حضرت فرمود: پسرم! چرا این قدر نگرانی؟

عرض کردم: چگونه نگران نباشم در حالی که شما را با این وضعیت می‌بینم.

حضرت فرمود: می‌خواهی تو را چهار خصلت یاد دهم که اگر به یاد خود بسپاری، رستگاری را دریابی و اگر فراموش کنی، هر دو جهان از دست تو برود ...؟ یا بنی لاغنی اکبر من العقل و و لافقر مثل الجهل و لاوحشة اشد من العجب و لا عیش الذمن حسن الخلق؛ ای فرزندم! ۱- هیچ ثروتی بالاتر از عقل نیست. ۲- هیچ تنگدستی مانند جهل نیست. ۳- هیچ وحشتی بزرگتر از خودبینی نیست. ۴- هیچ کامیابی لذیذتر از حسن خلق نیست. [۵۷۲].

[صفحه ۳۶۸]

حافظ بیت المال

روزی حضرت علی (علیه السلام) بیت المال را تقسیم می کرد که به ناگاه طفلی از نوه های امام آمد و از بیت المال چیزی برداشت و رفت. امام سراسیمه به دنبال آن کودک دوید و آنچه را که در دستش بود گرفت و به بیت المال مسلمین برگردانید.

مردم به حضرت عرض کردند: یا علی! این طفل هم، خود سهمی از بیت المال دارد.

امام فرمود: هرگز، بلکه تنها پدرش سهمی دارد. آنهم به قدر سهم هر مسلمان عادی، پس هر گاه آن سهم را گرفت به هر قدر که خود لازم بداند به آن طفل خواهد داد. [۵۷۳].

البته این نوع سخت گیری های امام مربوط به بیت المال بوده اما در بخشیدن اموال شخصی خود، حضرت سخاوت داشته، چنان که معاویه می گوید: اگر علی (علیه السلام) دو اطاق داشته باشد یکی پر از کاه و دیگری پر از طلا برای او بخشیدن هر دو یکسان است.

سوء استفاده از مقام

روزی حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در کوفه، مرکز حکومت خود، مردم را مخاطب قرار داد و فرمود:

یا اهل الکوفه اذا انا خرجت من عندکم بغیر راحلتی و رحلی و علامی فلان فانا خائن؛ ... ای مردم کوفه! اگر دیدید که من از شهر شما بیرون رفتم بغیر از آن وضعی که قبلا داشتم و لباس و خوراک من یا مرکب و غلام من عوض شده و در مدت حکومت من یک زندگی مرفه، برای خود درست کرده ام بدانید که من در حکومت، به شما خیانت کرده ام. [۵۷۴].

بازماندگان غافل

صعصعة بن صوحان می گوید: برای انجام نماز صبح در مسجد کوفه حاضر شدم. حضرت علی (علیه السلام) با ما نماز گذارد و پس از سلام نماز رو به قبله نشست و به ذکر خدا پرداخت و به راست و یا چپ خود نگاه نمی کرد تا اینکه آفتاب زد.

[صفحه ۳۶۹]

سپس رو به ما کرد و فرمود: در زمان خلیل و دوستم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کسانی بودند که در این مسجد شب تا صبح در سجده و رکوع به سر می‌برند و چون سپیده می‌دمید ژولیده مو و غبار آلود بودند و پیشانی آنان بر اثر سجده ی زیاد پینه بسته بوده آنگه که آنها به یاد مرگ می‌افتادند، همچون درخت که به تازیانه ی باد می‌لرزد، به اضطراب می‌افتادند و می گریستند چندان که لباسشان از اشک چشم تر می‌شد. آنگاه حضرت امیر (علیه السلام) برخاست اما می‌فرمود:

گویا آنان که باز مانده اند غفلت به سر می‌برند. [۵۷۵].

نماز، یا کار کدامیک؟

حضرت امیرمؤ منان علی (علیه السلام) به محمد بن ابی بکر دستور داد: ارتقب وقت الصلاة، فصلها لوقتها، و لا تعجل بها قبله لفراغ، و لاتوخرها عنه لشغل ... منتظر نماز؛ در اول وقت آن باش، پس نماز را در وقتش بجای آر و هیچ گاه قبل از وقت به بهانه فراغت، نماز را نخوان و به بهانه کار، نماز را تاءخیر نینداز [۵۷۶].

و به کمیل بن زیاد فرمود: ای کمیل! مهم نیست که نماز بخوانی و روزه بگیر و صدقه بدهی. مهم این است که نماز با قلبی پاک انجام پذیرد و مورد قبول خداوند باشد و با خشوع ادا شود. [۵۷۷].

در توصیف نماز امیرمؤ منان (علیه السلام)، حضرت امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: هر گاه امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) برای نماز می‌ایستاد عرض می کرد: در برابر خدایی ایستاده ام که آسمان‌ها و زمین را آفریده است؛ و رنگ چهره اش به نحوی تغییر می کرد که از سیمای مبارکش پدیدار بود.

قال الصادق (علیه السلام): کان علی اذاقام الی الصلاة فقال: (وجهت وجهی للذی فطر السموات و الارض) تغیر لونه حتی یعرف ذلک فی وجهه. [۵۷۸].

[صفحه ۳۷۰]

درست وضو بگیر

حسن بن ابی الحسن بصری می گوید: چون امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به شهر ما بصره وارد شد گذرش به من افتاد در حالی که من وضو می‌ساختم. حضرت فرمود: ای جوان نیکو وضو بگیر تا خدا به تو نیکویی کند. سپس از نزد من گذشت.

من به دنبال آن حضرت رفتم. پس حضرت رو به جانب من نگاه کرد و فرمود: ای جوان حاجتی داری؟ عرض کردم: آری به من سخنی بیاموز که خداوند مرا به آن جهت سود و خیر ببخشد.

حضرت فرمود: ای جوان! هر کس با خدا به صداقت و راستی رفتار کند نجات می‌یابد ۷ و هر کس از دین خود بترسد از هلاکت سالم بماند، و هر کس در دنیا به زهد روی آورد، دیده اش به آنچه از پاداشهای خدا- عزوجل -می بیند روشن گردد.

سپس حضرت فرمود: ای جوان آیا بیشتر برایت نگویم؟ عرض کردم: چرا ای امیرمؤ منان. سپس فرمود: سه خصلت است که در هر کس باشد دنیا و آخرت برایش سالم بماند. آنکس که به کار نیک فرمان دهد و خودش نیز به آن عمل کند و از کار زشت بازدارد و خودش نیز از آن دست کشد، و بر حدود و دستورات خداوند محافظت و مواظبت نماید.

ای جوان! آیا دلشاد می‌شوی از اینکه روز قیامت در حالی به دیدار خدا می‌روی از تو خرسند و راضی باشد؟ عرض کردم: آری ای امیرمؤ منان. فرمود: نسبت به دنیا زاهد و بی میل باش، و نسبت به آخرت راغب و مایل و در تمام کارهای خود از راستی جدا مشو چرا که خداوند، تو و تمام بندگان را از راه راستی به عبادت فرا خوانده است. سپس حضرت به راه افتاد تا به بازار بصره وارد شد،

نگاهی به مردم کرد و دید مردم سرگرم خرید و فروش هستند پس به سختی گریست و آنگاه فرمود: ای بندگان خدا ... حال که شما در روز پیوسته سوگند می‌خورید، و در شب به بسترهای خود می‌آرمید و در خلال این حالات از آخرت غافلید پس چه وقت به جمع آوری نزاد و توشه آخرت برخاسته و در امر معاد اندیشه می کنید؟!

[صفحه ۳۷۱]

آنگاه مردی به آن حضرت گفت: ای امیرمؤ منان! ما ناگزیریم از بدست آوردن روزی، پس چه کنیم؟ حضرت فرمود: همانا تحصیل روزی از راه حلال آدمی را از کار آخرت باز نمی‌دارد، و اگر می گویی: ما ناچاریم که احتکار کنیم، عذرت پذیرفته نیست، آن مرد از سخنان حضرت متاءثر شد و گریه کنان به راه افتاد. علی (علیه السلام) به او فرمود: ای مرد پیش من بیا تا شرح بیشتری دهم سپس آن مرد نزد حضرت برگشت، آنگاه امام به او فرمود: بنده خدا! بدان که هر کس در دنیا برای آخرت کار کند ناگزیر پاداش عملش به تمام و کمال به او داده شود و هر کسی به امور دینی به جهت دستیابی به دنیا عمل کند اجر و پاداش وی در آخرت آتش دوزخ خواهد بود.

سپس امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) این آیات را تلاوت کرد: اما آن کس که سرکشی کند، و زندگی دنیا را ترجیح دهد، پس همانا دوزخ جایگاه اوست [۵۷۹].

نماز اول وقت

هنگامی که علی (علیه السلام) در جنگ صفین سرگرم نبرد با لشگریان معاویه بود در میان دو صف کارزار، حضرت به نگاه به آسمان مراقب حرکت وضعیت خورشید بود (تا در یابد چه وقت خورشید به وسط آسمان می‌رسد تا نماز ظهر خود را بخواند(

ابن عباس به حضرت عرض کرد: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) این چه کاری است که می کنید؟

حضرت فرمود: منتظر زوال هستم تا نماز بخوانیم.

ابن عباس عرض کرد: آیا حالا وقت نماز است با وجود اینکه سرگرم پیکار هستیم؟

علی (علیه السلام) فرمود: جنگ ما با ایشان بر سر چیست؟ تنها به خاطر نماز است که با آنها نبرد می کنیم [... ۵۸۰].

[صفحه ۳۷۲]

نماز چیست؟

روزی حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در مسجد کوفه جوانی را مشغول نماز خواندن دید. جوان با حضور قلب و توجه تام نسبت به آداب نماز، نماز می‌خواند. حضرت به او فرمود: ای جوان تاءویل و معنی نماز چیست؟

جوان عرض کرد: ایا نماز را جز عبودیت، تاءویلی است؟!

که بدون آن، ناقص و ناپسند است. آنگه امام (علیه السلام) فرمود: تاءویل حقیقت نماز، عبادت است از: قربت، خلوص، حضور قلب و توجه، معرفت خدا و محبت اهل بیت علیهم السلام که بدون آن هیچ عملی صحیح نخواهد بود، اگر چه در همه دهر صائم و روزه دار باشد و در بنی صفا و مروه به عبادت قیام کند. [۵۸۱].

مثل تو مثل کلاغ است

در روایات بر رعایت آداب نماز و انجام درست و صحیح آن سفارشات متعددی شده است، از جمله اینکه روزی حضرت علی بن ابیطالب (علیه السلام) شخصی را در حال نماز خواندن دیدن، که با سرعت و تند نماز خود را می‌خواند. پس از نماز حضرت به او

فرمود: چه مدت است که چنین نماز می‌خوانی؟

آن مرد عرض کرد: از فلان وقت.

حضرت فرمود: مثل تو نزد خداوند مثل کلاغ است که دانه را نوک می‌زند، بدان اگر تو در این حال بمیری، بر غیر دین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مرده ای. فقال: مثلک عند الله کمثل الغراب اذا ما نقره لومت؛ مت علی غیر ملهٔ ابی القاسم صلی الله علیه و آله و سلم [۵۸۲].

ترک نماز جماعت و محرومیت ها

به امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) خبر رسید: که گروهی برای نماز در مسجد حاضر نمی‌شود. حضرت خطبه ای خواند و در آن خطبه چنین فرمود: به درستی که گروهی

[صفحه ۳۷۳]

برای نماز در مساجد ما حاضر نمی‌شوند، پس با ما نه غذا بخورند، نه آب بیاشامند، نه مشورت کنند، نه از ما (زن) بگیرند و از غنایم ما چیزی اخذ نکنند، تا اینکه در نماز جماعت با ما حاضر شوند. [۵۸۳].

لذا در روایت است که رسول خدا صلی الله علیه

و آله و سلم کسانی که صدای اذان مسجد را بشنوند و در مسجد جهت نماز حاضر نشوند، آنها را به عنوان یهودی امت خود نامیده اند و دستور داده اند بر ای افراد سلام نکنند.

اهمیت نماز جماعت و حرمت مسجد

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به علی (علیه السلام) خبر رسید که گروهی از مردم برای نماز در مسجد حاضر نمی‌شوند.امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) برای مردم سخنرانی کرده و در ضمن آن فرمود: گروهی که برای نماز خواندن با ما در مساجد حاضر نمی‌شوند. آنان حق ندارند با ما غذا بخورند و بیاشامند و مشورت کنند و با ما ازدواج نمایند و حق ندارند از بیت المال مسلمین استفاده کنند مگر اینکه در نماز جماعت ما حاضر شوند.

نزدیک است اگر آنها از کار خود دست برندارند فرمان دهم تا خانه های آنان را به آتش بسوزانند.

آنگاه امام صادق (علیه السلام) فرمود: مسلمانان از خوردن و آشامیدن و ازدواج با آنها خودداری کردند تا اینکه آنان در نماز جماعت مسلمین حاضر شدند. [۵۸۴].

لذا مساءله نماز جماعت از چنین جایگاهی برخوردار است که امام علی (علیه السلام) با شدت با این عده که اهل نماز جماعت نیستند برخورد می‌نماید. در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز برخی از مردم نسبت به رفتن به مسجد و شرکت در نماز کوتاهی می‌کردند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: زود است دستور دهیم خانه های کسانی که نماز در مسجد را ترک می‌کنند بر سرشان بسوزانند [۵۸۵] و در روایت است که علی (علیه السلام) مردی را در مسجد دید که مشغول دستان سرایی بود او را با تازیانه زدند و از مسجد بیرون کردند. [۵۸۶].

[صفحه ۳۷۴]

ساختن مصلی در خانه

امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید، (روش امام علی (علیه السلام) این گونه بود که) امام علی (علیه السلام) در خانه خود اتاقی را،

که نه بزرگ بود و نه کوچک، به عنوان محل نماز قرار داده بود و شبها برای خواندن نماز به آن محل می‌رفت و اگر طفل کوچکی نمی‌خوابید، آن حضرت کودک را با خود به آن اتاق می‌برد و نماز می‌خواند. [۵۸۷].

ترک همسایگی مسجد

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به امام علی (علیه السلام) در زمان حکومتداری حضرتش خبر دادند: در کوفه مردمی در همسایگی مسجد هستند که به نماز جماعت مسلمین در مسجد حاضر نمی‌شوند.

امام فرمود: آنها باید به جماعت ما و نماز با ما در مسجد حاضر شوند، و گرنه باید کوچ کرده و از همسایگی مسجد دور شوند و با ما همسایه نباشند و ما نیز با آنان مجاور نباشیم. [۵۸۸].

یک پیراهن بیشتر ندارد

صاحب کتاب الغارات [۵۸۹] از یکی از اساتید استادش نقل می‌کند، می‌گوید: من بچه بودم پدرم مرا به مسجد جامع کوفه برد و علی بن ابیطالب (علیه السلام) در حال ایستاده، روز

[صفحه ۳۷۵]

جمعه مشغول خواندن خطبه نماز بود و من دیدم علی بن ابیطالب: یروح بکمه؛ با آستینش د خود را باد می‌زند مسجد پر از جمعیت بود و من هم بچه بودم. پدرم مرا روی گردنش نشاند که من آن صحنه‌ها را ببینم.

من این صحنه را دیدم که امیرالمؤ منین (علیه السلام) با آستینش خود را خنک می‌کند به پدرم گفتم: پدر؛ چون هوا گرم است امیرالمؤ منین (علیه السلام) با آستین لباسش خود را خنک می‌کند؟

پدرم به من فرمود: نه چنین نیست. علی بن ابیطالب (علیه السلام) احساس گرما و سرما نمی‌کند. نه گرما علی (علیه السلام) را آزار می‌دهد و نه سرما و علتش هم آن است که در جریانی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نسبت به امیرالمؤ منین (علیه السلام) دعا کرد. و عرض کرد: خدایا اثر برودت و حرارت را به علی نچشان و بعد از آن دعا دیگر علی (علیه السلام) نه در تابستانها از گرما رنج می‌برد و نه در زمستانها از سرما رنج می‌برد.

پسرجان! علی بن ابیطالب برای این آستین لباسش را حرکت می‌دهد چون که او یک پیراهن دارد و چون این لباس را شسته و خشک نشده است، آستین آن را حرکت می‌دهد تا خشک بشود.

پسرم! علی (علیه السلام) از این کار لذت می‌برد چون به غیر حق دل نمی‌بندد و این را هم هنر نمی‌داند و به حساب کمال نمی‌آورد. [۵۹۰].

پیش بینی درست

منهال بن عمرو می‌گوید: مردی از بنی تمیم برایم باز گفت: که ما در ذی قار (که جنگ جمل در آنجا آغاز شد) در رکاب امیرالمؤ منین (علیه السلام) بودیم و گمان کردیم که امروز ما از روی زمین برچیده و ربوده خواهیم شد (یعنی دشمنان بر ما پیروز می‌شوند) از آن حضرت در آن لحظه شنیدم که می‌فرمود: بخدا سوگند بر این فرقه پیروز می‌شویم، و این دو مرد – طلحه وزبیر – را می‌کشیم و سپاه آن دو را ریشه کن می‌سازیم.

او می‌گوید: من وقتی صحبت حضرت علی (علیه السلام) را شنیدم نزد عبدالله بن عباس رفتم

[صفحه ۳۷۶]

و گفتم: به پسر عمویت (عی (علیه السلام)) و این گفتارش نمی‌نگری؟

او گفت: شتاب مکن ببینیم چه می‌شود؟ پس چون کار اهل بصره به آنجا رسید و همگی شکست خوردند نزد ابن عباس رفته و گفتم: نمی‌بینم پسر عمویت را جز آنکه در سخنش راست گفت [... ۵۹۱].

انواع گناهان

ابی رفعه می گوید: روزی علی (علیه السلام) به منبر رفت، سپس خدای را حمد و ثنا گفت.

آنگاه فرمود: مردم، گناه سه قسم است. سپس ساکت شد.

مردی در بین جمعیت بنام حبه عرنی عرض کرد: گناهان را توضیح دهید یا اباالحسن.

حضرت فرمود: از گناهان جز به منظور تفسیر و توضیح، نام نبردم. لکن تنفس تند و غیر عادی که عارضم شد مرا از سخن گفتن بازداشت.

آنگاه ادامه داد؛ بلی گناهان سه قسم است؛ اول گناهی است که خدا می‌بخشد. دوم گناهی است که او نمی‌بخشد. سوم گناهی است که ما برای صاحب گناه به عفو الهی امیدواریم، ولی با داشتن امید از عذاب او نیز می‌ترسیم. عرض شد: ای امیرالمؤ منین (علیه السلام) مطلبی را که فرمودید برای ما توضیح دهید.

حضرت خواسته آنها را اجابت نمود و هر یک را شرح داد.

درباره قسم اول گناهان فرمود: آن گناهی است که خداوند صاحب گناه را در دنیا عقاب نموده است و خداوند حکیم تر و بزرگوارتر از آن است که دوباره او را در قیامت برای همان گناه عذاب نماید.

امام درباره قسم دوم گناهان، گناهانی که بخشیده نمی‌شود ظلم و ستم بندگان به یکدیگر است خداوند در روز جزا در مقام قضا و موقع احقاق حق مظلومان و کیفر ستمکاران به عزت و جلال خود سوگند یاد می کند که ظلم هیچ ظالمی را بدون بررسی سنجش از دادگاه عدلش نگذرد و آنرا نادیده نگیرد هر چند آن ظلم کوچک و ناچیز باشد [... ۵۹۲].

[صفحه ۳۷۷]

جنگجوها را از اسارت آزاد کنید اما..

در یکی از جنگها تعدادی از سپاهیان علی (علیه السلام) را به اسارت گرفتند به حضرت عرض کردند: یا علی (علیه السلام) اجازه بدهید ما از بیت المال بودجه ای در اختیار بگیریم تا این اسراء را آزاد کنیم.

حضرت فرمود: آزاد کردن اسیر کار خوب است و خود ادامه مبارزه است. اما اگر می‌خواهید اسیر آزاد کنید بررسی کنید ببینید اینها زخمی شده اند یا نه، کسی که با حادثه ای کوچک فورا دست های خود را بلند کرده و تسلیم می‌شود و زخمی نشده او شهامتی ندارد.

اما آنهایی که زخمی هستند و اسیر شده اند اگر زخم در جلوی بدن آنها است آنها را آزاد کنید. معلوم می‌شود تا آخرین لحظه مقاومت کرده اند و بعد اسیر شده اند.

اما آنهایی که زخمی هستند و اسیر شده اند اگر زخم در جلوی بدن آنها است آنها را آزد کنید. معلوم می‌شود تا آخرین لحظه مقاومت کرده اند و بعد اسیر شده اند.

اما آنهایی که زخمی شده اند و زخمشان در پشت بدنشان است معلوم می‌شود صحنه جنگ را ترک کرده و فرار کرده اند و به همین جهت از پشت سر به آنها تیر رسیده است آنها را دستگیر کرده اند نه اسیر. [۵۹۳].

طلا یا نقره؟ کدامیک!

ماءمور مستغلات ملکی حضرت امیر (علیه السلام) به حضرت عرض د کرد: کسی از شما بواسطه نیازمندیش چیزی و کمکی خواسته است. شما فرمودید: به او هزار واحد بدهید، اما نفرمودید هزار واحد از طلا یا نقره.

حضرت فرمود: برای من فرقی نمی‌کند کدامشان باشد هر چه به حال او نافع تر است و مشکلش را حل می‌کند به او بده. [۵۹۴].

[صفحه ۳۷۸]

نافرمانی از پدر

عبیدالله یکی از فرزندان امام علی (علیه السلام) است که نام مادرش لیلی بنت مسعود است گویا وی نزد امام منزلتی نداشته است و به هنگامی که حضرت همه پسرانش را به اطاعت از امام حسن (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام) سفارش می‌کرد. عبیدالله برخاست و گفت: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام)! به محمد حنفیه وصیت نمی‌کنی؟

حضرت فرمود: در زمان حیاتم بر من جسارت می‌ورزی؟ گویا می‌بینم در خیمه ات ذبح شده ای و معلوم نباشد که چه کسی تو را کشته است.

پس از قیام مختار عبیدالله از مختار می‌خواهد تا او مردم را به سوی وی دعوت کند. اما مختار اینکار را نپذیرفت. سرانجام در خدمت مصعب بن زبیر به جنگ با مختار می‌شتابد و درگیر و دار جنگ به شکل مجهولی کشته می‌شود.

ترویج سب حضرت علی

پس از قتل عثمان در ۱۸ ذی سال ۳۵ هجری، معاویهٔ بن ابی سفیان که خود از عاملین تحریک مردم به کشتن عثمان بود حکومت شام را در اختیار داشت او می‌دانست که امام عی (علیه السلام) همچون عثمان میدان را برای حیف و مال بیت المال مسلمانان به وی نخواهد داد و از سویی تابعیت از علی (علیه السلام) را نیز نمی‌پذیرفت. به ناچار بنای مخالف با حضرت را در پیش گرفت و از خون عثمان به نفع خویش بهر برداری کرد. او با پیراهن خون آلود عثمان و انگشتان قطع شده نائله همسر عثمان احساسات عوام مردم را بر ضد علی (علیه السلام) می‌شورانید و بی محابا آن حضرت را به قتل عثمان متهم می‌کرد و خون به خون خواهی او برخاست او برای نخستین بار بر بالای منبر، قاتلان عثمان را دشنام داد. معاویه در سب و ناسزا گویی به وجود مقدس د حضرت عی (علیه السلام) اصرار می‌ورزید و تا زنده بود از آن دست برنداشت، حتی وقتی امام حسن (علیه السلام) روی مصالحی با معاویه صلح کرد به هیچ یک از مفاد قطعنامه که یکی از آن عدم سب به حضرت علی (علیه السلام) بود عمل نکرد. او بعد از گرفتن بیعت از مردم کوفه به منبر رفت و با وجود پیمان نامه

[صفحه ۳۷۹]

صلح و نهی صریح اسلام از ناسزاگویی نسبت به ساحت مقدس حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) و امام حسن (علیه السلام) در حضور حسنین علیهم السلام به ناسزاگویی پرداخت که با اعتراض اما حسن (علیه السلام) روبرو شد. معاویه سپس با تطمیع پاره ای از روایان و صحابه های معلوم الحال احادیثی به نام حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بر ضد حضرت عی (علیه السلام) جعل کرد. معاویه در مقابل مخالفت پاره ای صحابه نسبت به لعن و شتم علی (علیه السلام) صریحا اعلام کرد که به خدا سوگند دست از این کار بر نمی‌دارم تا کودکان با این عادت بزرگ شوند و بزرگان با آن پیر، تا آنجا که هیچ کس او را به نیکی یاد نکند و این عمل آن چنان رایج شد که بعد از نمازهای واجب بر وجود مقدس امام علی (علیه السلام) لعن می‌شد و در کلیه

ممالک اسلامی و هر کجا که جزو قلمرو اسلام بود در خطبه های نماز و منبرهای خطابه حتی در تعقیب نمازهای جماعت و اوقات دیگر حضرت علی (علیه السلام) را سب و لعن می کردند. حموی در کتاب خود می‌نویسد: جز در شهر سجستان که بیش از یکبار در آن دشنام داده شد در تمامی منابر شرق و غرب عالم اسلام مدام بر حضرت لعن و دشنام داده می‌شد چنانچه مردم می‌پنداشتند این کار جزو دستورات دینی است و اگر روزی این کار را فراموش می کردند قضایش را بجا می‌آوردند و عده ای از مردم اصفهان و حران عقیده داشتند که نماز بدون لعن حضرت فایده ندارد و این عمل تا زمان خلافت عمربن عبدالعزیز ادامه داشت. [۵۹۵].

فقط پیامبر بین آنها نبود

گویند روزی عقیل [۵۹۶] بر معاویه وارد شد از وی سؤ ال شد که لشکر امام علی (علیه السلام) و معاویه را چگونه دیدی؟ عقیل جواب داد: از لشکر برادرم گذشتم دیدم شب و روز آنها چون زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود در حالی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در میان آنان نبود و از لشکر تو (معاویه) گذشتم منافقانی را دیدم که می‌خواستند شتر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در شب عقبه رم دهند و چون از خود او سؤ ال کرد؟ عقیل به وی گفت: حمامه را می‌شناسی (جده معاویه که زنی بدکار بود).

[صفحه ۳۸۰]

قنبر غلام علی

ابوالشعثا غلام ابن معمر بود که علی (علیه السلام) او را قنبر نامید و غلا حضرت شد، وقتی قنبر را نزد حجاج یوسف ثقفی آوردند از او پرسیدند: تو در خدمت علی (علیه السلام) چه می کردی؟ گفت: آب وضویش را حاضر می کردم. پرسید: علی (علیه السلام) چه می گفت؟

قنبر گفت: چون از وضو فارغ می‌شد این آیه مبارکه را تلاوت می کرد:

چون اندرزها را فراموش کردند درهای همه چیز را به روی آنها گشودیم تا چون به آنچه یافته بودند شاد شوند. ناگهان آنها را فرو گرفتیم و در این هنگام بود که همه ماءیوس شدند، ریشه ستمکاران قطع شد و سپاس خدایی را که پروردگار جهانیان است.

حجاج گفت: گمان می کنم که این آیه را بر ما تاءویل می کرد.

قنبر گفت: بلی.

حجاج گفت: چه خواهی کرد اگر تو را گردن بزنم؟ قنبر گفت: در این هنگام من رستگار و تو از اشقیاء خواهی شد.

آنگاه حجاج دستور داد تا قنبر را گردن بزنند.

آب حیات

علی بن عثمان می گوید: وقتی که نوبت خلافت به علی بن ابیطالب (علیه السلام) رسید با پدرش از وطن خود مهاجرت کردند تا به حضور علی (علیه السلام) رسند. روایت می کنند که در نزدیکی کوفه از تشنگی یارای حرکت نداشتند. علی (علیه السلام) در پی آب رفت و سرابی را از دور دید تا به سراب رسید، آنگاه آب به اندازه نوشید و سیراب شد و برگشت و پدرش را هم به آنجا برد. اما اثری از آب ندید و پدرش جان سپرد.

وی زمانی که به حضور امام علی (علیه السلام) رسید حضرت عازم صفین بود. علی بن عثمان

[صفحه ۳۸۱]

می گوید: که رکاب مبارک امام را گرفتم تا سوار شوند وقتی حضرت سوار شد خواستم پای حضرت را ببوسم حضرت مانع شد... بعد حضرت به او بشارت عمری دراز را داد و فرمودند: که هر کس از آن سراب خورد عمری طولانی یابد.

بزرگترین سود

در جنگ صفین در یک مرحله امام علی (علیه السلام) گرفتار شامیان شد لذا ارتباط علی (علیه السلام) با سپاه خود قطع شد، امام فریاد زد: ایا کسی هست که جانش را به خدا بفروشد و دنیا را با آخرت معامله و معاوضه کند؟ تنها عبدالعزیزبن حارث معروف به ابوحارث پیش امام آمد و از ایشان اجازه خواست. سپس به قلب دشمن حمله کرد و محاصره آنان را شکافت و به سوی دیگر لشکریان امام رسید. سپاهیان امام به محض د دیدن او خوشحال شدند و از و حال امام را سؤ ال کردند، حارث پاسخ داد: حال امام خوب است و به شما سالم رسانید. آنگاه گفت: امام فرمودند: که شما از آن سو تهلیل و تکبیر بگویید و به دشمن حمله کنید و ما نیز از سوی دیگر حمله می کنیم در این حمله ۷۰۰ نفر از نام آوران شامی کشته شدند، اما به هیچ یک از یاران آن حضرت آسیبی نرسید.

در این موقع حضرت فرمود: چه کسی از مردم بزرگترین سود را در این کارزار کرده است؟ همگان گفتند: شما ای امیرمؤ منان.

حضرت فرمود: بیشترین سود را ابوحارث برده است.

تغییر دادن اذان و اقامه

حضرت عی (علیه السلام) در ضمن شمارش بدعتها فرمود: یکی از بدعتهای او (عمر) این بود که جمله حی علی خیر العمل را در اذان ترک کرد و همین بدعت را سنت قرار داد و مردم از او متابعت کردند. [۵۹۷].

لذا مطابق بعضی از روایات، عمر در عصر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همواره با آن حضرت بگو

[صفحه ۳۸۲]

مگو می کرد، که چرا نماز بهتر از جهاد است؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او می‌فرمود: در جهاد، انسان یک بار کشته می‌شود، ولی در نماز خالص با حضور قلب، چندین بار باید جهاد کرد (و کشته شد) تا بتوان یک نماز مقبول بجا آورد.

عمر سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را نپذیرفت و همواره مترصد فرصت بود تا جمله حی علی خیرالعمل را که بیانگر برتری نماز بر سایر اعمال است را حذف کند، در عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نتوانست این کار را بکند و سرانجام بعد از رحلت آن حضرت موفق شد، حتی در این باره اختلاف شدید شد، بنا گذاشتند که بلال حبشی اذان بگوید، بلال در ظاهر پذیرفت و اذان گفت ولی پس از اشهد ان محمدا رسول الله بر اثر فشار زیاد روحی، غش کر و همان را عذر آورد، با توجه به این که جوسازان بلال را آنچنان در محاصره گرفته بودند که اگر حی علی خیرالعمل می گفت کشته می‌شد [۵۹۸] لذا جمله الصلوة خیر من النوم جایگزین جمله فوق گردید البته این امر در ابتدای امر چنان عجیب بود که عبدالله بن عمر نیز هنگامی که این جمله الصلوة خیر من النوم را به جای حی علی خیرالعمل در مسجد شنید به عنوان اعتراض از مسجد خارج شد. [۵۹۹].

حاکم اسلامی در بازار

امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید: امیرالمؤ منین (علیه السلام) در آن ایام که در کوفه بود چنین عادت داشت که هر روز صبح از دارالاماره خود بیرون می‌آمد و در یکایک بازارهای کوفه می گشت و تازیانه ای دو شاخه به نام سبیبه به همراه داشت، در هر بازاری می‌ایستاد و در میان اهل آن صدا می‌زد: تاجران پیش از داد و ستد از خداوند خیر و نیکی طلبید و با آسان گیری در معامله

از خداوند برکت جویید و به خریداران نزدیک شوید (گران نفروشید تا از شما بگریزند) و خود را به زینت حلم و بردباری آرایش دهید و از سوگند خوردن خودداری کنید و از دروغ بپرهیزید و از ستم کناره گیرید، و با مظلومان به انصاف رفتار نمایید و به رباخواری نزدیک مشوید و پیمانه را کامل بدهید (کم فروشی نکنید) و

[صفحه ۳۸۳]

چیزی از حق مردم کم نگذارید و روی زمین در غرقاب فساد فرو نروید.

و همین طور در تمام بازارهای کوفه دور می‌زد، سپس باز می‌گشت در محلی برای رسیدگی به کارهای مردم می‌نشست و چون مردم می‌دیدند که آن حضرت بسوی آنها می‌آید و فریاد ای مردم امام بلند می‌شد، همه دست از کار خود می‌کشیدند و خوب به فرمایشات امام گوش می‌دادند و به روی آن حضرت چشم می‌دوختند تا از سخن خود فارغ می‌گشت، و چون سخن امام تمام می‌شد می‌گفتند: ای امیرمؤ منان شنیدیم و اطاعت خواهیم کرد. [۶۰۰].

مردم مجهز شوید!!

امام باقر (علیه السلام) فرمود: عادت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در کوفه این بود که چون نماز عشاء را با مردم می‌گزارد سه بار با صدای بلند که تمام اهل مسجد می‌شنیدند می‌فرمود: مردم مجهز شوید - خدا شما رارحمت کند - که همانا آوای کوچیدن در میان شما برخاسته پس این اقامت و دلبستگی بر دنیا چه معنی دارد پس از آنکه آوای کوچیدن برخاسته است؟!

خدا شما را رحمت کند مجهز شوید و بهترین زاد و توشه ای را که آماده و در دسترس دارید و آن تقواست - به همراه خود بردارید و بدانید که راه شما بسوی معاد، و عبور شما بر صراط و وحشت بزرگ در پیش رویتان است، و همانا کریوه‌ها و گردنه های صعب العبور و منازل وحشت زا و هراسناکی در پیش دارید که ناگزیر باید از آنها عبور نموده و در آنجاها توقف کنید. [۶۰۱].

بنابراین با رحمت خداست که نجات از وحشت و خطر بزرگ و درهم بودن چهره قیامت و سختی خبرگاه آن است و یا مهلکه ای است که قابل جبران نخواهد بود. [۶۰۲].

[صفحه ۳۸۴]

چگونه صبح کردی؟!

حنش بن معتمر می‌گوید: بر امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در حالی که در رحبه (محلی در کوفه) تکیه زده بود داخل شدم و گفتم: السلام علیک یا امیرالمؤ منین و رحمة الله و برکاته، چگونه صبح کردی؟ حضرت سربلند کرد و جواب سلام مرا داد و فرمود: صبح کردم در حالی که دوستدار دوستان و صبر کننده دشمنی دشمنانمان هستم، همانا دوست ما در هر شبانه روز منتظر راحتی و گشایش است و دشمن ما بنای کار خود را بر پایه ای نهاده که سخت نااستوار و لغزان است، این بنای او بر لب پرتگاهی است که وی را در آتش د می‌افکند.

ای اباالمعتمر! به راستی که دوست ما نمی‌تواند ما را دشمن بدارد و دشمن ما نمی‌تواند ما را دوست بدارد، همانا خدای متعال دلهای بندگان را بر دوسیت ما سرشته و دست از یاری دشمن ما شسته، پس دوست ما توان دشمنی ما، و دشمن ما توان دوستی ما را ندارد، و هرگز دوستی ما و دوستی دشمن ما در یک دل نگنجد زیرا که خداوند برای یک مرد دو دل در درونش ننهاده است تا با یکی گروهی را و با دیگری دشمنان همان گروه را دوست بدارد. [۶۰۳].

ده مقام نبوی

امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: روزی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) برفراز منبر کوفه ایراد خطبه می‌فرمود: سپس خطاب به مردم فرمود: ای مردم! ده خصلت از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به یادگار دارم که نزد من از آنچه که خورشید بر آن می‌تابد محبوبتر است.

سپس ادامه داد؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: ای علی! تو در دنیا و آخرت برادر منی، و در روز قیامت در پیشگاه خداوند جبار تو نزدیکترین آفریدگان به من هستی، و جایگاه تو در بهشت مقابل جایگاه من است همچنانکه منازل دوستان در راه خدا - عزوجل - در مقابل هم قراردارد، تو وارث منی، و تو پس از من در مورد وعده‌ها و کارهایم

[صفحه ۳۸۵]

وصی من خواهی بود، و تو حافظ و سرپرست خانواده من در هنگام غیبت من هستی، تو پیشوای امت منی، و تو به پا دارنده عدالت در میان امت منی، و تو دوست منی و دوست من دوست خداست، و دشمن تو دشمن من است و دشمن من دشمن خداست. [۶۰۴].

اشرف خصایل دنیا

ربیعه و عماره و گروهی دیگر از اصحاب علی (علیه السلام) می‌گویند: در آن زمانی که گروه کثیری از یاران علی (علیه السلام) از دور آن حضرت پراکنده شدند و نزد معاویه رفتند تا که نصیبی از دنیا ببرند، گروهی از یاران امام خدمت او رسیدند و عرض کردند: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) این همه اموال را که در نزد خودداری بین یاران خود بخشش کن و این اشراف عرب و قریش و کسانی را که می‌ترسی زیر بار تو نروند و تبعیت از تو نکنند به سوی معاویه می‌گریزند، را بر سایر آزاد شدگان و عجمیان ترجیح و تفضیل مده (تا وفادار بمانند(

علی (علیه السلام) فرمود: مرا می‌فرمایید که یاری کردن آنها را از راه ستم بجویم؟! نه بخدا سوگند تا خورشید می‌تابد و ستاره ای در آسمان می‌درخشد دست به چنین کاری نمی‌زنم، بخدا سوگند اگر این اموال از خود من بود هر آینه مساوات را در میان آنها مراعات می‌کردم حال چه برسد به اینکه مال خود آنها است (بیت المال مسلمین است) سپس د لحظه ای سکوت کرد و سر به جیب تفکر فرو برد و پس از آن فرمود:

هر کس ثروتی دارد جدا باید از فساد بپرهیزد که بخشش مال در غیر حقش تبذیر و اسراف است ... هر کس بخواهد از آنچه که خداوند به او ارزانی داشته؛ نیکی نماید به خویشان و نزدیکان خود رسیدگی کند و مهمان نوازی کند و اسیری را آزاد کند و به ورشکستگان و در راه ماندگان و تهیدستان و جهادگران در راه خدا یاری رساند و باید بر مشکلات و سختی‌ها شکیبا باشد، که همانا دستیابی به این خصال اشراف کرامتهای دنیا و رسیدن به فضائل آخرت است. [۶۰۵].

[صفحه ۳۸۶]

خروش آتش دوزخ در گوش

ابوارا که می‌گوید: در همین مسجد کوفه پشت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) نماز گزاردم، آن حضرت به جانب راست خویش بگردید - و قدری کسالت داشت - و مدتی همانطور ماند تا خورشید بر دیوار همین مسجد به قدر یک نیزه برآمد، و آن دیوار به اندازه فعلی نبود، سپس د رو به مردم کرد و فرمود: هان به خدا سوگند یاران رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همه شب رنج و مشقت بیداری آن را تحمل می‌کردند و در میان پیشانی و زانوهای خود نوبت می‌گذاشتند (کنایه از سجده و قیام در عبادت است)

گویا که خروش آتش دوزخ در گوشـشان طنین انـداز بود، چون وارد صـبح می‌شدنـد رنگ پریده و زرد چهره بودند، پیشانی آنان بسـان زانـوی بز، پینـه بسـته بـود و چـون یـاد خداونـد می‌شـد ماننـد حرکـت درخت در یـک تنـد بـاد به حرکت در می‌آمدنـد و از چشـمانشان چنان اشک می‌بارید که لباسـهایشان تر می‌گشت سـپس حضرت برخاست و در آن حال می‌فرمود: به خدا سوگند گویا این قوم به حال غفلت شب را به صـبح آورده انـد و از آن پس دیگر خنـدان و شادان دیـده نشـد تا آنکه کار ابن ملجم – لعنهٔ الله – صورت گرفت. [۶۰۶].

گفتار حضرت علی پیرامون مفهوم اذان

امـام حسـین (علیه السـلام) می‌فرمایـد: در مسـجد نشسـته بودم مؤ ذن برای اذان بالای ماءذنه رفت، وقتی که گفت: الله اکبر، الله اکبر پـدرم حضـرت علی (علیه السـلام) منقلب شـد و آنچنان گریه کرد که همه ما گریه کردیم، هنگامی که اذان او تمام شد، فرمود: آیا می‌دانیـد که مؤ ذن چه می‌گویـد؟ عرض کردیم: خـدا و رسـولش صـلی الله علیه و آله و سـلم و وصـی رسولش داناترنـد فرمود: لو تعلمون ما یقول لصحکتم قلیلا و لبکیتم کثیرا؛ اگر می‌دانستید که چه می‌گوید، کم می‌خندیدید و بسیار می‌گریستید آنگاه حضرت به تفسیر اذان پرداختند. [۶۰۷].

[صفحه ۳۸۷]

اصحاب رس کیانند

امـام رضـا (علیه السـلام) فرمـود: مردی از اشـراف قـبیله بنی تمیم بنـام عمرو سه روز پیش از شـهادت امیرالمؤ منین (علیه السـلام) به حضور آن حضـرت رسـید و عرض کرد: ای مولای من تقاضا دارم داستان اصحاب رس را برای من بیان فرمایید تا بدانم آنها در چه عصـر و زمانی زندگی می‌کرده اند و سـرزمین آنها در کجا بوده است و پادشاه آنها چه کسی بوده است؟ آیا خداوند پیغمبری برای آن قوم مبعوث فرموده و به چه علت آنها به هلاکت رسـیدند؟ زیرا که در قرآن کریم آز آنها نام برده شده ولی شرح حال آنها بیان نشده است.

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) فرمودند: پرسشی نمودی که پیش از تو کسی از من سؤ ال ننموده و بعد از من نیز کسی خبر آنها را به تو نخواهد گفت مگر آنکه از من حدیث کند.

بـدان ای مرد در کتاب خـدا هیچ آیه ای نیست مگر آنکه تفسـیر آنرا من می‌دانم و حتی موقع نزول و شاءن نزول آن را مطلع هسـتم سپس به سـینه مبـارک خود اشـاره نموده و فرمودنـد: در اینجـا علم و دانش بی پایـانی است امـا جوینـدگان آن بسـیار کم هسـتند و بزودی وقتی که دیگر مرا در بین خود نبینند پشیمان خواهند شد.

ای تمیمی! اصـحاب رس مردمی بودنـد که درخت صـنوبر را پرسـتش د می‌کردنـد و آن را در فارسـی شاه درخت می‌نامیدند و آن درختی بود که پس از طوفان نوح در کنار چشـمه آبی بنام روشـناب کاشـته شـد. قوم مزبور بعد از عصـر حضـرت سـلیمان در روی زمین می‌زیستند و دوازده شهر در کنار رود ارس در بلاد مشرق زمین بنا کرده بودند و به همین مناسبت آنها را اصحاب رس نامیده انـد در آن زمان در روی زمین نهری پر آب تر و بهتر و گواراتر از رود ارس وجود نداشت و هیچ شـهر و دیاری آبادتر از شـهرهای ایشان نبود. نام دوازده شـهر آنها عبارت بود از: آبان، آذر، دی، به من، اسفندار، فروردین، اردیبهشت، خرداد، تیر، مرداد، شهریور و مهر. مرکز کشور و سـلطنت آنها شهر بزرگ اسفندار و نام پادشاه ایشان ترکوذبن غابوربن یارش بن ساذبن نمرود بن کنعان بود... چشـمه روشـناب و اولین صـنوبر در شـهر اسـفندار بود. اصـحاب رس در هر ماه عیدی داشـتند که در پیرامون درخت صنوبر اجتماع نموده و درخت را با انواع زیورهای

[صفحه ۳۸۸]

می‌آراستند و گاو و گوسفند بسیار قربانی می‌کردند و آتش افروخته و قربانی های خود را در آتش می‌انداختند و چون دود قربانیها بلند می‌شد همگی به سجده افتاده و به نیایش می‌پرداختند و می‌گفتند: خدای ما از ما راضی شو، در این وقت شیطان درخت صنوبر را می‌جنبانید و از ساق درخت صدایی به مانند آوای کودک بر می‌خاست که ای بندگان من از شما خشنود شدم. مردم از شنیدن صدای مزبور خوشحال شده و به لهو و لعب و شرب خمر مشغول و یک شب و یک روز در آن مکان توقف کرده و روز دیگر به جایگاه خود باز می‌گشتند و عید هر شهری منسوب به آن شهر بوده و ایرانیان نام دوازده ماه سال خود را از نام دوازده شهر مذکور اقتباس کرده بودند. در هر سال یک مرتبه اهالی دوازده شهر بسوی شهر اسفندار که مرکز کشور و جایگاه چشمه روشناب و صنوبر اصلی بوده می‌رفتند و عید بزرگ خود را در آنجا برگزار می‌نمودند. بدین ترتیب که در کنار صنوبر سراپرده مجلل و رفیعی از دیبا که به انواع صورتهای مختلف مزین شده بود میزدند و به آن سراپرده دوازده در تعبیه کرده بودند که اهالی هر شهری از در مخصوص خود وارد می‌شدند. خارج سراپرده به نیایش صنوبر پرداخته و قربانی‌ها برای آن درخت خیلی بیش تر از سایر درختها می‌آوردند. آنگاه شیطان درخت را به شدت تکان می‌داد و از میان درختها به آواز بلند صدایی بلند می‌شد و مردم را وعده‌ها و امیدواری‌ها می‌داد مردم سر از سجده برداشته و به لهو و لعب و شرب خمر مشغول و مدت دوازده شبانه روز بعدد تمام عیدهای سال به عیاشی و باده گساری می‌پرداختند و روز سیزدهم جشن پایان یافته و به شهرها و خانه های خود باز می‌گشتند چون کفر و طغیان آن قوم از حد گذشت. پروردگار یکی از بنی اسرائیل از نسل یهودا فرزند یعقوب را به رسالت مبعوث و برای هدایت آن قوم فرستاد و مدت مدیدی آن پیغمبر در میان آنها بود و ایشان را به خدا پرستی دعوت نمود ولی آنها پیروی نکرده و تبعیت پیامبر خدا را نکردند. هنگام فرا رسیدن عید بزرگشان آن پیغمبر در مقام مناجات با پروردگار بر آمد و گفت: خداوندا می‌بینی که این مردم چگونه رسالت مرا تکذیب و از پرستیدن تو سرباز زده و درختی را که هیچ سود و زیانی برای آنها ندارد ستایش و پرستش می‌کنند. الهی

[صفحه ۳۸۹]

قدرت و سلطنت خود را بر این قوم بنم

ا و معبودشان را از بین ببر و درخت صنوبر را خشک کن همین که مردم صبح از خواب برخاستند دیدند تمام درختهای مورد ستایش آنها خشک شده، متحیر گشته جمعی از آنها به یک دیگر گفتند این مرد که مدعی است از طرف خدای آسمان و زمین پیغمبر است برای آنکه عبادت معبود خود منصرف و به خدای او توجه کنیم خدایان ما را به جادو و سحر خود به این صورت در آورده ... سپس پس از اظهار نظرهای متعدد تصمیم گرفتند پیغمبر خدا را به قتل برسانند. آنها بعد از این کار دچار عذاب خداوند شدند در همان موقعی که مشغول برگزاری تشریفات عید بودند ناگاه باد سرخی به ایشان وزید. حیران و سرگردان شده به یکدیگر پناه می‌بردند. خداوند زمین زیر پای آنها را به گوگرد افروخته ای مبدل ساخت و ابری بالای سر ایشان آمد که آتش فشانی نمود و بدنهای آن قوم را مانند سرب مذاب گداخته و از هم پاشید و به این صورت با بدترین حالی نابود و از صفحه گیتی رخت بربستند. [۶۰۸].

مظهر عفو و رحمت خداوندی

روزی ابوهریره سخنان زشت و توهین آمیزی به امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) نسبت داد، فردای آن روز برای حاجت مهم خود نزد حضرت آمد. امام (علیه السلام) نیاز او را بر طرف ساخت، یاران امام با تعجب عرض کردند: یا علی (علیه السلام) چرا چنین کردید؟ حضرت فرمود: شرم داشتم از اینکه جهالت و نادانی او، بر حلم من و خطایش بر عفوم و سؤ الش بر کرم من غلبه و پیشی

گیرد از این رو حاجتش را روا ساختم و باز در روایت است که موسی بن طلحه بن عبدالله را وقتی دستگیر کردند او را به حضور امام (علیه السلام) آوردند. امام (علیه السلام) فرمود: سه بار بگو: استغفر الله و اتوب الیه. او چنین گفت، آنگاه حضرت او را آزاد کرد و فرمود: از اسب و شمشیر هر چه نیاز داری در اردوگاه از لشکر ما بگیر لیکن از خدا بترس و ملتزم خانه خود باش.

[صفحه ۳۹۰]

شناسایی علی در میدان جنگ

روزی در جنگ صفین معاویه دید که یک نفر در مقابل لشکر او به تنهایی می‌جنگد، رو به عمر و عاص کرد و گفت: این شجاع قوی دلی کیست که اینگونه مبارزه می‌کند؟

عمر و عاص گفت: این با عبدالله بن عباس یا علی بن ابیطالب، حیدر کرار.

معاویه گفت: چگونه می‌توان تشخیص داد که کدامیک از آنها هستند؟

عمر و عاص گفت: اگر چه ابن عباس مرد شجاعی است، ولی نمی‌تواند در برابر سپاهی مقاومت کند، لذا اگر روی گردانید او ابن عباس است ولی اگر ثابت و پابرجا ماند و جنگید و عقب نرفت بدان که او، همان علی بن ابیطالب (علیه السلام) است. که اگر تمام اعراب به مقابله با او برخیزند او روی خود را بر نمی‌گرداند، چه برسد به سپاه تو.

آنگاه معاویه برای آزمایش فرمان حمله عمومی سپاه خود را صادر کرد، اما دید آن جنگجو با شجاعت بی همتای خود همچون کوهی آهنین در جای خود ثابت و استوار مانده است و یک یک سپاهیان او را به هلاکت می‌رساند.

آنگاه به این طریق علی (علیه السلام) را شناسایی کرد و فورا دستور عقب نشینی سپاه را صادر کرد.

جان جاودانه هر دو جهان

یکی از رجال ثروتمند حلوایی پخته و مقداری از آن را به عنوان تحفه به نزد علی (علیه السلام) فرستاده بود. آن حضرت روپوش ظرف را برداشت و دید رنگ و بوی خوبی دارد.

آنگاه فرمود: از رنگ و بویت معلوم است که طعم خوب هم داری ولی هیهات که من ذائقه ی خود را به طعم تو آشنا کنم. شاید در قلمرو خلافت من کسی پیدا شود که شب را گرسنه خوابیده باشد.

لذا در اعمال حضرت بنابه نقل مورخین دیده شده است: که آن حضرت روی خاک می‌نشست، فرش خانه اش حصیر بود، کفش خود را وصله می‌زد ولی او در حالی که فرمانروای تمام ممالک اسلامی بود معیشتی چنین سختگیرانه و زاهدانه دارد. [۶۰۹].

ها، علی بشر، کیف بشر، کیف بشر

عقل عاجز شد در کار تو ای پاک گهر [۶۱۰].

[صفحه ۳۹۱]

زیاده طلبی ظالمان و جواب علی

طلحه و زبیر در زمان خلافت علی (علیه السلام) با اینکه دارای ثروت فوق العاده ای بودند و آن ثروت‌ها نیز در زمان خلافت خلفای قبل تهیه کرده بودند [۶۱۱] چشم داشتی نیز به آن حضرت داشتند. علی (علیه السلام) فرمود: دلیل اینکه شما خودتان را برتر از دیگران می‌دانید چیست؟ عرض کردند: در زمان خلافت عمر و عثمان مقرری ما بیشتر از دیگران بود حضرت فرمود: در زمان پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم مقرری شما چگونه بود؟ عرض کردند: مانند سایر مردم، علی (علیه السلام) فرمود: اکنون هم

مقرری شما مانند سایر مردم است. آیا من از روش پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم پیروی کنم یا از روش عمر؟ آنها چون جوابی نداشتند عرض کردند: ما خدماتی کرده ایم و سوابقی در اسلام داریم. علی (علیه السلام) فرمود: خدمات و سوابق من بنا به تصدیق خود شما بیشتر از همه مسلمین است و با اینکه فعلا خلیفه ام هیچ گونه امتیازی میان خود و فقیرترین مردم قائل نیستم بالاخره آنها ظاهرا مجاب شدند و ناامیدانه برگشتند.

مظلومیت مضاعف

رافع بن سلمه می‌گوید: در جنگ نهروان با علی (علیه السلام) بودم و هنگامی که آن حضرت نشسته بود، سواری آمد و عرض کرد السلام علیک یا علی! حضرت فرمود: و علیک السلام، چرا مرا به اسم امیرالمؤ منین سلام نکردی؟ گفت: آری اینک تو را از آن خبر می‌دهم. در جنگ سفین تا قبل از تعیین حکم بر حق بود، و هنگامی که آن دو حکم

[صفحه ۳۹۲]

(ابوموسی اشعری و عمر و بن عاص) را تعیین کردی، از تو بیزار شدم و مشرک نامیدم، و آنگاه متحیر شدم که ولایت و فرمانروایی چه کسی را اختیار کنم؟! به خدا سوگند! معرفت و علم من به هدایت و گمراهی تو (که بفهم تو بر حقی یا بر باطل) برای من از دنیا و مافیها محبوب تر است! حضرت فرمود: مادرت به عزایت نشیند، نزدیک من بایست تا علامات هدایت و گمراهی را به تو بنمایانم. آن مرد نزدیک حضرت ایستاد، و در این اثناء ناگاه سواری اسب تازان نزد علی (علیه السلام) آمد و گفت:

یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) بشارت باد تو را به فتح و پیروزی، چشمت روشن باشد، به خدا قسم! همه خوارج کشته شدند، حضرت در پاسخ او فرمود: جلو نهر یا پشت نهر؟ عرض کرد: جلوی نهر. حضرت فرمود: دروغ گفتی، به آن خدایی که دانه را شکافت و بشر را آفرید از نهر عبور نکنند تا کشته شوند، آن مرد گفت: پس بصیرتم در حق او زیاد شده سپس د سوار دیگری آمد و مثل اولی خبر داد، حضرت هم مثل جواب اولی را به او داد. آن مرد شکاک گفت: همت گماشتم تا بر علی حمله کنم و سرش را با شمشیر بشکافم. سپس دو سوار دیگر آمدند به طوری که اسبانشان را به عرق آورده بودند و گفتند: یا امیرالمؤ منین! خدا چشمت را روشن کند، بشارت بادت به فتح و پیروزی. به خدا سوگند! همه خوارج کشته شدند، حضرت فرمود: پشت نهر یا جلوی آن؟ گفتند: بلکه پشت نهر، و هنگامی که اسبانشان را در نهروان فرو بردند و آب بر سینه اسبها می‌زد، برگشتند و کشته شدند، فرمود: شما راست گفتید. آن مرد از اسبش پیاده شد و دست و پای امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) را گرفت و بوسید. امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) فرمود: این نشانه ای است برای تو (که با آن حق را بشناسی). [۶۱۲].

گناهان به حسنه و ثواب تبدیل می‌شود

اصبغ بن نباته روایت کرده، گفت: روزی داخل منزل امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) شدم و منتظر ورود و تشریف آوردن آن حضرت بودم که ناگاه وارد منزل شدند به پا ایستاده و

[صفحه ۳۹۳]

سلام کردم. جواب سلام مرا داد و با دست مبارک به کتف من زده و فرمودند: ای اصبغ! عرض کردم: بلی. فدایت شوم. فرمود: دوستان ما دوستان خدا هستند و چون بمیرند از افق اعلی شربتی به آنها بنوشانند که از شیر سفیدتر و از عسل شیرین تر و از برف سردتر است. اصبغ گفت: حضورش عرض کردم: اگر چه آن دوستان شما معصیتکار باشند؟ فرمود: بلی. آیا در قرآن نخوانده ای که می‌فرماید: اولئک یبدل الله سیئاتهم حسنا ای اصبغ! اگر دوستان ما با محبتی که به ما خاندان رسالت دارند خدا را ملاقات نمایند خداوند گناهان ایشان را می‌آمرزد. [۶۱۳].

هفتاد و دو حرفی از اسم اعظم خداوند

روزی امیرالمؤ منین (علیه السلام) در مسجد نشسته بود که دو نفر بر آن حضرت وارد شدند و با یکدیگر بر موضوعی نزاع داشتند. در حضور آن حضرت مساءله را طرح نموده، یکی از دو نفر از خوارج نهروان بود و ادعای او باطل و بی اساس و سخن ناروا می گفت:، امیرالمومنین (علیه السلام) بر علیه او حکم داد و آن مرد خارجی گفت: به خدا قسم حکم به عدل نفرمودی و قضاوت شما در پیشگاه خداوند باطل و مرضی حضرت حق نیست. امیرالمومنین (علیه السلام) با دست اشاره ای به او نمود و فرمود: ای سگ ساکت شو و از مسجد بیرون رو، آن مرد همان دم بصورت سگ سیاهی شد و اصحاب دیدند لباسهای آن مرد به هوا پرواز کرد و خودش صدا می‌نمود و اشک از چشمانش جاری گردید. امیرالمؤ منین (علیه السلام) چون حالت او را مشاهده فرمود: دقت کرد و سر به آسمان بلند کرد و کلماتی فرمود که ما نفهمیدیم. به خدا قسم دیدیم آن شخص بصورت انسان برگشت و لباسهایش از هوا روی شانه اش افتاد و از مسجد بیرون رفت در حالی که قدم های او می‌لرزید و ما بسیار تعجب کردیم و نظرمان را به امیرالمؤ منین (علیه السلام) دوخته شده بود حضرت توجهی به ما فرمود و اظهار داشتند، چرا چنین تعجب کرده اید. گفتیم فدایت شویم چگونه تعجب نکنیم از این حادثه ای که هم اکنون به چشم دیدیم فرمود: آیا

[صفحه ۳۹۴]

نمی‌دانید آصف بن برخیا نظیر این حادثه را بصورت فعل در آورده و تخت بلقیس را در لحظه ای به حضور سلیمان کشانید و آورد که داستانش در قرآن بیان شده. آنگاه آیات مربوطه را تلاوت فرمود. سپس پرسید که آیا پیغمبر شما محمد صلی الله علیه و آله و سلم نزد خدا گرامی تر است یا سلیمان. عرض کردیم: پیغمبر ما. فرمود: پس وصی پیغمبر شما گرامی تر از وصی سلیمان است، در نزد آصف وصی سلیمان یک حرف از حروف اسم اعظم بود ولی در نزد ما هفتاد و دو حرف از اسم اعظم خداوند است. [۶۱۴].

صلایی آسمانی و.. ناله های تنهایی!!

امیرمؤ منان علی (علیه السلام) پس از بازگشت از جنگ نهروان نامه ای را نوشت و دستور داد به مردم آن را ابلاغ کنند، اما سبب نوشتن نامه این بود که عده ای در مورد ابوبکر و عمر و عثمان از آن مولای بزرگوار پرسش د کردند که علی (علیه السلام) از این سؤ ال خشمگین شدند و فرمودند: این پرسشهای بی حاصل را چه سود؟ بنگرید که شهر مصر را تصرف کرده اند و معاویه ابن خدیج و محمد بن ابی بکر را به قتل رسانیده چه مصیبت بزرگی! کشته شدن محمد را مصیبتی است بزرگ. به خدا سوگند که او مانند یکی از فرزندان من بود.

سبحان الله ما امیدوار بودیم که بر این قوم و متصرفاتشان چیره و پیروز شویم اما ناگهان آنان بر ما تاختند و متصرفات ما را تصاحب کردند. اینک من برای شما نامه ای می‌نویسم که انشاء الله تعالی به پرسش های شما پاسخی روشن باشد. پس، دبیر خود عبیدالله بن ابی رافع را فرمود: چند تن از مردمی را که به آنان اعتماد دارم را نزد من حاضر کن، گفت: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) نام آنان چیست؟ چه کسانی را به خدمت آورم؟ حضرت فرمود: اصبغ ابن نباته و ابوطفیل عامر بن وائله کنانی و رزین بن جبیش اسدی و جویریه بن مسهر عبدی و خندف بن زهیر اسدی و حارثه بن مضرب الهمدانی و حارث بن عبدالله اعور همدانی و مصباح نخعی و علقمهٔ بن قیس و کمیل بن زیاد و عمیر بن زراره، را بیاور نزد من.

[صفحه ۳۹۵]

آنان حاضر شدن. علی (علیه السلام) به آنها فرمود: این نوشته را بگیرید و عبیدالله بن ابی رافع آن را بر مردم بخواند و شما هم جمعه حاضر باشید و اگر کسی بر ضد شما برخیزد. با او به کتاب خدا در اختلاف خود انصاف دهید و به عدالت رفتار کنید. اینک

نامه:

بسم الله ارحمن الرحیم

از بنده خدا علی امیرمؤ منان، به مومنان و مسلمانان از شیعیان خود ... به خدا سوگند نمی‌دانم به چه کسی شکایت برم. آیا در حق انصار ستم رفت یا در حق من ستم کردند؟ بلکه حق مرا به ستم گرفتند و من مظلوم واقع شدم (... امام پس از تحلیل وقایع غصب خلافت و ولایت او، به بیعت مردم با عثمان می‌پردازند که البته به علت طولانی بودن نامه این موارد حذف گردید ...) مردم می‌ترسیدند اگر من بر آنان ولایت یابم گلویشان را بفشارم و نتوانند دم بر آوردند و از ولایت بهره ای در دست آنان نماند. پس همه بر ضد من بر پای خاستند و متفق شدند تا ولایت را از من به عثمان برگردانند به این امید که بوسیله او از آن نصیب برند و آن امر را در میان خود دست به دست بگردانند. شبی که با عثمان بیعت کردند، بانگی برخاست و در مدینه پیچید و به گوشها رسید و معلوم نشد بانگ از کیست و به گمان من بانک از کسی بود که پنهان از چشم‌ها می‌زیست!! باری چنین گفت: آن ندا دهنده: ای که بر اسلام سوگواری می کنی، خیز و سوگواری کن، ای جارچی مرگ، اسلام را مرگ فرا گرفت، برخیز و خبر مرگ اسلام را اعلام کن همانا که معروف مرد و منکر آشکار شد. همانا که علی بر عمر ولایت از او برتر است پس ولایت را در دست او گذارید و مقام والی او انکار مکنید این ندا مایه عبرت بود و اگر همه مردم از این واقعه آگاهی نداشتند آنرا نقل نمی کردم. و بردباری پیشه ساختم تا خدای تعالی چه خواهد ... عبدالرحمن بن عوف به من گفت: ای پسر ابوطالب تو آیا به این امر (حکومت) بسیار دلبسته ای؟ گفتم: دلبسته به آن نیستم اما میراث محمد صلی الله علیه و آله و سلم و حق او را مطالبه می کنم. ولایت این امت بعد از او از آن من است و شما به این امر (حکومت) حریص ترید تا من، زیرا که شما با زور شمشیر میان من و حق من حائل

[صفحه ۳۹۶]

شده اید و مرا از حقم باز داشته اید. بار خدایا! من شکایت قریش د را به درگاه تو می‌آورم...

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با من عهد کرد و فرمود: ای پسر ابوطالب ولایت امر من با تو است پس اگر با عافیت و سلامتی ولایت را به تو واگذاشتند و به اتفاق بر آن تسلیم شدند به آن کار و پذیرش آن قیام کن، اما اگر اختلاف کردند، آنرا و آنچه را که به آن سرگرمند رها کن...

و اما اگر بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حمزه عمویم و جعفر برادرم برای من مانده بودند به اجبار و اکراه با ابوبکر بیعت نمی کردم. من دچار دو مرد (عباس و عقیل) بودم که کاری از آنان ساخته نبود. پس در نظر گرفتم که خاندان خود را حفظ کنم و با خار و خاشاک در دیده، چشم برهم نهادم و جرعه های خشم و اندوه را با گلوی گرفته فرو بردم و با شکیبایی تلخ تر از حنظل و شکافنده تر از تیغ ساختم...

شرح کار او (عثمان) به طور کامل و جامع این است که امری را برگزید و آن اختیاری بد بود. و شما مردم نیز جزع کردید که آن نیز بد بود. خداوند میان ما و او حکم فرماید. به خدا سوگند در خون عثمان اتهامی ندارم (شراکت نداشتم) من مسلمانی بودم از مهاجران که در خانه خود بود وقتی او را کشتید نزد من آمدید تا با من بیعت کنید. من از قبول آن خودداری کردم شما عذر مرا نپذیرفتید دستم را که برای بیعت گرفتید و کشیدید واپس کشیدم. آنگاه به من هجوم آوردید مانند هجوم شتران تشنه که به آبشخور خود هجوم برند. ازدحام شما چنان بالا گرفت که بیم آن کردم که کشته شوم و یا بعضی از شما بعضی دیگر را به قتل برسانند، از شدت هجوم بند نعلینم پاره شد و ردا از دوشم افتاد و ناتوان پایمال شد...

(حضرت از اینجا به بعد در نامه خود به شورش ها، بیعت شکنی‌ها و ظلم های بعد از بیعت را که بر او روا داشتند را تحلیل می‌نماید و شدیدا اعمال ناجوانمردانه بعضی را سرزنش می‌نماید و در انتها می‌فرماید) ... بار خدایا! ما را، و اینان را، راهروان راه هدایت فرمای و ما و آنان را، به دنیا بی رغبت گردان و آخرت را برای ما بهتر از دنیا قرار ده. [۶۱۵].

[صفحه ۳۹۷]

حق به اهلش رسید

چون امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) از مدینه به سوی پیکار با بیعت شکنان در بصره رو کرد، در ربذه فرود آمد و چون از آن جا کوچ کرد و در منزلی در قدید (بر وزن زبیر نام محلی است در نزدیکی مکه) فرود آمد. عبدالله بن خلیفه طائی با آن حضرت ملاقات نمود، امیرالمؤ منین (علیه السلام) به او خوش آمد گفت. عبدالله عرض کرد: سپاس خدایی را که حق را به اهلش بازگرداند و آنرا در جای خودش نهاد خواه قومی را ناخوش آید یا به آن شاد شوند، به خدا سوگند آنان محمد صلی الله علیه و آله و سلم را نیز خوش نداشتند و با اعلام جنگ نموده و به کارزار پرداختند ... به خدا سوگند در هر جا و هر شرایطی و به جهت وفاداری با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در کنار تو پیکار می کنیم.

امیرالمؤ منین (علیه السلام) بر او آفرین گفت و او را در کنار خود نشاند - و اودوست و یاور آن حضرت بود - و شروع کرد از وی اوضاع و احوال مردم را پرسش کردن تا اینکه درباره ابوموسی اشعری از وی پرسش د نمود، او به حضرت گفت: به خدا سوگند من به او اطمینان ندارم و از مخالفت او با شما اگر یاوری بیابد بیمناکم.

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) فرمود: به خدا سوگند او نزد من نیز مورد اطمینان و خیرخواه دلسوز نیست و همانا کسانی که پیش از من زمامدار بودند دلباخته او بودند و او را به فرمانروایی بر مردم گماشته و مسلط ساختند و من می‌خواستم او را برکنار کنم. ولی مالک اشتر از من خواست که او را سر جای خودش بگذارم و من نیز با کراهت او را باقی داشتم ولی پس از آن باز تصمیم به عزلش گرفتم.

همینطور که امام با عبدالله مشغول گفتگو بود جمعیت کثیری از جانب کوههای طی بسوی آن حضرت رو آورد. امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: ببینید این جمعیت چه کسانی هستند؟ سوارانی چند به سرعت رفتند و چیزی نگذشت که بازگشتند و عرض کردند: اینها قبیله طی هستند که گوسفندان و شتران و اسبان خود را پیش انداخته و بسوی شما می‌آیند، عده ای هدایا و پیشکش های خود را آورده و گروهی قصد دارند با تو برای پیکار با دشمن بسیج شوند.

[صفحه ۳۹۸]

امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: خداوند به قبیله طی پاداش خیر دهد...

آنان چون خدمت حضرت رسیدند عرض سلام نمودند، عبدالله بن خلیفه گوید: به خدا سوگند آن جماعت و حسن هیاءت آنان مرا به شادی واداشت و هر کدام از آنها سخنی گفته و عرض ارادت نمودند.

علی بن حاتم طایی برخاست و حمد و ثنای الهی را به جای آورد، سپس د ارادت و اطاعت خود را نسبت به آن حضرت ابراز کرد.

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) فرمود: خداوند از جانب اسلام و اهل آن به شما قبیله جزای خیر دهد. شما بدلخواه خود مسلمان شدید و با مرتدان جنگیدید و آهنگ یاری رساندن به مسلمین را در خاطر داشتید ... سپس بعضی دیگر مثل سعید بن عبید بحتری از بنی بحتر و دیگران به نوبه خود شدیدا اظهار ارادت نمودند که امام پاسخ آنها را داد.

سپس امیرالمومنین علی (علیه السلام) کوچ کرد و شش صد مرد از آنان به دنبال آن حضرت روان شدند تا به منطقه ذی قار رسید و در میان هزار و سیصد مرد به آنجا فرود آمد. [۶۱۶].

فال بد زدن

روزی امیرالمومنین علی (علیه السلام) از کوفه خارج شد که به حروریه عزیمت نماید، مردی به آن حضرت عرض کرد، یا علی

(علیه السلام) حرکت شما در این ساعت به صلاح نیست، صبر کنید تا آنکه سه ساعت از روز بگذرد، من خوف آن دارم که آسیبی به شما برسد، حضرت به آن مرد فال بین، فرمود: اینکه من بر آن سوارم در رحم خود چه دارد؟ جنین اسب من نر است یا ماده؟ عرض کرد: اگر حساب کنم خواهم دانست.

امیرالمؤ منین فرمود: هر که گفتار ترا تصدیق کند قرآن را تکذیب نموده و در تاءیید فرمایش خود این آیه را تلاوت کرد: ان الله عنده علم الساعهٔ [۶۱۷] آنگاه به آن مرد فال بین فرمود: پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با مقام عالی و دانش و جامعیت و خاتمیت خود هرگز ادعایی را که تو می کنی نمی‌فرمود!!

[صفحه ۳۹۹]

تو تصور می کنی که مرا از دانش خود نفعی می‌رسانی و یا زیانی را از من دور می کنی، هر کس ترا تصدیق کند و به گفته های تو اعتماد کند باید از استعانت و یاری خداوند بی نیاز باشد. سپس آن حضرت رو به آسمان کرد و عرض کرد: خداوند!! هیچ فال بدی نیست مگر مشیت تو، و هرگز ضرر و زیانی نمی‌رسد به جز فرمان و اجازه تو، و نیست خدایی غیر از تو ای خدای یگانه. [۶۱۸].

بسوی خدا بیا

مالک بن ابی عامر می گوید: هنگامی که علی بن ابیطالب (علیه السلام) از مدینه بسوی بصره برای جنگ جمل روانه شد. من در کنار مغیرهٔ بن شعبه ایستاده بودم که عمار یاسر پیش ما آمد و به مغیره گفت: ای مغیره میل و گرایش به خداوند داری؟ مغیره گفت: کجا چنین چیزی برایم خواهد بود ای عمار؟! عمار به او گفت: در این دعوت (فرا خواندن بسوی جهاد در جنگ جمل) داخل شو تا به گذشتگان برسی و بر آیندگان سروری پیدا کنی. مغیره گفت: ای ابالیقظان یک چیز بهتر از این که تو می گویی هست!

عمار گفت: آن چیست؟ او گفت: اینکه در خانه برویم و درها را به روی خود ببندیم تا حقیقت بر ما روشن شود. سپس با روشنی و آگاهی بیرون می‌شویم و مثل زور آزمایان نباشیم که می‌خواهد با پاره کردن زنجیری، خنده ای را برانگیزد و لیکن خود به غم و اندوه گرفتار آید.

عمار گفت: هرگز هرگز، آیا نادانی پس از دانایی و کوری پس از بینایی را برگزینیم؟ گوش به حرف من بده به خدا سوگند مرا نبینی جز در صف اول، امام علی (علیه السلام) از جریان آن دو با خبر شد و فرمود: ای ابالیقظان، این عور (چپول و یک چشم) به تو چه می گوید:؟ به خدا سوگند او پیوسته کوشش می کند که حق را به باطل بپوشاند و آنرا وارونه و غیر واقع جلوه دهد و به چیزی از دین نیاویزد مگر آن که موافق دنیا باشد.

ای وای مغیره! این دعوتی است که هر کس را که با آن همراهی کند بسوی بهشت می‌راند. مغیره گفت: راست می گویی ای امیرالمومنین (علیه السلام) من اگر با تو نباشم هرگز علیه تو نیز نخواهم بود. [۶۱۹].

[صفحه ۴۰۰]

ما خاندان رحمتیم

اصبغ بن نباته می گوید: روزی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) سخنرانی کرد و پس از حمد و ثنای الهی و درود بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای مردم سخنم را بشنوید و کلامم را خوب فرا گیرید، همانان تکبر و خودفروشی از نشانه گردنکشی است و نخوت و بزرگ منشی از تکبر است شیطان دشمنی حاضر و آماده است او شما را به باطل دلخوشی می‌دهد ... القاب زشت بر هم

نزنید ... ما خاندان رحمتیم، گفتار ما حق و کردار ما عدل است.

هان! که از همه شگفت تر اینکه معاویه و عمر و عاص عده ای از مردم را به خون خواهی پسر عمویشان (عثمان) بر می‌انگیزند [۶۲۰] به خدا سوگند که من هرگز با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مخالفت نورزیدم و هرگز در کاری از وی سرپیچی نکردم، جان خود را در مواردی سپر او ساختم که زورمندان و شجاعان از آن عقب می‌نشستند و بندهای بدنها از آن می‌لرزید...

در این موقع عمار یاسر برخاست و عرض کرد: ای مردم! امیرالمؤ منین (علیه السلام) شما را آگاه ساخت که امت، با او وفادار نخواهد ماند. پس د مردم پراکنده شدند در حالی که امام آنها را آگاه ساخته بود. [۶۲۱].

امام مبین منم

عمار یاسر می‌گوید: در یکی از جنگها که در خدمت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) بودم از بیابانی عبور می‌کردیم که مملو از مورچه بود به حضرت عرض کردم: ای مولای من آیا

[صفحه ۴۰۱]

کسی هست که شماره این مورچگان را بداند. حضرت فرمود: بلی ای عمار من می‌دانم و می‌توانم تعداد آنها را تعیین کنم.

عرض کردم: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) تعداد اینها را از کجا می‌دانید؟ حضرت فرمود: ای عمار مگر سوره یس را نخوانده ای، آنجا که می‌فرماید: و کل شیئی احصیناه فی امام مبین عرض کردم: بلی فدایت شوم این سوره را مکرر خوانده ام. حضرت فرمود: ای عمار منظور از امام مبین که خداوند فرموده است منم. [۶۲۲].

حضرت علی و برزخیان

حضرت علی (علیه السلام) هنگام مراجعت از جنگ صفین وقتی که نزدیک کوفه، به کنار قبرستانی که بیرون دروازه قرار داشت رسید رو به سوی قبرها کرد و چنین فرمود: ای ساکنان خانه های وحشتناک و مکانهای خاکی و قبرهای تاریک! ای خاک نشینان، ای غریبان ای تنهایان ای وحشت زدگان، شما در این راه بر ما پیشی گرفتید و ما نیز به شما ملحق خواهیم شد. اگر از اخبار دنیا بپرسید به شما می‌گویم خانه هایتان را دیگران ساکن شدند، همسرانتان به نکاح دیگران در آمدند و اموالتان تقسیم شده اینها چیزهای است که نزد ما است نزد شما چه خبر.

پس رو به یارانش کرد و فرمود: اگر به آنها اجازه گفتن داده شود حتما به شما خبر می‌دهند که بهترین زاد و توشه برای سفر پرهیزگاری است. [۶۲۳].

منافق حدیث گو

ابوهریره [۶۲۴] از کسانی است که ۳ سال آخر عمر شریف پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را درک کرد وی در دور خلافت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) سکوت ظاهری کرد و از خیر خواهی به دستگاه

[صفحه ۴۰۲]

معاویه دریغ نمی‌نمود. در هنگام جنگ صفین از جنگ کناره گرفت و روزی را در خیمه گاه حضرت امیر (علیه السلام) و روز دیگر را در میان لشکریان معاویه می‌گذراند و گویند در نماز به حضرت اقتدا می‌کرد ولی سفره معاویه را ترجیح می‌داد و بر سفره او حاضر می‌گشت و می‌گفت: غذای معاویه چرب تر و نماز با علی (علیه السلام) افضل است [... ۶۲۵].

حکومت و آزادی

روزی علی (علیه السلام) در کوفه سخنرانی می‌کرد و ضمن سخنرانی فرمودند قبل از دست دادن من از من سؤ ال کنید که من از مادون عرش، از هر آنچه سؤ ال شود پاسخ خواهم داد و چنین ادعایی را پس از من جز دروغگویان نخواهند کرد. مردی از یهودیان عرب از گوشه مجلس با صدای بلند با لحنی زننده فریاد زد که: من چیزهایی سؤ ال خواهم کرد که در آن درخواهی ماند. اصحاب و دوستان علی (علیه السلام) از برخورد بی ادبانه او در خشم شدند و به وی هجوم آوردند. علی (علیه السلام) آنان را منع و فرمودند: رهایش کنید و وی را به شتاب و دستپاچگی مکشانید. حجج الهی با شتابزدگی و کم خردی استوار نمی‌گردد و با فرصت گرفتن از سائل براهین الهی نمود. پیدا نمی‌کند [... ۶۲۶].

حکومت و احقاق حق

حضرت امیرالمومنین علی (علیه السلام) در راه سفر خود به سوی بصره برای جنگ با آشوبگران جاهل جمل در منطقه ذی قار [۶۲۷] توقف کرد. گروهی از حجاج نیز که از مکه باز می‌گشتند در آنجا فرود آمدند، و چون از حضور امام علی (علیه السلام) در آن محل مطلع شدند نزدیک خیمه آن حضرت جمع شدند تا از نصایح آن حضرت استفاده نمایند. ابن عباس با مشاهده جمعیت مشتاق، به خیمه امیرالمومنین داخل شد و ایشان را در حال وصله نمودن لنگه کفش کهنه خود یافت. عرض کرد: ای امیرالمؤ منین (علیه السلام) احتیاج ما به اینکه

[صفحه ۴۰۳]

امور ما را اصلاح نمایی از وصله کردن این کفشهای کهنه بیشتر است. حضرت پاسخی به وی نداد و همچنان خاموش ماند تا از تعمیر کفش خود فارغ شد. آنگاه آن را کنار لنگه دیگرش گذاشت و به ابن عباس فرمود: ابن عباس این کفشهای من چقدر می‌ارزند؟ ابن عباس عرض کرد: این کفشهای از بس وصله خورده مندرس شده اند از قیمت افتاده و ارزشی ندارند. حضرت فرمود: با این حال قیمتی برای آن بگو. ابن عباس عرض کرد: یک درهم یا شاید کمتر از این. حضرت فرمود: ابن عباس به خدا قسم این کفشهای کهنه و بی ارزش د نزد من محبوب تر از امارت و حکومت بر مردم است. مگر آنکه به واسطه آن احقاق حقی کنم و یا باطلی را دفع نمایم. [۶۲۸].

والی مصر

هشام بن محمد (مورخ مشهور) می‌گوید: چون خبر شهادت محمد بن ابی بکر به امیرالمؤ منین (علیه السلام) رسید [۶۲۹] نامه ای به مالک بن حارث اشتر نخعی که آن روزها در منطقه نصیبین اقامت داشت نگاشت که: اما بعد، همانا تو از کسانی هستی که من برای برپایی دین از وی کمک می‌جویم ... محمد بن ابی بکر را بر مصر گماردم و بر وی عده ای خروج کردند ... و او به شهادت رسید - خدایش رحمت کناد - بنابراین بزودی نزد من آی، تا در امر مصر تدبیری بیندیشیم و یکی از یارانت را که مورد اعتماد و خیر خواهی هستند برای جایگزینی بر کارهای خودت بگمار. مالک اشتر فردی را به شبیب بن عامر ازدی را بجای خود گذاشت و به سوی علی (علیه السلام) رفت، تا بر آن حضرت وارد شد. امام خبر مصر را به وی باز گفت و از احوال اهالی مصر او را باخبر ساخت و به او فرمود: کسی جز تو برای آنجا شایسته نیست پس برو به آنجا. پس هرگاه من به تو سفارشی نمی‌کنم به این دلیل است که به راءی و نظر تو بسنده می‌کنم از خدا در کارهای مهم یاری جو و درشتی را با نرمی

[صفحه ۴۰۴]

بهم بیامیز و تا آنجا که نرمش کارساز است با نرمی رفتار کن ... مالک اشتر از نرد علی (علیه السلام) خارج شد و اثاث خود را جمع کرد تا آماده حرکت بسوی مصر شود. علی (علیه السلام) نیز پیشاپیش او نامه ای به مردم مصر نوشت. بسم الله الرحمن الرحیم، سلام بر شما ... همانا من بنده ای از بندگان خدا را به سوی شما فرستادم که در روزهای ترسناک نمی‌خوابد و در اوقات هراس انگیز از دشمن روی بر نمی‌تابد او از رزمنده ترین بندگان خدا ... و او همان مالک بن حارث اشتر است او به سان شمشیری است که دندانه تیزش، و تیزی لبه اش، به کندی نگراید زود از میدان نگریزد و به هنگام رزم با متانت و سنگین است. اندیشه ای عمیق و ریشه دار و صبر و تحملی نکو دارد پس سخنش را بشنوید و امرش را فرمان برید...

چون مالک آماده حرکت شد جاسوسان معاویه در عراق خبر حرکت مالک را به وی نوشتند. معاویه می‌دانست اگر مالک به مصر پا نهد مصر از چنگ وی بیرون خواهد رفت لذا به دهقانی که مالیات پرداز در منطقه قلزم ساکن بود پیغام فرستاد که علی (علیه السلام) مالک اشتر را به طرف مصر فرستاده اگر شر او را از سر ما برداری تا زنده هستی مالیات همان ناحیه را به تو خواهم بخشید بنابراین هر چه می‌توانی در قتل

او چاره کن. آنگاه معاویه اهل شام را جمع کرد و به آنان گفت: همانا علی (علیه السلام)، مالک اشتر را به سوی مصر فرستاده همگی گردآیید تا از خدا بخواهیم و دعا کنیم که خداوند شر او را از سر ما کوتاه کند. آنگاه دعا کرد و همگی نیز با او دعا کردند.

مالک اشتر به سوی مصر بیرون شد تا به قلزم رسید آن دهقان به استقبال او آمد بر وی سلام کرد و گفت: من مردی از اهل شام هستم و برای تو و یارانت خدمت کارم و خواست تا مالک زکات او را حساب نماید. مالک اشتر به خانه وی رفت. او خوراکی را که با عسل مسموم آغشته کرده بود نزد مالک برد و چون مالک از آن بخورد، او را در جاکشت، خبر شهادت مالک به معاویه رسید او مردم را جمع کرد و گفت: مژده باد بر شما که خدا تعالی دعایتان را اجابت کرد و شر مالک را از سر شما باز کرد و همگی با شنیدن این مسرور شده و به هم مژده می‌دادند اما چون خبر شهادت مالک به امام علی (علیه السلام) رسید

[صفحه ۴۰۵]

آهی برکشید و بسیار افسوس خورد و فرمود: آفرین خدا، بر مالک که هر چه داشت از او بود، او اگر از کوه بود البته بزرگترین ستون و صخره آن بود و اگر سنگ بود همانا سنگ سختی بود. مالکا راستی که بخدا سوگند، مرگ تو جهانی را ویران ساخت و مویه کنان بر چون تویی باید مویه سر دهند، سپس فرمود: انالله و انا الیه راجعون و الحمد لله رب العالمین ... خداوندا من این مصیبت بزرگ را به حساب تو می گذارم که مرگ او از مصائب روزگار است [... ۶۳۰].

راوی حدیث می‌گوید

راوی حدیث می گوید: علی (علیه السلام) را دیدم که یک درهم خرما خریداری کرد و خود شخصا آن را حمل کرده و به منزل می‌برد بعضی از اصحاب از روی ارادت به رئیس مملکت عرض کردند: یا علی (علیه السلام)! اجازه فرمایید آنرا برای شما بیاوریم. حضرت در جواب فرمود: کسی که عائله دارد به حمل متاع خود شایسته تر است [۶۳۱].

ستایش خلافت تاءسف از شهادت

صعصعهٔ بن صوحان یکی از همراهان و پیروان دائمی علی (علیه السلام) بود. لذا هنگامی که علی (علیه السلام) به خلافت رسید خطاب به آن حضرت گفت: زینت الخلافهٔ و مازانتک و رفعتها و مارفعتک و هی الیک احوج منک الیها یعنی: تو با قبول خلافت به آن زینت بخشیدی و جلاـ دادی اما خلافت تو را زینت نبخشید و جلال نداد تو به خلافت رفعت دادی و مقامش را بالا بردی ولی

خلافت به تو رفعت و مقام نداد و تو را بالا نبرد. خلافت به تو نیازمندتر است از تو به خلافت.

همین صعصعهٔ بن صوحان وقتی که حضرت ضربت خورده بود و در بستر آرمیده بود به عیادات امام آمد خطاب به آن حضرت عرض کرد یرحک الله یا امیرالمؤ منین حیا و میتا، فوالله لقد کان الله فی صدرک عظیما و لقد کنت بذات الله علیما ای امیرمؤ منان، خدایت

[صفحه ۴۰۶]

در زندگی و پس از مرگ رحمت کند، زیرا به خدا سوگند که خدا در نزد تو بزرگ بود و تو بشناسائیش کاملا دانا بودی.

علی (علیه السلام) خطاب به صعصعهٔ بن صوحان فرمود: و انت یرحمک الله فلقد کنت خفیف المونهٔ کثیر المعونهٔ تو را نیز خداوند رحمت کند که مردی کم خرج و سبکبار و بسیار یای کننده و کمک کار بودی. [۶۳۲] صعصعه جزء افراد معدودی بود که در شب شهادت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در تشییع جنازه آن حضرت و مراسم تدفین او در دل تاریک شب شرکت کرد. صعصعهٔ پس از پایان تدفین؛ کنار قبر مطهر علی (علیه السلام) ایستاد و یک سدت روی قلب پر تپش خود گذاشت و یا دستی دیگر مشتی از خاک قبر برداشت و بر سر خود ریخت و خطابه ای پر شور در جمع خاندان و یاران خاص علی (علیه السلام) ایراد کرد که دو جمله زیبای آن را در اینجا ذکر می‌نمائیم.

فاسال الله ان ممن علینا باقتفائنا اثرک و العمل بسیرتک؛

از خداوند تقاضا می‌کنم که بر ما منت نهد و توفیق دهد که پیرو تو پاشیم و به سیره تو عمل کنیم.

فو الله لقد کانت حیاتک مفاتح الخیر و مفالق للشر؛ بخدا سوگند زندگی تو درهای خیر را گشود و راههای شر و بدی را بست. [۶۳۳].

شروع خلافت

ابوبکر در سال دهم هجرت خلیفه شد و در سال ۱۳ هجری در ۶۳ سالگی از دنیا رفت. در حالی که ۲ سال و ۳ ماه و ده روز خلافت کرد [۶۳۴].

پس از او عمر روی کار آمد و در اواخر ذی الحجه ی سال ۲۳ به دست ابولؤ لؤ (فیروز ایرانی) کشته شد و مدت خلافت وی ده سال و شش ماه و ۴ روز بود. [۶۳۵] عمر به هنگام تعیین خلفیه ی پس از خود دستور تشکیل شورایی را داد که نتیجه آن به سود عثمان؛ منوط به عمل کردن وی به سیره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و سیره شیخین، تمام شد و عثمان در

[صفحه ۴۰۷]

اوائل محرم سال ۲۴ هجری تا ذی الحجه سال ۳۵ هجری خلافت کرد که مجموعا خلافت وی ۱۲ سال چند روز کم به درازا کشید. [۶۳۶].

در سال ۳۵ هجری مردم اجماع بر خلافت علی (علیه السلام) نمودند اول کاری که حضرت پس از خلافت خود کرد عمال فاسق و فاجر عثمان و بنی امیه را عزل نمود از کسانی که زیر بار این عزلها نرفت معاویه بود که در زمان ابوبکر والی شام شده بود.

در پنج سال خلافت مولای متقیان امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) جنگهایی رخ داد که به ترتیب عبارتند از:

۱- جنگ جمل در سال ۳۶ هجری در بصره.

۲- جنگ صفین در سال ۳۶ و ۳۷ هجری

۳- جنگ نهروان در سال ۳۹ هجری.

و بالاخره علی (علیه السلام) در سال ۴۰ هجری توسط خواج و اشق الشقیاء ابن ملجم به شهادت رسید.

ای غمدیده، به سوی ما شتاب کن!!

بانوی در خانه امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به خدمتگذاری همت می گماشت به نام ام موسی او مسئولیت رسیدگی و نگهداری فاطمه دختر آن حضرت (علیه السلام) را بر عهده داشت. این زن چند روز پیش از شهادت علی (علیه السلام) شاهد گفتگویی میان آن حضرت (علیه السلام) و دخترش ام کلثوم بوده است او این گفتگو را چنین گزارش د می کند:

شنیدم علی (علیه السلام) به دخترش ام کلثوم می گوید: ای دختر عزیزم! من چنین می‌بینم که دیگر چندان همراه و همنشین با شما نخواهم بود. ام کلثوم پرسید: چطور مگر، ای پدر عزیز؟ حضرت فرمود: من رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را در خواب دیدم که با دست خویش غبار از چهره ام پاک می کند و می‌فرماید: ای علی! دیگر چیزی بر تو نیست، وظیفه ات را به پایان بردی.

[صفحه ۴۰۸]

بیش از سه روز نگذشته بود که حضرت علی (علیه السلام) آن ضربت را خورد ام کلثوم با مشاهده این صحنه فریادی جانخراش سرداد که آن حضرت (علیه السلام) به او فرمود: ای دختر عزیزم! این کار را نکن من رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را می‌بینم که با دستش به من اشاره می کند و می‌فرماید: ای علی به سوی ما بشتاب که آنچه پیش ما است برای تو بهتر است. [۶۳۷].

پناه آبروداران

روزی دختری را در مسجد خدمت حضرت علی (علیه السلام) آوردند. پدر و برادران دختر ناراحت بودند. پدر دختر به حضرت عرض کرد یا علی (علیه السلام) این دختر من است و خواستگاران زیادی از اعیان و اشرف برایش پیداشده. لکن اخیرا پیش آمدی شده که اسباب سرزیری ما گردیده او حامله شده در حالی که باکره هم هست به قابله مراجعه کردیم می گوید باکره است ولی ولی حمل هم دارد از ناچاری این مسافت زیاد را پیموده ایم تا شما مشکلمان را حل نمایید.

در مسجد حضرت فرمود پرده ای زدند. آنگاه حضرت به قابله فرمود: دختر را معاینه کن قابله خبر داد که همانطوری که می گویند هست، حضرت از خود دختر پرسید که خودت چه سابقه داری؟دختر قسم خورد و گریه کرد که یا علی (علیه السلام) من مرتکب معصیتی نشده ام. حضرت فرمود: الان مشکل را حل می کنم (این داستان دو روایت دارد) یک روایت این است که حضرت فرمود: مقداری از این سبزی هایی که روی آب راکد و مانده سبز می‌شوند را بیاورید ...، مقداری از آن سبزی‌ها را در ظرفی ریخته و حضرت فرمود: به قابله که آن دختر برهنه روی آن بنشیند آن وقت آنچه باید از او دفع شود خارج می‌شود. اما به روایت دوم (البته ممکن است یا قضیه دو مورد مستقل دیگری بوده باشد) حضرت به پدر دختر فرمود: در سرزمین شما برف پیدا می‌شود؟ عرض کرد: بلی کوههای ما خیلی برف دارد. فرمود: می‌توانی قدری از آن برفها را بیاوری؟ عرض کرد: یا علی (علیه السلام) از کوفه تا محلی که ما هستیم ۲۵۰ فرسخ است. هیچ

[صفحه ۴۰۹]

قدرتی نمی‌تواند این کار را بکند. حضرت فرمود: بدون برف هم نمی‌شود بلکه این مشکل بوسیله برف حل خواهد شد. آنگاه حضرت فرمود: آرام باش که خداوند قدرت خودش را ظاهر کرد و سپس دست ولایت را دراز کرد و از کوههای شام برف آورد و در مسجد گذاشت. سپس فرمود: آن را پشت پرده در طشتی بریزند و به دختر بگویید روی این برف بنشیند و از او دفع می گردد حیوانی که ۷۵۰ مثقال وزن دارد، یک وقت خبر دادند یا علی (علیه السلام) بیرون آمده حیوانی کرم مانند ... آنگاه خود علی (علیه السلام) مشکل را حل کرد. حضرت از دختر سؤ ال کرد ایا گاهی در آبهایی که مانده و راکد بوده برای شنا و استحمام رفته بودی؟ دختر عرض کرد: بلی یا علی (علیه السلام) مکرر نزدیک محلمان جایی بوده که من هم در آن رفته ام. حضرت فرمود: بلی در آب

رفته ای و آن جانور (زالو) در بدنت وارد شده و همانجا بواسطه خوردن خون رشد کرده بود در اینجا بود که تکبیر مردم بلند شد. [۶۳۸].

آغاز خلافت علی

کسانی که امام علی (علیه السلام) را به عنان خلیفه مطرح کردند همگی ضد عثمان بودند. جناح طرفدار امام که از انصار و قراء کوفه تشکیل شده بود و از حمایت صحابه برخوردار بود آن چنان قوی بود که به طلحه و زبیر مجال سربلند کردن نمی‌داد و نیز فرصت، داعیه خلافت را از سعدبن وقاص نیز گرفت. سعدبن وقاص درگیر و دار حکمیت می گفت: که او از همه کس به خلافت سزاوارتر است. چون دستی در قتل عثمان و فتنه های اخیر نداشته است. لیکن در برابر اصرار صحابه، امام علی (علیه السلام) در ابتدا از پذیرفتن خودداری کرد. طبری از محمد حنفیه نقل کرده که پس د از کشته شدن عثمان اصحاب نزد پدرم آمدند و گفتند که ما سزاوارتر از تو به خلافت کسی را نمی‌شناسیم. علی (علیه السلام) گفت: من وزیر شما باشم بهتر از آن است تا امیر شما باشم. آنان گفتند: جز بیعت با تو چیزی را نیم پذیریم. آن حضرت گفت: که بیعت او در خفا نمی‌تواند باشد و باید در مسجد باشد ابن عباس می گوید: ترس آن داشتم مبادا در مسجد بعضی برخاسته و سخنی بگویند و

[صفحه ۴۱۰]

یا کسانی که پدر یا عموی خویش را در جنگهای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از دست داده اند اعتراض د کنند. بالاخره علی (علیه السلام) به مسجد رفت و مهاجرین و انصار به مسجد آمدند و با او بیعت کردند به غیر از بعضی که مخالفان غیر انصاری که عبارتند بودند از عبدالله بن عمر و زید بن ثابت و محمدبن مسلمه و اسامهٔ بن زید که همه از بهره مندان از نعمات خلافت عثمان بودند و مخالف دیگر حسان بن ثابت و کعب بن مالك مسلمهٔ بن مخلدو سعدبن ابی وقاص بودند. محمد حنفیه می گوید: همگی انصار جز چند نفر با علی (علیه السلام) بیعت کردند. به روایت ابن اعثم امام در آغاز، از پذیرش بیعت خودداری کرده و فرمود: من کار را آن چنان متشتت می‌بینم که قلبها بر آن آرام نگرفته و عقلها بر آن ثبات ندارند آنگاه با مردم نزد طلحه رفت و از او خواست خلافت را بپذیرد اما طلحه گفت: سزاوارتر از تو به خلافت کسی نیست. نظیر همین سخن با زبیر نیز مطرح شد. لیکن آنها که هیچ زمینهای را در خود نمی‌شناختند به بیعت با امام راضی شدند تا از این طریق جایی برای خود دست و پا کنند. البته این دو هوای خلافت را در سر داشتند و کسی چون طلحه از حمایت عایشه نیز برخوردار بود بعضی از بستگان عثمان خواستند در بیعت با امام شرط کنند تا امام از آنچه از بیت المال در دست آنهاست صرف نظر کند امام امام ضمن مخالفت، فرمود: تنها حقی که آنان بر عهده او دارند عمل به کتاب خدا و سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است و بس و این آغاز خلافت چهار سال و نه ماه امام علی (علیه السلام) بود.

بیعت و بیعت شکنان

احساس امام در موقع هجوم بیعت کنندگان این بود که در میان این فتنه های نوظهور و پیچیده به علت عدم همکاری مردم نمی‌توان جامعه را به سلامت رهبری کرد. لذا در روز بیعت فرمود: مرا بگذارید و دیگری را به دست آرید که ما پیشاپیش کاری می‌رویم که آن را رویه هاست و گونه گون رنگهاست. دلها در برابر آن برجای نمی‌ماند و خردها بر پای [... ۶۳۹] اما حوادث و رخدادهای بعدی این تصور امام را که کار کردن در فتنه

[صفحه ۴۱۱]

بسیار دشوار است را روشن کرد. لذا امام زمانی فرمود: اگر می‌دانستم که کار به این حد بالا می گیرد از اول داخل در آن نمی‌شدم.

.[۶۴۰]

لذا بعدها آن حضرت درباره روز بیعت چنین فرمود:

تا آن گاه که به خلافت عثمان برخاستید آمدید و او را کشتید، روی به من نهادید که با من بیعت کنید و من سرباز می‌زدم و دستم را واپس داشته بودم با من به کشاکش پرداختید تا دستم را بگشایید و من مانع می‌شدم و شما دستم را می‌کشیدید و من نمی‌گذاشتم پس بر سر من چنان ازدحام کردید که پنداشتم یا یکدیگر را خواهید کشت یا مرا و گفتید که بیعت می‌کنیم چون جز تو کسی را نیابیم و جز تو به کسی رضا ندهیم ... به ناچار با شما بیعت کردم [... ۶۴۱].

قبرم را مخفی کنید..

علی (علیه السلام) را به خانه آوردند همه مردم گرداگرد خانه امام جمع شده بودند. تمامی فرزندان آن حضرت اشک می‌ریختند و امام (علیه السلام) آنها را آرام می‌نمود و آنها را می‌بوسید.

کاسه شیری به دست حضرت دادند. مقداری از آن را نوشید و بقیه را برای ابن ملجم فرستاد و مجددا سفارش او را کرد. امام دستمال زردی بر سرش بسته بود و بر بالشتها تکیه داده بود. اصبغ بن نباته می‌گوید: آنقدر صورت امام در اثر کم خونی زرد شده بود که نفهمیدم دستمال سر امام زردتر است یا صورت آن حضرت، آنگاه عده ای از اطباء را حاضر کردند و ماهرترین آنها که اثیربن عمرو بود دستور داد گوسفندی را ذبح کردند و شش (جگر سفید) آن را حاضر کردند آنگاه از میان آن رگی را بیرون آورد و به میان فرق شکافته حضرت گذاشت و بعد از لحظاتی آن را برداشت و چون ذرات مغز حضرت را دید گفت: یا علی (علیه السلام) وصیت خود را بکنید که مداوا اثر ندارد. حضرت وصیتهای خود را به امام حسن کرد و دستور داد قبر او را مخفی نماید تا دشمنان آسیبی به قبر نرسانند. عرق بر پیشانی حضرت نشست آنگاه پایش را رو به قبله کرد و

[صفحه ۴۱۲]

چشمانش را بست و گفت:

اشهد ان لا اله الاالله اشهد ان محمدا عبده و رسوله

پایه های هدایت خراب شد

یکی از یاران امام علی (علیه السلام) بنام حجربن عدی در نیمه شب ۱۹ ماه رمضان در مسجد کوفه مشغول عبادت بود که صدای صحبت آهسته اشعث و ابن ملجم را شنید و فهمید که قصد ترور امام را دارند. حجر با عجله به طرف خانه ام کلثوم که حضرت آنجا مهمان بود رفت تا امام را از قصد شوم آنها مطلع کند ولی در آن شب حضرت از راه دیگری به مسجد آمد و وقتی حجر به مسجد بازگشت کار تمام شده بود. روایت شده که حضرت در آن شب این جملات را زیاد تکرار می‌کرد:

انا لله و انا الیه راجعون - لاحول ولاقو الا بالله العلی العظیم - اللهم بارک لی فی الموت - استغفرالله - و...

و مرتب از اتاق بیرون می‌رفت و به آسمان نگاه می‌کرد و می‌فرمود: به خدا قسم این آن شبی است که وعده شهادت در آن داده اند.

حضرت برای نماز صبح به سوی مسجد رفت. ام کلثوم از امام خواست تا شخص دیگری را برای اقامه نماز به مسجد بفرستد ولی حضرت فرمود: از قضای الهی نمی‌توان فرار کرد. هنگام خروج امام از خانه چند مرغابی که در منزل بودند جلوی حضرت آمده و به سر و صدا پرداختند. حضرت سفارش رسیدگی به آنها را به دخترشان نمود و چون

[صفحه ۴۱۳]

خواست از خانه خارج شود قلاب در به کمربند حضرت گیر کرد حضرت کمر خود را محکم بست و گفت: ای علی کمرت را ببند و برای مرگ آماده شو، امام به مسجد آمد چند رکعتی نماز خواند. سپس بر بام مسجد آمد و اذان گفت: آن گاه به صحن مسجد آمد و خفتگان را برای نماز بیدار کرد. ابن ملجم بیدار بود ولی به رو خوابیده و خود را به خواب زده بود و شمشیر خود را در زیر جامه خود پنهان کرده بود. حضرت به او فرمود: برخیز برای نماز و این گونه نخواب که این خواب شیطان است. بعد فرمود: قصدی در خاطر داری که نزدیک است آسمانها از قصد تو فر ریزد. حضرت به محراب رفت ابن ملجم کنار ستونی در کنار محراب ایستاد و چون حضرت در رکعت اول سر از سجده برداشت ابتدا شبیب شمشیرش را بالا برد تا فرود آورد ولی به سقف محراب گیر کرد ولی فورا ابن ملجم با بیان شعار خوارج لله الحکم یا علی لا لک و لا لاصحابک یعنی: حکم برای خداست نه برای تو و اصحابت، شمشیر را بر فرق حضرت زد. صدای امام علی (علیه السلام) بلند شد و فرمود: بسم الله و بالله و علی ملة رسول الله فزت و رب الکعبه و بعد فریاد زد بگیرید ابن ملجم را که مرا کشت در همین حال صدایی بین زمین و آسمان از جبرئیل به گوش رسید که تهدمت و الله ارکان الهدی و انطمست اعلام التقی و انفصمت العروة الوثقی قتل ابن عم المصطفی قتل الوصی المجتبی قتل علی المرتضی قتله اشقی الاشقیاء یعنی: بخدا پایه های هدایت خراب شد نشانه های تقوا فرو ریخت ریسمان نجات پاره شد پسر عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و جانشین او کشته شد. آری علی مرتضی (علیه السلام) کشته شد بدفرجام ترین انسانها او را کشت، اهل کوفه شیون کنان به سوی مسجد دویدند علی (علیه السلام) دیگر توان نماز خواندن با مردم را نداشت. امام حسن (علیه السلام) بجای پدر به نماز ایستاد و خود حضرت نشسته و نماز خواند. ابن مجلم را در حالی که مردم آب دهان بر او می‌انداختند به حضور امام آوردند. امام با صدای ضعیفی به او فرمود: امر بزرگی مرتکب شدی ای من امام بدی برای تو بودم ... آیا به تو احسان نکردم... ابن ملجم گریه کرد و گفت: تنفذ من النار آیا تو نجات می‌دهی کسی را که اهل آتش است. [۶۴۲].

[صفحه ۴۱۴]

به بهانه دین، شیر دنیا را می‌دوشند

ابن میثم و ابن ابی الحدید [۶۴۳] نوشته اند: معاویه هنگام مراسم حج جمعی را به مکه فرستاد تا مردم را به اطاعت او دعوت نموده و از یاری علی (علیه السلام) بازدارند و اینگونه در میان مرم شایع کنند که امام (علیه السلام) قاتل و کشنده عثمان است یا اینکه به جهت کوتاهی کردن، در کمک به او، باعث خذلان و خاری عثمان گردیده است و به هر جهت کسی که قاتل و یا خوار کننده خلیفه شده است برای خلافت شایستگی ندارد. آنها وظیفه داشتند محاسن و نیکیهایی از معاویه را به دروغ بین مردم نقل کنند. امام علی (علیه السلام) نامه ای برای قثم فرستاد و او را از دسیسه معاویه مطلع کرد و از او خواست با تدبیر عمل کند. مسلمانانی که در ایام حج در مکه جمع می‌شدند عده ای از آنها از مسائل سیاسی که در مرکز حکومت اسلامی اتفاق می‌افتاد بی اطلاع بودند لذا معاویه می‌خواست زمینه را برای حکومت و ریاست خود فراهم نماید و مردم را با این طریق تبلیغ از یاری علی (علیه السلام) باز دارد.

امام در نامه ای به قثم بن عباس برای خنثی کردن این توطئه می‌فرماید: بالمغرب کتب الی یعلمنی انه وجه...

یعنی: ماءمور مخفی من در مغرب (شام) به من گزارش داده که مردمی از اهل شام به سوی حج گسیل گشته اند کور دل، کر و نابینا کسانی که حق را از راه باطل می‌جویند و در معصیت آفریننده خالق نافرمانی خدا، از آفریده شده و مخلوق پیروی می کنند و به بهانه دین شیر دنیا را می‌دوشند ... پس بر آنچه در دست توست (حکومت مکه) پایداری و ایستادگی کن، ایستادگی شخصی دور اندیش، استوار و پند دهنده خردمند، که پیرو سلطان، فرمانبردار امام و پیشوایش می‌باشد مبادا کاری کنی که به عذر خواهی بکشد و در هنگام خوشی های فراوان، زیاد شادمان، و در هنگام سختیها، هراسان و دل باخته مباش د والسلام. [۶۴۴].

[صفحه ۴۱۵]

شب نوزدهم ماه رمضان

مشهور بین علماء شیعه آن است که علی (علیه السلام) در شب ۱۹ ماه مبارک رمضان سال چهلم هجری هنگام طلوع صبح از دست ابن ملجم مرادی لعنهٔ الله علیه ضربت خورد و چون ثلثی از شب ۲۱ همان ماه گذشت به شهادت رسید.

نحوه شهادت امام اینگونه بود که گروهی از خوارج در مکه جلسات متعددی برگزار می‌کردند یکی از آن افراد عبدالرحمن بن ملجم مرادی لعنه الله علیه بود. در یکی از جلسات گفته شد، که علی (علیه السلام) و معاویه باعث اختلاف بن امت شده اند و اگر هر دو کشته شوند مردم از هر دوی آنها آسوده می‌شوند مردی گفت: به خدا قسم عمروعاص هم کمتر از آن دو نیست بلکه اصل و ریشه فتنه او می‌باشد لذا قرار شد هر سه نفر در یک شب و یک ساعت کار خود را به انجام رسانند. آنگاه شب نوزدهم ماه رمضان را برای این کار تعیین نمودند. شمشیرهای خود را مسموم نموده و به سوی کوفه محل خلافت علی (علیه السلام)، شام مرکز خلافت معاویه، مصر محل اقامت عمروعاص حرکت کردند. ترور معاویه منجر به جراحت شدیدی در ران او، ناموفق ماند و عمر و عاص د در آن شب قاضی مصر خارجهٔ بن ابی حبیبه را بجای خود به نماز فرستاد و او بجای عمروعاص به قتل رسید اما ترور علی (علیه السلام) توسط ابن ملجم لعنهٔ الله علیه در مسجد کوفه انجام شد. [۶۴۵].

تهدید و اندرز فرماندار

عبدالله بن عباس از طرف علی (علیه السلام) استاندار اهواز، فارس و کران بود (که امروز سه استان بزرگ ایران به شمار می‌روند) و زیاد بن ابیه از طرف ابن عباس فرماندار بصره بود. علی (علیه السلام) که سرپرست هر دو نفر بود کاملا مواظب احوال آنها بود و پیوسته نامه هایی در راهنمایی و اندرز آنها می‌نگاشت که مبادا به کسی ستم کنند یا از مرز اخلاق و قوانین اسلام خارج شوند. که در اینجا ترجمه دو نامه از نامه های آن حضرت را که به زیاد نوشته شده را ذکر می‌کنیم.

[صفحه ۴۱۶]

علی (علیه السلام) چون از وضع روحی زیاد و ضعف ایمانی او خبر داشت و شاید کم و بیش گزارشهایی هم از او به حضرتش رسیده بود در یک نامه سخت او را تهدید می‌کند و در نامه دیگر نصیحتش می‌نماید. اما در نامه نخست نوشت:

ای زیاد بن ابیه براستی به خدا سوگند یاد می‌کنم که اگر به من اطلاع برسد که نسبت به اموال عمومی مسلمانان تجاوز و خیانت کرده ای، کم باشد، یا زیاد به جرم خیانت، مانند دزدان فرومایه تو را کیفر می‌کنم بطوری که پس از آن در اجتماع نتوانی قد علم کنی و باقیمانده عمر خویش را با ذلت و منفوریت بگذرانی. [۶۴۶].

و در نامه دیگر امام برای اینکه او را بسازد و شاید بتواند روح و فکر زیاد بن ابیه را عوض کند و از درون او را اصلاح نماید برای او نوشت:

همیشه در زندگی خویش اعتدال و میانه روی را رعایت کن و از زیاده روی دوری نما و پیوسته فردای خود را در نظر داشته باش و بیش از مقدار ضروری مصرف نکن و آنچه زیاد می‌آوری بفرست برای روز نیازمندیت (روز قیامت ...) توجه داشته باش که هر کس آنچه کشت کرده، می‌برد و پاداش آنچه برای روز بازپسین فرستاده می‌یابد. [۶۴۷].

عادل دادگر

در زمان خلافت علی (علیه السلام) غلام سیاهی مرتکب شد. او را نزد علی (علیه السلام) آوردند. غلام به گناه خویش اقرار کرد.

آن حضرت نیز دست او را قطع نمود. غلام هم بر خلاف انتظار شروع به مدح و ثنا و تمجید امام کرد. امام وقتی غلام را اینگونه دید دست غلام را برداشت و به جای خود گذاشت و آنگاه با دعایی به اذن خداوند دست غلام خوب شد. [۶۴۸] در این موقع علی (علیه السلام) فرمود:

ان لنا محبین لو قطعنا الواحد منهم اربا اربا؛ ... یعنی: ما دوستانی داریم که اگر یکی از آنها را پاره پاره کنیم علاقه شان به ما زیادتر می گردد. و دشمنانی داریم که اگر عسل به کامشان بریزیم نتیجه ای ندارد جز اینکه دشمنی آنها درباره ما زیادتر می گردد.

[صفحه ۴۱۷]

جایگاه سهل بن حنیف در پیش علی

در تاریخ طبری و سیره ابن هشام آمده است وقتی که امیرالمؤ منین (علیه السلام) در هنگام هجرت در قبا فرود آمد، نزد زنی به نام ام کلثوم، دختر هدم به مدت دو یا سه شب منزل گزید. حضرت می‌دید که نیمه های شب، کسی در می‌زند و ام کلثوم چیزی از او می گیرد. حضرت از او سؤ ال کرد؟ زن گفت: این مرد، سهل بن حنیف است و می‌داند که من کسی را ندارم. او شبانه به بتهای قومش حمله می کند و آن را می‌شکند و چوبهایش را برای من می‌آورد و می گوید: از چوب اینها برای آتش غذای خود استفاده کن. از آن زمان حضرت امیر (علیه السلام) به سهل بن حنیف احترام می گذاشت [۶۴۹] و بعدها زمانی که حضرت علی (علیه السلام) عازم بصره شد. سهل بن حنیف را در بیست و ششم ربیع الاول به عنوان فرماندار مدینه منصوب نمود. وقتی که حضرت امیر (علیه السلام) برای جنگ جمل به جانب بصره می‌رفت به ذی قار که رسید عایشه طی نامه ای از بصره برای حفصه دختر عمربن خطاب – که در مدینه بود – نوشت: اما بعد، به من خبر رسیده که علی (علیه السلام) به ذی قار آمده است، در حالی که مرعوب و خائف است، چرا که عده ما زیاد است. او مثل شتر زخم خورده است که اگر جلو بیاید، کشته می‌شود و اگر عقب نشینی کند، قربانی می‌شود. حفصه دختر عمر از این خبر، خیلی خوشحال شد و کنیزان خود را خواست که آواز بخوانند و به دایره بکوبند و در هنگام آواز خواندن بگویند: چه خبر؟ چه خبر؟ علی رفته سفر – مانند – فرد زخم خورده (در ذی قار)، اگر جلو رود، کشته می‌شود و گر عقب نشینی کند، قربانی گردد.

مالخبر ماالخبر علی کالا شقربذی قار

ان تقدم نحروان تاخر عقر

زنان طلقاء (آزاد شدگان) بر حفصه وارد می‌شدند و این آواز را می‌شنیدند و اظهار خوشحالی می کردند. این خبر به گوش ام کلثوم، دختر علی (علیه السلام) رسید. بلادرنگ جلباب خود را پوشید و به صورت ناشناس، بر آنها وارد شد و در جمع آنها جامه را از صورت خود برداشت. همین که حفصه او را دید، با شرمندگی صورت خود را برگرداند. امام ام کلثوم به

[صفحه ۴۱۸]

او گفت: اگر امروز تو و عایشه، بر ضد پدرم، علی (علیه السلام) توطئه می کنید، قبلا همه علیه برادرش، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم توطئه می کردید و این کار از شما دو نفر، تازگی ندارد تا این که خداوند درباره شما نازل کرد، [۶۵۰] آنچه نازل کرد. حفصه گفت: کافی است. رحمت خدا بر تو باد آنگاه دستور داد نامه عایشه را از بین بردند و استغفار کرد. سهل بن حنیف که در آن زمان والی مدینه بود، در این باره اشعاری سرود و گفت: مردها در جنگ با مردها عذر دارند اما چه کاری به زنها و دشنام دارد. آیا کافی است ما را آنچه به ما خبر رسیده؟ آیا برای تو (حفصه) خیر است در هتک حجاب زنان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم؟! کسی که او را از خانه اش بیرون کرده به گناه خود متوجه می‌شود، زمانی که سگها بر او پارس زنند، حالا- نامه ای از او به ما رسیده: نامه ای شوم، زشت باد این نامه!

اسلام یادگار تو و رنجهای توست
کو راز خاک بر سر اختر گذاشتی [۶۵۱].

شب زنده دار خائف

نوف بن فضاله بکالی منسوب به قریه بکال یمن و از قبیله حمیر بود و سعادت هم نشینی و مصاحبت با علی (علیه السلام) نصیبش شده بود او در زهد و وارستگی و خصوصیات اخلاقی به علی (علیه السلام) بسیار نزدیک بود. او می گوید: نیمه شبی علی (علیه السلام) را دیم که از بستر خواب برخاسته و به ستارگان آسمان می‌نگرد به من فرمود: ای نوف خوابی یا بیدار. گفتم: بیدارم و به ستارگان می‌نگرم آنگاه امام به او فرمود: ای نوف، خوشابه سعادت زاهدان و وارستگان در دنیا و مشتاقان به سرای آخرت، آنانکه زمین را آسایشگاه خود نموده و خاک زمین را بستر خود ساختند و آب آنرا بجای عطر پذیرفته اند و قران را شعار خود و دعا را همچون لباس رویین قرار داده اند و دنیا را همچون شیوه مسیح (علیه السلام) برگزیده اند. ای نوف داود (پیامبر) در چنین ساعتی از شب دست به دعا به پیشگاه خدا برداشت و گفت: به راستی که این همان ساعتی است که هیچ بنده ای در آن دعا نمی کند مگر اینکه دعایش به استجابت می‌رسد [... ۶۵۲].
[صفحه ۴۱۹]

اختلاف بزرگ

اصبغ بن نباته روایت کرده که گفت: در روز جنگ جمل در بصره سواری از لشکر بصره بیرون آمد و آیات اول سوره نباء (عم یتسائلون عن النباء العظیم) را می‌خواند امیرالمؤ منین (علیه السلام) جلو رفت و به او گفت: ای مرد آن خبر بزرگ را می‌شناسی؟ عرض کرد: خیر.
فرمود: والله انی انا البنا العظیم الذی هم فیه مختلفون کلا سیعلمون حین اقف بین الجنهٔ و النار؛ ... بخدا قسم منم آن خبر مهم که در من خلاف کردید بزودی خواهید شناخت مرا آن وقتی که میان بهشت و دوزخ بایستم و خلایق را قسمت کنم و به دوزخ گویم این برای تو، آن دیگر برای من، بگیر او را که او از دشمنان من است، و دست بدار از این که از دوستان من است و به زودی خواهید دانست که من نباء عظیم هستم در آن زمان کنار حوض کوثر بایستم و طایفه ای را از حوض کوثر برانم چنانکه در دنیا شتران غریب را از کنار حوض آب برانند آنگاه امام به جنگ با او رفت و پس از آنکه آن مرد بصری را به قتل رسانید به جای خود بازگشت. [۶۵۳].

علی و میل به جگر

روزی امیرالمؤ منین (علیه السلام) اشتها کردند که جگر کباب شده ای را با نان نرم بخورند. همین طور این امر طول کشید تا یک سال بر آمد و پیوسته حضرت این اشتها را داشتند ولی ابراز نمی‌کردند پس از یک سال در حالی که روزی از روزها روزه بودند به حضرت امام حسن (علیه السلام) این مطلب را گفتند. امام حسن (علیه السلام) برای آن حضرت غذای مورد نظر را آماده کرد وقتی هنگام افطار رسید ناگهان سائلی به در خانه آمد و درخواست غذا کرد.
[صفحه ۴۲۰]
علی (علیه السلام) فرمود: ای نور دیده من این طعام را بردار و به این سائل بسپار، برای آنکه ما فردای قیامت در صحیفه اعمال خود نخوانیم که: شما طیبات خود را در زندگانی دنیا استفاده کردید و در این حیات دنی، شما با طیبات خود استمتاع نموده و بهره مند

شدید. [۶۵۴].

خدای مهربانتر از خودت

اصبغ نباته (یکی از یاران مخلص علی (علیه السلام)) گوید: در خانه علی ع مشغول دعا بودم، پس از مدتی، علی (علیه السلام) از منزل بیرون آمد، مرا که دید فرمود: چه می کنی؟ عرض کردم: دعا می کنم. فرمود: هر گاه می‌خواهی دعا کنی بگو: الحمدلله علی کان ما و الحمدلله علی کل حال؛ سپاس خداوند را بر آنچه که گذشت و سپاس او را بر هر حال سپس دست راستش را بر شانه چپ من گذاشت و فرمود: ای اصبغ! لئن ثبتت قدمک و تمت و لایتک و انبسطت یدک فالله ارحم من نفسک؛ اگر در راه دین ثابت قدم بودی و ولایت تو کامل شد (یعنی امامت رهبران حق را قبول کردی و آنها را دوست داشتی و دستت را گشودی و کمک به تهدیدستان نمودی) آنگاه خداوند از خودت، به تو مهربانتر است. [۶۵۵].

عدالت علی

علی بن ابی رافع گفت: من عامل و کارگزار بیت المال حضرت علی (علیه السلام) و نویسنده او بودم. در بیت المال گردنبندی از مروارید وجود داشت که از بصره بدست آمده بود. روزی دختر آن حضرت کسی را نزد من فرستاد و پیغام داد که شنیده ام گردنبند مروارید نزد تو است، آن را به صورت عاریه (امانت) در اختیارم بگذار تا روز عید قربان از آن استفاده کنم.

من پیغام دادم که اگر آن را به صورت عاریه مضمونه قبول می کنی، تا در صورتی که

[صفحه ۴۲۱]

خسارتی، به آن وارد شود تاوان آن را بدهی، می‌توانی از آن بهره گیری. او پذیرفت و من نیز گردنبند را برای او فرستادم. اتفاقا امیرالمؤ منین (علیه السلام) آن گردنبد را نزد دخترشان دیدند و آن را شناختند و از او پرسیدند که این را از کجا آوردی؟ دختر جریان را گفت. حضرت مرا احضار کرد و چون نزدشان رفتم فرمودند: بدون اذن و رضای مسلمانها در بیت المال آنها خیانت می کنی! عرض کردم: پناه بر خدا که خیانتکار باشم. فرمودند: پس چگونه گردنبد را به دخترم داده ای؟ عرض د کردم: به صورت عاریه مضمونه داده ام. فرمودند: همین امروز آن را باز پس گیر و در جای خود بگذار، وای بر تو، اگر من بعد چنین کاری از تو سر بزند هرگز تو را نخواهم بخشید. اگر دخترم آن گردنبند را به صورت عاریه مضمونه (با ضمانت در مورد جبران خسارتهای احتمالی) نگرفته بود اولین زن هاشمی بود که دستش بریده می‌شد!

علی بن ابی رافع گفت: چون عتاب و ناراحتی آن حضرت با من، به گوش د دخترشان رسید نزد حضرت رفتند و گفتند: من دختر شما هستم ... حضرت به او فرمود: دخترم به جهت هوای نفس خود از دایره حق بیرون مرو! مگر همه زنان مهاجر در عید قربان چنین زینتی دارند که تو می‌خواهی داشته باشی؟!

ابی رافع گفت: پس از این گفت و شنود، من گردنبند را گرفتم و در جای خود گذاشتم. [۶۵۶].

خانه ای در محله فانی و کوچه هلاک شدگان

شریح بن حارث، قاضی کوفه در زمان خلافت علی (علیه السلام) خانه ای برای خود به هشتاد دینار خرید این موضوع به علی (علیه السلام) گزارش د شد. امام او را خواست و فرمود: به من گزارش شده که تو خانه ای به قیمت هشتاد دینار خریده ای و آن را قباله خود کرده ای.

شریح در پاسخ گفت: درست گزارش داده اند. امام نگاه خشم آلودی به او کرد و فرمود: ای شریح بزودی کسی (عزرائیل) به سوی

تو می‌آید که نه به قباله ات می‌نگرد و

[صفحه ۴۲۲]

نه به امضای آن؛ و نه به شهود و گواهان آن توجه می‌نماید، تو را از آن خارج می‌کند و تنها تو را در گودال قبر می‌گذارد ... بعد حضرت ادامه داد: ای شریح، اگر هنگام خریداری خانه نزد من آمده بودی قباله ای برایت می‌نوشتم ... که به خریدن خانه ای به یک درهم یا بیشتر نیز رغبتی نداشتی اما نسخه قباله ای که من می‌نوشتم این بود.

این چیزی است که بنده ای ذلیل از مرده ای که آماده کوچ است خریداری کرده است، این خانه ای است در سرای غرور و در محله فانی شدگان و در کوچه هلاک شوندگان قرار دارد این ملک از یک سو به آفات و بلاها اتصال دارد و سوی دیگرش به مصائب روی دارد و حد سومش به هوشهای نفسانی و حد چهارمی آن به اغوای شیطان منتهی می‌گردد ... و شاهد این قباله عقل است آنگاه که از سلطه هوسها بیرون آید و از بند دنیا پرستی آزاد گردد. [۶۵۷].

سیمای شیعیان

در یک شب مهتابی امام علی (علیه السلام) از مسجد کوفه بیرون آمد و به سمت صحرا حرکت کرد، گروهی از مسلمانان به دنبال امام حرکت کردند. امام ایستاد و به آنها رو کرد و فرمود: من انتم؛ شما کیستید؟ آنها عرض کردند:

نحن شیعتک یا امیرالمؤ منین؛ ما از شیعان تو هستیم ای امیرالمؤ منین

حضرت با دقت به چهره آنها نگاه کرد و آنگاه فرمود: چگونه است که سیما و نشانه شیعه را در چهره شما نمی‌بینم؟

آنها پرسیدند: سیما و نشانه شیعه شما چگونه است؟ حضرت فرمود:

صفر الوجوه من السهر، عمش العیون من البکاء، حدب الظهور من القیام، خمص البطون من الصیام، ذبل الشفاه من الدعاء، علیهم غبرة الخاشعین.

آنها ۱- زرد چهره گانند بر اثر بیداری شب. ۲- خراب چشمانند بر اثر گریه. ۳- خمیده پشت بر اثر قیام. ۴- تهی دل بر اثر روزه. ۵- خشکیده لب بر اثر دعا هستند و گرد تواضع و فروتنی بر آنها نشسته است. [۶۵۸].

روز حشرم از عصیان کی هراس و پروائیست

تا که بسته ام پیمان با علی عمرانی [۶۵۹].

[صفحه ۴۲۳]

مرد صلاة و صیام و قیام

خوارج به عنوان اعتراض به حکومت امام علی (علیه السلام) در مسجد کوفه جمع می‌شدند و در نماز جماعت آن حضرت شرکت نمی‌کردند و گاهی هم با شعارهای تند و زننده مخالفت خود را علنی می‌ساختند. روزی حضرت علی (علیه السلام) در نماز صبح بود و ابن کوا (یکی از منافقان مشهور عصر امامت امام علی (علیه السلام)) این آیه را تلاوت کرد، و لقد اوحی الیک و الی الذین من قبلک لئن اشرکت لیحبطن عملک و لتکونن من الخاسرین؛ [۶۶۰] به تو و همه پیامبران پیشین وحی شده که اگر مشرک شوی تمام اعمالت تباه می‌شود و از زیانکاران خواهی بود.

هدف او از خواندن این آیه این بود که به کنایه به آن حضرت در مورد قبول حکمیت در جنگ صفین اعتراض کند.

امام (علیه السلام) برای احترام به قرآن، سکوت کرد تا وی آیه را به پایان رسانید، سپس امام (علیه السلام) به ادامه قرائت نماز خود بازگشت ولی ابن کوا، کار خود را دو مرتبه تکرار کرد، باز امام سکوت کرد، و ابن کوا، برای سومین بار آیه را به گونه ای تلاوت

کرد تا به نماز او لطمه ای وارد نشود.

فاصبر ان وعـدالله حق و لا یسـتخفنک الذین لا یوقنون؛ اکنون که چنین است صبر پیشه کن که وعده خدا حق است و هرگز کسانی که ایمان ندارند تو را خشمگین نسازند. [۶۶۱].

و این اشاره به مجازات دردناک الهی است که در انتظار مخالفان و منافقان و افراد بی ایمان می‌باشـد. سـرانجام امام سوره نماز خود را تمام کرد و به رکوع رفت. [۶۶۲].

مظهر کل، فاتح خیبر، امیرالمؤ منین

بندگی قنبرش فخر من و آبای من [۶۶۳].

[صفحه ۴۲۴]

لذات دنیا چیست؟

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به عمار یاسر فرمود: ای عمار بر دنیا غم مخور که تمام لذات دنیا شش چیز است.

مطعوم و مشروب و ملبوس و منکوح و مشموم و مرکب

امـام شـریفترین طعامها عسل است که فرآورده زنبور می‌باشـد و بهترین مشـمومات مشک است که از خون آهو است و نفیس ترین مرکوبهـا اسب است که تمـام حیوانـات از آن می‌آشامنـد و نیکـوترین ملبوسـات ابریشم است و آن بـافته گرمی است. و منکوحـات زنانند و آنها وسـیله دفع شهوت هستند پس دنیا چه زیبایی دارد و چگونه می‌شود به آن دلبستگی و تفاخر نمود فرمود: مصیبات دنیا بسیار است و مشاربش تیره و هیچ دوستی را با دوستی خود برخوردار نکند. [۶۶۴].

شمارش مورچگان

ابوذر غفاری می‌گوید: من با حضرت علی (علیه السلام) برای انجام کار حضرت، به مقصدی حرکت کردیم تا اینکه به بیابان وسعی که در آن مورچگان زیاد مانند سیل روان بودند رسیدیم از عظمت این منظره و این سیل مورچه تعجب کردم و گفتم الله اکبر چقدر بزرگ است آن خدایی که شمارش این مورچگان را دارد و از عدد آنها مطلع است.

حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: این سخن را مگو. بلکه بگو (جل باریه) چقدر بزرگ است آن خدایی که آن مورچگان را آفریـده است. بعد امام ادامه داد: سوگند به آن خدایی که تو را آفریده و صورت بندی کرده است من شـمارش آنها را می‌دانم و نر آنها را از ماده آنها به اذن خدای عز و جل می‌شناسم.

[صفحه ۴۲۵]

سردار لشکر ضلالت

روزی در دوران خلافت، حضـرت علی (علیه السلام) در مسجد کوفه با اصحاب خود نشسته بودند. شخصی گفت: خالد ابن عویطه در وادی القری از دنیا رفته است، حضرت فرمود: او نمرده و نخواهد مرد تا اینکه سردار لشکر ضلالت و گمراهی گردد و علمدار او حبیب بن عمار خواهد شد.

جوانی از میان جمعیت عرض کرد: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) من حبیب بن عمار هستم از دوستان صمیمی و حقیقی شما.

حضـرت فرمود: دروغ نگفته ام و نخواهم گفت براستی می‌بینم خالد سـردار لشکر ضلالت و گمراهی گردیده و تو علمدار او هستی و از این در مسجد (شاره به باب الفیل) وارد می‌شوید و پرده چشم شما بدر مسجد گرفته و پاره خواهد شد.

سالها از این خبر حضرت علی (علیه السلام) گذشت. در دوره خلافت یزید، عبیدالله بن زیاد والی کوفه شد. او لشکر فراوانی به جنگ حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) می‌فرستاد (همان افرادی که از حضرت علی (علیه السلام) خبر ضلالت خالد و علمداری حبیب بن عمار را شنیده بودند در مسجد کوفه حاضر بودند) که به ناگه صدای هلهله و هیاهوی لشکریان برخاست (چون در آن زمان محل اجتماعات مساجد بود لذا لشکریان برای نمایش قدرت به مسجد می‌آمدند) دیدند خالد بن عویطه سردار لشکر گمراهی است که قصد کربلا و جنگ با امام حسین (علیه السلام) را دارد و از همان باب الفیل وارد مسجد شد در حالیکه حبیب بن عمار علمدار او بود، موقع ورود به مسجد پرده پرچم به در مسجد گرفت و پاره شد. [۶۶۵].

فردا که هر کسی به شفیعی زنند دست

مائیم و دست و دامن معصوم مرتضی [۶۶۶].

[صفحه ۴۲۶]

علی در شهر بصره

حضرت علی (علیه السلام) خطبه ای در بصره ایراد فرمود و پس از حمد و ستایش بر خدای عز و جل و صلوات بر پیامبر (علیه السلام) و آلش د فرمود: مدت هر چه دراز باشد باز کوتاه است. گذشته؛ عبرت زندگان است و مرده؛ پند برای شخص زنده است دیروزی که گذشته است برگشت ندارد و فردا هم مورد اعتماد کسی نیست ... سپس فرمود: ای پیروان من شکیبا باشید...

ما صبر بر طاعت خدا را آسانتر از صبر بر عذاب خداوند می‌یابیم، بدانید که شما عمری محدود آرزویی بلند و نفسی چند دارید سرانجام عمر تمام شود و دفتر آرزو بر هم نهاده شود و نفسها به پایان می‌رسد.

آنگاه اشک از دیدگان مبارک آن حضرت جاری شد و این آیه (۱۱ سوره انفطار) را تلاوت نمود. براستی نگهبانانی بر شما گمارده شده، نویسندگانی گرامی، می‌دانند که چه می‌کنید. [۶۶۷].

اسم اعظم خداوند

حضرت علی (علیه السلام) می‌فرماید: در شب قبل از جنگ بدر حضرت خضر را در خواب دیدم از او خواستم به من چیزی یاد دهد که به کمک آن بر دشمنان پیروز شوم. خضر گفت: یا هو یا من لا هو الا هو

پس هنگامی که صبح شد جریان خوابم را خدمت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم، حضرت فرمود: ای علی اسم اعظم به تو تعلیم شده است و این جمله در جنگ بدر، ورود زبان من بود ... و در جنگ صفین نیز عمار یاسر به حضرت امیر (علیه السلام) عرض کرد: یا علی (علیه السلام) این جملاتی که به طور کنایه زیر زبان می گوید چیست؟ پس حضرت فرمود: اسم اعظم خداوند و ستون توحید است، سپس د خواند آیه شهدالله انه لا اله الا هو ... و آخر سوره الحشر سپس د آن حضرت از مرکب خود پایین آمد و چهار رکعت نماز خواند قبل از زوال ظهر. [۶۶۸].

[صفحه ۴۲۷]

ورود علی به کوفه

چون علی (علیه السلام) بر اصحاب جمل پیروز شد در روز دوشنبه دوازدهم ماه رجب سال ۳۶ از بصره وارد کوفه شد اشراف مردم و اهل بصره همراهش بودند مردم کوفه همراه قراء و اشراف و بزرگان خود امام را استقبال کردند و وی را به شهر دعوت کردند و عرض نمودند: ای امیرمؤ منان کجا فرود می‌آیی؟ آیا به کاخ وارد می‌شوی؟ حضرت فرمود: به کاروانسرای (رحبه) [۶۶۹] در

می‌آیم. آنگاه به آنجا رفت، سپس از آنجا پیاده به مسجد رفت، بعد دو رکعت نماز خواند و آنگاه به منبر رفت و خدای را سپاس و ستایش کرد و بر پیامبرش صلی الله علیه و آله و سلم صلوات فرستاد و گفت:

اما بعـد! ای مردم کوفه شـما را تا بـدانگاه که تبدیل و تغییری نیافته بودید در اسـلام فضل و مزیتی بود. من شـما را به حق خواندم و پذیرفتید (ولی) به ناروا آغاز کردید و دگرگونه شدید. هلا! به راستی مزیت شما در آنچه میان شما و خداوند می‌گذرد در (اجرای) احکام و اعطاء است. پس شـما برای آن کس که دعوتتان را پذیرفت و به دینتان درآمد نمونه اید. هلا! ترسناکترین چیزی که من بر شما از آن بیم دارم پیروی از هوی که (آدمی را) از حق باز می‌دارد و درازی آرزو که آخرت را از یاد می‌برد ... پس شما فرزندان آخرت باشید. امروز کردار است و حسابی نه، و فردا حساب است و کرداری [۶۷۰].

نیست...

اسراف در قتل

مالـک بن حبیب فرمانـده شـرطه و رئیس نیروی نظامی حضـرت بود. حضـرت در پاسـخ حرف او که اجازه قتل مردان کوفی که در حمایت حضرت امیر (علیه السلام) برنخاستند فرمود:

منزه است خدا، آی مالک، از اندازه در گذشتی و از حد تجاوز کردی و در تندروی غرقه شدی، گفت: یا امیرمؤ منان (علیه السلام) مقداری سخت گیری در برخی از کارها آدمی را از

[صفحه ۴۲۸]

سازش با دشمنان بی نیاز می‌سازد.

علی (علیه السـلام) گفت: ای مالک چنین نیست، خداوند حکم خود را داده که قتل نفسـی در برابر نفسی است پس چه جای ظلم و ستمکاری! او فرموده است من قتل مظلوما فقد جعلنا؛ ... کسی که مظلوم کشته شود ما بر ولی او حکومت تسلط بر قاتل را دادیم در (مقام انتقام) قتل اسراف نکنند که او از جانب ما مؤ ید و منصور خواهد بود [۶۷۱].

و اسـراف در قتل آن است که کسـی را که هیچ یک از کسان تو را نکشـته است بکشـی و خداوند (ما را) از آن بازداشته و آن ظلم است. [۶۷۲].

آداب مسافرت

امام صادق (علیه السـلام) فرمود: روزی حضـرت علی (علیه السـلام) با یکی از کفار اهل ذمه [۶۷۳] در راه همراه شـده بود آن کافر ذمی از حضرت پرسید به کجا می‌روی؟ حضرت فرمود: به کوفه می‌روم. مقداری از راه که سپری کردند بر سر دو راهی رسیدند اما امیرالمؤ منین (علیه السـلام) راه کوفه را رها کرد و به دنبال آن کافر رفته و راهی که او می‌رفت ادامه داد. شـخص کافر پرسید: مگر به کـوفه نمی‌رفـتی؟ حضـرت فرمـود: چرا. گفت: راه کـوفه از آن طرف بود. حضـرت فرمود: می‌دانم. او گفت: اگر می‌دانی که راه کوفه از آن طرف است پس چرا همراه من می‌آیی؟ حضـرت فرمود: پیامبر صـلی الله علیه و آله و سلم ما دستور داده که حق دوستی و همراهی را بجای آوریم و همسـفر خود را تا مقـداری از راه، دوست همراه خود را بـدرقه کنیم، آن کافر گفت: آیا واقعا پیغمبر بر شمـا چنین دسـتوری داده است؟ حضـرت فرمود: آری. کـافر گفت: پس به جهت همین اخلاق نیکو و بزرگوارانه است که این همه مردم پیرو او شده اند. کافر این را گفت: و با حضـرت به کوفه آمد و چون دریافت که او حضـرت علی (علیه السـلام) است مسلمان شد. [۶۷۴].

[صفحه ۴۲۹]

مادرش کیست؟

اعراب در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و بعد از، آن حضرت، با نهایت حرص می‌کوشیدند که بر پسران خانواده ی خود بیفزایند پسری بدنیا آمده بود و دو زن که هر دو آنها در یک خانه بسر می‌بردند سر نوزاد بدعوا افتادند و هر یک ادعا داشتند که این طفل را او زاییده است و این دیگری است که می‌خواهد فرزند او را بر باید. علی (علیه السلام) بر مسند شرع قرار داشت، آن دو زن قنداق بچه را بدست گرفتند و کودک را جلوی امیرالمؤ منین (علیه السلام) و اصحاب بر فرش مسجد خوابانیدند و هر دو به جیغ و داد افتادند و هر دو می‌گفتند یا علی ع این کوک مال من است و بی آنکه به علی (علیه السلام) مجال سخن دهند، پشت سر هم برای اثبات دعوی خود منطق و برهان می‌آوردند. امام (علیه السلام) همچنان خاموش بود بعد از مدتی که زنها ساکت شدند امام به قنبر فرمود: برخیز شمشیر مرا بیاور. یکی از آن دو زن با هراس و حیرت گفت: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) شمشیر برای چه.

حضرت فرمود: برای اینکه به یک ضربه این کودک را دو نیم کنم نیمی را به تو و نیم دیگر را به طرف دعوی تو بدهم. آیا برای حل و فصل اختلاف شما این کار بهتر نیست. زن کمی فکر کرد و گفت: من رضا دارم یا علی (علیه السلام) ولی زدن دیگر فریاد کشید، نه یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) من از حق خود گذشتم و بر این طفل، شمشیر نگذارد که من مادرش نیستم. مادرش همین زن است بچه را به او بدهید. علی (علیه السلام) تبسمی فرمود و گفت: نه همین تو، مادر این بچه هستی که از حق مادری خود چشم پوشیدی. برخیز فرزندت را به سینه ات بفشار. برخیز که این کودک جگر گوشه تست. [۶۷۵].

جایگاه قیامتی ابوطالب

امام حسین (علیه السلام) نقل می‌کند، پدرم علی (علیه السلام) در رحبه - میدان معروف کوفه - نشسته بود و مردم به گردش حلقه زده بودند مردی برخاست و به علی (علیه السلام) گفت: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) تو در چنین مقام ارجمندی از ناحیه خداوند هستی، ولی پدرت در آتش دوزخ است؟

[صفحه ۴۳۰]

امیرمؤ منان فرمود: فض الله فاک، و الذی بعث محمدا بالحق نبیالو شفع ابی فک کل مذنب علی وجه الارض لشفعه الله؛ ... خدا دهانت را بشکند؛ سوگند به خداوندی که محمد صلی الله علیه و آله و سلم را به به حق به پیامبری برانگیخت اگر پدرم از همه گنهکاران زمین شفاعت کند خداوند شفاعت او را می‌پذیرد.

سپس فرمود: آیا پدرم در آتش است و پسر او تقسیم کننده بهشتیان و دوزخیان است؟ سوگند به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نور ابوطالب در روز قیامت نورهای همه خلائق را تحت الشعاع قرار می‌دهد جز نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم و فاطمه علیهاالسلام و حسن و حسین علیهم السلام و امامان معصوم از فرزندانش. آگاه باشید که نور ابوطالب از نور ما است که خداوند دو هزار سال قبل از آفرینش آدم (علیه السلام) آن را آفریده است. [۶۷۶].

امیر، امین

عصر خلافت امام علی (علیه السلام) بود، شبی مقداری اموال از بیت المال را به محضر امام علی (علیه السلام) آوردند. علی (علیه السلام) به ماءموران حاضر فرمود: این مال را تقسیم کنید و به مستحق برسانید، عرض کردند: شب شده و تاریکی است، تقسیم آن را تقسیم کنید و به مستحق برسانید، عرض کردند: شب شده و تاریکی است، تقسیم آن را تا فردا تاءخیر بیندازید. امام علی (علیه السلام) فرمود: آیا شما قبول می‌کنید که من تا فردا زنده باشم؟ آنها گفتند: این کار در دست ما نیست. آنگاه فرمود: بنابراین تاءخیر

نیندازید. آنگاه شمعی آورده و روشن کردند و همان شب در پرتو روشنی آن شمع به تقسیم اموال پرداختند. [۶۷۷].

بیعت قلبی

در حدیثی چنین آمده است که در اثناء جنگ صفین مردم دسته دسته از اطراف می‌آمدند و با امیرالمؤ منین (علیه السلام) بیعت کرده و به سپاه آن حضرت می‌پیوستند. روزی حضرت فرمود: که امروز صد نفر می‌آیند و با من بیعت می‌کنند. نود و نه نفر آمدند و روز

[صفحه ۴۳۱]

بلند شد و وقت آن رسید که حضرت برای استراحت بروند اما همچنان در آفتاب گرم نشسته و انتظار می‌کشیدند. ابن عباس می‌گوید: شبهه ای برای من پدید آمد زیرا تاکنون هر چه آن حضرت فرموده بودند تخلف نپذیرفته بود، حضرت همچنان منتظر بودند که اویس قرنی از راه رسید ظاهرا ابتدا حضرت را نشناخت سؤ ال کرد و حضرت را به او نشان دادند وقتی به خدمت آن حضرت رسید فرمودند برای چه آماده ای؟ عرض کرد: برای اینکه با شما بیعت کنم. فرمود به چه بیعت کنی؟ عرض کرد، بمهجتی یعنی با سویدای قلب خود، آنگاه با دوست خود با آن حضرت بیعت کرد و این امر منحصر و مختص به خود او بود زیرا باقی مردم با یک دست بیعت می‌کردند و سپس آن بزرگوار با دو شمشیر یکی در دست راست و دیگری در دست چپ جهاد کرد تا شهید شد دیگران سپر را به دست چپ می‌گرفتند تا خود را حفظ کنند اما این بزرگوار تمام همش علی (علیه السلام) بود و از خود در جنگ خبری نداشت.

فرمانده دانا

عدی بن حاتم می‌گوید: در جنگ صفین از حضرت علی (علیه السلام) شنیدم که با صدای بلند فرمود: سوگند به خدا حتما معاویه و اصحابش را به قتل می‌رسانم. ولی در آخر گفتارش آهسته فرمود: انشاءالله، من نزدیک آن حضرت بودم به آن حضرت عرض کردم ای امیرمؤ منان (علیه السلام) تو سوگند یاد کردی که معاویه و یارانش را می‌کشی، ولی آهسته گفتی ان شاء الله. علی (علیه السلام) فرمود: (ان الحرب خدعه) البته جنگ یک نوع خدعه است؛ من در نزد مؤ منان دروغ نمی‌گویم خواستم یارانم را بر دشمنان بشورانم و روحیه بدهم.

بدان که وقتی خداوند موسی (علیه السلام) را همراه با برادرش به سوی فرعون فرستاد؛ فرمود: ای موسی و هارون نزد فرعون طاغی بروید با نرمش با او سخن بگویید شاید متذکر شود و یا از خدا بترسد [۶۷۸].

با اینکه خداوند می‌دانست که فرعون نه متذکر می‌شود و نه از خدا می‌ترسد ولی این فرمان خدا از این رو بود که موسی را برای رفتن نزد فرعون آماده؛ و تشجیع بیشتری کرده باشد. [۶۷۹].

[صفحه ۴۳۲]

نفرین علی

شب جمعه و شب نوزدهم ماه رمضان سال ۴۰ هجرت، آخرین شب عمر امام علی (علیه السلام) بود، امام حسن (علیه السلام) می‌گوید: همراه پدرم علی (علیه السلام) به سوی مسجد رهسپار شدیم پدرم به من فرمود: پسرم امشب لحظه ای چرت مرا فرا گرفت در همانندم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر من آشکار شد. عرض کردم: ای رسول خدا چیست این مصائبی که از ناحیه امت تو، به من رسیده است؟ آنها به راه عداوت و انحراف افتاده اند.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: ادع علیهم؛ آنها را نفرین کن. من آن شب در مورد این امت (منحرف) چنین نفرین کردم:

الله ابدلنی بهم خیرا منهم و ایدلهم بی من هو شر منی؛ خدایا به عوض آنها، دیدار و همنشین با خوبان را، نصیب من گردان و به عوض د من، بدان را بر آنها مسلط کن. [۶۸۰].

سحرگاه همان شب نفرین امام علی (علیه السلام) به استجابت رسید.

نهی از گریه کردن بر شهید

جنگ صفین بزرگترین جنگ دوره خلافت امام علی ع بود در این جنگ بسیاری از سپاه علی (علیه السلام) به شهادت رسیدند بعد از اتمام جنگ که علی (علیه السلام) از جبهه به سوی کوفه می‌آمد از کنار خانه های قبیله شبا، می‌گذشت حضرت شنید که گریه زنهای آن قبیله برای شهیدانشان بلند است، در این هنگام یکی از سران این قبیله بنام حرب بن شرحبیل به حضور علی (علیه السلام) آمد آن حضرت به او فرمود: چنانکه دریافته ام زنان شما بر شما چیره شده اند آیا آنها را از این شیون و گریه نهی نمی‌کنید و باز نمی‌دارید. [۶۸۱].

[صفحه ۴۳۳]

روباهی در چنگ شیر

معروف است که در جنگ صفین عمر و عاص (دومین نفر از حکمت معاویه که حیله گری ناپاک بود) به میدان جنگ آمد، امام علی (علیه السلام) به او حمله کرد او خود را سخت در تنگنا دید لذا پا به فرار گذاشت ولی مشاهده کرد که علی (علیه السلام) مثل برق توفنده به سوی او می‌آید، خود را به زمین انداخت و یک پای خود را بلند کرد و عورتش د کشف شد، علی (علیه السلام) از او رو برگرداند و او با این حیله فرار کرد. مدتها از جنگ صفین گذشت، روزی عمر و عاص نزد معاویه آمد معاویه تا او را دید خندید، عمر و عاص گفت: چرا می‌خندی؟

معاویه گفت: به یاد شمشیر پسر ابوطالب (علیه السلام) افتادم که در بالای سر تو قرار گرفته بود، تو با حیله آنچنانی از دست او گریختی.

عمر و عاص گفت: ای معاویه آیا مرا سرزنش و مسخره می‌کنی؟ بلکه عجیب تر از این روزی بود که علی (علیه السلام) تو را به مبارزه طلبید تو رنگ باختی و تعادل خود را از دست دادی و حنجره ات باد کرد، سوگند به خدا اگر به میدان علی (علیه السلام) می‌رفتی گوشهایت از شدت درد می‌سوخت و فرزندانت یتیم می‌شدند و سلطنتت فرو می‌پاشید آنگاه اشعاری خواند. معاویه گفت: آرام باش و ادامه نده. عمر و عاص گفت: خودت باعث شدی که من این مطالب را بگویم. [۶۸۲].

غذای حاکم ممالک اسلامی

عقبه بن علقمه روایت کرده که بر علی (علیه السلام) وارد شدم، پیش د رویش دوغ ترشی نهاده بود که ترشی و پر آبی آن آزارم می‌داد. عرض د کردم: آیا از این دوغ میل میل می‌کنید. امام فرمود: ای ابالخبوب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را دیدم که که از این بدتر می‌خورد و از لباس د من خشن تر می‌پوشید من بیم آن دارم اگر کاری که او انجام می‌داده انجام ندهم به او ملحق نشوم. [۶۸۳].

[صفحه ۴۳۴]

چقدر فاصله اینها کم است

وزی امیرمؤ منان علی (علیه السلام) از میدان جنگ صفین به سوی کوفه می‌آمد نزدیکی کوفه کنار جاده قبرستان کوفه قرار داشت. آن حضرت در آنجا توقف کرد و ضمن سخنانی اشاره ای نیز به قبرستان نمود و فرمود هذه کفات الاموات؛ اینجا منازل و محل سکونت مردگان است سپس به خاکهای کوفه نگریست و اشاره کرد و فرمود: هذه کفات الحیاه؛ اینجا خانه‌ها و محل سکونت زندگان است.

شاید منظور حضرت این بوده که فاصله بین زندگی و مردم و محل سکونت مرده‌ها با زنده‌ها چندان فاصله ای ندارد بلکه شاید مردم عبرت گیرند. [۶۸۴].

تروریست نادم

اصبغ بن نباته می‌گوید: صبح زودی به همراه علی (علیه السلام) نماز خواندم، سپس ناگهان دیدم مردی وارد شد که معلوم بود مسافر است، به حضور علی (علیه السلام) رسید. علی (علیه السلام) به او فرمود: از کجا می‌آیی؟ عرض کرد: از شام. علی (علیه السلام) فرمود: برای کاری به اینجا آمده ای آن را خودت می‌گویی یا من بگویم. او عرض کرد: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) خودت بفرما. علی (علیه السلام) فرمود: در شام معاویه اعلام کرد هر کسی برود و علی را بکشد ده هزار دینار به او جایزه می‌دهم. شخصی حاضر شد تا این کار را به انجام رساند لیکن وقتی به خانه اش رفت پشیمان شد و با خود گفت من پسر عموی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و پدر فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را نخواهم کشت. روز دیگر معاویه ده هزار دینار بر رقم قبلی افزود و اعلام کرد هر کس علی (علیه السلام) را بکشد ۲۰ هزار دینار جایزه دارد مرد دیگری این کار را قبول کرد ولی او نیز در عاقبت کار خود فکر کرد و پشیمان شد. روز بعد معاویه سی هزار دینار جایزه قرار داد و تو بخاطر این جایزه این کار را قبول کردی و اینک خود را به قصد کشتن من به اینجا آمده ای و تو از فامیل حمیر هستی. شخص تروریست به این مطلب اقرار کرد. علی (علیه السلام) به او فرمود: اکنون چه تصمیم داری؟ او گفت: پشیمان شدم و اکنون می‌خواهم به شام برگردم. حضرت به غلامش قنبر فرمود: وسایل سفر او را تکمیل کند و آب و غذا به او بدهد و او را روانه شام کند آن مرد با کمال شرمندگی به سوی شام برگشت. [۶۸۵].

[صفحه ۴۳۵]

محمد حنفیه یا حیدر ثانی

جنگ صفین بود درگیری شدید بین سپاه علی (علیه السلام) با سپاه معاویه جریان داشت یکی از قهرمانان سپاه معاویه به نام کریب [۶۸۶] به میدان تاخت و چند نفر از سپاه علی (علیه السلام) را به شهادت رسانید. حضرت علی (علیه السلام) وقتی که آن منظره را دید طاقت نیاورد و مانند برق به سوی میدان رفت و با یک ضربه کریب را از اسب بر زمین انداخت و او را به هلاکت رساند، آنگاه امام علی (علیه السلام) به پایگاه خود بازگشت و چون می‌دانست شجاعان دیگری از سپاه دشمن برای انتقام خون کریب به میدان می‌آیند به پسرش محمد حنفیه فرمود: برو در میدان مراقب دشمن باش و بجای من بایست، محمد حنفیه که در شجاعت حیدر ثانی بود به میدان تاخت هفت نفر از شجاعان دشمن یکی پس از دیگری برای خون خواهی خون کریب به میدان تاختند، همه آنها را به خاک هلاکت افکند. [۶۸۷].

توانمردی شیرزرد

معاویه در دوران خلافت علی (علیه السلام) در شام حکومت می کرد و خود را برای جنگ صفین آماده می کرد. در سال ۳۶ قمری قبل از جنگ نامه های متعددی بین علی (علیه السلام) و معاویه رد و بدل شد. روزی یکی از آزاد مردان بنام اسود بن عرفجه در مجلس معاویه فریاد زد: ای معاویه ای چیت که هر روز نقشه ریزی می کنی؟ گاهی نامه می‌نویسی گاهی مردم را با نامه هایت می‌فریبی، گاه شرحبیل (یکی از سران) را برای تحریک مردم ماءمور می کنی. بدانکه این کارها سودی به حال تو ندارد آنگاه شعری خواند.

[صفحه ۴۳۶]

فاحذر الیوم صولهٔ الاسد الودر

اذا جاء فی رجال الهیجاء

امروز بر حذر باش از توانمردی شیر زرد، آن هنگام که با دلاور مردان میدان کارزار فرا رسد. با شنیدن این شعر آتش خشم معاویه زبانه کشید و فریاد زد ای پسر عرفجه! این شیر زرد که ما را از آن می‌ترسانی کیست؟ اسود گفت: مگر او را نمی‌شناسی او علی بن ابیطالب (علیه السلام) است که برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و پسر عمو و شوهر دختر او، و پدر هر دو فرزند او، وصی و وارث علم او است، همان کس که در جنگ بدر عموی تو، عتبه و دایی تو ولید و عموی مادر تو شیبه و برادر تو حنظله را با شمشیرش به دوزخ فرستاد (مادر

معاویه هند جگرخوار بود که عتبه پدرش بود ولید برادر هند و شیبه عموی هند بودند) معاویه عصبانی شود و دستور داد او را دستگیر کنند ولی شرحبیل به معاویه گفت: دستور بده عرفجه را آزاد کنند چرا که او مرد فاضل و بزرگی است اگر او را آزاد نکنی من بیعتم را با تو قطع می کنم، معاویه دید دستگیری عرفجه گران تمام می‌شود او را آزاد کرد. [۶۸۸].

همسفره فقیران

در کتاب تبصرهٔ العوام، از دو تن بنام اسود و علقمه روایت شده است، که روزی به خدمت امیرالمؤ منن (علیه السلام) شرفیاب شدم در پیش روی آن حضرت ظرفی از لیف خرما بود که یکی دو گرده نان جو سبوس دار در آن دیده می‌شد و امام آن را با زانوی خود می‌شکست و با نمک ریزی، تناول می‌فرمود: به خدمتکار سیاهی که فضه نام داشت گفتیم مگر سبوس د این آرد را نگرفته ای؟ گفت: توقع دارید برای آنکه نان بر امیرالمؤ منین (علیه السلام) گوارا گردد من خویش را به ورز و وبال گرفتار سازم؟! امام تبسم کرد و گفت: من خود دستور داده ام که سبوس این نان گرفته نشود، عرضه داشتیم به چه منظور چنین فرموده اید؟ گفت: این کار را سزاوارتر دیدم برای آنکه نفس خویش را خفت و خواری دهم و نیز برای آنکه اهل ایمان به من تاءسی کنند و من هم در خوراک همانند دیگر یاران باشم. [۶۸۹].

[صفحه ۴۳۷]

بزرگترین مربی بشر

گویند: روزی امیرالمؤ منین (علیه السلام) با لباسی وصله دار در جمع مردم حاضر شد، کسی آن حضرت را در این مورد سرزنش کرد. امام فرمود: یخشی القلب بلبسه و یقتدی المومن بی؛ یعنی: قلب با پوشیدن این جامه به فروتنی و خشوع می‌افتد و در عین حال مؤ منان نیز به من تاءسی خواهند کرد. [۶۹۰].

تا هست علی امام عالیست

در مملکت دوکون والیست [۶۹۱].

پیراهن وصله ای

علی (علیه السلام) می‌فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دنیا را بدرود گفت، و کسی بود که طی شصت و سه سال زندگی خشتی بر خشت دیگر نگذاشته بود و ما هم به دنبال وی راه می‌پوییم ما هم هدف او را همی می‌جوییم:

والله لقد رقعت مدرعتی هذه حتی استحیت من راقعها

آنقدر بر این جبه (لباس) که به تن دارم وصله دوخته ام، که از وصله کاریش شرم دارم، به من می گویند جبه ای از نو بدست آور، زیرا این جبه سراسرش وصله ای است دیگر پوشیدنی نیست ولی من بدو چنین پاسخ داده ام.

بگذار این شب تیره به پایان رسد تا در روشنایی روز، قلب های روشن از دلهای تیره آشکار شود. [۶۹۲].

[صفحه ۴۳۸]

رشوه برای علی

اشع بن قیس برای پیروزی بر طرف دعوای خود در محکمه عدل علی (علیه السلام) متوسل به رشوه شد و شبانه ظرفی پر از حلوای لذیذ به در خانه علی (علیه السلام) آورد و نام آن را هدیه گذاشت. علی (علیه السلام) بر آشفت و فرمود: سوگواران بر عزایت اشک بریزند آیا با این عنوان آمده ای که مرا فریب دهی و از آئین حق بازداری؟ به خدا سوگند اگر هفت اقلیم را با آنچه در زیر آسمانها است به من بدهند که پوست جوی از دهان مورچه ای به ظلم بگیرم هرگز این کار را نخواهم کرد، دنیای شما از برگ جویده ای در دهان ملخ برای من کم ارزش تر است علی را با نعمتهای فانی و لذتهای زودگذر چه کار [... ۶۹۳].

اخلاق حکومتداری

علی (علیه السلام) در زمان تصدی خلافت خود روزی بهمراه اصحاب خود از کوچه ای می گذشتند، پیر مرد مسیحی را دیدند که مشغول گدایی است. حضرت پرسیدند: این واقعه ناگوار و ناپسند چیست؟ در پاسخ عرض کردند: یا علی (علیه السلام) این مرد نصرانی است. قالوا: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) نصرانی. امام فرمود: هنگام جوانی؛ او را به کار گرفتید ولی در هنگام ناتوانی او را رها نمودید. سپس دستور دادند که او را از بیت المال مسلمین اداره کنند. [۶۹۴] فقال (علیه السلام) استعملتوه حتی اذا کبر و عجز منعتموه انفقوا علیه من بیت المال

لذا این روش علی (علیه السلام) بود که مسیحیان اردن در وقت ورود لشکریان اسلام به آن سرزمین به فرمانده لشکر اسلام می‌نویسند: شما مسلمانان در نزد ما از رومی‌ها محبوب ترید گر چه ما با آنان هم مذهبیم ولی شما نسبت به ما با وفاتر و رئوف تر و عادل ترید، رومیان بر ما حکومت کردند ولی اموال و خانه های ما را از ما غاصبانه گرفتند. [۶۹۵].

دیباچه ی مروت و دیوان معرفت

لشکر کش فتوت و سردار اتقیا [۶۹۶].

[صفحه ۴۳۹]

عبور امام علی از کنار کاخ مدائن

یکی از بناهای پر شکوه ایران قدیم در نزدیکی شهر بغداد می‌باشد بنا به نقل
مورخین این بنا توسط شاپور دوم نهمین پادشاه ساسانی در حدود قرن ۴ میلادی
ساخته شد و مدت ۲۰ سال ساختن آن طول کشید نمای خارجی آن با آجر بود ولی
ستونها

روزی امیرمؤ منان (علیه السلام) به قصد سرزمین صفین برای مبارزه با فرماندهان ظلم و جنایت کار معاویه از کنار این ایوان گذشت و بقایای عظیم حکومت ساسانیان را مشاهده کرد یکی از همراهان امام از روی عبرت این شعر را خواند:

جرت الریاح علی رسوم دیارهم
فکانهم کانوا علی میعاد

یعنی: باد بر ویرانه های خانه هایشان می‌وزد گویا آنها فقط چند روزی نوبت داشتند که در این تالار بنشینند و گذاشتند و گذشتند.

علی (علیه السلام) فرمود: چرا این آیات را نخواندی کم ترکوا من جنات [... ۶۹۷].

چه بسیار باغها و چشمه سارها و کشتزارها و جایگاهی ارجمند و نعمتی که در آن شادمان بودند، بجا گذاشتند این چنین است رسم روزگار که ما آنها را به قومی دیگر میراث دادیم، آنگاه آسمان و زمین بر آنها نگریست و از مهلت دادگان نبودند

سپس امام فرمود: براستی اینها وارث ملک پیشینیان بودند ولی طولی نکشید که دیگران وارث آنها شدند، نعمت های الهی را سپاسگزار نکردند، در حال معصیت، دنیا از آنان ربوده شد، ای مردم کفران نعمت نکنید تا مبادا بر شما نقمت (و بلا) فرود آید. [۶۹۸].

[صفحه ۴۴۰]

اعتکاف امام علی

در ایام اعتکاف علی (علیه السلام) در مسجد کوفه معتکف بود. هنگام افطار عربی نزد آن حضرت آمد. امام (علیه السلام) از انبان نان جو کوبیده شده خود را در آورد و مقداری به عرب داد. آن مرد عرب آن را نخورده و به گوشه عمامه اش بست و به طرف خانه امام حسن و امام حسین علیهم السلام حرکت کرد و بعد از آنکه وارد شد با آنها هم غذا شد و عرض کرد: مردی را در مسجد غریب دیدم که جز این کوبیده نان جو چیزی نداشت. دلم برای او سوخت می‌خواهم کمی از این غذای شما را برای او ببرم تا او هم میل کند.

حسنین علیهم السلام به گریه افتادند و گفتند: او پدر ما امیرالمؤ منین (علیه السلام) است که به این ریاضت با نفس خود مجاهدت می کند. [۶۹۹].

لذا امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید: به خدا سوگند جدم چنان بود که مانند بندگان غذا می‌خورد و بر زمین می‌نشست ... و در مدت خلافتش د آجری روی آجر نگذاشت و طلا و نقره ای نیندوخت، به مردم نان گندم و گوشت می‌خورانید و خود نان جو با سرگه می‌خورد و هرگاه با دو کار خدا پسندانه رودررو می‌شد، سخت ترین آنها را انتخاب می کرد و هزار بنده را با دسترنج و دستمزد کار خود آزاد کرد در حالیکه دستش خاک آلود و صورتش غرق بود و خود حضرت می‌فرماید:

من در خوراک و پوشاک بدانگونه ام که اگر فقیرترین مردم مرا ببینند می‌توانند در برابر فقر و فاقه خود صبور و شکیبا باشد زیرا وقتی امام خود را چنین ببیند از وضع حال خود راضی می‌شود.

آن شیر دلاور که برای طمع نفس
بر خوان جهان پنجه نیالود علی بود [۷۰۰].

امیر عدالت

روزی حضرت علی (علیه السلام) فریاد مردی را شنید که مردم را به کمک خود می‌خواند. آن حضرت خود را به او رساند و مشاهده کرد دو نفر در حال نزاع هستند. حضرت آنها را از هم جدا کرد، بعد یکی از آنان گفت: من لباسی به این مرد فروخته ام و شرط کرده ام که از

[صفحه ۴۴۱]

فلان قسم پول مرا بدهد ولی او پول دیگری داده است، اکنون به او می گویم پول را عوض د کن او اطاعت نمی‌کند. علاوه بر این چند سیلی هم به من زده است. علی (علیه السلام) به آن مرد فرمود: پول را عوض کن و آنچه شرط کرده اید بده. آنگاه حضرت به آن مردی که سیلی خورده بود فرمود: آیا شاهدی داری که گواهی دهند تو سیلی خورده ای.

او عرض کرد: بلی، آنگاه گواهان نیز گواهی دادند.

آن حضرت به سیلی زننده فرمود: بنشین او هم نشست بعد به آن مرد فرمود: سیلی هائی که به تو زده قصاص کن و به او بزن. او گفت من او را بخشیدم علی (علیه السلام) بخشش او را پذیرفت ولی خود حضرت نه سیلی به آن مرد زد و فرمود: این هم حق حاکم [۷۰۱].

دست حق از پرده گردید آشکارا

تا علی دستش برون از آستین شد [۷۰۲].

غفلت تاکی؟!!

روزی امام علی (علیه السلام) به بازار بصره آمد و مردم را دید آنچنان سرگرم خرید و فروشند که گویی خود را از یاد برده و از هدف انسانی به کلی غافل شده اند با مشاهده این منظره حضرت آنچنان متاءثر شد که بشدت گریست. سپس فرمود: ای بندگان دنیا و ای کارگزاران اهل دنیا. شما که روزها سرگرم معامله و سوگند خوردید و شبها با بیخبری در خواب آرمیده اید و بین روز و شب، از آخرت و حساب و کتاب آن غافلید، پس چه وقت خود را برای سفری که در پیش دارید مجهز می‌کنید و برای آن توشه بر می‌دارید و در چه زمان به روز قیامت می‌اندیشید و به فکر معاد می‌افتید. [۷۰۳].

(در زمان آن حضرت بود که در بصره نه دستور آن حضرت سکه های اسلامی برای اولین بار زده شد و در بازار مورد استفاده مردم قرار می گرفت). [۷۰۴].

[صفحه ۴۴۲]

امام پدر یتیمان

از حبیب بن ثابت نقل شده که مقداری عسل و انجیر از منطقه ای بنام همدان و حلوان، که اکثر درختان آنجا انجیر است برای حضرت علی (علیه السلام) آوردند. امیرالمؤ منین (علیه السلام) به ماءموران دستور داد که فرزندانم یتیم را حاضر کنند. آنها آمدند و حضرت اجازه داد که خود آنها به سر ظرف های عسل بروند و بخورند و با انگشتان خود آنرا بلیسند. اما به دیگران با ظرف عسل بطور مساوی بین آنها تقسیم می‌نمود. به حضرت اعتراض کردند که چرا اجازه می‌دهید یتیمان با انگشتان خود از سر ظرف‌ها بخورند؟ حضرت فرمود: امام پدر یتیمان است و باید به عنوان پدر به فرزندان خود اجازه چنین کاری را بدهد تا آنان احساس د یتیمی نکنند [۷۰۵].

علی و ابن ملجم

حضرت علی (علیه السلام) در عین حالی که از نقشه خائنانه ابن ملجم خبر داشت، اما هیچ گونه اقدامی علیه وی انجام نداد.اصحاب علی (علیه السلام) که از توطئه ابن ملجم بیم داشتند به حضرت عرض کردند: شما که ابن ملجم را می‌شناسید و به ما خبر داده اید که او قاتل شما خواهد بود چرا او را نمی‌کشید؟ حضرت فرمود: او هنوز دست به کاری نزده است که من او را بکشم؟! روزی علی (علیه السلام) در ماه رمضانی، بر فراز منبر از شهادت خود در این ماه خبر داد. ابن ملجم که در مجلس د حاضر بود پس از سخنان اما نزد حضرت آمد و گفت: دست چپ و راست من با من است: دستور بده تا دستهای مرا قطع کنند و یا فرمان بده تا مرا گردن بزنند. حضرت فرمود: چگونه تو را بکشم در حالیکه هنوز جرمی مرتکب نشده ای، لذا بعد از ضربت خوردن امام در مسجد کوفه، ابن ملجم را خدمت حضرت آوردند. حضرت فرمود: من آن همه به تو نیکی کردم در حال که می‌دانستم تو قاتل من هستی ولی خواستم حجت خدا را بر تو تمام کنم و در آن لحظه هم حضرت دستور داد با او رفتاری نیکو داشته باشند. [۷۰۶].

[صفحه ۴۴۳]

اطاعت امام یا دعوت دشمن

در روز صفین یکی از بنی هاشم و از یاران علی (علیه السلام) از فامیلهای علی (علیه السلام) بنام عباس بن ابی ربیعه ایستاده بود در میدان و در زاویه ای از لشکر، ناقل ماجرا عبدالعرز است، ناگهان یک مرد شامی از لشکر شام از طرف دشمن آمد، بنام قراربن ادهم و درخواست جنگ کرد، عباس گفت: می‌آیم بشرط اینکه از اسب خود پایین بیایی، هر دو پایین آمدند هر دو اشتهار به شجاعت داشتند و همه حواس های دو لشکر متوجه این دو نفر شد شروع به پیکار کردند لیکن هیچ کدام نتوانستند ضربه ای به یکدیگر بزنند عبدالعرز می‌گوید: پشت عباس بودم عباس یک وقت متوجه سوراخ زیر زره قرار بن ادهم شد و دست انداخت و زره او را پاره کرد و با نیزه ضربه ای به او زد و یک مرتبه تکبیر از مردم عراق بلند شد و یک اضطراب خاصی به لشکر کفر وارد شد و عباس سر او را جدا کرد عبدالعرز می‌گوید: دیدم پشت سرم یکی دارد آیه قرآن می‌خواند دیدم علی (علیه السلام) است از من سؤ ال کرد چه کسی بود که جنگیدید؟ گفتم عباس بود. فرمودند: بگو باید رفتم گفتم آمد خدمت آقا: دیدم علی (علیه السلام) غضب کرد، که چرا تو بدون اجازه من به جنگ رفتی مگر نگفتم به میدان نروید. عباس گفت: آقا مرا خواند به جنگ نمی‌شد نروم به میدان.

امام فرمودند: اطاعت امام تو واجب تر است تا اطاعت از آن مرد شامی، بعد غضب آقا فروکش کرد آنگاه امام به آسمان سربلند کرد و گفت: خدایا من از عباس گذشتم تو نی از او بگذر، معاویه وقتی فهمید که این قتل انجام شده خیلی ناراحت شد و گفت هر کس برود عباس بن ابی ربیعه را بکشد صد ظرف طلا و صد حوله می‌دهم و ... و ... دو مرد از قبیله بنی لوخت از قابلان لشکر شام و شجاعان لشکر، گفتند: ما او را خواهیم کشت، آمدند میدان و عباس را صدا زدند برای جنگ. عباس گفت: من از طرف آقا امیرالمؤ منین اجازه جنگ ندارم اگر امام اجازه بدهد می‌آیم، او رفت خدمت امام و گفت: مرا به جنگ طلب کردند حضرت فرمودند: معاویه نمی‌خواهد از بنی هاشم کسی روی زمین باشد، می‌گویند قد و حجم بدن عباس مثل علی (علیه السلام) بود و علی (علیه السلام) لباس د عباس را گرفت و خود شمشیر و اسب او را گرفت و رفت به میدان آنها، از علی (علیه السلام) سؤ ال کردند به

[صفحه ۴۴۴]

تمسخر که امیرت اجازه جنگیدن داد، علی (علیه السلام) فورا یک آیه خواند: (خداوند به کسانی که مورد ظلم قرار گرفتند اذان جنگ داد.(

علی (علیه السلام) جنگ کرد و آنها را کشت و برگشت و لباسها را با عباس عوض کرد، خبر به معاویه رسید: معاویه گفت: لج بازی من باعث شد این دو نفر نیز کشته شوند وای بر من، عمرو عاص گفت: وای بر آنها که کشته شدند، معاویه گفت: زمان شوخی نیست عمرو عاص گفت: شوخی نمی‌کنم راست می‌گویم. [۷۰۷].

ایرانیان حاکم می‌شوند و..

روزی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) بر فراز منبر مشغول موعظه مردم بود در آن حال مردی نزد حضرت رسید و آهسته در گوش امام مطلبی را گفت که آثار خشم در صورت آن حضرت پدیدار شد، آنگاه حضرت سکوت کرد.

ناگاه اشعث بن قیس از سر و کله مردم بالا رفت و با سرعت خود را نزدیک منبر امام رساند و عرض کرد: یا علی (علیه السلام) این سرخرها (ایرانیان) در مقابل روی شما بر ما چیره و غالب شدند ولی شما از آنها جلوگیری نمی‌کنید.

صعصعهٔ بن صوحان که یکی از یاران باوفای امام بود با شنیدن این اهانت دست به پشت اشعث زد و گفت: (انا لله و انا الیه راجعون).

...امام (علیه السلام) در حالیکه از گفتار اشعث سخت عصبانی شده بود به موعظه مردم ادامه داد و فرمود:

این شکم کنده‌ها خودشان روزها در بستر نرم استراحت می‌کنند و آنان (ایرانیان) روزی های گرم بخاطر خدا فعالیت می‌نمایند و عربها از من می‌خواهند که آنها (ایرانیان) را از خود طرد و دور کنم، تا از ستمکاران باشم. سوگند به ایزد متعال که دانه را شکافته و آدمی را آفریده از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: والله لضربنکم علی الدین عودا کما ضربتمو هم علیه بدء؛ بخدا سوگند همچنانکه در آغاز، شما پیروز و حاکم بر ایرانیان می‌شوید. در آینده ایرانیان نیز حاکم و بر شما و غالب گردند و شما را سرکوب خواهند نمود. [۷۰۸].

[صفحه ۴۴۵]

رعایت حقوق غلامان

امام باقر (علیه السلام) فرمود: که حضرت علی (علیه السلام) در ایام خلافت با غلام خود قنبر برای معامله به بازار بزازها، آمد به مرد کاسبی فرمود دو لباس داری به من بفروشی؟ مرد کاسب عرض کرد: بلی! ای پیشوای مسلمین جنسی را که احتیاج داری نزد من موجود است. حضرت وقتی متوجه شد که مرد کاسب او را شناخته و به عنوان امیرالمؤ منین (علیه السلام) خطابش کرده است با او معامله نکرد و از در دکان او گذشت و در مقابل بزاز دیگری که جوانتر بود توقف کرد و دو لباس از او خرد یکی را به سه درهم و دیگری را به دو درهم. پس به قنبر فرمود: پیراهن سه درهمی را تو بردار. قنبر عرض کرد: مولای من، شایسته تر آن است که شما لباس سه درهمی را بپوشید زیرا منبر می‌روی و با مردم سخن می‌گویی و باید لباس شما بهتر باشد. حضرت فرمود: تو جوانی و مانند سایر جوانان به تجمل و زیبائی رغبت بسیاری داری به علاوه من از خدای خود حیا می‌کنم که لباسم از تو بهتر باشد زیرا از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: به آنان همان لباسی را بپوشانید که خود می‌پوشید و همان غذا را بخورانید که خود می‌خورید. [۷۰۹] لذا وقتی آن حضرت دو پیراهن می‌خرید یکی را که بهتر بود به قنبر مستخدم خود می‌داد و پیراهن دیگر را که آستینش بلند بود برای خود بر می‌داشت و زیادی آستین آن را پاره می‌کرد و پیراهن آستین پاره را بر تن خود می‌کرد. [۷۱۰].

[صفحه ۴۴۶]

تبعیت از پیامبر

یکی از اصحاب حضرت علی (علیه السلام) بنام سوید ابن غفلهٔ نقل می‌کند، روزی بعد از ظهر موقع صرف غذا حضور علی (علیه السلام) شرفیاب شدم دیدم حضرت کنار سفره نشسته و نان خشکی در دست آن حضرت است که سبوسهای جو در آن آشکار بود نزد خدمتگذار آن حضرت رفته و گفتم: یا فضه الاتتقین الله فی هذا الشیخ؟

ای فضه! چرا مراعات حال این پیرمرد را نمی‌کنید؟ چرا نان از آرد الک نکرده به او می‌دهید که این اندازه سبوس دارد؟ فضه گفت: خود آن حضرت دستور داده که نانش از آرد الک نکرده باشد، او نقل می‌کند مجدد حضور حضرت آمدم و سخن فضه را به عرض امام رساندم. معلوم شد علی (علیه السلام) این روش را نبی اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرا گرفته و فرمود: (بابی و امی من لم ینخل طعام) پدر و مادرم فدای او (رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم) باد که نانش از آرد الک نکرده بود. [۷۱۱].

مردم مکه و بیعت با امام علی

مکه شهری بود که مردم آن در پی فتح و غلبه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به اسلام گرویدند و سابقه اسلام آنها در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کم بود بدین جهت نیروی انقلابی در آن اندک بود، ولی به لحاظ اینکه حرم امن الهی بود، عده ای مکه را به عنوان سکونت خود برگزیدند، بعد از اینکه مردم مدینه و مهاجر و انصار و انقلابیونی که از مصر و کوفه آمده بودند با علی (علیه السلام) بیعت کردند. حضرت طی نامه هایی از برخی استاندارانی که از طرف عثمان در مناطق مختلف منصوب شده بودند خواست که از مردم بیعت بگیرند البته عده ای از این استانداران منصب خود را رها کرده و فرار نمودند. حضرت امیر (علیه السلام) طی نامه ای به استاندار مکه که از طرف عثمان منصوب شده بود و خالد بن عاص نام داشت او را به امارت مکه ابقا کرد و از او خواست که از مردم بیعت بگیرد. مردم مکه از بیعت سرباز زدند مخصوصا اینکه عده ای مخالفان حضرت در مکه بودند و از طرفی چون در ماه ذی الحجه با حضرت بیعت شده بود عده ای از مخالفان حضرت به حج رفته و هنوز در مکه بودند و به شهرهای خود بازنگشته بودند عده ای از کارگزاران عثمان نیز که یقین

[صفحه ۴۴۷]

داشتند حضرت امیر (علیه السلام) به جهت خلافکاری هایشان آنها را بر کنار خواهد کرد به مکه گریخته بودند بعد از این که اهل مکه از بیعت با امام امتناع ورزیدند جوانی از قریش به نام عبدالله [۷۱۲] بن ولیدبن زید نامه ای را که حضرت به فرماندار مکه نوشته بود گرفت آن را جوید و در کنار چاه زمزم انداخت تا مردم نامه امام را لگد کنند البته از این نامه در تاریخ اثری نیست به هر حال همه مردم با حضرت بیعت کردند الا معاویه و مردم شام و اندکی از خواص د مردم، بعدها حضرت، خالدبن عاص را که از سوی عثمان والی مکه شده بود را عزل کرد و ابوقتاده انصاری را به جای او منصوب کرد. [۷۱۳].

غریبی با غریبه ای نشسته؟!

روایت شده هنگامی که امام حسن و امام حسین علیهم السلام و همراهان؛ از دفن بدن مطهر پدرشان به سوی کوفه باز می‌گشتند کنار ویرانه ای پیرمرد بینوا و نابینایی را دیدند که پریشان بود و خشتی زیر سر نهاده و گریه می‌کرد از او پرسیدند، تو کیستی؟ و چرا نالان و پریشان هستی؟ او گفت: من غریبی بینوا هست در اینجا مونس و غمخواری نداریم یکسال است که من در این شهر هستم هر روز مرد مهربان و غمخواری دلسوز نزد من می‌آمد و احوال مرا می‌پرسید و غذا به من می‌رسانید و مونس مهربانی من بود ولی اکنون سه روز است او نزد من نیامده است و از حال من جویا نشده است. گفتند: آیا نام او را می‌دانی؟ گفت: نه. گفتند: آیا از او نپرسیدی که نامش چیست؟ گفت: پرسیدم ولی فرمود: تو را با نام من چکار، من برای خدا از تو سرپرستی می‌کنم. گفتند: ای بینوا! رنگ و شکل او چگونه بود؟ گفت: من نابینایم نمی‌دانم رنگ و شکل او چگونه بود. گفتند: آیا هیچ نشانی از گفتار و کردار

او داری؟ گفت: پیوسته زبان و به ذکر خدا مشغول بود وقتی که او تسبیح و تهلیل می گفت: زمین و زمان و در دو دیوار با او همصدا و همنوا می‌شدند وقتی که کنار من می‌نشست می‌فرمود: مسکین جالس مسکینا: غریب جالس غریبا؛

[صفحه ۴۴۸]

درمانده ای با درمانده ای نشسته و غریبی همنشین غریبی شده است! حسن و حسین علیهم السلام و محمد حنفیه و عبدالله بن جعفر؛ آن مهربان ناشناخته را شناختند؛ به روی هم نگریستند و گفتند: ای بینوا! این نشانه‌ها که بر شمردی نشانه های بابای ما امیرمؤ منان علی (علیه السلام) است. بینوا گفت: پس او چه شده که در این سه روز نزد ما نیامده؟ گفتند: ای غریب بی نوا شخص بدبختی ضربت بر آن حضرت زد و او به دار باقی شتافت و ما هم اکنون از کنار قبر او می‌آئیم بینوا وقتی که از جریان آگاه شد خروش و ناله جانسوزش بلند گردید، خود را بر زمین می‌زد و خاک زمین را به روی خود می‌پاشید و می گفت: مرا چه لیاقت که امیرمؤ منان (علیه السلام) از من سرپرستی کند؟ چرا او را کشتند؟حسن و حسین علیهم السلام هر چه او را دلداری می‌دادند آرام نمی گرفت. آن پیر بی نوا به دامن حسن و حسین علیهم السلام را چسبید و گفت: شما را به جدتان سوگند شما را به روح پدر عالیقدرتان، مرا کنار قبر او ببرید. امام حسن (علیه السلام) دست راست او و امام حسین (علیه السلام) دست چپ او را گرفتند و او را کنار مرقد مطهر علی (علیه السلام) آوردند، او خود را به روی قبر افکند و در حالی که اشک می‌ریخت می گفت: خدایا من طاقت فراق این پدر مهربان را ندارم تو را به حق صاحب این قبر جانم را بستان دعای او به استجابت رسید و همانـدم جان سپرد امام حسن و امام حسین علیهم السلام از این حادثه جانسوز گریستند و خو شخصا جنازه آن پیرمرد را غسل داده و کفن کردند. نماز بر جنازه او خواندند و او را در حوالی همان روضه پاک به خاک سپرده اند. [۷۱۴].

سهل؛ یاری صادق و همراهی دائمی امام علی

سهل بن حنیف کارگزار حضرت علی (علیه السلام) در شهر مدینه بود. وقتی حضرت برای پیکار صفین آماده می‌شد حضرت به کارگزاران خود در تمام سرزمین اسلامی خود نامه نوشت و آنان را جملگی به کوفه فرا خواند از جمله آنها سهل بن حنیف بود او همراه قیس بن سعد که از مصر برگشته بود به جانب کوفه رهسپار شد. وقتی آنها به کوفه

[صفحه ۴۴۹]

رسیدند حضرت یاران خود را فرا خوانده بود تا درباره جنگ با معاویه از آنها نظر خواهی کند و از آنان می‌خواست که نظر خود را علام نمایند. هاشم بن عتبه و عمار بن یاسر و قیس بن سعد نظر موافق خود را به حضرت اعلام نمودند، سپس گروهی از انصار گفتند: فردی از میان شما جواب امیرالمؤ منین (علیه السلام) را بدهد در اینجا بود که سهل بن حنیف پاسخ مثبت خود را به نمایندگی از انصار به حضرت اعلام کرد در جنگ صفین، سهل فرمانده سواران نیروهای بصره بود. سهل در جنگ صفین شرکت فعال داشت وی همراه امیرالمؤ منین (علیه السلام) بعد از جنگ به کوفه برگشت و بعد از بازگشت به کوفه این یار دیرینه و فداکار علی (علیه السلام) از دنیا رفت. سیدرضی گوید: حضرت، حضرت، سهل را از دیگران بیشتر دوست می‌داشت، لذا حضرت فرمود است: (لو احبنی جبل لتهافت) اگر کوهی مرا دوست داشته باشد (تکه تکه شده) فرو ریزد امام جعفر صادق (علیه السلام) می‌فرماید: وقتی که سهل از دنیا رفت حضرت علی (علیه السلام) او را با برداحمر یمنی که منسوب به حبره بود کفن کرد، از امام باقر (علیه السلام) نقل شده است که فرمود: رسول خدا بر جنازه حمزه ۷۰ تکبیر گفت و حضرت علی (علیه السلام) بر جنازه سهل ۲۵ تکبیر گفت و اینها را به صورت پنج تا پنج تا بر جنازه او خواند، زیرا بعد از هر نماز گروهی می‌آمدند و می گفتند ای امیرمؤ منان ما به نماز نرسیدیم و حضرت دستور می‌داد جنازه را به زمین گذاشته بر او نماز می‌خواند تا اینکه پنج مرتبه جنازه را بر زمین گذاشتند. رحمت خدا بر سهل باد که با افتخار زندگی کرد و در حالی از دنیا رفت که علی (علیه السلام) از او راضی بود. [۷۱۵].

صدای شیطان

روزی حسن بصری خدمت امیرالمؤ منین (علیه السلام) که کنار شط فرات بود ظرفی را پر از آب نموده و قدری از آن را آشامید و بقیه آن را روی زمین ریخت. عی (علیه السلام) فرمود: در این کار اسراف نمودی زیرا آب را، بر زمین ریختی و بر روی آب نریختی، حسن بصری از

[صفحه ۴۵۰]

روی اعتراض گفت: شما خون مسلمین را بر زمین می‌ریزی اسراف نمی‌کنی، من به این مقدار آب اسراف نمودیم؟حضرت فرمود: اگر من در ریختن خون مسلمین اسراف می‌کردم چرا به آنها کمک نکردی و جزء شورشیان با من جنگ نمودی؟ حسن گفت: من آماده جنگ شده بودم لباس و سلاح هم پوشیدیم تا با شامیان همراه شوم همین که از منزل بیرون آمدم هاتفی از آسمان صدا زد! قالت و مقتول در جهنم هستند لذا از تصمیم خود منصرف شدم. حضرت فرمود: راست گفتی او برادرت شیطان بود.

نظارت در حکومت

سعید بن قیس همدانی می‌گوید: یکی از روزها به هنگام شدت گرما که معمولا کوچه های شهر خلوت می‌شد و هر کس در زیر سایه بان و یا در خانه خود استراحت می‌کرد، امیرمؤ منان علی (علیه السلام) را دیدم که در کنار دیواری ایستاده است بخدمت آن حضرت رسیدم و پس از سلام علت ایستاد ایشان را در این هوای گرم جویا شدم فرمود:

ما خرجت الا لا مظلوما و اغیث ملهوفا [۷۱۶].

در این ساعت از محل استراحت بیرون نیامدم مگر برای اینکه مظلومی را یاور و گرفتاری را پناهگاه باشم لذا ابن ابی الحدید در کتاب شرح نهج البلاغه خود می‌گوید: امیرمؤ منان علی (علیه السلام) خود این کار را انجام می‌داده و خانه ای نیز به نام بیت المقصص داشت که مردم شکایت و تقاضاهای خود را به آنجا می‌بردند.

دیباچه مروت و دیوان معرفت

لشکر کش فتوت و سردار اتقیاء

فردا که هر کسی به شفیعی زند دست

مائیم و دست و دامن معصوم مرتضی [۷۱۷].

[صفحه ۴۵۱]

نظارت در حکومت

حضرت علی (علیه السلام) به هنگام در دست گرفتن حکومت اسلامی بر منبر رفت و پس از ستایش خداوند فرمود:

سوگند به خدا، تا هنگامی که یک نخل در مدینه داشته باشم از بیت المال چیزی بر نمی‌دارم درست بیندیشید که آیا وقتی من خود از بیت المال مسلمانان به خود سهمی نمی‌دهم می‌توانم آن را به شما بدهم؟

در این موقع عقیل برادر حضرت امیر (علیه السلام) از جا برخاست و گفت: یا علی (علیه السلام) مرا با سیاه پوستی که در مدینه است برابر می‌نهی؟

حضرت فرمود: بنشین برادر، مگر جز تو کسی در اینجا نبود که حرف بزند تو بر آن سیاه پوست هیچ برتری نداری مگر به مزیت در ایمان و یا پرهیزکاری. [۷۱۸].

شباهتی میان علی و عیسی

بیشتر ما داستان زن زناکاری که مردم او را نزد حضرت مسیح (علیه السلام) آوردند و از او خواستند که به خاطر خطایش سنگسارش د کند را شنیده ایم ولی حضرت عیسی (علیه السلام) به آنها فرمود: هر کس د تاکنون هیچ لغزشی از او سر نزده او را سنگسار کند و پس از این خطاب همه سرافکنده رفتند و جز حضرت عیسی (علیه السلام) و یارانش کسی نماند. اما زنی نیز نزد حضرت علی (علیه السلام) آمد و اقرار به زنا کرد. حضرت امیر (علیه السلام) فرمود: که مردم جمع شوند و منادی ندا در داد و مردم جمع شدند،حضرت پس از ستایش و ثنای خداوند سبحان فرمود: من فردا این زن را خواهم آورد و حد شرعی را بر او جاری خواهم ساخت شما نیز به همراه مشتی سنگ حاضر شوید. فردای آن روز حضرت زن زنا کار را به میدان آورد و مردم نیز با سنگهای خود گرد هم آمدند. حضرت نیز بر قاطری سوار شد و انگشت بر گوش مبارکش نهد و با صدایی بلند فرمود: ای مردم خدای بزرگ با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خود عهدی کرد و او نیز همان عهد را با من نمود و آن این است که کسی که خود در خور حدی است در اجرای حدی شرکت نکند ... پس هر آن کس که بر او حدی مانند حد این زن است حق ندارد بر این زن حد جاری سازد و سنگی بر او افکند تمام مردم جز امام و دو فرزند عزیزش د امام حسن و امام حسین علیهم السلام برگشتند چنانکه جز حضرت عیسی و حواریونش مردم همه خجلت زده خود را به کناری کشیدند! [۷۱۹].

[صفحه ۴۵۲]

انساب حضرت علی

حسن بصری می‌گوید: روزی علی (علیه السلام) بر بالای منبر رفت و فرمود: آیا در میان شما کسی هست که نسب مرا بگوید؟ و الا من خود را به شما معرفی کنم، پس از سکوت جمعیت حضرت فرمود:

نام من زید است و نام پدرم عبدمناف، پسر عامر، فرزند عمرو، فرزند مغیره، پسر زید، فرزند کلاب می‌باشد. ابن کوا [۷۲۰] برخاست و گفت: ای عی (علیه السلام) نسب

ی برای تو نمی‌شناسیم جز اینکه تو علی فرزند ابوطالب پسر عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب هستی، امیرالمؤ منین (علیه السلام) به او فرمود: ای فرو مایه ساکت باش! پدرم مرا زید نامیده، همنام جد خود قصی و نام پدرم عبدمناف است که ابوطالب کنیه اوست و بر اسمش غلبه پیدا کرده و نام عبدالمطلب عامر است که لقب او بر نامش غلبه یافته و اسم هاشم عمرو بوده و لقب بر اسم او مقدم شده و نام عبد مناف، مغیره است که لقب بر نام او مستولی شده و اسم قصی، زید بوده و عرب او را مجمع نامیده است زیرا آنان را از بلد الاقصی در مکه گرد آورده است پس د لقبشان بر نامشان غلبه یافت. آنگاه فرمود: عبدالمطلب ده نام داشت از جمله آن عبدالمطلب و شیبه و عامر است [۷۲۱].

شاه مردان

وقتی در جنگ صفین معاویه آب را بر روی سپاه علی (علیه السلام) بست و مانع از رسیدن لشگریان آن حضرت به شریعه شد فریاد اصحاب امام بلند شد که یا علی (علیه السلام) حیوانات ما تشنه اند، خودمان نیز تشنه ایم. حضرت فرمود: چرا آب نمی‌دهید به اینها. عرض کردند

[صفحه ۴۵۳]

یا علی (علیه السلام) شریعه را بر روی ما بسته اند. حضرت فرمود: بروید و شریعه را بگشائید لشگریان رفتند و با نبردی دشمن را از

شریعه عقب راندند. حضرت بعد از فتح شریعه متوجه شد که تعدادی از سربازان نیامده اند از آنها خبژژر گرفت عرض کردند: یا علی (علیه السلام) آنها را در شریعه موکل و نگهبان قرار دادیم تا همانطوری که معاویه و سربازانش د آب را بر روی ما بستند ما هم به تلافی، شریعه را بر روی آنها ببندیم. حضرت فرمود: برگردید و به آنها بگویید هر چه زودتر شریعه را به حال خود بگذارند که الناس فیها شرع واحد معاویه بد عمل کرد لیکن ما بد نخواهیم کرد. صحنه ای دیگر وقتی حضرت داشت لشکر خود را صف آرایی می کرد متوجه شد که یکی از لشگریان آن حضرت به لشکر معاویه دشنام و بدگویی می‌نماید به او فرمود: به چه کسی فحش د می‌دهی عرض کرد: یا علی (علیه السلام) به معاویه و سربازانش. حضرت فرمود: چرا فحش می‌دهی به آنها. عرض کرد: مگر اینها باطل نیستند. حضرت فرمود: مگر فحش دادن حق است؟! بلی اگر اینها باطلند فحش د دادن هم باطل است. [۷۲۲].

صاحب عدالت مطلق رفت

پس شهادت حضرت علی (علیه السلام) یکروز سوده دختر عمار که از قبیله همدان بود بر معاویه وارد شد معاویه خاطره فعالیتهای سوده را که در جنگ صفین در سپاه امام علی (علیه السلام) از او به یاد داشت، لذا او را سرزنش کرد ... آنگاه از او پرسید برای چه اینجا آمده ای؟ سوده گفت: ای معاویه خداوند تو را به واسطه سلب حقوق واجب ما (مردم) بازخواست خواهد کرد، تو پیوسته فرماندارانی برای ما می‌فرستی که ما را همچون محصول رسیده درو می کنند اینک این بسربن ارطاۀ را فرستاده ای که مردان ما را می کشد و اموال ما را می‌برد ... اگر او را عزل کنی چه بهتر و گرنه ما خود قیام خواهیم کرد ... معاویه عصبانی شد و گفت: مرا به قبیله ی خود می‌ترسانی تو را با بدترین حالت نزد همان بسر می‌فرستم تا با تو هر چه می‌خواهد و می‌داند انجام دهد. سوده اندکی ساکت شد، آنگاه گفت:

[صفحه ۴۵۴]

درود خدا بر آن روان، که در گور خفت و با مگر او عدالت و دادگری به خاک سپرده شد او هم پیمان حق و راستی بود و حق را با هیچ چیز عوض د نمی کرد حق و ایمان در او یکجا فراهم آمده بود

معاویه سؤ ال کرد این چه کسی است که می گویی؟ سوده پاسخ داد حضرت علی بن ابیطالب امیرالمؤ منین (علیه السلام)، ای معاویه روزی نزد او رفتم و می‌خواستم از ماءمور جمع آوری زکات شکایت کنم وقتی رسیدم او به نماز بر می‌خاست اما تا که مرا دید به نماز نایستاد و با رویی گشاده و مهربانی فرمود: آیا حاجتی داری؟ گفتم: آری و شکایت خود را عرض کردم، آن بزرگوار همچنانکه بر آستانه ی نماز ایستاده بود گریست و آنگاه به عرض کردم، آن بزرگوار همچنانکه بر آستانه ی نماز ایستاده بود گریست و آنگاه به خداوند عرض کرد: خدایا! تو آگاه و شاهد باش که من هرگز فرمان ندادم که او (آن ماءمور) به بندگانت ستم کند و بی درنگ قطعه پوستی در آورد و بعد از نام خدا و آیه ای از قرآن نوشت:

...آنگاه که نامه ام را خواندی، دست و بالت را جمع کن، تا کسی را بفرستم آنها را از تو تحویل بگیرد ... آنگاه نامه را به من داد، ای معاویه سوگند به خداوند که نه آن نامه را بست و نه مهر کرد نامه را به آن ماءمور ستمکار دادم و او معزول گردید و از نزد ما رفت ... معاویه پس از شنیدن این ماجرا ناگزیر فرمان داد سوده هر چه می‌خواهد برای او بنویسد و نظر او را تاءمین کند. [۷۲۳].

تحمل عدالت!!!

نجاشی، شاعر نامی عراق و از اهل یمن و از مردان سرشناس کوفه است که در جنگ صفین از یاران علی (علیه السلام) بود وی در روز اول ماه مبارک رمضان به تحریک دوستش ابوسمال اسدی به خوردن کباب و نوشیدن شراب سرگرم شدند. به طوری که در

حال مستی عربده کشیدند و سر و صدای آنها همسایگان را سخت ناراحت کرد تا اینکه یکی از

[صفحه ۴۵۵]

شیعیان به امیرالمؤ منین (علیه السلام) شکایت کرد و به امر آن حضرت آنها را حضار کردند. ابوسمال گریخت و در میان خانه های قبیله اسدی پنهان گشت ولی نجاشی دستگیر شد و شبانگاه به دستور آن حضرت زندانی گردید و فردا صبح در برابر مسلمانان و پس از اثبات جرم برهنه اش کردند و هشتاد تازیانه بر بدنش نواختند. سپس بیست تازیانه دیگر به خاطر اینکه حرمت ماه رمضان را شکسته بود بر آن افزودند. نجاشی گفت: هشتاد تازیانه برای میگساری بود بیست ضربه دیگر برای چه؟ علی (علیه السلام) فرمود: به خاطر اینکه این عمل زشت را در ماه مبارک رمضان رمضان مرتکب شدی و احترام ماه خدا را نگاه نداشتی. فامیل و قبیله نجاشی که همه یمنی و از دوستان علی (علیه السلام) بودند از این پیش آمد سخت ناراحت گشته و در پیروی و تبعیت از آن حضرت دچار سستی و تردید شدند. یکی از آنها به نام طارق بن عبدالله به آن حضرت عرض کرد ما مردم یمن از دوستان و مخلصان با سابقه شما هستیم و انتظار نداشتیم ما را با آنها که با شما دشمنی می‌کنند به یک چشم نگاه کنی و امروز سابقه دوستی ما را نادیده بگیری و در ملاء عام بین دوست و دشمن نجاشی، این مرد نامی ما را شلاق بزنی تا نزد دوست و دشمن خوار شویم؟

امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: اجرای عدالت و دستور الهی برای گناهکاران سنگین است. مگر من چه کردم؟ آیا جز این است که نجاشی بر معصیت خدا جراءت کرده و من به دستور خداوند درباره او حد جاری کردم؟ طارق بن عبدالله از نزد علی (علیه السلام) بیرون رفت و در راه مالک اشتر را دید مالک که بر خورد طارق را با علی (علیه السلام) شنیده بود با ناراحتی گفت: ای طارق تو با علی (علیه السلام) چنین سخن گفتی؟ (او عزت صدورنا و شتت امورنا) طارق گفت: آری. مالک در جواب او گفت: اما به خدا قسم آنچنان نیست که تو گفتی (دلهای ما اندوهناک و امور ما پراکنده گشت) بلکه سینه های ما گشاده و گوشهای ما به فرمان علی (علیه السلام) است و امور ما هم جامع و هیچ تفرقه وجود ندارد. طارق ناراحت شد و رفت.

ابن ابی الحدید می‌گوید: نجاشی به اتفاق طارق به خاطر اجرای حق و عدالت علی (علیه السلام) از کوفه شبانه فرار نمودند و در شام به معاویه پیوستند و چون به شام رسیدند، معاویه نگاهی به طارق کرد و با کلمات توهین آمیزی به علی (علیه السلام) ناسزا گفت، و در میان

[صفحه ۴۵۶]

جمعی از یارانش و مردم شام به علی (علیه السلام) دشنام داد. طارق تحمل نکرد و بپاخاست و در حالی که به شمشیر خود تکیه داده بود گفت: ما در خدمت رهبر و امام پرهیزکار و عادلی بودیم ... ای معاویه فخر مکن و شاد مباش که ما به سوی تو آمدیم و علی (علیه السلام) را رها کردیم (بلکه ما تحمل عدالت او را نتوانستیم بکنیم). [۷۲۴].

شریح قاضی غاصب

حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) خطاب به شریح [۷۲۵] قاضی کوفه می‌فرماید: تو بر مقام و منصبی قرار گرفته ای که جز نبی یا وصی نبی و یا شقی، کسی بر آن قرار نمی‌گیرد. [۷۲۶].

شریح بر مسند قضاوت نشسته بود او کسی بود که حدود ۵۰ - ۶۰ سال منصب قضاوت را در عهد عمر، عثمان و حضرت امیر (علیه السلام) و معاویه عهده دار بود. در واقعه عاشورا از طرفدار ابن زیاد شد و مردم را به قایم علیه امام حسین (علیه السلام) فرا خواند البته او بواسطه تقرب به دستگاه معاویه در زمان علی (علیه السلام) بر خلاف حکومت اسلامی امام علی (علیه السلام) فعالیت می‌کرد. حضرت امیر (علیه السلام) در دوران حکومت خود هم نتوانست او را عزل کند رجاله‌ها و جاهلان نگذاشتند و تحت عنوان اینکه شیخین او را نصب کرده اند و شما بر خلاف آنان عمل نکنید او را بر حکومت عدل آن حضرت تحمیل کردند منتها حضرت

نمی‌گذاشتند بر خلاف قانون الهی دادرسی کند.

کلامی از قانون وراثت

در جنگ جمل که در سال ۳۶ هجری در بصره بین سپاه امام علی (علیه السلام) و عایشه و طلحه و زبیر واقع شد، علی (علیه السلام) در یک نقطه از جبهه به فرزندش محمد حنفیه که علمدار لشگر بود فرمود: ای پسر حمله کن؛ از آنجا که لشکر بصره در برابر محمد حنفیه

[صفحه ۴۵۷]

تیراندازی می‌کردند محمد حنفیه منتظر ماند تا تیراندازی دشمن تمام شود بعد حمله کند بار دیگر حضرت علی (علیه السلام) خود را به او رساند و فرمود: احمل بین الاسنهٔ از ضربات دشمن مترس و حمله کن، او حمله کرد ولی بر بین تیرهای دشمن توقف نمود، علی (علیه السلام) از ضعف فرزندش سخت آزرده شد و نزدیک او آمد و با قبضه شمشیر به دوش وی کوبید و فرمود: فضربه بقائم سیفه و قال ادر ککک عرق من امک.

با راستای شمشیری به او زد و فرمود: رگی (ارثی) از مادرت بسراغ تو آمده است. [۷۲۷].

پیوستن سرباز دشمن به سپاه علی

عبدالرحمان بن ابی لیلی می‌گوید: وقتی آتش جنگ صفین شعله ور شد و بین سپاه علی (علیه السلام) با سپاه معاویه جنگ درگرفت روزی یک نفر از سپاه دشمن سوار بر اسب به میدان تاخت وقتی که نزدیک سپاه علی (علیه السلام) شد فریاد زد آیا اویس قرنی در میان شما است؟ گفتیم آری از او چه می‌خواهی؟ گفت: از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: اویس قرنی بهترین تابعین است آنگاه اسبش را به سوی سپاه علی (علیه السلام) روانه کرد و به سپاه علی (علیه السلام) پیوست [۷۲۸].

قبرش چون قدرش مخفی

امام حسن (علیه السلام) وقتی از دفن بدن مطهر پدر بزرگوارشان برگشتند به منظور جلوگیری از تخریب یا نبش قبر مطهر حضرت علی (علیه السلام) توسط بنی امیه و مروانیها، سه تابوت تهیه کرد و بر یکی از آن تابوتها نماز خواند تا به عنوان اینکه می‌خواهند آنرا در خانه دفن کنند ببرند و یک تابوت را فرستاد در خانه جعدهٔ بن هبیره به عنوان اینکه می‌خواهند

[صفحه ۴۸۵]

آنجا دفن کنند و یک تابوتی را در دالان مسجد گذاشتند به عنوان اینکه می‌خواهند بدن مطهر امام را در مسجد دفن کنند و در روایتی دیگر دارد که سه تابوت دیگر هم تدارک کرد و یک تابوت را فرستاد بیت المقدس که مردم بگویند جنازه امام را برده اند بیت المقدس و یک تابوت دیگر را فرستاد مدینه و یک تابوت دیگر را فرستاد مکه و به این شکل محل اصلی قبر مطهر پدر خود را مخفی نمود. حضرت سجاد (علیه السلام) پس از واقعه کربلا چند مرتبه پنهان به زیارت آمد و به بعضی از خواص مثل ابوحمزهٔ ثمالی قبر امام را نشان داد (صاحب دعای مشهور ابوحمزه) بعد امام باقر (علیه السلام) از مدینه چند مرتبه به نجف آمد و به اصحاب خاص خود نیز قبر حضرت را نشان داد تا زمان امام صادق (علیه السلام) که امام به صفوان چند درهم پول داد تا با این پول چند سنگ روی قبر حضرت بگذارد صفوان هم سنگهایی تدارک کرد و دور قبر را کمی مثل تل بالا آورد تا اینکه روزی هارون الرشید وقتی از بغداد رفته بود برای شکار به این صحرا رسید سگهای شکاری خود را به دنبال عده ای آهو رها کرد، هارون دید آهوان به

تل خاکی رسیدند و آنجا سر به خاک سائیدند و سگهای او برگشتند آهوان دوباره پس از اینکه از قبر دور شدند هارون دوباره سگها را به سمت آنها رها کرد ولی دوباره همان اتفاق افتاد و حتی برای سومین بار نیز این کار تکرار شد شعیه و سنی این موضوع را نقل می‌کند، مورخ مشهور ابن خلکان سنی نیز آنرا نقل کرده است. هارون تعجب کرد که اینجا چه خبر است، هارون پرسید در این محدود اگر آبادی هست پیدا کنید و پیرمردی از آن را حاضر کنید. لشکریان هارون گشتند و پیرمردی را پیدا کردند و پیرمرد گفت: من با پدرم اینجا می‌آمدیم، پدرم می‌گفت: که من همراه امام صادق (علیه السلام) اینجا می‌آمدم اینجا قبر امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) است. هارون وضو گرفت و نماز خواند بعد هم صندوقی تهیه کرد و اتاقی بر روی آن قبر شریف بنا کرد تا سال ۳۰۰ هجری که مرحوم عضدالدوله دیلمی خودش را به نجف رساند و ساختمان مجللی را در آنجا بنا کرد. [۷۲۹].

[صفحه ۴۵۹]

علی و شکر کتیبه

در جنگ صفین معاویه لشکری بیست و پنج هزار نفری را تدارک دید و در نوع خود در تمام جوانب این مجموعه بیست و پنج هزار نفری را مجهز نمود، با تدارک وسائل و اسلحه و از حیث زره و کلاه خود و کاملترین تمرینات، آنها را جهت نبرد با سپاه امام علی (علیه السلام) آماده نمود تمامی این لشکر از فرق سر تا پا غیر از دو چشم آنها غرق آهن بود، به شکلی که هیچ جائی جهت نفوذ تیر یا شمشیر در آن نباشد و تمامی آنها را سوار بر اسب کرد تا روحیه لشکر علی (علیه السلام) را با هیبت این لشگر در ابتدای نبرد تضعیف نماید این لشگر را کتیبه نامید و راهی میدان کرد. لشکریان حضرت امیر (علیه السلام) وقتی این وضعیت را دیدند جراءت مقابله با آنرا در خود ندیدند چون وضع جبهه مقابل را می‌دیدند چگونه است نه جای شمشیر زدن بود نه راه نفوذ، علی (علیه السلام) از صف لشکریان خود بیرون آمد و لشکر خود را به تذکراتی هشدار داد و آنها را برای نبرد تشجیع نمود آنگاه به آنها فرمود: به شما بگویم این لشکر کتیبه معاویه را در هم خواهم کوبید کسی حق ندارد از جای خود تکان خورد. آنگاه حضرت ذوالفقار را در دست گرفت و حمله کرد حضرت آنچنان جنگید که تمامی لشگر پا به فرار گذاشتند. علی (علیه السلام) به تعقیب آنها پرداخت فراریان آنها خود را به خیمه معاویه رساندند معاویه که منتظر بود این لشگر برود و همه لشکر علی (علیه السلام) را درهم بکوبد و بیاید؛ دید همه شکست خورده با کشته های فراوان برگشته اند. معاویه گفت: ای وای بر شما کی شما را اینطور کرده؟ مگر لشکر علی (علیه السلام) چند برابر شما بود؟ همه گفتند: معاویه ما که لشکر علی (علیه السلام) را ندیدیم ولی ما هر وقت نگاه می‌کردیم می‌دیدم علی (علیه السلام) پشت سرماست و با ذوالفقار حمله می‌کند. همین قدر بدان که هر که کشته شده به شمشیر علی (علیه السلام) کشته شده و هر که نیزه خورده به نیزه علی (علیه السلام) است، هر که تیر خورده، به تیر علی (علیه السلام) است او گفت: علی (علیه السلام) که تیر ندارد گفتند و الله ما نمی‌دانیم چه شده ولی می‌دیدیم که علی (علیه السلام) گاهی با تیر حمله می‌کرد گاهی با نیزه و گاهی با شمشیر و گاهی هم از پشت سر. [۷۳۰].

[صفحه ۴۶۰]

توجیه در جنگ جمل

در جریان جنگ جمل بعضی به بهانه اینکه این جنگ یک نوع برادر کشی و مسلمان کشی است از دفاع می‌کشیدند و بعضی از مقدس نماهای چند آتشه صریحا امام بر حق، حضرت علی (علیه السلام) را از اینکه با آشوبگران جمل می‌جنگد مورد انتقاد قرار می‌دادند. امام علی (علیه السلام) آشکارا سپاه جمل را لعنت کرد، یکی از مقدس مآبها به علی (علیه السلام) گفت: مؤ منین آنها را از لعن خود استثناء کن!

حضرت علی (علیه السلام) قاطعانه به او فرمود: ویلک ما کان فیهم مؤ من [۷۳۱] وای بر تو کسی در میان آنها مؤ من نیست.
و در جنگ صفین نیز بعضی با توجیه و حربه مسلمان کشی جایز نیست از یاری علی (علیه السلام) دست کشیدند.

توجیه گر؛ مکار و پاسخ امام علی

در جریان جنگ صفین که بین سپاه امام علی (علیه السلام) و سپاه معاویه در گرفت و هجده ماه طول کشید عمار یاسر صحابی بزرگ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم جزء سپاه امیرمؤ منان علی (علیه السلام) بود. مسلمانان همه می‌دانستند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به عمار فرمود: تقتلک الفئة الباغیة؛ گروه ستمگر و متجاوز تو را می کشند.
عمار در جنگ صفین به شهادت رسید و برای آنان که در شک و تردید بودند ثابت شد که معاویه و پیروانش جمعیت ستمگر و یاغی را تشکیل می‌دهند زیرا آنها عمار یاسر را کشتند، معاویه به غلط اندازی و توجیه گری پرداخت و اعلام کرد که علی (علیه السلام) عمار یاسر را کشته است زیرا علی (علیه السلام) او را به میدان جنگ فرستاده و سبب کشتن او شده است و با این توجیه گری گروهی را فریب داد و اغفال کرد وقتی که علی (علیه السلام) از این توطئه با خبر شد در پاسخ به این غلط اندازی فرمود: اگر سخن معاویه درست باشد پس حضرت حمزه را رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کشته است زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را به میدان فرستاد. عبدالله پسر عمر و عاص همین پاسخ علی (علیه السلام) را به معاویه گفت: معاویه به قدری خشمگین گردید که به عمر و عاص گفت: فرزند احمق خود را از این مجلس بیرون کن. [۷۳۲].
[صفحه ۴۶۱]

نامه معاویه به علی

معاویهٔ بن ابوسفیان در عصر خلافت حضرت علی (علیه السلام) پس از بروز جنگ صفین برای آن حضرت نامه ای نوشت که در ضمن آن نامه چهار مطلب زیرا را مطرح کرده بود:
۱- اینکه سرزمین شام را به من واگذار کن تا رهبری آن را خودم به عهده بگیرم.
۲- ادامه جنگ (صفین) موجب خونریزی زیاد و موجب نابودی عرب خواهد شد، آن را متوقف کن.
۳- ما هر دو طرف در مورد جنگ برابر هستیم و هر دو طرف مسلمانند و شخصیتهای اسلامی در هر دو سو وجود دارند.
۴- ما هر دو از فرزندان عبد مناف (جد سوم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم) هستیم و بر یکدیگر برتری نداریم. بنابراین هنوز جای آن هست که از گذشته پشیمان شویم و آینده خود را اصلاح نماییم. امام علی (علیه السلام) در پاسخ به معاویه، تک تک موارد سخن او را جواب داد و آن این بود که فرمود:
۱- اینکه خواسته ای سرزمین شام را به تو واگذارم، آگاه باش من چیزی را که دیروز از تو منع کردم امروز به تو نخواهم بخشید (حکومت الهی امروز و دیروز ندارد).
۲- اینکه نوشته ای جنگ موجب نابودی عرب می‌شود، بدان که اگر آن کس که در جنگ کشته شده طرفدار حق است جایگاهش بهشت می‌باشد و اگر طرفدار باطل است در آتش خواهد بود.
۳- اینکه ادعا کردی در جنگ و جنگاوران من و تو جایگاهی مساوی داریم، چنین نیست زیرا تو در شک به درجه من در یقین نرسیده ای و اهل شام حریصتر از اهل عراق به آخرت نیستند.
[صفحه ۴۶۲]
۴- اما اینکه گفته ای ما همه از فرزندان عبد مناف هستیم، آری چنین است ولی امیه جد تو مانند برادرش هاشم جد من نیست و

حرب جد تو مانند عبدالمطلب جد من نیست و ابوسفیان پدر تو مانند ابوطالب پدر من نیست و هرگز مهاجران مانند اسیران (کفار در فتح مکه) که آزاد شده رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هستند، و فرزندان صحیح النسب همانند منسوب به پدر نیستند و حق پرست همانند باطل پرست و مؤ من همانند مفسد نخواهد بود ... وانگهی افتخار و برتری مقام نبوت در اختیار ماست که با آن عزیزان را ذلیل و ذلیلان را ارجمند ساختیم [... ۷۳۳].

علی و یتیمان

حبیب بن ابی ثابت می گوید: روزی مقداری عسل به بیت المال آوردند حضرت علی (علیه السلام) دستور داد یتیمان را حاضر کردند موقعی که عسل را بین نیازمندان تقسیم می‌فرمود: خود شخصا به دهان یتیمان عسل می گذارد. بعضی گفتند: ای امیرمؤ منان این عمل برای چیست؟ حضرت فرمود: امام پدر یتیمان است. عسل به دهان یتیم می گذارم و به جای پدران از دست رفته آنها، عطوفت پدری می کنم. [۷۳۴].

(نقل شده پیر مردان عصر علی (علیه السلام) وقتی این گونه عواطف امام گونه، را از آن حضرت مشاهده می کردند به حسرت می گفتند: ای کاش ما نیز بچه یتیمی بودیم تا حضرت با دستان مبارک خود عسل در دهان ما نیز می گذاشت).

پیامبر از ناکثین و قاسطین و مارقین می‌گوید

امیرالمؤ منین (علیه السلام) می‌فرماید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: ای علی (علیه السلام) به زودی با عهد شکنان، گمراهان و خارج شدگان از دین جنگ خواهی کرد. عرض کردم یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ناکثین (پیمان شکنان) کیانند؟ فرمود: طلحه و زبیر و (عایشه) که در حجاز با تو بیعت می کنند و در عراق پیمان می‌شکنند و هر گاه این کار را کردند با آن ها

[صفحه ۴۶۳]

جنگ کن. زیرا در قتال و جهاد با آنها پاکیزگی برای اهل زمین است. عرض کردم یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قاسطین (گمراهان) کیانند؟ فرمود: معاویه و یارانش، عرض کردم: آنها که از دین بیرون می‌روند (مارقین) کیایند؟ فرمود: یاران ذی الثدیه [۷۳۵] (پستاندار) و آنها هستند که از دین بیرون می‌روند همانطور که تیر از کمان خارج می‌شود پس آنها را بکش چون در کشتار آنان گشایش و فرج برای اهل زمین و عذابی فوری بر آنها و ذخیره ای (ثوابی) برای تو در قیامت در نزد خداست ... یا علی (علیه السلام) تو پیمان مرا رعایت کرده و بر طریقه من کارزار می کنی و امت من با تو مخالفت خواهند کرد. [۷۳۶].

خبر از شهادت میثم

میثم تمار پیش از شهادت خود به توسط علی (علیه السلام) از آن باخبر بوده و آن را از مولایش علی (علیه السلام) شنیده بود. امام (علیه السلام) به میثم تمار گفت: چه خواهی کرد آن روزی که فرزند ناپاک بنی امیه – عبیدالله زیاد – از تو بخواهد که از من تبری و بیزاری بجویی؟ میثم گفت: نه به خدا سوگند هرگز چنین نخواهم کرد، امام فرمود: در غیر اینصورت به دارت آویخته و تو را می کشند. میثم گفت: صبر و بردباری خواهم کرد این در راه خدا چیزی نیست. علی (علیه السلام) به او فرمود: ای میثم تو بعدها با این درخت ماجراها خواهی داشت ... ای میثم این درخت خرما را به چهار قسمت تقسیم می کنند و تو را از قسمت چهارم آن به دار می‌آویزند، از این رو میثم خیلی وقتها پیش آن درخت می‌آمد و در کنارش د نماز می‌خواند و می گفت: مبارکت باد ای نخل؛ مرا برای تو آفریده اند و تو برای من روییده ای و همواره به آن نخل نگاه می کرد روزی که ابن زیاد حاکم کوفه شد هنگام ورود

به کوفه پرچمش به شاخه ای از آن درخت نخل گیر کرد و پاره شد ابن زیاد از این پیش آمد فال بد زد و دستور داد آن را بریدند آنگاه نجاری آن را خرید و به چهار قسمت در آورد، میثم به فرزندش صالح گفت: نام من و پدرم را بر چوب آن نخل حک کن صالح می گوید: نام پدرم را آن روز بر آن چوب نوشتم وقتی ابن زیاد پدرم را به دار آویخت پس از چند روز چوبه دار را دیدم همان قسمتی از آن نخل بود که نام پدرم را بر آن نوشته بودم. [۷۳۷].

[صفحه ۴۶۴]

علی و راهب

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) با لشکرش به سوی صفین حرکت کرد در بین راه آب آنها تمام شد و همه تشنه ماندند و هر چه جستجو کردند آبی نیافتند! به دستور حضرت مقداری از جاده خارج شدند و در وسط بیابان دیر (عبادتگاهی) دیدند از راهب طلب آب کردند راهب گفت: از اینجا تا نزدیکترین چاه آب دو فرسخ فاصله است و گاهی برای من آب می‌آوردند و من آبم را برای خودم جیره بندی می کنم و گرنه از شدت تشنگی می‌میرم. حضرت فرمود: شنیدید که راهب چه می گوید: عرض کردند: آیا می‌فرمائی که به آنجا که راهب می گوید برویم؟ حضرت فرمود: نیازی به پیمودن این مسیر طولانی نیست. پس حضرت سر شتر خود را به سوی قبله گردانید و محلی را که در نزدیکی دیر بود نشان داد و فرمود آنجا را حفر کنند زمین را کندند و خاکها را کناری ریختند تا به سنگ بسیار بزرگی رسیدند، عرض کردند: یا علی (علیه السلام) اینجا سنگی است که وسائل ما (مثل کلنگ) در آن اثر نمی کند حضرت فرمود: زیرا این سنگ آب است جدیت کنید تا آن را بردارید اصحاب جمع شدند و تلاش کردند امام نتوانستند آن سنگ را حرکت بدهند حضرت علی (علیه السلام) که ناتوانی اصحاب خود را دید، نزد آنها آمد و انگشتانش د را از گوشه سنگ به زیر آن برد و با یک حرکت آن را تکان داد و از جای بر کند و به محلی بسیار دور پرتاب کرد. آنگاه آب بسیاری پدیدار شد، لشکریان آمدند و از آن آب که بسیار گوارا و سرد بود نوشیدند و به دستور حضرت مقدار زیادی آب برای خود برداشتند آنگاه حضرت آن سنگ را برداشت و سر جای خود گذاشت و دستور داد خاک‌ها را بر آن ریخته و اثر آن را محو کنند، راهب در بالای دیر این منظره را دید، آنگاه نزد علی (علیه السلام) رسید و

[صفحه ۴۶۵]

عرض کرد آیا تو پیامبر خدا هستی؟ حضرت فرمود: نه. پرسید آیا ملائکه هستی؟ فرمود: نه پرسید تو کیستی؟ فرمود: من جانشین پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم هستم. راهب گفت: دستت را بده تا با تو بیعت کنم و مسلمان شوم حضرت دستش را داد و او نیز با شهادت به توحید و نبوت و امامت علی (علیه السلام) مسلمان شد. حضرت از او پرسید چه چیزی باعث شد که تو اسلام بیاوری؟ عرض د کرد: یا علی (علیه السلام) این دیر اینجا بنا شد تا کسی که این سنگ را از جای خود بر می‌دارد شناخته شود قبل از من علما و راهبهای زیادی در اینجا ساکن شدند تا تو را بشناسند ولی موفق نشدند و خدا این نعمت را به من مرحمت نمود زیرا ما در کتاب خود خوانده ایم و از علماء خود نیز شنیده ایم که از محل این سنگ هیچ کس جز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و یا جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خبر ندارد و تا او نیاید محل او آشکار نمی‌شود و کسی قدرت کندن آن را ندارد جز همان نبی یا وصی او و چون من این را در شما دیدم مسلمان شدم. حضرت وقتی این سخن را شنید آنقدر گریه کرد که صورت و ریش او از اشک چشمش تر شد و فرمود: بشنوید این برادر مسلمان شما چه می گوید، راهب یکبار دیگر جریان را گفت و همه اصحاب شکر خدا را بجای آوردند که از یاران علی (علیه السلام) هستند، سپس لشکر حرکت کرد و راهب هم با آنها همراه شد و در جنگ با اهل شام آن راهب کشته شد و حضرت بر او نماز خواند و او را به خاک سپرد و بسیار برای او استغفار کرد. [۷۳۸].

دنیا برای اهل تقوا

جابربن عبدالله انصاری می‌گوید: ما در بصره به همراه امیرالمؤ منین (علیه السلام) بودیم چون آن حضرت از جنگ با مخالفان خود آسوده شد در پایان شبی به ما سرکشی کرد و فرمود: در چه چیزی گفتگو می‌کنید؟ عرض کردم: یا علی (علیه السلام) در نگوهش از دنیا حضرت فرمود: ای جابر دنیا را برای چه نکوهش می‌کنید؟ آنگاه حمد الهی و ستایش د خداوند را کرد و فرمود: اما بعد؛ چه چیزی در نهاد مردم است که دنیا را نکوهش می‌کنند؟.. دنیا برای کسی که آنرا دست بفهمد خانه راستی است و مسکن تندرستی و محل ثروت.

[صفحه ۴۶۶]

مسجد پیغمران خداست و فرودگاه وحی حضرت حق است و نمازگاه فرشته هایش.

...ای جابر کیست که دنیا را نکوهش کند؟ با اینکه به فرزندان خود اعلام کرده و فریاد کشیده که رفتنی است و خود را به نابودی وصف کرده است ... مردمی بد کار، هنگام پشیمانی آنرا به باد مذمت می‌گیرند ... بس د است ای جابر! با من بیا با او رفتن، تا بر گورستان رسیدیم و فرمود: (اشاره به قبور) ای خاک نشینان، ای آوارگان، امام خانه‌ها شما را مسکن ساختند و میراثها را قسمت کردند و همسرهایتان به شوهر رفتند! اینست خبری که ما داریم، شما چه خبر دارید؟ سپس لختی دم بست و باز سر برداشت و فرمود: سوگند به آنکه آسمان را برداشت تا بلندی گرفت و زمین را بگسترد تا پهناور شد اگر به این مردگان اجازه سخن می‌دادند می‌گفتند: ما بهترین توشه بعد از مرگ را تقوا یافتیم. سپس فرمود: ای جابر برگرد. [۷۳۹].

فاصله حق و باطل چقدر است..

معاویه مرد ناشناسی را خدمت حضرت علی (علیه السلام) فرستاد تا سوالاتی که پادشاه روم از او پرسیده بود و از آن حضرت سؤ ال کند، آن مرد چون به کوفه آمد با حضرت صحبت کرد و حضرت فهمید که او فرستاده معاویه است. آنگاه فرمود: خدازاده هند جگرخوار را بکشد که چه اندازه خود و همراهانش گمراهند خدا او را بکشد ... بعد فرمود: حسن و حسین علیهم السلام و محمد را نزد من بیاورید آنها آمدند آنگاه حضرت به مرد شامی گفت: ای برادر شامی این دو فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هستند و این فرزند من است از هر کدام می‌خواهی مسائل خود را بپرس. آن شامی گفت: از این (یعنی حسن (علیه السلام)) سؤ ال می‌کنم و سؤ ال کرد:

۱- میان حق و باطل چقدر فاصله است؟

۲- میان آسمان و زمین چقدر فاصله است؟

۳- میان مشرق و مغرب چقدر فاصله است؟ این لکه بی نوری که در ماه است چیست؟

[صفحه ۴۶۷]

۴- قوس و قزح چیست؟

۵- کهکشان چیست؟

۶- نخستین آبی که بر روی زمین جاری شد کدام است؟

۷- نخستین چیزی که روی زمین به جنبش در آمد چیست؟

۸- آن چشمه که ارواح مؤ منان و مشرکان بدان ماءوی دارند کدام است؟

۹- مؤ نث چیست؟

۱۰- آن ده چیزی که هر کدام از دیگری سخت تر است چیست؟

امام حسن (علیه السلام) در پاسخ وی فرمود: ای برادر شامی، میان حق و باطل چهار انگشت فاصله است آنچه به چشم خود دیدی حق است و با گوش خود بیهوده و باطل بسیار می‌شنوی و اما میان آسمان و زمین به اندازه دعا و آه ستمدیده و مد بصر فاصله است ...

میان مشرق و مغرب یک روز حرکت خورشید است، خورشید را هنگام طلوع و غروب ببین در می‌یابی، و اما این کهکشان همان شکافهای آسمان است که محل نزول آب سیل آسای طوفان نوح بوده اند و اما قوس و قزح آنکه نباید قزح بگویی زیرا قزح شیطانست ولی آ

ن قوس الله است و امان از غرق شدن است و اما لکه سیاه روی ماه بدرستی که نور ماه مانند نور آفتاب بوده ولی خداوند آنرا محو و تاریک کرده چنانچه در قرآنش [۷۴۰] فرمود: آیت شب را محو کردیم و آیت روز را روشن ساختیم و اما نخستین چیزی که روی زمین روان شد وادی دلس بود (یعنی وادی ظلمت) و اول چیزی که روی زمین جنبید درخت خرما بود.

و اما چشمه ای که ارواح مؤ منان در آن جمع هستند چشمه ای است بنام سلمی و اما آن چشمه ایکه ارواح کفار در آن جمع اند چشمه ایست بنام برهوت و اما مونث آن آدمی است که معلوم نیست زن است، یا مرد، لذا باید تا هنگام بلوغ او، در انتظار ماند اگر زن است پستان برآورد و اگر مرد باشد ریش در آورد ... اما آن ده چیزیکه از یکدیگر

[صفحه ۴۶۸]

سخت ترند، آن است که خداوند سنگ را سخت تر آفرید و سخت تر از سنگ آهن است، و سخت تر از آهن آتش است، و سخت تر از آتش آب است، و سخت تر از آب ابر است، و سخت تر از ابر باد است و سخت تر از باد ملک است و سخت تر از ملک، ملک الموت است، و سخت تر از او مرگ است و سخت تر از او فرمان خداوند است [۷۴۱].

باید بسیج عمومی نمود

عصر حکومت و خلافت حضرت علی (علیه السلام) بود سپاه متجاوز معاویه به شهر انبار حمله کرد و به غارت و چپاول گری پرداختند، خبر این حادثه به علی (علیه السلام) رسید، شخصا پیاده و نخلیه (منزلگاهی نزدیک کوفه که میدان رزم بود) آمد (تا برای سرکوبی متجاوزان، اقدام کند) مسلمان خود را به حضور علی (علیه السلام) رساندند و عرض د کردند: ای امیرمؤ منان (علیه السلام)، ما عهده دار سرکوبی متجاوزان خواهیم شد، شما بجای خود بروید. امام علی (علیه السلام) به آنها فرمود: ما تکفونن انفسکم فکیفت تکفوننی غیرکم ... شما قادر نیستید که از عهده مشکلات خودتان برآیید، بنابراین چگونه مشکل دیگران را از من دفع می‌نمایید؟ اگر ملت های قبل، از ستم فرمانروایان خود، شکایت داشتند، من امروز از ستم ملت خودم شکایت دارم، گویی من پیرو و فرمانبر هستم و آنها رهبر و فرمانروا می‌باشند...

در این میان که علی (علیه السلام) ناراحتی خود را نسبت به سستی و سهل انگاری ملت، اعلام داشت، دو نفر از اصحابش به حضور علی (علیه السلام) آمدند و یکی از آنها عرض کرد: من جز اختیار خود و برادرم را ندار،

فرمان بده تا آن را اجرا کنیم.

امام علی (علیه السلام) در پاسخ فرمود: این تقعان مما ارید: (شما در برابر آنچه من می‌خواهم چه کاری می‌توانید انجام دهید؟) [۷۴۲].

یعنی: با یک نفر و دو نفر، کاری ساخته نیست، باید بسیج عمومی نمود و با سپاه مجهز و بسیار برای سرکوبی متجاوزان حرکت کرد.

[صفحه ۴۶۹]

تحمل؛ حمل سخن اهل بیت

صالح یکی از فرزندان میثم تمار نقل کرده است که پدرم گفت: روزی در بازار بودم، اصبغ بن نباته یکی از یاران علی (علیه السلام) نزد من آمد و با حالتی شگفت زده گفت ای وای میثم از امیرالمؤ منین (علیه السلام) سخنی دشوار و عجیب شنیدم. گفتم چه شنیدی؟ گفت: شنیدم که می‌فرمود: حدیث و سخن اهل بیت بسیار سنگین و دشوار است و آن را جز فرشته ای مقرب یا پیامبر صاحب رسالت یا بنده مؤ منی که خداوند دلش را برای ایمان آزموده است، توان تحملش را ندارد و به درک عمق آن نمی‌رسد.

میثم می گوید: فوری برخاسته خدمت علی (علیه السلام) رفتم و از او نسبت به کلامی که از اصبغ شنیده بودم توضیح خواستم حضرت تبسمی کرد و فرمود: بنشین ای میثم! آیا هر صاحب دانشی می‌تواند هر علمی را حمل کن و بار آن را بکشد؟!

خداوند وقتی به فرشتگان گفت: که می‌خواهم در زمین جانشینی قرار دهم فرشتگان گفتند: خدایا آیا کسی را در آن قرار می‌دهی که فساد کند و خون بریزد؟ سپس حضرت به داستان حضرت موسی و خضر و سوراخ کردن کشتی و گشتن آن غلام اشاره کرد، آنگاه فرمود: پیامبر ما صلی الله علیه و آله و سلم در روز غدیر خم دست مرا گرفت و فرمود: خدایا هر که را من مولایش بودم علی (علیه السلام) مولای اوست، ولی جز اندکی که خداوند نگاهشان داشت آیا دیگران این کلام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به دوش کشیدند و فهمیده و عمل کردند؟ پس بشارت باد بر شما که آنچه از گفته پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حمل کردید و به آن متعهد ماندید، خداوند به شما امتیازی بخشید (ای میثم) که به فرشتگان و رسولان نداد. پس بدون ترس و گناه فضیلت ما و کار بزرگ و شاءن والای ما را برای مردم بازگو کنید. [۷۴۳].

اما میثم؛ پس از شهادت حضرت مسلم در کوفه توسط شخصی بنام عریف و به همراه ۱۰۰ نفر از ماءموران مختار توسط ابن زیاد به زندان افتادند و بعدها مختار از زندان آزاد شد ولی میثم به دار آویخته شد [۷۴۴] و در محلی میان نجف اشرف و کوفه مدفن این یار با وفای حضرت علی (علیه السلام) است.

[صفحه ۴۷۰]

سازمان شرطة الخمیس

شرطة الخمیس افرادی بودند که با علی (علیه السلام) شرط و پیوند ناگسستنی برقرار نمودند و با نظام خاصی تا سر حد شهادت در آمادگی کامل برای دفاع از حریم مقدس علی (علیه السلام) به سر می‌بردند و از این رو آنها را خمیس می گفتند که به پنج گروه تقسیم شده بودند:

۱- گروه پیش از جنگ.

۲- گروه مراقب قلب لشگر.

۳- گروه مراقب طرف راست لشگر.

۴- گروه مراقب طرف چپ لشگر.

۵- گروه ذخیره.

این سازمان قبل از خلافت علی (علیه السلام) تحت نظر آن حضرت پی ریزی شد و اعضای مرکزی آن افرادی مانند سلمان و ابوذر و مقداد و عمار و جابربن عبدالله انصاری و ... بودند و در زمان خلافت علی (علیه السلام) به پنج هزار تا شش هزار نفر رسیدند، اینک در این رابطه به داستان زیر توجه کنید:

اصبغ بن نباته از پارسایان وارسته بود سابقه بسیار نیکی در اسلام داشت و در عصر خلافت علی (علیه السلام) سن پیری را می‌گذراند و از افراد جدی و سرشناس سازمان شرطهٔ الخمیس به شمار می‌آمد. از او پرسیدند چرا شما را شرطهٔ الخمیس گویند؟! او در پاسخ گفت: ما در حضور امیرمؤ منان علی (علیه السلام) متعهد شدیم تا خود را در راه او فدا کنیم و آن حضرت فتح و پیروزی را برای ما ضمانت کرد.

ابوالجاورد گوید: به اصبغ گفتم: مقام علی (علیه السلام) در نزد شما چگونه است؟ پاسخ داد: نمی‌دانم منظور چیست؟ ولی همین قدر بدان که شمشیرهای ما همواره همراه ماست، هر کسی را که علی (علیه السلام) اشاره کند که به قتل برسانید، آنکس را خواهیم کشت و آن حضرت به ما فرمود: من با شما (در مقابل جانبازی شما) طلا و نقره را شرط نمی‌کنم و شرط و عهد شما جز کشته شدن در راه حق نیست، در میان بنی اسرائیل، افرادی اینگونه به عهد و پیمان خود وفا کردند، خداوند مقام پیامبری قوم با قریه خودشان را به آنها داد، شما نیز در این پایه از ارزش هستید جز اینکه پیامبر نمی‌باشید. [۷۴۵].

[صفحه ۴۷۱]

میثم تمار صاحب سر امام

میثم فرزند یحیی بود و از صاحبان سر علی (علیه السلام) بود که علم تفسیر قرآن را نزد علی (علیه السلام) فرا گرفته بود و از معارفی که آن حضرت به او یاد داده بود کتابی هم تدوین کرده بود، یک بار امام علی (علیه السلام) به جای میثم در مغازه خرمافروشی وی ایستاد و او را به دنبال کاری فرستاد و تا بازگشت او خود در مغاره ماند، یک مشتری باری خرید خرما به علی (علیه السلام) مراجعه کرد حضرت فرمود: پول را بگذار و خرما را بردار...

وقتی میثم برگشت و از این معامله با خبر شد دید که پولهای آن شخص د تقلبی است و به حضرت قضیه را گفت. علی (علیه السلام) فرمود: او هم خرما را تلخ خواهد یافت، میثم در همین گفتگو با علی (علیه السلام) بود که مشتری خرما را آورد و گفت: این خرماها تلخ است [... ۷۴۶].

میثم همراز شبانه علی

میثم تمار نقل می‌کند شبی از شبها مولایم علی (علیه السلام) مرا با خود به صحرای بیرون کوفه برد تا این که به مسجد جعفی رسید آنگه رو به قبله کرد و چهار رکعت نماز خواند و پس از سلام، نماز و تسبیح، دستهایش را به دعا باز کرد و گفت:

خدایا چگونه بخوانمت؟ در حالی که نافرمانی کرده ام و چگونه نخوانمت؟ که تو را شناخته ام و دلم خانه محبت توست دستی پر گناه و چشمی پر امید به سویت آوردم...

و سپس به سجده رفت و صورت بر خاک نهاده و صد بار گفت: العفو! العفو!

برخاست و از آن سجده بیرون رفت من نیز در پی آن حضرت بودم تا به صحرا رسیدیم آنگاه پیش پای من خطی کشید و فرمود مبادا که از این خط بگذری! ... آنگاه مرا همان جا گذاشت و خود رفت، شبی تاریک بود پیش خود گفتم: مولایم را چرا تنها

[صفحه ۴۷۲]

گذاشتم؟ او دشمنان بسیاری دارد اگر مساءله ای پیش آید پیش خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم چه عذری خواهم داشت؟ هر چند که بر خلاف دستور اوست ولی در پی او خواهم رفت تا ببینم چه می‌شود رفتم و رفتم تا او را بر سر چاهی یافتم که سر در داخل چاه کرده و دیدم با چاه سخن می‌گوید حضور مرا حس کرد و پرسید کیستی؟ عرض کردم میثم. فرمود: مگر به تو دستور ندادم که از آن خط فراتر نیایی؟ عرض کردم: چرا مولای من، لیکن از دشمنان نسبت به شما و جانتان ترسیدم و دلم طاقت نیاورد،

آن گاه پرسید از آنچه گفتم چیزی هم شنیدی؟ گفتم نه مولای من و حضرت اشعاری را خطاب به من به این مضمون خواند: در سینه ام اسراری است که هر گاه فراخنای سینه ام احساس تنگی می کند زمین را با دست کنده و راز خویش را با زمین می گویم [۷۴۷...].

و فی الصدر لبانات

اذا ضاق لها صدری

نکت الارض بالکف

و ابدیت لها سری

قدرت معنوی علی

حسن بن ذکوان فارس گفت: من نزد حضرت علی (علیه السلام) بودم که عده ای نزد آن حضرت آمده و از زیادی بیش از اندازه اب فرات به سبب طغیان به او شکایت کردند و گفتند که مزارع آنها از این زیادی آب آسیب دیده است و از حضرت خواستند تا دعا کند آب کمتر شود حضرت برخاست و به داخل خانه اش رفت و همه مردم منتظر بودند تا اینکه بعد از لحظاتی حضرت، در حالی که لباس و عمامه و عبای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را بر تن و عصای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در دست داشت خارج شد سوار بر اسب شده و حرکت کرد فرزندان او و مردم هم او را همراهی می کردند و من هم با آنها به راه افتادم آن حضرت کنار فرات ایستاد و از اسب پیاده شد سپس دو رکعت نماز مختصری خواند آنکاه چوبی به دست گرفت و با حسن و حسین علیهم السلام روی پل رفت و من هم به همراه آنها رفتم وبقیه مردم

[صفحه ۴۷۳]

ایستاده و نظاره گر بودند، حضرت آن چوب را به آب زد و بلافاصله آب به مقدار یک ذراع پایین رفت. حضرت رو به مردم کرد و فرمود: ایا کافی است؟ گفتند: نه یا امیرالمؤ منین (علیه السلام). حضرت با دیگر با چوب اشاره به آب کرد و به اندازه یک ذراع دیگر آب کم شد تا اینکه یکبار دیگر بر اثر خواهش د مردم همین کار را تکرار کرد و وقتی آب به مقدار سه ذرع کم شد مردم، گفتند بس است (و این اندازه آب بی ضرر است) حضرت سوار مرکب شد و به منزل خود بازگشت. [۷۴۸].

ایثار و جان بازی کمیل

روزی حجاج بن یوسف دستور دستگیری کمیل بن زیاد را صادر کرد. کمیل از آن دستور مطلع شد و فرار کرد و پنهان شد. حجاج دستور داد حقوق طایفه و قبیله کمیل را قطع کردند. وقتی کمیل از آن دستور مطلع شد گفت: من پیر شده و عمرم رو به پایان است و شایسته نیست بخاطر من حقوق دیگران قطع شود پس از مخفی گاه خود خارج شد و به نزد حجاج رفت. حجاج به او گفت دوست داشتم: تو را پیدا کرده و دستگیر می کردم. کمیل گفت: از عمر من چیزی باقی نمانده و هر گونه که می‌خواهی درباره من حکم کن، که حسابرسی در نزد خداوند است و امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) نیز قبلا- به من خبر داده که تو قاتل من هستی. سپس حجاج دستور داد سر کمیل این یار با وفا و صاحب سر علی (علیه السلام) را از بدنش جدا کردند. [۷۴۹].

برخورد با خاطی

روزی شخصی، دست سخن چینی را گرفت و او را نزد حضرت علی (علیه السلام) آورد حضرت پس از ملاقات فرمود: ای مرد ما درباره آنچه که تو گفته ای تحقیق می کنیم اگر راست باشد (و آنچه گفته ای راست باشد) نسبت به تو بدبین خواهیم بود و ترا

دشمن می‌داریم (چرا که ستر عیب مردم کردی) اگر آنچه گفته بودی دروغ بود و حقیقت نداشت تو را تنبیه می کنیم (حد خواهیم زد ...) و اگر میخواهی تو را عفو کنم و از گناهان بگذریم. شخص گناهکار عرض کرد: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) راه سوم را انتخاب می کنم. مرا ببخشید. [۷۵۰].

[صفحه ۴۷۴]

میهمانداری کریم

روزی پدر و پسری که از دوستان و شیعیان امیرالمؤ منین (علیه السلام) بودند نزد آن حضرت آمدند، حضرت برخاست آنها را احترام کرد آنگاه آنها را بالای اتاق خود نشانید و خود جلوی آنها نشست بعد از مدتی دستور داد غذا را آوردند، آنگاه با آنها غذا را میل فرمود. سپس به قنبر فرمود: طشت و آفتابه و دستمال به اتاق بیاور تا میهمانان دستشان را بشویند وقتی وسایل آماده شد حضرت برخاست و آفتابه را گرفت تا بر دست آن مرد بریزد. آن شخص به خاک افتاد و اجازه آن کار را به حضرت نداد و عرض کرد: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) چگونه خداوند مرا ببیند در حالی که تو بر دستم آب می‌ریزی؟ حضرت فرمود: بنشین و دست را بشوی که خداوند می‌بیند که برادر (یعنی علی (علیه السلام)) فضیلت و برتری بر تو ندارد و می‌خواهد تو را خدمتگذاری کند تا در بهشت پاداش د ده برابری بگیرد. آن مرد نشست و حضرت فرمود: تو را (به حق بزرگ من که آن را شناخته ای) قسم می‌خورم که کاملا- دستت را بشویی و گمان کن که قنبر آب بر دستت می‌ریزد. آن شخص اطاعت کرد و امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) آب را ریخت تا او دستهایش را بشوید، آنگاه علی (علیه السلام) آفتابه را به فرزندش محمد حنفیه داد و فرمود: پسرم اگر فرزند این مرد به تنهایی نزد من آمده بود خودم آب بر دستش می‌ریختم اما خداوند اجازه نداده که بین پدر و پسری که در یک مجلس هستند به تساوی برخورد شود لذا من بر دست پدر او آب ریختم و تو بر دست پسر او؛ محمد برخاست و آب بر دست آن جوان ریخت تا او نیز دستهایش را بشوید ... امام حسن (علیه السلام) فرمود: کسی که از رفتار علی (علیه السلام) پیروی کند شیعه واقعی اوست. [۷۵۱].

[صفحه ۴۷۵]

دادرسی علی

وقتی علی (علیه السلام) وارد کوفه شد مردم برگرد او جمع شدند، در بین آن مردم جوانی بود از شیعیان آن حضرت که در جنگهای آن حضرت نیز شرکت کرده و در رکاب او می‌جنگید، روزی آن جوان با زنی ازدواج کرد. صبح روز بعد حضرت علی (علیه السلام) در مسجد نماز صبح را به جا آورد، سپس به یکی از اصحاب فرمود: به فلان محله می‌روی در آنجا مسجدی می‌بینی در کنار آن مسجد خانه ای است که صدای مشاجره زن و مردی را می‌شنوی آن زن و مرد را نزد من بیاور. آن شخص رفت و آن دو نفر را نزد حضرت آورد. علی (علیه السلام) فرمود: چرا از دیشب تا حال در مشاجره و نزاع هستید؟ جوان گفت: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) من این زن را به عقد خود در آوردم اما چون نزد او رفتم حالت تنفری در خود نسبت به او احساس کردم و نزدیک او نشدم و اگر قدرت داشتم شبانه او را از خانه بیرون می کردم. لذا به نزاع و مشاجره مشغول بودیم، تا اینکه فرستاده شما نزد ما آمد. حضرت به حاضرین در آن مجلس فرمود: بعضی از حرفها را نباید همه کس بشنوند (یعنی، شما از مجلس خارج شوید) همه برخاستند و مجلس را ترک کردند و فقط آن زن و مرد نزد حضرت باقی ماندند. حضرت علی (علیه السلام) به آن زن فرمود: آیا این جوان را می‌شناسی؟ زن گفت: نه. حضرت فرمود: اگر من حال و گذشته او را برایت بگویم و او را بشناسی انکار حقیقت نمی کنی؟ زن گفت: نه. حضرت فرمود: آیا تو فلانی دختر فلان شخص نیستی؟ زن گفت: آری. حضرت فرمود: آیا پسر عمویی

نـداشتی که هر دو عاشق یکدیگر بودید. گفت: آری. فرمود: آیا پدرت از ازدواج شـما ممانعت نکرد و او را از همسایگی خود دور نکرد تا شـما با یکـدیگر تماسـی نداشـته باشـید؟ زن گفت: همین طور است. فرمود: آیا به یادداری که یک شب برای قضاء حاجت خـارج شـدی و پسـر عمویت تو را غـافلگیر کرد و بـا تو نزدیکی کرد و تو حامله شـدی و جریان را از پـدرت پنهان کردی و تنها به مادرت خبر دادی؟ و چون زمان وضع حمل تو فرا رسید مادرت تو را به بیرون خانه برد و بچه ات را به دنیا آوردی و او را در پارچه ای پیچیدی و پشت دیوار گذاشتی و لحظاتی بعد سگی به آنجا آمد و تو ترسیدی که بچه ات را بخورد، سنگی برداشتی و به

[صفحه ۴۷۶]

سوی سگ انداختی اما سـنگ به سـر بچه خورد و سـرش شـکست و تو و مادر نزد او آمدید و مادرت سـر او را با پارچه ای بست و بچه را گذاشتیـد و رفتیـد ... زن سـاکت شـد. حضـرت فرمود: تو را به خـدا سوگنـد می‌دهم که حق را بگویی زن فرمـایش امـام را تاءکیید کرد و گفت: یا علی (علیه السـلام) غیر از من و مادرم هیچ کس از این جریان اطلاع نداشت. حضرت فرمود: خداوند مرا از آن واقعه با خبر کرد. حضـرت بعد فرمود: صبح آن روز عده ای آمده و آن بچه را برداشـتند و او را بزرگ کردند و او را با خود به کوفه آوردند و تو را به عقد او در آوردند در حالی که او پسر تو بود.

سپس حضـرت به آن جوان فرمود: سـرت را نشان بده چون جوان سـر خود را برهنه کرد اثر شکسـتگی در سر او دیده شد. حضرت فرمود: این جوان همان پسـر تو می‌باشـد و خدا او را از عمل حرام بازداشت برو و با فرزندت زندگی کن که ازدواج بین شـما وجود ندارد. [۷۵۲].

نقش مهر امامت

زنی بنام حبابه والبیه می‌گوید: در لشکرگاه حضرت علی (علیه السلام) رفتم و نزد آن حضرت رسیدیم و عرض کردم: یا علی (علیه السلام) چه دلیلی بر امامت شما وجود دارد.

حضـرت (پاسـخی در حد فهم او داد) به سنگ کوچکی اشاره کرد و فرمود: آن ریگ را به من بده، من نیز سنگ ریزه را برداشته و به آن حضـرت دادم و او مهر خود را بر آن سنگ گذاشت و آنچه در مهر بود روی سنگ نقش بست! آنگاه فرمود: هر کس ادعای امامت کرد و توانست چنین کاری بکنـد راست می‌گویـد و امام واقعی است و بایـد از او اطاعت کنی او می‌گویـد: بعـد از شـهادت حضـرت علی (علیه السـلام) به محضـر امام حسن (علیه السـلام) رسـیدم و دیدم مردم از او سؤ الاتی می‌کنند تا آن حضـرت مرا دید فرمود: ای حبابه، آنچه همراه داری به من بـده! من آن سـنگ ریزه را به او دادم و همان کار را که پدرش کرده بود انجام داد و مهر خود را بر آن سنگ زد و من اثر آن را در سنگ دیدم. پس از شهید شدن

[صفحه ۴۷۷]

امام حسن (علیه السـلام) در مسـجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و سلم به محضر امام حسین (علیه السلام) رسیدم او قبل از آنکه من صـحبتی بکنم فرمود: آیا دلیل بر امامت من نیز می‌خواهی؟ عرض کردم: آری. حضرت فرمود: آن ریگ و سنگ را بده به من؛ آنرا به آن حضـرت دادم و نقش مهر خود را بر آن سـنگ زد و من دیدم بعد از شـهادت امام حسین (علیه السلام) در حالی که یکصـد و سـیزده سال از عمرم می‌گـذشت و فرسوده و لرزان بودم نزد امام زین العابدین (علیه السـلام) رفتم و از پیری و رنجوری و عدم قدرت بر عبادت و رکوع و سجود خود شکایت کردم. آن حضرت با دست خود اشاره کرد و من جوان شدم ...! سپس فرمود: آنچه را همراه داری به من بده؛ من نیز سـنگ خود را به او دادم آنگاه او مهر خود را بر آن زد و اثر آن در سـنگ نقش بست و بعد از آن حضـرت به محضـر امام باقر (علیه السـلام) و امام صادق (علیه السـلام)، و امام موسـی بن جعفر (علیه السلام) و امام رضا (علیه السلام) رسیدم و اثر مهر همه را بر آن سنگ دیدم.

محمد بن هشام می‌گوید: بعد از آنگه حبابه به محضر امام رضا (علیه السلام) رسید صلی الله علیه و آله و سلم ماه زندگی کرد و از دنیا رفت. [۷۵۳].

شجاعت عبیدالله بن عباس

بسر بن ارطاۀ یکی از دژخیمان خون آشام معاویه بود، که به دستور او، به شهرها و روستاها رفت و به قتل و غارت مردم پرداخت، تا مردم را از پیروی حکومت علی (علیه السلام) باز دارد و بسوی معاویه متوجه سازد (و سرانجام علی (علیه السلام) او را نفرین کرد و او در اواخر عمر، دیوانه شد و با حال بسیار بد، از دنیا رفت) بسر، با سپاه خود به یمن رفت، در آن هنگام یمن در قلمرو حکومت علی (علیه السلام) بود عبیدالله بن عباس، فرماندار علی (علیه السلام) در آنجا بود، عبیدالله خود را پنهان ساخت و از یمن بیرون آمد. بسر وارد منزل عبیدالله شد و دو کودک او را سربرید که سخنان جانسوز مادر او در اشعاری در تاریخ ثبت شده است. پس از جریان صلح امام حسن (علیه السلام) روزی تصادفا عبیدالله و بسر بن ارطاۀ نزد معاویه بودند، عبیدالله بن عباس فرصت را غنیمت شمرد و به معاویه گفت: آیا تو این مرد لعین و پست

[صفحه ۴۷۸]

(اشاره به بسر) را دستور دادی فرزندان مرا بکشد؟ معاویه گفت: نه. بسر خشمگین شده و شمشیرش را بزمین کوبید و گفت: ای معاویه! شمشیرت را بگیر، تو آن را به من دادی و دستور دادی مردم را بکشم، من آنچه را تو می‌خواستی انجام دادم. معاویه گفت: تو مرد ضعیفی هستی. شمشیرت را جلو کسی انداختی که دیروز فرزندانش را کشته ای.

عبیدالله گفت: ای معاویه تو خیال می‌کنی که من بسر را به جای یکی از فرزندان خواهم کشت، او پست تر و حقیرتر از این است، من اگر بخواهم خونبهای فرزندانم را بگیرم می‌بایست، یزید و عبیدالله فرزندان تو را به قتل رسانم. [۷۵۴].

علی در کربلا

روزی علی (علیه السلام) با لشکریان خود از بیابان کربلا- عبور می‌کرد لحظه ای ایستاد و نگاهی به راست و چپ انداخت و در حالیکه گریه می‌کرد، گفت: به خدا سوگند اینجا محل جنگ کردن و کشته شدن آنها می‌باشد. عده ای پرسیدند: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) اینجا چه جایی است؟ حضرت فرمود: اینجا کربلا می‌باشد و افرادی در اینجا کشته می‌شوند که بدون حساب وارد بهشت خواهند شد این را بگفت و حرکت کرد و آن روز مردم معنای فرمایش آن حضرت را نفهمیدند. [۷۵۵].

علی و جاسوس معاویه

شخصی را که متهم به جاسوسی برای معاویه بود نزد حضرت علی (علیه السلام) آوردند نام او عیزار بود اما او پیوسته جاسوسی خود را انکار می‌کرد و خود را تبرئه می‌نمود. حضرت به او فرمود: آیا قسم می‌خوری که جاسوسی نکرده ای؟ گفت: آری و سوگند خورد. حضرت فرمود: اگر دروغ گفته باشی خدا چشمان تو را کور میکند و چون روز جمعه فرا رسید چشمان آن جاسوس نابینا شده بود. [۷۵۶].

[صفحه ۴۷۹]

معاویه و پیشگویی علی

وقتی که معاویه به حکومت رسید روزی به اهل مجلس خود گفت: چگونه می‌توانیم آینده خود را پیش بینی کنیم؟ آن‌ها گفتند ما

راهی برای آن نمی‌شناسیم معاویه گفت: من آن را از علم علی (علیه السلام) به دست می‌آورم زیرا او هر چه می‌گوید راست است و باطل نیست. پس سه نفر را احضار کرد و به آنها گفت: هر سه به کوفه بروید و یکی پس از دیگری وارد شهر شوید و خبر مرگ مرا به مردم برسانید ولی توجه داشته باشید که هر سه یک سخن بگویید و در علت و روز مرگ و محل قبر من اختلاف نداشته باشید و توجه کنید که علی (علیه السلام) چه می‌گوید. آنها رفتند اولی وارد کوفه شد مردم پرسیدند از کجا می‌آیی؟ گفت: از شام. گفتند: چه خبر داری؟ گفت: معاویه مرد! مردم این خبر را به علی (علیه السلام) رساندند ولی آن حضرت اعتنایی به این خبر نکرد. دومی و سومی هم وارد شده و همان خبر را دادند و مردم نیز حضرت علی (علیه السلام) را از آن خبرها مطلع کردند و در مرتبه سوم که نزد آن حضرت آمدند گفتند: خبر صحیح است زیرا هر سه نفر که در سه روز وارد کوفه شده اند این خبر را بدون هیچ گونه اختلافی بیان کرده اند. حضرت علی (علیه السلام) وقتی اصرار مردم بر صحت خبر را شنید فرمود: او نمرده و نمی‌میرد مگر محاسن من با خون سرم سرخ شود و معاویه با حکومت، بازی خواهد کرد سپس آن سه نفر این خبر را برای معاویه بردند. [۷۵۷].

گروههای مردم

کمیل بن زیاد می‌گوید: علی (علیه السلام) نزد من آمد و دست مرا گرفت و مرا با خود به صحرا برد چون به صحرا رسیدیم بر زمین نشست و من هم نشستم سر بلند کرده و متوجه من شد و فرمود: ای کمیل! آنچه به تو می‌گویم بخاطر بسپار، مردم سه دسته اند: ۱- دانشمند الهی. ۲- دانشجویی که در راه رستگاری قدم بر می‌دارد. ۳- افراد ناکس و پست که بدنبال هر آوازی می‌روند و مانند پشه های ریز از هر طرف که باد بوزد به آن سو می‌روند...

[صفحه ۴۸۰]

ای کمیل! دانش از ثروت بهتر است چرا که دانش نگهبان تو است ولی ثروت را باید تو نگهبان باشی. ثروت را هر چه خرج کنی کمتر گردد ولی دنش هر چه بیشتر خرج شود افزوده تر شود. ای کمیل! آنان که ثروتمندند و زنده، مردگانی هستند بصورت زنده، ولی دانشمندان تا پایان روزگار پاینده اند ... آه که اینجا (اشاره به سینه) آکنده از دانش است. کاش د شاگردانی که بتوانند این بار را بکشند بدست می‌آوردم [... ۷۵۸].

وصیتی از امام علی

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در وصیتی به فرزند خود محمد حنفیه فرمود: ای پسر، از خودبینی و بد خلقی و کم صبری دوری کن، که اگر این سه خصلت را داشته باشی هیچ رفیقی با تو مدارا و دوستی نخواهد کرد و همواره مردم از تو کناره خواهند گرفت خود را به اظهار دوستی وادار کن و بر زحمات خود، خویشتن را شکیبا ساز ... و از دست دادن دین و آبروی خود درباره هر کس که باشد بخل بورز که دین و دنیایت سالم تر خواهد بود. [۷۵۹].

دستگیری قاتل علی

عبدالرحمن بن ملجم لعنة الله، از باقیمانده های خوارج نهروان بود، او که از کوفه فرار کرده بود، طبق توطئه ای که با همدستان خود، در مکه، طرح آن را به عهده گرفته بود مخفیانه به کوفه آمد، و سرانجام صبح شب نوزدهم ماه رمضان چهلم هجرت ضربت خود را بر فرق مقدس علی (علیه السلام) وارد ساخت (که علی (علیه السلام) بستری شد و شب ۲۱ همان سال به شهادت رسید) ابن ملجم لعنة الله پس از ضربت زدن پا به فرار گذاشت، یکی از مسلمانان که از قبیله همدان بود و ابوذر نام داشت، او را دنبال کرد، به

او رسید سپس لباس ابن ملجم را که در دست داشت، بر سر او انداخت، و آنگاه او را به زمین زد و

[صفحه ۴۸۱]

شمشیرش را از دستش گرفت، و او را نزد امیرمؤ منان علی (علیه السلام) آورد. وقتی که چشم علی (علیه السلام) به ابن ملجم لعنهٔ الله افتاد، فرمود: النفس بالنفس (این جمله در آیه ۴۵ سوره مائده آمده و منظور قصاص قتل است که قاتل باید به قتل برسد). سپس فرمودند: اگر من از دنیا رفتم، همانگونه که او مرا کشت، او را به قتل برسانید، و اگر از این ضربت، سالم ماندم، راءی خود را خواهم داد. ابن ملجم لعنهٔ الله (این خبیث ناپاک) گفت: سوگند به خدا، من این شمشیر را به هزار دینار خریده ام و با هزار درهم زهر، آنرا مسموم نموده ام، در این صورت اگر این شمشیر به من خیانت کند (یعنی باعث قتل نشود) نفرین بر آن باد.

مردم او را از کنار بستر علی (علیه السلام) دور کردند و از شدت ناراحتی نسبت به او با دندانهای خود، گوشت بدن او را بریده بریده می‌کردند و می‌گفتند: ای دشمن خدا، این چه کاری بود که کردی؟ تو امت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را به عزا نشاندی تو بهترین انسانها را کشتی.

او خاموش بود، سخنی نمی‌گفت: او را بزندان افکندند. سپس مردم به حضور امیرمؤ منان (علیه السلام) آمده و با احساسات پر شور عرض د کردند: ما گوش بفرمان شما هستیم، هر گونه فرمان دهی، همان را در مورد این دشمن خدا (ابن ملجم) اجرا می‌کنیم، چرا که او باعث هلاکت امت و تباهی دین شده است.

علی (علیه السلام) فرمود: اگر زنده ماندم، راءی خود را خواهم گفت، و اگر از دنیا رفتم با او همانگونه رفتار کنید که با قاتل پیامبر، رفتار می‌شود. نخست او را بکشید، سپس بدنش را با آتش بسوزانید. پس از شهادت علی (علیه السلام) به امر امام حسن (علیه السلام) او را کشتند و سپس د ام هیثم که از زنان قهرمان طایفه نخع بود پیکر ناپاک او را به آتش کشید. [۷۶۰].

[صفحه ۴۸۲]

اولین فتح به دست امام حسین

جنگ صفین از جنگ های بزرگی است که در زمان خلافت علی (علیه السلام) در سال ۳۶ تا ۳۸ هجری بین سپاه علی (علیه السلام) با سپاه معاویه، در سرزمین صفین (نواحی شام) واقع شد. نخستین کاری که معاویه انجام داد این بود که گفت: چون عثمان را تشنه کشتند، آب را به روی سپاه علی (علیه السلام) ببندید، همان دستور انجام شد و سپاه معاویه مرکز آب را گرفتند این موضوع باعث شد که آب به سپاه علی (علیه السلام) نرسید و تمام شد و تشنگی بر سپاهیان چیره گشت. می‌نویسند: چندین گردان سواره نظام، از سوی علی (علیه السلام) به سوی آن مرکز رفتند تا آب را بگشایند ولی موفق نشدند و بازگشتند. در این وقت امام حسین (علیه السلام) که ۳۳ سال داشت پدر را اندوهگین یافت و نزد پدر رفت و اجازه خواست که خود همراه جمعی به میدان برود. امام علی (علیه السلام) اجازه داد آن بزرگوار همراه جمعی از سواران به سوی قرارگاه ابو ایوب که محافظین آن بودند روانه شدند، آنگاه آنچنان عرصه را بر او تنگ کردند، که ابو ایوب و همراهانش، ناگزیر گریختند و شریعه آب بدست امام حسین (علیه السلام) و همراهانش افتاد و بعد آن حضرت نزد پدر آمد و جریان را به عرض رساند و این نخستین فتحی بود که در جنگ صفین انجام گرفت. [۷۶۱].

از پسرم انتظار نداشتم..

در سال ۳۷ یعنی سال دوم خلافت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) امام حسین (علیه السلام) جوانی سی و سه ساله بود. روزی امام حسین (علیه السلام) جوانان و دوستان خود را، که نوبت ایشان بود به پذیرائی دعوت کرد ولی در سفره حضرت جز چند قطعه نان

چیزی قرار نداشت. امام حسین (علیه السلام) به قنبر فرمود: از این چند مشک
عسل که به بیت المال رسیده ظرفی برای ما بیاور تا این مهمانی را برگزار کنم. قنبر اطاعت کرد و یک ظرف عسل برای امام حسین (علیه السلام) آورد علی (علیه السلام) در سرکشی خود از بیت المال دریافت که مشک عسل‌ها دست خورده است. لذا از قنبر سؤ ال کرد. قنبر عرض کرد: به فرمان امام حسین (علیه السلام) او را به حق عموی خود جعفر طیار قسم داد، تا خشمش اندکی آرام گرفت و بعد به همان ترتیبی که قنبر را مورد بازجویی قرار داده بود امام حسین (علیه السلام) را بازجویی کرد و فرمود:
[صفحه ۴۸۳]
آیا تو دستور داده ای که به مشک های عسل قنبر دست بزند. امام حسین (علیه السلام) عرض کرد: بله یا امیرالمومنین، امام: مگر نمی‌دانستی که این عسلها برای عموم مسلمین است، عرض کرد: بلی می‌دانستم یا امیرالمومنین؛ ولی من خود یک فرد از افراد مسلمانانم و بقدر سهم خود آن هم برای پذیرایی از مهمانانم از عسل برداشتم. علی (علیه السلام) نگاهی به امام حسین (علیه السلام) انداخت و فرمود: از پسرم انتظار نداشتم پیش از آنکه مسلمانان به سهم خود برسند او سهم خویش را بردارد و بعد با لحنی خشم آلود اضافه کرد، اگر ندیده بودم بر این لبها که داری رسول خدا بوسه می‌زد دستور می‌داد لبهای تو را به چوب ببندند سپس امام علی (علیه السلام) دستور داد عسل دیگری بخرند و به بیت المال برگردانند.

ساده زیستی

ابن اعرابی گفت: حضرت علی (علیه السلام) در زمانی که حاکم مسلمین بود وارد بازار شد و پیراهنی را به سه درهم خریداری کرد و همانجا پوشید. لیکن دین آستین آن مقداری بلند است به خیاط فرمود: بلندی این آستین را قطع کن، خیاط مقداری که بلند بود را جدا کرد و به حضرت عرض کرد: اجازه دهید آن را بدوزم و محل قطع شده را دوخت بگیرم؟ حضرت فرمود: نه؛ این را فرمود؛ و در حالی که محل بریدگی پیراهن ریشه ریشه بود حرکت کرد و رفت و با خود گفت: همین ترا کافی است. نقل کرده اند روزی دیگر علی (علیه السلام) دو لباس ضخیم و زبر خریداری کرد و به غلام خود قنبر فرمود: ای قنبر! یکی از این دو لباس را انتخاب کن قنبر یکی از آنها را انتخاب کرد و خود آن حضرت دیگری را پوشید ولی چون آستین آن لباس بیش از اندازه بلند بود اضافه آن را قطع کرد. [۷۶۲].

علی و فروش شمشیر

روزی حضرت علی (علیه السلام) به بازار رفت و شمشیر خود را در معرض فروش قرار داد و فرمود: به خدا قسم اگر پول یک لباس را داشتم این شمشیر را که بارها غم و اندوه را از چهره رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم زدوده است نمی‌فروختم. [۷۶۳].
[صفحه ۴۸۴]

علی و بیت المال

هارون بن عنتره گفت: پدرم برایم گفت: که من در یکی از روستاهای نزدیک نجف بنام خورنق خدمت امیرالمؤ منین (علیه السلام) رسیدم و دیدم که لباس کهنه ای در بر دارد و از سرما می‌لرزد به او گفتم: ای امیرمؤ منان! خداوند بیت المال را در اختیار تو قرار داده و معامله ای می کنی؟ آن حضرت فرمود: به خدا قسم من از اموال شما هیچ استفاده ای (شخصی) نکرده ام و این لباسی را که بر تن می‌بینی با خودم از مدینه آورده ام و غیر از این هم چیزی ندارم. [۷۶۴].
هارون می گوید: من با صدای بلند گفتم: یا علی (علیه السلام) هوا سرد است، خیل هم سرد است این سرما انکارپذیر نیست.

حضرت تبسمی کرد و گفت: راست می گویی هوا سرد است من سرما هوا را احساس د می کنم، من سرما را انکار نمی کنم ... ولی هوا هر چه سرد باشد از صبر و شکیبایی من زیادتر نیست من می‌توانم بر سرمای بیشتری هم بردبار و شکیبا باشم.

دستور حکومتی به فرمانداران

امام متقین حضرت علی (علیه السلام) در دستور کاری خود که به مالک اشتر داده است او را در واگذاری مدیریتها به افراد چنین دستور می‌دهند: واجعل لراس کل امر من امورک راسا منهم لا یقهره کبیرها و لا یتشتت علیه کثیرها [۷۶۵] ای مالک، برای هر کاری از کارهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی خود مدیر و رئیسی را تعیین کن مدیری که دارای این دو ویژگی باشد:

[صفحه ۴۸۵]

۱- بزرگی و عظمت کار، او را ناتوان و مغلوب نسازد. ۲- زیادی و تراکم کار، او را پریشان و رنجورش ننماید.

و در نامه ای دیگر که علی (علیه السلام) به قثم بن عباس فرماندار مکه می‌فرماید: طبق یک سلسله گزارشات مطمئن جمعی از مزدوران و فریب خوردگان حکومت معاویه برای تبلیغات سوء و ایجاد شکاف و درگیری ما بین مسلمانان در ایام حج به مکه اعزام شده اند تو باید به این تذکرات عمل کنی:

فاقم علی ما فی یدیک قیام الحازم الصلیب ... و لا تکن عند النعماء بطرا و لا عند الباساء فشلا؛ در برابر این توطئه ی خائنانه باید:

۱- در مسند مدیریت و حکومت مکه که به تو واگذار شده است، سخت مقام و پایدار باشی، مقاومتی مداوم همراه با درایت و لطافت.

۲- در چنین شرایطی اسیر دست خوشیهای فراوان نشوی که نتیجه ای جز غفلت و فراموشی و سرکشی و خود بزرگ بینی نخواهد داشت.

۳- به هنگام هجوم سختیها و ناگواریها دلباخته و هراسان مباش که در مدیریت خود با شکست و ناکامی روبرو خواهی شد.

انواع رفیق

امام باقر (علیه السلام) فرمود: مردی در بصره در حضور امیرالمؤ منین (علیه السلام) به پا خواست و گفت: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) درباره رفیقانی که به منزله برادر هستند؛ جملاتی (راهنمایی) بفرمایید. آنگاه حضرت فرمود: برادران دو گونه اند یکی برادران مورد اعتماد و دیگر برادران ظاهر ساز.

امام برادران مورد اعتماد به منزله دست و بال و خانواده و ثروت تو هستند اگر به برادرت اعتماد داری به نفع او از کمک مالی و بدنی دریغ مدار ... و اما برادران ظاهر ساز از لذت معاشرت با آنان بهره مند خواهی شد و حتما این رشته را از آنان مبر و بیش از این هم از دور نشان توقع مدار و بهر مقدار که آنان با تو خوشرو و شیرین زبان باشند تو نیز چنان باش. [۷۶۶].

[صفحه ۴۸۶]

کسی که فرمانش را نمی‌برند آخر چه کند؟!

وقتی به حضرت علی (علیه السلام) خبر رسید که ارتش معاویه بر شهر مرزی انبار حمله کرده اند و فرماندار آنجا را بنام حسان بن حسان به شهادت رسانده اند و آنچه در شهر بوده به یغما برده اند وی خشمگین از کوفه بیرون آمد و آنچنان آشفته و ناراحت بود که به خود توجه نداشت به گونه ای که لباسش به زمین کشیده می‌شد و مروان نیز در پی آن بزرگوار روان شدند. حضرت شتابان می‌رفت تا به محل نخیله که میدان بسیج و محل سان لشکر کوفه بود رسید در آنجا بر مکان مرتفعی از زمین ایستاد و این سخنرانی

پرسوز و گداز را ایراد نمود.

ابتدا با ستایش پروردگار و درود بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم لب گشود و آنگاه فرمود ... من در شب و روز در آشکار و نهان بارها نغمه فداکاری را در گوشهای سنگین شما نواختم و شما را به نبرد بی امام با آنان فرا خواندم ... هم اکنون بار دیگر آن را تکرار می‌کنم شاید با این دم گرم من خون نیم مرده و سرد و لخته شده در شریانهایتان به جریان افتد ... وه که چه سست عنصر بودید و در پاسخ دعوت من به بهانه های شرم آور، بار وظیفه خود را بر دوش یکدیگر نهادید و به امید هم نشستید و هر کدام انتظار پیشگام شدن دیگری را کشیدید ... این مرد غامد (سفیان بن عوف از قبیله بنی عامر در یمن فرمانده لشگر معاویه) است که با سپاهیان خود به شهر انبار (شهری در کنار شرقی فرات مقابل هیت که در جانب غربی فرات است) حمله کرده است... قسم به آفریدگاری که جانم به اراده و اختیار اوست گزارش تکان دهنده ای به من رسیده که یکی از سپاهیان ایشان بر دو تن از زنان که یکی مسلمان و دیگری زن غیر مسلمانی که پناهنده به مسلمین بوده حمله ور شده و زیورهای زنانه آنان را با کمال قساوت به تاراج برده و آن دو زن برای نجات خود هر چه سوز دل را با قطرات اشک آمیختند کسی به فریادشان نرسیده، آنگاه آنها با غنائم فراوان برگشتند در حالی که کوچکترین زخمی بر نداشته اند. آه که اگر مرد مسلمانی از شنیدن این ماجرای دلسوز از فرط خجلت در دم بمیرد و سر به خاک تیره فرو برد به نظر من نه تنها بر او سرزنش نیست بلکه چنین مرگی را سزاوار است ... وقتی که در

[صفحه ۴۸۷]

زمستان با آنها بجنگید با لحنی که نماینده سستی شما بود گفتید: اینک بوران سرما است، هنگامی که در تابستان گفتم؛ به نبرد با ایشان برخیزید؛ پاسخ دادید: گرمای تابستان بیداد می‌کند به ما مهلت بده تا فشار گرما کمتر شود ... سپس با لحنی پرخاشگرانه فرمود: ای مرد نمایانی که اثری از مردانگی در شما (فکر و روحتان) نیست با شما هستم شمائی که همچون پرده نشینان و عروسان تازه به حجله رفته که برای هر چیزی منتظر کمک هستند، به خدا قسم با سرپیچی و نافرمانیهایتان فکر و نقشه ام را تباه ساختید.

کسی که فرمانش را نمی‌برند چه می‌تواند بکند، سه بار این جمله را تکرار کرد، در این هنگام مردی به همراه برادرش برخاست و عرض کرد: یا علی علیه السلام من و این برادرم چنانچه که خداوند از قول موسی بازگو نموده رب انی لا املک الا نفسی و اخی؛ پروردگارا هر آینه من مالک نیستم مگر نفس خود و برادرم را [۷۶۷].

به خدا قسم هر چه فرمان دهی اجرا خواهیم کرد اگر چه مجبور باشیم از میان شعله های سوزان آتش چوب درخت غضا و بر روی خارهای جانگزای قتاد (درخت پر تیغی است) بگذریم؛ حضرت برای آنها دعای خیر کرد و آنگاه فرمود: به کجا خواهید رسید از آنچه من خواسته ام و آنگاه از جایگاه خود پایین آمد. [۷۶۸].

دستور حکومتی به فرماندار بصره

حضرت علی (علیه السلام) در نامه ای به زیاد بن ابیه که سمت جانشینی عبدالله بن عباس را به عنوان حاکم بصره بر عهده داشت دیدگاه یک مدیر را در مسائل اقتصادی کشور گوشزد می‌کند و می‌فرماید: فدع الاسراف مقتصد او اذکر فی الیوم غدا و امسک من المال بقدر ضرورتک و قدم الفضل لیوم حاجتک [۷۶۹] زیاده روی را واگذار و تعادل و میانه روی در مسائل اقتصادی را پیشه خود ساز، از همین امروز به فکر فردا باش و از امکانات خود به مقدار ضرورت استفاده کن و پس انداز افزوده را با برنامه ای منظم به خاطر روز نیازمندی دنیا و آخرتت به آینده اختصاص بده.

[صفحه ۴۸۸]

علی در کربلا

امیرالمؤ منین (علیه السلام) در سفری چون به زمین کربلا رسید نگاهی به زمین کربلا نمود و فرمود:
مناخ رکاب مصارع عشاق شهداء لا یسبقهم من کان من قبلهم و لا یلحقهم من بعدهم؛ (در این سرزمین، محل خواب گاهی می‌شود از سوارانی؛ و محل کشتاری از عاشقین؛ و در این زمین شهیدانی می‌باشند که گذشتگان از آنان پیشی ندارند و آیندگان هم به مقام این شهدای کربلا نمی‌رسند. [۷۷۰].

توصیف مرگ

امام حسین (علیه السلام) فرمود: روزی شخصی به امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) عرض کرد: یا علی (علیه السلام) مرگ را برایم وصف کن. حضرت فرمود: با مرد آگاهی روبرو شده اید، مرگ یکی از سه امری است که بر آدمی وارد می‌شود؛ یا نوید و بشارت به نعمتهای جاودان است و یا خبری است به عذاب همیشگی و یا اندوهگین نمودن و ترسانیدن است، کار شخص محتضر مبهم یم باشد زیرا نمی‌داند جزو کدامیک از این سه گروه خواهد بود؛ اما انسانی که دوستدار و مطیع ما باشد به نعمتهای جاودان نوید داده شده و دشمنانی که با ما سر ستیز دارند عذاب ابدی در پیش خواهند داشت و اما آن کس که وضعش معلوم نیست و نمی‌داند سرانجامش چه خواهد شد؛ مؤ منی است که به زیان خود زیاده روی نموده و مشخص نیست سرانجامش به کجا خواهید کشید خبر مبهم و ترسناکی به او می‌رسد ولی خداوند هرگز او را با دشمنان ما برابر نخواهد کرد و به شفاعت ما؛ او را از جهنم بیرون می‌آورد پس کار نیک انجام دهید و خدا را اطاعت کنید مطمئن نباشید و سزای گناه را از طرف خدا ناچیز نشمارید زیرا شفاعت شامل حال مسرفین نخواهد شد مگر بعد از سیصد هزار سال. [۷۷۱].
[صفحه ۴۸۹]

مرد، مردان عالم

عوانه می گوید: وقتی لشگریان حضرت علی (علیه السلام) در جنگ جمل سیاه گمراه عایشه را شکست داده و جنگ به پایان رسید. حضرت علی (علیه السلام) به عایشه فرمود: ای حمیرا، کار خدا را با خود چگونه دیدی؟ عایشه جواب داد: یا علی (علیه السلام) اکنون که بر ما تسلط یافتی (در اسارت تو هستم) یعنی: جوانمردی و نما و مرا ببخش! [۷۷۲].

هلاکت ظالم، حتمی است

در یکی از جنگ های، یکی از شجاعان دشمن، یکی از افراد بنی هاشم را به جنگ با خود دعوت کرد، ولی او پاسخ مثبت نداد. حضرت علی (علیه السلام) به او فرمود: چرا از پیکار با او خودداری می کنی؟! او جواب داد: این شخص (اشاره به قهرمان دشمن) از یکه سواران دلیر عرب است، ترس از آن دارم که بر من پیروز گردد. امام علی (علیه السلام) فرمود: او به حساب اینکه در سپاه دشمن است بر تو ظلم کرده است، اگر با او نبرد کنی، بر او پیروز خواهش شد، بدانکه اگر کوهی به کوه دیگر ظلم کند، ظلم کننده مغلوب شده و به هلاکت می‌رسد. [۷۷۳].

فریاد رس خلیفه!

اصبغ بن نباته می گوید: وقتی که عثمان به علت کردار وی (که بر خلاف سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود) توسط مردم در

محاصره قرار گرفت، او برای علی بن ابیطالب (علیه السلام) چنین نوشت: اما بعد؛

[صفحه ۴۹۰]

به یقین، آب از قله کوهی، که نباید آب آن را فرا گیرد، گذشته (یعنی آب از سرگذشت و کارد به استخوان رسیده) و تنگ شتر به نزدیک پستانش د رسیده (تنگ شتر از زیر شکم به نزدیک پستان رسید یعنی، کار از کار گذشته و قابل تغییر و اصلاح نیست) و کار من از حد بیرون شده است و در من کسی طمع کرده که چیزی مانع آن نیست پس اگر تو خورنده ای، بهترین خورنده باش، و گرنه مرا دریاب که پاره پاره می گردم. [۷۷۴].

گوش شنوا

بعد از جنگ جمل علی (علیه السلام) سوار بر اسب خود شد و در میان صفوف کشته‌ها حرکت می‌کرد تا اینکه به جنازه کعب بن سورهٔ رسید او قاضی بصره بود و این مقام را به او عمر داده بود، کعب در میان اهل بصره در زمان عمر و عثمان به قضاوت می‌پرداخت. چون فتنه اهل جمل در بصره بر علیه امیرالمؤ منین (علیه السلام) بر پا شد قرآنی بر گردن خود حمایل نمود و با تمام فرزندان و اهل خانواده خود برای جنگ با آن حضرت خارج شد که همگی آنها نیز کشته شدند. چون حضرت علی (علیه السلام) جنازه کعب را دید که در بین کشتگان افتاده بود در آنجا درنگ کرد و فرمود: کعب را بنشانید، کعب را بین دو مرد نشاندند. حضرت فرمود: ای کعب بن سورهٔ (قد و جدت ما وعدنی ربی حقا فهل وجدت ما وعد ربک حقا؟) آنچه را که پروردگارت را به حق یافتی؟ و سپس فرمود: کعب را بخوابانید و کمی حضرت حرکت کرد تا رسید به طلحهٔ بن عبدالله که آن هم در میان کشتگان افتاده بود حضرت فرمود: او را بنشانید؛ نشاندند آنگاه همان خطاب را عینا به طلحه و سپس د فرمود: طلحه را بخوابانید. یکی از اصحاب به آن حضرت گفت: ای امیرالمؤ منین (علیه السلام) در گفتار شما با این دو مرد کشته شده آنها کلامی نمی‌شنوند چه فائده ای بوده؟ حضرت فرمود: ای مرد سوگند به خدا آنها کلام مرا شنیدند و همانطوری که اهل قلیب (چاه بدر) کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را شنیدند. [۷۷۵].

[صفحه ۴۹۱]

صورت برزخی وصی موسی

از عبایهٔ بن ربعی اسدی روایت شده که گفت: بر امیرالمؤ منین (علیه السلام) وارد شدم و دیدم که در نزد آن حضرت مردی با صورتی شکسته و لباس ژنده نشسته و حضرت با او مشغول گفتگو بودند چون آن مرد برخاست و رفت؛ عرض کردم: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) این مرد که بود فرمود: یوشع بن نون وصی حضرت موسی (علیه السلام). [۷۷۶].

علم داشتی ولی..

بعد از شکست اصحاب جمل؛ در میان کشتگان عبور می‌کرد تا اینکه به کشته کعب بن سورهٔ قاضی شهر بصره رسید آنگاه دستور داد او را بنشانند، حضرت به او فرمود: ای وای بر تو؛ ای کعب علم و دانش داشتی ولی برای تو سودی نداشت و شیطان تو را گمراه کرد و به آتش دوزخ فرستاد. [۷۷۷].

بیعت شکنان جمل

مروان که پس از قتل عثمان با علی (علیه السلام) بیعت کرده بود در جنگ جمله به اسارت لشکریان حضرت امیر (علیه السلام) در

آمد. حسنین علیهم السلام به علی (علیه السلام) گفتند: که او با شما می‌خواهد بیعت کند حضرت فرمود: مگر بعد از قتل عثمان با من بیعت نکرد؟ مرا به بیعت او نیازی نیست که پیمان شکن است و غدار - با دستی چون دست جهود - [۷۷۸] بلاذری از مروان نقل کرده که بعد از جمل به امام علی (علیه السلام) گفت: من جز آنکه مجبورم کنی با تو بیعت نمی‌کنم. [۷۷۹].

با این وضع امام به عکس خلفای قبل و بعد از خود کسی را بر بیعت با خود مجبور نکرد لذا عدی بن حاتم نیز نزد معاویه گفت: که علی (علیه السلام) هیچ کسی را بر بیعت با خود مجبور نکرد. [۷۸۰].

[صفحه ۴۹۲]

دوست با وفا

یکی از پیروان علی (علیه السلام) در اثر غفلتی دزدی کرد و آن حضرت هم فورا حد الهی را در حق وی جاری کرد و دست او را قطع نمود وی بدون احساس نگرانی؛ دست قطع شده خود را بدست چپ خود گرفت و حرکت کرد در بین راه ابن الکواء (یکی از خوارج) با اینکه می‌دانست دست او را علی (علیه السلام) قطع کرده؛ خواست از این جریان بر ضد آن حضرت بهره برداری کند، از این رو جلو آمده با یک لحن دلسوزانه ای گفت: بیچاره کی دست تو را اینطور قطع کرده؟ او هم بر خلاف انتظار ابن کواء با قیافه ای گشاده و بیان جدی گفت: دست مرا قطع کرد بهترین اوصیاء پیغمبر (علیه السلام) پیشوای سفید رویان؛ اختیار دار مؤ منین؛ علی بن ابیطالب (علیه السلام) پیشوای هدایت ... پیشی گیرنده به بهشت پر نعمت رزم کننده با شجاعان کفر و ستم؛ انتقام گیرنده از خودسران؛ زکات دهنده ... راهنمای به سعادت؛ راستگو؛ شجاع مکی؛ بزرگوار وفادار...

ابن کوا از گفتار او سخت در شگفت شده گفت: وای بر تو، او دست تو را قطع کرده تو در عوض این طور از او تعریف و تمجید می‌نمایی؟ وی در جواب او گفت: چطور از او تمجید نکنم در صورتی که دوستی آن حضرت با خون و گوشت من آمیخته شده و اضافه کرد علی (علیه السلام) نبرید دستم را مگر برای حقی که خداوند قرار داده بود. [۷۸۱].

همراه فقیران

احمد بن حنبل در مسند از طبایع ابن رفیع نقل می‌کند که می‌گفت: روزی نزد حضرت امیر (علیه السلام) بودم دیدم کیسه ای برای حضرت آوردند، در آن کیسه بسته و مهر شده بود. وقتی حضرت کیسه را باز کرد، دیدم داخل آن قطعات خشک نان است که حضرت با آب آنها را نرم می‌نمود از حضرت سؤ ال کردم: که یا علی (علیه السلام) دلیل مهر کردن کیسه ای که چنین خوراکی مختصری دارد چیست؟ حضرت با لبخندی فرمود: مهرش می‌کنم چون بچه هایم سعی می‌کنند جای این نوع نان؛ نرم و چرپ بگذارند، ابن ابی رفیع

[صفحه ۴۹۳]

می‌گوید: پرسیدم: یا علی (علیه السلام) خداوند شما را مانع شده است که غذای بهتری میل نمائید؟ حضرت جواب داد: نه؛ ولی می‌خواهیم غذایی داشته باشیم که فقیرترین مردم حکومت در قلمرو من بتوانند لااقل روزی یکبار در زندگی فراهم کنند؛ من زمانی وضع غذای خود را بهبود می‌بخشم که معیار زندگی آنها را بهتر کرده باشم من می‌خواهم مثل آنها زندگی کنم.

جاهلان احمق و مظلومیت علی

روزی مردی از پای منبر علی (علیه السلام) برخاست و به امیرالمؤ منین (علیه السلام) در مورد حکمیت در جنگ صفین اعتراض کرد. حضرت جواب او را این چنین داد: سوگند به خدای که من در آن وقتی که شما را به ادامه کارزار، که بر شما ناگوار و ناپسند

بود امر کردم ... ولیکن بـا کمک چه گروهی این کار (ادامه جنگ) را می‌کردم؟ و در این کارزار به چه کسانی التجا می‌بردم؟ جز با قوم خودم و اصـحاب خودم که شما بودید؟ (که شما هم فرمان مرا نمی‌بردید و تنهایم گذاردید) من می‌خواهم با شما و به کمک شمـا درمـان و معـالجه نمـایم در حـالی که خود شـما درد من هستیـد، عینا ماننـد کسـی که می‌خواهـد خاری را از بـدن خود با خار دیگری در آورد ... پس من چگونه می‌توانم بـا شـما که درد من هستیـد دردم را معـالجه کنم ... بـار پروردگارا! طبیبان و حاذقان، معالجه امراض از مداوای این درد جانکاه عاجز شدند. [۷۸۲].

خلیفه و حاکم مظلوم!

ابوعون می‌گوید: زنی از طایفه بنی عبس در حالی که امیرالمؤ منین (علیه السلام) بر منبر بودند در نزد آن حضرت آمد و گفت: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) سه چیزند که دلها را در اضطراب انداخته و آنها را در غم فرو برده است؛ حضرت فرمودند: آنها چیستند؟ زن گفت: رضـایت دادن و تسـلیم شـدن تو در امر حکمیت، و اختیـار کردن تو؛ پسـتی و زبونی را، و فریـاد و جزع بر آوردن؛ تو در مواقع ابتلائات و حوادث.

حضـرت فرمود: ای وای بر تو، تو زن هستی و برو در خـانه خود بنشـین و به کـار خود مشـغول باش (تو را با این مسائل چه کار) زن گفت: سوگند به خدا هیچ نشستی نیست مگر در سایه شمشیرها. [۷۸۳].

[صفحه ۴۹۴]

خبر شهادت در خارج از کوفه

امام صادق (علیه السـلام) فرمودند: هشام بن عبدالملک از پدرم (امام باقر (علیه السـلام) پرسید: یابن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم به من خبر دهید که در آن شبی که علی (علیه السـلام) کشـته شد؛ مردم دور دست از شـهر کوفه که علی (علیه السـلام) در آن بود چگونه کشـته شـدن او را فهمیدند؟ و علامت کشـته شدن علی (علیه السـلام) برای مردم چه بود؟ آیا علامتی در کشـته شدن او بود؟ پدرم به هشام فرمود: در آن شبی که علی (علیه السلام) به شهادت رسید هیچ سنگی را از روی زمینی بر نمی‌داشتند مگر آنکه در زیر آن خون تازه یافت می‌شـد تا هنگامی که فجر طلوع کرد و صـبح صادق ظاهر شد و نیز همین طور بود شبی که هارون برادر موسـی مفقود الاثر شـد و همچنین شبی که یوشع بن نون کشـته شـد و نیز شبی که در آن عیسـی بن مریم به آسـمان برده شـد و هم چنین شبی که در آن حسین (علیه السلام) کشته شد. [۷۸۴].

اشعار جانسوز علی در سوگ عمار

عمار یاسر یکی از سران و اعضای مرکزی سازمان شرطهٔ الخمیس بود، او از یاران مخصوص پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و علی (علیه السـلام) بود و هرگز در کورانهای عصـر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و بعد از آن، نلغزند و به سوی چپ و راست نرفت و چون کوهی اسـتوار در خط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و علی (علیه السلام) ماند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره عمار فرمود: ایمان سـراپای عمار را گرفته و با گشوت بدنش آمیخته شده است. و روزی به او فرمود: (ستقتلک الفئهٔ الباغیهٔ و آخر زادک ضیاح من لبن. پس از چند سالی گروه متجاوز (سپاه معاویه) ترا می‌کشند و آخرین غذای تو در دنیا، شیر مخلوط با آب است.)

[صفحه ۴۹۵]

عمار یاسر در زمان خلاف علی (علیه السلام) از سرداران سپاه آخ حضرت در جنگ جمل و صفین به حساب می‌آمد بود، او جنگ صفین ۹۴ سـال داشت، امـا او بـا این سن و سـال چـون قهرمـان جوان بـا دشـمن می‌جنگیـد. حبه عرنی گویـد: عمـار در همـان روز

شهادتش (چند لحظه قبل از شهادت) به جمعی از یاران گفت: آخرین روزی دنیوی مرا بدهید آنگاه برای او مقداری شیر مخلوط به آب آوردند، از آن نوشید و سپس گفت: امروز با دوستم محمد صلی الله علیه و آله و سلم و حزبش ملاقات خواهم کرد (و الله لو ضربانو حتی بلغونا سعفات هجر لعلمت اننا علی الحق؛ سوگند به خدا اگر دشمنان ما را آنچنان ضربه بزنند که همچون شاخه های خشک نخل خرمای سرزمین هجر بریده بریده شویم در عین حال یقین دارم که ما بر حق هستیم.)

این مرد بزرگ در یکی از روزهای جنگ به میدان شتافت و با دشمن جنگید، سرانجام براثر ضربه نیزه یکی از دشمنان از پشت اسب به زمین افتاد و به شهادت رسید. شب فرا رسید، علی (علیه السلام) در کنار کشته‌ها می گشت، چشمش به پیگر به خون طپیده عمار افتاد منقلب شد و قطرات اشک از دیدگانش جاری گشت در کنار پیکرش نشست، سر عمار را به بالین گرفت و با قلبی آکنده از اندوه و چشمی پر از اشک، این اشک را در سوک عمار خواند:

ابا موت کم هذا التفرق و عنوۀ

فلست تبقی لی خلیل خلیل

الا ایها الموت الذی لست تارکی

ارحنی فقد افنیت کل خلیل

اراک بصیرا بالذین احبهم

کانک تمضی نحوهم بدلیل

یعنی: ای مرگ که قطعا سراغ من نیز می‌آیی مرا راحت کن که همه دوستانم را از دستم گرفتی، تو را نسبت به این دوستانم تیز بین می‌بینم، که گویی چراغ بدست، دنبال آنها می گردی، و به روایتی فرمود: کسی که خبر شهادت عمار را بشنود و متاءثر نگردد بهره های از اسلام ندارد.

به این ترتیب می‌بینم حضرت علی (علیه السلام) نسبت به دوستان مخلص و با وفایش اظهار محبت می کرد و صمیمانه به آنها درود می‌فرستاد.

[صفحه ۴۹۶]

جمجمه ای حرف زد

علی (علیه السلام) برای سرکوبی سپاه معاویه سپاه مجهزی آماده ساخت این سپاه در نخیله که لشکرگاه سپاه علی (علیه السلام) بود در آماده باش د بسر می‌برد امام علی (علیه السلام) از کوفه بیرون آمد و رهسپار قرارگاه نخیله شد و برای آنان سخنرانی نمود، آنگاه سپاه مجهز علی (علیه السلام) به فرماندهی خود آن حضرت به سوی صفین حرکت کردند در مسیر راه به مداین [۷۸۵] رسیدند در این هنگام، آنان ویرانه های کاخها و تالارها را مشاهده کردند علی (علیه السلام) جمجمه پوسیده ای را در خرابه ای دید به یکی از اصحاب خود فرمود: آن را بر دارد و به همراه من بیا، علی (علیه السلام) به ایوان معروف کاخ مداین آمد و در آن نشست و طشت آبی طلبید و به آورنده جمجمه فرمود: آن را در میان طشت بگذارد. او این کار را کرد، علی (علیه السلام) خطاب به جمجمه فرمود: ای جمجمه تو را سوگند می‌دهم بگو من کیستم و تو کیستی؟ جمجمه با زبان رسا گفت: تو امیرمؤ منان (علیه السلام) و سید اوصیا و پیشوای پرهیزکاران هستی ولی من بنده خدا و فرزند کنیز خدا کسری انوشیروان هستم. علی (علیه السلام) به او فرمود: حالت چطور است؟ او گفتاری گفت که خلاصه آن این است:

من نسبت به زیردستان مهربان بودم ولی در آیین مجوس بسر می‌بردم.. اینک از بهشت محروم هستم و گرفتار دوزخ می‌باشم اما به خاطر اینکه با رعیت مدارا می کردم از آتش دوزخ در امان هستم، و احسر تا اگر من ایمان می‌آوردم، با تو بودم ای سرور خاندان

محمد صلی الله علیه و آله و سلم و ای امیرمؤ منان (علیه السلام).

سخنان او بقدری جانسوز بود که همه حاضران صدا را به گریه بلند کردند. [۷۸۶].

علی در آخرین لحظات

اصبغ بن نباته می‌گوید: پس از ضربت خوردن امیرالمؤ منین (علیه السلام) به خدمتش مشرف شدم و خود را روی پاهای مبارک آن حضرت انداختم و گریه می‌کردم حضرت فرمود: ای اصبغ برخیز برای چه گریه می‌کنی؟ من راه بهشت در پیش دارم عرض کردم می‌دانم تو عاشق لقای خدا هستی و راه بهشت در پیش داری من بر فقدان و مهاجرت تو گریه می‌کنم من بر خود می‌نالم. [۷۸۷].

[صفحه ۴۹۷]

مرگ می‌آید

خبر مرگ یکی از اصحاب امیرالمؤ منین (علیه السلام) به آن حضرت رسید و پس از آن خبر دیگری رسید که آن مرد نمرده است. حضرت نامه ای برای او نوشت ...: خبری از ناحیه تو برای ما آمد که موجب تشویش و فزع و جزع برادران تو شد پس از آن، خبر دیگری آمد و خبر اول را تکذیب نمود و این خبر موجب سرور و روشنی چشم ما شد، لیکن این سرور و فرح سریع الانقطاع است و بزودی تصدیق خبر اول به تو خواهد رسید، پس تو مانند کسی هستی که مرگ را چشیده باشد و سپس د زنده شده باشد؟ بدان که شب و روز با نهایت سعی و جد می‌کوشند که عمرها را کوتاه کنند، و اموال را فانی و خراب بنمایند و اجلها را در نوریده و آخرین نقطه آنرا برسانند. [۷۸۸].

اندکی بود از بسیار!

حضرت علی (علیه السلام) به حارث فرمود: ای حارث بشارت می‌دهم ترا که مرا در هنگام مرگ و در هنگام عبور از پل جهنم و در کنار حوض د کوثر در وقت مقاسمه بشناسی ... سپس علی (علیه السلام) دست حارث را در دست خود گرفت و گفت: ای حارث، روزی من از آزار و حسادت قریش و منافقان این امت بر من، خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شکایت کردم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست مرا گرفت و در دست خود قرار داد همین طوری که من دست تو را در دست خود گذارده ام آنگاه فرمود: چون قیامت بر پا گردد من دست به دامان عصمت پروردگار خواهم زد و تو ای علی (علیه السلام) دست به دامان من می‌زنی و ذریه و اولاد تو دست به دامان تو می‌زنند و شیعیان شما دست به دامان شما می‌زنند بگو ببینم در آن حال؛ خدا

[صفحه ۴۹۸]

با پیغمبر چه معامله ای خواهد کرد؟ و پیغمبرش با وصی خود چه معامله خواهد کرد؟ ای حارث این را که گفتم بگیر؛ و به دل خود بسپار، اندکی بود از بسیار؛ آن وقت حضرت سه مرتبه فرمود: تو یگانه و متحد هستی با هر کسی که او را دوست داری (هر که را دوست داشته باشی با آن محشور می‌گردی) و برای توست تمامی اعمالی که اکتساب کردی، چون حارث این سخنان را شنید از جای خود برخاست و حرکت کرد و چنان مست و مدهوش کلام حضرت بود که ردایش به روی زمین کشیده می‌شد و می‌رفت و با خود می‌گفت: پس از استماع این کلمات من دیگر باک ندارم که مرگ به سوی من آید یا من به سوی مرگ بروم. [۷۸۹].

نفرین امام علی

یکی از جنگ هایی که بین مسلمانان در زمان حکومت علی (علیه السلام) رخ داد جنگ تحمیلی و افزون طلبی، طلحه و زبیر (دو

نفر از سران اسلام) و عایشه بود که بهانه آنها به ظاهر مطالبه خون عثمان بود با اینکه طبق شواهد تاریخی آنها خود از عوامل مؤ ثر تحریک کننده در قتل عثمان بوده اند، این جنگ در سال ۳۶ هجری در بصره واقع شد که منجر به شهادت ۵۰۰۰ نفر از سپاه علی (علیه السلام) و سیزده هزار نفر از سپاه عایشه گردید. [۷۹۰].

طلحه و زبیر با شکستن بیعت خود با علی (علیه السلام) جلودار جبهه ناکثین بودند علی (علیه السلام) از این دو نفر دلی پر رنج و غم داشت چرا که عامل فتنه شدید بین مسلمین شدند. علی (علیه السلام) در مورد آن دو دست به دعا برداشت و آنها را نفرین کرد و عرض کرد: خدایا! طلحه را مهلت نده و به عذابت بگیر و شر زبیر را آنگونه که می‌خواهی از سر من کوتاه کن، در جنگ جمل هنگامی که سپاه جمل متلاشی شد مروان که از سرشناسان سپاه جمل بود گفت: بعد از امروز دیگر ممکن نیست خون عثمان را از طلحه مطالبه کنیم همانندم او را مورد تیر قرار داد تیر به رگ ساق پای طلحه خورد و خون مثل فواره جاری شد طلحه از غلام خود کمک خواست غلامش او را سوار قاطری کرد و به غلام خود گفت: این

[صفحه ۴۹۹]

خونریزی مرا می‌کشد جای مناسبی یافتی مرا پیاده کن. سرانجام غلام او را به خانه ای خانه های بصره برود و او همانجا جان سپرد، به این ترتیب خود او به عنوان خونخواهی عثمان با سپاه علی (علیه السلام) می‌جنگید توسط مروان که از سران لشکرش بود به خاطر همین عنوان ترور شد و به هلاکت رسید، اما زبیر در قبل از شروع جنگ، نصایح علی (علیه السلام) باعث شد که زبیر با یادآوردن حدیثی که علی (علیه السلام) از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برای او نقل کرد از صف دشمنان علی (علیه السلام) خارج شد با اینکه وظیفه او این بود که از امام وقت خود یعنی علی (علیه السلام) حمایت کند ولی کلا از میدان جنگ کنار کشید و به سوی بیابانی که معروف به وادی السباع بود رفت و در آنجا مشغول نماز بود که شخصی بنام عمروبن جرموز بطور ناگهانی بر او حمله کرد و او را کشت و او نیز که آتش افروز جنگ جمل بود در ۷۵ سالگی این گونه به هلاکت رسید ابن جرموز شمشیر و انگشتر زبیر را به حضور علی (علیه السلام) آورد وقتی چشم علی (علیه السلام) به شمشیر زبیر افتاد فرمود: (سیف طال ما جلی الکرب عن وجه رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم [۷۹۱] این شمشیر چه بسیار اندوهی را که چهره رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر طرف ساخت.)

علی و تکلم با ارواح

حبه عرنی می‌گوید: من با امیرالمؤ منین (علیه السلام) به سوی پشت کوفه از آن خارج شدیم حضرت در وادی السلام توقف کرد و مثل اینکه با اقوامی گفتگو داشت من به متابعت از قیام او ایستادم تا خسته شدم. سپس د نشستم به قدری که ملول شدم و پس از آن ایستادم به قدری که همانند مرتبه اول خسته شدم و باز نشستم به قدری که ملول شدم. سپس ایستادم و ردای خود را جمع کردم و عرض کردم: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) من از طول این قیام بر شما شفقت آوردم آخر یک قدری استراحت نمائید، سپس ردا را به روی زمین انداختم تا آن حضرت به روی آن بنشیند، حضرت فرمود: ای حبه این قیام و وقوف نبود مگر تکلم با مؤ منی و یا مؤ انست با او، عرض کردم: ای امیرمؤ منان آیا مردگان هم تکلم و مؤ انست دارند؟ فرمود: بلی اگر پرده از جلوی دیدگان تو برداشته شود آنها را می‌بینی که حلقه حلقه نشسته و گفتگو می‌کنند، عرض کردم: آیا آنها اجسامی هستند یا ارواحی؟ حضرت فرمود: بلکه ارواح هستند و هیچ مؤ منی در زمین از زمین های دنیا نمی‌میرد مگر آنکه به روح او گفته می‌شود که به وادی السلام ملحق شود و وادی السلام بقعه ای از بهشت عدن است. [۷۹۲].

[صفحه ۵۰۰]

رسول خدا گفته..

از فضاله بن ابی فضاله روایت است (ابوفضاله پدر فضاله از اهل بدر بود و در رکاب امیرالمؤ منین (علیه السلام) در جنگ صفین شهید شد) که روزی امیرالمؤ منین (علیه السلام) در کوفه مریض شد و من با پدرم به عیادت آن حضرت رفتیم پدرم به آن حضرت گفت: یا علی (علیه السلام) علت توقف شما در کوفه در بین اعراب جهینه چیست؟ به سوی مدینه بروید که اگر اجل شما فرا رسد اصحاب شما متصدی و مباشر تکفین و تغسیل تو گردند و بر تو نماز بخوانند حضرت فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با من عهد و میثاق بسته که از دنیا نروم مگر اینکه اینجا از خون خضاب گردد(یعنی محاسنش از خون سرش) [۷۹۳].

زندگی خلیفه مسلمین

وقتی سفیر روم به کوفه آمده بود (برنامه پذیرایی کسانی که از خارج می‌آمدند به عهده حضرت امام حسن مجتبی (علیه السلام) بود یعنی تا مدتی که برای کارشان می‌ماندند مهمان امام حسن مجتبی (علیه السلام) بودند) وقتی که امام حسن (علیه السلام) برای سفیر روم سفره پهن کرد سفیر روم با تاءسف و ناراحتی و غصه گفت: من چیزی نمی‌خورم امام حسن (علیه السلام) فرمود: برای چه نمی‌خوری؟ گفت: آقا، فقیری را دیدم الان یاد او افتادم دلم برایش سوخت نمی‌توانم چیزی بخورم. مگر اینکه شما از این خوراک برای او نیز ببرید. اما حسن (علیه السلام) سوال کرد آن فقیر کجاست و کیست؟ گفت: من شب به مسجد رفتم بعد از نمازم (از اینجا می‌فهمیم که علی (علیه السلام) وضعش با بقیه مردم یکی بوده به حدی که برای

[صفحه ۵۰۱]

دیگران قابل تشخیص نبوده که این علی (علیه السلام) است) دیدم عربی می‌خواست افطار کند سفره ای داشت باز کرد نان آرد جو را در دهان گذاشت، کوزه آب جلویش بود به من نیز تعارف کرد گفت تو هم بخور من دیدم نمی‌توانم این خوراک را بخورم دلم برایش سوخت حالا اگر بشود از این خوراک برای او نیز بفرستید. صدای گریه امام حسن (علیه السلام) بلند شد و فرمود: او پدرم علی (علیه السلام) است که خلیفه مسلمین است و این است خوراک و غذایش. [۷۹۴].

مرا موقع مرگ می‌بینی!

حارث همدانی از اصحاب حضرت امیر (علیه السلام) است او در اواخر عمر خود پیر و خمیده و مریض شده بود با زحمت زیاد خود را خدمت علی (علیه السلام) رساند و اظهار غصه و حسرت کرد که از دیدار جمال حضرت بواسطه پیری و دوری راه محروم است، حضرت فرمود: ای حارث (من یمت یرنی) در وقت مرگ، هر کس می‌میرد مرا می‌بیند و مرا در صراط می‌بینی، من بهشت و دوزخ را تقسیم می‌کنم و بهشتیان را در بهشت دوزخیان را در جهنم جای می‌دهم و اگر دوستی از دوستانم در آتش باشد بیرونش می‌آورم. [۷۹۵].

عداوت اشعث و خانواده اش با علی

اشعث بن قیس یکی از دشمنان علی (علیه السلام) بود او مردی است شرور و شر آفرین و یکی از سرداران کوفه، و رئیس قبیله بنی کنده او خواهر ابوبکر، ام فروه را که نابینا بود را به ازدواج خود در آورد و به مناسبت دامادی با ابوبکر توانست سوء استفاده های زیادی کند در مورج الذهب است که یکی از آن سه چیز که ابوبکر در هنگام مرگ بر عدم انجام آنها اظهار تاءسف می‌نمود؛ گردن نزدن اشعث بن قیس بود. حضرت علی (علیه السلام) به ناچار بر اساس نفوذ وی در کوفه او را در جنگ صفین رئیس بنی

کنده نمود و با ده هزار لشکر کندی از جمله روسای لشکر صفین قرار داد در ابتدای جنگ با مالک اشتر آبی را که

[صفحه ۵۰۲]

معاویه بر روی سپاه علی (علیه السلام) بسته بود پس گرفت اما وقتی قرآنها در پایان جنگ بر نیزه رفت از جمله افرادی بود که نزد علی (علیه السلام) آمد و گفت: باید دست از جنگ برداری او به همراه ده هزار نفر از لشکریان خود با شمشیرهای کشیده به علی (علیه السلام) گفت: یا علی (علیه السلام) همین الان باید دست از جنگ برداری و گرنه با این شمشیرها تو را قطعه قطعه می کنیم.

حضرت فرمود: یک ساعت به من مهلت بدهید، اینک لشکر ما نزدیک خیمه معاویه رسیده. گفتند ابدا ممکن نیست باید فورا مالک اشتر و قیس د بن سعد را به نزد خود بخوانی ... حضرت کسی را فرستاد نزد مالک و قیس د و دستور داد که فورا برگردید آنها پیام دادند یا علی (علیه السلام) یک ساعت به ما مهلت ده که ما به خیمه معاویه رسیده ایم حضرت پیام داد که ایا می‌خواهید علی زنده بماند یا نه؟ پسر ملعون اشعث، بنام محمد که از همان ام فروه نابینا بود با ۴۰۰۰ هزار تن سوار ماءمور شد تا در کربلا امام حسین (علیه السلام) را به شهادت برساند و دخترش جعده نیز امام حسن (علیه السلام) را با زهر مسموم نمود. [۷۹۶].

قدر علی را ندانستند

روزی اشعث بن قیس اذن خواست تا وارد منزل علی (علیه السلام) شود قنبر او را اذن نداد، او مشتی بر بینی قنبر کوفت و از بینی قنبر خون جاری شد، حضرت از منزل بیرون آمد و فرمود: مالی و لک یا اشعث؟ ای اشعث من با تو چه کرده ام که چنین می کنی؟ چرا این طور می کنی ای اشعث، سوگند به خدا که اگر از پهلوی غلام ثقیف عبور کنی موهای اسافل اعضای بدن تو به لرزه در می‌آید، اشعث عرض کرد: یا علی (علیه السلام) غلام ثقیف کیست؟ حضرت فرمود: غلامی است که حکومت آنها را به دست می گیرد و هیچ خانه ای در عرب باقی نمی‌ماند مگر آنکه ذلت و خواری را در آن وارد می‌سازد (منظور حضرت از غلام ثقیف همان حجاج بن یوسف ثقفی است که در سال ۷۵ به ولایت کوفه رسید و بیست سال جنایت کرد و در سال ۹۵ از دنیا رفت). [۷۹۷].

[صفحه ۵۰۳]

صورت برزخی وصی عیسی

قیس غلام علی (علیه السلام) می گوید: امیرالمؤ منین (علیه السلام) نزدیک کوه بود در صفین چون هنگام نماز مغرب فرا رسید به مکانی دور دست رفته و در آنجا ندای اذان در داد و چون از اذان فارغ شد مردی به نزد او آمد و به کوه نزدیک می‌شد چون پیش آمد دیدیم مردی است که موهای سر و صورتش سپید و صورتی روشن دارد گفت: سلام خدا بر تو باد! ای امیرالمؤ منین (علیه السلام) و رحمت خدا و برکات خدا بر تو باد، آفرین بر وصی خاتم النبیین صلی الله علیه و آله و سلم و پیشوای پیشتازان سفید رو، و نشانه دار بهشت..امیرالمؤ منین ع گفت: و علیک السلام حال شما چطور است؟ آن مرد گفت: حالم خوب است و من در انتظار روح القدس هستم و به خاطر ندارم کسی در راه رضای خداوند امتحانش از تو بزرگ تر و ثوابش از تو نیکوتر باشد ... ای برادر من بر این مشکلات و رنج هایی که دست به گریبان هستی؛ پایداری و استقامت داشته باشد تا آنکه حبیب را ملاقات نمایی...

سپس با دست خود اشاره به اهل شام کرد و گفت: اگر این صورت های مسکین می‌دانستند چه عذاب سخت و پاداش بدی برای آنها به جهت نبرد با تو معین گردیده است، البته دست از جنگ بر می‌داشتند، سپس با دست خود اشاره به عراق نموده و گفت: اگر این چهرهای روشن می‌دانستند که چه پاداشی و اجر بزرگی به جهت اطاعت از فرمان تو برای آنها مهیا گردیده است، دوست می‌داشتند که بدن آنها را با قیچی های آهنی پاره پاره کنند ... سپس گفت: والسلام علیک و رحمة الله و برکاته سلام و رحمت و

برکات خدا بر تو باد، سلام خود را نمود آنگاه از نظرها نهان شد در این حال عمار یاسر و ابوالهیثم و ابوایوب انصاری و عبادهٔ بن صامت و خزیمه بن ثابت و هاشم مرقال و جماعتی دیگر از پیروان خاص د امیرالمؤ منین (علیه السلام) که گفتار آن مرد را شنیده بودند برخاستند و عرض کردند: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) این مرد که بود؟ حضرت فرمود: این مرد شمعون بن صفا، وصی حضرت عیسی (علیه السلام) بود که خداوند او را فرستاده بود تا مرا در جنگ و نبرد با دشمنان خودش د تاءیید و تقویت نماید آنگاه تمامی یاران عرض کردند: پدران ما و مادران ما فدای تو باد؛ سوگند به خدا چنان جنگی در رکاب تو خواهیم نمود که در رکاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌نمودیم ... آنگاه علی (علیه السلام) درباره آنها دعای خیر نمود [... ۷۹۸].

[صفحه ۵۰۴]

دستورات حکومتی به فرماندار آذربایجان

مولای متقیان علی (علیه السلام) در نامه ای که به نماینده و فرماندار خود در آذربایجان بنام اشعث بن قیس چنین می‌نویسد:

و ان عملك لیس لك بطعه و لكنه فی عنقك امانهٔ و انت مسترعی لمن فوقك. لیس لك ان تفتات فی رعیهٔ، و لا تخاطر الا بوثیقهٔ و فی یدلك مال من مال الله عزوجل و انت من خزانه حتی تسلمه الی و لعلی ان لا اكون شر و لا تك لك و السلام [۷۹۹].

مدیریت و حکمروایی برای تو طعمه نیست بلکه آن مسئولیت در گردن تو امانت است و کسی که از تو بالاتر است از تو خواسته که نگهبان آن باشی. و وظیفه نداری که در کار مردم به میل و خواسته شخصی خود عمل کنی و یا بدون ملاك معتبر و فرمان قانونی، بکار بزرگی دست بزنی. و اموالی که در دست تو است از آن خداوند می‌باشد و تو خزانه دار هستی تا آنرا به من بسپاری و امیدوارم که برای تو بدترین فرمانرواها نباشم والسلام.

نمونه ای از وصیت سیاسی علی

حضرت فاطمه به حضرت علی (علیه السلام) وصیت نمود که بعد از من با خواهرزاده ام امامه ازداوج کن زیرا او نسبت به فرزندانم مثل من با محبت است و از طرفی مردان نیاز به زن دارند، لذا حضرت بعد از فاطمه زهرا علیهاالسلام با خواهر زاده حضرت زهرا علیهاالسلام امامه ازدواج کرد، امامه تا آخر عمر امام (حدود سی سال) همسر آن حضرت بود هنگامی که امیرمؤ منان (علیه السلام) در بستر شهادت قرار گرفت امامه را به حضور طلبید و به او چنین وصیت کرد: ترس آن دارم که بعد از من این طاغوت (اشاره به معاویه) از تو خواستگار کند اگر (بعد از من) نیاز به ازدواج داری پیشنهاد می کنم که با مغیرهٔ بن نوفل (نوه عبدالمطلب) ازدواج کن مبادا با معاویه ازدواج کنی.

[صفحه ۵۰۵]

پس از شهادت امام، معاویه نامه ای برای مروان نوشت و به او دستور داد که امامه را برای من خواستگاری کن و صد هزار دینار به او ببخش. مروان مطابق دستور از امامه برای معاویه خواستگاری کرد امام برای مغیرهٔ بن نوفل پیام داد که معاویه از من خواستگاری کرد. اگر تو به من مشتاق هستی اقدام کن مغیره پس از دریافت پیام، بی درنگ اقدام نمود و به حضور امام حسن مجتبی (علیه السلام) رفت و امامه را توسط آن حضرت خواستگاری کرد امام حسن (علیه السلام) خواستگاری او را پذیرفت و امامه را همسر او نمود.

ماجرای درخواست عقیل

عقیل سومین پسر ابوطالب بود که در کودکی کور شد همین عامل باعث تهی دستی وی شده بود و به علاوه مردی عیال وار و در

عین حال مرد گشاده دست و مهمان نوازی هم بود وقتی نوبت حکومت به امیرالمؤ منین (علیه السلام) رسید او خوشنود شد زیرا چنین اندیشید که در حکومت برادر خود از مال دنیا توانگر خواهد شد این اندیشه عقیل بواسطه درک دوران حکومت عثمان و حتی عمر و ابوبکر و اعطا بخشش بسیار زیاد آنها به دوستان و اقوام خود بود.

لذا به طمع دریافت سهمی بیشتر از دیگران با کودکان خود به حضور علی (علیه السلام) شرفیاب شد و از حضرت درخواست یک صاع گندم افزونتر از دیگران به او بدهد. علی (علیه السلام) در آنجا آهن پاره ای را به آتش سرخ کرده و بر خلاف انتظار عقیل در مقابل تمنا و درخواست عقیل آهن گداخته را جلو برد و فرمود: ای عقیل اینست عطای تو، عقیل دستش د را دراز کرد تا عطای علی (علیه السلام) را بگیرد از سوزش آهن تفتیده چنان فریاد کشید که بیم آن می‌رفت قالب تهی کند. امیرالمؤ منین (علیه السلام) درباره این ماجرا خطابه ای ایراد فرموده که ترجمه مختصری از آن؛ از نهج البلاغه برگرفته و می‌آوریم:

بخدا اگر بستر آسایش من بر خارهای جانگزای بیابان گذاشته شود اگر دست و پایم را در پیچ و خم زنجیر بپیچند و مرا به خار و خس صحرا بسته بکشانند بیشتر

[صفحه ۵۰۶]

دوست می‌دارم تا روز رستاخیز در پیشگاه عدالت الهی در صف ستمکاران قرار گیرم...

سرانجام به گودال گور فرو خواهیم غلطید ... با چنین عاقبت کجا سزاوار است که پیشه ی ستم به پیش گیریم...

او چنین پنداشته بود که دین مرا خواهد ربود و زمام مرا به مشت خواهد گرفت و در این هنگام آهن پاره ای را در دل آتش به رنگ آتش در آوردم و آن فلز تفتیده را به مشتش گذاشتم چنان فریاد کشید که پنداشتم هم اکنون سراپا شعله ور خواهد شد، اما من در پاسخ این فریاد دردناک گفتم: در عزای تو بنالند عقیل، تو از این پاره ی آهن که با دست آدمیزاده ای ببازیچه داغ شده می‌خروشی و من بر آتشی که غضب الهی به لهیبش در آورده بردبار بمانم [... ۸۰۰].

ابوالفضل عباس در جنگ صفین

حضرت عباس (علیه السلام) در زمان جنگ صفین که بین سپاه علی (علیه السلام) با سپاه معاویه رخ داده حدود چهارده سال سن داشت، ولی قد رشید او را هر کس می‌دید چنین تصور می‌کرد که هیجده یا بیست سال دارد. در یکی از روزهای جنگ از پدر اجازه گرفت تا به میدان جنگ دشمن برود، امام علی (علیه السلام) نقابی بر روی او افکند و او به عنوان یک رزمنده ناشناس به میدان تاخت سپاه شام از حرکتهای پر صلابت او دریافت که جوانی شجاع، پرجراءت و قوی دل به میدان آمده است، مشاورین نظامی معاویه به مشورت پرداختند تا همآورد رشیدی را به میدان بفرستند، ولی رعب و وحشت عجیبی که بر آنها چیره شده بود، نتوانستند تصمیم بگیرند، سرانجام معاویه یکی از شجاعان لشگرش بنام ابن شعثاء را که می‌گرفتند جراءت آن را دارد که با ده هزار جنگجوی سواره بجنگند، به حضور طلبید و به او گفت: به میدان این جوان ناشناس برو و با او جنگ کن. ابن شعثاء گفت: ای امیر، مردم مرا به عنوان قهرمان در برابر ده هزار جنگجو می‌شناسند، چگونه شایسته است که مرا به جنگ با این کودک روانه سازی؟ معاویه گفت: پس چه کنم؟ ابن شعثاء

[صفحه ۵۰۷]

گفت: من هفت پسر دارم، یکی از آنها را به جنگ او می‌فرستم تا او را بکشد، معاویه گفت: چنین کن. ابن اشعثاء یکی از فرزندانش را به میدان او فرستاد، طولی نکشید که بدست آن جوان ناشناس کشته شد او فرزند دومش را فرستاد، باز بدست او کشته شد او فرزند سوم و چهارم تا هفتمش را فرستاد همه آنها بدست آن جوان ناشناس به هلاکت رسیدند. در این هنگام خود ابن شعثاء به میدان تاخت و فریاد زد: ایها الشاب قتلت جمیع اولادی ولله لا تکلن اباک و امک ای جوان تو همه پسرانم را کشتی، سوگند به

خدا قطعا پدر و مادرت را به عزایت می‌نشانم.

او به جوان ناشناس حمله کرد، و بین آن دو چند ضربه رد و بدل شد، در این هنگام آن جوان چنان ضربه بر بان شعثاء زد که او را دو نصف کرد و به پسرانش ملحق ساخت، حاضران از شجاعت او تعجب کردند، در این هنگام امیرمؤ منان فریاد زد ای فرزندم برگرد که ترس دارم دشمنان تو را چشم زخم بزنند. او بازگشت، امیرالمؤ منین (علیه السلام) به استقبال او رفت و نقاب را از چهره اش رد کرد و بین دو چشمش را بوسید، حاضران نگاه کردند دیدند قمر بنی هاشم حضرت عباس (علیه السلام) است.

فنظروا الیه هو قمر بنی هاشم العباس بن امیرالمؤ منین [۸۰۱].

شیوه درست زندگی

یکی از دوستان علی (علیه السلام) بنام علاءبن زیاد در بصره سکونت داشت روزی علاء بیمار گردید امیرمؤ منان (علیه السلام) به عیادت او رفت حضرت وقتی خانه بزرگ و وسیع علاء را دید فرمود: این خانه با این همه وسعت را در این دنیا برای چه می‌خواهی؟ با اینکه در آخرت به آن نیازمندتر هستی؟ آنگاه ادامه داد: آری مگر اینکه با داشتن این خانه بخواهی به وسیله آن به آخرت برسی مانند آنکه در این خانه از مهمان پذیرایی کنی یا صله رحم نمایی یا اینکه حقوق واجب خود (مانند زکات) را از این خانه خارج کرده و به اهلش برسانی.

[صفحه ۵۰۸]

فاذا انت قد لغت بها الاخره؛ که در این صورت با داشتن همین خانه هم به آخرت نائل شده ای.

علاء عرض کرد: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) از برادرم عاصم بن زیاد پیش تو شکایت می‌کنم. امام فرمود: برای چه مگر او چه کرده. علاء عرض کرد: عبائی ناچیز پوشیده و از دنیا کناره گرفته است. علی (علیه السلام) فرمود: او را نزد من بیاور. عاصم به حضور علی (علیه السلام) آمد حضرت به او فرمود: تو دشمن جان خود شدی شیطان بر تو راه یافته و تو را صید کرده است آیا به خانواده ات رحم نمی‌کنی تو خیال می‌کنی خداوند که زندگی طیب و خوب را بر تو حلال کرده دوست ندارد از آن بهره مند شوی؟ تو بی ارزشتر از آنی که خداوند با تو چنین کند.

عاصم عرض کرد: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) ولی تو با این لباس خشن و غذای سخت و ناگوار به سر می‌بری و من از تو پیروی می‌کنم. امام فرمود: من مثل تو نیستم بلکه خداوند متعال بر پیشوایان عدل و حق واجب کرده است که بر خود سخت گیرند و شیوه زندگیشان را هماهنگ با وضع زندگی طبقه ضعیف مردم قرار دهند تا فقر، فقیر را از جا بدر نبرد و از صراط مستقیم خارج نگردد تا ناداری فقیر موجب نافرمانی او از خدا نشود تنگدستی و فشار زندگی موجب آن نشود که به فقیران سخت بگذرد. در اصول کافی آمده عاصم پس از شنیدن سخن امام (علیه السلام) بی درنگ آن را پذیرفت و عبای خشن و عزلت نشینی خود را کنار گذاشت. [۸۰۲].

مطیع فرمان پدر

درگیری جنگ صفین بین سپاه معاویه و سپاه علی (علیه السلام) همچنان روز بروز شدیدتر ادامه داشت روزی امام علی (علیه السلام) فرزند علی (علیه السلام) فرزندش محمد حنفیه را طلبید و فرمود: فرزندم امروز بر سپاه معاویه حمله کن، محمد چون شیر به سمت راست سپاه معاویه حمله کرد و

[صفحه ۵۰۹]

صف های فشرده دشمن را درهم شکست بسیاری از آنها را کشت و مجروح ساخت. سپس به حضور پدر بازگشت در حالی که

مجروح شده بود به پدر عرض کرد: (یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) العطش ای امیرالمؤ منین سخت تشنه ام.) امام علی (علیه السلام) ظرف آبی به او داد او آب را آشامید و علی (علیه السلام) بقیه آب را که در ته ظرف باقی مانده بود به روی زره محمد ریخت و فرمود: پسرم این بار به جانب چپ حمله کن. محمد به جانب چپ سپاه دشمن حمله کرد و ضربات سختی بر پیکر آنها وارد ساخت و برگشت محمد که سخت تشنه شده بود نزد پدر فریاد زد: (الماء الماء آب آب) امیرمؤ منان (علیه السلام) ظرف آبی به او داد محمد آن را آشامید. علی (علیه السلام) بار دیگر ته مانده آب را بر روی زره محمد ریخت.

ابن عباس می‌گوید: سوگند به خدا دیدم بر اثر جراحات بسیاری که بر پیکر محمد وارد شده بود خون از میان حلقه های زره او می‌جوشید امیرمؤ منان (علیه السلام) ساعتی به او مهلت داد. سپس فرمود فرزندم این بار بر قلب لشکر دشمن حمله کن. محمد همچون آتشی که در نیزار بیفتد بر قلب دشمن زد و از هر سو سپاه دشمن را می‌کوبید دست‌ها و سرهای فراوانی از دشمن جدا شد. آنگاه عنان اسبش را به سوی پدر همسو کرد و نزد پدر آمد. آنقدر زخم بر بدنش رسیده بود که بر اثر سوزش زخمها اشک از چشمانش سرازیر بود. علی (علیه السلام) از جای برخاست و بین دو شم محمد را بوسید و فرمود: پدرت فدایت شود امروز مرا شاد کردی و آنچه حق جهاد بود بجا آوردی اکنون بگو بدانم چرا گریه می‌کنی؟ محمد از سوزش و درد بسیار شدید و طاقت فرسای زخم‌ها سخن به میان آورد و در آن حال گفت: من چند بار به کام مگر رفتم دو برادرم حسن و حسین علیهم السلام به میدان نیامدند؟ امیرمؤ منان (علیه السلام) دوباره بین چشمان محمد را بوسید و فرمود: پسرم تو پسر من هستی ولی آنها پسر پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم آیا آنها را از کشته شدن حفظ نکنم؟ در این هنگام محمد به راز موضوع پی برد و با کمال تواضع به پدر عرض کرد: ای پدر بزرگوارم خداوند مرا فدای شما و فدای دو برادرم گرداند و آنها را از هر گونه گزندی حفظ کند. [۸۰۳].

[صفحه ۵۱۰]

مسجد ضرار

امام صادق (علیه السلام) فرمود: امیرالمؤ منین (علیه السلام) از نماز خواندن در پنج مسجد که در کوفه است اصحاب خود را نهی فرمود. مسجد اشعث بن قیس کندی و مسجد جریربن عبدالله بجلی و مسجد سماک بن مخرمهٔ و مسجد شبث بن ربعی [۸۰۴] و مسجد تیم. امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر وقت امرالمؤ منین نگاهش به آن مسجد می‌افتاد می‌فرمود این چهار دیوار تیم است و غرض حضرت این بود که قبیله تیم از یاری آن حضرت دست کشیده بودند و از کینه ای که داشتند با آن حضرت نماز نمی‌خواندند (لذا این چهار دیواری را بعنوان مسجد ساخته بودند که) خدای لعنت شان کند. [۸۰۵].

کلماتی از من فرا گیرید

روزی علی (علیه السلام) به یاران خود فرمود: کلماتی از من فراگیرید که اگر بر چهارپایان سوار شوید و در راه پیمایی و دستیابی به آن ها، چهارپایان خود را از پای در آورید مانند آن کلمات را نخواهید یافت.

هان! که هیچ کس جز به پروردگارش امید نبندد و بجز از گناه خویش د نهراسد و چون چیزی نداند از یادگیری آن خجالت نکشد و چون چیزی از او سؤ ال شد که نمی‌داند خجالت نکشد و بگوید خدا بهتر می‌داند و بدانید که شکیبایی و صبر برای پیکره ایمان همچون سر است برای بدن و بدنی که سر ندارد خیری در او نیست. [۸۰۶].

[صفحه ۵۱۱]

غرور و ریاست طلبی

طلحه و زبیر پس از عثمان از نزدیکترین افراد به علی (علیه السلام) بودند آنها توقع داشتند که امام علی (علیه السلام) بیش از دیگران به آنها امتیاز بدهد و با آنها در امور مشورت کند و در ریاست بیت المال، آنها را بر دیگران مقدم بدارد. روزی آنها نزد علی (علیه السلام) آمدند و رسما از آن حضرت تقاضا کردند تا آنها را به فرمانداری بعضی از شهرها منصوب کند وقتی با جواب منفی علی (علیه السلام) روبرو شدند توسط محمد بن طلحه این پیام خشن را به آن حضرت رساندند، ما برای خلاف تو فداکاریهای بسیار کردیم اکنون که زمام امور به دست تو آمده راه استبداد را به پیش گرفته ای و افرادی مانند مالک اشتر را روی کار آورده ای و ما را عقب زده ای. امام علی (علیه السلام) توسط همان محمد بن طلحه به آنها پاسخ داد که: چه کنم تا شما خشنود شوید؟ آنها پس از دریافت پیام امام جواب دادند یکی از ما را فرماندار بصره کن و دیگری را فرماندار کوفه. امام علی (علیه السلام) فرمود: به خدا سوگند من در اینجا (مدینه) آنها را امین نمی‌دانم چگونه آنها را امین بر مردم در کوفه و بصره نمایم آن گاه امام به محمد بن طلحه فرمود: نزد طلحه و زبیر برو و از قول من به آنها بگو ای دو شیخ از خدا و پیامبرش صلی الله علیه و آله و سلم نسبت به امتش بترسد و بر مسلمانان ظلم نکنید ... لیکن آنها بخاطر همان غرور ذاتی و انحراف دینی خود بر علیه حضرت به همراهی عایشه قیام کردند. [۸۰۷].

دزدان طماع

عایشه در مکه بود طلحه و زبیر با حکومت علی (علیه السلام) مخالفت کردند و می‌دانستند عایشه نیز مخالف علی (علیه السلام) است لذا تصمیم گرفتند به مکه دز نرد او رفته و مقدمات توطئه خود را فراهم سازند در لذا ظاهر نزد علی (علیه السلام) آمدند و اجازه خواستند تا به قصد انجام عمره (حج مستحبی) به مکه بروند. امام به آنها فرمود: شما قصد عمره ندارید، آنها مکرر سوگند خوردند که قصد خلافی ندارند و بر بیعت خود با امام استوار هستند.

[صفحه ۵۱۲]

حضرت فرمود: پس بیعت خود را با من تجدید کنید آنها بیعت خود را تجدید کردند، آنها در مکه بر ضد حکومت علی (علیه السلام) افرادی را جمع کردند و به همراه عایشه به سوی بصره حرکت کردند تا در آنجا شورش را شروع کنند در بین راه به یعلی بن منبه که حدود چهار صد هزار دینار از یمن برای علی (علیه السلام) می‌برد برخورد کردند آنها پلوها را از او به زور گرفتند و آن پولها را صرف مخارج سپاه خود نمودند ... آنان با جنگی که به راه انداختند باعث کشته شدن ۱۳ هزار نفر از سپاه خود و پنج هزار نفر از سپاه امام علی (علیه السلام) شدند. [۸۰۸].

نباء عظیم کیست؟

از علقمه روایت شده که گفت: روز جنگ صفین مردی از لشکر شام با سلاح بیرون آمد و قرآن را حمایل خود کرده بود و به جای رجز خواندن چنانکه مرسوم اعراب در جنگها می‌باشد سوره نباء را خواند: عم یتسائلون عن النبا العظیم الذی هم فیه مختلفون

من خواستم پیش روم و با او به جنگ بپردازم. امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: به جای خود باش خود آن حضرت پیش رفت و به او گفت: اتعرف النباء العظیم هم فیه مختلفون؟ آیا آن خبر بزرگ را که در او اختلاف کردند می‌شناسی؟ گفت: نه حضرت فرمود: والله انی انا النباء العظیم فی اختلفتم و علی ولایتی تنازعتم؛ ... منم ان نباء عظیم و خبر بزرگ که در من اختلاف کردید و در ولایت من نزاع نمودید و از ولایت من برگشته و منحرف شدید پس از آنکه آن را پذیرفته بودید و به ظلم و ستم از آن برگشتید و هلاک شدید ... پس از آن حضرت با شمشیر سر و یک دستش را انداخت آنگاه برگشت و این شعر را می‌خواند:

ایی الله الا ان صفین دارنا

و دارکم ما لاح فی الافق کوکب

و حتی تموتوا او نموت و مالنا

ولاکم عن حومهٔ الحرب مهرب

خداوند نخواست که صفین منزل ما و شما نباشد مادامی که ستاره بر افق می‌درخشد تا وقتی که شما بمیرید یا ما و ما را از جایگاه جنگ امید فرار نیست. [۸۰۹].

[صفحه ۵۱۳]

اتصال معنوی شیعیان با علی

رمیله یکی از شیعیان علی (علیه السلام) است می گوید: در کوفه چند روزی دچار تب و لرز شدم و نتوانستم در نماز امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) حاضر شوم. روز جمعه ای بود در خودم سبکی درد را دیدم گفتم چه بهتر غسل جمعه ای بکنم و بروم امروز نماز جمعه ای با علی (علیه السلام) بخوانم. در مسجد کوفه آمدم نشسته بودم که عی (علیه السلام) به منبر خطبه می‌خواند ناگاه تب و لرز من مجدد شروع شد ولی خودم را گرفتم و کنترل کردم. حضرت از خطبه فارغ و بعد هم نماز جمعه را خواند و بعد از نماز کسی را فرستاد دنبالم وقتی وارد منزل حضرت امیر (علیه السلام) شدم. حضرت فرمود: رمیله چه بود وقتی من روی منبر بودم چه چیزی عارضت شد دیدم که به خود می‌پیچیدی؟ عرض کردم یا علی (علیه السلام) من مدتی تب و لرز داشتم امروز تبم کم شد؛ آمدم مسجد وقتی که شما خطبه می‌خواندید تب و لرز آمد سراغم (حاصل فرموده حضرت ...) حضرت فرمود: این تب و لرز از تو بمن هم سرایت کرد. رمیله می گوید: عرض کردم: یا علی (علیه السلام) آنهایی که در مسجدند اینطور است یا شامل افراد خارج هم می‌شود در م

ورد آنها هم همینطور است؟ حضرت فرمود: در شرق و غرب و عالم هر یک از شیعیان ما مبتلا به بشوند به ما هم اثر می کند [۸۱۰].

خبر از آینده

سلیم بن قیس از ابن عباس در حدیثی نقل می کند: که در ذی قار (محلی در نزدیکی بصره) بر علی (علیه السلام) وارد شد و آن حضرت برایش د نامه ای بیرون آورد و فرمود: ای پسر عباس این نامه ایست که پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من دیکته کرد و من به دست خود نوشته ام، عرض کردم یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) آن را بخوان حضرت آن نامه را خواند و در آن نامه همه چیز از وقتی که پیغمبر از دنیا رفته تا شهادت حسین بن علی (علیه السلام) و کسی که او را می کشد و آنکه یاریش د می کند و اشخاصی که همراه او شهید می‌شوند بود از جمله آنچه که برایم خواند این بود که با خودش چه خواهند کرد فاطمه علیهاالسلام چگونه شهید

[صفحه ۵۱۴]

می‌شود و حسن (علیه السلام) چطور در راه خدا کشته می‌شود و چگونه مردم با وی خیانت و پیمان شکنی می کنند سپس نامه را پیچید و آن مطالبی که از زمان شهادت حسین بن علی (علیه السلام) تا روز قیامت واقع می‌شود را نخواند و باقی ماند در آن مقداری که از نامه خواند خلافت ابوبکر و عمر و عثمان و اینکه هر یک از آنها کشته می‌شوند و امر حکمیت و خلافت معاویه و شیعیانی که کشته می‌شوند و حکومت یزید، تا به شهادت حسین (علیه السلام) بود. [۸۱۱].

تصنیف های هرزه

روی علی (علیه السلام) در کوفه جوانی را دید که به خواندن تصنیف های هرزه و آلوده سرگرم و دل خوش است امام (علیه السلام) به او گفت: با چه چیزهایی دفتر وجودت را پر می کنی؟

لذا یکی از عهدهای بوعلی سینا در رساله عهدش با خود این بود که رمان و قصه های باطل نخواند، حرفها و افسانه های باطل ذهن را کج و معوج می کند و نفس را از درست اندیشی و درست یابی عدول می‌دهد و منحرف می گرداند. [۸۱۲].

لذا یکی از بزرگان گفت: فوت وقت نزد اصحاب حقیقت دشوارتر از سپردن جان است چرا که سپردن جان به بریدن از مردمان است و فوت وقت به بریدن از حق [۸۱۳] چنانچه حضر امیر (علیه السلام) می‌فرماید: عمر کوتاهتر از آن است که هر آنچه دانستنش نیکوست فراگیری پس د بیاموز هر آنچه را که ارزش و اهمیتش بیشتر است.

علی کشته شد و من زنده ام

عدی بن حاتم یکی از صحابه علی (علیه السلام) است این مرد در اواخر عمر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اسلام آورد در زمان خلافت علی (علیه السلام) در خدمت آن حضرت بود و سه پسرش بنام طریف طرفه و طارف در جنگ صفین کشته شدند. او بعد از شهادت عی (علیه السلام) و استقرار خلافت

[صفحه ۵۱۵]

معاویه بر معاویه وارد شد. معاویه برای اینکه بتواند با یادآوری داغ فرزندان عدی او را وادار کند که درباره علی (علیه السلام) مطابق میل معاویه حرفی بزند به او گفت: این الطرفات؟ پسرانت چه شدند؟ عدی با کمال خونسردی گفت: قتلو بصفین بین یدی علی بن ابی طالب (علیه السلام)؛ در صفین پیشاپیش علی (علیه السلام) شهید شدند. معاویه گفت: ما انصفک ابن ابیطالب اذقدم بنیک و اخربنیه؛ علی درباره تو انصاف را رعایت نکرده که پسران ترا پیشاپیش جبهه فرستاد تا کشته شدند و پسران خود را در پشت جبهه نگه داشت تا زنده ماندند عدی گفت: بل انا ما انصفت علیا اذ قتل و بقیت بلکه من درباره علی (علیه السلام) انصاف را رعایت نکردم که او کشته شد و من زنده ماندم معاویه گفت: صف لی علیا اوصاف علی را برای من بگو. عدی گفت: معذورم بدار، معاویه گفت: ممکن نیست. عدی چنان توصیفی از امام علی (علیه السلام) کرد که معاویه اشک چشمش سرازیر شد و شروع کرد با آستین خود اشک خود را پاک کند آنگاه معاویه گفت: خداوند رحمت کند علی (علیه السلام) را همین طور بود که گفتی اکنون بگو حال تو در فراق علی چگونه است؟ عدی گفت: مانند زنی که فرزندش را در دامنش د سربریده باشند. معاویه گفت: آیا هیچ فراموش می کنی؟ عدی گفت: مگر روزگار می گذارد فراموشش کنم. [۸۱۴].

زندگی خلیفه مسلمین!

اسودبن قیس می گوید: که علی (علیه السلام) در رحبه کوفه مردم را اطعام می کرد وقتی از آن فارغ می‌شد به منزل باز می گشت و در خانه خود غذا می‌خورد یکی از اصحابش گفت: من پیش خود گفتم: علی (علیه السلام) در منزل خود غذای لذیذتری از طعامی که به مردم داده می‌خورد. غذا خوردن خود را رها کردم و به دنبال علی (علیه السلام) به راه افتادم حضرت به من فرمود: ایا غذا خوردی؟ گفتم: نه. گفت: پس با من بیا، من نیز با او به خانه اش رفتم او در منزل صدا زد: یا فضه، دیدم کنیزی وارد شد. علی علیه السلام به او گفت: برای ما غذا بیاور او نیز

[صفحه ۵۱۶]

گرده نانی همراه با ظرف دوغی آورد و نان را در آن ترید کرد در حالی که در آن نان سبوس د وجود داشت. به امیر المؤ منین علیه السلام عرض کردم: اگر می‌فرمودید آرد بی سبوس بیاورند بهتر بود امام شروع به گریه کرد و فرمود: به خدا هرگز ندیم که

در خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بدون سبوس د باشد. [۸۱۵].

چهار غم بزرگ

روزی امیر مؤ منان علی (علیه السلام) از خانه بیرون می‌آمد سلمان او را دید و به استقبالش شتافت امام علی (علیه السلام) به سلمان فرمود: سلمان چگونه صبح کردی؟ سلمان گفت: صبح کردم در حالی که چهار غم دارم. امام علی (علیه السلام) فرمود: آن چهار غم چیست؟ سلمان گفت: غم اهل خانه که از من نان و خواسته های نفسانی می‌خواهند و غم خالق که اطاعت از من می‌خواهد و غم شیطان که گناه از من می‌خواهد و غم عزرائیل که روح را از من می‌خواهد.

امام علی (علیه السلام) به سلمان فرمود: بر تو بشارت باد که برای هر یک از این غم‌ها پاداشی می‌بری روزی به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفتم و به من فرمود: چگونه صبح کردی؟ عرض کردم: صبح کردم در حالی که تهی دست هستم و جز آب چیزی ندارم و در مورد گرسنگی حسن و حسین (علیه السلام) غمگینم. آن حضرت به من فرمود: ای علی (علیه السلام) غم عیال پوششی است از آتش؛ و اطاعت خالق مایه امان از عذاب است و استقامت در راه اطاعت خدا جهاد است و بهتر از عبادت شصت سال می‌باشد، و غم مرگ کفاره گناهان است و بدان ای علی (علیه السلام) رزقهای بندگان برخداست و غم تو برای عیال به تو سود و زیان نمی‌رساند جز اینکه به خاطر این غم پاداش می‌یابی و همانا شدیدترین غمها غم عیال است. [۸۱۶].

[صفحه ۵۱۷]

رجال الحق، دروغین

روزی امام علی (علیه السلام) به مسجد کوفه وارد شد دید عده ای زانو به بغل گرفته اند و در گوشه ای نشسته اند. حضرت پرسید اینها کیستند؟ گفته شد: اینها رجال الحق (مردان حق) هستند. حضرت فرمود: به چه دلیل آنها مردان حق هستند؟ گفته شد از این رو که دارای نجابت و عزت نفس د هستند اگر کسی به آنها غذا داد شکر می‌کنند و گرنه صبر می‌کنند و هیچ گاه برای غذا تقاضا نمی‌کنند و دست گدایی به سوی کسی دراز نمی‌نمایند. امام علی (علیه السلام) فرمود: سگهای کوفه هرم چنین رفتاری دارند آنگاه امام (علیه السلام) با شلاق آنها را از مسجد بیرون کرد و به آنها فرمود بروید کار کنید. [۸۱۷].

خبر از آینده

ابن عباس گوید: که در ذی قار خدمت حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) رسیدم، صحیفه ای بیرون آورد بخط خود و املاء رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خواند برای من از آن، و در آن صحیفه بود مقتل امام حسین (علیه السلام) و آنکه چگونه کشته می‌شود و که می‌کشد او را و که یاری می‌کند او را و که با او شهید می‌شود. پس گریه سختی و مرا به گریه در آورد.

همجواری خداوند

چون علی (علیه السلام) بعد از جنگ جمل به کوفه آمد و در مسجد نماز خواند، سپس پشت به دیوار کرد و مرد پیرامونش نشستند آنگاه از حال یکی از یاران خود که ساکن کوفه بود جویا شد یکی گفت: یا علی (علیه السلام)! خدایش به همجواری گزید: حضرت فرمود خداوند هیچ یک از آفریدگانش را به جواری نگیرد آنگاه این آیه را خواند (و کمنتم امواتا فاحیاکم ثم یمیتکم ثم یحییکم؛ و شما مرده بودید، شما را زنده کرد و دگر بار بمیراند و باز

[صفحه ۵۱۸]

راوی گفت: چون خستگی آن حضرت برطرف شد، عرض کردند: یا علی (علیه السلام) در کدام کاخ منزل می‌کنی؟ فرمود: مرا در کاخ خبال منزل ندهید (کاخ فساد) پس به سرای جعدهٔ بن هبیره مخزومی وارد شد. (ام هانی خواهر حضرت امیر (علیه السلام) بود که همسر او هبیرهٔ بن ابی وهب مخزومی بود). [۸۱۸].

توبه کننده، آزاد شد

در عصر خلافت امام علی (علیه السلام) مردی با پسری لواط کرده بود ولی بعد از این عمل زشت و کبیره سخت پشیمان شده بود او به حضور امام علی (علیه السلام) آمد و در حالی که گریه می‌کرد و سخت پریشان بود با کمال شرمندگی عرض کرد: یا علی (علیه السلام) من لواط کرده ام مرا با اجرای حد الهی پاک کن. زیرا من طاقت آتش دوزخ را ندارم. امام علی (علیه السلام) فرمود: ای مرد! برو به خانه خود، شاید تلخی زرد آب تو، به حرکت در آمده؟ (و اشتباه می‌کنی) او رفت و فردای آن روز بازگشت و باز گفت: با پسری لواط کرده ام مرا پاک کن. علی (علیه السلام) به او فرمود برو به خانه ات شاید تلخی زرد آب تو، به حرکت در آمده است؟ او رفت و روز سوم نزد امام آمد و همان صحبت را تکرار کرد، حضرت نیز همان پاسخ بار اول و دوم را به او داد. اما روز چهارم آمد و اقرار به لواط کرد. امام علی (علیه السلام) به او فرمود: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در مورد لواط کننده به یکی از سه امر حکم فرموده هر کدام را می‌خواهی خودت انتخاب کن او عرض کرد آن سه حکم چیست؟ علی (علیه السلام) فرمود: زدن گردنت با شمشیر، پرتاب کردن تو با دست و پاهای بسته از بالای کوه به زمین و یا سوزاندن در آتش او به علی (علیه السلام) عرض کرد: کدامیک از این سه حکم سخت تر را برای خود برگزیدم، وسایل آتش را فراهم کردند گناهکار دو رکعت نماز خواند سپس چنین دعا کرد: خدایا! می‌دانی که مرتکب گناه لواط شدم سپس از مجازاتش در آخرت ترسیدم نزد وصی و پسر عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تو آمدم و از او تقاضا کردم مرا پاک سازد، او مرا بین یکی از سه مجازات مخیر نمود و من در میان

[صفحه ۵۱۹]

آنها سخت ترین آن را برگزیدم، خدایا! از درگاهت می‌خواهم که همین مجازات را کفاره گناهم قرار دهی و در آخرت مرا در آتش دوزخ نسوزانی سپس برخاست در حالی که به خاطر گناهش گریه می‌کرد در میان گودال آتش نشست و شعله های آتش د بدن او را فرا گرفت این منظره به قدری رقت بار بود که امام علی (علیه السلام) با دین آن منقلب شد و گریه کرد ... آنگاه امیرمؤ منان علی (علیه السلام) به او فرمود: ای شخص از میان آتش برخیز که فرشتگان آسمان و زمین را به گریه انداختی خداوند توبه تو را پذیرفت و مراقب خود باش که دیگر آن گناه را انجام ندهی. [۸۱۹].

به حساب خدا بگذار..

عبدالرحمن بن جندب می‌گوید: زمانی که همراه با امیرالمؤ منین (علیه السلام) از صفین برگشتم و خانه های کوفه را دیدم چشم ما به پیر مردی افتاد که در سایه خانه اش نشسته بود، و آثار مرض رد قیافه اش دیده می‌شد، علی (علیه السلام) به او فرمود: صورتت را رنگ پریده می‌بینم، ایا بخاطر بیماری است؟ عرض کرد: آری یا امیرالمؤ منین (علیه السلام). آنگاه حضرت فرمود: آیا از این بیماری کراهت داری؟ عرض کرد: یا علی هرگز دوست ندارم به چنین مریضی کسی دچار شود، امام فرمود: آنچه را که به تو رسیده به حساب خدا نمی‌گذاری عرض کرد: چرا! حضرت فرمود: ترا به رحمت پروردگارت بشارت باد و بدان که بخاطر این بیماری گناهت آمرزیده شده [... ۸۲۰].

علی و رنجها و مصائبش

یک نفر یهودی از امتحانات و آزمایشات الهی که علی (علیه السلام) از آنها سرافراز بیرون آمده بود سؤ ال کرد. حضرت تمامی امتحانات الهی خود را بر شمرد و دقیقا به بیان مسائل اجتماعی آن زمان می‌پردازد و دقیقا در لابلای گفتار امام؛ مظلومیت آن حضرت نمودار است که در اینجا به یکی از آنها اشاره می‌شود:

[صفحه ۵۲۰]

علی (علیه السلام) فرمود: ای برادر یهودی کسی که پس از ابوبکر زمامدار حکومت شد در ورود و خروج همه کارها با من مشورت می‌کرد و طبق دستور من کارها را انجام می‌داد و در کارها سخت از من نظر می‌خواست و طبق نظر من رفتار می‌کرد؛ نه من کسی را سراغ دارم و نه اصحابم؛ که به جز من در کارها با او مشورت کرده باشد ... چون مرگ ناگهانی او فرا رسید و بدون بیماری قلبی که بتواند تصمیمی در حال صحت بگیرد؛ از دنیا رفت...

نتیجه کار دومی این شد، پرونده زندگانیش موقعی بسته شد که عده ای را کاندید و نامزد خلافت کرد که من ششمین آنها بودم و مرا با هیچ کدام آنها برابر ندانست و همه حالات مرا از وارثت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و خویشاوندی و نسب و دامادی بدست فراموشی سپرد...

خلافت را در میان ما به شوری واگذار نمود و فرزند خود را بر همه ما حاکم کرد و دستور داد که اگر طبق دستور او عمل نکردیم و مجلس د شوری تشکیل ندادیم گردن هر شش نفر ما را بزند. ای برادر یهودی! می‌دانی که برای همین پیش آمد ناگوار چه اندازه صبر و تحمل لازم است؟ آنان در آن چند روزی که بودند هر کدام به نفع خویش شروع به فعالیت و سخنرانی نمودند ولی من دست روی دست گذاشتم و ساکت بودم (... در آن شورا) یکی از خود راءی‌ها و سرسخت های آن هیاءت شش د نفری، تند کردی و کار را از دست من گرفت و به طمع شرکت در بهره برداری از خلافت، حکومت را بدست عثمان سپرد، و عثمان کسی بود که نه با او و نه با هیچ یک از حاضرین در شورا از نظر اخلاقی مساوی نبود چه رسد به کمتر از آنان ... سپس طولی نکشید که همان سرسختی‌ها که در انتخاب عثمان مؤ ثر بودند، او را کافر شمردند و از او بیزاری جستند. عثمان به نزد دوستان صمیمی خود رفت و به دیگر اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مراجعه کرد و در خواست استعفا از بیعت خود را نمود و از آشوبی که به پا کرده بود اظهار پشیمانی می‌نمود ای برادر یهودی! این پیش آمد از پیش آمد قبلی سخت تر و دلخراش تر بود ... از این جریان آنچنان ناراحت شدم که قابل توصیف نیست و اندازه ای ندارد ولی چاره ای جز صبر نداشتم که بگذارم و بگذارم ... به خدا قسم ای برادر یهودی مرا از شورش علیه عثمان همان چیزی جلوگیری کرد که از قیام علیه حکومت قبلی جلوگیری کرده بود ...

[صفحه ۵۲۱]

ای برادر یهودی! هیچ تغییری در تصمیم خود راه نداده ام و به این جهت در برابر عثمان ساکت ماندم و آنچه مرا وا داشت که از اقدام علیه او دست نگهدارم این بود که من در نتیجه آزمایشی که از او کرده بودم می‌دانستم اخلاقی که او دارد او را رها نخواهد کرد تا مردم را به کشتن و خلعش د بکشاند [... ۸۲۱].

علی و رنجهای حکومت داری

روزی شخصی یهودی از علی (علیه السلام) راجع به امتحانات الهی آن حضرت سؤ ال کرد: حضرت فرازهایی از امتحانات الهی خود را برای وی توضیح داد، البته در بیان این وقایع حضرت دقیقا مسائل اجتماعی و رفتار اصحاب و یاران خود را بیان می‌نماید که

از جمله آنها این بود که:

...ای برادر یهودی کسانی که با من بیعت کرده بودند چون دیدند مقاصد شخصی آنان به دست من انجام نمی‌شود بوسیله آن زن (عایشه) بر من شوریدند، با اینکه از طرف پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم کار آن زن بدست من سپرده شده بود و من وصی بر او بودم او را بر شتری سوار کردند ... این زن (مردم آن شهر) آنان را از شهر بیرون کشید، ندانسته و دیوانه وار شمشیر آختند و نفهمیده تیرها پرتاب کردند. من در کار آنان میان دو مشکل قرار داشتم که هیچ یک را دوست نداشتم؛ اگر دست نگه می‌داشتم آنان از شورش باز نمی‌گشتند ... و اگر ایستادگی می‌کردم کار بجایی می‌کشید که نمی‌خواستم. لذا پیش از هر چیز حجت را بر آنان تمام کردم ... به آن زن پیشنهاد کردم به خانه اش باز گردد و مردمی که در اطرافش بودند را دعوت نمودم تا بیعت را که با من دارند به پایان برسانند و پیمانی را که از خداوند در گردن آنان است را نشکنند و تمام قدرت خود را به نفع آنان در اختیارشان گذاشتم ... ولی جز بر نادانی و سرکشی و گمراهی آنها نیافزود چون دیدم جز جنگ هیچ پیشنهادی را نمی‌پذیرند بر مرکب جنگ سوار شدم ... و به جنگی که در ابتدا مایل نبودم عاقبت الامر دچار آن می‌شدم ... واسطه‌ها فرستادم و به سوی آنان سفر

[صفحه ۵۲۲]

نمودم و عذرشان را پذیرفتم، تهدیدشان نمودم، هر چه را که از من می‌خواستند متعهد شدم، و هر چه راهم که نمی‌خواستند خودم پیشنهاد نمودم ولی چون به جز جنگ هوای دیگری در سر نداشتند بناچار جنگ کردم [... ۸۲۲].

علی (علیه السلام) در این پرسش و پاسخ یهودی به روند زندگی خود که در مسیر اطاعت محض الهی بوده اشاره می‌فرماید، که از لحاظ کیفیت نقل تاریخی؛ می‌توان آن را در نوع خود بدون شائبه تحریف تلقی نمود و در لابلای گفتار آن حضرت نقطه پر نور آن، همانا مظلومیت امیرمؤ منان (علیه السلام) است که جان شیعیانش را می گدازد.

تواضع حضرت علی

از امام صادق (علیه السلام) منقول است: یک روز حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) در حالی که سوار بر مرکبی بود به طرف اصحاب خود حرکت کرد تا به آنها پیوست. آنان نیز گرد علی (علیه السلام) جمع شدند و وقتی حضرت می‌خواست بجایی برود آنان از عقب سر او حرکت کردند، ناگاه حضرت متوجه عقب سر خود شد و دید اصحاب از عقب سر او حرکت می کنند. حضرت آنان را مورد خطاب قرار داد و فرمود: آیا کاری دارید؟ پاسخ دادند: حاجتی ندارند اما دوست دارند در رکاب آن حضرت باشند حضرت این نوع تشریفات و احترام را نپسندید و به آنان دستور بازگشت داد و چنین تشریفاتی را موجب فساد راکب و ذلت و زبونی افراد پیاده رو دانست و پس از آن دستور حرکت داد چند دقیقه بیشتر نگذشته بود که متوجه عقب سر خود شد و فرمود: باز گردید زیرا صدای کفش های عقب سر افراد، دلهای طمعکار آنها را آلوده می کند. [۸۲۳].

امام فقیر نبود انفاق گر کاملی بود

به امام علی (علیه السلام) خبر رسید که: طلحه و زبیر گفته اند: علی (علیه السلام) مال و ثروت ندارد و فقیر است. این خبر به علی (علیه السلام) گران آمد به نمایندگان خود فرمود: همه محصول باغهای

[صفحه ۵۲۳]

خودم را در جا جمع کنید. نمایندگان هنگام محصول، همه محصولات را جمع کردند و به دستور امام آنها را فروختند و پول آنها صد هزار درهم گردید. امیرمؤ منان (علیه السلام) آن پولها را در روبروی خود بر زمین ریخت و پیام بر طلحه و زبیر فرستاد و آنها را در آنجا حاضر کرد آنگاه فرمود: (هذا المال و الله لی لیس لا حد فیه شیی؛ این پولها سوگند به خدا مال شخصی من است که از

دسترنج خود بدست آوردم نه از بیت المال مسلمین و هیچ کس در آن حق ندارند.)
آنها می‌دانستند که حضرت علی (علیه السلام) دروغ نمی گوید: دریافتند که علی (علیه السلام) صاحب اموال بسیار است که از حضور علی (علیه السلام) بیرون آمدند و به یکدیگر گفتند: علی (علیه السلام) فقیر نیست بلکه صاحب ثروت می‌باشد. [۸۲۴].

غیب گویی ستاره شناس در محضر حضرت

در حالی که علی (علیه السلام) به همراه سپاه خویش روانه جنگ معروف نهروان بود. ستاره شناسی به نام مسافر بن عفیف با عجله خود را به آن حضرت رسانید و عرض کرد: اوضاع کواکب بر این دلالت دارد که اگر کسی در این ساعت حرکت کند از دشمن شکست می‌خورد. علی (علیه السلام) فرمود: این ادعا، با قرآن که می‌فرماید: (غیر از خدا کسی بر غیب و نهان آسمانها زمین آگاه نیست). [۸۲۵] سازگار نیست و تو با چنین عقیده ای خود را از خداوند بی نیاز کرده ای!
سپس رو به یاران خود کرد و فرمود: از ستاره شناسی جز آن مقداری که برای شناختن راههای بیابان و دریا، لازم است خودداری کنید زیرا چنین ادعاهایی انسان را به غیب گویی می کشاند. غیب گویی هم در ردیف جادوگری است و جادوگر نیز در ردیف کافر قرار دارد و جایگاه کافر هم، آتش دوزخ خواهد بود.
آنگاه حضرت یاران خود را مخاطب قرار داد و ضمن توکل بر خدا دستور داد آنان بنام خدا به راه خود ادامه دادند و در جنگ پیروز و سرافراز هم گردیدند. [۸۲۶].
[صفحه ۵۲۴]

ازدواج جوانان

امام صادق (علیه السلام) فرمود: مردی را با دست خود استمناء کرده بود گرفته و او را به حضرت امام علی (علیه السلام) آوردند. آن حضرت آن قدر بر دست او زد که دست او سرخ شد. سپس از بیت المال وسائل ازدواج او را فراهم ساخت، بر اساس این روایت امام علی (علیه السلام) برای جلوگیری از فساد هم از شیوه روبنایی استفاده کرد (زدن و تاءدیب آن مرد) و هم از شیوه زیربنایی که وسائل ازدواج او را فراهم نمود.

تقسیم بیت المال

حضرت امیرمؤ منان (علیه السلام) همه بیت المال مسلمین را به طور مساوی بدون تبعیض تقسیم می کرد، و در هر روز جمعه محل بیت المال خود را جارو می‌نمود و دو رکعت نماز در آن محل می‌خواند و می گفت: تا این زمین در روز قیامت گواهی دهد که من بیت المال را برای خود ذخیره نکردم و به طور مساوی آن را تقسیم نمودم. [۸۲۷].

تقسیم جام طلا و نقره از بیت المال

روزی قنبر، غلام امام علی (علیه السلام) نزد آن حضرت آمد و از ظرفهای طلا و نقره که به عنوان بیت المال آورده بودند خبر داد در مسیر راه قنبر به علی (علیه السلام) عرض کرد: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) تو هر چه به بیت المال آمده چیزی را برای خود ذخیره نمی‌کنی و همه آن را تقسیم می‌نمایی پیشنهاد می کنم از این جامها مقداری را برای خود ذخیره کنی.
امال علی (علیه السلام) به او فرمود: ویحک یا قنبر! لقد احببت بیتی نارا عظیمهٔ؛ وای بر تو ای قنبر! همان دوست داری که آتش عظیمی را وارد خانه ام کنی.

آنگاه شمشیر خود را از غلاف بیرون کشید و با چندین ضربه آن ظروف طلایی و نقره ای را قطعه قطعه کرد، سپس مردم را به حضور طلبید و به آنها فرمود: این ریزه های طلا و نقره بر اساس سهمیه بندی تقسیم کنید، حتی خورده ریزه های ناچیز باقی مانده را دستور داد تا تقسیم نمایند. [۸۲۸].

[صفحه ۵۲۵]

امام العارفین و مطالعه آسمان

یکی از اصحاب امام علی (علیه السلام) به نام حبهٔ عرنی می گوید: شبی من و نوف در صحن حیاط دارالاماره کوفه خوابیده بودیم در اواخر شب بود که ناگاه دیدیم علی (علیه السلام) در صحن دارالاماره مانند افراد واله و حیران دستها را به دیوار نهاده و این آیات را تلاوت می کند.

ان فی خلق السماوات و الارض و اختلاف اللیل و النهار لایات لاولی الالباب

به طور مسلم در آفرینش آسمان و زمین و در آمد و رفت منظم شب و روز نشانه هایی (بر توانایی و حکمت حق) برای خردمندان وجود دارد.

الذین یذکرون الله قیاما و قعودا و علی جنوبهم و یتفکرون فی خلق السماوات و الارض، ربنا ما خلقت هذا باطلا سبحانک فقنا عذاب النار

خرمندان آنان اند که در همه حال و تمام اوقات به یاد خدا هستند و ایستاده و نشسته و به پهلو خوابیده خدا را یاد می کنند و در آفرینش د آسمانها و زمین اندیشه می‌نمایند و می گویند: پروردگارا این دستگاه با عظمت را بیهوده نیافریدی ساحت مقدست (از انجام کار لغو و بیهوده) پاک منزه است پس ما را از آتش کیفر خود نگه دار.

ربنا انک من تدخل النار فقد اخزیته و ما للظالمین من انصار

پروردگارا هر کسی را که به دوزخ بری سرافکنده و بی آبرویش کرده ای و ستمگران یارانی ندارند.

ربنا سمعنا منادیا ینادی للیمان ان آمنو بربکم فامنا ربنا فاغفرلنا ذنوبنا و کفر عنا سیئاتنا و توفنا مع الابرار

پروردگارا ما، نادی منادی ایمان را شنیدیم که به پروردگار خود ایمان آورید و ما

[صفحه ۵۲۶]

ایمان آوردیم پروردگارا گناهان ما را ببخش و ما را در شمار نیکان از این جهان ببر.

ربنا و اتنا ما وعدتنا علی رسلک و لا تخزنا یوم القیامه انک لا تخلف المیعاد [۸۲۹].

پروردگارا آنچه به وسیله پیامبران به ما وعده کردی به ما عنایت فرما و در روز قیامت ما را سرافکنده و شرمسار مکن که به طور قطع تو خلاف وعده نمی کنی.

حبه می گوید: علی (علیه السلام) در آن شب این آیات را مکرر تلاوت می کرد و آن چنان مجذوب مطالعه آسمان و دلباخته خالق این زیباییها و پدید آوردنده این همه عظمت و شگفتی شده و چنان از خود بی خود بود که گویی هوش از سرش پریده بود من و نوف هر دو در بستر آرمیده ناظر این منظره حیرتزده بودیم، که علی (علیه السلام) کم کم به خوابگاه من رسید. آن گاه خطاب به من فرمود: حبه خواب هستی یا بیدار؟ گفتم: بیدارم آقا، شما با این جهاد و کوشش با آن همه سوابق درخشان و خدمتهای فراوان به اسلام و یا اینکه در زهد و تقوا و عبادت بی نظیری چنین اشک می‌ریزی و از هیبت و خشیت خدا چنین حالی داری پس ما بیچارگان چه کنیم؟ علی چشمها را به پایین انداخت و شروع به گریه کرد و آن گاه به من فرمود:

ای حبه: همگی ما در برابر خدا ایستگاهی داریم و هیچ یک از اعمال ما بر او پوشیده نیست. ای حبه: به طور قطع خداوند از رگ

گردن به من و تو نزدیکتر است. ای حبه هیچ چیز نمی‌تواند من و تو را از خداوند پنهان دارد. آن گاه حضرت رفیقم نوف را مورد خطاب قرار داد و فرمود: ای نوف! خوابی؟

– نه یا امیرالمؤ منین خواب نیستم حالت حیرت انگیز و شگفت آور شما موجب شد که امشب فراوان گریستم.

فرمود: ای نوف: اگر امشب از خوف خدا فراوان گریه کردی فردا در برابر خدا چشمانت روشن خواهد شد. ای نوف هیچ قطره از اشکی از دیدگان کسی از خشیت خدا جاری نمی‌شود مگر آنکه دریاهایی از آتش را خاموش می‌کند و آخرین جمله ای که [صفحه ۵۲۷]

از خدا در ترک انجام مسئولیتها بترسد! آنگاه از برابر ما گذشت در حالی که با خود زمزمه می‌کرد و می‌گفت:

خدایا! ای کاش می‌دانستم هنگامی که غافلم، آیا تو از من اعراض کرده ای یا به من توجه داری. و ای کاش می‌دانستم که با این خواب طولانی؛ و کوتاهی در سپاسگزاری نعمتهایت حالم در نزد تو چگونه است.

نوف گوید: به خدا قسم علی (علیه السلام) تا صبح در همین حال بود. [۸۳۰].

قرآن صامت، قرآن ناطق

امیرالمؤ منین (علیه السلام) شبی از مسجد کوفه به سوی خانه خویش د حرکت کرد، در حالی که کمیل بن زیاد که از دوستان خاص ان حضرت بود او را همراهی می‌کرد، در اثناء راه از کنار خانه مردی گذشتند که صدای تلاوت قرآنش بلند بود و آیه امن هو قانت اناء اللیل [... ۸۳۱] را با صدای دلنشین و حزین می‌خواند، کمیل در دل خود از حال این مرد بسیار لذت برد و از روحانیت او خوشحال شد، بدون آنکه چیزی بر زبان براند. امام (علیه السلام) رو به سوی او کرد و فرمود: سر و صدای این مرد مایه حجاب تو نشود زیرا او اهل دوزخ است و به زودی خبر آن را به تو خواهم داد! کمیل از این مساءله در تعجب فرو رفت. نخست اینکه امام (علیه السلام) بزودی از فکر و نیت او آگاه گشت و دیگر اینکه شهادت به دوزخی بودن این مرد ظاهر الصلاح داد ... مدتی گذشت تا سرانجام کار خوارج به آنجا رسید که در مقابل امیرمؤ منان (علیه السلام) ایستادند و حضرت با آنها پیکار کرد، در حالی که قرآن را آن گونه که نازل شده بود حفظ کرده داشتند، امیرمؤ منان (علیه السلام) رو به کمیل کرد و در حالی که شمشیر در دست حضرت بود و سرهای آن کافران طغیانگر بر زمین افتاده بود با نوک شمشیر به یکی از آن سرها اشاره کرد و فرمود: ای کمیل! این همان شخصی است که در آن شب تلاوت قرآن نمود در حالی که او تعجب تو را برانگیخته بود. کمیل دست حضرت را بوسید و استغفار کرد. [۸۳۲].

[صفحه ۵۲۸]

فرار افراد امام در جنگ

در ماجرای جنگ صفین امام علی (علیه السلام) از فرار افراد سپاه خود به سوی معاویه و پیوندشان به سپاه معاویه با مالک اشتر (سردار پر صلابت سپاه امام علی (علیه السلام)) شکایت و درد دل کرد. مالک اشتر عرض د کرد: ما در جنگ جمل به همراهی اهل بصره و کوفه با سپاه جمل می‌جنگیدیم و در آن جنگ وحدت نظر داشتیم ولی بعد از آن اختلاف نظر پدید آمد آنگاه اراده‌ها سست شد و آثار عدالت گم گردید. و تو ای امیرمؤ منان (علیه السلام) با مردم بر اساس عدالت رفتار می‌کنی و می‌خواهی عدالت و حق بین آنها حاکم گردد طبقه بالا و پایین جامعه از نظر تو مساوی هستند، این روش (گر چه حق است ولی) موجب فرار افرادی شده که حق و عدل به مزاجشان سازگار نیست ولی معاویه با شیوه های فریبکارانه خود طبقه اشرافی و ثروتمند را به دیگران مقدم می‌دارد و اکثر مردم فریفته اهل دنیا هستند از این اگر دنیا را به طور وفور در اختیار آنها قرار دهی به سوی تو می‌آیند و گردنها

سوی تو خواهد آمد. جمعی از اصحاب امام علی (علیه السلام) نیز همین تحلیل را به آن حضرت عرض کردند. امام علی (علیه السلام) در پاسخ مالك فرمود: آیا به من دستور می‌دهید که برای پیروزی خود از جور و ستم در حق کسانی که بر آنها حکومت می‌کنم استمداد جویم. سوگند به خدا تا خورشید طلوع می‌کند و ستاره ای در آسمان چشمك می‌زند چنین کاری نمی‌کنم. [۸۳۳].

این دستور خدا بود یا سفارش پیامبر

محمد حنفیه می‌گوید: من در جنگ جمل پرچمدار بودم و قبیله بنی ضبه بیشترین کشته را داده بود چون جنگجویان از میدان جنگ گریختند. علی (علیه السلام) و عمار یاسر و محمد بن ابی بکر که با آن حضرت همراه بودند پیش آمدند تا به هودجی

[صفحه ۵۲۹]

(که عایشه در آن بود) رسیدند و از بسیاری تیر که به آن خورده بود چون خار پشتی می‌نمود، حضرت با عصایی که بدست داشت بر آن هودج زد و فرمودی ای حمیرا (عایشه) بگو ببینم همان طور که عثمان ابن عفان را به کشتن دادی می‌خواستی مرا هم بکشتن دهی؟ این دستور خدا بود یا

سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم؟ عایشه پاسخ داد: حال که پیروز شدی گذشت کن. حضرت به برادر او محمد بن ابی بکر فرمود: بنگر ببین زخمی برداشته؟ او نگاه کرد و گفت: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) از ضربه سلاح سالم مانده فقط تیری مقداری از پیراهنش را دریده است. حضرت فرمود: او را بردار و به خانه فرزندان خلف خزاعی (عبدالله و عثمان) انتقال بده. سپس به جارچی فرمود: صدا زند زخمی‌ها را رها کنند و آنان را نکشند و فراریان را دنبال نکنند و هر کس به خانه خود پناه برد و دربروی خود بست در امان خواهد بود. [۸۳۴].

روشی صحیح

اصبغ بن نباته گوید: حارث همدانی با گروهی از شیعیان که من هم در میان آنها بودم بر حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) وارد شدیم حارث که بیمار بود افتان و خیزان حرکت می‌کرد و با عصائی که در دست داشت بر زمین می‌کوفت. حضرت که او را بدین حال دید رو به او کرد و فرمود: حارث حالت چطور است؟ عرض کرد: ای امیرمؤ منان (علیه السلام)، روزگار بر من چیره گشته و سلامتی را از من ربوده است و علاوه بر این نزاعی که اصحاب تو در خانه ات با یکدیگر دارند مرا بیشتر ناراحت ساخته و آتشی در درونم افروخته و مرا بیش از حد بی تاب و تحمل کرده است. حضرت فرمود: نزاع آنها در چیست؟ عرض کرد: درباره تو و درباره آن سه نفری که قبل از تو بوده اند (ابوبکر و عمر و عثمان) بعضی از آنان درباره تو بسیار غلو و زیاده روی می‌کنند و برخی میانه رو بوده و همراه شما هستند و پاره ای در حال حیرت و تردید باقی مانده و به شك و دو دلی در افتاده اند ... حضرت فرمود: بس است ای برادر همدانی؛ بدان که بهترین شیعیان من آن دسته و فرقه ای هستند که راه اعتدال و میانه روی را اختیار کرده اند... حارث گفت: پدرم و مادرم فدایت

[صفحه ۵۳۰]

چه خوب است این کدورتی را که بر دلهای ما نشسته بزدایی و ما را در این مورد از بینش لازم برخوردار و راهنمایی کنی. حضرت فرمود: بس کن، تو مردی هستی که حق بر تو مشتبه شد. (و کارهای چشمگیر افرادی که قبل از من آمدند گرمی بازارشان تو را دچار اضطراب و نوسان ساخته) دین خدا به شخصیت و موقعیت افراد شناخته نمی‌شود. بلکه به علامت و نشانه حق شناخته می‌گردد و حق را بشناسی اهلش را خواهی شناخت [... ۸۳۵].

هیجان جنگ

حبه عرنی گوید: یک سال پیش از آنکه عثمان کشته شود از حذیفهٔ بن الیمان شنیدم که می گفت: گویا می‌بینم که گروهی، حمیرا (عایشه) مادر شما را بر شتری سوار نموده و پیش می‌رانند و شما هم اطراف و جوانب آن شتر را گرفته اید و قبیله ازد - که خدا بدوزخشان برد - با او هستند و نبوضبه که خدا قدمهایشان را بشکند یاران اویند. چون روز جنگ جمل فرا رسید و مردم به کارزار پرداختند جارچی امیرالمؤ منین (علیه السلام) صدا زد (امام (علیه السلام) می‌فرماید:) هیچ یک از شما شروع به جنگ نکند تا من به شما فرمان دهم؛ گوید: دشمن به طرف ما تیراندازی کرد گفتیم: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) ما را هدف تیر ساخته اند فرمود: دست نگه دارید دوباره به ما تیراندازی کردند وقتی چند نفر از ما را کشتند عرض کردیم: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) ما را کشتند حضرت فرمود: احملوا علی برکهٔ الله با پشتیبانی و برکت خدا حمله برید ما دست به حمله زدیم نیزه هایی بود که در بدن یکدیگر فرو می‌بریم تا جایی که اگر کسی راه می‌رفت بر روی نیزه پا می گذاشت. سپس د جارچی امام صدا زد علیکم بالسیوف با شمشیر حمله ببرید.

ما چنان با شمشیر بر کلاه آنها می کوفتیم که تیزی شمشیرمان کند می گشت سپس جارچی امام صدا زد: علیکم بالاقدام پاهایشان را بزنید و قدم هایشان را بشکنید.

گوید: هیچ روزی بیشتر از آن روز ندیدم که ساقهای پا قطع شده باشد و من یاد سخن حذیفه افتادم که گفت: یاران او بنی ضبه اند و گفت: خدا قدم هایشان را بشکند.

[صفحه ۵۳۱]

و دانستم که دعایش مستجاب شده است. سپس چارچی امام صدا زد علیکم بالبعیر فانه شیطان کار شتر را تمام کنید که آن شیطانی است آنگاه مردی با نیزه به آن شتر زد و دیگری یکی از دستهایش را انداخت و شتر به زمین نشست و نعره ای کشید.

آنگاه عایشه فریاد بلندی بر آورد و همه مردم از اطرافش گریختند، چارچی امام صدا زد: زخمی‌ها را نکشید و فراریان را دنبال نکنند و هر کس به خانه خود رفت و در بر روی خود بست در امان است و هر کس د اسلحه خود را زمین گذارد در امان است. [۸۳۶].

تعیین امام

پس از ضربت خوردن علی (علیه السلام)، آن حضرت مقام رهبری و امامت را برای فرزندش امام حسن (علیه السلام) وصیت کرد و به حسین (علیه السلام) و محمد بن حنیفه و همه فرزندان و روسای شیعیان و خانواده اش فرمود: بر این وصیت گواه باشید.

آنگاه کتاب و اسلحه خود را به امام حسن (علیه السلام) تحویل داد و فرمود: پسر جانم رسول خدا به من امر فرمود، که به تو وصیت کنم و کتابها و سلاحم را به تو بسپارم، چنانچه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من وصیت کرد و کتاب و سلاحش را به من سپرد، و به من امر فرمود: که به تو امر کنم هنگامی که وفاتت فرا رسید مقام امامت را به برادرت حسین (علیه السلام) بسپاری.

سپس امام علی (علیه السلام) به پسرش حسین (علیه السلام) توجه کرد، در حالی که امام سجاد (علیه السلام) در آن هنگام حدود سه سال داشت و در کنار پدر خود بود، فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تو را امر کرد که مقام امامت را به این پسرت (اشاره به علی بن الحسین) بسپاری.

سپس امام علی (علیه السلام) دست امام سجاد (علیه السلام) را گرفت و فرمود: پسر عزیزم! پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به تو نیز امر کرد، که مقام امامت را به پسرت محمد بن علی (امام باقر (علیه السلام)) بسپاری و به او از جانب رسول خدا صلی الله علیه و آله

و سلم و من سلام برسانی.

آنگاه امام علی (علیه السلام) بار دیگر به پسرش امام حسن (علیه السلام) متوجه شد و فرمود: پسر جانم! تو صاحب امر (امامت) و اختیاردار خون من هستی (که در مورد ابن ملجم تصمیم بگیری) تو حق داری ابن ملجم را ببخشی یا بکشی اگر او را کشتی همانگونه که او یک ضربت بر فرق سرم زد، تو نیز یک ضربت بر سر او بزن و کار ناروا نکن. [۸۳۷].

[صفحه ۵۳۲]

پیام رسانی که عاقبت به خیر شد

قبل از جنگ جمل طلحه و زبیر یکی از یاران خود را بنام خداش برای ابلاغ پیامشان به علی (علیه السلام) نزد آن حضرت فرستادند، آنها گفتند: ای خداش، ما تو را نزد مردی می‌فرستیم که خود و خاندانش را از سالها قبل، به جادوگری و غیب گویی می‌شناسیم... مواظب باش سخن علی (علیه السلام) تو را نفریبد بلکه با او ستیز می کنی تا حق را بر او آشکار سازی ... مبادا ادعای علی (علیه السلام) و گفته های او، تو را تحت تاءثیر خود قرار دهد و مغلوب سازد، بدان که یکی از راههای فریب دادن علی (علیه السلام) این است که با آوردن خوردنی و نوشیدنی و عسل و روغن و خلوت کردن با مردم، آنها را فریب می‌دهد مبادا از غذای او بخوری و تو باید از همه این امور دوری کن و به یاری خدا به سوی او برو، هنگامی که او را دیدی آیه سخره [۸۳۸] را بخوان و از نیرنگ او و نیرنگ شیطان به خدا پناه ببر! وقتی به حضور او رسیدی با تمام توجه به او نگاه کن ... آنگاه این طالب را از جانب ما به او بگو: دو برادر دینی، تو و دو پسر عموی نسبی، تو را سوگند می‌دهند که قطع رحم نکنی؛ آیا نمی‌دانی که ما از روزی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نزد خدا رفت به خاطر تو و رهبری تو با مردم و اقوام خود مخالفت کردیم و از آنها بریدیم، اکنون که تو زمام امور رهبری را به دست گرفته ای احترام ما را ضایع کردی و امیدمان را قطع کردی ... این را بدان آن کسی که (مانند عمار یاسر و) ...تو را از ما و همسوئی با ما منصرف می کند، سودش برای تو از ما کمتر است و دفاعش از تو، نسبت به دفاع ما، سست تر می‌باشد.

به ما خبر رسید که به ما بی احترامی کرده ای و ما را نفرین نموده ای، چه چیز تو را بر این کار روا داشت با اینکه ما تو را از شجاعترین قهرمانان عرب می‌دانستیم (نفرین کار

[صفحه ۵۳۳]

آدم شجاع نیست) تو نفرین بر ما را کار معمولی خود قرار داده ای و می‌پنداری نفرین تو، ما را شکست می‌دهد.

خداش، وقتی به ما رسید طبق دستور آنها آیه سخره را خواند، امام علی (علیه السلام) تا او را دید خندید و فرمود: ای برادر عبد قیس بیا نزدیک، خداش گفت: جا وسیع است ولی من آمدم پیامی را به شما برسانم. امام علی (علیه السلام) فرمود: بفرمائید چیزی بخورید ... خداش گفت: نیازی به آنچه گفتی ندارم. امام علی (علیه السلام) فرمود: می‌خواهی با تو در جای خلوت بنشینم تا اگر راز داری به من بگویی. خداش گفت: رازی ندارم هر رازی برای من آشکار است.

آنگاه امام (علیه السلام) او را قسم داد: که آیا زبیر به تو سفارش نکرد که از این اموری که من به تو پیشنهاد کردم دوری کنی؟ خداش گفت: همین طور است که می‌فرمایی؛ آنگاه امام علی (علیه السلام) اشاره به خواندن آیه سخره توسط او کرد و فرمود: آیا زبیر به تو نگفت چنین کنی، خداش د گفت: آری، امام علی (علیه السلام) فرمود: آن آیه را دوباره بخوان. خداش د آن آیه را خواند. امام علی (علیه السلام) مکرر به خداش فرمود: آن آیه را بخوان، او آیه را می‌خواند، علی (علیه السلام) غلطهای او را تصحیح می کرد، او تا هفتاد بار آن آیه را خواند.

خداش پیش خود گفت: عجبا! چرا امیرمؤ منان دستور تکرار آیه را می‌دهد؛ آنگاه امام علی (علیه السلام) به خداش فرمود: آیا

احساس د نمی‌کنی که دلت آرامش یافته است؟

خداش گفت: آری بخدا سوگند دلم آرامش یافت.

امام علی (علیه السلام) فرمود: اکنون بگو آن دو نفر، چه پیامی را توسط تو،

برای من فرستاده اند؟ خداش پیام آنها را به امام علی (علیه السلام) رساند.

آنگاه امام پاسخ تمام مطالب آنها را داد و به خداش فرمود: پیام مرا به آنها برسان. (خلاصه پاسخ امام چنین است). به آنها بگو: گفتار خود شما، برای استدلال بر محکومیت شما کفایت می‌کند، خداوند گروه ستمگران را هدایت نمی‌کند. شما می‌پندارید برادر دینی و پسر عموی نسبی من هستید، البته در مورد خویشاوندی نسبی آن را انکار نمی‌کنم ولی با آمدن اسلام پیوند جاهلیت قطع شد، اما در مورد برادر

[صفحه ۵۳۴]

دینی بودن شما؛ راست نمی‌گویید؛ شما با کارهای خود با قرآن خدا مخالفت نمودید و شیوه برادر دینی را از بین بردید و از تحت فرمان من خارج شدید ... در مورد مخالفت شما با مردم به خاطر من، از هنگام رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شما از روی حق با آنها مخالفت نمودید (و با من بیعت کردید) ولی بعدا با مخالفت با من، آن حق را دگرگون کرده و باطل نمودید و اگر از روی باطل با مردم مخالفت کردید پس گناه آن باطل و گناه جدید مخالفت با من برگردن خود شما است، به علاوه، انگیزه مخالفت شما با مردم (برای من نبود، بلکه) به خاطر طمع به دنیا بود.

در مورد اینکه می‌گوئید: امید شما را قطع کردم و چنین معتقدید؛ خدا را شکر که عیب دینی بر من نگرفتند (زیرا قطع کردن امید آلودگان و معصیت کاران، جرم دینی نیست) و اما انگیزه دوری من از شما، آن چیزی است که موجب سرپیچی شما از حق و بیعت شکنی شما شد و افسار بیعت را مانند چارپایی که افسارش را پاره می‌کند پاره کردید و از گردنتان بیرون آوردید...

اما اینکه مرا از شجاعترین قهرمانان عرب خواندید و از این رو نفرین مرا مناسب شجاعت من ندانستید، بدانید که در هر مقامی و مرحله ای کاری مناسب است، شجاعت من در آنجاست که سخت در تنگنای دشمن قرار گیرم و خداوند دل توانمند به من بدهید و به دفاع برخیزم اما شما در مورد نفرین من نباید بی تابی کنید، چرا که نفرین کسی که به پندار شما، جادوگر و از خاندان جادوگر است ترسی ندارد.

آنگاه علی (علیه السلام) آنها را چنین نفرین کرد:

خدایا! اگر طلحه و زبیر بر من ستم کرده اند و نسبت ناروا (جادوگری و دست داشتن در قتل عثمان و) ... را به من دادند و آنچه را که از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در شاءن من دیدند و شنیدند، ولی کتمان نمودند و با تو و پیامبرت مخالفت کردند؛ پس زبیر را با بدترین وضعی بکش و خونش را در گمراهیش بریز و طلحه را خوار گردان و در آخرت آنها را با سخت ترین مجازات کیفر فرما.

خداش گفت: آمین، خدایا! مستجاب کن؛ خداش تصمیم گرفت که از آن دو نفر

[صفحه ۵۳۵]

(طلحه و زبیر) بیزاری جوید.

اما امام علی (علیه السلام) فرمود: ای خداش نزد آن دو نفر برو و گفتار مرا به آنها ابلاغ کن. خداش گفت: نه به خدا نمی‌روم مگر اینکه از خدا بخواهی و دعا کنی که مرا بی درنگ به سوی تو بازگرداند و مرا در مسیر خشنودی خودش در مورد تو موفق کند.

امام علی (علیه السلام) برای خداش همین دعا را کرد، خداش نزد طلحه و زبیر رفت و پیام امام علی (علیه السلام) را به آنها ابلاغ کرد سپس با شتاب به حضور علی (علیه السلام) بازگشت و در جنگ جمل جزء یاران امام شد و در رکاب آن حضرت به شهادت

رسید. [۸۳۹].

یتیم نوازی امام علی

عصر خلافت امام علی (علیه السلام) بود آن حضرت در کوفه بود، مردی ایرانی از همدان و حلوان (شهری نزدیک بغداد) مقداری عسل و انجیر برای حضرت علی (علیه السلام) آورد.

امام علی (علیه السلام) همانندم روسای اصحابش را طلبید و به آنها فرمود: کودکان یتیم را حاضر نمایند.

آنها کودکان یتیم را حاضر نمودند، آن حضرت سر مشکهای عسل را در اختیار آنها قرار داد تا از آن عسل‌ها بخورند، سپس آن عسل را در میان ظرفها ریخت و بین مردم تقسیم نمود. شخصی پرسید: ای امیرمؤ منان! چرا باید یتیمان سر مشکها را بلیسند نه دیگران؟

امام علی (علیه السلام) در پاسخ فرمود: ان الامام ابوالیتامی و انما العقتهم هذا برعایهٔ الاباء.

همانا امام، پدر یتیمان است و من به حساب پدرها (و به خاطر آنکه نسبت به آنها پدری کرده باشم) لیسیدن آنها را به کودکان یتیم واگذار کردم [۸۴۰].

[صفحه ۵۳۶]

راستگویی و امانت داری

ابوکهمس می‌گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: عبدالله بن ابی یعفور به شما سلام رسانید؛ امام فرمود: بر تو و بر او سلام باد، وقتی که نزد عبدالله رفتی به او سلام برسان و به او بگو جعفر بن محمد (علیه السلام) می‌گوید:

درست بیندیش که به خاطر چه عاملی علی (علیه السلام) در پیشگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آن مقام اعلی رسید، همان عامل را پیشه خود ساز، همانا علی (علیه السلام) به خاطر دو خصلت راستگویی و امانت داری در پیشگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آن مقام عالی نائل آمد. [۸۴۱].

اطمینان به امدادهای غیبی خداوند

سعید بن قیس می‌گوید: روزی در میدان جنگ مردی را دیدم که تنها دو جامه پوشیده بود (بی آنکه زره و لباس جنگی پوشیده باشد) سوار بر اسب به سویش رفتم، دیدم امیرمؤ منان علی (علیه السلام) است پرسیدم: ای امیرمؤ منان! در چنین منطقه ای با این لباس؟!

حضرت فرمود: آری ای سعید! هیچ بنده ای نیست مگر اینک از جانب خدا دو فرشته از او نگهبانی می‌کنند تا از کوهی سقوط نکند و یا به چاهی نیفتد، ولی وقتی که قضای الهی (اجل) فرا رسد او را نسبت به همه چیز وا گذارند. [۸۴۲].

غلامی با وفا و غیرتمند

در روایت آمده: قنبر غلام علی (علیه السلام) آن حضرت را بسیار دوست می‌داشت، هر گاه علی (علیه السلام) بیرون می‌رفت، قنبر نیز با شمشیر، به دنبال علی (علیه السلام) حرکت می‌کرد، شبی علی (علیه السلام) بیرون رفت، قنبر نیز در پشت سر حضرت حرکت می‌کرد، وقتی حضرت دید قنبر می‌آید فرمود: ای قنبر! تو را چه شده که در این وقت شب به دنبال من می‌آئی؟

قنبر عرض کرد: آمده ام تا پشت سرت باشم (و هوای تو را داشته باشم)

علی (علیه السلام) فرمود: وای بر تو آیا تو مرا از اهل آسمان حفظ می کنی یا از اهل زمین؟

قنبر عرض کرد: نه بلکه از اهل زمین تو را حفظ می کنم؛ علی (علیه السلام) فرمود: اهل زمین جز به اذن خدا از آسمان نمی‌توانند به من کاری کنند، برگرد، آنگاه قنبر بازگشت [۸۴۳].

[صفحه ۵۳۷]

بهترین انسانها در قیامت

اصبغ بن نباته می گوید: امام علی (علیه السلام) را در بصره (در جریان جنگ جمل) دیدم سوار بر استر بود، آنگاه رو به مردم کرد و فرمود: آیا به شما خبر ندهم که بهترین انسانها در قیامت کیستند؟

ابو ایوب انصاری برخاست و گفت: چرا ای امیرمؤ منان؟ به ما خبر بده زیرا تو (در محضر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و هنگام دریافت وحی) حاضر بودی و ما غایب بودیم.

امام علی (علیه السلام) فرمود: بهترین مخلوقات در قیامت هفت نفر از فرزندان عبدالمطلب هستند، که هیچ کس فضیلت و برتری آنها را انکار نمی کند مگر کافر.

عمار یاسر عرض کرد: ای امیرمؤ منان نام آنها را ذکر کن تا آنها را بشناسیم.

امام علی (علیه السلام) فرمود: بهترین مخلوقات در قیامت پیامبرانند و بهترین آنها محمد صلی الله علیه و آله و سلم است و بهترین شخص در هر امتی، بعد از پیامبرشان، وصی آن پیامبر خواهد بود تا آنکه پیامبری بعد از او آید و همانا بهترین اوصیاء؛ وصی محمد صلی الله علیه و آله و سلم (یعنی علی (علیه السلام)) است. و بهترین مخلوقات بعد از اوصیاء، شهیدان هستند و بهترین شهیدان حمزه و جعفر می‌باشند.

جعفر دو بال تر و تازه دارد که با آن در بهشت پرواز می کند و به هیچ کس د از این امت جز او این دو بال عطا نشده است...

و دیگر دو نوه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حسن و حسین علیهم السلام و دیگر مهدی (عج) است [... ۸۴۴].

[صفحه ۵۳۸]

خبر از آینده

اصبغ بن نباته می گوید:

روزی علی (علیه السلام) برای مردم مشغول سخنرانی بود و می گفت: سلونی قبل ان تفقدونی فوالله تسئلونی عن شیی مضی و لان عن یکون الا- نبئتکم به؛ بپرسید از من، پیش از آن که نیابید مرا، پس به خدا سوگند! نخواهید پرسید مرا از مطالب گذشته و از مطالبی که پیش د خواهد آمد، مگر آن که آگاه کنم شما را به آن، سعد بن ابی وقاص د برخاست و گفت:

یا امیرالمؤ منین! به من بگو چه اندازه موی در سر و ریش من است؟ پس د فرمود: بدان، به خدا سوگند هر آینه پرسیدی از من پرسشی که دوست من پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده بود که تو خواهی پرسید از من آن را؛ و نیست در سر و ریش تو موئی، مگر آن که در بن و بیخ او شیطان نشسته و به درستی که در خانه تو بزغاله ای است که خواهد کشت حسین پسر مرا، عمر سعد پس سعد ابی وقاص در آن روز خردسالی کوچک بوده). [۸۴۵].

مؤمن و کافر

اصبغ بن نباته می گوید: در بصره مردی خدمت امیرالمؤ منین علی بن ابیطالب (علیه السلام) آمد و عرض کرد: ای امیرمؤ منان! با

این مردمی که ما می‌جنگیم دعوتمان یکی است و پیامبرمان نیز یکی، و نمازمان هم یکی، و حج مان هم یکی است، پس نام اینها را چه بگذاریم؟ حضرت فرمود: به همان نامی که خداوند در کتاب خود آنها را نامیده است، مگر نشنیده ای که می‌فرماید: بعضی از پیامبران را بر بعضی دیگر برتری دادیم، بعضی از آنان با خدا سخن گفتند، و درجات پاره ای را بالا برده، و به عیسی بن مریم دلایل روشن دادیم و او را به روح القدس تاءییـد نمودیم، و اگر خدا می‌خواست پس از آنکه دلائل روشن برایشان آمد مقابله نمی‌کردند و لکن اختلاف کردند، پس پاره ای از آنان ایمان

[صفحه ۵۳۹]

آوردند و پاره ای کفر ورزیدند [۸۴۶] سپس امام ادامه داد: پس چون اختلاف میان ما افتاد ما به خدا و دین او و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و کتاب و حق سزاوارتریم، پس ما جزء مؤ منانم و آنان کافران، خدا جنگ با آنان را از ما خواسته است، و ما هم به خواست و فرمان و اراده خدا با ایشان به جنگ برخاستیم. [۸۴۷].

انواع دوست و رفیق

امام باقر (علیه السلام) فرمود: مردی در بصره در حضور عی (علیه السلام) به پا خاست و راجع به حقوق رفقا و برادران مسلمان خود، سؤ ال کرد، حضرت فرمود: رفیق دو نوع است:

خالص واقعی، صوری ظاهری

اما رفیق با اخلاص (در برابر حوادث) پنجه ی محکم است، برای توبه حکم پر و بال و اهل و عیال و مال است، اگر به رفیقی اطمینان کردی از مال و جان در راهش دریغ مکن، با هر که با صفا بود با صفا باش، با دشمنش عداوت ورز، راز و عیبش را بپوشان، حسن و کمالش را اظهار کن، ولی بدان که این طبقه از دوستان مثل یاقوت سرخ کمیاب هستند.

اما رفیق ظاهری: چون از دوستیش بهره ور شوی از او جدا نشو ولی خلوص باطن خود را از او چشم مدار، تو هم چون او خوش زبان و گشاده رو باش. [۸۴۸].

نفرین ابدی

اصبغ بن نباته از یاران علی (علیه السلام) است او در لحظات پایانی عمر علی (علیه السلام) بر بالین امام حاضر شد و با اصرار از آن حضرت تقاضای حدیث کرد حضرت خواهش او را پذیرفت و فرمود:

اصبغ! همان طوری که تو به عیادتم آمدی یک روز هم من به عیادت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفتم،

[صفحه ۵۴۰]

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از من خواست تا به میان مردم روم و آنان را برای شنیدن پیامی از جانب او به مسجد فرا بخوانم؛ امام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من گفت: به مسجد که رفتی بر فراز منبر برو و یک پله پائین تر از جایی که من می‌نشینم بایست و به مردم چنین بگو:

...لعنت خدا بر کسی که مورد خشم و عاق والدین قرار گیرد.

لعنت خدا بر آنکه از مولای خویش بگریزد.

لعنت خدا بر کسی که در مزد اجیر خیانت ورزد و او را از حقش محروم سازد.

اینها جملاتی بود که به امر آن حضرت گفتم و از منبر به زیر آمدم در این بین مردی از انتهای مسجد در حالی که جمعیت را می‌شکافت و سعی داشت خود را به من برساند پیش آمد و گفت:

ای اباالحسن سه جمله به اختصار گفتی، آنها را برای ما تشریح کن، من در پاسخ او چیزی نگفتم و نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم بازگشتم و سخن آن مرد را نقل کردم (اصبغ می گوید: در این لحظه حضرت یکی از انگشتان مرا در میان دست خود گرفت) و فرمود:

اصبغ! رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز انگشتان مرا این چنین در دست خود گرفته بود و با همین حال در شرح آن کلمات فرمود:

علی! من و تو پدران این امت هستیم هر کس ما را به خشم آورد، لعنت خدا بر او باد. من تو مولای این مردم هستیم هر که از ما بگریزد به نفرین ابدی مبتلا- گردد. من و تو اجیر این امت هستیم هر کس در اجرت ما (که دوستی اهل بیت و عترت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است) خیانت ورزد به لعنت خدا و دوری از لطف او گرفتار گردد. پس حضرت آمین گفت و من نیز آمین گفتم [... ۸۴۹].

[صفحه ۵۴۱]

مسجد سازی های حضرت علی

امام علی (علیه السلام) در تمام دوران زندگی خود به مساءله مسجد سازی توجه کاملی داشت در منطقه احد و در جنوب مسجد النبی و در شهر مدینه و در محله مساجد سبعه و هر جا که اقامت می کرد به امر مسجد سازی می‌پرداخت.

حتی هنگامی که لشکر خود را بسوی میدان صفین حرکت می‌داد در طول راه نیز این امر مقدس را از یاد نبرد.

لذا امام علی (علیه السلام) وقتی به شهر مرزی هیت رسید وارد شهر نشد، آن شهر را دور زد و در یک میدان فراخ در اطراف هیت، مدتی را توقف نمود و در منطقه ای به نام اقطار توقف کوتاهی داشت و مسجدی در آنجا ساخت که تا سالیان طولانی مردم در آنجا نماز می‌خواندند. [۸۵۰].

علی (علیه السلام) در ساختن مسجد مدینه و بصره و کوفه و همچنین مسجدی به یاد پیروزی بر عمروبن عبدود در جنگ خندق در محله احزاب، بنام مسجد فتح بنا کرد و شب‌ها در آنجا نماز می‌خواند. [۸۵۱].

توجه به وضع اقتصادی مردم

علی (علیه السلام) به یکی از فرماندهان خود بنام قرظة بن کعب انصاری بخاطر اینکه مردم منطقه حکومتی او دچار مشکل اقتصادی شده بودند می‌نویسد:

مردانی از اهل ذمه از حوزه فرمانداران تو گفته اند که در زمینهایشان نهری داشته اند که پر و خشک شده است، پس در مشکلات اقتصادی آنها مطالعه کن. و آن نهر را اصلاح کن!

بجان خودم سوگند! اگر آبادانی شود و مردم تاءمین گردند بهتر از آن است که از آنجا کوچ کنند و ناتوان گردند، و از انجام کارهایی که به صلاح مملکت است باز مانند [۸۵۲].

لذا امام صادق (علیه السلام) فرمود: کان امیرالمؤ منین یکتب یوصی بفلاحین خیرا؛ امیرالمؤ منین (علیه السلام) همیشه در نامه به کارگزاران حکومتی خود سفارش کشاورزان را می کرد.

و در حدیثی دیگر، امام صادق (علیه السلام) فرمود: علی (علیه السلام) همواره بیل می‌زد و نعمتهای نهفته در دل زمین را استخراج می کرد. [۸۵۳].

[صفحه ۵۴۲]

کار کردن افتخار اوست

علی (علیه السلام) از راههای گوناگونی به کار و تولید توجه می‌نمود.

– در جوانی شتری داشت که با آن باغستانهای مردم را آب می‌داد و از بابت آن اجرت می گرفت.

– و با شتر از راههای دور آب آشامیدنی به شهر می‌آورد و اجرت یم گرفت.

– کشاورزی و درختکاری و باغداری را دوست می‌داشت و باغات زیادی را در اطراف مدینه به وجود آورد.

– چاه می کند، وقتی از چاه‌ها آب فواره می‌زد آن را وقف مسافران و حجاج بیت الحرام می کرد.

– گاهی دوستان حضرت اصرار می کردند که بیل را از دست امام (علیه السلام) بگیرند و او را در کارش کمک کنند لیکن آن حضرت مانع می‌شد و به کار خود ادامه می‌داد [۸۵۴].

– فرزندان و همسران خود را نیز به کار و تولید تشویق می‌نمود، آنان نیز لباس های مورد احتیاج خود را از پشم ریسی فراهم می‌نمودند و خود آنرا می‌بافتند [۸۵۵].

– برخی از نخلستانها را وقف همسران و فرزندان خود می کرد تا محتاج دیگران نباشند. [۸۵۶].

[صفحه ۵۴۳]

بی تکلف زیست

ابومخنف لوط بن یحیی نقل می کند:

پس از جنگ جمل امام علی (علیه السلام) برای مردم سخنرانی هائی می کرد که در یکی از آنها فرمود:

ما نقمون علی یا اهل البصرة ای مردم بصره چرا به من ایراد می گیرید؟.

آنگاه در حالی که اشاره به پیراهن خود می کرد ادامه داد:

والله انهما لمن غزل اهلی؛ سوگند به خدا! این دو لباس مرا که می‌بینید از بافته های اهل خانه ام می‌باشد

سپس اشاره کرد، به کیسه ای که همراه خود داشت و در آن مختصری نان خشک بود فرمود:

والله ما هلی الا من غلتی بالمدینه؛ سوگند به خدا این خوراک مختصری که به همراه دارم از غله خود من در مدینه است.

آنگاه خطاب به مردم فرمود: اگر من از نزد شما مردم بصره خارج شوم و زیاده از آنچه دیدید برداشته باشم در نزد خدا از خیانتکاران می‌باشم [۸۵۷] و در روایات است که حضرت مشابه همین سخنرانی را نیز برای مردم کوفه ایراد کرد. [۸۵۸].

مردی ناشناس کنار خانه علی

روز شهادت حضرت علی (علیه السلام) سراسر کوفه یکپارچه عزا شد، به طوری که یادآور رحلت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در مدینه بود، دهشت و اضطراب مردم را فرا گرفت، ناگهان مردم دیدند مردی گریان و شتابان در حالی که می گفت: انا لله و انا الیه راجعون به پیش می‌آمد، مردم او را نمی‌شناختند (گویا حضرت خضر بود) او فریاد می‌زد: امروز رشته خلافت نبوت بریده شد، تا اینکه به در خانه امام علی (علیه السلام) آمد، آنگاه با سوز و گداری خطاب به علی (علیه السلام) چنین گفت:

خدایت رحمت کند ای ابوالحسن! تو در گرایش به اسلام از همه پیشگامتر بودی و در گرایش به ایمان از همه پیشروتر، و در یقین استوارتر و ترسناکتر از همه به خدا، بیش

[صفحه ۵۴۴]

از همه رنج کشیدی و از همه بیشتر از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پاسداری نمودی...

آن هنگام که اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ناتوان بودند تو توانا بودی، آن هنگام که آنها در جبهه جنگ، خواری و زبونی از خود نشان می‌دادند، تو مرد میان جنگ بودی و آن وقت که آن‌ها سستی کردند تو بر پا خاستی...

تو همچون کوه بودی اما کوهی ستبر و استوار که در برابر طوفان نلغزند...

ای کسی که در پرتو وجودت راه راست روشن شود و مسائل مشکل آسان گردید و شعله های آتش (فتنه ها) خاموش شد اسلام با تو نیرو گرفت، و فرمان خدا آشکار گردید، با رفتنت جانشینانت را در رنج و غمی جانکاه فرو بردی، تو بزرگتر از آن هستی که سوگ فراقت با گریه جبران گردد، مصیبت فراق تو در آسمان بسیار بزرگ جلوه کرد، و در زمین انسانها را خورد نمود انا الله و انا الیه راجعون ما تسلیم قضای الهی هستیم...

تو برای مؤ منان، پناه و سنگر و کوهی سربلند و خلل ناپذیر، و برای کافران شراره خشم بودی.

آن مردم ناشناس همچنان با سوز دل سخن می گفت و در طول گفتار او، همه مردم حاضر، سراپا گوش بودند و سخن او را می‌شنیدند، تا اینکه سخن او تمام شد و سخت گریست، حاضران همه گریستند، سپس او را ندیدند، به جستجویش پرداختند ولی پیدایش د نکردند. [۸۵۹].

تو را چه کسی امیرالمؤ منین کرده؟

روزی مردی خدمت علی (علیه السلام) آمد و عرض کرد: یا علی به شما امیرالمؤ منین می گویند، چه کس تو را بر مؤ منین امیر کرده؟ حضرت فرمود: خداوند متعال مرا امیر مؤ منین کرده، آن مرد نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفت و عرض کرد: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم، ایا علی (علیه السلام) راست می گوید که خدا او را امیر بر خلقش د کرده؟ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از سخن آن مرد خشمگین شد و فرمود: به راستی علی (علیه السلام) به ولایت از خدای عزوجل، امیر بر خلق شده است،

[صفحه ۵۴۵]

خداوند در بالای عرش خود آن را منعقد نموده و ملائکه را گواه بر آن گرفته است که علی (علیه السلام) خلیفه الله و حجت الله و امام مسلمانان است، طاعتش اطاعت خداست و نافرمانی او و نافرمانی از خداست، هر که او را نشناسد، مرا نشناخته و هر که او را بشناسد

مرا شناخته هر که منکر امامت او شد منکر نبوت من شده است و هر که امیری او را انکار کند رسالت مرا انکار کرده ... هر که با او نبرد کند با من جنگیده و هر که او را دشنام دهد مرا دشنام داده، زیرا او از من است و از گل من خلق شده، و او شوهر فاطمه علیهاالسلام دختر من است و پدر دو فرزندم حسن و حسین علیهم السلام است، سپس فرمود:

من و علی (علیه السلام) و فاطمه علیهاالسلام و حسن و حسین علیهم السلام و نه فرزند حسین (علیه السلام) حجت های خدا هستیم بر خلق او، دشمنان ما دشمن خداست و دوستان ما دوستان خدا هستند [۸۶۰].

قاتل زبیر

زبیر پسر عمه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است که در جنگ جمل از میدان فاصله گرفت و برگشت، او در راه بازگشت خود توسط فردی بنام ابن جرموز به غذا خوردن دعوت شد سپس او را به قتل رساند. قاتل پس د از کشتن او شمشیرش را نزد علی (علیه السلام) آورد، حضرت همان طور که شمشیر زبیر را می‌نگریست فرمود:

این شمشیر همواره غبار غم و اندوه را از چره رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم زدوده است.

آنگاه ابن جرموز از حضرت تقاضای جایزه کرد.

حضرت فرمود: از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: قالت فرزند صفیه زبیر را به دوزخ بشارت دهید، ابن جرموز با سرافکندگی از نزد علی (علیه السلام) دور شد و بعدها در جنگ نهروان به گروه گمراه مارقین پیوست و به همراه آنان، تیغ بر عی (علیه السلام) کشید و با گروه جهنمی خوارج رخت به دوزخ کشید. [۸۶۱].

[صفحه ۵۴۶]

نصیحت به پیشوایان

در یکی از روهای جنگ صفین هنگامی که امیرالمؤ منین (علیه السلام) نیروهای خود را به منظور یک حمله عمومی به صف کرده و با دقت واحدهای آن را سان دیده بود در مقابل لشکر خود خطبه ای ایراد فرمود که: حق کلمه ای گرانبها و سنگین است و هر قدر تلخ و زننده باشد به نتیجه شیرین و دلپذیر آن می‌ارزد حق در نظر رادمردان از فضای آسمان و زمین وسیعتر است ولی چشمان ناپاک و کوتاه بین، آنرا همچون سوراخ سوزن تنگ و باریک می‌بیند، حق در عالم اندیشه و خیال مانند آب زلال و صاف و سهل است ولی وای بر آن روز که به مرحله عمل قدم گذارد چقدر سخت و دشوار ایفا می‌شود ... حقوقی را که حاکم و رهبر باید درباره ملت ایفا کند دادگستری و جستجو از احوال مظلوم و انتقام از ظالم است و نیز او مدیون است که در تمام شئون زندگی به تمام طبقات رعیت مساوی و معادل باشد ... بندگان هر چه در ادای شکر خداوند مبالغه و جدیت کنند از عهده یک از هزار آن نیز نتواند بر آمد ... اما در صورتی که حاکم بر رعیت دست ستم دراز کند و رعیت هم از نادرستی و پستی پیشوایش استفاده کند، طبقات قوی و نیرومند از نادرستی و پستی پیشوایش استفاده کند آنگاه طبقات قوی و نیرومند، بیچارگان را در هم می‌شکنند و چیزی نمی‌گذرد که کشور ویران می‌شود و دشمنان زبردست که تا آن روز در پشت حصار عدل سرگردان بوده یارای تعدی نداشتند در این وقت بر آن توده هجوم آورده و یکباره به حیات استقلال و ملیت کشوری خاتمه می‌دهند ... وقتی سخنان حضرت به اینجا رسید یکی از سرداران ارشد که در قلب سپاه فرماندهی داشت با فریادی حاکی از شور و حرارت و صمیمیت او بود زبان به مدح علی (علیه السلام) گشود و از آن حضرت سپاسگزاری کرد، سپس حضرت علی (علیه السلام) در حالی که تبسمی تعجب آمیز بر لبان حقگویش نقش بسته بود بیانات خود را چنین تکمیل کرد: کسی که به بزرگی و عظمت خداوند معترف است جهان را با همه جلال و شکوه آن بسیار کوچک و ناچیز می‌بیند به عقیده من پست ترین صفات در حاکم آن است که از شیرین زبانی و عبارت

[صفحه ۵۴۷]

آرایی پیروان خود مشعوف و خرسند گردد و گفتار مشتی متملق در خاطر او اثر نموده و بر روح غرور و کبریایش پر و بال بخشد من با اینکه سپاسگزاری شما را پذیرفتم می‌خواستم بگویم تربیت روزگار پیشین، شما را بر آن داشت که در مقابل پیشوای خود دفتر مدح و ثنا را باز کنید اما من بحمدالله دوست نمی‌دارم که کردار مرا هر قدر هم خوب باشد بر زبان آورند و در تمجیدش مبالغه کنند زیرا انجام وظیفه، تکلیف طبیعی انسان است و بر این عمل عادی، پیرایه ستایش پسندیده نیست ... بلکه اگر اشتباهی در کارهایم باز جستید بی درنگ آن را به من باز گوئید من از شنیدن نصیحت راجع به عدالت بیزار باشم حتما از عمل و ایفای آن بیزارتر خواهم بود و این بهترین آزمایشی است که روحیه افکار حکام و امرا را بخوبی آشکار می‌سازد. [۸۶۲].

علی و قرآن

روزی علی (علیه السلام) به جماعتی فرمود: من آیه ای از قرآن را نازل نشده الا اینکه می‌دانم آن آیه در کجا و درباره چه سی نازل شده، در دشت نازل شده یا در کوه.

سؤ ال کردند: درباره خود شما چه آیه ای در قرآن نازل شده است؟ حضرت فرمود: اگر از من نمی‌پرسیدید به شما نمی گفتم، همانا درباره من این آیه نازل شده [۸۶۳] (همانا تو منذری و برای هر قومی رهبری) و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم منذر است و من رهبر شما هستم به آنچه که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آورده است. [۸۶۴] لذا وقتی در روز وحی به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌رسد تا شب نشده بود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وحی الهی را به علی (علیه السلام) می‌رساند، اگر شب هنگام به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وحی می‌شد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم صبح نمی کرد تا آنکه وحی الهی را به علی (علیه السلام) خبر می‌داد. [۸۶۵].

[صفحه ۵۴۸]

ارادتمندی، سعادتمندی

حجاج بن یوسف دو تن از دوستان علی (علیه السلام) را دستگیر کرد به یکی از آنها گفت: از علی بیزاری بجو! او گفت:! اگر این کار را نکنم تو چه خواهی کرد؟ حجاج گفت: به خداوند تو را می کشم یا با بریدن دو دست یا دو پایت هر کدام را می‌خواهی خود انتخاب کن.

او گفت: ای حجاج روز قصاص (قیامت) می‌رسد تو خود هر کدام را می‌خواهی اختیار کن.

حجاج گفت: بخدا زبان تیزی داری، پروردگارت کجاست؟ او گفت: در کمین هر ستمکار، حجاج دستور داد هر دو دست و پای او را بریدند و بدارش زدند: حجاج سراغ رفیق او رفت آنگاه از او پرسید: تو چه می گویی؟ او نیت گفت: من نیز هم عقیده رفیق خود هستم، حجاج دستور داد تا گردن او زدند و سپس به دار آویختند. [۸۶۶].

نماز جمعه

امام علی (علیه السلام) فرمود: حاضران در نماز جمعه سه دسته اند، دسته اول آنهائی هستند که با تواضع و آرامش، پیش از امام حاضر می‌شوند و نماز جمعه اینها کفاره گناهانشان است تا جمعه دیگر و به اضافه سه روز هم بیشتر، چون خداوند می‌فرماید هر که حسنه ای انجام دهد ده برابر آن را دارد. [۸۶۷].

دوم مردمی که با جنجال و تملق و دلتنگی حاضر شوند، این مردم هم گناهانشان ریخته می‌شود.

سوم، مردمی که در حال خطبه امام می‌آیند که این خلاف سنت است و او از آن دسته است که چون از خداوند درخواستی کند خداوند اگر بخواهد به او عطا می کند و اگر نخواهد محرومش خواهد کرد [۸۶۸].

[صفحه ۵۴۹]

مست جام ولایت علی

روزی علی (علیه السلام) یکی از شیعیانش را که مدتهای مدیدی او را ندیده بود دیدار کرد، با اینکه نشانه های پیری در صورت او معلوم شده بود و لیکن هنوز چابک و قوی راه می‌رفت.

حضرت به او فرمود: پیر شدی ای مرد. او عرض کرد: در اطاعت از تو عمر سپری شده و پیر شدم، ای امیرالمؤ منین (علیه السلام).

حضرت فرمود: چابک هم راه می‌روی، عرض کرد، بقصد دشمنانت (نابودی دشمنان) اینگونه می‌روم ای امیرالمؤ منین (علیه

السلام) حضرت فرمود: هنوز در تو توان و نیروئی باقی مانده است؟

عرض کردم: تقدمی آستانت یا امیرالمؤ منین (علیه السلام). [۸۶۹].

چهار دستور برای صحت بدن

روزی امیرمؤ منان (علیه السلام) به فرزندش امام حسن (علیه السلام) فرمود: اگر چهار دستور را رعایت کنی از طبیب و درمانهای طیب بی نیاز خواهی شد، و آن چهار دستور این است: (لا تجلس علی الطعام الا و انت جائع، و لا تقم عن الطعام الا و انت تشتهیه، وجود المضغ، و اذا انمت فاعرض نفسک علی الخلاء؛ یعنی: ۱- جز هنگامی گرسنگی در کنار غذا برای خوردن آن ننشین ۲- در حالی که میل و اشتها به غذا دارای از غذا داری از غذا دست بکش ۳- در جویدن غذا مراقب باش تا خوب خرد گردد ۹- قبل از خواب به دستشویی برو و قضاء حاجت کن). [۸۷۰].

و در دستور دیگری فرمود: از سرما در آغازش (پائیز) بپرهیز و در آخرش (نزدیک بهار) به استقبالش بروید زیرا در بدنها همان می‌کند که با درختان می‌کند، در آغاز خشک و در آخر برگ می‌آورد. [۸۷۱].

[صفحه ۵۵۰]

درهم کوبنده دشمنان

امام حسن (علیه السلام) می‌فرماید: هیچ پرچمی از دشمن جلوی امیرالمؤ منین (علیه السلام) نیامد، الا اینکه آن حضرت با آن نبرد کرد و سرنگونش کرد و یارانش مغلوب می‌شدند و یا خواری بر می‌گشتند.

و علی (علیه السلام) با شمشیر ذوالفقار خود به هر کسی که می‌زد زنده نمی‌ماند و نجاتی برایش باقی نمی‌ماند و چون نبرد می‌کرد جبرئیل سمت راست او بود و میکائیل سمت چپش و ملک الموت در برابر آن حضرت در میدان می‌بودند. [۸۷۲].

آراستگی ظاهر

علی (علیه السلام) با همه سادگی که داشت از وضع ظاهری خود غافل نبود و در عین سادگی بهداشت و نظافت را رعایت می‌کرد و به زیبائیها ظاهری نیز اهمیت می‌داد، یکی از این زیبائیها استفاده از انگشتر عقیق و فیروزه و یاقوت سرخ و انگشتری از آهن چینی [۸۷۳] بود که استفاده می‌کردند.

امام صادق می‌فرماید: نقش انگشتر حضرت علی (علیه السلام) (الله الملک) بود و انگشتر یاقوت را برای شرافت و بزرگی و عقیق سرخ را برای محفوظ ماندن و انگشتر فیروزه را برای پیروزی و شادابی برانگشت می‌کردند.

علی بن مهزیار می‌گوید: بر امام هفتم (علیه السلام) وارد شدم انگشتری در دست داشت که جمله (الله الملک) بر آن نوشته بود و من زیاد به آن نگاه می‌کردم، امام هفتم (علیه السلام) فرمود: چرا اینقدر نگاه می‌کنی، این سنگی است که جبرئیل برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هدیه آورده و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آن را به علی (علیه السلام) بخشید، حالا که آنهم به ما رسید، سپس امام فرمود: آیا می‌دانی نام این سنگ چیست؟ عرض کردم: به فارسی فیروزه می‌گویند، حضرت فرمود: نام عربی آن ظفر است. [۸۷۴].

[صفحه ۵۵۱]

معنای رکوع

راوی از حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) پرسید ای پسر عم بهترین خلق خدا معنای کشیدن گردن و سر در رکوع چه می‌باشد؟ امام می‌فرماید: تاویلش این است که می گویی:

(آمنت بالله ولو ضربت عنقی. فاذا رکعت فقل: اللهم لک رکعت و لک خشعت و لک اسلمت و یک آمنت و علیک توکلت و انت ربی خشع لک وجهی و سمعی و بصری و شعری و بشری و لحمی و دمی و مخی و عصبی و عظامی و ما اقلت الارض منی لله رب العالمین؛

یعنی: ایمان آوردم به خداوند اگر چه کردنم زده شود هنگام رکوع بگو!

باز پروردگارا! برای تو رکوع می کنم، و برای تو است خشوع من، و برای تو است اسلام من به تو ایمان دارم و بر تو توکل می‌نمایم، و تو پروردگار منی، خاشع است برای تو صورتم و گوش و چشمم، و مو، و پوستم، گوشت و خون و مغز و اعصابم و استخوانم و آنچه از من است در روی زمین کلا از خداوند است، که پروردگار عالمیان است). [۸۷۵].

حقیقت وجود انسان

شعری منسوب به امام علی (علیه السلام) است که در آن امام می‌فرماید:

دوائک فیک و ما تشعر

ودائک منک و ما تنظر

و تحسب انک جرم صغیر

و فیک انطوی العالم الاکبر

وانت الکتاب المبین الذی

با حرفه یظهر المضمر

فلا حاجه لک فی خارج

یخبر عنک بما سطر

[صفحه ۵۵۲]

یعنی: داروی تو در وجود خود تو نهفته است ولی درک نمی کنی، درد تو نیز هم از خود تو سرچشمه می گیرد دقت نمی کنی، تو فکر می کنی موجود ضعیفی هستی در صورتیکه جهان بزرگ در وجود تو پیچیده است، تو آن کتاب درخشانی هستی که با حرف آن پنهان‌ها آشکار می‌شود بنابراین نیازی نداری که به تو بگویند وجودت با چه حروفی نوشته شده است.

اوصاف مردی بی نظیر

امام باقر (علیه السلام) فرمود: به خدا سوگند، شیوه امیرالمؤ منین علی ابن ابیطالب (علیه السلام) اینگونه بود که چون بندگان خوراک می‌خورد و بر زمین می‌نشست و دو پیراهن سنبلانی می‌خرید و خدمتکار او با اختیار خود جامه بهتر را بر می‌داشت و خود دیگری را می‌پوشید، اگر آستین لباسش از انگشتانش بلندتر بود آن را قطع می کرد، و اگر دامنش از روی پایش می گذشت آن را می‌چید، پنج سال خلیفه مسلمین بود نه آجری بر آجری گذاشت و نه خشتی بر خشتی، و نه دهی را مالک شد و نه پول نقره یا طلائی بجا گذاشت به مردم نان گندم و گوشت می‌خورانند، ولی وقتی خود به منزل بر می گشت نان جو با سرکه می‌خورد، هر گاه با دو کار خدا پسند مواجه می‌شد آن که سخت تر بود را انتخاب می کرد، هزار بنده را با دسترنج خود آزاد کرد که بر اثر زحمت آن کارها دستش خاک آلود و از چهره اش عرق ریخته می‌شد او در شبانه روز هزار رکعت نماز می‌خواند و نزدیک ترین مردم در

عبادت به او همانا علی بن الحسین سیدالساجدین (علیه السلام) بود و کسی بعد از او کسی توان کار او را نداشت [۸۷۶].

[صفحه ۵۵۳]

مظهر العجایب

مردی از انس بن مالک شنید: که این آیه درباره علی بن ابیطالب (علیه السلام) نازل شده [۸۷۷] (کسی که در ساعات شب به عبادت مشغول است و در حال سجده و قیام، از عذاب آخرت می‌ترسد و به رحمت پروردگارش امیدوار است) آن مرد می گوید: نزد علی (علیه السلام) رفتم تا عبادت او را بنگرم خدا گواه است هنگام مغرب نزد او بودم دیدم با یارانش نماز مغرب می‌خواند و چون فارغ شد به تعقیب نماز مشغول بود تا برخواست نماز عشاء را خواند و به منزلش رفت من با او وارد منزل شدم و در تمام شب نماز می‌خواند و قرآن تا سپیده دمید آنگاه تجدید وضوء کرد و به مسجد آمد و با مردم نماز خواند و مشغول تعقیب نماز شد، تا آفتاب بر آمد و مردم به او مراجعه کردند آنگاه دو مرد نزد او جهت قضاوت و محاکمه نشستند چون فارغ شد مرد دیگر جای آنها را گرفتند، تا برای نماز ظهر بپاخاست سپس وضوء تازه کرد و با اصحابش نماز ظهر را خواند و مشغول تعقیب بود، تا نماز عصر را با آنها خواند و موقع مراجعه مردم به آن حضرت رسید دو مرد نزد حضرت نشستند وقتی برخاستند دو مرد دیگر جای آنها را گرفتند و او میان آنها قضاوت می کرد، تا آفتاب غروب کرد و من گفتم: خدا را گواه می گیرم که این آیه درباره او نازل شده. [۸۷۸].

احترام به یاران

صعصعهٔ بن صوحان یکی از یاران امام علی (علیه السلام) بود روزی او مریض شد، حضرت به عیادت او رفت و از او دلجویی کرد و برای آنکه او دچار غرور نشود به او هشدار داد که:

ای صعصعهٔ! مبادا از اینکه من به دیدار تو آمده ام نسبت به برادران دینی خود فخر بفروشی، به حال خود بنگر که سخت بیماری، مبادا غفلت کنی و آرزوها تو را بفریبد [۸۷۹] در یکی از شب‌ها نیز حارث همدانی خدمت امام رسید و از حضرت درخواست کمک کرد امام علی (علیه السلام) چراغ را خاموش کرد تا چهره او را ننگرد آنگاه به او فرمود: چراغ را برای این خاموش کردم که چهره ات دچار شرم و شکستگی نشود [۸۸۰].

[صفحه ۵۵۴]

یاد خدا در همه حال

روزی عبدالله بن یحیی به حضور امام علی (علیه السلام) وارد شد و با اجازه بر روی صندلی نشست ولی او از روی صندلی سقوط کرد و سرش د شکافت و خون جاری شد، امام دستور داد آب آوردند و خونهای اطراف زخم او را شستند سپس آب دهان مبارکش را بر آن زد تا التیام یافت، آن چنانکه گویا زخم و شکستگی وجود نداشته است سپس به عبدالله فرمود:

(سپاس خداوندی را که گرفتاری‌ها را کفاره گناهان پیروان ما در دنیا قرار داد)

عبدالله پرسید: مجاز است گناهان ما فقط در دنیاست؟ امام فرمود: آری! مگر نشنیده ای که (الدنیا سجن المؤ من و جنهٔ الکافر) دنیا زندان مؤ من و بهشت کافر است.

خداوند پیروان ما را در دنیا از گناهان پاک می کند که فرمود: (ما اصابکم من مصیبهٔ فبما کسبت ایدیکم [۸۸۱] یعنی: آنچه از مصیبت‌ها به شما می‌رسد از کردار خود شماست). ولی دشمنان ما را در دنیا پاداش د می‌دهد لذا وقتی وارد محشر می‌شوند

سنگینی گناه بر دوش آنان است وارد آتش می‌شوند.

عبدالله می گوید: پرسیدم یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) امروز گناه من چه بود که مبتلا شدم؟ حضرت فرمود: به هنگام نشستن بسم الله نگفتی آنگاه این مصیبت کفاره گناه تو شد، مگر نی دانی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر کاری که در آن بسم الله گفته نشود آن کار ناتمام خواهد ماند. عبدالله گفت: پدر و مادرم فدای شما، دیگر بسم الله را ترک نمی کنم. [۸۸۲].

[صفحه ۵۵۵]

نظر شیطان درباره ولایت علی

سلمان فارسی می گوید: روزی شیطان به چند نفر رسید که به علی بن ابیطالب (علیه السلام) جسارت می کردند او در مقابل آن جماعت ایستاد، آنها گفتند تو کیستی ای مرد؟ شیطان گفت: من ابومره ام [۸۸۳] گفتند: آیا سخن ما را شنیدی؟ شیطان گفت: خوشی نبیند.

آیا به سرور و مولای خود علی بن ابیطالب (علیه السلام) جسارت می کنید؟

آنها گفتند تو از کجا فهمیدی که علی سرور و مولای ماست؟

شیطان گفت: از گفتار پیغمبرتان که فرمود: (من کنت مولاه فعلی مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه وانصر من نصره واخذل من خذله؛ هر که من مولای او هستم علی نیز مولای اوست، خدایا! دوست بدار کسی را که او را دوستش دارد و دشمن بدارد هر که را که علی را دشمن می‌دارد، خدایا! یاری کن هر که او را یاری می کند و یاری کن هر که یاریش می کند)...

آنها گفتند: ای ابومره تو از شیعیان علی (علیه السلام) هستی؟

شیطان گفت: نه ولی او را دوست دارم و هر که با او دشمن باشد من در مال و فرزند او شریکم.

گفتند: ای ابومره: درباره علی (علیه السلام) چیزی برایمان بگو؟

شیطان گفت: ای جماعت ناکسان و قاسطان و مارقان ... من در میان فرشتگان بودم و با آنها مشغول عبادت بودیم و خدای عزوجل را تقدیس د و تسبیح می کردیم، یک نور پر پرتو از مقابل ما گذشت که بواسطه آن نور همه فرشتگان در برابر آن نور صورت را بر زمین نهادند و گفتند: سبوح قدوس؛ این نور، یا نور فرشته مقرب است یا نور پیغمبر مرسل، در اینحال نداء از طرف خدای عزوجل رسید که این نور، نه از فرشته مقرب است و نه از پیغمبر مرسل، بلکه این نور طینت علی بن ابیطالب است [۸۸۴].

[صفحه ۵۵۶]

زاهد و عابد

پس از شهادت حضرت علی (علیه السلام) روزی پیش ابن عباس یاد علی (علیه السلام) را کردند. ابن عباس گفت افسوس! بر ابی الحسن، بخدا قسم! از دنیا گذشت، نه تغییر داد و نه عوض د کرد و نه تغییر حال داد، نه جمع مال کرد و نه حق کسی را منع کرد، و جز خدا منظوری نداشت، بخدا سوگند دنیا در برابرش از بند کمتر بود.

در نبرد و میدان جنگ همچو شیری بود و در مجلس علم همچو حکیمی بود از حکیمان، هیهات! که او بدرجات بلندی رسید. [۸۸۵].

مراقب رفتار قاضی

روزی امام علی (علیه السلام) زره خود را که در جنگ جمل گمشده بود را در دست یک نفر یهودی دید، شکایت به محکمه برد

یهودی گفت: زره در دست من است شما باید اقامه دلیل بکنید.

در آن مجلس چون شریح قاضی [۸۸۶] به امام احترام کرد و با یهودی برخورد مناسبی نداشت، امام ناراحت شد و رعایت عدالت را به قاضی به او تذکر داد.

اشتباه دیگر شریح این بود که وقتی امام حسن (علیه السلام) و قنبر در دادگاه شهادت دادند که زره مال امام (علیه السلام) است شریح گفت: شهادت حسن پذیرفته نیست زیرا پسر شماست و باید شاهد دیگر بیاورد.

امام پس از آن ماجرا شریح را به مدت ۲۰ روز از قضاوت عزل کرد و به روستای خودش فرستاد و پس از آن دوباره بعد از مدتی حضرت به او اجازه قضاوت داد [۸۸۷].

[صفحه ۵۵۷]

حضرت علی و شیوه حکومتداری

علی (علیه السلام) در زمان حکومت خود برخوردی انسانی با بقیه ملل حتی کفار داشت و دستورات اکید برای آبادانی مناطق مختلف حتی جویبارهای تخریب شده را صادر کرده است. توجه به ضعفا و مستمندان و یتیمان چه مسلمان و غیر مسلمان و انجام کارهای مردم بدون هیچ گونه توقع و چشمداشتی جز شیوه های اصلی حضرت بوده است.

نوشته اند، وقتی که حضرت مشکل برخی از دهقانان و بزرگان ایرانی را بر طرف کرد، آنان به عنوان قدردانی چهل درهم نزد امام بردند، امام آن مبلغ را از آنها نپذیرفت و فرمود:

انا قوم لا تاخذ معروف ثمنا

ما خاندان به خاطر کار نیکی که انجام می‌دهیم بها و پولی دریافت نمی‌کنیم. [۸۸۸].

علاقه مالک اشتر به امام علی

روزی در یکی از جنگها علی (علیه السلام) به واسطه نفوذ در عمق دشمن مدتی از دید مالک اشتر خارج شد، مالک اشتر دلواپس و ناراحت بدنبال حضرت می‌گشت و گفت کسی خبری از امام علی (علیه السلام) برایم بیاورد لذا به غلام خود گفت: اگر خبری از امام بیاوری تو را آزاد می‌کنم.

غلام مالک اشتر رفت و دید علی (علیه السلام) در نقطه ای از میدان جنگ مشغول جنگ است او آمد و خبر حضور حضرت در آن نقطه از میدان را به مالک اشتر داد، مالک او را آزاد کرد و فورا خود را به امام علی (علیه السلام) رساند.

امام علی (علیه السلام) وقتی مالک را دید، مشاهده کرد مالک اشتر رنگ از رخش پریده و ناراحت و محزون است، امام علی (علیه السلام) پرسید: ای مالک! آیا ابراهیم شهید شده که اینگونه ناراحتی؟

مالک عرض کرد نه: من ناراحت فرزندم ابراهیم نبودم بلکه چون تو را گم کرده بودم ناراحت و پریشان بودم.

[صفحه ۵۵۸]

محبت وسیع و وثیق مقداد

مقداد بن اسود از خالص ترین و کامل ترین و محکم ترین یاران امام علی (علیه السلام) است تا آنجا که در روایت آمده که قلب شریف او همانند پاره آهن محکمی بود.

او در ارادت به اهل بیت طبق فرمایش امام باقر (علیه السلام) به هیچ وجه حتی لحظه ای شک و تردید نکرد. لذا پیامبر اسلام صلی

الله علیه و آله و سلم فرمودند: خداوند مرا به محبت چهار نفر امر کرد، علی بن ابیطالب، مقداد، سلمان و ابوذر.

امام فرزند مقداد بنام عبد بهمراه لشکر عایشه در جنگ جمل وارد جنگ شد و بر روی امام علی (علیه السلام) شمشیر کشید و آخر الامر نیز کشته شد. وقتی علی (علیه السلام) از بین کشتگان جنگ عبور می‌کرد به جنازه معبد که رسید فرمود

خدا رحمت کند پدر این پسر را که اگر او زنده بود راءیش بهتر و کاملتر از راءی این (معبد) بود.

عمار یاسر پیش امام بود عرض کرد، که الحمدلله خدا معبد را کیفر داد و او را به خاک هلاکت انداخت، به خدا قسم یا امیرالمؤ منین! من در کشتن کسی که از حق عدول کند ترسی ندارد چه پدر باشد، چه پسر.

حضرت فرمود: خدا رحمت کند ترا و جزای خیر به تو دهد. [۸۸۹].

سرزنش متخلفین از جنگ

سعید بن قیس جز کسانی بود که در جنگ علی (علیه السلام) در میدان جنگ حضور نداشت لذا روزی وارد مجلس امام شد و آن حضرت خطاب به او فرمود:

جواب سلام تو را می‌دهم گر چه از آن گروهی هستی که در جنگ شرکت نداشتی تا عاقبت کار مرا بدانی.

[صفحه ۵۵۹]

سعید با عذر خواهی های فراوانی اظهار داشت، یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) من از دوستان شما و طرفداران شما هستم.

در روز دیگری جمعی از سران کوفه، عبدالله بن معتم عیسی و حنظلة بن ربیع تمیمی و محمد بن مخنف به همراه پدرش مخنف خدمت امام رسیدند اما وقتی آنها را دید همه آنها را سرزنش نمودند و فرمودند:

ما بطائکم عنی و انتم اشراف قومکم؟

یعنی: چه چیزی شما را از شرکت در جنگ و یاری کردن من باز داشت؟ در حالیکه شما از بزرگان قوم خود می‌باشید.

آنها نیز هر یک به گونه ای تلاش کردند تا امام را خشنود سازند. [۸۹۰].

عروج مرد ملکوتی

حبیی بن عمرو می‌گوید: من بعد از ضربت خوردن علی (علیه السلام) خدمت امام رسیدم، حضرت در بستر افتاده بود زخم سر مبارکش را باز کردند، به حضرت گفتم: یا علی! این زخم شما چیزی نیست و باکی بر شما نیست (خداوند شفا دهد شما را) حضرت فرمود: ای حبیب! من هم اکنون از شما مفارقت می‌کنم، من گریستم و ام کلثوم هم که نزد امام بود گریست حضرت به او فرمود: دخترم چرا گریه می‌کنی؟

ام کلثوم گفت: جدایی از شما باعث گریه من شده است، امام فرمود: دخترم گریه مکن به خدا اگر آنچه را که پدرت می‌دید گریه نمی‌کردی.

حبیب می‌گوید: به امام عرض کردم: یا علی! چه می‌بینید؟

حضرت فرمودند: ای حبیبت، همه فرشتگان آسمان و پیغمبران صف کشیده اند برای ملاقات من و این هم برادرم محمد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است که نزد من نشسته است و می‌فرماید: بیا که آنچه در پیش داری بهتر است از آنچه که برایت هست.

حبیب می‌گوید: هنوز از نزد اما بیرون نرفته بودم که حضرت به شهادت رسید. [۸۹۱].

[صفحه ۵۶۰]

زندگی بدون تو کفر است

امام علی (علیه السلام) در زمان حکومتداری خود، نیروهای انتظامی خود را به دنبال لبید عطاری فرستاد تا او را به خاطر جرمش نزد امام آوردند، نیروهای امام لبید را در مسجد سماک یافتند و او را گرفته و به نزد علی (علیه السلام) می‌بردند که در این حین نعیم بن دجاجه اسدی به حمایت از او برخاست و مانع شد تا او را ببرند و لبید، را از دست نیروهای، انتظامی امام خارج کرد.

علی (علیه السلام) وقت از مطلب مطلع شد، دستور داد تا خود نعیم را به جای مجرم دستگیر کنند و بیاورند. وقتی نعیم را نزد حضرت حاضر کردند، علی (علیه السلام) خواست او را شلاق بزند، نعیم گفت: یا علی! به خدا سوگند با تو بودن و زندگی با تو کردن عین خواری است و مخالفت با تو و یا بدون تو، بودن عین کفر (یعنی اینکه با تو زندگی کردن این گونه است که فرقی برای کسی قائل نمی‌شوی و عدالت را بر همه جاری می‌سازی، و اما بدون تو هم زندگی کردن و با ترک کردن تو، مسلمان کافر می‌شود)

علی (علیه السلام) در پاسخ او فرمود: تو به این حقیقت اعتقاد داری؟ عرض کرد آری، فرمود: او را رها کنید (به خاطر این عقیده اش آزادش کنید). [۸۹۲].

استهزاء دشمن

ساده پوشی امام علی (علیه السلام) در خوراک و لباس به حدی بود که مخالفان و دشمنان آن حضرت را متعجب می‌ساخت و بعضا مورد اعتراض آنان قرار می گرفت.

زیدبن وهب می گوید: پس از جنگ جمل گروهی از مردم بصره که در میان آنها مردمی از سر کردگان گروه گمراه خوارج به نام جعدة بن نعجة بود خدمت امام رسیدند.

لذا وقتی که آنها لباس ساده امام را دیدند (جعده) با پوزخند و تعجب گفت: چه چیزی باعث شده که از پوشیدن لباس خوب خودداری کنی؟

امام در پاسخ به او فرمود: این لباس ساده مرا از غرورزدگی دور می کند و بهترین روشی است در ساده پوشی.

[صفحه ۵۶۱]

جعده به امام گفت: از خدا بترس تو روزی خواهی مرد.

امام فرمود: به خدا سوگند با ضربتی که بر سرم فرود می‌آید به شهادت خواهم رسید، و این عهدی الهی است که واقع می‌شود اما سیاه روی کسی است که به مردم تهمت و افترا می‌زند. [۸۹۳].

فضیلت مسجد کوفه

اصبغ بن نباته می گوید: روزی در مسجد کوفه با اصحاب دور علی بن ابیطالب (علیه السلام) بودیم که فرمود: ای اهل کوفه! خداوند به شما بخششی داده که به کسی نداده است و آن اینکه مسجد شما را فضیلت داد. آن خانه نوح و خانه ادریس و نماز خانه من است.

این مسجد شما، یکی از چهار مسجدی است که خداوند آنرا برگزیده و برا اهل آن می‌بینم که در روز قیامت جامه ای در بر دارد شبیه محرم، و برای اهل خود، (هر کس که در آن نماز خوانده باشد) شفاعت می کند و شفاعتش نزد خدا رد نمی‌شود، روزگاری نگذارد که حجرالاسود را در آن نصب کنند و زمانی می‌آید که مهدی (علیه السلام) از فرزندانم در آن نماز بخواند و اینجا

نمازخانه هر فرد مؤ منی است، مؤ منی در روی زمین نباشد، یا آنکه در آن آید و یا آرزوی آمدن در آن در دلش باشد.
با نماز در این مسجد به خدا تقرب جویید و اگر مردم می‌دانستند چه برکتی در آن است از اطراف زمین به آن می‌آمدند، اگر چه بر روی برف باشد. [۸۹۴].

بر منبر سلونی

اصبغ بن نباته می‌گوید: وقتی علی (علیه السلام) به خلافت رسید و مردم با او بیعت کردند، حضرت به مسجد آمد، در حالی که عمامه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را بر سر داشت و برد او را در تن کرد و نعلین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در پا و شمشیر او را بر کمر بست و بر بالای منبر رفت و با
[صفحه ۵۶۲]
تحت الحنک بر آن نشست و انگشتان خود را درهم نمود و زیر شکم نهاد سپس فرمود:
ای گروه مردم! از من بپرسید پیش از آنکه مرا نیابید ... از من بپرسید که علم اولین و آخرین نزد من است، اگر بنشینم با اهل تورات از کتابشان فتوی دهم، تا جایی که تورات به سخن آید و گوید (درست گفت علی و او دروغ نگفت براستی که علی شما را به همان خبر داد که در من نازل شده) و با اهل انجیل خودشان فتوا دهم تا جایی که انجیل نیز به سخن آید و گوید: (علی درست گفت و دروغ نگفت، براستی علی شما ره به همان فتوا داد که در من نازل شده) و اهل قرآن را با قرآن فتوی دهم تا قرآن به سخن آید و گوید: (علی راست گفت: و دروغ نگفته هر آینه علی شما را فتوایی داد. که در من نازل شده است) ای مردم! شما که شب و روز قرآن می‌خوانید در میان شما کسی است که بداند چه در آن نازل شده؟ اگر این آیه در قرآن نبود (رعد
– ۳۹) شما را خبر می‌دادم به آنچه در گذشته بوده و هست و خواهد بود تا روز قیامت.
آنگاه امام مجدد فرمود: از من بپرسید پیش از آنکه مرا نیابید...
ابتدا مردی بنام ذعلب که مردی تیز زبان و سخنور و پر دل بود بلند شد و گفت: پسر ابوطالب به جای بسیار بلندی قدم نهادی من امروز او را بواسطه سوالم شرمسار می‌کنم آنگاه گفت: یا علی! آیا پروردگار خود را دیده ای؟ (جواب این سؤ ال قبلا طی داستانی نقل شده است) علی (علیه السلام) جواب او را کامل و جامع داد، سپس مجدد حضرت فرمود: بپرسید از من قبل از آنکه مرا نیابید.
بعد از او اشعث بن قیس کندی سوالی نمود که حضرت جواب او را نیز داد باز حضرت فرمود: از من بپرسید پیش از آنکه مرا از دست بدهید، آن گاه مردی از دورترین نقطه مسجد که بر عصای خود تکیه کرده بود و گام بر می‌داشت، تا اینکه نزدیک آن حضرت رسید، آنگاه عرض کرد: یا امیرالمؤ منین! مرا به کاری رهنمایی کن تا با انجام آن از دوزخ رهایی یابم حضرت جواب او را مفصلا دادند سپس آن مرد از نظرها غائب شد و ما او را ندیدیم مردم به دنبالش گردیدند اما او را نیافتند علی (علیه السلام) از بالای منبر لبخندی زد و فرمود: چه می‌خواهید او برادرم خضر بود، سپس د فرمود: بپرسید قبل از آنکه مرا
[صفحه ۵۶۳]
نیابید، آنگاه برخاست و خدا را حمد کرد و صلوات بر پیغمبر فرستاد و فرمود: ای حسن!! بر منبر آی و سخنی بگو، مبادا قریش پس از من ترا نشناسند و گویند حسن خطبه نمی‌تواند بخواند، امام حسن (علیه السلام) عرض کرد: پدرم چگونه با حضور شما بالای منبر رفته و سخن بگویم و تو در میان مردم مرا ببینی و سخنم را بشنوی، امام علی (علیه السلام) فرمود: پدر و مادرم به قربانت من خود را از تو پنهان می‌کنم و سخن تو را می‌شنوم و تو را می‌بینم ولی تو مرا نمی‌بینی، امام حسن (علیه السلام) بر منبر رفت و خدا را ستایش کرد و صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرستاد سپس فرمود: ای مردم! من از جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: من شهر علمم و علی در آن است آیا می‌توان وارد شهر شد جز از در آن؟ سپس از منبر پایین آمد آنگاه امام

علی (علیه السلام) او را به سینه خود چسبانید، سپس امام به حسین (علیه السلام) فرمود: پسر جانم! برخیز و به منبر برو تا قریش به حال تو نادان نماند تو دنبال سخن برادرت حسن را بگو، امام حسین (علیه السلام) به منبر رفت و حمد خدا کرد و ستایش الهی را نمود و صلوات مختصری بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرستاد سپس فرمود: ای مردم! از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: علی پس از من شهر علم است و هر که در آن در آید نجات یابد و هر که از او تخلف کند هلاک شود، آنگاه از منبر پایین آمد و امام علی (علیه السلام) او را نیز در آغوش کشید و بوسید و فرمود: ای گروه مردم! گواه باشید که این دو، فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هستند و دو امانتی که به من سپرده شده و من آنها را به شما می‌سپارم و رسول خدا از شما و رفتار شما نسبت به آنها بازپرسی و سؤ ال خواهد کرد. [۸۹۵].

خیر دنیا و آخرت

نوف بکالی که یکی از اصحاب خاص امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) است می‌گوید: در نزدیکی مسجد کوفه خدمت امیرالمؤ منین (علیه السلام) رسیدم و گفتم السلام علیک یا امیرالمؤ منین و رحمهٔ الله و برکاته، حضرت فرمود: و علیک السلام یا نوف و رحمهٔ الله و برکاته.

[صفحه ۵۶۴]

عرض کردم: یا امیرالمؤ منین! پندی به من دهید، حضرت فرمود: ای نوف! خوبی کن تا با تو خوبی کنند، گفتم: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) بیفزا، فرمود: رحم کن تا به تو رحم کنند، گفتم: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) بیفزا، فرمود: خوب بگو تا به بخوبی یادت کنند، عرض کردم: بیفزا فرمود: از غیبت اجتناب کن که غذای سگان دوزخ است، سپس فرمود: ای نوف! دروغ گفته آنکه گمان دارد حلال زاده است و به غیبت کردن، گوشت مردم را می‌خورد، دروغ گفته کسی که گمان دارد حلال زاده است و دشمن من و امامان و اولاد من است، دروغ گفته کسی که گمان دارد حلال زاده است و زنا را دوست می‌دارد یا نافرمانی خدا شب و روز مشغول است.

ای نوف! سفارش مرا بپذیر ... ای نوف! صله رحم کن تا خدا عمرت را بیفزاید و خوش خلق باش تا حساب روز جزایت را سبک گیرد، ای نوف! اگر خواهی در روز قیامت با من باشی کمک به ستمکاران مکن، ای نوف! هر که ما را دوست دارد روز قیامت با ما است و اگر مردی سنگی را دوست بدارد با همان سنگ محشور می‌شود.

ای نوف! مبادا خود را برای مردم جلوه دهی و به نافرمانی خدا بپردازی تا روز جزا خداوند رسوایت کند. ای نوف! آنچه به تو گفتم نگهدار تا به خیر دنیا و آخرت برسی. [۸۹۶].

مواظبت و دقت در اوقات نماز

در نامه ای حضرت علی (علیه السلام) برای محمد بن ابی بکر زمانی که او را به ولایت مصر گمارده بود نوشت: ارتقب وقت الصلا لوقتها. و لا تعجل بما قبله لفراغ و لا تو خرها عنه لشغل فان رجلا سال رسول الله (ص...)

مراقب اوقات نمازت باش و آن را در وقت مقرر خود به جا آور، به خاطر فراغت، قبل از وقت نماز اقدام به اقامه آن نکن و هم چنین به خاطر کاری که داری آن را به تاخیر نینداز (برای نمازت اهمیت خاصی قایل باش و حساب جدایی برای آن باز کن و هرگز نمازت را تابع چیزهای دیگر قرار نده بلکه سعی کن همه چیز را تابع و پیرو نماز خود

[صفحه ۵۶۵]

کنی) زیرا مردی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از اوقات نماز پرسید؟ حضرت چنین فرمود: جبرئیل در هنگام زوال شمس

که آفتاب مقابل حاجب و ابروی راست او بود نازل شد. سپس جبرئیل وقت نماز عصر آمد، که در آن هنگام سایه هر چیزی به قدر و اندازه خود آن چیز گردیده بود. سپس د پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نماز مغرب را وقتی که خورشید غروب کرد به جا آورد. آنگاه نماز عشاء را هنگامی که حمره مغربیه زایل شده بود خواند و به جا آورد و سپس نماز صبح را هنگامی که تاریکی آخر شب بود و ستارگان مشبک بودند به جا آورد.

آنگاه امیرالمؤ منین (علیه السلام) اضافه فرمود: ای محمد بن ابی بکر! نمازت را در این اوقات به جا آور و ملزم باش به اینکه کار نیکو انجام دهی و سنت حسنه به جا آوری و راه روش و راست را انتخاب کنی.

حماقت منافقی بی آبرو

در دوران زندگی امام علی (علیه السلام) اشعث بن قیس [۸۹۷] با مردی دعوا داشت و فردای آن روز قرار بود او در محکمه علی (علیه السلام) حاضر شده و محاکمه گردد. اشعث شب حلوایی آماده کرده آن را برای امام برد تا از این راه امتیازی برای محاکمه فردا به دست آورد.

امام (علیه السلام) در را گشود و نگاهی به حلوا کرد و فرمود: اصله ام زکاه ام صدقهٔ فذلک محرم علینا اهل البیت؛ آیا بخششی، یا زکاتی و یا صدقه ای است؟ اینها همه بر ما خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حرام است.

عرض کرد: هدیه است.

امام فرمود: گریه کنندگان در سوگ تو بنشینند آیا از این راه وارد شده ای که مرا بفریبی؟ سوگند به خدا اگر هفت آسمان و زمین را به من بدهند که پوست جوی را از دهان مورچه ای به ستم در آورم نافرمانی خدا را نمی‌کنم. [۸۹۸].

[صفحه ۵۶۶]

پیام نامردی

علی (علیه السلام) در ابتدای حکومت نامه ای توسط مسوربن مخرمه برای معاویه فرستاد، معاویه صبر کرد تا این که سه ماه بعد از مرگ عثمان در ماه صفر مردی از قبیله بنی عبس و مرد دیگری را از قبیله بنی رواحه خواست و آنگاه سر طومار مهر شده‌ها را که روی آن نوشته شده بود از معاویه به علی به آنها داد و گفت: این طومار را گرفته و در کوچه های مدینه می‌گردانید.

آنها از شام خارج شدند و در ماه ربیع الاول وارد مدینه گردیدند. پس از ورود مرد عبسی طومار را گرفته طبق دستور معاویه در کوچه‌ها گردش د می‌داد مردم از منازل خود خارج شده و به او نگاه می‌کردند البته مردم می‌دانستند که معاویه به علی (علیه السلام) معترض است این مرد گذشت تا این که خود را نزد علی (علیه السلام) رساند و طومار را به حضرت داد.

حضرت مهر طومار را شکست اما در آن نوشته ای نیافت پس به رسول فرمود: چه خبر؟

او گفت: من گروهی را ترک کردم که جز به قصاص به چیز دیگری راضی نمی‌شوند.

حضرت فرمود: از چه کسی؟

گفت: از خودت، سپس افزود: من شام را در حالی ترک کردم که ۶۰ هزار نفر زیر پیراهن که بر منبر دمشق آویزان شده، گریه می‌کردند. [۸۹۹].

اصلح را بر کار گماشتم

نوشته اند: پس از اینکه علی (علیه السلام) فرزندان عباس را بر حجاز یمن و عراق گمارد مالک اشتر گفت: پس برای چه دیروز آن

پیرمرد را کشتیم؟ (یعنی کشتن عثمان به خاطر این بود که او بدون جهت اقوام خود را سر کار می‌آورد)

[صفحه ۵۶۷]

هنگامی که حضرت علی (علیه السلام) از سخن مالک مطلع شد او را احضار کرد و مورد ملاطفت قرارش داد و فرمود:

ای مالک! آیا من حسن و حسین علیهم السلام را امارت دادم یا یکی از فرزندان برادرم، جعفر یا عقیل و یا حتی فرزندان او را؟

مالک؛ فرزندان عباس را به امارت گماردم به خاطر اینکه عباس مکرر از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم طلب امارت می کرد و ایشان نیز به او فرمود:

یا عم ان الاماره ان طلبتها و کلت الیها و ان طلبتک اعنت علیها؛ ای عموی من! حکومت به گونه ای است که اگر تو آن را بخواهی، موکل آن خواهی شد (و باید خودت آن مقام را حفظ کنی) و اگر آن تو را طلب کند بر حفظش یاری خواهی شد. (یعنی کسی که طالب مقام است، تمام هم و غم او این است که مقام از دست او گرفته نشود اما اگر مقام به سراغ کسی بیاید وسایل و ابزار حفظ آن نیز فراهم می‌شود).

آنگاه امام علی (علیه السلام) ادامه داد که: من در دوران عمر و عثمان می‌دیدم که فرزندان عباس شاهد ولایت کسانی از فرزندان (رها شدگان) بودند، ولی حالا ـ اگر فردی را که از آنها بهتر باشد می‌شناسی او را نزد من بیاور تا برای مناصب حکومتی از او استفاده کنم.

مالک اشتر بعد از شنیدن سخنان حضرت از نزد ایشان در حالی که شک و شبهه او زایل شده بود خارج شد [۹۰۰].

عزل کارگزاران و عثمان

یکی از کارهای مهم که امیرالمؤ منین (علیه السلام) در ابتدای تصدی حکومت خود انجام داد عزل کارگزاران عثمان بود مغیرة بن شعبه روزی نزد امام علی (علیه السلام) رفت و با چرب زبانی به تملق پرداخته و گفت:

نصیحتها ارزان می‌باشد و تو از همه برتری، نظر امروز، امور فردا را به دست می‌دهد آنچه هم امروز از دست برود باعث از دست رفتن چیزهایی در فرداست.

[صفحه ۵۶۸]

بعد از گفتن این جملات مغیره لحظه ای سکوت کرد تا ببیند به چه میزانی گفتارش در حضرت اثر کرده است.

علی (علیه السلام) چیزی نگفت او ادامه داد: من به تو نصیحت می کنم که کارگزاران عثمان را در جای خود ابقا کنی معاویه و... را در کار خود بگمار و دیگر کارگزاران را هم در جای خودشان باقی گذار آنان با تو بیعت می کنند، کشور را آرام می‌سازند و مردم را ساکت می گردانند.

پس از اتمام صحبت شیطان ثانی، مغیره، امام فرمود: به خدا قسم اگر ساعتی از روز باشد در اجرای نظرم تلاش به خرج می‌دهم و نه آنان را که گفتی والی می کنم و نه امثال آنان را به ولایت می گمارم.

مغیره گفت: پس بر آنها نامه بنویس و آنان را در مقام خودشان تثبیت کن همین که بیعت آنان و اطاعت سپاهیان به تو رسید یا آنان را عوض کن و یا باقی بگذار.

حضرت فرمود: در دینم نیرنگ وارد مکن و در کارم پستی روا مدار. [۹۰۱].

شیوه های رزمی و اطلاعاتی در جنگ

شورشیان سلاسل [۹۰۲] قله‌ها را گرفته و راه‌ها را ناامن کرده بودند و به کاروانها یورش می‌بردند پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و

سلم ابتداء ابابکر را با ۷۰۰ نیرو به سوی دشمن اعزام کرد اما او موفق نشد و قبل از برخورد نظامی با کمین دشمن رو به رو شد و با دادن تعدادی کشته و مجروح از میدان فرار کرد، بار دیگر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عمر را به میدان آنها فرستاد که او نیز بازگشت، عمر و عاص گفت: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم جنگ با حیله و نیرنگ تواءم است مرا بفرست پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را اعزام کرد و او نیز مانند آن دو نفر شکست خورد و فرار کرد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: تنها علی است که از برابر دشمن فرار نمی‌کند.

لذا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی (علیه السلام) را به میدان با آنها فرستاد علی (علیه السلام) با شیوه و تاکتیکهای

[صفحه ۵۶۹]

نظامی حساب شده ای به جنگ با شورشیان سلاسل حرکت کرد ابتداء حضرت از جاده اصلی که زیر نظر دیده بانان دشمن قرار داشت راه نپیمود و نیروهای خود را از بیراهه حرکت داد، سپس شبها راه می‌رفت و روزها پنهان می‌شد و کمین می گرفت.

عمر بن خطاب و خالدبن ولید، بارها و بارها به حضرت اعتراض کردند که این چه شیوه ای است؟

آنها بارها گفتند: این جوان! ما را در میان مار و عقرب و درندگان بیابان به کشتن می‌دهد و در طول راه عمر و عاص و ابابکر نیز اعتراض د کردند.

اما امام به اعتراض آنان توجهی نکرد تا آنکه شب هنگام نزدیک منطقه دشمن رسید، آنگاه امام دستور دادند زنگوله‌ها را از گردن شتران باز کنند و دهان اسبان را نیز ببندند تا صدای زنگوله‌ها و شیهه اسبان دشمن را متوجه حضور لشکر اسلام نکند.

آنگاه به نیروهای خود فرمان داد که با استفاده از تاریکی شب اطراف قلعه شورشیان را تصرف کنند و دشمن را در محاصره بگیرند.

صبح هنگام بعد از نماز صبح پوزبند اسبها را باز کردند و صدای تکبیر و شیهه اسبان دشمن را وحشت زده بیدار کرد آنها فهمیدند که سپاه اسلام تهاجم را آغاز کرد و تعداد کثیری از شجاعان دشمن به دست علی (علیه السلام) کشته شدند و سپس تسلیم شدند و تعداد بسیاری از آنها نیز مسلمان شدند و سپاه اسلام پیروزمندانه به مدینه بازگشت، ام سلمه می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در منزل من خوابیده بود که ناگهان بیدار شدم، گفتم: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم شما را چه می‌شود؟ فرمود: جبرئیل نازل شد و خبر پیروزی علی (علیه السلام) را آورد و شروع عادیان نازل شد. [۹۰۳].

[صفحه ۵۷۰]

مردانگی در میدان جنگ

لشکریان معاویه خود را زودتر از لشکر امام به سرزمین صفین رساندند و تواستند رودخانه فرات را در اختیار خود گیرند، معاویه لشکری را به فرماندهی ابوالاعور اعزام کرد تا از فرات حفاظت کنند و مانع استفاده لشکریان علی (علیه السلام) از آب شوند.

اما امام علی (علیه السلام) صعصعه بن صوحان را نزد معاویه فرستاد تا او مانع آب نشود، دو تن از یاران معاویه به نامهای ولید بن عقبه. [۹۰۴] و عبدالله بن سعید نظر دادند که آب را بر روی لشکر علی می‌بندیم تا آنان از تشنگی بمیرند.

عمر و عاص گفت: این کار اشتباه است علی (علیه السلام) کسی نیست که تشنه بماند علی (علیه السلام) همان کسی بود که گفت اگر چهل تن داشتم در روز نخست (روز سقیفه و بیعت مردم با ابوبکر) حق خود را می گرفتم.

امام معاویه نظر عمر و عاص را نپذیرفت سپاه امام به دشمن حمله کرد و آب را به تصرف آورد.

معاویه به عمر و عاص گفت: به نظر تو علی (علیه السلام) با ما چه می کند.

عمر و عاص گفت: علی (علیه السلام) مثل تو نیست او هدفی غیر از آب دارد در نهایت امام علی (علیه السلام) آب را آزاد

گذاشت تا هر دو لشکر آب را بردارند و بسیاری از دشمنان با این مردانگی و مروت امام هدایت شدند و به لشکر امام پیوستند [۹۰۵].

برادران واقعی علی

قیس یکی از یاران امام علی (علیه السلام) است که امام رضا (علیه السلام) درباره چگونگی نماز او و حضور قلب او در نماز می‌فرماید:

مردی از اصحاب علی (علیه السلام) که به او قیس می گفتند به نماز ایستاد وقتی رکعتی از نماز را خواند ناگهان مار سیاهی آمد و در موضع سجده قیس قرار گرفت، قیس بدون توجه به رکوع و سجود رفت وقتی پیشانی از موضع سجده برداشت مار به گردن قیس پیچید. سپس از یقه او وارد پیراهن او شد. ولی این بنده صالح خدا که حقیقت نماز را دریافته بود به نمازش ادامه داد و آسیبی هم از مار ندید.

سپس امام رضا (علیه السلام) وقتی داستان قیس را نقل فرمود: اضافه کرد که شبیه این قضیه برای خود حضرت هم رخ داده است [۹۰۶].

[صفحه ۵۷۱]

برگشت آفتاب در سرزمین بابل برای علی

جویریه بن مسهر که از یاران علی (علیه السلام) است می گوید: با حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) از قتال با خوارج نهروان می‌آمدیم تا رسیدیم به سرزمین بابل [۹۰۷] هنگام نماز عصر رسید. علی (علیه السلام) و تمام مردم که با حضرت بودند از اسب پیاده شدند، علی (علیه السلام) فرمود:

ای مردم این سرزمین ملعون و از رحمت خدا به دور است و در روزگار گذشته سه بار و یا به روایتی دو مرتبه اهل آن معذب شدند و خداوند بر آنان عذاب نازل کرده و این سرزمین یکی از شهرهای قوم لوط است.

و اولین سرزمینی است که در او بت پرستیده شد. برای هیچ پیامبر و یا وصی پیامبری حلال و جایز نیست که در روی این زمین نماز بخواند.

ای یاران من، هر کدام از شما خواستید در این سرزمین نماز بگذارید مانعی نیست پس مردم در حاشیه جاده به نماز ایستادند و نماز خویش را به جا آوردند و امیرمؤ منین (علیه السلام) به استر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سوار شد و از آن سامان تشریف برد، جویریه گفت: والله امیرالمؤ منین (علیه السلام) را تبعیت خواهم کرد و از حضرتش نمازم را تقلید خواهم نمود لذا پشت سر آن حضرت به راه افتادم، پس سوگند به خدا از جسر سورا در ارض بابل نگذشته بودیم که آفتاب غروب کرد. پس من شک کردم که آیا نماز ما باید فوت شود؟ و آیا نباید حضرت علی (علیه السلام) نماز بخواند؟ پس ناگهان امام (علیه السلام) متوجه من شد و فرمود: یا جویریه آیا شک نمودی عرض د کردم. بلی یا امیرالمؤ منین! حضرت در ناحیه ای پیاده شد آنگاه وضو ساخت و برخاست و به کلاه و دعائی که من نفهمیدم چه

[صفحه ۵۷۲]

می گوید، گویا عبرانی بود سخن گفت. سپس ندا در داد الصلاه [۹۰۸] نظر کردم به سوی آفتاب، سوگند به خدا دیدم که از بین دو کوه خارج شد و از برای او صوت و صدای شدیدی بود، آنگاه حضرت به نماز عصر ایستاد و من نیز نماز را با آن حضرت گزاردم. وقتی که از نماز فارغ شدیم یک دفعه شب شد همچنان که بود.

پس آن هنگام حضرت رو به من کرد و فرمود:

ای جویریه بن مسهر! همانا خداوند عز و جل به حبیبش می‌فرماید: ای پیامبر! به نام عظیم پروردگار خود تسبیح گوی، ای جویریه من خداوند را به اسم اعظمش خواندم، آفتاب را برای من برگرداند. جویریه وقتی که این معجزه را از آن حضرت دید گفت: به پروردگار کعبه سوگند که تو وصی نبی هستی. [۹۰۹].

توصیه علی به کمیل درباره نماز

حضرت علی (علیه السلام) به کمیل بن زیاد نخعی درباره خصوصیات و کیفیت اقامه نماز می‌فرماید:

یا کمیل! لیس الشان ان تصلی و تصوم و تتصدق...،

ای کمیل! شان و قدر و منزلت در عبادت و اطاعت خدا به این نیست که نماز بگزاری و روزه بدری و صدقه بدهی بلکه شان و منزلت این است که نماز را با قلب پاک بگزاری و سلیم النفس باشی و عملی خدا پسندانه و با خشوع که سراپای وجودت را فراگیرد، انجام دهی. (یعنی صرف نماز و روزه و تصدق اموال کافی نیست، بلکه عمل، نیت پاک می‌خواهد) بنگر در آن چیزی که در آن و بر آن به نماز ایستاده ای که اگر غصبی و حرام باشد نماز او قبول نیست و فایده ای ندارد. [۹۱۰].

[صفحه ۵۷۳]

امیدوار کننده ترین آیه قرآن

امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید: که روزی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) خطاب به اصحاب خود فرمود: کدام یک از آیات کلام الله مجید نزد شما امیدوار کننده ترین آیات می‌باشد؟

بعضی گفتند: این آیه است ان الله لا یغفر ان یشرک و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء. [۹۱۱].

حضرت فرمود: نیکو آیه ای است اما امیدوار کننده ترین آیات برای غفران و آمرزش نمی‌باشد.

عده ای دیگر گفتند: این آیه است و من یعمل سوء او یظلم نفسه [... ۹۱۲] حضرت فرمود: نیکو آیه ای است اما آیه منظور نظر نمی‌باشد.

بعضی دیگر گفتند این آیه است قل یا عبادی الذین اسرفوا علی انفسهم لا تقنطو من رحمه الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا. [۹۱۳] حضرت فرمود: نیکو آیه ای است اما آیه مورد نظر نیست.

گفتند این آیه است: والذین اذا فعلو فاحشهٔ او ظلموا انفسهم ذکروا الله فاستغفروا ذنوبهم. [۹۱۴] حضرت فرمود: نیک آیه ای است اما آن آیه نیست، آیا آیه دیگری نمی‌دانید؟ که به نظر شما امیدوار کننده ترین آیات قرآن باشد؟ اصحاب عرض کردند: نه یا امیرالمؤ منین به خدا سوگند چیزی در نزد ما نیست که بخوانیم.

امام فرمود: سمعت حبیبی رسول الله یقول ارجی آیهٔ فی کتاب الله.

و اقم الصلاه طرفی النهار و زلفا من اللیل [... ۹۱۵].

از حبیبم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: امیدوار کننده ترین آیه در قرآن این آیه شریفه است: و به پا دارید نماز را در دو طرف از روز و نمازی که پاره ای از شب گذشته به جا آورده شود سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: یا علی! به خدایی که مرا بشیر و نذیر قرار داد و مبعوث به رسالت گردانید اگر یکی از شما به وضو قیام نماید گناهان و معاصی او از

[صفحه ۵۷۴]

اعضای او فرو می‌ریزد تا وقتی با صورت و قلب خود متوجه قبله گردد، از قبله و نمازش بر نگردد مگر آنکه جمیع گناهان او بریزد و هیچ گناه بر صحیفه عمل او باقی نماند همچون روزی که از مادر متولد شده باشد، و هر گاه ما بین دو نماز گناهی از او صادر شده باشد با خواندن نماز آمرزیده شود. و از گناه پاک گردد تا اینکه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نمازهای پنج گانه را که موجب آمرزش هستند شمارش نمود.

سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: یا علی! بدان که منزلت نماز پنج گانه برای امت من مانند نهری است که بر در خانه یکی از شما باشد اگر شخصی در بدن او چرک باشد و هر روز پنج بار در آن نهر شستشو کند، آیا چرک در بدن او باقی خواهد ماند. سوگند به خدا نمازهای پنج گانه برای امتم چنین است که تمام گناهان او را پاک می‌کند و تیرگی قلب آنها را می‌برد. [۹۱۶].

تدابیر صنعتی امام علی

امام علی (علیه السلام) برای رفع نیازهای مسلمانان در سفرهایی دریایی به مهندسین ایرانی دستور داد تا از درآمد ملی کشور، اسکله ای در شهر جده که جزء شهرهای بندری عربستان است بسازند تا با این وسیله رفت و آمدهای دریایی به سهولت انجام گیرد و برای رونق سفرهای دریایی دستور ساختن کارخانه کشتی سازی را صادر فرمود به این صورت که از درآمد عمومی، مخارج ساخت آن را تاءمین کرد و این کار در خط تولید قرار گرفت علی (علیه السلام) پس از اتمام کارخانه کشتی سازی خود شخصا آن را افتتاح کرد. [۹۱۷].

غصه دار یتیمان

قنبر می‌گوید: روزی امام از حال زار یتیمانی آگاه شد، به خانه رفتیم و برنج و خرما و روغن فراهم کرد و خود به دوش کشید و به من اجازه حمله آنها را نداد.

وقتی که به خانه یتیمان رفتیم غذاهای خوش طعمی درست کرد و به آنان خورانید

[صفحه ۵۷۵]

و آنها را سیر کرد، سپس بر روی زانوها و دو دست خود راه می‌رفت و با صداهای مخصوصی بچه‌ها را می‌خنداند بچه‌ها نیز صدای امام را تقلید می‌کردند و می‌خندیدند.

سپس از منزل خارج شدیم به امام گفتم: مولای من امروز دو چیز برای من شگفت انگیز بود؛

اول آنکه با صدای مخصوصی بچه‌ها را می‌خندانید و دوم آنکه غذای آنها را خود بر دوش حمل کردید.

حضرت فرمود: اولی برای رسیدن به پاداش بود و دومی برای آن بود که وقتی خانه یتیمان شدم آنها گریه می‌کردند خواستم وقتی خارج می‌شویم آنها هم سیر باشند و هم خندان. [۹۱۸].

تادیب مردی سبک

روزی مرد قد بلند شوخی در مدینه وارد مسجد شد و علی (علیه السلام) را دید که مشغول نماز است، چون اندام امام متوسط و معتدل بود او نعلین امام را برداشت و بر بالای طاق ستون مسجد گذاشت تا امام نتواند نعلی خود را بردارد در نتیجه از او خواهش نماید تا نعلین را پس دهد.

امام علی (علیه السلام) صبر کرد وقتی آن مرد در نماز برای تشهد به زمین نشست دامن پیراهن او را جمع کرد و ستون مسجد را با

قدرت شگفت انگیز خود مقداری بلند کرد و پیراهن او را زیر آن گذاشت.

وقتی نماز آن مرد تمام شد دید که هیچ کاری از او ساخته نیست لذا به التماس افتاد تا لباسهای قیمتی او نابود نشود امام هم او نگاه می‌کرد و می‌خندید.

وقتی زیاد التماس کرد، امام علی (علیه السلام) فرمود: به شرطی پیراهن تو را آزاد می‌کنم که قول بدهی دیگر نسبت به مردم این فضولی‌ها را نکنی.

آن مرد سوگند یاد کرد که دیگر اینگونه رفتارهای زشت را تکرار نکند آنگاه امام (علیه السلام) او را آزاد کرد [۹۱۹].

[صفحه ۵۷۶]

روش تربیت کودک

برای امام علی (علیه السلام) چند مشک عسل به عنوان بیت المال آوردند پس از چند روز وقتی امام خواست آن را تقسیم کند متوجه شد که عسل یکی از مشک‌ها دست خورده است.

قنبر را فرا خواند پرسید: عسل را چه کسی برداشته است؟

قنبر گفت: یکی از بچه‌ها مقداری از سهمیه عسل شما را برداشت.

امام در اینجا دو کار مهم انجام داد که از نظر تربیتی بسیار قابل توجه است اول اینکه کودک را سرزنش کرد دوم آنکه مقداری پول به قنبر داد و فرمود: برو در بازار عسل خریداری کن و بیاور تا بچه‌ها بخورند. [۹۲۰].

شیری در میدان جنگ

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) پس از اتمام حجت با شورشیان بصره و بردباری در آغاز نبرد وقتی دشمن جنگ را آغاز کرد زره خود را پوشیده و پیشاپیش سپاه خود به قلب دشمن زد و حملات شدیدی کرد به گونه ای که دشمن چون روباه از مقابلش می‌گریخت.

چند بار شمشیر امام (علیه السلام) خم شد که به ناچار به خیمه برگشت تا آن را اصلاح کند اصحاب و فرزندان و مالک اشتر به امام عرض کردند: یا علی! حملات به دشمن را به ما واگذار، ولی امام (علیه السلام) پاسخ نمی‌داد و دوباره حمله می‌کرد، و صف های ناکثین را درهم می‌شکست.

اصحاب اصرار کردند که: اگر به شما آسیبی برسد این دین در خطر می‌افتد.

حضرت در پاسخ به آنها فرمود: والله ما ارید بما ترون الاوجه الله و الدار الاخرة؛ به خدا سوگند آنچه را می‌بینند به خاطر خدا و آخرت است [۹۲۱].

[صفحه ۵۷۷]

تاکتیک نظامی

وقتی که سپاه امام علی (علیه السلام) به اطراف شهر بصره رسید در آنجا اردو زد تا وفاداران علی (علیه السلام) از قبایل گوناگون به لشکر امام بپیوندند بسیاری از سران قبایل و بزرگان کوفه و بصره با امیرمؤ منان (علیه السلام) ملاقات کردند.

روزی احنف بن قیس با خویشاوندان خود خدمت امام رسید و پس از گفتگوهای فراوان به امام گفت:

قوم و قبیله من بدرستی حقیقت را نمی‌شناسد، اگر بخواهم آنها را برای کمک در این جنگ بیاورم دویست سوار بسوی تو خواهند

آمد. اما اگر من و طرفداران شما به خانه هایمان بازگردیم و در جنگ با شما نباشیم می‌توانیم شش هزار زن را از تو دور نگه داریم حال چه کنم؟ دویست مرد به کمک بیاورم؟ یا شش هزار شمشیر را از تو دور سازم؟ امام فرمود: شمشیر را از من بازداری نیکوتر است به خانه ات بازگردد. [۹۲۲].

غذا و لباس ساده امام

یکی از یاران امام علی (علیه السلام) نقل می‌کند، یک شب هنگام افطار خدمت حضرت علی (علیه السلام) رفتم، حضرت به من فرمود: بر خیز و با حسن و حسین علیهم السلام همسفر باش، آنگاه امام به نماز ایستاد، وقتی نماز امام به پایان رسید. ظرف در بسته ای را جلوی امام گذاشتند، بگونه ای درب غذا بسته شده بود که دیگری نتواند آن را باز کند، امام در ظرف غذا باز کرد و نان جو را در آورد و تناول فرمود: او می‌گوید: به امام عرض کردم: یا علی! شما سابقه بخل نداشتید چرا غذای خود را اینگونه پنهان و مخفی می‌کنید؟

امام فرمود: اینکار از روی بخل نیست بلکه نمی‌خواهم فرزندانم از روی دلسوزی چیزی (مانند روغن یا دوغ) به این غذا اضافه کنند، عرض کردم مگر حرام است؟

[صفحه ۵۷۸]

فرمود: نه اما رهبری شایسته باید در خوراک و لباس، مانند فقیرترین افراد جامعه خود زندگی کند تا الگوی بینوایان باشد و آنان مشکلات و نداری خود را بتوانند تحمل کنند. [۹۲۳].

و در جایی دیگر هارون بن عنتره می‌گوید: در شهر حورنق [۹۲۴] هوا بسیار سرد بود علی (علیه السلام) را دیدم که تنها لباسی بر خود پیچیده به او گفتم: یا علی! از بیت المال سهمی بردار و برای خود لباسی مناسب تهیه کن حضرت فرمود: چیزی از مال شما بر نمی‌دارم و این لباس را نیز از مدینه همراه خود آورده ام. [۹۲۵].

همچنین شخصی در کوفه مرکز خلافت حضرت وقتی لباسهای امام علی (علیه السلام) را کم قیمت و ساده و وصله دار دید با تعجب به امام نگریست و گفت:

چرا لباس شما وصله دار است؟

امام به او فرمود: یخشع له القلب و تذل به النفس و یقتدی به المؤ منون

لباس وصله دار دل را خاشع و نفس اماره را خوار می‌کند و الگوی مؤ منان می‌شود. [۹۲۶].

سادگی منزل و زندگی

سوید می‌گوید: روزی خدمت امام علی (علیه السلام) رسیدم ایامی که همه مردم با امام بیعت کرده بودند و او امام و خلیفه مسلمین بود آن حضرت را دیدم که بر روی حصیر کوچکی نشسته و چیز دیگری در آن خانه وجود نداشت.

سوید می‌گوید: عرض کردم: یا امیرالمؤ منین! بیت المال مسلمین در اختیار شماست فرشی برای اتاقهای خود تهیه نمایید می‌بینم که در خانه شما فرشی جز حصیر وجود ندارد.

امام فرمود: ای سوید! کسی که در راه است و در مسافر خانه ای که زود از آنجا منتقل می‌شود (دنیا)، ابزار و وسایل فراوانی برای آنجا تهیه نمی‌کند ما به زودی از این دنیا

[صفحه ۵۷۹]

می‌رویم و به خانه آخرت رهسپار می‌گردیم چرا فرشهای قیمتی تهیه کنیم [۹۲۷].

البته این سادگی در تمامی ابعاد زندگی حضرت بارز بود بهترین غذای امام شیر شتر بود که میل می‌کردند و گوشت بسیار کم می‌خوردند، غذای امام را فرزندان و یا همسران و دوستان حضرت نمی‌توانستند بخورند، پس از جنگ جمل وقتی حضرت در کوفه مستقر شد و کوفیان قصر سفیدی را برای امام بنا کردند حضرت در پاسخ به این کار آنها فرمود: من حاضر نیستم دیوار خانه ام از دیوار منازل بیچارگان بالاتر و خانه ام از خانه مستمندان بهتر باشد [۹۲۸].

این وضع زندگی امام متقین علی (علیه السلام) است و در آنجایی که دخترش ام کلثوم نان جویی خشک را در سفره پدرش دید اشکش جاری شد در اوایل زندگی خود، امام شبها بر روی پوستی می‌خوابید که در روز از همان پوست برای علوفه دادن به شتر خود استفاده می‌کرد به راستی کسی که تمامی سرمایه بیت المال مسلمین کشور اسلامی در اختیار او بود اما خود با مقداری آرد و آب افطار می‌کرد، بنا به روایتی از امام صادق (علیه السلام) علی (علیه السلام) همیشه از دسترنج خود ارتزاق می‌کرد نه از بیت المال. [۹۲۹].

در انتظار فرشتگان الهی هستم

عبدالله عنوی می‌گوید: در جنگ جمل علی (علیه السلام) را دیدم که جنگ را شروع نمی‌کند و گویا انتظار چیزی را می‌کشد فرماندهان خدمت امام آمدند و گفتند: یا امیرالمؤ منین! دشمن تعدادی از سربازان ما را با تیر زده و به شهادت رسانده چرا دستور حمله را صادر نمی‌کنید؟

امام فرمود: ای مردم! من در انتظار نزول فرشتگان آسمان می‌باشم، زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا به این مطلب بشارت داده است لذا تا فرشتگان الهی نازل نشوند، دستور جنگ را نخواهم داد.

مدتی گذشت و ما در انتظار بودیم که ناگاه، نسیمی خوشبو از عطر عنبر وزید، با اینکه زره بر تن و کلاه خود بر سر داشتم خنکی آن را احساس د می‌کردیم.

اینجا بود که امام برخاست و زره خود را پوشید و آماده جنگ شد من جنگی را آنچنان بر فتح و پیروزی نزدیک ندیده بودم. [۹۳۰].

[صفحه ۵۸۰]

سرزنش کسانی که به جنگ نیامدند

امیرمؤ منان (علیه السلام) پس از پایان جنگ جمل وارد کوفه شد و در منزل جعده بن هبیرهٔ (پسر ام هانی خواهر امام علی (علیه السلام)) استقرار یافت بزرگان کوفه یک به یک به دیدار امام می‌آمدند.

سلیمان بن صرد خزاعی در جنگ شرکت نداشت وقتی وارد محضر امام شد آن بزرگوار او را سرزنش کرد و فرمود:

ای سلیمان! دچار شک و شبهه شدی و از یاری ما سرباز زدی؟ چرا از یاری کردن اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خودداری نمودی؟ سلیمان عذرهای فراوان آورد آنگاه با نگرانی به مسجد جامع خدمت امام مجتبی (علیه السلام) رفت تا به واسطه آن بزرگوار علی (علیه السلام) را از خود خشنود گرداند. [۹۳۱].

رابطه قاضی با مردم

ابوالاسود دوئلی مردی شاعر سیاستمدار و ادیب بود که علم نحو را با راهنمایی امام علی (علیه السلام) تدوین کرد و قرآن را اعراب گذاری و نقطه چنین نمود و در دوران حکومت عمر بن خطاب به بصره هجرت کرد و در عصر حکومت عمر بن عبدالعزیز در سن

۸۵ سالگی در گذشت.

او با اینکه از ارادتمندان قطعی حضرت علی (علیه السلام) بود، تنها قاضی حکومت علی (علیه السلام) بود که در همان روزهای اول قضاوت خود توسط امام عزل شد، چون فرمان عزل خود را از طرف علی (علیه السلام) دریافت کرد، خدمت امام آمد و گفت: به خدا قسم نه خیانت کرده ام و نه به خیانت متهم شدم چرا مرا عزل کردی؟

امام در پاسخ فرمود: درست می گویی و تو مردی امین و با ایمانی هستی، اما بازرسان من اطلاع داده اند که چون طرفین دعوی به محکمه پیش تو می آیند تو بلندتر از ایشان سخن می گویی و درشتی در گفتار داری [۹۳۲].

[صفحه ۵۸۱]

مظهر عدل الهی

شیخ طوسی نقل می کند که: مردی به عنوان مهمان بر امام علی (علیه السلام) وارد شد چند روزی از طرف امام (علیه السلام) پذیرایی شد. اما او نگفت که با شخصی دعوا کرده و در فلان روز باید محاکمه شوند. وقتی امام از این ماجرا آگاه شد، چون باید قضاوت می کرد و عدالت را نسبت به طرفین دعوا رعایت می‌نمود به مهمان خود فرمود: اخصم انت؟ آیا برای محاکمه و خصومت آمدی؟

او پاسخ داد آری، امام فرمود: تحول عنا، ان رسول الله (ص) نهی ان یضاف خصم الا و معه خصمه، اکنون از مهمانی ما خارج شو، زیرا پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم از پذیرایی کردن از طرفین دعوی نهی فرموده است [۹۳۳].

دعوای عبد و مولا

روزی برده ای بر ارباب و مولای خود شورید و او را گرفت و مدعی شد که او ارباب است و آنکه اسیر شده، همانا برده اوست. هر چه اطرافیان سعی کردند با نصیحت و سوگند، حتی تهدید غلام را از این رفتارش باز دارند نتوانستند، او همچنان در ادعای خود محکم و راسخ بود و هر دو آنها ادعا داشتند که مولا هستند و برده نمی‌باشند.

این ماجرا را برای حل اختلاف به علی (علیه السلام) رساندند علی (علیه السلام) با استفاده از علم روانشناسی این مشکل را حل کرد.

حضرت به هر دو آنها را فرمود: تا رو به دیوار بایستند و سر به دیوار بگذارند و در آن حالت آنها را نگه داشت، آنگاه به قنبر فرمود: (با یک صحنه سازی) شمشیر خود را از غلاف برکش. قنبر گفت: آماده ام یا علی! آنگاه حضرت فرمود: گردن غلام را بزن. در این هنگام آن کس که غلام بود بی اختیار خود را از ترس کنار کشید و دعوا مولای و عبد خاتمه یافت. [۹۳۴].

[صفحه ۵۸۲]

عفو و بخشش بخاطر قرآن

روزی از روزهای حکومت امام علی (علیه السلام) شخصی خدمت امام آمد و اعتراف به دزدی کرد، امام به او فرمود: حد دزد قطع دست است. آیا باز هم اعتراف می کنی؟

او بار دیگر به جرم خود اعتراف کرد. امام پرسید: آیا چیزی از آیا قرآن را در حفظ داری تا قرائت کنی؟

گفت: آری، سوره بقره را حفظ و مدام آن قرائت می کنم.

امام فرمود: برو دست تو را به برکت سوره بقره بخشیدم. اشعث بن قیس د که مردی منافق و از پلیدان روزگار امام علی (علیه

السلام) است به آن حضرت اعتراض کرد و گفت: آیا حدود الهی را تعطیل می کنی؟

امام فرمود: تو چه می‌دانی حکم این مساءله را؟ هر گاه برای جرمی شاهد و دلیل اقامه شد، امام باید حد الهی را اجرا کند، اما اگر مجرمی خود اعتراف کرد این کار او با امام است؛ می‌تواند عفو کند و می‌تواند حد الهی را جاری سازد. [۹۳۵].

حفظ روحیه لشگر

در جنگ صفین از لشکر معاویه دلاور جسوری به نام ابن صباح حمیری به میدان آمد، یکی از دلاوران سپاه امام نیز به جنگ او رفت و کشته شد. نفر دوم و سوم نیز بدست او کشته شدند، در این هنگام جنگاور شامی زیاد مغرور شد و با حرکات خود روحیه سربازان امام را تضعیف می کرد. سربازان امام نیز با دیدن این صحنه‌ها تزلزل در روحیه شان به وجود آمده بود.

[صفحه ۵۸۳]

امام علی (علیه السلام) برای پیشگیری از تضعیف رویه سربازانش لباس د یکی از سربازان خود را به تن کرد و شخصا به میدان رفت و ابن صبح را کشت، سرباز دیگری از سپاه شام به میدان آمد، آنهم کشته شد، نفر سوم نیز به جنگ آمد او هم توسط تیغ کافر کش علی (علیه السلام) به خاک افتاد، آنگاه امام در میان دو لشکر با صدای بلند فرمود:

اگر شما در قتل و خونریزی پیشدستی نمی کردید ما به روی شما شمشیر نمی کشیدیم. [۹۳۶].

شعارها در میدان جنگ

در صدر اسلام توسط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرهنگ شعار دادن در جنگ در جامعه اسلامی جاری شد، در جنگ حضرت علی (علیه السلام) با سپاه منحرف و جهنمی جمل؛ عایشه در میان سپاه خود فریاد می‌زد: فانما یصیر الاحرار.

علی (علیه السلام) با صدای بلند به سپاهیانش فرمود: در پاسخ او بگویید: یا منصور امت و سپاهیان امام (علیه السلام) فریاد می‌زدند: یا محمد؛ یا حم لا یبصرون.

لشکر عایشه فریاد می‌زد: یا لثارات عثمان!!!

لشکریان امام با صدای بلند پاسخ می‌دادند. اللهم انصرنا علی القوم الناکثین [۹۳۷].

زندانی بدکاران در حکومت علی

زندانی شدن مجرمان در عصر حکومت علی (علیه السلام) یکی از کیفرهایی بود که می‌توانست در مواردی کارگشا باشد در این نوشته به گوشه هایی از این روش اشاره می‌شود:

بعضی موارد حبس در مورد خیانتهای اداری بوده است که از آن جمله مسؤ ول بازار

[صفحه ۵۸۴]

اهواز به نام ابن هرقه مرتکب خیانتی شده بود. امام در نامه ای به رفاعهٔ بن شداد بجلی (قاضی و والی اهواز) نوشتند که ابن هرقه را از کار برکنار کند و او را به حبس اندازد و هر روز جمعه او را زا زندان بیرون آورده و تازیانه به او فرود آرد و در بازارها او را بگرداند و در زندان خوار و ذلیل زندگی کند، و پاهای او بسته باشد و فقط به هنگام ادای نماز او را باز کند و هیچ کس با او در زندان تماس نگیرد و اگر کسی چنین کرد و به او تلقین نمود و امید داد تماس گیرنده با تازیانه تعزیر شود و شبانگاه، زندانیان از داخل زندان بیرون برده شوند و به محوطه آزاد آورده شوند اما او از چنین امکانی بهره نبرد مگر ترس تلف شدن او باشد [... ۹۳۸]

و امام در مواردی دیگری مثل خیانتهای مالی والیان خود منذربن جارود؛ یزید بن حجیه التیمی نیز دستور دادند که آنان را به زندان

اندازند. [۹۳۹].

توبیخ فرمانده ای ضعیف

مسیب بن نجیهٔ الفزاری از سوی امام مسؤ ول شـد، تا با دو هزار نفر از قبیله همدان برای سـرکوبی عبدالله بن سـعدهٔ حرکت کند دو لشـکر با یکـدیگر برخورد کردند و عبدالله بن سـعدهٔ عقب نشـینی کرد و در منطقه تیماء تحصن نمود و لشـکریان مسـیب گرد محل اسـتقرار عبدالله بن سـعدهٔ را محاصره کردند، شبانگاه متحصنان توانستند از قلعه بیرون روند و به شام بگریزند، پس از بازگشت، امام فرمانده خود را مورد عتاب قرار داد و چند روزی او را در زندان جای داد. سـپس او را آزاد کرد و مسؤ ولیت اخذ صدقات در کوفه را به او واگذار کرد. [۹۴۰].

[صفحه ۵۸۵]

برخورد امام با جاسوسان

در حکومت ۵ ساله خود، امام از مساءله جاسوسان دشمن غفلت نمی‌کرد، به عنوان نمونه معقلهٔ بن هبیره پس از فرار به سوی معاویه برای برادر خـود (نعیم بن هـبیره) نـامه ای نوشت و به او اطلاـع داد که بـا معـاویه، سـخن گفته است و زمینه امـارت و ... را برای او فراهم سـاخته است. معقله، این نامه را توسط یکی از نصـرانیان بنی تغلب برای برادرش فرسـتاد، این نصـرانی دسـتگیر شـد و او را به حضور امام آوردند، حضرت دستور دادند که دست نصرانی را قطع کنند و او هم در اثر آن در گذشت. [۹۴۱].

تبعید متخلفان توسط امام

تغییر اجباری محل سکونت از مواردی بود که امام بارها از آن استفاده کردند از جمله:

تبعیـد قبیله غثی و قبیله باهله است، این دو قبیله در کوفه زنـدگی می‌کردنـد و با امام و حکومت حضـرت ناسازگاری نشان می‌دادند امام در مکالمه ای به آن فرمودنـد یا معشـر باهله اشـهد الله انکم تبغضونی؛ ای طائفه باهله! خدا گواه است که شـما مرا دشـمن خود می‌دارید

این دو طایفه از شـرکت در جنگ صـفین نیز خودداری کردنـد و در کوفه به فتنه انگیزی مشـغول شدنـد از این رو امام سـهمیه بیت المال آنان را پرداخت کرد، سپس به آنان سه روز مهلت داد تا از کوفه خارج شوند و در منطقه دیلم سکونت گزینند. [۹۴۲].

امام یکی از کسانی را که از حکومت فاصـله گرفتند و حاضـر به همکاری و جهاد نشده بود به مدائن تبعید کرد. همچنین در ارتباط با شخصـیت بحث انگیز عبدالله بن سبا نقل شده است که بعد از آن که از حبس رها شد امام از او تعهد گرفتند که در کوفه نماند او گفت: کجا بروم؟ امام مدائن را برای او تعیین کردند. [۹۴۳].

[صفحه ۵۸۶]

برخورد با مرتدان

در دوره خلافت امام علی (علیه السلام) ارتدادهایی رخ داد حضرت در کیفر آنان به شیوه هایی برخورد کردند. گفته شده است که جمعی در کوفه مرتد شدند. امام آنان را کشت و سـپس دستور داد آنها را بسوزاند. [۹۴۴] و در نقل دیگری می‌خوانیم که مردی از مسـلمانان نصـرانی شـد و امـام از او خواست که توبه کنـد و او نپـذیرفت حضـرت موی او را گرفت. سـپس به مردم گفتنـد که او را لگدمال کنند، و مردم نیز چنان کردند تا او هلاک شد، همچنین زن نصرانی که مسلمان شده بود مجدد در ازدواج با مرد نصرانی به

کیش سابق خود بازگشته بود. امام فرمودند:

انا احبسها حتی تضع ولدها الذی فی بطنها فاذا ولدت قتلتها؛ زن را محبوس می‌کنم تا وضع حمل کند سپس او را خواهم کشت. [۹۴۵].

نحوه برخورد با مجرمان

جریربن عبدالله بجلی اولین سفیر امام علی (علیه السلام) به سوی معاویه بود که پس از بازگشت از امام فاصله گرفت و در قرقیسا سکونت گزید، حضرت به محل سکونت او رفت و خانه او را خراب کرد و آن را آتش زد. سپس به خانه ثویربن عامر رفت، او از اشراف کوفه بود که به جریربن عبدالله بجلی ملحق شده بود، امام خانه او را نیز سوزاند و خراب نمود [۹۴۶] تخریب خانه مجرمان در دوره حکومت امام علی (علیه السلام) به این موارد محدود نبود یکی از کارگزاران امام به نام معقلة بن هبیره تخلف مالی نمود و برای گریز از مجازات آن به معاویه پناه برد، امام دستور دادند که خانه او را خراب نمایند. [۹۴۷] و همچنین حنظله بن ربیع معروف به حنظله کاتب وقتی از امام فاصله گرفت و در جنگ صفین به یاری امام نیامد، امام فرمان داد تا خانه او را خراب کنند. [۹۴۸].

[صفحه ۵۸۷]

دستور العمل علی به محمد بن ابی بکر

در مورد کیفیت برگزاری نماز جماعت با مردم و امام امت شدن و چگونگی رعایت احوال مردم حضرت امیر (علیه السلام) به یار وفادار خود محمد بن ابی بکر، زمانی که او را به فرمانداری مصر گسیل می‌داشت چنین فرمود:

انظر صلاتک کیف هی؟ فانک امام و لیس من امام یصلی بقوم فیکون فی صلاتهم تقصیر الا کان علیه او زارهم...

ای محمد بن ابی بکر! به نمازت بنگر که چگونه است (و با چه کیفیتی آن را به پا می‌داری) پس، براستی تو امام جماعت مسلمین هستی. کسی که با قومی نماز بگزارد و امام آنان باشد و آن قوم در نمازشان تقصیر و یا کوتاهی باشد وزر و وبال آنان برگردن امامشان می‌باشد و چیزی از نماز آن مردم کاسته نخواهد شد و هرگاه نمازشان کامل باشد، امام جماعت مانند پادش همان جمعیت را دارا خواهد بود و چیزی از اجر و پاداش آن نمازگزاران کاسته نخواهد شد. [۹۴۹].

قدر جوانی دانستن

در اشعاری منسوب به علی (علیه السلام) می‌خوانیم که فرمود:

شیئان لو بکت الدماء علیهما

عینای حتی توذنا بذهاب

لم یبلغ المعشار من حقیهما

فقد الشباب و فرقة الاحباب

اگر چشم های من برای دو چیز تا آنجا اشک بریزند که تا نزدیک به نابودی برسند یک دهم حق آن دو را اداء نکرده ام آن دو عبارتند از: از دست دادن جوانی و فراق و جدایی از احباب و دوستان [۹۵۰].

سعدی در اشعارش می گوید:

جوانا ره طاعت امروز گیر

که فردا جوانی نیاید زپیر

به غفلت بدادم ز دست آب پاک

چه چاره کنون جز تیمم به خاک

[صفحه ۵۸۸]

مکن عمر ضایع به افسوس و حیف

که فرصت عزیز است و الوقت ضیف

و در شعری دیگر علی (علیه السلام) می‌فرماید:

بر جوانی ام که از دست رفته گریانم، ای کاش، جوانیم باز می گشت، و اگر جوانی به فروش می‌رسید به فروشنده آن هر چه می‌خواست می‌پرداختم، جوانی وقتی در مسیر رفتن قرار گرفت، جستن و یا برگرداندن آن میسر نیست. [۹۵۱].

حالت علی در نماز

نقل شده است هنگامی که امیرمؤ منان (علیه السلام) داخل نماز می‌شد، انه کان اذا دخل الصلاۀ کان کانه بناء ثابت او عمود قائم لا یتحرک ... همچون بنایی ثابت و استوار و بدون تحرک بود. و یا چون عمود ایستاده بود که هیچ گونه تحرکی نداشت. و بسا رکوع و سجودش طولانی می‌شد و بدن مبارکش از بس بی حرکت بود که گاهی مرغی بر پشت مبارک حضرتش می‌نشست و هیچ کس به جز علی ابن ابیطالب (علیه السلام) و امام چهارم حضرت علی بن حسین (علیه السلام) طاقت نداشت مانند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نماز بخواند. [۹۵۲].

فریب رکوع و سجده کسی را نخورید

در وصایای حکیمانه حضرت امیر (علیه السلام) به کمیل بن زیاد آمد:

یا کمیل! لا تغتر باقوام یصلون فیطیلون، و یصرمون فیدا و مون ما و یتصدقون قیحسبون انهم موفقون...

ای کمیل! به اقوامی که نماز طولانی می گذارند و مدام روزه می گیرند و اهل صدقه هستند و گمان می‌برند که آدمهای موفقی هستند، فریب نخور و شیفته آنان مباش.

(زیرا ممکن است که به این اوصاف عادت کرده باشند یا بخواهند عمدا مردم را فریب دهند.)

یا کمیل! اقسم بالله لسمعت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یقول: ان الشیطان اذا حمل قوما علی الفواحش مثل الزنا و شرب الخمر و الریا...

[صفحه ۵۸۹]

ای کمیل! سوگند به خدا از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: شیطان وقتی قومی را دعوت به فواحش و فجایع مثل زنا و شراب خواری و ریا و سمعه و آنچه شبیه این گناهان است می‌نماید، عبادات شدید و زیادی را با طول رکوع و سجود و خضوع و خشوع پیش د آنان محبوب می گرداند. وقتی خوب آنها را به دام انداخت آنگاه آنان را دعوت به ولایت و دوستی پیشوایان جور و ستم می‌نماید پیشوایانی که انسانها را به آتش دعوت می کنند و در قیامت یاری نخواهد شد و کسی به دادشان نخواهد رسید. [۹۵۳].

آتش فتنه را خاموش کرد

معاویه در عصر حکومت علی (علیه السلام) برای ایجاب آشوب عبدالله بن عامر حضرمی را با گروهی به بصره که یکی از شهرهای

تحت حکومت علی (علیه السلام) بود فرستاد، عبدالله توانست آشوبی در منطقه درست کند ولی توسط اصحاب و یاران امام در خانه ای محاصره شد، نیروهای امام گرد مقر عبدالله را گرفتند و خانه را به آتش کشیدند و خانه و ساکنان آن در آتش سوختند زیاد بن ابیه (جانشین عبدالله بن عباس در بصره) پس از سرکوبی آشوب عبدالله توسط جاریهٔ بن قدامهٔ، فرمانده لشکر اعزامی از طرف امام، در نامه ای به امام، گزارش وقایع را چنین نگاشت.

جاریه بن قدامه بنده صالح خدا از پیشگاه تو آمد و با گروه ابن حضرمی درگیر شد و یاران او را ناچار ساخت که در خانه ای از خانه های بصره محصور گردند ... سپس ابن حضرمی و یارانشان کشته شدند و برخی با آتش مردند و گروهی دیوار بر آنان فرود آمد و جمعی خانه بر سرشان خراب شد و طائفه ای با شمشیر از بین رفتند و بعضی از آنان توبه کردند و بخشوده شدند. [۹۵۴].

امام پس از استماع حادثه و خواندن نامه فوق از وضعیت جنگ مطلع شد.

[صفحه ۵۹۰]

منزلت قاری نزد علی

روزی جوانی خدمت امام علی (علیه السلام) حضور یافت و اقرار به سرقت کرد امام به او فرمود: انی اراک شابا لاباس بهیئتک فهل تقرا شیئا من القرآن، من تو را جوانی می‌بینم که ظاهری بی عیب و آراسته داری، ایا از قرائت قرآن آگاهی؟

مجرم اظهار کرد: سوره بقره را می‌خوانم آنگاه امام فرمود: فقد وهبتک یدک لسورهٔ البقره؛ دستت را در مقابل سوره بقره بخشودم [۹۵۵].

امام در برخورد با غلات

غلات عده گمراهی بودند که در زمان علی (علیه السلام)، حضرتش را تا به مرحله الوهیت حق تعالی بالا بردند، آنها وقتی از آن اعتقاد بازنگشتند امام آنها را در آتش سوزاند. [۹۵۶] و همچنین، روزی مردی خدمت امام آمد که دو مرد از مسلمانان کوفه را در حالی که بت می‌پرستیده اند را دیده بود. امام به گواهی او اکتفا نکرد لذا کسی را فرستاد تا مطلب بت پرستی آن دو نفر را بررسی کند نماینده اما بت پرستی آن دو مرد را تاءیید کرد، آنگاه امام آنان را طلبید و از آنان خواست تا از بت پرستی بازگردند، اما آنان از این عمل خودداری نکرد. سپس امام دستور دادند که آتشی برافرزند و آنان را در آن آتش بیفکنند [۹۵۷] همچنین امام در دوران حکومت خود دو زن را نیز که روابط غیر مشروع با یکدیگر داشتند را در آتش د سوزاند. [۹۵۸].

تنبیه هوس باز شکم پرست

روزی مردی نصرانی که تازه مسلمان شده بود، او را با گوشت خوک بریان شده دستگیر کردند آنگاه او را نزد امام علی (علیه السلام) آوردند. امام پرسید که: چرا چنان کرده است؟

او در پاسخ گفت: من مریض بودم و برای مداوا از آن می‌خواستم استفاده کنم.

امام در نهایت اظهار داشت که اگر خوک استفاده می‌کردی بر تو حد می‌زدم، امام اکنون چنان ضرباتی بر تو فرود آید که دیگر یاد این عمل را ننمایی. [۹۵۹].

[صفحه ۵۹۱]

عدالت برای همه

روزی فردی به نـام لبیـدبن عطـارد تمیمی توسط ماءموران حکومتی حضـرت به خـدمت امام علی (علیه السـلام) احضار گشت او به همراه ماءمورین امام در بین راه به جمعی برخورد که بعضـی از طائفه بنی اسـد در آن جمع گرد هم آمـده بودنـد، در میان آن جمع نعیم بن دجاجه نشسته بود، او برخاست و لبید بن عطارد را فراری داد.

مسؤ ولان دسـتگیری، خدمت امام آمدند و اظهار داشـتند که نعیم بن دجاجه باعث فرار کردن لبید شد، او چنین حادثه ای را بوجود آورده است. امام فرمان احضار نعیم را داد و به شدت او را بخاطر عمل ناپسندش مورد تعزیر قرار داد [۹۶۰].

تاخیر در اجرای الهی

در دور حکومت امام علی (علیه السلام) حضرت در شرائطی اجرای حدالهی را برای متخلفان به تاءخیر می‌انداخت، از امام نقل شده است: لاـ اقیم علی رجل حـدا با رض العـدو و حتی یخرج منها مخافـهٔ تحمیه الحمیه فیلحق بالعـدو؛ در سـرزمین دشـمن به کسـی از، سپاهیانم حد را اجرا نخواهم کرد (تا زمان خروج از منطقه دشـمن) تا مبادا (اینکار) او را به آن وا دارد که به دشمن پناه ببرد. [۹۶۱] و در مورد دیگری مردی را خـدمت امـام آوردنـد که مستحق حـد بود، امـا آن مرد مریض بود و بـدنی پر جراحت داشت لـذا امـام فرمود: اخروه حتی یبرا لاـ تنکـاقر وحه علیه فیموت و لکن اذا براء حـددناه؛ اجرای حـد را به تـاءخیر اندازیـد تا مبادا از سـرباز شـدن جراحات (در اثر حد) مرگش فرا برسد، لکن پس از بهبودی او را حد خواهیم زد. [۹۶۲].

[صفحه ۵۹۲]

امیرالمؤمنین واقعی

علی (علیه السـلام) وقتی بر شورشـیان گمراه جمـل پیروز شـد، روزی امـام ابن عباس را نزد عایشه فرسـتاد تا او را از بصـره به مـدینه حرکت دهد تا او در بصره اقامت نگزیند.

عایشه در آن هنگام در خانه بنی خلف بود، ابن عباس هنگام ورود اجازه خواست اما عایشه اجازه نـداد، ولی ابن عباس بـدون اجازه وارد منزل او شد و برای خود زیراندازی انداخت و نشست.

عایشه به او گفت: ابن عباس خلاف سنت عمل کردی و بدون اذن و اجازه داخل خانه من شدی و روی فرش من نشستی.

ابن عباس گفت: ما سـنت پیامبر صـلی الله علیه و آله و سلم را بهتر از تو می‌دانیم و اولی هستم به آن، این ما بودیم که آداب و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به تو یاد دادیم.

اینجا منزل تو نیست، منزل تو همان است که پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم ترا در آن ساکن کرده بود و تو از آنجا بیرون آمـدی از روی ظلم و عصـیان خـدا و رسـول، پس هر گـاه تـو به منزلت رفـتی مـا بـدون اذان در آنجـا داخـل نمی‌شـویم و بر روی فرش تو نمی‌نشـینم، آنگـاه گفت: امیرالمؤ منین (علیه السـلام) امر فرمود: که تو به مـدینه روی و در خانه خود قرارگیری، عایشه گفت: خـدا رحمت کنـد عمربن خطـاب را که او امیرالمـؤ منین بود، ابن عبـاس گفت: بخـدا سوگنـد که امیرالمؤ منین علی (علیه السـلام) است. [۹۶۳].

[صفحه ۵۹۳]

همدم انبیاء و اولیاء علیست

روی حارث حضـرت امیر (علیه السـلام) را دید که با حضرت خضر در نخیله [۹۶۴] نشسـته که ناگه طبقی خرما از آسمان برای آنها نازل شد و آنها از آن خوردند.

حضرت خضر وقتی خرماها را می‌خورد هسته های آن را دور می‌انداخت ول حضرت امیر (علیه السلام) هسته خرماها را در دست خود جمع می کرد.

حارث می گوید: به امام گفتم: که این دانه های خرما را به من ببخش، آن حضرت آنها را به من داد و من نیز آن هسته‌ها را در زمین کاشتم و آنها نخل خرما شد و خرمایشان آنچنان پاکیزه بود که مثل آن را من ندیده بودم. [۹۶۵].

دختر بچه عاشق

ابوالاسود دئلی از یاران امام علی (علیه السلام) است که در رکاب آن حضرت در صفین نیز جنگیده بود، او از شعرای اسلام است و قرآن را در زمان زیاد بن ابیه اعراب و نقطه گذاری کرده است.

یکی از شیوه های معاویه در جذب یاران امام علی (علیه السلام) نسبت به خود، دادن هدیه به آنها بود، لذا روزی ابوالاسود وقتی در منزل خود نبود یاران معاویه به در خانه مردم حلوا و عسل می‌دادند، از جمله به در خانه اسود نیز حلوائی دادند که دختر اسود آن را گرفت.

اسود وقتی به منزل برگشت دید دخترش مشغول خوردن حلو است، گفت: دخترم! معاویه این حلوا را برای ما و امثال ما می‌فرستد تا با این طریق ما را از دوستی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) برگرداند دختر ۵ ساله ابوالاسود فورا ضمن اینکه معاویه را لعن کرد، رفت و دست در حلق خود کرد تا هر چه حلوا خورده است را برگرداند. [۹۶۶].

قضاوتی جامع و کامل

روزی در دوران خلافت حضرت سه نفر را به محضر امام آوردند، که هر سه نفر به

[صفحه ۵۹۴]

نحوی در قتل فردی شرکت داشته اند یکی از آنان مقتول را نگه داشته بود و دیگری او را کشته بود و شخص سوم در رؤ یت و شناسایی مقتول، آنان را یاری کرده بود. امام دستور دادند که فرد اخیر را نابینا کنند و آن کسی که مقتول را گرفته بود را به زندان بیندازند (تا زمان فوت در آن مکان محبوس باشد) و قاتل را در دستور قصاص نفس د دادند. [۹۶۷].

عدالت مجسم

در عهد حکومت امام علی (علیه السلام) دزدان حرفه ای پدید آمده بودند که پس از دو مرتبه گرفتاری و قطع دست راست و پای چپ، برای سومین بار به سرقت روی آورده و گرفتار گردیده بودند، امام این گروه را به زندان افکند و اظهار داشت:

انی لا ستحی من ربی ان ادعه بلاید یستنظف بهاو لارجل یمشی بهاالی حاجته؛ من شرم دارم که کسی را بدون دست و پا قرار دهم تا از نظافت خود عاجز و امکان رفتن و بر آوردن حاجات خود را نداشته باشد. [۹۶۸].

نمونه دیگری: نوجوانی بود که به حد بلوغ نرسیده بود؛ این جوان مرتکب سرقت گردیده بود. امام دستور دادند که بخشی از گوشت اطراف انگشتان او را قطع کنند، سپس تهدید نمودند که اگر مجددا به سرقت رو آورد دست او را قطع خواهند کرد. [۹۶۹].

اولین صحنه ملاقات ابن ملجم با امام علی

بعد از اینکه امام علی (علیه السلام) به حکومت رسید، حبیب بن منتخب را که فرماندار و والی اطراف یمن از جانب عثمان بود را بر

ریاستش ابقا کرد، و طی نامه ای به او سفارش تقوا کرد و از او خواست تا از مسلمانان آنجا بیعت بگیرد، حضرت نامه خود را مهر زد و با یک مرد عرب نزد او فرستاد، حبیب وقتی نامه امام را گرفت مردم را به بیعت امام فرا خواند، مردم آن دیار نیز اطاعت کردند. آنگاه گفت: من می‌خواهم ده تن از سران و شجاعان شما را به جانب آن حضرت روانه کنم، آنها پذیرفتند. او در ابتدا صد نفر را انتخاب کرد و از جمع آنها هفتاد تن و از هفتاد تن سی نفر و از سی ده نفر را انتخاب کرد و به جانب

[صفحه ۵۹۵]

امام فرستاد، بعد از آنکه که آن ده نفر به حضور امام رسیدند و به امام تبریک گفتند، امام به آنها خوش د آمد گفت، در آن جمع ده نفر ابن ملجم – لعنهٔ الله علیه – حرکت کرد و در مقابل امام ایستاد و گفت: سلام بر تو ای امام عادل و بدر کامل، شیر بزرگوار، قهرمان دلاور، سوار بخشنده، و کسی که خداوند او را بر بقیه مردم فضیلت داد صلوات و درود خدا بر تو و خاندانت، شهادت می‌دهم که تو به حق و حقیقت امیرالمؤ منین هستی، و تو وصی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و خلیفه او وارث علم او می‌باشی، خداوند لعنت کند کسی را که حق و مقام تو را منکر شود...!

حضرت امیر (علیه السلام) به جانب ابن ملجم خیره شد و پس از آن به گروه اعزامی نظر کرده آنگاه آنها را مقرب داشت... حضرت دستور داد که به هر نفر از آنها حله ای یمنی عبایی عدنی بخشیدند. امام فرمان داد که آنها مورد احترام قرار بگیرند.

آن جماعت هنگامی که حرکت کردند ابن ملجم مجدد در مقابل حضرت ایستاد و اشعاری را انشاء کرد: تو گواه پاک، صاحب خیر و نیکی و فرزند شیران طراز اول می‌باشی ای وصی محمد صلی الله علیه و آله و سلم [... ۹۷۰].

گفتگوی امام علی با ابن ملجم

بعد از اینکه ابن ملجم عرض ارادت به امام کرد (در داستان قبلی ذکر شد) امام گفتار او را تحسین کرد و فرمود: اسمت؟ گفت: عبدالرحمن. حضرت فرمود: فرزند چه کسی هستی؟ گفت. فرزند ملجم مرادی.

حضرت فرمود: آیا تو مرادی هستی؟ گفت: آری ای امیرالمؤ منین! حضرت فرمود: انا لله انا الیه راجعون و لا حول و لا قوه الا بالله العلی العضیم

حضرت مکرر به او نگاه می‌کرد و یک دست خود را به دیگری می‌زد و کلمه استرجاع را بر زبان جاری می‌نمود. بعد فرمود: وای بر تو! آیا تو از قبیله بنی مرادی؟ گفت: آری در اینجا حضرت این اشعار را خواند:

انا انصحک منی بالوداد

مکاشفه و انت من الاعادی

[صفحه ۵۹۶]

ارید حیاته و یرید قتلی

عذیرک من خلیلک من مراد

من تو را به دوستی نصیحت می‌کنم آشکارا و حال آنکه می‌دانم تو از دشمنان من می‌باشی من قصد زنده ماندن او را دارم و او قصد قتل؛ مرا عذر خواه تو دوستت از قبیله مراد است. [۹۷۱].

سه بار بیعت گرفت

اصبغ بن نباته می‌گوید: وقتی جماعتی از یمن نزد امام وارد شدند و با آن حضرت بیعت کردند. ابن ملجم هم که جز آن گروه بود بیعت کرد و بعد از بیعت حرکت کرد که برود حضرت او را صدا زد و از او عهد و پنهان گرفت که بیعت خود را نگسلد، او

پذیرفت، سپس تا حرکت کرد اما مجددا حضرت برای سومین بار درخواست بیعت و استحکام آن را نمود، ابن ملجم که از این واقعه متعجب شده بود گفت: ندیدم با دیگران این گونه عمل کنی، امام به او فرمود: برود اما من نمی‌بینم که تو بر آنچه بیعت کردی وفا کنی. ابن ملجم از زمانی که اسم مرا شنیدی از حضورم ناراحت شدی در حالی که به خدا قسم من ماندن با تو و جهاد برای تو را دوست دارم و قلب من دوستدار توست و محققا من دوستداران تو را نیز دوست دارم و با دشمنان تو دشمن می‌باشم.

امام تبسمی کرد و فرمود: ای برادر مرادی اگر از چیزی سؤ ال کنم صادقانه جواب می‌دهی؟

گفت: بلی ای امیرالمؤ منین!

حضرت فرمود: آیا تو دایه ای یهودی داشته ای که هر گاه گریه می کردی تو را کتک می‌زد و به صوتت سیلی می‌نواخت و می گفت: ساکت شو! زیرا تو از کسی که ناقه صالح را پی کرد شقی تری و بزودی جنایت عظیمی را مرتکب خواهی شد که خداوند به خاطر آن بر تو غضب کند و سرنوشت تو آتش جهنم باشد؟

ابن ملجم گفت: این بوده و لیکن به خدا قسم تو در نزد من از هر کسی محبوبتری. [۹۷۲].

[صفحه ۵۹۷]

ماندن ابن ملجم نزد علی

ابن ملجم مدتی در بنی تمیم ماند امام به هنگام مراجعت دوستانش به یمن او مریض شد و دوستانش او را ترک گفته و به یمن رفتند. ابن ملجم چون خوب شد نزد امیرالمؤ منین آمد و شبانه روز از حضرت جدا نمی‌شد. حضرت خواسته هایش را بر آورده می‌ساخت و او را گرامی می‌داشت و به منزل خود دعوت می کرد و در همان حال می‌فرمود: تو قاتل و کشنده من هستی و این شعر را مکرر می‌خواند:

ارید حیاته و یرید قتلی

عذیرک من حلیلک من مراد

ابن ملجم می گفت: ای امیرالمؤ منین اگر می‌دانی من قاتل شما هستم مرا بکش. حضرت می‌فرمود: برای من جایز و حلال نیست مردی را قبل از این که نسبت به من کاری انجام دهد، بکشم و یا طبق نقل دیگر می‌فرمود: هر گاه من تو را بکشم چه کسی مرا خواهد کشت؟

عکس العمل یاران امام در قبال ابن ملجم

شیعیان و پیروان امام علی (علیه السلام) وقتی از واقعه مطلع شدند، مالک اشتر و حارث بن اعور همدانی و دیگران حرکت کردند و شمشیرهای خود را برهنه نموده گفتند: ای امیرالمؤ منین! این سگی که بارها او را این گونه مخاطب ساختی کیست؟ در حالی که تو امام ما، ولی ما و پسر عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ما هستی. دستور کشتن او را به ما بده. حضرت به آنها فرمود: شمشیرهای خود را غلاف کنید! خداوند شما را مبارک گرداند، عصای وحدت امت را نشکنید آیا مرا اینگونه می‌شناسید که کسی را بکشم که نسبت به من کاری انجام نداده است؟

بعد از این صحبت حضرت به منزل خود بازگشت. اما شیعیان جمع شدند و آنچه شنیده بودند به هم می گفتند: آنها می گفتند: حضرت علی (علیه السلام) در آخر شب به مسجد می‌رود، شما خطاب امام را به ابن ملجم شنیدید و او جز حق چیزی نمی گوید و شما عدل و شفقت او را دیده اید! ما می‌ترسیم که این مرد مرادی امام را ترور کند. لذا به فکر

[صفحه ۵۹۸]

چاره افتادنـد؛ از این رو تصـمیم گرفتنـد قرعه بزنند و طبق آن، هر شب قبیله ای را برای حفاظت امام تعیین کنند قرعه در شب اول و دوم و سوم به اهـل کناس افتاد، آنها شمشـیرهای خود را شب با خود حمل کردنـد و به شبسـتان مسـجد جامع رفتنـد، همین که علی (علیه السـلام) از مسـجد خارج شد و با این حالت آنها را دید فرمود: چه می‌کنید؟ آنها ماجرا را به اطلاع حضـرت رساندند حضرت در حق آن‌ها دعا کرد و خندید سپس آنها را از این کار نهی کرد. [۹۷۳].

ابن ملجم در کوفه

وقتی حضـرت علی (علیه السـلام) در اواخر عمر شـریفش و بعـد از جنـگ نهروان در کوفه مسـتقر شـده بود دسـتور داده بود اسامی کسانی را که وارد کوفه می‌شوند را بنویسـند و به آن حضرت بدهند. روزی حضرت صورت اسامی را می‌خواند. ابن ملجم را دید و با انگشت خود روی اسم او گـذاشت و بعـد فرمود: قاتلك الله قاتلك الله! خداونـد تو را بکشد! خداوند تو را بکشد! یاران حضـرت فرمودنـد: پس چرا او را نمی‌کشـی تو که می‌دانی او قاتـل توست؟ حضـرت فرمود: خداونـد بنـده ای را عـذاب نمی‌کنـد تا اینکه او مرتکب گناه شود. [۹۷۴].

اصبغ بن نباته در آخرین لحظات عمر شـریف امام علی (علیه السلام) در نزد امام حاضر شد، او می‌گوید: امام بیهوش شد. وقتی آن حضـرت به هوش آمد. فرمود: ای اصـبغ! هنوز نشسته ای. گفتم: بلی، ای مولای من. آنگاه امام فرمود: ای اصبغ! می‌خواهی باری تو حدیث دیگری بگویم عرض کردم: بلی یا علی (علیه السلام).

حضـرت فرمود: ای اصبغ! روزی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در یکی از راههای مدینه مرا دید در حالی که بسیار غمگین بودم. حضـرت به من فرمـود: ای ابوالحسن ترا غمگین می‌بینم آیـا می‌خواهی حـدیثی برایت بگویم تـا دیگر هرگز نـاراحت نشوی. عرض کرد: بلی یا رسول الله.

حضرت فرمود: هر گاه قیامت شود خداوندی منبری را که از منبر پیغمبران و شهیدان

[صفحه ۵۹۹]

بلنـدتر است را نصب می‌نماید. سـپس خداوند ترا امر می‌کند تا بر منبر بروی و یک پله پایین تر از من بایستی، سـپس امر می‌فرماید: به دو ملک که آنها بنشینند پایین تر از تو، پس وقتی ما بر منبر می‌رویم خلق اولین و آخرین حاضر شوند.

آنگاه ملکی که پایین تر از تو نشسـته، ندا سـر می‌دهد. ای مردم! هر که مرا می‌شناسد که می‌شناسد، اما هر که مرا نمی‌شناسد، بداند که من نگهبان بهشـتم، همانا خداوند به من امر کرده که بدهم کلیدهای بهشت را به محمد صلی الله علیه و آله و سلم و محمد صلی الله علیه و آله و سـلم مرا امر فرموده که آنها را بـدهم به علی بن ابیطالب (علیه السـلام)، پس ای مردم شـما را شاهد می‌گیرم در این مورد، سـپس نگهبـان جهنم که پـایین تر از ملـک بهشت است، هماننـد ملک بهشت، همان گویـد و عمل کنـد. علی (علیه السـلام) فرمود: پس من می‌گیریم کلیدهای بهشت و دوزخ را، سـپس د رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم فرمود: یا علی! تو متوسل من می‌شوی و اهلبیت تو متوسل تو خواهند شد و شیعیان تو توسل اهلبیت تو می‌شوند.

امیرالمـؤ منین (علیه السـلام) فرمـود: اصـبغ! من دسـتهای خـود را بر هم زدم و گفتم یـا رسـول الله پس مـا به سـوی بهشت می‌رویم. حضرت فرمود: به خدای کعبه سوگند بله به بهشت می‌رویم.

اصبغ گفت: این آخرین حدیثی بود که از مولای خود علی (علیه السلام) شنیدم آنگاه او به شهادت رسید. [۹۷۵].

آتش غم بر سینه یاران علی

محمـد بن حنفیه می‌گویـد: چون شب بیسـتم ماه مبارک رمضان شـد اثر زهر شمشـیر ابن ملجم - لعنه الله علیه - به قـدمهای مبارک

پدرم رسید لذا در آن شب پدرم نماز خود را نشسته خواند و به ما وصیتها کرد تا اینکه صبح شد پس به مردم اجازه داد تا به خدمتش برسند مردم آمدند و سلام کردند آنگاه حضرت جواب آنها را داد.

سپس پدرم فرمود: ایها الناس سلونی قبل ان تفقدونی؛ ای مردم بپرسید قبل از اینکه

[صفحه ۶۰۰]

مرا از دست بدهید و من در میان شما نباشم. ولی سؤ الات خود را کوتاه و سبک کنید که حال امام شما خوب نیست.

مردم با شنیدن این جمله امام به سختی نالیدند.

آنگاه حجربن عدی برخاست و شعری چند در مصیبت امیرالمؤ منین (علیه السلام) انشاء کرد چون ساکت شد. امام به او فرمود: ای حجر! چگونه خواهد بود حال تو، که از تو بخواهند و به تو دستور دهند که از من بیزاری جویی.

حجر عرض کرد: به خدا قسم اگر مرا با شمشیر پاره پاره کنند و به آتش د عذاب نمایند من از تو بیزاری نمی‌جویم. حضرت فرمود: تو به خیر باشی و مؤ فق، خداوند تو را جزای خیر دهد از آل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم.

آنگاه پدرم: مقداری شیر طلبید و اندکی از آن میل کرد. سپس فرمود: این آخر رزق و روزی من از دنیاست.

حاضرین به شدت اشک ریختند و مردم جملگی به خروش آمدند و های های گریستند [... ۹۷۶].

دهانش پر از آتش باد

مردی پس از واقعه هولناک ضربت خوردن مولای مظلومان علی (علیه السلام)، به ابن ملجم – لعنه الله علیه – گفت:

ای دشمن خدا خوشدل مباش که علی (علیه السلام) بزودی حالش د خوب خواهد شد.

آن ملعون در پاسخ گفت: پس ام کلثون بر چه کس این گونه ناله می‌کند و می‌گرید، بر من می‌گرید یا بر پدرش علی سوگواری می‌کند. به خدا سوگند! این شمشیر را هزار درهم خریدم و با هزار درهم آنرا به زهر سیرابش ساختم.

و چنین ضربتی بر علی زده ام که اگر آن ضربه را بین مردم مشرق و مغرب تقسیم کنند همگی آنها بمیرند. [۹۷۷].

[صفحه ۶۰۱]

سفارشهای آخر

علی (علیه السلام) در آخرین لحظات عمر شریف خود به فرزندان خود فرمود: زود باشد که فتنه‌ها از هر طرف رو به شما آورد و منافقان این امت کینه های دیرینه خود را از شما طلب نمایند و انتقال بگیرند پس بر شما باد صبر، که عاقبت صبر نیکو است. سپس رو به جانب حسین (علیه السلام) نمود و فرمود: که بعد از من به خصوص فتنه های شما بسیار خواهد بود، پس صبر کنید تا خدا حکم کند. سپس فرمود: ای ابا عبدالله! ترا این امت شهید می‌کنند پس بر تو باد صبر و تقوا در بلا.

آنگاه امام لختی بیهوش شد، چون به هوش آمد فرمود: اینک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و عمویم حمزه و برادرم جعفر نزدیک من آمدند و گفتند: زود بیا که ما مشتاق و منتظر توایم پس دیده های مبارک خود را گردانید و به اهلبیت خود نظری کرد و فرمود: همه شما را به خدا می‌سپارم ... آنگاه فرمود: بر شما سلام ای فرشتگان خدا...

آنگاه جبین مبارکش در عرق نشست و چشمهای مبارک را بر هم گذاشت و دست و پای خود را به جانب قبله کشید و گفت: اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و اشهد ان محمدا عبده و رسوله و با قدم شهادت به سوی جنت خداوند پرواز کرد و این قلعه که آتشش هنوز در جانهای شیعیان جاری و جاوید و دائمی است در شب جمعه ۲۱ رمضان سال ۴۰ بود. [۹۷۸].

قصاص قاتل امام

ابن ملجم در روز ۲۱ رمضان توسط ضربه ای که امام حسن (علیه السلام) بر حسب وصیت پدر بزرگوارشان کرده بودند آن شقی را به جهنم فرستاد سپس ام الهیثم دختر اسوده نخعی، جسد ابن ملجم را خواست تا به او بدهند. آنگاه آتشی بر افروخت و جسد کثیف و جهنمی او را در آتش د انداخت، ابن شهر آشوب و دیگران روایت کرده اند که استخوانهای پلید ابن ملجم – لعنه الله علیه – را در گودالی انداخته بودند و پیوسته مردم کوفه از آن چاله صدای ناله و فریاد می‌شنیدند.

[صفحه ۶۰۲]

لیکن مسعودی مورخ مشهور می‌نویسد: وقتی خواستند ابن ملجم – لعنه الله علیه – را بکشند، عبدالله بن جعفر گفت: او را به من دهید تا سینه ام راحت شود، آنگاه دست و پای او را برید و میخی را در آتش سرخ کرد و در چشمان آن ملعون کرد ... سپس مردم ابن ملجم را گرفته و در بوریا پیچیدند و به آتش کشیدند. [۹۷۹].

عشق تو جاری و جاوید در جانها

حارث که از اصحاب حضرت علی (علیه السلام) است سراسیمه به خدمت علی (علیه السلام) رفت، آن حضرت از حارث چه چیزی ترا بر آن داشته که در این موقع شب نزد من آیی؟

حارث گفت: والله دوستی و عشقی که در جان من است مرا پیش تو آورد.

آنگاه حضرت به او فرمود: بدان ای حارث! که نمی‌میرد آن کسی که مرا دوست می‌دارد الا اینکه در وقت جان دادن مرا می‌بیند و با دیدن من امیدوار رحمت الهی می‌شود و همین طور کسی که مرا دشمن می‌دارد مرا می‌بیند در وقت مردن، اما عرق خجالت و ناامیدی در صورت می‌نشیند. [۹۸۰].

چگونگی غسل امام علی

محمد حنفیه می‌گوید: چون برادرانم مشغول غسل پدر شدند. امام حسین (علیه السلام) آب می‌ریخت و امام حسن (علیه السلام) غسل می‌داد و احتیاجی به این نبود که کسی بدن مطهر و معطر پدرم را جا به جا کند، بلکه بدن پدرم هنگام غسل، خود از این سو به آن سو می‌شد و بویی خوشتر از مشک و عنبر از بدن مطهرش به مشام می‌رسید، چون کار غسل تمام شد. امام حسن (علیه السلام) فرمود: ای خواهرم! حنوط جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را بیاور. آنگاه زینب علیهاالسلام حنوط باقی مانده ای که سهم امام بود را آورد و آن همان کافوری بود که

جبرئیل آن را از بهشت برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و فاطمه علیهاالسلام و امام علی (علیه السلام) آورده بود.

[صفحه ۶۰۳]

وقتی حنوط پدرم را باز کردند، شهر کوفه از بوی خوش آن معطر شد، آنگاه پدرم را در پنج جامه کفن کردند و در تابوت نهادند و بر اساس د وصیت پدرم حسنین: عقب تابوت را برداشتند و جلوی تابوت را (جبرئیل و میکائیل همرزمان امام در میادین جنگ) برداشتند و به جانب نجف شتافتند. بعضی از مردم می‌خواستند به دنبال تابوت آیند که امام حسن (علیه السلام) آنها را به مراجعت فرمان داد، و برادرم امام حسین (علیه السلام) می گریست و می گفت: لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم؛ ای پدر بزرگوار، پشت ما را شکستی؛ من گریه را از جهت تو آموخته ام. [۹۸۱].

همه در بحر غم مولا

محمد حنفیه می گوید شبی که تابوت پدرم را از کوفه به نجف حرکت می‌دادیم، به خدا سوگند من می‌دیدم که جنازه آن حضرت بر هر دیوار و یا خانه ای و یا هر درختی که می گذشت آنها خم می‌شدند و خشوع می کردند وقتی تابوت به موضع قبر رسید، فرود آمد و امام حسن (علیه السلام) با جماعت همراه بر آن حضرت نماز خواندند و هفت تکبیر گفت، و بعد از نماز جنازه را برداشتند و آن موضع را حفر کردند که ناگاه قبر از پیش ساخته ای نمایان شد و چون خواستند پدرم را داخل قبر نمایند [۹۸۲] صدای هاتفی را شنیدم که می گفت: داخل کنید او را به سوی تربت طاهر که حبیب به سوی حبیب خود مشتاق گردیده است، و نیز منادی صدا زد که: حق تعالی شما را صبر نیکو کرامت فرماید در مصیبت سید شما و حجت خدا بر خلق خویش. [۹۸۳].

[صفحه ۶۰۴]

دختر یتیمی از علی می‌گوید

ابن شهر آشوب روایت کرده است که عبدالواحد بن زید که می گوید: که من در خانه کعبه مشغول طواف بودم دختری را دیدم که برای خواهر خود سوگند یاد کرد به نام امیرالمؤ منین (علیه السلام) به این شکل؛ لا و حق المنتجب با لوصیه الحاکم بالسویه العادل فی القضیه العال البینه زوج فاطمه المرضیه...

عبدالواحد می گوید: من در تعجب شدم که این دختر با همه کودکی اش د چگونه این طور زیبا علی (علیه السلام) را مدح و ثنا و ستایش می کند، از او پرسیدم: ای دختر! آیا تو علی (علیه السلام) را می‌شناسی که این گونه او را ستایش می کنی؟!!

دختر گفت: چگونه او را نشناسم کسی را که وقتی پدرم در جنگ صفین در یاری او شهید شده بود و ما یتیم بودیم ما را یاری می کرد و متوجه احوال ما بود.

سپس ادامه داد: روزی امام به خانه ما آمد! به مادرم فرمود: حال تو چطور است ای مادر یتیمان؟

مادرم به حضرت عرض کرد: بخیر است، آنگاه مادرم من و خواهرم را نزد آن حضرت حاضر کرد؛ من بر اثر مرض آبله نابینا شده بودم وقتی نگاه امام به من افتاد، آهی کشید و این دو شعر را قرائت کرد.

ما ان تاوهت من شی ء رزئت به

کما تاوهب للاطفال فی الصغر

قدمات والدهم من کان یکفلهم

فی النائباب و فی الاسفار و الحضر

آنگاه آن حضرت دست مبارکش را بر صورت من کشید و چشم من بینا شد،

آن چنانکه در شب تار شتر رمیده را از مسافت بسیار دور می‌بینم. [۹۸۴].

مرد آذربایجانی نزد علی

روزی مردی آذربایجانی خدمت علی (علیه السلام) آمد و عرض کرد: که یا علی! مرا شتری سرکش و چموش است که به هیچ شکلی نمی‌توان آن را رام کرد. حضرت فرمود: چون به شهر خود رسیدی بر شتر خود این دعا را بخوان اللهم انی اتوجه الیک... شتر تو رام خواهد شد. آن مرد به شهر خود مراجعت کرد و با آن دعا شتر خود را رام کرد، و سال

[صفحه ۶۰۵]

دیگر بر آن شتر نشست و خدمت امام رسید. او وقتی امام را دید قبل از آنکه صحبتی کند امام چگونگی رام شدن شتر او را به همان نحوی که واقع شده بود، را برای آن مرد تعریف کرد، آن مرد عرض کرد: یا علی! چنان است که تو نزد من حاضر بودی و

همه چیز را مشاهده کردی. [۹۸۵].

گریه مردی یهودی از غم هجران

حارث اعور می گوید: پیر مردی را در کوفه دیدم که شدیدا می گریست و می گفت: صد سال زندگی کردم و فقط در طول این صد سال یک ساعت عدالت دیدم.

حارث می گوید به او گفتم چطور و چگونه؟

او گفت: من حجر حمیریم و یهودی بودم از بهر تهیه غذا به کوفه آمدم چون به قبه [۹۸۶] رسیدم اموالم مفقود شد. من نزد مالک اشتر نخعی رفتم و ماجرای خود را به او گفتم. مالک مرا به نزد امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) برد. آن حضرت تا مرا دید فرمود: (یا اخا الیهود! علم بلایا و منایا و ما کان و ما یکون) نزد ما است، من بگویم برای چه نزد من آمدی یا تو خود می گویی؟ گفتم: شما بگویید. حضرت فرمود: جماعت جن مال تو را در قبه ربوده اند.

الان از ما چه می‌خواهی ای برادر یهودی، به او عرض کردم: یا علی! اگر تفضل فرمایی و مالم را به من برگردانی مسلمان می‌شوم. پس حضرت مرا با خود به همان محل قبه برد و دو رکعت نماز گذارد و دعایی نمود. پس قرائت نمود یرسل علیکما شواظ من نار و نحاس فلا تنتصران آنگاه فرمود: ای جماعت جن! شما با من بیعت کردید این چه کار زشتی است که مرتکب شدید، من ناگاه دیدم تمامی اموالم حاضر شد و من هم شهادت خود را گفتم و مسلمان شدم و به آن مرد پاک سرشت، پاک خوی، پاک رو، ایمان آوردم، ولی افسوس وقتی وارد کوفه شدم شنید آن خوش خوی خوش روی خوش طینت شهید شده است و گریه ام به خاطر از دست دادن آن مرد الهی است. [۹۸۷].

[صفحه ۶۰۶]

عهدنامه صفین

وقتی در صفین قرآنها بالا شد مالک اشتر در صف مقدم جبهه می‌جنگید، اشعث بن قیس کندی مردی و یاران امام را بر ضد جنگ تحریک کرد تا آنجا که هوادارانش شمشیرها را در غلاف کردند و فریاد می‌زدند، ما خواستار صلح هستیم!

اما مالک اشتر با بی اعتنایی به حوادث، خود را به نزدیک سراپرده معاویه رساند، اشعث چون مالک را در چنین وضعی دید با لحن تهدیدآمیزی از علی (علیه السلام) خواست تا مالک را از ادامه جنگ باز دارد. حضرت به ناچار یزیدبن هانی را نزد مالک اشتر فرستاد، اما مالک از امام اجازه و فرصت خواست تا کار را یکسره کند.

اشعث وقتی خبر را شنید بانگ زد: یا علی! مالک را احضار کن تا بر گردد و الا تو را زنده نمی‌بیند.

آنگاه امام مجددا یزید را پیش مالک فرستاد. مالک در حالی که خشم و غضب اندامش را فراگرفته بود، دست از جنگ کشید و به موسی امام آمد و بانک بر منافقان زد که چرا یک مرتبه بر امام خود عصیان کردید.

اشعث گفت: ما با کسانی که قرآن در دست دارند نمی‌توانیم بجنگیم. مالک گفت: ای احمق! یک سال است ما آنها را به قرآن دعوت می کنیم عمل امروز آنان جز فریب چیز دیگری نیست.

هر چه مالک نصیحت کرد منافقان نپذیرفتند.

اشعث به مالک ناسزا گفت، مالک او را تازیانه زد. یاران اشعث دست به شمشیر بردند و مالک نیز چنین کرد. امام علی (علیه السلام) وقتی این حادثه را دید از شدت تاءسف فرمود: ای مالک! چاره کر از دست ما بیرون رفت.

آنگاه امام رو به لشکر خود کرد فرمود: شما کاری کردید که نیروی اسلام متزلزل شد و توانایی از دست رفت ... اشعث گفت: یا

علی! اکنون که هر دو طرف به حکمیت قرآن راضی هستید. اجازه دهید نزد معاویه بروم و نظر او را جویا شوم. امام فرمود: کار از دست من خارج شد و شما که به میل خود عمل می‌کنید. در این صورت من دخالتی ندارم. اشعث نزد معاویه رفت و معاویه او را به انتخاب حکمین از دو طرف وادار کرد. معاویه،

[صفحه ۶۰۷]

عمر و عاص را حکم کرد و اشعث و یارانش ابوموسی اشعری را انتخاب کردند چون این خبر به امام رسید فرمود: سبحان الله، این قوم منافق لااقل اختیار تعیین حکم را نیز به من نمی‌دهند ... اصرار امام مبنی بر انتخاب ابن عباس و مالک اشتر به علت مقاومت اشعث سودی نبخشید.

بدین ترتیب در تاریخ ۱۷ صفر ۳۸ هجری قمری صلح نامه ای در ۱۹ ماده به امضای علی (علیه السلام) و معاویه و شهود طرفین تنظیم شده و قرار شد تا ۶ ماه دیگر موضوع اختلاف طرفین را با آیات قرآن مطابقت داده و راءی خود را بر اساس قرآن اعلام کنند و این جنگ با ۹۵ هزار کشته و ظلم های متعدد در حق ولایت به پایان رسید.

متن قرارداد حکمیت در جنگ صفین

قرارداد حکمیت بین امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) و معاویه نوشته شد، ولی معاویه نپذیرفت که از علی (علیه السلام) به عنوان امیرالمؤ منین یاد شود متن قرارداد این گونه است:

این نوشته ای است که بر اساس درخواست علی بن ابیطالب و معاویهٔ بن ابی سفیان و هوادارانشان تهیه شده است تا کتاب خدا و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره اختلاف دو طرف داوری کند. بر مردم عراق و شیعیان غایب و حاضر علی است که به این حکم متعهد باشند. همچنین بر مردم شام و هواداران غایب و حاضر معاویه است که به اجرای این حکم تن در دهند، ما به حکم قرآن خرسند و به اجرای او امر آن ملزم هستیم، تنها قرآن است که قادر به حل اختلافات ماست و ما تمام قرآن را از آغاز تا انجام، داور اختلافات خود قرار داده ایم. هر آنچه را که زنده نگاه داشته است، زنده نگاه می‌داریم و هر چیز را که می‌رانده می‌میرانیم، بر مبنای این حکم هر دو طرف متخاصم درخواست حکمیت کرده اند و علی و شیعیانش، عبدالله بن قیس را به عنوان ناظر و داور قرار داده اند و معاویه و یارانش نیز عمر و عاص را ناظر و داور خود ساخته اند از هر دو حکم پیمانی محکم گرفتند که قرآن را در این مهم فرا روی خود قرار دهند و از آن به چیز دیگر رو نیاورند.

اگر قضیه حکمیت رهنمودی از قرآن نیافتند باید از سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم استعانت جویند و نباید به خلاف و هواهای نفسانی و شبهات تکیه کنند.

[صفحه ۶۰۸]

عبدالله بن قیس و عمر و عاص از علی و معاویه پیمان گرفته اند که به داوری دو حکم که بر مبنای قرآن و سنت پیامبر است خرسند و مطیع باشند و آن را نقض نکنند، دو حکم تا وقتی که از حق تجاوز نکرده باشند جان و مال و خانواده شان از هر گونه گزندی در امان است.

این عهدنامه را عمیره در روز چهارشنبه هفدهم صفر سال سی و هفتم هجری نوشت. [۹۸۸].

احمقی در چنگال روباه

ابوموسی اشعری بعد از اعلام راءی حکمیت تازه متوجه شد که ملعبه دست هوس عمر و عاص بوده است. بعد از این واقعه حضرت امیر (علیه السلام) در قنوت نماز خود ابوموسی اشعری را لعن می‌کرد. علی (علیه السلام) در نماز این گونه آنها را لعن می‌کرد:

بارالها! اولا معاویه ثانیا عمر و ثالثا ابو اعور سلمی اشعری را لعن نما. [۹۸۹].

وقتی که ابوموسی اشعری در مکه متوجه لعن علی (علیه السلام) گردید، طی نامه ای به امام نوشت: به من خبر رسیده که تو در نماز مرا لعن می‌کنی و مردم جاهل پشت سر تو نیز آمین می‌گویند و من همان سخن موسی پیغمبر خدا را می‌گویم: پروردگارا! به خاطر آنچه به من دادی شکر می‌کنم پس هرگز پشتیبان مجرمان نخواهم بود. [۹۹۰].

بیعت مردم کوفه با علی

وقتی که خبر بیعت مردم با علی (علیه السلام) به کوفه رسید، هاشم بن عتبه با علی (علیه السلام) بیعت کرد و گفت: دست راستم و چپم برای علی (علیه السلام) است و افزود:

ابایع غیر مکتتم علیا

و لا اخشی امیری الا شعریا

بدون واهمه و پنهانکاری با علی بیعت می‌کنم و از امیر اشعری، ابوموسی می‌ترسم.

[صفحه ۶۰۹]

خبر بیعت مردم با علی (علیه السلام) را یزید بن عاصم به کوفه آورد و ابوموسی اشعری هم با علی (علیه السلام) بیعت کرد وقتی خبر بیعت کردن ابوموسی به عمار یاسر رسید گفت: به خدا قسم او عهد و بیعتش را خواهد شکست و کوششهای علی (علیه السلام) را بی فایده خواهد نمود و لشکر او را تسلیم خواهد کرد. [۹۹۱].

مارق اول

بعد از پایان یافتن ماجرای صفین عروه بن ادیه نخستین کسی بود که به حکمیت اعتراض کرد و شعار خوارج یعنی لا حکم الا الله را سر داد و اساس دین خوارج را اعلام کرد.

آنگاه دو نفر به نامهای زرعه بن برج طایی و حرقوص بن زهر سعدی به نمایندگی خوارج نزد امام علی (علیه السلام) رسیدند و او را به لا حکم الا الله فرا خواندند، حضرت نیز در پاسخ آنان فرمود: لا حکم الا الله

حرقوص با کمال بی شرمی گفت: یا علی! از گناه خود توبه کن و از این کار بر رد و با ما به جنگ معاویه بشتاب، امام آنها را به خطاهایی که انجام دادند و حضرت را وادار به حکمیت و تحمیل نماینده احمق خود ابوموسی اشعری اشاره کرد و فرمود: ما تعهدی را امضاء کردیم و پای بند به آن هستیم.

حروراء منطقه ای بود در بیرون کوفه که محل تجمع خوارج شد، خوارج با مکاتباتی که با بصره و کوفه و جاهای دیگر می‌کردند هم فکران خود را در آن محل جمع کردند و با عبدالله بن وهب راسبی بیعت کردند که وی مردی بسیار متعصب و ظاهرا زاهد بود تا اینکه جمع خوارج به ۱۲ هزار نفر رسید.

این جماعت به نامه‌ها و نصایح امام که برای آنها فرستاده می‌شد توجه نکردند و از حروراء به قصد نهروان حرکت کردند و در طی راه خود هر مسلمانی را که می‌دیدند به قتل می‌رساندند که از جمله آنها عبدالله بن خباب و همسر باردارش را می‌توان نام برد اما بعد از قتل عبدالله شخصی را به عنوان نماینده خود بنام حارث بن مرره نزد خوارج فرستاد تا با آنها صحبت کند اما خوارج بر سر او ریخته و او را نیز بی رحمانه به شهادت رساندند.

[صفحه ۶۱۰]

گفتگوهای قبل از جنگ نهروان

فتنه خوارج کم کم به حدی رشد کرد که امام صلاح دید قبل از شتافتن به سوی معاویه به سراغ این گروه گمراه رود وقتی لشکر امام به نهروان رسید. امام از خوارج خواست تا قاتلان جنایات اخیر را تحویل دهند، اما خوارج پاسخ دادند که ما خون امام و یارانش را مباح می‌دانیم

از آنجا که امام همواره از خونریزی خودداری می کرد، لذا در مرحله اول یک بار قیس بن سعد را و بار دیگر ابو ایوب انصاری و دفعه دیگر صعصعه بن صوحان را ماءمور کرد تا با خوارج گفتگو کنند.

سرانجام امام ابن عباس را نیز به سوی آنها فرستاد تا آنان را نصیحت کند ولی هیچ پندی در آنها اثر نکرد و آنها از ابن عباس خواستند تا خود امام به مباحثه با آنان بیاید.

بدین ترتیب امام علی (علیه السلام) خود در برابر خوارج قرار گرفت. خوارج عبدالله بن الکواء را برای بحث با امام انتخاب کردند.

امام به عبدالله فرمود: چه ایرادی بر من وارد دانستید در حالی که در جمل ایراد نگرفتید؟

عبدالله گفت: در واقعه جمل موضوع حکمیت مطرح نبود.

امام فرمود: ما در حکمیت اشخاص را حاکم قرار ندادیم، بلکه قرآن را حاکم دانستیم و این قرآن خطوطی بیش نیست و بیانگری می‌خواهد.

خوارج دیدند که ابن الکواء مردی نیست که بتواند در برابر بیان امام بایستد. بنابراین فریاد زدند با آنها مباحثه نکنید بلکه باید با آنان جنگید.

ابن اثیر در کتاب کامل خود می‌نویسد: در آن هنگام خوارج به سوی پل حرکت کردند و امام فرمود: هرگز آنها از پل نخواهند گذشت قتلگاه آنها در این طرف رود خواهد بود باز امام به سمت آنها رفت و آنها را نصیحت کرد.

[صفحه ۶۱۱]

اکثر خوارج وقتی استدلال قوی امام را شنیدند توبه کردند و فروة بن نوفل اشجعی با ۵۰۰ تن از گروه خوارج از آنها جدا شد. حضرت دستور داد پرچم امان را ابو ایوب انصاری در جای مخصوص نصب کند و ۱۰ هزار نفر آن منطقه را محافظت کنند از جماعت ۱۲۰۰۰ نفری گمراه فقط ۴۰۰۰ نفر در جهل و عناد خود باقی ماندند.

حمله کنندگان نهروان

قتی گروه گمراه خوارج از راه مذاکره به راه نیامدند. امام دید عبدالله بن راهب و حرقوص بن زهر فریاد کشیدند آیا کسی از شما مشتاق رفتن به بهشت نیست؟

و به سوی سپاه امام حمله کردند و یکی از یاران امام را شهید کردند امام با مشاهده آن فرمود:

الله اکبر! دیگر قتال با آنها حلال است لذا فرمان جنگ داد.

در کمتر از یک ساعت تمامی خوارج جز نفر از آنها که فرار کردند کشته شدند از یاران امام فقط ۲ نفر شهید شدند از عایشه روایت می کنند که وقتی خبر کشته شدن خوارج را شنید و متوجه شد امام علی (علیه السلام) آنان را کشته است گفت: از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: اینها بدترین مردم و از دین خارج شدگان اند. سپس د گفت: رحمت خدا بر علی باد! که حق همیشه با اوست!

امام پس از خاتمه جنگ دستور داد مجروحان خوارج را از میان کشته‌ها جدا کرده و مداوا کنند و همه توابین آنها را بخشید.

ظهور خوارج دوم

بعضی پایان جنگ نهروان، عده ای از آن جماعت که توبه کرده بودند و از آنها جدا شده بودند در کوفه مستقر شدند آنها گفتند: ما در رکاب علی (علیه السلام) نمی‌جنگیم و بر ضد او نیز هم نمی‌جنگیم و قیام نمی‌کنیم این جماعت گمراه با جمع دیگری از خوارج که این اندیشه را داشتند در کوفه اقامت کردند، اما پس از واقعه نهروان و کشته شدن همه

[صفحه ۶۱۲]

دوستان و یاران خود؛ خود را مقصر شمرده و می گفتند: ما یاران خویش را ذلیل کردیم.

رئیس این گروه مستورد از قبیله بنی سعد بن زید مناۀ بود که آنها را به جنگ بر علیه علی (علیه السلام) مجددا تحریک کرد و از نخیله خروج کرد.

امام علی (علیه السلام) ابن عباس را برای اتمام حجت نزد آنها فرستاد آنها گفتند: اگر حضرت بر حق بود چرا در جنگ جمل از آنها اسیری نگرفت؟ ابن عباس پاسخ داد: کدامیک حاضر بودید به عنوان اسیر عایشه سهم او شود؟

سپاه امام آنان را در هم کوبید، اما مستورد زنده ماند تا آنکه بار دیگر در زمان حکومت مغیرۀ بن شعبه قیام کرد و کشت ه شد.

قسم نخورید

روزی امیرالمومنین علی (علیه السلام) وارد بازار شد و فرمود: ای جماعت گوشت فروشها! هر کس از شما در گوسفند باد کند از ما نیست.

مردی که به آن حضرت پشت کرده بود، گفت: قسم به کسی که در پس د هفت حجاب پوشیده است، هرگز.

امام بر پشت او زد و فرمود: ای گوشت فروش! چه کسی در پس هفت پرده پوشیده شده است؟!

او گفت: پروردگار عالم.

امام فرمود: خطا رفتی، مادرت به عزایت بنشیند بین خدا و خلق او حجابی نیست.

آن مرد درباره کفار قسمی که یاد کرده بود از امام سؤ ال کرد، امام فرمود: تو به پروردگار خود قسم نخورده ای. [۹۹۲].

علی و عدالت

روزی علی (علیه السلام) بعد از ایراد خطبه ای در خصوص تقسیم عادلانه بیت المال فرمود:

[صفحه ۶۱۳]

نزد ما مقداری از بیت المال هست می‌خواهیم آن را در میان شما تقسیم کنیم فردا همگی بدون استثناء بیایید و سهم خود را بگیرید و هیچ کس اعم از عرب و عجم و اعم از اینکه تاکنون حقوق می گرفته یا نه، غایب نشود.

فردای آن روز همه مسلمانها برای گرفتن سهم خود از بیت المال حاضر شدند البته طلحه و زبیر، عبدالله بن عمر، سعید بن عاص، مروان وعده دیگری از بزرگان و رجال قریش و غیر قریش در این تقسیم به جهت اعتراض به شیوه حضرت شرکت نکردند.

آنگاه امام به منشی و خزانه دار خود عبیدالله بن ابی رافع فرمود: ابتداء اسامی مهاجرین را بخوان و به هر یک از آنها که حاضر شده اند سه دینار بده، سپس سهم انصار را به همین نحو بپرداز و به هر یک از افرادی که حضور دارند اعم از سیاه و سفید بدون استثناء سه دینار بده...

سهل بن حنیف با اشاره به شخصی عرض کرد: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) این شخص غلام و برده من بوده که دیروز او را آزاد کردم. حضرت فرمود: به او هم به اندازه تو می‌دهیم و به هر یک از آن دو نفر سه دینار داد. [۹۹۳].

اما معاویه و عدالت او

پس از شهادت حضرت علی (علیه السلام) معاویه به فرمانداران خود در سراسر کشور نوشت که شهادت هیچ یک از شیعیان و خاندان علی (علیه السلام) را در محاکم قضایی نپذیرند و اضافه کرد که اگر دو نفر شهادت دادند که کسی از دوستداران علی (علیه السلام) و خاندان او است اسمش را از دفتر دولت حذف کنید و حقوق و مقرری او را قطع نمایید و هر کس متهم به دوستی این قوم بود او را شکنجه بدهید و خانه اش را ویران سازید!

امام باقر (علیه السلام) این فاجعه را در روایتی اینگونه بیان می‌فرماید: شیعیان ما در هر کجا که بودند به قتل می‌رسیدند، بنی امیه دستها و پاهای اشخاصی را که به گمان از شیعیان ما هستند بریدند [... ۹۹۴] بنی امیه در بخشنامه های متعددی به مردم هشدار داده بودند که اسم کودکان خود را علی نگذارند. [۹۹۵].

[صفحه ۶۱۴]

علی و مرد سارق

مرحوم کلینی در کافی از حارث بن حضیره نقل می کند که گفت: روزی در مدینه عبور می کرد به مرد حبشی که در حال کشیدن آب از چاه بود برخورد کردم که دستش قطع شده بود از او پرسیدم چه کسی انگشتان دست را قطع کرده است؟

مرد حبشی گفت: دستم را بهترین مردم (علی بن ابیطالب (علیه السلام)) قطع کرده است. ما با جمعی مشغول سرقت بودیم که دستگیر شدیم، آنگاه ما را نزد علی (علیه السلام) بردند، پس اقرار به سرقت کردیم امام به ما فرمود: می‌دانید که سرقت حرام است؟ گفتیم: بلی، می‌دانیم. آن وقت حضرت دستور داد حد خدا را بر ما جاری کنند و انگشتانمان را قطع کردند و کف دست را باقی گذاشتند. بعد دستور داد ما را در خانه ای بازداشت نمودند و با روغن و عسل ما را پذیرایی کردند تا جراحت های دستمان بهبودی یافت. بعد دستور داد ما را از حبس بیرون آوردند و بهترین لباس را به ما پوشاندند بعد به ما فرمود: اگر توبه کنید و اصلاح شوید برای شما بهتر است و خداوند دستهای شما را در بهشت به شما ملحق می کند و اگر توبه نکردید و اصلاح نشوید در آتش جهنم به شما ملحق خواهد کرد. [۹۹۶].

قدر عدالت گستر حق را ندانستند

آخرین سخنان علی (علیه السلام) در بستر شهادت بسیار عجیب و در عین حال عبرت آمیز است آنجا که فرمود: من دیروز رهبر شما بودم امروز مایه عبرت شمایم و فردا از شما جدا خواهم شد.

سپس فرمود: غدا ترون ایامی ... فردا ارزش ایام زندگی با من را به خوبی خواهید دانست و مکتونات خاطر و ناراحتی درونیم برایتان آشکار خواهد شد و پس از آنکه جای خالی مرا دیدید و دیگری به جای من نشست کاملا مرا خواهید شناخت!! [۹۹۷].

[صفحه ۶۱۷]

داستانهای متفرقه از زندگی امام علی

احترام را متوجه باش

روزی دو نفر مرد به حضور امیرمؤ منان علی (علیه السلام) آمدند آن حضرت برای هر کدام از آنها تشکی انداخت یکی از آنها روی آن نشست ولی دیگری از نشستن بر روی تشک خودداری کرد امام علی (علیه السلام) به آن مرد فرمود: بر آن بنشین؛ فانه لا یابی الکرامهٔ الاحمار: خودداری از احترام نمی‌کند مگر جز الاغ

سپس گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر گاه شخصیت مورد احترام نزد شما آمد او را احترام کنید. [۹۹۸].

انواع انسانهای

مردی به حضور امیرمؤ منان علی (علیه السلام) رسید و عرض کرد: ای امیرمؤ منان راهی از راههای نیکی را به من سفارش کن که با عمل به آن نجات یابم؟

امیرمؤ منان (علیه السلام) فرمود: ای سؤ ال کننده! گوش کن، سپس بفهم، سپس یقین و باور کن و سپس آن را عمل کن، بدان که انسانها بر سه دسته اند:

۱- زاهد پارسا ۲- صابر و مقاوم ۳- راغب و فریفته دنیا.

اما زاهد، کسی است که اندوهها و شادی‌ها از دلش خارج شده نه به چیزی از امور دنیا که به داده شده شاد است و نه از آنچه از دنیا از دستش رفته افسوس می‌خورد پس چنین کسی آسوده خاطر است.

اما صابر، کسی است که قلبا آرزوی امور دنیا می‌کند ولی وقتی که به آن رسید

[صفحه ۶۱۸]

هوسهای نفسانی خود را کنترل می‌نماید تا سرانجام ناخوش و آثار بد آن دامنگیرش نگردد او به گونه ای است که اگر بر دلش آگاه شوی از خویشتن داری و تواضع و دور اندیشی او تعجب کنی.

و اما راغب دنیا؛ کسی است که: هیچ باکی ندارد که از کجا امور دنیا به او می‌رسد آیا از راه حلال یا حرام، و باکی ندارد که امور دنیا موجب چرکین شدن آبروش گردد خود را هلاک کند و جوانمردی خود را از بین ببرد فردی در گنداب دنیا پریشان و سرگردان است. [۹۹۹].

امام علی و حضرت قائم

اصبغ بن نباته می‌گوید: به حضور امیرمؤ منان علی (علیه السلام) آمدم دیدم آن حضرت غرق در فکر و اندیشه است و در روی زمین خط می‌کشد، پرسیدم:

ای امیرمؤ منان! چرا تو را این گونه در فکر و اندیشه می‌نگرم که به زمین می‌نگری و آن را خط می‌کشی؟ آیا به رهبری در زمین اشتیاق یافته ای؟

امام علی (علیه السلام) فرمود: نه به خدا سوگند هرگز حتی یک روز نبوده که من شیفته خلافت یا شیفته دنیا گردم بلکه درباره مولودی که یازدهمین فرزند من است (یعنی درباره حضرت مهدی (علیه السلام)) فکر می‌کردم، درباره همان مهدی (علیه السلام) که سراسر زمین را همانگونه که پر از ظلم و جور شده پر از عدل و داد می‌کند برای او غیبت و سرگردانی وجود دارد بعضی در این راستا، گمراه گردند و بعضی راه هدایت را شناخته و می‌پیمایند.

[صفحه ۶۱۹]

اصبغ بن نباته عرض کرد: ای امیرمؤ منان غایب بودن آن حضرت، و سرگردانی او تا چه اندازه است؟

حضرت علی (علیه السلام) فرمود: طول غیبت شش روز یا شش ماه یا شش سال است (واحد هر دوره، شش مرحله است، و خداوند پس از آن شش مرحله، آن حضرت را آشکار می کند)

اصبغ بن نباته عرض کرد: آیا این (غیبت و سرگردانی) واقع شدنی است؟

امام علی (علیه السلام) فرمود: آری این موضوع مسلم است و انجام شدنی است ولی ای اصبغ! تو کجا و این امر کجا؟ آنها (که غیبت را درک کرده و در این راه استوارند)

نیکان این امت همراه نیکان این عترت هستند!

اصبغ بن نباته پرسید: بعد از آن هر چه خدا بخواهد انجام می‌شود زیرا برای خدا مقدرات وارده‌ها و نتیجه‌ها و پایانها است. [۱۰۰۰].

اعلم از انبیاء الهی

روزی امام باقر (علیه السلام) برای شاگردان خود سخن می گفت و فرمود: مردم رطوبت را می‌مکند ولی نهر بزرگ را رها می کنند

شخصی پرسید: نهر بزرگ چیست؟

امام باقر (علیه السلام) فرمود: آن نهر بزرگ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و علمی است که خدا به او عنایت فرموده است، همانا خداوند سنتهای همه پیامبران از حضرت آدم تا حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را برای پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم جمع کرده است.

شاگردی پرسید: آن سنتها چه بوده؟ امام (علیه السلام) فرمود: همه علم پیامبران و علم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم؛ که همه آن علم را رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی (علیه السلام) تحویل داد.

یکی از شاگردان پرسید: ای پسر پیامبر! امیرمؤ منان علی (علیه السلام) اعلم و آگاهتر است یا بعضی از پیامبران؟!

امام باقر (علیه السلام) (خطاب به حاضران) فرمود: بنگرید به این شخص که چه سؤ الی می کند خداوند گوشهای هر که را می‌خواهد می گشاید، من به او می گویم خداوند علم تمام پیامبران را در وجود محمد صلی الله علیه و آله و سلم گرد آورد و آن حضرت همه آن علمها را به علی (علیه السلام) تحویل داد، در عین حال از من می‌پرسد، علی اعلم است یا پیامبران؟ [۱۰۰۱].

[صفحه ۶۲۰]

تماس فرشته با علی

حمران بن اعین یکی از شاگردان امام باقر و امام صادق علیهم السلام است می گوید: روزی از امام باقر (علیه السلام) شنیدم که فرمود:

ان علیا محدثا؛ همانا علی (علیه السلام) محدث بود [۱۰۰۲].

او می گوید: من نزد دوستانم آمدم و به آنها گفتم خبر عجیبی برای شما آورده ام، آنها گفتند آن خبر چیست؟ حمران گفت: از اما باقر (علیه السلام) این مطلب را شنیدم دوستان او گفتند تا از آن حضرت نپرسی که چه کسی اخبار آسمانی را به علی (علیه السلام) گزارش د می‌دهد کاری نکرده ای.

حمران می گوید: به حضور امام باقر (علیه السلام) باز گشتم و عرض د کردم: سخن شما را برای دوستان خود نقل کردم آنها گفتند: اگر نپرسی که چه کسی اخبار آسمانی را به علی (علیه السلام) می گوید کاری نکرده ای، اکنون آمده ام از شما این را بپرسم.

امام فرمود: یحدثه ملک؛ فرشته ای با او حدیث می گوید حمران عرض کرد: ایا منظورتان این است که علی (علیه السلام) پیغمبر

بود؟ امام دست خود را بالا نمود (یعنی نه او پیامبر نبود) سپس فرمود: علی (علیه السلام) در این مورد مانند همدم سلیمان (آصف بن برخیا) و همدم موسی (خضر) یا مانند ذوالقرنین [۱۰۰۳] بود (که فرشته به آنها نیز حدیث می گفت) ایا این خبر به شما نرسیده که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: وفیکم مثله؛ او (علی) در میان شما مانند ذوالقرنین هست. [۱۰۰۴].

علی بنده ای از بندگان پیامبر

یکی از دانشمندان یهودی به حضور امیرمؤ منان علی (علیه السلام) آمد و پرسید: ای امیرمؤ منان! پروردگارت از چه وقت بوده است؟

[صفحه ۶۲۱]

امام فرمود: وای بر تو، سؤ الی مانند از وقت بوده؟ را در مورد چیزی می گویند، که زمانی نبوده باشد ولی وجودی که همیشه بوده، چنین سؤ الی درباره او غلط است پس خدا بدون آنکه قبلی داشته باشد پیش از هر چیزی است او بی آنکه نهایتی داشته باشد پایان پایانها است.

دانشمند یهودی گفت: آیا تو پیامبر هستی؟

امام علی (علیه السلام): مادرت به عزایت بنشیند انما اناعبد من عبید رسول الله: همانا من بنده ای از بندگان رسول خدا هستم. [۱۰۰۵].

تغافل در مقابل جاهل

روزی شخصی به علی (علیه السلام) دشنام داد حضرت خود را به تغافل زد و از او گذشت و لقد امر علی الیئم یسبنی فمضیت ثمهٔ لا- ینینی می‌فرماید: به گوش خودم شنیدم کسی را که به من دشنام می‌داد من به روی خود نیاوردم و با خود گفتم: لابد به علی دیگری بد می گفته است و این نحوه برخورد به روش اخلاقی قرآنی است که در آیه و اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما آمده است. [۱۰۰۶].

بیان علت مریضی ها

روزی سلمان فارسی زکام کرده بود و سرخود را بسته بود و در آن حال خدمت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) رسید حضرت به سلمان فرمود: سلمان حالت چطور است؟ سلمان عرض کرد: یا ابالحسن سرم درد می کند امیرالمؤ منین حاصل روایت منقوله) فرمود: شش رگ در بدن است که هر گاه تحرکی پیدا کنند خداوند با شش چیز جلو تحرک آنها را می گیرد، اگر در کسی جنون پیدا شود خدا هم سرما خوردگی را به او می‌دهد، اگر برای کسی زمینه کوری پیدا شود به چشم درد مبتلا می‌شود (تا چرک و آلودگی‌ها بدینوسیله از چشم خارج شود) هر گاه زمینه برص د پیدا شود مبتلا به دمل (کورک) می‌شود هر گاه کسی به مرض سل می‌خواهد مبتلا شود سرفه عارض او می‌شود تا خلطهای سینه اش پاک شود [... ۱۰۰۷].

[صفحه ۶۲۲]

اسم امیرمؤمنان اختصاصی است

خصی از امام صادق (علیه السلام) پرسید آیا رواست که به امام قائم (عج) به عنوان سلام بر تو ای امیرمؤ منان سال کرد؟

امام صادق فرمود: نه روا نیست خداوند تنها علی (علیه السلام) را به این اسم نامید.

قبل از علی (علیه السلام) کسی بر این نام نامیده نشده و بعد از او هم جز کافر کسی آن نام را بر خود نبندد. [۱۰۰۸].

کلاه شفا بخش

لطان روم نامه ای خدمت حضرت علی (علیه السلام) نوشت و از آن حضرت راه درمانی برای سر دردهای عجیبی که به آن مبتلا بود را خواست چرا که تا آن موقع کوشش اطبا مختلف به جایی نرسیده بود.

حضرت امیر (علیه السلام) در جواب نامه او، کلاهی را به قاصد نامه داد و فرمود: بگو به سلطان روم هر وقت سردرد گرفت آن را بر سر خود بگذارد.

سلطان هر بار که سردرد عارضش می‌شد کلاه را بر سر خود می گذاشت و درد آرام می گرفت روزی به فکر افتاد ببیند علی (علیه السلام) چه کرده است که این کلاه چنین اثر می کند.

دستور داد آن کلاه را شکافتند دید در میان آن کلاه نوشته شده است: بسم الله الرحمن الرحیم. [۱۰۰۹].

[صفحه ۶۲۳]

معنی صلوات تجدید بیعت با ولایت

بن بابویه از یزید بن حسن روایت کرده که گفت: حضرت موسی بن جعفرع به من فرمود: کسی که صلوات بر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرستد معنایش آن است که وفای به عهد و میثاقی که در عالم در پروردگار فرمود: الست بربکم و محمد نبیکم و علی امامکم بزبان آورده و قبولی آن را اعلام می‌نماید و تجدید عهد و میثاق بعمل می‌آورد. [۱۰۱۰].

مرده بودی زنده شدی

بی حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) حضرت خضر (علیه السلام) را در خواب خود دید آن حضرت از خضر در خواست نصیحتی کرد حضرت خضر کف دست خود را به آن حضرت نشان داد حضرت علی (علیه السلام) دید به خط سبزی در کف دست خضر نوشته شده:

قد کنت میتا عضرت حیا

و عن قلیل عود میتا

فابن لدار البقاء بیتا

و ودع لدار الفناء بیتا

یعنی؛ مرده بودی زنده شدی و طولی نخواهد کشید که باز مرده خواهی شد؛ برای خانه بقاء خود، خانه ای بناکن و برای خانه فنا و نیستی خانه ای واگذار. [۱۰۱۱].

قرین شیطان

شیخ صدوق روایت کرده از ابن عباس از حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که آن حضرت فرمود: شک کننده در فضل علی بن ابیطالب (علیه السلام) در روز قیامت در حالی از قبر خود برانگیخته می‌شود که در گردن او حلقهای از آتش باشد و در آن حلقه سیصد شعبه وجود دارد که بر هر شعبه ای از آن شیطانی وجود دارد که در روی او آب دهن می‌افکند. [۱۰۱۲].

لذا در روایات متعدد بر اعتقاد افضلیت علی (علیه السلام) تصریح شده است و در روایتی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

می‌فرماید: علی خیر البشر و من ابا فقد کفر

[صفحه ۶۲۴]

زور بازوی علی

زور بازوی علی (علیه السلام) که در داستانهای متعدد بیان شده برگرفته از بنیه معنوی آن حضرت است که ما در اینجا به چند داستان اشاره می‌کنیم ابن شهر آشوب مولف کتاب مناقب آل ابی طالب می‌نویسد: دست هر کسی را که امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به قدرت می‌گرفت نفس او بند می‌آمد و اگر بیش از حد فشار وارد می‌نمود او را می‌کشت و قضیه آن حضرت با خالد بن ولید در باب قطب رحی که حضرت میله سنگ آسیا را طوق گردن خالد کرد و بر گردن او آویخت و هیچ کس د نتوانست او را خلاص کند جز خود آن حضرت بر صخره جبل ثور در مکه و اثرات نیزه آن حضرت در کوهی از جبال بادیه و در سنگی در قلعه خیبر معروف می‌باشد و دیگر نرم شدن آهن زره، به دست آن حضرت است که خالد می‌گوید: دیدم آن حضرت حلقه های زره خود را با دست خود اصلاح می‌کند و به من فرمود: ای خالد، خداوند به سبب ما و به برکت وجود ما آهن را در دست داود نبی (علیه السلام) نرم ساخت. [۱۰۱۳].

خدایش نگه داشت

سید حمیری شاعر بزرگ اهل بیت روزی سوار بر اسب در کنار کوفه ایستاد و خطاب به مردم گفت: هر کسی که یک فضیلتی از علی (علیه السلام) نقل کند که من درباره آن فضیلت شعری نگفته باشم این اسب را به آنچه با من است به او پاداش می‌دهم.

سپس هر یک از حاضرین شروع کردند به نقل فضایل امیرالمؤ منین (علیه السلام) و سید حمیری نیز اشعار خود را که متضمن آن فضیلت بود انشاء می‌کرد.

تا اینکه به ناگه مردی از ابوالوعل مرادی نقل کرد و گفت: من در خدمت علی (علیه السلام) بودم که او مشغول تطهیر و وضو شد برای نماز، لذا کفش خود را از پای بیرون آورد ناگاه

[صفحه ۶۲۵]

ماری داخل کفش آن حضرت شد پس زمانی که حضرت می‌خواست کفش خود را بپوشد کلاغی به سرعت از هوا فرود آمد و کفش آن حضرت را ربود و بالا برد؛ آنگاه آن را از بالا انداخت تا آن مار از کفش خارج شد.

سید حمیری تا این فضیلت را شنید آنچه را که وعده کرده بود به وی عطا کرد، آنگاه درباره آن فضیلت شعری را به نظم آورد و گفت:

الا یا قوم للعجب العجاب

لخف ابی الحسین و للحجاب

عدو من عداهٔ الجن عبد

بعید فی المرارهٔ من صواب

کریه اللون اسود ذوبصیص

حدید الناب ازرق ذولعاب [۱۰۱۴].

معنی حسنه و سیئه

روزی ابو عبدالله جدلی به حضور امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) رسید؛ بحث آن جمع پیرامون آیه شریفه من جاء بالحسنه فله خیر منها و هم من فزع یومئذ آمنون. [۱۰۱۵].

منشاء گریه هر مؤمن

مام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: روزی علی بن ابیطالب (علیه السلام) به امام حسین (علیه السلام) نگاه کرد و فرمود: فقال: یا عبرهٔ کل مؤ من ای مایه اشک هر مؤ من؛ حضرت سیدالشهداء به پدر عرض کرد: فقال: انا یا ابتاه؟ مرا می‌فرمائی ای پدر! حضرت امیر (علیه السلام) فرمود: آری ای فرزندم فقال نعم، یا بنی لذا در روایاتی دیگر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به دختر گرامی خود حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام می‌فرماید: ای فاطمه! هر دیده ای روز قیامت گریان است جز دیده ای که بر مصیبت حسین (علیه السلام) گریه کند که آن دیده خندان و مسرور است و به نعمتهای بهشتی او را بشارت باد. [۱۰۱۶].

[صفحه ۶۲۶]

عامل استجابت دعا

حضرت امام زین العابدین (علیه السلام) در حال نیایش خداوند متعال را سوگند به حضرت علی (علیه السلام) و افعال و اوصاف او می‌داد باین شکل که ۵۵ بار اسم حضرت امیر (علیه السلام) را در فرازهای دعای خود جای می‌دهند.

الهی بصدق علی و صداقته، و رفق علی و رفاقته، و سلم علی و سلامته، و علم علی و امامته، و قوهٔ علی و خلافته و حلم علی و صلابته و کرم علی و کرامته، و عز علی و شجاعته و صبر علی و طاعته و حکم علی و عدالته و زهد علی و عبادته و عصمهٔ علی و طهارته و قرب علی و سیادته و هدی علی و هدایتهٔ و حب علی و ولایته...

و ذات علی و صفاته، ان تجعلنی فی الدین و الدنیا و لاخرد عزیزا

مهیبا فی اعین الخلائق و ان تقضی حوائجی و حوائج جمیع المؤ منین و المؤ منات و اعصمنی و کل هلکهٔ و نجنی من کل بلیهٔ و آفهٔ و عاهه و اهانهٔ و کربهٔ و ضیق و ذلهٔ و علهٔ و قلهٔ (الی آخر). [۱۰۱۷].

نحوه تربیت فرزندان

وزی یکی از اصحاب علی (علیه السلام) که دارای پسری بود نزد آن حضرت آمد و از فرزندش نزد آن حضرت شکایت نمود تا با این کار، راهنمائی جهت تربیت پسرش از حضرت بگیرد.

حضرت به او فرمود: لا تضربه و اهجره و لا تطل؛ او را نزن و تنبیه بدنی نکن؛ (بلکه برای تادیب او شایسته است) با او قهر کنی؛ اما مواظب باش این قهر به درازا نکشد. [۱۰۱۸].

[صفحه ۶۲۷]

راه مبارزه با شیطان

روزی علی (علیه السلام) به کمیل بن زیاد چنین سفارش و وصیت کرد؛ فرمود: ای کمیل! شیطان باکید و مکر لطیفش بسوی تو می‌آید و تو را به طاعتی امر می‌کند که می‌داند با آن الفت و انس داری و آن را فرو نمی‌گذاری پس تو گمان می‌بری که او فرشته ای بخشنده است، در حالیکه بدون تردید او شیطان رانده شده است.

سپس وقتی به او انس گرفتی و اطمینان یافتی، تو را به اتخاذ تصمیماتی هلاک کننده که نجات در آن نیست وا می‌دارد.

ای کمیل! وقتی که شیطان در سینه ات وسوسه کرد بگو: اعوذ بالله القوی من الشیطان الغوی و اعوذ بمحد الرضی من شرما قدر و قضی و اعوذ بالله الناس من شر الجنهٔ و الناس اجمعین و صلی الله علی محمد و آله و سلم و سلم

این پناه جستن به حق تو را از زحمت و اذیت ابلیس و شیاطین همراه او، اگر چه تماما مثل او ابلیس باشند، کفایت کرد. [۱۰۱۹].

شیعه واقعی علی

جابر بن یزید جعفی می گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره معنی و تفسیر آیه شریفه و ان من شیعته لابراهیم [۱۰۲۰] سوال کردم آن حضرت فرمود چون خداوند ابراهیم (علیه السلام) را خلق کرد پرده از برابر چشمان او برداشت و ابراهیم پیرامون عرش را نظر کرد و نورهای را دید عرض کرد: پروردگارا! این چه نوری است؟ خطاب رسید: این نور حبیب من، محمد صلی الله علیه و آله و سلم است آنگاه ابراهیم (علیه السلام) سؤ ال کرد خدایا نور دیگری در کنار آن نور بود؟ خداوند فرمود: این نور علی (علیه السلام) یاری کننده دین من است و این سه نور دیگر نور فاطمه علیهاالسلام و فرزندانش

[صفحه ۶۲۸]

حسن و حسین علیهم السلام و آن نه نور دیگر انوار فرزندان علی و فاطمه علیهم السلام از صلب حسین (علیه السلام) هستند. و اسامی تمام چهارده نور پاک را خداوند یک به یک برای حضرت ابراهیم (علیه السلام) بیان فرمود.

حضرت ابراهیم (علیه السلام) عرض کرد: نورهای بی شماری در اطراف این انوار مشاهده می کنم که تعداد آنها معلوم نیست، خطاب رسید، ای ابراهیم! این نورها، انوار شیعیان علی (علیه السلام) است؛ ابراهیم سؤ ال کرد خداوندا! شیعیان علی (علیه السلام) چگونه شناخته می‌شوند؟

خداوند فرمود: شیعیان علی (علیه السلام) در شبانه روز پنجاه و یک رکعت نماز واجب و مستحب می‌خوانند بسم الله الرحمن الرحیم را بلند می گویند و انگشتر خود را در دست راست می کنند و در نمازهای خود پیش از رکوع قنوت می‌خوانند.

آنگاه حضرت ابراهیم (علیه السلام) از خداوند تقاضا کرد که او را نیز از شیعیان علی (علیه السلام) قرار دهد که خداوند در این آیه می‌فرماید و ان من شیعته لابراهیم. [۱۰۲۱].

پناه بر خدا

سحاق بن فضل می گوید: یکی از دعاهای امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) این است:

خداوندا! پناه می‌برم به تو از اینکه دوستت را دشمن بدارم، یا با دشمنت دوستی کنم، یا کسی را که از تو خشم به دل دارد خشنود سازم، خداوندا! بر هر کس که تو درود فرستی درود ما نیز بر او باد، و بر هر کس د لعنت کنی لعنت ما نیز بر او باد. خداوندا! هر کس که مرگ او موجب شادی ما و شادی تمام مسلمانان است ما را از شر او آسوده ساز، و بجای او کسی را به ما ارزانی دار که برای ما بهتر از او باشد، تا آنجا که نشانه اجابت را طوری بر ما نمایان سازی که ما در دین و دنیای خود بدان آشنا باشیم ای مهربان تر از هر مهربانی. [۱۰۲۲].

[صفحه ۶۲۹]

حضرت خضر با علی

محمد بن حنفیه می گوید: روزی در حالی که امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به دور خانه کعبه طواف می کرد به مردی برخورد که چنگ به پرده کعبه زده بود و می گفت: ای آنکه هیچ صوتی تو را از صوت دیگر باز ندارد، و ای آنکه حاجتمندان تو، تو را به

اشتباه نیندازند، و ای آنکه اصرار نیازمندان در سؤ ال از تو ملولت نسازد، خدایا عفو و شیرینی رحمت خود را به من بچشان (یا من لا- یشغله سمع عن سمع، یا من لا- یغلطه السائلون، یا من لایبرمه الحاح الملحین، اذقنی برد عفوک، و حلاوة رحمتک) علی (علیه السلام) به او فرمود: این دعای توست؟

او عرض کرد: مگر شنیدی؟ حضرت فرمود: آری، سپس فرمود: در پایان هر نمازی این دعا را بخوان، بخدا سوگند هیچ مؤ منی این دعا را در پایان نمازش نخواند جز اینکه خداوند گناهان او را بیامرزد. هر چند به شمار ستارگان آسمان و قطرات باران و به تعداد ریگ و ریگزارها و ذره های خاک زمین باشد.

آنگاه امام علی (علیه السلام) به او فرمود: علم آن نزد من است، و خداوند وسعت دهنده و کریم است. آن مرد که حضرت خضر (علیه السلام) بود به علی (علیه السلام) گفت: به خدا سوگند راست گفتی ای امیرمؤ منان و بر فراز مرتبه هر صاحب دانشی دانای دیگری هست. [۱۰۲۳].

امیر نفس؛ کریم دهر

عبدالله بن میمون مکی از امام صادق (علیه السلام) و از پدرش امام باقر (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: روزی حلوائی را بر امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) آوردند حضرت از خوردن آن امتناع کرد و آن را میل نفرمود، خدمت حضرت عرض شد: ایا آن را حرام می‌دانید؟

حضرت فرمود: نه، اما می‌ترسم دلم خواستار آن شود و به دنبالش بروم. آنگاه حضرت این آیه [۱۰۲۴] شریفه را تلاوت نمود: شما بهره های پاکیزه خود را در زندگانی دنیای خود بردید و از تمامی آنها بهره ور گشتید. [۱۰۲۵].

[صفحه ۶۳۰]

چرا دعای ما مستجاب نمی‌شود؟!

روزی حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در روز جمعه ای خطبه بلیغی ایراد فرمود و در پایان آن خطبه فرمود:

ایها الناس سبع مصائب نعوذ بالله؛ عالم زل و عابد مل، و مؤ من خل، و موتمن غل و غنی اقل و عزیز ذل و تحقر اعتل؛ ای مردم! هفت مصیبت است که ما از آنها به خدا پناه می‌بریم: عالمی که بلغزد، عابدی که (از عبادت) ملول و خسته گردد، مؤ منی که فقیر شود، امینی که خیانت کند، توانگری که به فقر در افتد، عزیزی که خوار گردد، بینوایی که بیمار شود.

در این وقت مردی برخاست و پس از تمجید آن حضرت گفت: سؤ الی درباره گفتار خدای تعالی دارم که می‌فرماید: ادعونی استجب لکم؛ مرا بخوانید تا دعایتان را اجابت کنم. [۱۰۲۶] پس چگونه است که ما دعا می کنیم ولی اجابت نمی‌شود؟

امام علی (علیه السلام) فرمود: دلهای شما در هشت مورد خیانت (بی وفایی) کرد:

۱- اینکه خدا را شناختید ولی حقش را آن گونه که بر شما واجب بود ادا نکردید و از این رو آن معرفت به کار شما نیامد.

۲- به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم ایمان آوردید؛ آنگاه با سنت و روش او مخالفت کردید و شریعت او را از بین بردید. پس ثمره ایمان شما چه شد؟.

۳- کتاب خدا را که بر مشا فرود آمده خواندید ولی به آن عمل نکردید. گفتید: به گوش و دل می‌پذیریم، ولی با آن به مخالفت برخاستید.

۴- گفتید: ما راغب بهشتیم ولی در تمام حالات کارهایی انجام می‌دهید که شما را از بهشت دور می‌سازد. پس رغبت و شوق شما نسبت به بهشت کجاست؟

[صفحه ۶۳۱]

۵- گفتید: ما از آتش دوزخ می‌ترسیم، ولی در همه حالات به واسطه گناهان و معاصی خود به سوی دوزخ می‌روید. پس ترس شما کجا رفت؟

۶- نعمت خدای خود را خوردید، ولی سپاسگزاری نکردید.

۷- خداوند شما را به دشمنی با شیطان دستور داد و فرمود: ان الشیطان لکم عدو فاتخذوه عدوا؛ شیطان دشمن شما است شما نیز او را دشمن گیرید [۱۰۲۷] ولی به زبان با او دشمنی کردید و در عمل به دوستی با او برخاستید.

۸- عیبهای مردم را برابر دیدگانتان قرار دادید و عیبهای خود را پس د پشت انداختید (و آن را نادیده گرفتید) و در نتیجه کسی را ملامت می‌کنید که خود به ملامت سزاوارتر از اویید.

پس با این وضع چه ادعایی از شما مستجاب گردد در صورتی که شما درهای دعا و راههای آن را بسته اید؟ پس از خدا بترسید و کارهایتان را اصلاح کنید و امر به معروف و نهی از منکر کنید تا خدا دعایتان را مستجاب کند. [۱۰۲۸].

جواز عبور از صراط

در امالی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده که فرمود: روز قیامت که پل صراط را روی جهنم نصب می‌کنند، هیچ کسی از صراط عبور نمی‌کند مگر اینکه جواز ولایت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) را با خود داشته باشد و از ابی سعید خدری روایت کرده که گفت: رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: روز قیامت پروردگار امر می‌کند به دو فرشته که بر صراط بایستند و نگذارند کسی از آن عبور داشته باشند، و هر کسی که جواز نداشته باشد او را به صورت در آتش افکنید، ابی سعید می‌گوید: به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرض کردم: فدایت شوم معنای برات امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) چیست؟ حضرت فرمود: نامه ای است که در آن نوشته شده است:

لا اله الاالله محم

د رسول الله و امیرالمؤ منین علی بن ابیطالب وصی رسول الله و حجة الله علی خلقه واقبل بعضهم علی بعض یتسائلون. [۱۰۲۹].

[صفحه ۶۳۲]

دوست با شیعه فرق دارد

روزی جمعی به حضور امام حسن (علیه السلام) رسیدند و عرض کردند: یا بن رسول الله ما از شیعیان پدرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) هستیم؛ حضرت به آنها فرمود: شما از دوستان پدرم هستید نه از شیعیان او. زیرا شیعیان پدرم کسانی هستند که خداوند درباره آنها می‌فرماید: والذین آمنوا و عملوا الصالحات اولئک اصحاب الجنة هم فیها خالدون

شیعیان پدرم کسانی هستند که به خدا ایمان آورده و به صفات پدرم متصف هستند و تمام آنچه را که بر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نازل شده تصدیق می‌کنند و از هر گوه معصیت دور می‌باشند و معتقدند که امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) بعد از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم خلیفه بلافصل بوده و کسی با او برابر نیست و بر تمام مردم ترجیح دارد همانطوری که آسمان بر زمین برتری دارد و هرگز از کشتن و کشته شدن در راه خدا نمی‌ترسند و برای آنها فرقی نمی‌کند که مرگ به استقبال آنها برود یا اینکه آنها به استقبال مرگ بروند. شیعیان علی (علیه السلام) همواره برادران دینی خود را مقدم بر خود می‌دارند. اگر چه خود در سختی باشند و هرگز گرد منهیات نمی‌گردند و ترک واجبات نکرده اند و علی (علیه السلام) را مقتدای خود می‌دانند و این صفات شیعیان علی (علیه السلام) را پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بیان فرموده اند. [۱۰۳۰].

دعا به هنگام وضو گرفتن

روزی حضرت علی (علیه السلام) با محمد بن حنفیه نشسته بود حضرت به فرزندش فرمود تا برای ظرف آبی آماده کند تا برای نماز وضو بسازد محمد آب آورد و علی (علیه السلام) شروع به ساختن وضو کردند.

علی (علیه السلام) در موقع وضو گرفتن و انجام دادن وظیفه دینی، هر عضوی را که می‌شست به پیشگاه خدا دعایی می‌کند و سعادت آن عضو را در عرصه قیامت از خداوند متعال درخواست می‌نماید.

[صفحه ۶۳۳]

...ثم غسل و وجهه فقال؛ وقتی صورت را می‌شست، عرض د کرد اللهم بیض وجهی یوم تسود فیه الوجود و لا تسود وجهی یوم تبیض فیه الوجوه بارالها رویم را سفید گردان در روزی که صورتهایی در آن سیاه می‌شود و رویم را سیاه مگردان در روزی که صورتهایی در آن سفید می‌گردد؛ سپس دست راست خود را می‌شست و عرض می‌کرد: اللهم اعطنی کتابی بیمینی و الخلد فی الجنان بیساری و حاسبنی حسابا یسیرا؛ بارالها نامه اعمالم را به دست راستم بده و [... ۱۰۳۱].

در پایان امام فرمود: ای محمد هر کس وضو بسازد همانند وضویی که من ساختم و بگوید آنچه راه من گفتم خداوند تبارک و تعالی از هر قطره آب وضویش ملکی برای او می‌آفریند که مشغول تقدیس و تسبیح و تکبیر برای خداوند هستند و خداوند ثواب این اذکار را تا روز قیامت برای او ثبت و ضبط خواهد کرد.

یعسوب الایمان

حضرت باقرالعلوم با پدر بزرگوارش امام سجاد (علیه السلام) در نجف اشرف کنار قبر امیرالمؤ منین (علیه السلام) آمدند، حضرت امام باقر (علیه السلام) فرمود: پدرم کنار قبر ایستاد و گریست و ضمن سلام های متعدد این سلام را به حضور جد بزرگوارش تقدیم داشت.

السلام علی یعسوب الایمان، و میزان الاعمال، و سیف ذی الجال

امام سجاد (علیه السلام) در این عبارت علی (علیه السلام) را به سه صفت توصیف نموده است: اول، یعسوب الایمان دوم: میزان اعمال. سوم: شمشیر خداوند ذوالجلال. [۱۰۳۲].

مرا موعظه کنید

در یک نیم روز گرم شخصی دامن علی بن ابیطالب (علیه السلام) را گرفت و عرض کرد یا علی (علیه السلام) مرا موعظه کنید.

حضرت فرمود: تو با ما مجالس فراوانی را گذرانده ای و

[صفحه ۶۳۴]

سخنرانی های زیادی از ما شنیدی الان در این ظهر گرم چه حاجت که موعظه ای از من بشنوی.

عرض کرد: دامن شما را رها نمی‌کنم، مگر اینکه سخنی بفرمایید.

حضرت این جمله را فرمودند: انت مع من احببت تو با محبوبت محشور می‌شوی آنگاه او دامن حضرت را رها کرد [... ۱۰۳۳].

خود را سبک نکن

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در نامه ای به پسرش امام حسن (علیه السلام) مرقوم فرمود: پسرم داستانهایی که خنده دار است و

گفتنش د عده ای

را می‌خنداند نقل نکن، و ایاک ان تذکر من الکلام قذرا او تکون مضحکا...

پسرم؛ خود را سبک نکن، انسان مقامی بس عظیم دارد؛ (نه تنها کاری نکن که کسی بخندد، بلکه در یک جمعی که نشسته ای سنگین باش تا تو را وسیله خنده دیگران قرار ندهند). [۱۰۳۴].

قسیم الجنهٔ و النار

شخصی خدمت امام صادق (علیه السلام) آمد و عرض کرد: چرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را اباالقاسم می گویند؟ حضرت فرمود: برای اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم یک فرزندی داشتند بنام قاسم و چون پدر قاسم بود از این جهت به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اباالقاسم می گفتند، عرض کرد: این معنا را من می‌دانم کمی روشن تر بیان کنید که چرا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را اباالقاسم می گویند؟ حضرت فرمود: چون علی بن ابیطالب (علیه السلام) قسیم الجنهٔ و النار است، قاسم است، یعنی قسمت کننده بهشت و جهنم است. در قیامت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به اذن خدا جهنمی‌ها را به جهنم و بهشتی‌ها را به بهشت فرا می‌خواند. پس علی (علیه السلام) قاسم است، و چون خداوند متعال علی بن ابیطالب را در همان دوران کودکی به دامان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

[صفحه ۶۳۵]

منتقل کرد و از همان طفولیت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم معلم علی بن ابیطالب (علیه السلام) بود و شاگرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود و از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علوم فراوانی را آموخت و هر شاگردی فرزند استاد است و استاد حق پدری بر او دارد پس علی بن ابیطالب، که قاسم جنهٔ و نار است و چون شاگرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است به منزله فرزند او است و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به منزله پدر او است پس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را اباالقاسم نامند این معنا و تفسیر برای اباالقاسم جزء اسرار این کنیه است. [۱۰۳۵].

جواب کامل تر

از ابن عباس پرسیدند: بهترین روزها، و بهتری ماه ها، و بهترین عمل‌ها کدام است؟ گفت: بهترین روزها جمعه است، بهترین ماه ها، ماه رمضان است، و بهترین اعمال نمازهای پنجگانه در اول وقت است. این سخن را برای امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) نقل کردند، فرمود: اگر از تمام علمای مشرق تا مغرب عالم این سؤ ال را بپرسند، غیر از این جواب ندهند. اما من می گویم: بهترین عملها آن است که قبول درگاه خداوند شود و بهترین ماه‌ها ماهی است که در آن از گناه توبه کنی، و بهترین روزها روزی است که با ایمان به سوی خدا روی. [۱۰۳۶].

امام کامل

به شافعی (رئیس یکی از چهار مذهب اهل سنت) گفتند: درباره علی (علیه السلام) چه می گویی؟ [۱۰۳۷].

جواب داد: چه گویم در حق کسی که سه صفت در وجودش با سه صفت دیگر جمع شده بود که در هیچ آدمی زاد جمع نشود.

فقر و سخاوت؛ شجاعت و عقل، علم و عمل. [۱۰۳۸].

[صفحه ۶۳۶]

نشانه های قوم جاهل

علی (علیه السلام) در جمعی فرمود: قوام دین به چهار کس است: عالم زبان داری که به علم خود عمل کند، ثروتمندی که مازاد ثروت خود را به هم خویشان خود پخش کند، فقیری که آخرت را به دنیا نفروشد، و جاهلی که از تحصیل علم تکبر نورزد، پس هر گاه عالم، علم خود را نشر ندهد و توانگر بخل بورزد و فقیر آخرت را به دنیا بفروشد، و جاهل از آموختن علم تکبر کند، دنیا به عقب بر می گردد (و جاهلیت را از سر گیرد)

در آن روز به تعداد مسجدهای زیاد و اجتماعات مردمی که دلهایشان از هم جداست فریب نخورید.

عرض کردند: یا علی (علیه السلام) در آن زمان چگونه باید زندگی کرد؟

حضرت فرمود: در ظاهر با مردم آمیزش کنید، و در باطن مخالفت نمایید که قرین انسان عمل اوست، و هر کس را که دوست داشته باشد با او محشور می‌شود، و در عین حال منتظر فرج هم باشید. [۱۰۳۹].

جملات پایانی تورات

علی (علیه السلام) فرمود: در خاتمه ی تورات پنج جمله است که من دوست دارم هر بامداد آن را مطالعه کنم:

عالم بی عمل با شیطان برابر است، سلطان بی عدالت با فرعون یکسان است، فقیر طمعکاری که در برابر توانگران خضوع کند با سگ همانند است، ثروتی که از آن سودی نبرند با آجر مساوی است، وزنی که بدون ضرورت و احتیاج از خانه بیرون رود باکنیز هم ردیف است. [۱۰۴۰].

نه کلمه کامل

شعبی می گوید: علی (علیه السلام) نه کلمه را بالبداهه فرمود، که این کلمات در بلاغت آنچنان است، که همه ی مردمان از رسیدن به یک کلمه آنها عاجز و ناتوانند:

[صفحه ۶۳۷]

این سخنان سه تا در مناجات خداوندی است، سه تای آن در حکمت، و سه تای دیگر در آداب است.

اما مناجات: عرض می‌نماید؛ خداوند! این سربلندی مرا بس که بنده ی درگاه تو باشم، و این افتخار مرا بس که چون تو خدایی دارم. خداوندا! تو آنچنانی، که من دوستت دارم، مرا هم چنان کن که تو دوستم داری.

اما در حکمت: ارزش هر کس به مقدار معرفت و دانش او است، هر که قدر خود را شناخت هلاک نشد و آدمی زیر زبان خود نهفته است.

اما در آداب: هر که را با احسان بنوازی امیر وی خواهی بود، به هر کس د دست حاجت دراز کردی اسیرش خواهی شد، و از هر که بی نیازی گزیدی با وی برابر و هم تراز خواهی بود. [۱۰۴۱].

افتخارات علی

روزی علی (علیه السلام) فرمود: ده افتخار از پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نصیب من شده است که هرکدام را از آنچه خورشید بر آن می‌تابد بیشتر دوست دارم.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من فرمود: ای علی! تو در دنیا و آخرت برادر منی، و در محشر از همه به من نزدیک تری، و

تو وزیر وصی من هستی، و تو در مال و عیال، جانشین من هستی، و در دنیا و آخرت پرچم من به دست تو است دوست تو دوست من است و دشمنت دشمن من و دشمن خدا است. [۱۰۴۲].

فضیلت های امیرالمؤمنین علی

جابربن عبدالله انصاری می گوید: روزی از پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: در وجود علی (علیه السلام) فضایلی است که اگر یکی از آنها در سایر مردم باشد کفایتشان کند،

[صفحه ۶۳۸]

آنگاه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم درباره ی علی (علیه السلام) فرمود: هر که من فرمانروای اویم علی فرمانروای او است؛ علی نسبت به من مثل‌ها هارون است نسبت به موسی؛ علی از من است و من از علی؛ به جای خود من است؛ اطاعتش اطاعت من و نافرمانیش نافرمانی من است؛ جنگ با علی جنگ با خداست و صلح با او صلح با خدا؛ دوست علی دوست خداست و دشمن او دشمن خداست ... هرکه از علی جدا شود از من جدا شده و هر که از من جدا شود از خدا جدا شده است؛ دوست علی ایمان است و دشمنی او کفر؛ حزب علی حزب خداست و حزب دشمنانش حزب شیطان [... ۱۰۴۳].

عذاب بر آنها وارد می‌شود زمانی که..

علی بن ابی طالب (علیه السلام) از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده است که فرمود: هر گاه امت من به پانزده گناه آلوده شوند عذاب بر آنها نازل شود. پرسیدند: چه گناهانی فرمود:

به پدر و مادر جفا کنند و رفیق خوش رفتاری نمایند؛ در مساجد سر و صدا کنند؛ لباس ابریشم بپوشند، کنیزان خواننده تهیه کنند؛ ساز بزنند. [۱۰۴۴].

وسایل زیادی رزق

روزی علی به یاران خود فرمود: آیا می‌خواهید اسباب زیادی رزق را بیان کنم؟ اصحاب عرض کردند: آری یا امیرالمؤ منین! آنگاه امام فرمود: جمع بین دو نماز (مغرب و عشاء، ظهر و عصر) روزی را زیاد می کند؛ همچنین تعقیب خواندن بعد از نماز صبح و عصر، صله رحم، جارو کردن جلوی خانه، طلب آمرزش، امانت داری، حقگویی، جواب دادن اذان گو (هر چه را که مؤ ذن می گوید: بگویید و ممکن است مراد نماز اول وقت باشد)

حرص نزدن، شکر صاحب نعمت، سکوت در بیت الخلاء پرهیز از قسم دروغ، دست شستن قبل از غذا، خوردن ریزه های غذا که از سفره می‌ریزد (خورده نانها [...) ۱۰۴۵].

[صفحه ۶۳۹]

فضیلت هایی که اختصاص به علی دارد

مکحول روایت کرده است که امیرالمؤ منان علی بن ابیطالب (علیه السلام) فرمودند: بزرگان از یاران پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم جملگی می‌دانند که در میانشان مردی نیست که فضیلتی داشته باشد، جز آنکه من در آن با او شریکم و بر او برتری دارم، و برای من هفتاد نیک نامی است که هیچ یک از آنان در آن شریک من نیستند.

عرض کردم: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) مرا از آنها آگاه فرمایید.

فرمود: اولین فضیلت من است که به یک چشم به هم زدن به خدا شرک نورزیده و پرستش لات و عزی را نکرده ام.

دوم: آنکه من هرگز شراب نیاشامیدم.

سوم: آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا در کودکی از پدرم گرفت و من همسفره و هم کاسه و هم دم و هم زبان او بودم.

چهارم: آنکه من آخرین نفر از مردم هستم که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم جدا شدم و من او را در آرامگاهش نهادم.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من هزار باب از علم آموخت که از هر باب، هزار باب گشوده می‌شود و آن را به هیچ کس جز من نیاموخت برادرم جعفر در بهشت با فرشتگان پرواز می‌کند و به دو بال تزیین شده که از در و یاقوت و زبر جداست.

عمویم حمزه سرور شهیدان در بهشت است.

آنکه من هرگز از جنگ با دشمن نگریختم و هیچ کس به مبارزه من نیامد جز آنکه زمین را از خونش آبیاری کردم و آنکه، من با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در همه صحنه‌ها و جنگها همراه بودم و پرچم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در دست من بود من عمروبن عبدود را که با هزار نفر برابری می‌کرد کشتم...

شصت و ششم: آنکه خدای متعال دوبار آفتاب را برای من برگرداند و جز من برای هیچ کس از امت محمد صلی الله علیه و آله و سلم آن را برنگردانده است.

شصت و هفتم: آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمان داد، که در حیات و مرگ او، مرا به عنوان امیرالمؤ منین خوانده شوم و این عنوان را به هیچ کس جز من اطلاق نفرمود [... ۱۰۴۶].

[صفحه ۶۴۰]

کلامی سودبخش و کوتاه

حضرت علی (علیه السلام) به فرزندش امام حسن (علیه السلام) فرمود:

چهار چیز و چهار چیز را از من به خاطر خود بسپار و نگه دار:

عرض کرد: آنها چیست؟

حضرت فرمود: بالاترین ثروت، عقل است. بزرگترین فقر حماقت، شدیدترین وحشت خود پسندی و بهترین حسب‌ها و نسب ها، خوش د اخلاقی است.

امام حسن (علیه السلام) عرض کرد: پدر جان! چهارتای دیگر چیست؟

حضرت فرمود: از رفاقت با آدم احمق پرهیز کن که چون سود رساند، زیان وارد کند، از دوستی دروغگو هم بر حذر باش که دور را نزدیک و نزدیک را دور نماید، از رفاقت با بخیل نی دوری کن که در سخت ترین مواقع، حاجت تو را رها کند، و از دوستی با بی دین اجتناب کن که ترا در اثر نفاق بفروشد. [۱۰۴۷].

رستگاری و درستکاری در چند سؤال

حافظ ابونعیم در کتاب حلیه می‌گوید: امیرالمؤ منین (علیه السلام) پرسشهایی درباره دوستی و رفاقت از فرزندش امام حسن (علیه السلام) کرد که حضرت بدینگونه جواب داد:

علی (علیه السلام) فرمود: استقامت و راستی چیست؟ امام حسن (علیه السلام) بدی را با خوبی از بین بردن.

شرف چیست؟ خوشرفتاری با قوم و قبیله، و تحمل خونبهایی که به گردن کسی افتاده

جوانمردی چیست؟ پاکدامنی و اصلاح مال

باریک بینی بیجا چیست؟ خرده گیری در چیزهای بی ارزش، و بخل از مالهای بی مقدار.

[صفحه ۶۴۱]

پستی و لئیمی چیست؟ خود را دریافتن همسر را فراموش کردن.

بخل چیست تصور این که آنچه دارد شرف است و آنچه انفاق کرده تلف

کرم چیست؟ بخشش در تنگدستی و در حال رفاه

برادری چیست؟ برابری در سختی و گشاده دستی.

حلم چیست؟ فرد بردن خشم و خویشتن داری.

فقر چیست؟ حرص و آزمندی در هر چیز.

نیرومندی چیست؟ دلاوری در جنگ و عزت مردم را به چنگ آوردن.

ذلت چیست؟ بی تابی در موقع بلا.

تکلف چیست؟ بیهوده گویی.

غفلت چیست؟ ترک مسجد و اطاعت مردم مفسد [... ۱۰۴۸].

علامت شیطان

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) فرموده علامت شیعه من دو چیز است که به آنها آزمایش شود: مراقبت از وقت نماز و در میان نهادن مال با برادران ایمانی خود. اگر این دو صفت در کسی نبود از او بگریز! باز هم از او بگریز! [۱۰۴۹].

همچون زنبور عسل باشید

روزی علی (علیه السلام) به جمعی از شیعیان خود فرمود: در میان مردم همانند زنبور عسل در میان سایر پرندگان باشید، که هیچ پرنده ای نیست جز اینکه زنبور عسل را ناتوان می‌شمرد و اگر بدانند که چه برکتی در اندرون او نهفته است هرگز چنین رفتاری درباره اش نمی‌کردند.

با زبان و پیکرتان با مردم آمیزش کنید (صرفا رفتاری صوری و ظاهری) و با دل و

[صفحه ۶۴۲]

عمل خود از آنان کناره گیرید، برای هر فردی همانی است که به دست آورده و روز قیامت با کسی محشور شود که دوستش می‌داشته است. [۱۰۵۰].

لذا در روایت است که علی (علیه السلام) فرمود: شیعیان من مانند زنبور عسل اند که جز پاک نمی‌خورند و بجز خوبی پس نمی‌دهند،

سایر حشرات آن حیوان (زنبور عسل) را ناچیز می‌شمارند اما از باطن او خبر ندارند [۱۰۵۱] لذا به همین جهت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امیرالمؤ منین (علیه السلام) را یعسوب مؤ منین نامید و یعسوب به معنای ملکه کندوی عسل است.

افضل مردم علی است

حجاج بن یوسف ثقفی از حره پرسید: حره تو دختر حلیمه هستی؟

حره پاسخ داد: فراست و زیرکی را از غیر مؤ من می‌یابم حجاج گفت: حره از قول تو نقل می‌کنند که علی (علیه السلام) را افضل و برتر از ابوبکر و عمر و عثمان می‌دانی آیا از خدا چنین مطلبی به تو رسیده است؟

حره گفت: آن کس که گفته است من علی (علیه السلام) را تنها بر اینها افضل می‌دانم دروغ گفته است.

حجاج: غیر از اینها علی (علیه السلام) از چه کسانی افضل است؟

حره: از آدم صفی لله و نوح نبی الله و لوط و ابراهیم خلیل الله و داود و سلیمان، موسی و عیسی علیهم السلام.

حجاج گفت: ای وای بر تو. او را بر اصحاب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و بر ۷ نفر از انبیاء و پیامبران اولوالعزم برتر می‌دانی، اگر دلیل و برهانی بر صدق گفتارت نیاوردی گردنت را می‌زنم.

حره گفت: من او را برتر از این انبیاء نمی‌دانم بلکه خداوند متعال در قرآن کریم او را بر آنان فضیلت و برتری داده است.

[صفحه ۶۴۳]

اما درباره آدم ابوالبشر (علیه السلام) خداوند در قرآن می‌فرماید: فعصی آدم ربه فغوی؛ یعنی: آدم پروردگارش را نافرمانی کرد پس بی بهره شد لیکن علی (علیه السلام) فرمود: و کان سعیه مشکورا؛ یعنی: سعی و کوشش او در دین و آخرت مورد قبول و تحسین پروردگار قرار گرفت و اما بر نوح (علیه السلام) و لوط (علیه السلام) افضل است زیرا خداوند می‌فرماید: خداوند برای کسانی که کافر شدند زنان نوح و لوط را مثال می‌آورد که آنها با آنکه همسران دو بنده شایسته و نیکوکار ما بودند چون خیانت کردند قرابت و همسری پیامبران بر آنان سودی نرسانید و به آنان گفته شد که با کفار وارد آتش شوید اما جایگاه علی (علیه السلام) زیر درخت سدرة المنتهی است و همسرش فاطمه زهرا علیهاالسلام دختر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم است که خدا به خشنودی او خشنود است و به غضب او غضبناک.

اما از حضرت ابراهیم (علیه السلام) برتر است: زیرا که قرآن می‌فرماید: (ابراهیم به خداوند عرض کرد، پروردگارا! به من نشان بده چگونه مرده را زنده می‌کنی)

خدا فرمود: که آیا ایمان نداری؟ ابراهیم عرض کرد چرا ولی برای اطمینان قلبم می‌خواهم ببینم. امام علی (علیه السلام) فرمود: که اگر حجابها برداشته شود و حقایق مکشوف شود چیزی بر یقین من افزوده نخواهد شد و جز علی (علیه السلام) تاکنون کسی چنین مطلب را نگفته است. اما بر موسی (علیه السلام) برتر است. زیرا بر طبق گفته قران (موسی با خوف و ترس از مملکت فرعون خارج شد در حالیکه پشت سرش می‌نگریست و مراقب بود تا دستگیر نشود) اما علی (علیه السلام) برتر است امام علی (علیه السلام) در بستر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خوابید و ترس و خوفی به دل راه نداد تا اینکه خداوند این آیه شریفه را نازل کرد؛ از مردم کسی است که جان خود را برای خشنودی خدا نثار می‌کند از حضرت داوود (علیه السلام) برتر است، بنا به گفته قرآن کریم، داوود ما تو را جانشین خود در زمین قرار دادیم، بین مردم به حق حکم و قضاوت کن و از هوای نفس پیروی منما که از راه خدا دور شدی امام علی (علیه السلام) فرمود: که از آسمانها و کهکشانها و از بالا و پایین هر چه می‌خواهید از من بپرسید قبل از آنکه مرا در جمع خود نیابید و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در روز فتح خیبر فرمود: که علی (علیه السلام) بر همه شما افضل و داناتر و در امر قضاوت برتر است.

[صفحه ۶۴۴]

بر حضرت سلیمان نیز افضل است چون قرآن می‌فرماید: که سلیمان نبی عرض می‌کند خدایا چنان پادشاهی به من عطا فرما که به کسی بعد از من چنین سلطنتی داده نشود لیکن علی (علیه السلام) فرمود: ای دنیا تو را سه طلاقه کردم که دیگر رجوعی برای من نباشد ... و بر حضرت عیسی (علیه السلام) نیز برتری دارد. خداوند می‌فرماید: که یا عیسی بن مریم. آیا تو به مردم گفته ای که مرا و مادرم را به خدایی نپذیرند، مگر خدای جهان را؟ عیسی (علیه السلام) عرض کرد: که سبحان الله؛ مرا نشاید مطلبی را که شایسته

و سزاوار من نیست بگویم، اگر چنین گفته باشم به تحقیق دانسته ای، زیرا تو از ضمیرم آگاهی و من از آنچه که در ضمیر تو است آگاه نیستم که تویی دانای بر اسرار، من نگفته ام چیزی را مگر آنچه را که تو امر فرمودی؟ عیسی (علیه السلام) با این بیان، مردمی را که به الوهیت وی و مادرش معتقد بودند را به قیامت محول کرد و از محاکمه و مجازات غالین چشم پوشید. لکن علی (علیه السلام) وقتی از ادعای نصیریه (سبائیه) درباره خود مطلع شد محاکمه و مجازات آنان را به تاءخیر نیانداخت بلکه آنان را به آتش سوزانید. حجاج گفت: احسنت. بسیار خوب از عهده بر آمدی اگر این چنین جواب قانع کننده ای نمی‌دادی دستورم را اجرا می کردم.

زاذان فارسی

زاذان که کنیه او ابوعمره است از اصحاب امیرالمؤ منین (علیه السلام) و از خواص ایشان است. چنانکه حضرت در گوش او اسم اعظم خواند و به برکت آن حافظ قرآن شد. قطب راوندی نقل می کند، که از زاذان پرسیدند قرائت قرآن را از که آموختی؟ که بدین خوبی می‌خوانی. ابوعمره تبسمی کرد دو گفت: استاد من حضرت علی (علیه السلام) است، چون من صدای دلنشینی داشتم روزی شعر می‌خواندم حضرت فرمودند: که چرا قرائت قرآن نمی کنی. گفتم: که قرآن نخوانده ام آنگاه حضرت فرمود: نزدیک بیا آن گاه در گوش من چیزی خواند که هیچ نفهمیدم و بعد آب دهان مبارک خود را به دهانم ریخت. نقل می کند که حضرت باقر (علیه السلام) پس از شنیدن این موضوع تصدیق گفته زاذان فرمود: که حضرت علی (علیه السلام) در گوش ابوعمره اسم اعظم خوانده بود.

[صفحه ۶۴۵]

علی در منظر دیگران

دوست و دشمن درباره شجاعت عبادت و زهد و علم و ... علی (علیه السلام) زبان به ستایش گشوده اند که در اینجا به چند نمونه آن اشاره می‌شود.

عثمان بن عفان می گوید: از عمرو او از ابوبکر و او از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنید که فرمود: همانا که خدا از نور صورت علی ابن ابیطالب (علیه السلام) فرشتگانی آفرید که خداوند را تسبیح و تقدیس گویند و ثواب آن را برای دوستان علی (علیه السلام) و دوستان فرزندانش ثبت و ضبط کنند [۱۰۵۲] و معاویه بن ابی سفیان وقتی خبر شهادت علی (علیه السلام) را شنید گفت: ذهب الفقه و العلم بموت ابن ابی طالب؛ یعنی: فقه و علم از میان رفت و عمر بن خطاب می گوید: به خدا سوگند اگر شمشیر علی (علیه السلام) نبود هرگز اسلام پابرجا نمی‌شد و او بعد از چنین موقعیتی بالاترین و برترین قاضی و پیشگام در اسلام و صاحب شرف است.

و ابوبکر می گوید: ای مردم بر شما باد دوستی و پیروی از علی بن ابیطالب پس همانا از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: علی بعد از من بهترین کسی باشد که خورشید بر او تابیده و غروب کرده است.

ضرار بن ضمره ضبایی می گوید: به خدا قسم علی (علیه السلام) نیرومند و بلند همت بود، از دنیا و زرق و برق آن در وحشت بود اما با شب و تاریکی های آن مانوس، گریه اش زیاد و اندیشه اش طولانی بود...

ابوبکر روزی بر روی منبر گفت: مرا رها کنید در حالیکه علی (علیه السلام) در بین شماست و عمربن خطاب می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: حب علی براۀ من النار؛ دوستی علی مایه رهایی از آتش دوزخ است و در جایی دیگر می گوید: علی اعلم الناس بما انزل الله علی محمد؛ علی (علیه السلام) آگاه ترین مردم است به آنچه خدا بر محمد صلی الله

علیه و آله و سلم نازل کرده است. [۱۰۵۳].

[صفحه ۶۴۶]

علی در محراب عبادت

ضرار بن ضمره ضیایی می گوید: به خدا قسم در یکی از شبها علی (علیه السلام) را در محراب عبادتش دیدم که محاسنش را در دست گرفته بود و مانند مار گزیده به خود می‌پیچید و مانند افراد مصیبت زده گریه می کرد و می گفت: ای دنیا از من دور شو، آیا متعرض من می‌شوی و به من دل بسته ای؟ هیهات من صید دام تو نیستم، برو دیگران را فریب ده که من ترا سه طلاقه کردم که حق رجوع برای من نیست. گول ترا نمی‌خورم که عمرت کوتاه وفایده ات اندک است.

نور واحد

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: اگر آسمان و زمین در کفه ای (ترازو) و ایمان در کفه ای دیگر آن باشد کفه ایمان علی (علیه السلام) از آسمان و زمین سنگین تر خواهد بود. [۱۰۵۴].

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: من و علی از نوری واحد آفریده شدیم و ۱۴ هزار سال پیش از خلقت آدم، سپس آدم آفریده شد آنگاه پروردگار نور ما را در صلب او قرار داد و این صلب به صلب می گشت تا اینکه در صلب عبدالمطلب از هم جدا شد نبوت در من مستقر شد و خلافت در علی (علیه السلام). [۱۰۵۵].

بر دو قبله نماز خواند

روزی مردی از ابن عباس درباره علی بن ابیطالب (علیه السلام) پرسش د کرد، ابن عباس در پاسخ او گفت: علی بن ابیطالب (علیه السلام) بر دو قبله (منظور قبله اول مسلمین بیت المقدس و کعبه می‌باشد) نماز خواند و در هر دو بیعت (بیعت قبل از هجرت و بیعت رضوان) شرکت جست و هرگز بت نپرستید و قماری نباخت، او بر آئین پاک توحید به دنیا آمد به اندازه چشم بهم زدنی هم شرکت نیاورد.

آن مرد گفت: سوال من از اینها نبود، سوال من از این است که او شمشیر بر دوش

[صفحه ۶۴۷]

نهاده و با حالت تبختر و تکبر به بصره وارد شد و چهل هزار نفر را در آنجا کشت [۱۰۵۶] آنگاه بسوی شام رفت، و در برخورد با سران و بزرگان عرب چنان آنان را درهم کوفت تا همه را کشت، سپس به سوی نهروان رفت و با اینکه آنان مسلمان بودند همه آنها را تا آخرین نفر به قتل رساند.

ابن عباس گفت: علی نزد تو داناتر است یا من؟ او گفت: اگر علی را از تو داناتر می‌دانستم از تو پرسش نمی کردم!

ابن عباس به خشم آمد تا حدی که خشمش شدت و گفت: مادرت به عزایت بنشیند، علی (علیه السلام) به من علم آموخته است، علم او از جانب رسول خداست و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از خداوند از بالای عرش خود آموزش داده است، بنابراین علم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از جانب خدا و علم علی (علیه السلام) از جانب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و علم من از جانب علی (علیه السلام) است، و علم تمام یاران محمد صلی الله علیه و آله و سلم در برابر علی (علیه السلام) همچون قطره ای است در برابر هفت دریا. [۱۰۵۷].

کلام ناب

علی (علیه السلام) می‌فرمود: مقدمات شک را فراهم نکنید که به شک افتید و شک نکنید که به کفر می گرایید و به خودتان رخصت ندهید که سست می‌شوید ... و از نشانه های دانایی آن است که مغرور نشوید. خیر خواه ترین شما از برای خودش کسی است که از همه بیشتر مطیع خدا باشد.

امور دور را بر خود نزدیک، و امور مشکل را بر خود آسان گیرید، و بدانید که بنده هر قدر راه یابی و چاره جوئیش ضعیف و سست باشد از آنچه که خدا برایش مقدر فرمود. کمتر نستاند و اگر زرنگی و راه یابی و چاره جوئیش قوی و افزون باشد بیش از آنچه خدا مقدرش فرموده بدست نیاورد. [۱۰۵۸].

[صفحه ۶۴۸]

خود را مشهور کن

مردی از یاران امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) می گوید: روزی از آن حضرت شنیدم که می‌فرمود: ترک حشمت و بزرگی و خودنمایی نکن و خود را مشهور نساز و خود را پنهان کن تا یاد تو نکنند و شناخته نشوی، و راز خود را پنهان دار، و سکوت اختیار کن تا سالم بمانی. آنگاه با دست خود به سینه اش اشاره کرد و فرمود: نیکان را دوست دارد، و بعد با دست خود به عموم اشاره کرد و فرمود: و فاجران را دشمن می‌دارد. [۱۰۵۹].

راه سعادت، پایه های دین

ابوعقیل می گوید: روزی خدمت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) ب

ودیم حضرت فرمود: هر آینه این امت بر هفتاد و سه فرقه پراکنده خواهند شد، سوگند به آن کس که جانم به دست اوست، تمام فرقه‌ها گمراهند جز آن کس که از من پیروی کند و از شیعیان من باشد لذا در روایت است که روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی بن ابیطالب (علیه السلام) فرمود: ای علی من تو، و دو فرزندت حسن و حسین، و نه نفر از اولاد حسین پایه‌ها دین و استوانه های اسلام هستیم، هر کس از ما پیروی کند نجات یابد و هر کس از فرمان ما سرپیچد راهش را به سوی آتش خواهد برد. [۱۰۶۰].

سیصد آیه در قرآن از علی است

به طوری که از اخبار و احادیث به دست آمده ۳۰۰ آیه از آیات شریفه قرآن مجید بر حسب ماءخذ و مدارک مستند درباره حضرت علی (علیه السلام) نازل شده است صرف نظر از علمای شیعه، بزرگان اهل سنت از قبیل شبلنجی، شیخ سلیمان حنفی، علامه گنجی، ترمذی، ابن عساکر و شیخ محمد بن علی الصبان؛ از ابن عباس نقل کرده اند که ۳۰۰ آیه از قرآن کریم در شاءن والی حضرت علی (علیه السلام) نازل شده است که ما نمونه ای از آن را می‌آوریم:

[صفحه ۶۴۹]

امام فخر رازی در تفسیر کبیر خود درباره آیه انا انت منذر و لک قوم هاد؛ تو هشدار دهنده ای و هر قومی را رهبری است [۱۰۶۱] از ابن عباس چنین نقل می کند: چون آیه مزبور نازل شد، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دست مبارک خود را ابتدا به سینه شریف خود گذاشت و فرمود: منم نبی منذر، سپس بر دوش علی (علیه السلام) دست گذاشت و فرمود: انت الهادی.

در پیشگاه خدا

حضرت علی (علیه السلام) به پیشگاه خداوند عرض کرد:
بار خدایا! این نماز من است، که در پیشگاه تو به جای آوردم. نه به خاطر نیازی است که تو به آن داری، و نه به خاطر میل و رغبتی است که تو در آن داری، بلکه برای بزرگداشت و پذیرش فرمان تو است که تو مرا به انجام آن فرمان داده ای.
ای خدای من! اگر در نماز من عیبی است و یا نقصی در رکوع و سجود آن موجود است، پس مرا باز خواست مکن. [۱۰۶۲].

مرد کار

علی (علیه السلام) در جوانی شتری داشت که با آن آب کشی می کرد، از بیرون شهر مشکها را پر از آب می‌نمود و با خود به شهر می‌آورد و در اختیار مردم قرار می‌داد. نقل است روزی حضرت بار شتری از هسته خرما به خارج از شهر می‌برد از او سؤ ال کردند یا علی (علیه السلام) چه بر بار شتر خود داری؟ فرمود: صد هزار درخت خرما، لذا از امام محمد باقر (علیه السلام) روایت شده که فرمود: امیرالمؤ منین (علیه السلام) ۵۰۰ درخت داشت که در کنار هر کدام از آنها دو رکعت نماز می‌خواند، حضرت در مدینه نخلستانهای قوم یهود را آبیاری می کرد و در اثر کشیدن آب از چاه دستهای مبارکش پینه زده بود. حضرت چاههای فراوان در راه مکه و کوفه و دیگر محلهای حفر کرد تا حجاج از آن استفاده نمایند. خدمات آن حضرت منحصر به حفر قنوات و ایجاد مزارع و کندن چاهها نبود بلکه در ساختن مساجد در کوفه، بصره و نیز مسجد فتح و مسجدی در مقابل قبر حضرت حمزه (علیه السلام) نیز تلاش می‌نمود و از جمله این آثار اینکه، بنیانگذار فرهنگ غنی وقف در اسلام آن حضرت بوده اند که تمامی قنوات و چاهها را وقف می‌نمودند.
[صفحه ۶۵۰]

خداوندا شیعه علی!

امام باقر (علیه السلام) فرمود: چون روز قیامت شود خداوند تمام مردم از گذشتگان و آیندگان را عریان و پا برهنه در سرزمین واحدی گرد آورد پس همه آنها در محشر بازداشت می‌شوند تا جایی که عرق فراوانی بریزند و به نفس نفس افتند...
سپس آواز دهنده ای از سوی عرش ندا دهد: پیامبر امی کجاست ...؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برخاسته و جلو مردم می‌ایستد تا به حوضی که طول آن به فاصله میان ایله و صنعا است می‌رسد [۱۰۶۳] چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کسانی از دوستان ما اهل بیت را مشاهده می کند که باز داشته می گردند، می گرید و می گوید:
خداوندا! شیعه علی، خداوندا! شیعه علی.
خداوند فرشته ای را بسوی آن حضرت می‌فرستد و می گوید: ای محمد چرا می گریی؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می گوید: چگونه نگریم برای مردمی که از شیعیان برادرم علی بن ابیطالب هستند و می‌بینم به سوی دوزخیان برده شده و از درآمدن به کنار حوض من ممنوع می گردند؟!
پس خداوند می‌فرماید: ای محمد، من آنان را به تو بخشیدم، و به خاطر تو از گناهانشان در گذشتم، و آنان را به تو و به آن عده از فرزندانت که دوست می‌داشتند ملحق نمودم و در دسته و گروه تو قرارشان دادم، و در حوض تو واردشان ساختم و شفاعت تو را درباره آنان پذیرفتم، و تو را بدین کرامت گرامی داشتم.
آنگاه امام باقر (علیه السلام) فرمود: پس در آن روز چه بسیارند مردان و زنان، گریانی که چون این صحنه را می‌بینند، فریاد

می‌کنند: وا محمدا، ای محمد بفریاد رس پس در آن روز

[صفحه ۶۵۱]

هیچ کس نیست که ما را دوست داشته و به ما مهر می‌ورزیده جز اینکه در حزب ما و با ماست و در حوض ما وارد می‌شود؛ به این جهت است که در روایتی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای مردم علی (علیه السلام) را دوست بدارید زیرا که گوشت او، گوشت من و خون او خون من است.

خداوند لعنت کند دسته ای از امت مرا که پیمان مرا درباره او تباه ساختند و سفارش مرا درباره اش به فراموشی سپردند که آنان هیچ گونه بهره ای نزد خداوند ندارند. [۱۰۶۴].

نشانه های دوستی

حارث اعور می‌گوید: روزی خدمت علی بن ابیطالب (علیه السلام) رسیدم، حضرت فرمود: اعور! برای چه اینجا آمدی، عرض کردم: یا امیرالمؤ منین دوستی شما مرا به اینجا کشانده است. حضرت فرمود: تو را به خدا راست می‌گویی؟ عرض کردم: به خدا سوگند آری. حضرت سه بار مرا سوگند داد سپس فرمود: آگاه باش که بنده ای از بندگان خدا نیست که خداوند بر او خشم گرفته باشد جز اینکه بغض و دشمنی ما را در دل خود احساس می‌کند و ما را دشمن می‌دارد. بنابراین دوست ما هر روزی را که آغاز می‌کند در انتظار رحمت بسر می‌برد، و درهای رحمت نیز به روی او گشوده است، و دشمن ما روز را آغاز می‌کند در حالی که بنای کار خود را بر لب پرتگاهی قرار داده که او را به آتش دوزخ در اندازد. پس رحمت، اهل رحمت را گوارایشان باد و جایگاه اهل دوزخ نیز همان هلاکتشان باد. [۱۰۶۵].

ایمان و پایه های آن

روزی مردی رد حضور امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) برخاست و راجع به ایمان از آن حضرت پرسش نمود، حضرت نیز به ایراد خطبه برخاست و فرمود: سپاس خدایی را که قانون اسلام را بنیان نهاد و راه ورود به آبشخورهای آن را برای واردین آن آسان ساخت و پایه هایش را در برابر متجاوز به آن، استحکام بخشید...

[صفحه ۶۵۲]

پس ایمان بر چهار پایه استوار است: صبر، یقین، عدل و جهاد و صبر چهار شعبه دارد: شوق و هراس و زهد و انتظار.

هلا! هر که به بهشت مشتاق باشد دل به شهوات ندهد و هر که از آتش د بهراسد از کارهای ناروا روی گرداند و هر کس در دنیا زهد پیشه کند مصیبتها بر او آسان نماید و هر کس مراقب و منتظر مرگ باشد به کارهای خیر بشتابد.

و یقین چهار شعبه دارد: باریک بین، درک حقایق، اندرز گرفتن از عبرتها و روش پیشینیان. پس هر که در امور دقیق بینا شود حقیقت شناس گردد، و هر که به حقایق رسد عبرت شناس شود و هر که عبرت شناس باشد با سنت آشنا شود و هر که سنت را بشناسد گویا با پیشینیان بوده است.

و عدل چهار شعبه دارد: تیز فهمی و دانش بسیار و شکوفه حکم (داوری) و بوستان حلم و بردباری

پس هر که بفهمد جملات علوم را تفسیر کند، و هر که عالم شود راهها و قوانین حکم را بشناسد، و هر که راهها و قوانین حکم را بشناسد گمراه نگردد، و هر که بردباری کند در کارهایش زیاده روی نورزد و در میان مردم خوشنام و ستوده زندگی کند.

و جهاد چهار شعبه دارد: امر به معروف و نهی از منکر، پایداری در جبهه‌ها و کینه توزی با فاسقان.

پس هر که امر به معروف کند پشت مؤ من را محکم ساخته، و هر که نهی از منکر کند بینی کافر را به خاک مالیده، و هر که در

جبهه‌ها پایداری کند به عهد و وظیفه خود عمل نموده و هر که با فاسقان کینه ورزد برای خود خشم گرفته و هر که برای خدا خشم بگیرد حقیقتا مؤ من است پس این است ایمان و پایه های آن.

سؤ ال کننـده عرض کرد: ای امیرمؤ منـان (علیه السـلام) راست که هـدایت و ارشاد نمودی، خداونـد از جانب دین و به خاطر آن به شما جزای خیر دهد. [۱۰۶۶].

در روایتی دیگر علی (علیه السـلام) به کمیل بن زیاد می‌فرمایـد: ای کمیل! برادر (واقعی) تو دین توست پس هر طور که می‌خواهی از دین خود احتیاط و محافظت به عمل آور.

[صفحه ۶۵۳]

پای برهنه

از خصوصـیات حضـرت علی (علیه السـلام) این بود که آن حضـرت در پنـج وقت پـای پیاده راه می‌رفت و کفشـهایش را به دسـت می گرفت. ۱- در روز عید فطر؛ ۲- در روز عید اضحی؛ ۳- در وقت رفتن به نماز جمعه؛ ۴- در وقت رفتن به عیادت مریض؛ ۵- در روز تشییع جنازه و می‌فرمود: این محلها مورد توجه خداست و یا مواضع خداست. دوست دارم در آنجا پا برهنه باشم.

درمان دردها

امام امیرالمؤ منین (علیه السـلام) به یکی از دانشـمندان یهود گفت: هر کس د طباع او معتـدل باشد مزاج او صافی گردد، و هر کس مزاجش صـافی باشـد اثر نفس در وی قوی گردد، و هر کس اثر نفس در او قوی گردد به سوی آنچه که ارتقایش دهـد بالا رود، و هر که به سوی آنچه ارتقـایش دهـد بالاـ رود به اخلاـق نفسـانی متخلق گردد، و هر کس به اخلاـق نفسـانی متخلق گردد موجودی انسانی شود نه حیوانی، و به باب ملکی در آید و چیزی او را از این حالت برنگرداند.

پس یهودی گفت: الله اکبر! ای پسر ابوطالب، همه فلسفه را گفته ای، چیزی از فلسفه را فرو گذار نکرده ای. [۱۰۶۷].

سؤال پدر و پاسخ پسران

روزی علی (علیه السلام) از امام حسن و امام حسین علیهم السلام سؤ الاتی پرسید که هر یک از آن بزرگواران به پاسخ پدر خود بر آمدند. ابتداء علی (علیه السلام) از پسرش امام حسن (علیه السلام) پرسید ای

[صفحه ۶۵۴]

پسـرم خرد چیست؟ گفت: آنکه دل تو نگهدارنـده چیزی باشـد که در آن ودیعه نهاده ای. پرسـید حزم (هوشـیاری و دور اندیشـی) چیسـت؟ پاسـخ داد: آنکـه منتظر فرصـت باشـی و در امـور خیری که برایت ممکن است شـتاب ورزی. حضـرت پرسـید بزرگـواری چیست؟ گفت: عفو و تحمل لغزش دیگران، اسـتوار نمودن زنـدگی بر شالوده خوبهای ارزنـده. پرسـید: بخشـندگی و بلند نظری در چیست؟ پاسخ داد: بر آوردن نیاز درخواست کننده و بخشش دسترنج خود. فرمود: خساست چیست؟ پاسخ داد: اینکه اندک را زیاد بـدانی و آنچه را در راه خدا داده ای تلف شده پنداری. فرمود: رقه (پستی و بردگی) چیست؟ گفت: کوته بینی و درخواست نمودن چیز کم و دریغ داشـتن از چیز اندک. پرسـید: خود را به رنج و مصـیبت انداختن چیست؟ پاسخ داد: تمسک به کسی که تو را ایمن نمی‌سـازد و کنجکاوی در چیزی که برایت سودی نـدارد. فرمود: جهل چیست؟ گفت: پریـدن بر روی مرکب پیش از مهارت یافتن در آن و سـرباز زدن از پاسـخ گویی و چه خوب کمـک کـاری است خاموشـی در جایگاههـای بسـیار اگر چه زبان گویایی داشـته باشی.

آنگاه امیرالمؤ منین (علیه السلام) رو به فرزندش امام حسین (علیه السلام) نمود و به او فرمود: پسرم آقایی چیست؟ گفت: نیکویی نمودن به قبیله و بر گردن گرفتن و پرداخت دیه جرائم و جنایات آنان فرمود: غنا (بی نیازی) در چیست؟ پاسخ داد: اندک بودن آروزهایت و خوشنودی به آنچه تو را کفایت می‌نماید. پرسید بینوایی در چیست؟ گفت: طمع داشتن به هر چیز و سخت ناامید شدن. پرسید لوم (نکوهش و سرزنش) چیست؟ پاسخ داد: که مرد خود را از خطر محفوظ دارد و عیال خود را تسلیم آن کند. پرسید خرق (درشتی، دریده بودن) چیست؟ گفت: در افتادن و دشمنی کردن با فرمانده خود و شخصی که می‌تواند به تو سود و زیانی برساند. آنگاه علی (علیه السلام) به حارث اعور توجه نمود و به وی فرمود: ای حارث این حکمت‌ها را به فرزندانتان بیاموزید زیرا آنها بر خرد و حزم و راءی می‌افزاید. [۱۰۶۸].

[صفحه ۶۵۵]

موحدی راستگو

روزی زینب علیهاالسلام و حضرت عباس (علیه السلام) در کنار پدر نشسته بودند. علی (علیه السلام) به ابوالفضل العباس (علیه السلام) فرمود: بگو یک. عباس گفت: یک. پدر گفت: بگو دو قل اثنان، و این خود اشاره به یک لطیفه توحیدی است یعنی موحدین هرگز به شرک و دو پرستی نمی گرایند.

علی (علیه السلام) چشمان پسر خود را بوسید سپس زینب را نیز نوازش د کرد. زینب علیهاالسلام پرسید: بابا جان ما را دوست داری؟ پدر گفت: آری دخترم، فرزندان من، شما جگر گوشه های من هستید. زینب گفت: پدر دو نوع محبت، یکی محبت خداوند و دیگر دوستی فرزند در قلب مؤ من یک جا جمع نمی‌شود. احساس شما نسبت به ما شفقت و مهربانی است. و نسبت به خداوند محبت خالص است یا ابتاه، حبان لا یجتمعان فی قلب المؤ من، حب الله و حب الاولاد و ان کان لابد فالشفقهٔ لنا و الحب لله خالصا. [۱۰۶۹].

جواب سلام

امام باقر (علیه السلام) فرمود: امیرالمؤ منین (علیه السلام) از کنار عده ای عبور می کرد به آنها سلام کرد و آنها در پاسخ او گفتند: علیک السلام و رحمهٔ الله و برکاته و مغفرته و رضوانه حضرت به آنها فرمود: شما در جواب سلام ما بیش از آنچه که ملائکه در جواب پدرمان ابراهیم (علیه السلام) گفتند، نگوئید. ملائکه گفتند: رحمهٔ الله و برکاته علیکم اهل البیت. [۱۰۷۰].

دنیا و علی بن ابیطالب

علی (علیه السلام) فرمود: در باغ فدک که به فاطمه علیهاالسلام رسیده بود در بعضی مزارع آن به کار مشغول بودم. ناگاه زنی را دیدم در نهایت جمال و غایت دلربائی و او را تشبیه به بثینه نمود (او زنی بود که در جمال ضرب المثل عرب بوده است) آن زن به من گفت: ای پسر

[صفحه ۶۵۶]

ابوطالب مرا همسر خود کن تا خزینه‌ها زمین را به تو بنمایم تا دارای ملک شوی و پس د از خودت فرزندانت نیز بهره مند و ملک دار شوند به او گفتم تو کیستی تا از خانواده ات خواستگاری کنم. گفت: منم دنیا. علی (علیه السلام) فرمود باز گرد و شوهر دیگر بجوی.

آنگاه حضرت مشغول کار خود گشت، اشعاری به این مضمون فرمود:

به حقیقت بی بهره شـده هر که دنیای فرومایه او را فریفت، و دنیا اگر فریبد قرنها سود دهنده نیست، دنیا آمد ما را برزی عزیز بثینه و آرایش او در مثـل آن شـیوه‌ها بود، گفتم او را غیر مرا بفریب زیرا من از دنیـا سـیرم و نادان نیسـتم، و نیسـتم من در دنیا پیوسـته زیرا محمد صـلی الله علیه و آله و سـلم افتاد در خاک میان آن سـنگها (یعنی پس از مردن محمد صلی الله علیه و آله و سلم دلبستگی من به دنیـا بی جـاست) گیرم دنیـا بیاورد برای من گنجها و زرها و مالهای قارون و پادشاهی قبیله‌ها را، آیا این طور نیست که بازگشـت همه آنها به نیستی است و مطالبه خواهد شد از نگاه دارندگان آنها به دشـمنیها، ای دنیا غیر مرا بفریب زیرا من راغب نیستم به آنچه در تست از عزت و ارجمندی و ملک و عطا، و به حقیقت نفس من راضـی است به آنچه روزی ام شده، کار تو ای دنیا با اهل بدیها و سختیها همراه است، من از روز قیامت ترسانم و از عذاب همیشگی. [۱۰۷۱].

لقد خاب من عزته دنیا دنیه

و ماهی ان غرت قرو.نا بطائل

اتتنا علی زی العزیز بثینه

و زینتها فی مثل تلک الشمائل

فقلت لها عزی سوای فاننی

عزوف عن الدنیا و لست بجاهل

و ما انا والد نیافان محمدا

احل صریعا بین تلک الحنادل

وهبها اتتنی بالکنوز و درها

و اموال قارون و ملک القبائل

الیس جمیعا للفناء مصیرها

و یطلب من خزآنها بالطوائل

فعزی سوای اننی غیر راغب

بما فیک من ملک و عز و نائل

فقد قنعت نفسی بما قدر زقته

فشانک یا دنیا و اهل الغوائل

فانی اخاف الله یوم لقائه

و اخشی غدابا دائما غیر زائل

[صفحه ۶۵۷]

نحوه مردم داری

در خصال صدوق روایت شده که علی بن ابیطالب (علیه السلام) به پسران خود فرمودند یا بنی ایاکم و معاداۀ الرجل...

ای پسران من مبادا با مردم از سر خصومت و دشمنی برخیزید زیرا که ایشان خالی از دو گروه نمی‌باشند یا عاقلند، که در صدد مکر و خدعه با شما بر آیند و یا جاهلند، که بزودی بر علیه شما به دفاع از خود قیام می‌کنند؛ گفتار، حکم مرد نری را دارد و پاسخ دادن در حکم زن ماده ای است و چون مرد و زن با هم جمع آیند گریزی از تولد بچه نیست و سپس د حضرت شروع کردند از خود این شعر را انشاء نمودند.

سلیم العرض من حذر الجوابا

و من داری الرجال فقد اصابا

و من هاب الرجال تهیبوه

و من حقر الرجال فلن یهابا

کسی که می‌خواهد آبرویش محفوظ باشد از جواب دادن خودداری می‌نماید، و کسی که با مردمان به مدارا و ملایمت رفتار نماید وی به مقصد و مقصود خود می‌رسد و راه صواب و درست را طی کرده است و کسی که مردمان را بترساند مردمان نیز او را می‌ترسانند و کسی که مردمان را پست و حقیر پندارد برای او ارزشی قائل نمی‌شوند.

بهترین آیه قرآن کریم

خداوند در آیه ۳۰ سوره مبارکه شوری می‌فرماید:

و ما اصابکم من مصیبهٔ فبما کسبت ایدیکم و یعفوا عن کثیر

یعنی: و هر گرفتاری که به شما رسد به خاطر اعمالی است که انجام داده اید و بسیاری را نیز عفو می کند.

علی (علیه السلام) می‌فرماید: رسول خدا فرموده است بهترین آیه در قرآن همین آیه است.

خیر آیهٔ فی کتاب الله هذه الایه

آنگاه علی (علیه السلام) فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در ادامه فرمود: یا علی ما من خدش عمود و لا نکبهٔ قدم الابذنب؛ ای علی هر خراشی که از چوبی به انسان می‌رسد و هر لغزش قدمی، بر اثر گناهی است که از او سر زده است. [۱۰۷۲].

[صفحه ۶۵۸]

آزادی بیت المقدس

روزی حضرت امیرالمومنین (علیه السلام) فرمود: یهودیان از اطراف جهان جملگی به کشور فلسطین خواهند آمد و از برای خود دولت تشکیل می‌دهند و عده ای از زمامداران کشورها با آنان جنگ می کنند ولی شکست نصیب یهود نمی گردد. آخرالامر مسلمین با اعراب متحد شوند و وحدت لازم در همه آنان ایجاد گردد و با نبردی که می کنند سرانجام پیروزی نصیب آنان می گردد و کشور فلسطین در اختیار آنها می‌آید و یک یهودی در آنجا جایگزین نمی‌شود. [۱۰۷۳].

درس خداشناسی

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) روزی با جمعی از اصحاب خود از کوچه ای عبور می کرد. حضرت پیر زنی را دید که با چرخ نخ ریسی خود مشغول رستن پنبه است. حضرت سؤ ال کردند: ای پیر زن خدای خود را به چه چیزی شناختی؟ پیر زن به جای جواب، دست از دسته چرخ برداشت طولی نکشید پس از چند مرتبه دو زدن، چرخ از حرکت ایستاد، پیر زن گفت: یا علی چرخی به این کوچکی برای گردش د احتیاج به شخصی چون من دارد آیا ممکن است افلاک با این عظمت و کرات با این بزرگی بدون مدبری دانا و حکیم و صانعی توانا و با نظم معینی به گردش افتند و از گردش خود باز نایستند. علی (علیه السلام) روی به اصحاب خود کردند و فرمودند: مانند این پیر زن خدا را بشناسید. [۱۰۷۴].

[صفحه ۶۵۹]

منشأ اندوه و غم

امام باقر (علیه السلام) فرمود: علی (علیه السلام) روزی اندوهناک شد آنگاه فرمود: این اندوه از کجا بر دل من نشست؟ که بیاد ندارم من که نه بر آستانه در خانه نشسته ام، نه از میان گله گوسفندان راه عبور باز کرده ام و نه پیراهنم را ایستاده پوشیده ام و نه با دامن (شلوار) خود دست و رویم را خشک کرده ام. [۱۰۷۵].

فرق بین ایمان و یقین

روزی امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) از دو فرزند ارجمندش امام حسن و امام حسین علیهم السلام پرسید: فرق میان ایمان و یقین چیست؟ هر دو برای رعایت ادب سکوت کردند تا هر یک که پدر مورد خطاب قرار داد پاسخ دهد. امام خطاب به فرزند بزرگتر فرمود: یا ابا محمد (کنیه امام حسن (علیه السلام) است) پاسخ ده. امام حسن (علیه السلام) پاسخ داد بینهما شبر یعنی فاصله ایمان و یقین یک وجب است. پدر از او توضیح خواست و امام مجتبی (علیه السلام) در توضیح فرمودند:

لان الایمان ما سمعناه باذاننا و صدقناه بطوبنا و الیقین ما ابصرناه با عیننا و استدللنا به علی ما غابب عنا؛ یعنی: ایمان چیزی است که به گوش می‌شنویم و با دل آن را تصدیق می کنیم و یقین چیزی است که با چشم آن را می‌بینیم و به آن بر چیزی که از ما پنهان است استدلال می کنیم. [۱۰۷۶].

سفارش رعایت آداب اجتماعی

در سفارشی حضرت علی (علیه السلام) به فرزند خود حضرت امام حسین (علیه السلام) فرموده است:

حسین اذا کنت فی بلدهٔ

غریبا فعاشر بآدابها

و لا تفخرن فیهم بالنهی

فکل قبیل بالبابها

حسین جان هر گاه در شهری غریب بودی، با آداب و رسوم آن محل زندگی کن، عقل خود را بکار گیر، و در میان آنان فخر و مباهان به خود راه مده.

[صفحه ۶۶۰]

زیرا هر جمعیتی عقلاء و خردمندانی دارد و رسوم خود را محترم می‌شمارد. [۱۰۷۷] و در برخورد با جاهلان حضرتش می‌فرماید:

و لقد امر علی اللئیم یسبنی

فمضیت عنه و قلت لا یغنینی

به تحقیق گاه می گذرم بر شخص پستی که به من ناسزا می گوید: پس از او می گذرم و به خود می گویم که مقصود او من نیستم.

صبر برای روزی حلال

روزی علی (علیه السلام) وارد مسجد شد و به مردی گفت: استر مرا نگاهدار. آن مرد بدبخت دهنه بند استر آن حضرت را باز کرد و با خود برد، علی (علیه السلام) پس از نماز در حالی که دو درهم در دست مبارکش بود و قصد داشت آن را به عنوان مزد به آن مرد بدهد از مسجد خارج شد، دید آن مرد دهن بند را دزدیده و استر را به حال خود رها کرده، دو درهم را به یکی از خدمتکاران

داد تا دهن بندی برای استر بخرد. خدمتکار دهن بند دزدیده شده را در بازار در مغازه ای مشاهده کرد، که صاحب مغازه به دو درهم خریده بود، خدمتکار نیز دهنه را به دو درهم از آن صاحب خرید و به علی (علیه السلام) برگرداند. آنگاه علی (علیه السلام) فرمود: (ان العبد لیحرم نفسه الرزق الحلال بترک الصبر و لا یزداد علی ما قدر له؛ به حقیقت که بنده ای با افتادن در عجله و ترک صبر و استقامت روزی حلال الهی را بر خود حرام می کند و چیزی هم از مقدار مقدر شده بوسیله حضرت حق به خود اضافه نمی کند)!! [۱۰۷۸].

فضیلت ماه شعبان

روزی حضرت امیر علی (علیه السلام) بر گروهی از مسلمانان که در مسجد نشسته و مشغول مشاجره کلامی بودند وارد شدند و بر آنها سلام نمودند، آنها پاسخ گفته و آن حضرت را به جمع خود دعوت کردند حضرت پس از سرزنش آنان فرمود: ای گروه بدعت گزار امروز اول ماه شعبان است خداوند آن را به آن جهت شعبان نامید که نیک‌ها در آن شاخه

[صفحه ۶۶۱]

شاخه می‌شود و درهای بهشت را در آن گشود و نعمت های بهشتی را با ارزانترین قیمت و آسانترین راه بر شما عرضه کرده، اما شما از آن ابا دارید، آنگاه فرمود: شاخه های نیکی در این ماه، نماز و روزه و زکات و امر به معروف و نهی از منکر، نیکی به پدر و مادر و خویشان و همسایگان و ایجاد صلح و صفا بین مردم و احسان به فقرا و مساکین است اما شما به کاری پرداخته اید که از آن نهی شده اید. [۱۰۷۹].

آمرزش از گناهان

اصبغ بن نباته می گوید: علی (علیه السلام) فرمود: هر کسی دوست دارد که وقت مردن از گناهان پاک باشد و همچون طلای نابی که هیچ ناخالصی در آن وجود ندارد گردد و احدی حقی از او درخواست نکند، در پس د نمازهای پنجگانه شب و روز نسبهٔ الله (سوره توحید) یعنی قل هو الله را ۱۲ بار بخواند بعد دستها را بگشاید و این دعای را بخواند:

اللهم انی اسالک باسمک المکنون المخزون الطاهر الطهر المبارک و اسالک باسمک العظیم و سلطانک القدیم یا واهب العطایا یا مطلق الاساری یا فکاک الرقاب من النار صل علی محمد و آل محمد و فک رقبتی من النار من الدنیا و ادخلنی سالما واجعل دعائی او له فلاحا و اوسطه نجاحا و آخره صلاحا انک انت علام الغیوب

آنگاه فرمود: این از اسرار دعاهایی است که به طور پنهانی و رمزی خوانده می‌شود و از دعاهایی است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به من آموخت و دستور داد که من آن را به حسن و حسین علیهم السلام نیز بیاموزم. [۱۰۸۰].

مرگ از دیدگاه علی

سویدهٔ بن غفلهٔ می گوید: از امیرمؤ منان علی (علیه السلام) روزی شنیدم که فرمود: هنگامی که آخرین روز زندگی انسان می‌رسد مال و فرزند و عمل شخص در برابر او مجسم

[صفحه ۶۶۲]

می‌شود و با زبان حال به ثروت خود می گوید: من در جمع آوریت حریص بودم و در مصرف تو بخل ورزیدم در این لحظه چه کمکی به من خواهی کرد؟ مال با همان زبان به او می گوید من کفن تو را تاءمین می کنم و کاری دیگر با تو ندارم. سپس روی به فرزند نموده و می گوید: من سخت تو را دوست داشتم از تو حمایت می کردم در این لحظه با من چه می کنی؟ پاسخ می‌دهد من تو

را در قبر می‌گذارم و پنهانت می‌کنم، پس از آن به عمل خود می‌گوید: من به تو بی میل بودم و بر من سنگینی داشتی امروز با من چه خواهی کرد؟ عملش پاسخ می‌دهد: من همیشه با تو هستم در قبر در حشر تا حضور در پای میزان عدل الهی. [۱۰۸۱].

مسافر دنیای ناپایدار

سوید بن غفله [۱۰۸۲] می‌گوید: وارد شدم به خانه علی بن ابیطالب (علیه السلام) ولی در منزل آن حضرت چیزی ندیدم، عرض کردم: یا علی (علیه السلام) اثاث منزل شما کجاست؟ فرمود: یا سوید ما اهل بیتی نیستیم که در دنیا اثاث البیت بخواهیم، ما آنچه داریم برای آخرت خود می‌فرستیم ما در دنیا مانند سواری هستیم که از راه برسد و در سایه درختی کمی استراحت کند و باز براه افتد و برود و توجهی به سایه درخت نداشته باشد. [۱۰۸۳].

بنیانگذار عمل نیکوکارانه وقف

راوی می‌گوید: خدمت علی (علیه السلام) بودم در نخلستانی که قنات می‌کند ظهر از قنات بیرون آمد، نماز ظهر و عصرش را خواند بعد فرمودند غذایی برای خوردن هست؟ گفتم، کدوی پخته داریم. فرمود: بیاور. می‌گوید یک مقداری کدوی پخته برای علی (علیه السلام) آوردم دست مبارکش را با آبی که از شن بیرون می‌آمد شستند و داشتند غذا می‌خوردند اما

[صفحه ۶۶۳]

زمزمه داشتند و گاهی می‌گفتند لعنت خدا بر آن کسی که بواسطه شکم به جهنم می‌رود، راوی می‌گوید: ناهار را خورد و بعد به قنات رفتند و کلنگی زدند اتفاقا بستری خورد که آب فوران کرد به حدی که آب گل آلود تا ریش امیرالمؤ منین (علیه السلام) آمده بود اصلا نتوانست کار کند از قنات بالا آمد، فرزندان و خویشاوندان برای دیدن علی (علیه السلام) آمده بودند آن آب مفصل را دیدند خیلی خوشحال شدند علی (علیه السلام) در حالی که از قنات بالا نیامده بود و یک پایش د این طرف قنات و پای دیگر آن طرف بود، فرمودند: قلم و دوات برایم بیاورد چنانکه کار علی (علیه السلام) در آن ۲۵ سال این بود که بیست و چهار چشمه و قنات و باغستان وقف فقرا و ضعفا و بیچاره‌ها کرد همانجا می‌فرمایند در قنات وقف نامه اش را نوشتند و گفتند بچه‌ها و خویشان من، چشم داشت به این قنات نداشته باشید اینها مال فقرا و بیچاره هاست.

لذا علی (علیه السلام) در حدیثی می‌فرماید: من کان همه بطنه فقیمته ما یخرج عن بطنه؛ یعنی: ارزش کسی که تنها به جهت شکمش د کوشش می‌کند مساوی آن چیزی است که از شکم او خارج می‌شود. [۱۰۸۴].

لباس محبت، عبای فقر

مردی به امام صادق (علیه السلام) عرض کرد: حدیثی نقل می‌شود که شخصی به علی (علیه السلام) گفت: یا علی (علیه السلام) من تو را دوست دارم و حضرت به او فرمود: جامه گشاد برای تهیدستی آماده نما. امام صادق (علیه السلام) در پاسخ وی فرمود: اینطور نیست که می‌گویی همانا امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به او فرمود برای تنگدستی خود جامه ای تهیه نموده ای و منظور علی (علیه السلام) روز قیامت بوده است. [۱۰۸۵].

مبارزه با غیب گوها

روزی حضرت علی (علیه السلام) به طالع بین و فرد پیشگویی برخورد کرد و با اشاره به حیوان

[صفحه ۶۶۴]

آبستنی از آن مرد پرسید: آیا می‌دانی در شکم این حویان، ماده است یا نر؟ آنگاه خود حضرت فرمود: هر کس چنین ادعایی کرد آیات قرآن را تکذیب کرده است چرا که خداوند فرموده است (تنها خداوند از روز رستاخیز آگاه است او باران را فرو می‌فرستد و از آنچه در رحمهاست خبر دارد و هیچ کس نمی‌داند فردا چه بدست خواهد آورد و هیچ کس نمی‌داند در کدام سرزمین می‌میرد همانا خداوند دانا و آگاه است) لذا امام می‌فرماید: الکاهن کالساحر و الساحر و الکافر فی النار؛ پیشگو همچون جادوگر و جادوگر همچون کافر و کافر در دوزخ است. [۱۰۸۶].

انفاق حضرت علی

یکی از دهقانان پیراهنی زربفت را برای امام علی (علیه السلام) فرستاد این پیراهن را فردی بنام عمروبن حریث به چهار هزار درهم از امام خرید و حضرت آن پول را بین مردم تقسیم کرد. عبدالرحمن بن الشعبی می‌گوید: وارد میدان بزرگ کوفه شدم در آن هنگام جوانی همچون دیگران بودم. علی (علیه السلام) را دیدم که بر بالای دو ظرف طلا و نقره ایستاده بود و بین مردم تقسیم می‌کرد تا اینکه هیچ چیز برای خود او باقی نماند، تعجب کردم رفتم و به پدرم گفتم: امروز مردی را دیدم که نمی‌دانم بهترین مردم است یا جاهل ترین مردم. پدرم پرسید: آن چه کسی بود؟ گفتم: امیرالمؤ منین علی ع را دیدم و جریان را تعریف کردم او گریست و گفت: نه فرزندم تو امروز بهترین مردم را دیده ای.

توجه به آموزش سخنرانی

حضرت امیر مؤ منان علی (علیه السلام) بخشی از ساعات روز خود را در صفه ای که در شهر مدینه جای داشت که مسیحیان آن مرکز را بنام اولین دانشگاه اسلامی نام گذاری کرده اند شخصا حضور پیدا می‌کردند و در باب سخنرانی و سخن شناسی و غیر مذاکره می‌فرمودند. [۱۰۸۷].

[صفحه ۶۶۵]

لذا از این جهت حضرت توجه خاصی به نحوه کلام اصحاب خود مبذول می‌داشتند، منجمله حضرت به شاگردان خود رو نمود و به صعصعهٔ بن صوحان فرمود (هذا الخطیب الشحیح) و با این جمله کوتاه صعصعه را مدح فرموده، که ابن ابی الحدید با تمام مقام علمی که دارد در شرح نهج البلاغه خود می‌نویسد را همین فخر و سرافرازی بس که استاد سخن شناسی مانند حضرت علی (علیه السلام) او را خطیب و سخن شناس معرفی کرده است.

عملی بی جا

روزی حضرت علی (علیه السلام) در تشیع جنازه ای شرکت داشتند و در مسیر در حالی که دیگران محزون بعضی گریان بودند یکی از همراهان در حال خندیدن بود حضرت از آن غفلت و حرکت نابجا ناراحت شده و فرمودند:

کان الموت فیها علی غیرنا کتب و کان الحق فیها علی غیرنا وجب...

یعنی: گویا مرگ در این جهان برای دیگران معین شده و حق نیز برای دیگران واجب گردیده است و گویا مردگان را که مشاهده می‌کنیم مسافرانی هستند که آنان را در قبر می‌گذاریم و بزودی نزد ما بازگشت می‌کنند. [۱۰۸۸].

نیکی و بدی

روزی حضرت امیر (علیه السلام) در میان اصحاب خود فرمود: من در همه عمر خود در حق کسی نه نیکی کرده ام نه بدی.

اصحاب عرض کردند: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) ما معنی این سخن را نمی‌دانم شما این معنی را توضیح دهید. آنگاه حضرت فرمود: هر کسی که در حق کسی نیکی کند جزای آن نیکی به خود او باز می گردد. پس در حقیقت در حق خود نیکی کرده است و هر کسی در حق کسی بدی، نماید سزای آن بدی نیز به او برمی گردد، پس در حقیقت در حق خود بدی کرده است.

[صفحه ۶۶۶]

نگاه لطف

یکی از شیفتگان حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) در راهی همراه ایشان ملازم حضرتش بود که ناگاه اشکش جاری شد آن حضرت علت را از او پرسش نمودند، عرض کرد: چنان محبت و علاقه شما در من جایگزین است که از توصیف خارج است ولکن این پسر جوان من از شما کناره می گیرد و از دشمنان سر سخت شما می‌باشد که به این جهت مایه حزن و تاءسف من می‌باشد. حضرت فرمود: مایلی قلب او را چنان تغییر و حالش را دگرگون کنم که از جمله دوستان ما گردد، عرض کرد منتهی آرزوی من است، آن حضرت عطف توجه به او نمود. آن مرد گفت: مشاهده کردم چنان شیفته و جان نثار آن حضرت گردید که حاضر نبود آنی از حضرتش جداگردد.

توان برد برون از دل ما حب علی

نور از مهر جهانتاب نگردد منفک [۱۰۸۹].

جلسه شعراء

حضرت علی مرتضی (علیه السلام) روزی از شعراء پرسش فرمودند که کامل ترین آنان کیست ابی الاسود دوئلی در پاسخ گفت سراینده این اشعار و و لقد اغتدی یدافع رکنی (الی آخر)

آن حضرت پس از مطالبی فرمود: امرء القیس اشعارش ارزنده تر است و سپس دلائلی آوردند که همه شعراء تصدیق گفتار آن حضرت را نمودند. [۱۰۹۰].

و در جایی دیگر امام فرمود:

و ایاک فضلات الامور فانها

حرام علی النفس التقی ارتکابها

از زواید زندگی و امور بیهوده حذر کن که چنین اعمالی بر شخص پارسا روا نیست.

استکبار ورزی

حضرت علی (علیه السلام) در یکی از روزها خطبه ای بر مردم خواند و ضمن دعوت مردم به توحید الهی آنها را به اطاعت از کسانی که خداوند امر به اطاعت آنها کرده است توجه داد و آیه ای (۴۸ سوره مؤ من) را یاد آور شد و گفت: آیا می‌دانید استکبار چیست؟ ترک اطاعت از کسانی که ماءمور به اطاعت آنها هستید و خود برتر بینی نسبت به آنها...

[صفحه ۶۶۷]

شما را سفارش می‌کنم

روزی علی (علیه السلام) فرمود:

شما را به پنج خصلت سفارش می‌کنم که برای دست یابی به آنها سزاوار است بر شترهای راهوار سوار گشته و با تمام توان در پی آنها بر آیید.

۱- جز به خدا امید نبندید.

۲- از هیچ چیز جز گناههای خود، واهمه به دل راه ندهید.

۳- هنگامی که با پرسش از مطلبی که نمی‌دانید روبرو شدید از گفتن نمی‌دانم حیا نکنید ... از فراگیری آنچه نمی‌دانید، شرم به خود راه ندهید بر شما باد به صبر و مقاومت [... ۱۰۹۱].

جنس آسمانها

عن حبهٔ العرنی قال: سمعت علیا علیه السلام ذات یوم یحلف: و الذی خلق السماء من دخان و ماء. [۱۰۹۲].

حبه عرنی می‌گوید: شنیدم روزی علی (علیه السلام) بدینگونه قسم می‌خورد: به خدایی که آسمان را از گاز و آب آفرید! و در خطبه ۹۰ نهج البلاغه حضرت می‌فرماید: به آسمانهایی که ماده اش دود و بخار بود فرمان داد تا قطعات آن، که با هم فاصله داشتند بهم پیوسته و گرد آمدند.

علی در قرآن

مردی به عمار یاسر گفت: آیه ای در قرآن است که فکر مرا پریشان ساخته و مرا در شک انداخته است؟ عمار گفت: کدام آیه.

[صفحه ۶۶۸]

او گفت: واذا وقع القول علیهم اخرجنالهم دابهٔ من الارض [... ۱۰۹۳] عمار گفت: به خدا سوگند من روی زمین نمی‌نشینم غذایی نمی‌خورم و آبی نمی‌نوشم تا دابهٔ الارض را به تو نشان دهم، سپس همراه آن مرد خدمت علی (علیه السلام) آمد و در حالی که آن حضرت مشغول خوردن غذا بود به محضرش رسیدند هنگامی که چشم امام (علیه السلام) به عمار افتاد فرمود: بیا، عمار آمد نشست و با امام غذا خورد آن مرد سخت در تعجب فرو رفت و با ناباوری به این صحنه می‌نگریست زیرا عمار به او قول داده بود و قسم خورده بود که تا به وعده اش وفا نکند غذا نخورد. گویی قسم و قول خود را فراموش کرده بود، هنگامی که عمار برخاست و با علی (علیه السلام) خداحافظی کرد آن مرد رو به او کرد و گفت عجیب است تو سوگند یادکردی که غذا نخوردی و ... تا اینکه دابهٔ الارض را به من نشان دهی؟ عمار گفت: من او را به تو نشان دادم اگر می‌فهمیدی. (یعنی منظور علی (علیه السلام) است). [۱۰۹۴].

اسباب تأخیر عذاب الهی

اصبغ نباته می‌گوید: روزی امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: اهل زمین چون به تبهکاری و نافرمانی پروردگار آلوده شوند خداوند بر آن شود که آنها را روی استحقاقشان عقوبت فرماید ولی چون نظر کند به سالخوردگان که در عین ضعف پیری به سوی نماز گام بر می‌دارند و کودکان که مشغول یادگیری قرآنند آنان را مورد عفو قرار داده عذابشان را به تاءخیر اندازد.

لذا امیرالمؤ منین (علیه السلام) در وصیت لحظات آخر عمرش فرمود: خدا را در امر زکات رعایت کنید که موجب خاموشی غضب پروردگار است. الله الله فی الزکاهٔ فانها تطفی غضب ربکم

[صفحه ۶۶۹]

توصیف امام علی توسط امام ششم

سعید بن کلثوم می گوید: خدمت حضرت صادق (علیه السلام) بودم سخن از وجود مقدس امیرالمؤ منین (علیه السلام) به میان آمد. امام ششم (علیه السلام) آنچنان که حق علی (علیه السلام) بود از آن جناب تمجید کرد و حضرتش را به بهترین صورتی که لیاقت داشت ستود. سپس د فرمود:

به خدا قسم هرگز حرامی نخورد تا عمرش پایان گرفت و از دو برنامه ای که رضای خداوند در آن بود سخت ترینش را برای عمل انتخاب می کرد حادثه ای برای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پیش نیامد مگر اینکه آن حضرت را به عنوان تکیه گاه برای رفع حادثه خواست جز او کسی همانند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم طاقت عبادت نداشت ... ثواب حق را امید داشت و از عذابش خائف بود در راه رضای خداوند و دوری از عذاب فردا از کار کرد و دستمزد کار روزانه اش هزار بنده در راه خدا خرید و آزاد کرد غذای اهلش روغن و سره و خرمای بهم انباشته بود لباسی جز لباس کرباس نداشت [۱۰۹۵].

فقیه کیست

ابوحمزه ثمالی از حضرت باقر (علیه السلام) روایت نموده که امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: آیا آگاه نسازم شما را از کسی که حقیقتا فقیه (آگاه به مسائل دین) است؟ عرض کردند: چرا ای امیرالمؤ منین (علیه السلام). فرمود: شخصی است که مردم را از رحمت خدا نومید نگرداند و آنان را از عذاب او ایمن نسازد و در نافرمانی از خدا برایشان تسهیل قال نشود و به آنان اجازه نافرمانی ندهد و قرآن را به دلیل علاقه به چیزهای دیگر ترک نگوید. آگاه باشید در دانشی که به دیگران انتقال پیدا نکند، خیری نیست، و بدانید در قرائتی که تدبر و چاره اندیشی در آن نباشد و در عبادتی که آگاهی و فهم و دانستن مسائل دین در آن نباشد خیری نیست. [۱۰۹۶].

معنی قد قامت الصلوة

در روایتی از امیرالمؤ منین (علیه السلام) در تفسیر جمله قدقامت الصلوة آمده است قد قامت الصلوة ای حان وقت الزیارة و المناجاة و قضاء الحوائج درک المنی و الوصول الی الله عزوجل. معنای بپا شد. نماز این است که نزدیک شد وقت زیارت خدا و مناجات با او و برآورده شدن حاجات و رسیدن به آرزوها و واصل شدن به خداوند عزوجل. [۱۰۹۷].

[صفحه ۶۷۰]

بعد از ایمان به خدا و رسولش

عبدالله بن عباس گوید: سلمان فارسی را در عالم خواب دیدم به او گفتم: آیا تو غلام آزاد کرده رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نبودی؟ گفت: آری بودم دیدم تاج یاقوتی بر سر دارد و لباسهای عالی بهشتی بر تن پوشیده گفتم: ای سلمان این منظره حکایت از مقام عالی تو می کند که خداوند به تو عطا کرده گفت: آری گفتم: تو در بهشت بعد از ایمان به خدا و ایمان به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چه چیز را بهتر از همه چیز دیدی. در پاسخ گفت: در بهشت بعد از ایمان به خدا و رسولش صلی الله علیه و آله و سلم چیزی بهتر از دوستی علی (علیه السلام) نیست. [۱۰۹۸].

درجه علی از این بالاتر است

یوسف بن ابی سعید گفت: من روزی خدمت امام صادق (علیه السلام) رسیدم حضرت به من گفت: چون روز قیامت شود خداوند تبارک و تعالی خلائق را در آن روز گرد آورد، اولین کسی که او را فرا بخوانند حضرت نوح (علیه السلام) است، پس از او سؤ ال شود آیا تبلیغ نمودی؟ نوح می گوید: آری. به او گفته می‌شود شاهد بر گفتارت کیست؟ نوح (علیه السلام) می گوید: محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم پس د نوح (علیه السلام) از مکان خود بر می‌خیزد و به نزد محمد صلی الله علیه و آله و سلم می‌آید و او بر روی تلی از مشک به همراه علی (علیه السلام) قرار دارد، نوح (علیه السلام) به محمد صلی الله علیه و آله و سلم می گوید: ای محمد خداوند از من سؤ ال نموده که آیا نمودی؟ گفتم: آری. گفت: گواه تو کیست؟ گفتم: محمد صلی الله علیه و آله و سلم. پس د حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم می گوید: ای جعفر و ای حمزه بروید و شهادت دهید که او تبلیغ خود را کرده است. پس حضرت صادق ع فرمود: جعفر و ای حمزه بروید و شهادت دهید که او تبلیغ خود را کرده است. پس حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: جعفر و حمزه دو نفر گواهی هستند که از برای تبلیغ پیامبران گواهی می‌دهند، یوسف می گوید: من عرض کردم فدایت شوم. پس علی (علیه السلام) در آن موقع کجاست؟ حضرت فرمود: درجه و منزلت علی از این بالاتر است. [۱۰۹۹].

[صفحه ۶۷۱]

فخر فروشی

امام صادق (علیه السلام) فرمود: دو نفر مرد در نزد امیرمؤ منان علی (علیه السلام) به همدیگر افتخار و فخر فروشی (در مورد نیاکان خود) می کردند امام علی (علیه السلام) به آنها فرمود: آیا شما به پیکرهای پوسیده و روهای در میان آتش، افتخار می کنید؟!

سپس (به افتخار کننده) فرمود: اگر دارای عقل باشی، دارای خوی و خلق انسانی خواهی بود و اگر دارای تقوا و پرهیزکاری باشی صاحب کرامت و بزرگواری هستی و اگر نه عقل و نه تقوا داشته باشی، بدانکه الاغ بهتر از تو است و تو بر هیچ کس امتیازی نداری. [۱۱۰۰].

رد احسان و مروت

حارث اعور می گوید: امیرالمؤ منین از فرزندش امام حسن (علیه السلام) پرسید: پسرم مروت چیست؟ امام حسن (علیه السلام) پاسخ داد: پارسایی و اصلاح مال و در روایتی دیگر حسن بن جهم می گوید: امام رضا (علیه السلام) روایت نمود که امیرالمؤ منین (علیه السلام) روایت نمود که امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: جز دراز گوش موجود دیگری رد احسان و نیکی نمی کند.

عرض کردم مقصود چیست؟ حضرت فرمود: یعنی: برای نشستن او جا باز کنند و به خوشی به او عرضه شود (و او امتناع کند). [۱۱۰۱].

[صفحه ۶۷۲]

فاتح بیت المقدس

عبایه اسد می گوید: در حالی که علی (علیه السلام) دراز کشیده بود و من در بالای سر حضرت ایستاده بودم شنیدم که می‌فرماید: به تحقیق در مصر هلاک کننده ای خواهد آمد و محققا شهر دمشق را یک سنگ، یک سنگ، درهم خواهد کوبید و حتما یهودیان و مسیحیان از هر شهر و ناحیه عربها سر بر خواهند آورد و یقینا عرب را با این عصایم خواهم راند، گوید: به آن حضرت عرض کردم: ای امیرالمؤ منین (علیه السلام) گویا به ما خبر می‌دهی پس از آنکه از دنیا رفتی مجدد زنده خواهی شد؟ فرمود: چه دور

است این؛ ای عبایه، معتقد شدی به غیر عقیده ای که مردی آن را از من باور کند. [۱۱۰۲].

از قرآن یاد گیرید

روزی جمعی از یاران امیرالمؤ منین (علیه السلام) در موضوع مروت (مردانگی و جوانمردی) با هم در گفتگو بودند که حضرت علی (علیه السلام) وارد جمع آن‌ها شد، حضرت وقتی از گفتگوی آنها مطلع شد فرمود: چرا آن را از قرآن فرا نگرفته اید؟ عرض کردند: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) این مطلب در کجای قرآن است؟ حضرت فرمود: در آیه ان الله یامر بالعدل و الاحسان؛ خداوند به شما دستور می‌دهد عدل و احسان را شیوه خدا سازید. [۱۱۰۳].

پس عدل همان انصاف و رعایت حق و احسان بخشش و تفضل از حق خویش می‌باشد. [۱۱۰۴].

بردباری علی

روزی علی (علیه السلام) یکی از غلامان خود را صدا زد، ولی او جوابی نداد بار دوم و سوم هم او را صدا کرد، اما او جواب نداد. حضرت برخاست و نزد او رفت و دید که استراحت کرده، به او فرمود: آیا صدایم را نشنیدی؟ عرض کرد: شنیدم. حضرت فرمود: پس چرا جواب مرا ندادی؟ عرض کرد: یا علی (علیه السلام) چون از عقوبت و توبیخ و تنبیه تو، خود را در امان می‌دیدم و مطمئن بودم که مرا توبیخ نمی کنی، لذا سهل انگاری کردم حضرت فرمود: تو را به خاطر خدا آزاد کردم. [۱۱۰۵].

[صفحه ۶۷۳]

معنای فقر

حارث اعور همدانی می گوید: از جمله پرسشهایی که امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) از فرزند خود امام حسن (علیه السلام) نمود این بود که فقر چیست؟ و او پاسخ داد: آز و شدت تمایل به چیزی، و دیگر پرسش آن حضرت این بود که سفاهت (نادانی) چیست؟ امام حسن (علیه السلام) پاسخ داد پیروی از مردم فرومایه و همنشینی با گمراهان و اینکه سماحهٔ (بزرگواری و بخشش و جوانمردی) چیست؟ پاسخ داد اینکه شخص چه در حال رفاه و چه در حال سختی بخشنده باشد. [۱۱۰۶].

انگشتران علی

عبدخیر می گوید: علی (علیه السلام) چهار انگشتر داشت که آنها را بدست می کرد یکی از آنها یاقوت بود که بخاطر بزرگواری و نجابت در دست می کرد. دیگری فیروزه بود که به منظور پیروزی در دست می کرد و دیگری آن جدید چینی بود که برای قوت خود به دست می کرد و آخری آن عقیق بود که به جهت محفوظ ماندن در دست می کرد و نقش هر یک از آنها عبارت بود از، یاقوت لااله الاالله الملک الحق المبین و نقش فیروزه، الله الملک الحق و نقش حدید چینی العزة الله جمیعا و نقش عقیق در سه سطر ماشاء الله، لاقوة الا بالله، استغفر الله بود. [۱۱۰۷].

[صفحه ۶۷۴]

معنی ارادت و دوست داشتن

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روزی حارث اعور به امیرالمؤ منین (علیه السلام) عرض کرد: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) بخدا سوگند که من شما را دوست می‌دارم. حضرت به او فرمود: ای حارث حال که مرا دوست می‌داری پس با من دشمنی مکن و با من

بازی مکن و مرا آزمایش د مکن و با من شوخی و مرا پست و کوچک نکن و مرا از مقام خودم بالاتر مبر. [۱۱۰۸].

راهنمایی شفابخش

فردی در زمان امیرمؤ منان علی (علیه السلام) زندگی می کرد مرد عرب و مسلمان و ارادتمند به علی (علیه السلام) بود ولی مبتلا به بیماری شده بود. بیماری او طول کشید، بسیار رنجیده خاطر و رنجور بود برای درمان بیماری خود بسیار تلاش کرد و نزد اطباء گوناگون رفت ولی نتیجه نگرفت و همچنان بیماریش ادامه داشت و او همچنان با سختی و رنج می‌ساخت و می‌سوخت، سرانجام به محضر علی (علیه السلام) شتافت و از بیماری طولانی خود شکایت کرد و از آن حضرت خواست که راه درمانی به او ارائه دهد.

آری وجود علی (علیه السلام) برای مستضعفین و درماندگان، مایه برکت و رحمت است لذا هیچ کسی از در خانه او نا امید بر نمی گشت. علی (علیه السلام) به او فرمود: آیا همسر داری؟ بیمار گفت: آری. علی (علیه السلام) فرمود: به همسرت بگو مقداری از مهریه خود را به تو ببخشد. سپس از آن بخشیده همسرت مقداری عسل خریداری کن و آن عسل را با قدرت آب باران مخلوط کن و سپس آن عسل را بخور که بخواست خدا شفا می‌یابی.

بیمار رفت و همین غذای معجون را تهیه نمود و خورد و شفا یافت و در حالی که بسیار خوشحال بود به محضر علی (علیه السلام) آمد و پس از اعلام شفای خود عرض کرد: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) من برای درمان خود اموال بسیار خرج کردم و به طبیب های بسیار مراجعه نمودم ولی نتیجه نگرفتم اما شما با یک دستور ساده بیماری مرا درمان کردید

[صفحه ۶۷۵]

به گونه ای که گویی اصلا بیمار نبودم اینکه آمده ام بپرسم که درمان با این دستور بر چه اساسی بوده اس؟ امیرمؤ منان (علیه السلام) فرمود: در مورد مهریه خداوند در قرآن می‌فرماید: مهریه زنان را بطور کامل بپردازید.

فان طبن لکم عن شیی ء منه نفسا فکلوه هنیا مرئیا؛ و اگر زنها با رضایت خاطر چیزی از مهریه خود را به شما ببخشند آن را حلال و گوارا مصرف کنید. [۱۱۰۹].

و در مورد آب باران می‌فرماید: و نزلنا من السّماء ماء مبارکا؛ و از آسمان آب پر برکت فرستادیم. [۱۱۱۰].

و در مورد عسل می‌فرماید: فیه شفاء للناس؛ و در عسل شفای مردم است. [۱۱۱۱].

هر گاه آب باران و قدری از مهریه زن و عسل با هم جمع شوند، در آن معجون حلال و گوارا، برکت و شفا جمع شده است البته چنین معجونی شفابخش است و بیماری را برطرف می‌سازد. [۱۱۱۲].

بازیچه جریانات روز نگردد

سلیم بن قیس هلالی شنیدم، امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) می‌فرمود: از سه کس بر دین خودتان بترسید مردی که قرآن را فرا گرفته (و بعلوم قرآن آشنا شده است) همین که نشاط و خرمی به چهره اش نشست (کنایه از اینکه موقعیت اجتماعی بدست آورد) شمشیرش را به روی همسایه خود کشیده و او را هدف تیر تهمت و شرکت قرار دهد. عرض کردم: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) کدامیک به شرک سزاوار ترند؟ فرمود: آنکه تیر تهمت زده است و مردی که بازیچه جریانات روز گردد و هر افسانه دروغین که ساخته شود او دنباله اش را درازتر بکشد و مردی که خدایش عزوجل قدرتی بدست او داده باشد و او گمان کند که فرمان برداری او فرمان بری از خدا است و سرپیچی از فرمانش سرپیچی از فرمان خدا در صورتی که چنین نیست زیرا رد راه معصیت خدا از هیچ مخلوقی نباید

[صفحه ۶۷۶]

اطاعت کرد و مخلوق را نزیبد که دلبند گناه گردد، پس نه در راه معصیت الهی باید از کسی فرمان برد و نه به فرمان شخص گناهکار بایستی در آمد، و فقط می‌بایست از خداوند و پیغمبرش و جانشینان او فرمان برد و اینکه خداوند دستور فرموده است فقط از دستورات پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم اطاعت شود برای این است که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم معصوم است و پاک و به نافرمانی خداوند دستور نمی‌دهد و اینکه فقط به اطاعت جانشینان پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم امر فرموده است برای این است که آنان نیز معصومند و پاک، و امر به گناه نمی‌کنند. [۱۱۱۳].

مردم دو گونه اند

امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: فرزندان من مبادا با مردم ستیزه کنید که بیش از دو قسم نیستند، یا خردمندی است، که با شما مکر و حیله بکار می‌برد و یا نادان که هر چه زودتر آسیب بر شما می‌رساند، ... گفت: و شنود مانند نر و ماده اند که چون با هم جفت شوند ناچار نتیجه ای خواهند داشت، سپس دو بیت شعر انشاء فرمود:

سلیم العرض من حذر الجوابا

و من داری الرجال فقد اصابا

و من هاب الرجال تهیبوه

و من حقر الرجال فلن یهابا

هر کس از جواب گفتار خویش بهراسد، آبروی خود را حفظ کرده و هر کس با مردان مدارا کند به راه صواب رفته است و آنکه برای مردان احترام نگه دارد، آنان نیز احترامش را نگه می‌دارند و آنکه آنان را کوچک شمرد بزرگی خویش را از دلهای آنان برده است. [۱۱۱۴].

صبر در مرگ عزیزان

روزی علی (علیه السلام) به عنوان تسلیت دادن به اشعث در مرگ برادرش عبدالرحمان به او فرمود: ای اشعث: اگر بی تابی کنی در مرگ برادرت حق عبدالرحمن است که اینگونه ادا می‌نمایی و اگر صبر کنی حق خدا است که ادا کردی، و اگر صبر کنی قضا الهی بر تو روا

[صفحه ۶۷۷]

شده است و تو هم آن را با صبر خود ستوده ای و اگر بی تابی کنی قضا حق و بر تو روا شده ولی تو آن را نکوهیده ای. اشعث گفت: انا لله و انا لیه راجعون امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: آیا می‌دانی معنی و تاءویل آن را که گفتی چیست؟ اشعث گفت: تو پایان هر دانشی و نهایت آن. آنگاه حضرت فرمود: اما گفته است در انا لله به معنی اعتراف به ملک خداست و اما گفته ات در اناالیه راجعون اعتراف به هلاکت و زوال خود است. [۱۱۱۵].

چگونه صبح کردی؟

روزی جابر به علی (علیه السلام) گفت: یا علی (علیه السلام) چگونه صبح کردی؟ حضرت در پاسخ او فرمود: صبح کردیم در حالی که در نعمت های بی حد و شمار خداوند قرار دادیم و با گناهان فراوان خود همراه، نتوانیم از شکر خوبیهایی، که به ما داده است، بجا آوریم یا زشتی هایی که از ما پرده پوشی کرد! [۱۱۱۶].

اندرزی بنما

روزی شخصی خدمت علی (علیه السلام) رسید و عرض کرد: یا علی (علیه السلام) مرا پندی ده. حضرتش فرمود: بتو سفارش می‌کنم که کار خیر و خوب خود را هرگز زیاد مپندار و گناهان خود را هر چند که کم باشند کم حساب نکن. شخص دیگری به آن حضرت او عرض کرد: مرا اندرزی فرما. حضرت فرمود: خویشتن خود را تلقین به فقر و تنگدستی و طول عمر مکن. [۱۱۱۷].

از بسیاری از آنها می‌گذرد!!

اصبغ بن نباته می‌گوید: روزی از علی (علیه السلام) شنیدم که فرمود: من به شما حدیثی می‌گویم که سزاوار است هر مسلمانی آن را حفظ کند سپس رو به ما کرد و فرمود:

[صفحه ۶۷۸]

خداوند بنده مؤ منی را در این دنیا کیفر نکند الا اینکه بهتر و آبرومندتر از آن در قیامت به کیفر او بازگردد و خدا هیچ بنده مؤ منی در این دنیا پرده پوشی او را نکند و از او نگذرد جز اینکه بهتر و آبرومندتر است از اینکه روز قیامت از او در گذرد سپس فرمود: گاهی خداوند بنده مؤ منی را دچار بلائی در بدن یا مال یا فرزند یا خانواده اش می‌کند. سپس این آیه را خواند (شوری /۳۰) هر مصیبت که به شما رسد به سبب آنچه است که بدست خود کردید و از بسیاری هم می‌گذرد و تا سه بار حضرتش د دست خود را بهم زد و می‌فرمود: و از بسیاری هم می‌گذرد. [۱۱۱۸].

معاد و خداشناسی

شعری است منسوب به امام علی (علیه السلام) که آن حضرت قانون عقلی وجوب دفع خطر احتمالی را که به اعتقاد بعضی زندگی پس از مرگ را باطل و هیچ مپندارند را به صورت زیبایی به نظم کشیده است.

زعم المنجم و الطبیب کلاهما

ان لا معاد فقلت ذاک الیکما

ان صح قولکما فلست بخاسر

ان صح قولی فالو بال علیکما [۱۱۱۹].

منجم و طبیب هر دو چنین پنداشتند که معادی نیست. گفتم: شما در انتخاب عقیده آزادید ولی اگر عقیده شما (عدم وجود معاد) درست باشد من ضرر نکردم، اما اگر عقیده من (معاد روز قیامت و محاسبه میزان الهی) درست باشد شما زیانکارید.

اسلام چیست؟

علی (علیه السلام) فرمود: من که علی (علیه السلام) هستم اسلام را به شکلی تعریف می‌کنم که قبل از من کسی این چنین بیان نکرده است و نه شخصی حتی بعد از من، مگر به همان طرزی که من بیان نموده ام.

[صفحه ۶۷۹]

لانسبن الاسلام نسبهٔ لاینسبه احد قبلی و لا ینبه احد بعدی الا بمثل ذلک، ان الاسلام هو التسلیم، اسلام تسلیم بودن است، والتسلیم هو الیقین، و تسلیم عبارت است از یقین، والیقین هو التصدیق، و یقین یعنی همان تصدیق والتصدیق هو الاقرار، و تصدیق آن اقرار است والاقرار هو العمل و اقرار همان عمل و بجا آوردن است، و العمل هو الاداء، و عمل همان انجام دادن است، ان المؤ من من لم

یاخـذ دینه عن رایه ولکن اتـاه من ربه فاخـذ و مـؤ من دین خـود را از راءی و عقیـده خود نمی‌گیرد بلکه دین خود را از پروردگـار متعال فرا می‌گیرد. [۱۱۲۰].

میثم تمار

میثم تمار غلام زنی بود از قبیله بنی اسد، امیرالمؤ منین علی (علیه السـلام) او را از آن زن خرید و آزادش کرد و به وی فرمود: نامت چیست؟ عرض کرد: سالم. حضـرت فرمود: رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سلم به من خبر داده که نامی که پدرت در عجم ترا به آن نامیده اند میثم است. میثم عرض کرد: خدا و پیغمبرش صلی الله علیه و آله و سلم درست گفته اند، حضرت فرمود: رجوع کن به همان نامت که رسول خـدا صـلی الله علیه و آله و سـلم ترا به آن نامیده و سالم را رها کن. پس به همان اسم میثم رجوع کرد و کنیه اش را ابی سالم گذاشت تا اینکه نقل شده؛ در آن سالی که کشـته شد حج بجا آورد بر ام سـلمه وارد شد و ام سـلمه به او فرمود: به خدا قسم بسـیار از رسول خدا صـلی الله علیه و آله و سـلم شـنیدم که در دل شب درباره تو به علی (علیه السـلام) سفارش د می‌کرد. [۱۱۲۱].

خبر از قیام مختار

اصـحاب امام سـجاد (علیه السـلام) به آن حضـرت عرض کردند: یا بن رسول الله صـلی الله علیه و آله و سـلم امام علی (علیه السلام) ماجرای قیام مختار را خبر داده ولی نفرموده است چه وقت کشـته می‌شود و چه کسـی او را می‌کشد؟ حضـرت فرمود: امیرالمؤ منین (علیه السلام) راست گفته، آیا به شما خبر ندهم که چه وقت این امر واقع می‌شود؟ گفتند: چرا. فرمود: از این تاریخ تا سه سال دیگر در فلاـن روز واقع می‌شود و به زودی در فلاـن روز سـر ابن زیـاد و شـمر را می‌آورنـد و مـا آنها را در جلو خود می‌گـذاریم و غـذا می‌خوریم و به آنها نگاه می‌کنیم، چون مختار قیام کرد

[صفحه ۶۸۰]

حضـرت با اصـحاب خود بر سـر سـفره بود به آنها فرمود: برادران دل خوش د کنید و بخورید که شما غذا می‌خورید و در حالی که ستمکـاران بنی امیه را درو می‌کننـد. گفتنـد: کجـا؟ فرمود: فلاـن جا. مختار آنها را می‌کشـد و به زودی فلان روز دو سـر را برای ما می‌آورند.

در آن روز معهود آن حضـرت از نماز فارغ شده بود و می‌خاست بر سـر سـفره بنشیند که سرا را آوردند، چون چشمش به آنها افتاد سجده کرد و گفت: شکر خدایی را که مرا زنده داشت تا این سرها را به من نمایاند. [۱۱۲۲].

تقسیم پول نان به عدالت

روزی دو نفر بر سـر پول نان های خود اختلاف داشـتند لذا جهت حل اختلاف خدمت حضـرت علی (علیه السلام) رسیدند و عرض کردنـد: یا علی (علیه السـلام) یکی از ما پنج نان و دیگری سه نان داشت، یک نفر میهمان بر ما وارد شد و هم غذای ما شد او وقتی که خواست برود هشت درهم به ازاء آنچه خورده بود به ما داد، من که پنـج قرص نان دارم پنـج درهم آن را می‌خواهم و آنکه سـه قرص نان دارد را سه دهم حاضـرم بـدهم لیکن او می‌گویـد: باید چهار به چهار پول را نصف کنی. حضـرت ابتدا به صاحب سه نان فرمود: سـر این مسائـل دعوا نکن. بیـا سه درهم را بردار و برو؛ اهمیتی نـدارد، برای اینهـا سـزاوار نیست دعوا کنیـد اما آن شـخص د گفت: یـا علی (علیه السـلام) قبول نـدارم، حق من چهـار درهم است چرا که این هشت درهم را آن شـخص بای ما دو تا داده است. حضرت فرمود: اگر حق را می‌خواهی یک درهم بیشتر حق تو نیست، او داد و فریاد کرد که چرا حق من اینقدر کم است من سه نان

داشتم، یک درهم و او که پنج نان داشته هفت درهم. حضرت فرمود: تو سه نان داشتی، خودت هم از آن خورده ای آن هم که پنج تا نان داشته از آن پنج تای خود خورده است مهمانی که بر شما وارد شده آنهم خورده است. می‌شود جمعا سه نفر در قبال هشت قرص نا. پس هشت قرص نان سه قسمت می گردد هر کدامتان هشت قسمت از ۲۴ قسمت خورده اید یا اگر خواستید به تعبیر دیگر، هر کدام از شما سه نفر، دو

[صفحه ۶۸۱]

قرص نان و دو ثلث نانها را خورده اید. پس د بنابرای آن کسی که سه نان دارد خودش دو قرص نان و دو ثلث از نانهای خود را خورده است. پس یک ثلث آن باقی مانده است که آن میهمان خورده است. اما آنکه پنج قرص نان داشت دو قرص نان و دو ثلث آنها را خود خورده و دو قرص بعلاوه یک ثلث هم دیگر آن برای مهمان گذاشته است. بنابراین اگر بخواهید تقسیم کنید آن کسی که سه قرص نان داشته تنها یک ثلث از نان خود را به میهمان داد و کسی که پنج قرص نان دارد دو نان و دو ثلث نان خود را داده پس ه

فت درهم مال اوست و یک درهم هم مال توست. [۱۱۲۳].

صدرنشینی مجلس

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: بارها امیرالمؤ منین (علیه السلام) می‌فرمود: بالی مجلس ننشیند مگر کسی که دارای این خصائل باشد:

یجیب اذا سئل و ینطق اذا عجز القوام عن الکلام و یشیر بالرای الذی فیه صلاح اهله فمن لم یکن فیه شیئی منهن فجلس فهو احمق

آنگاه که سؤ ال شود پاسخگو باشد؛ آنگاه که دیگران از سخن گفتن عاجز شوند سخنگو باشد؛ آنگاه که به اندیشه های خیر خواهانه نیاز گردد راه پویان را ره گو باشد.

پس هر گاه این سه خصلت در او نباشد و در صدر مجلس بنشیند احمق است و در کلامی دیگر می‌فرماید: انسان عاقل باید دارای سه نشانه باشد:

و لابد للعاقل من ثلاث؛ ان ینظر فی شانه و یحفظ لسانه و یعرف زمانه و اینکه شاءن و موقعیت خود را درک کند و زبانش را از لغزشهای گفتاری حفظ نماید و زمانش را بشناسد. [۱۱۲۴].

منع از چاپلوسی

در یکی از روزها شخصی به خدمت علی (علیه السلام) رسید و زبان به ستایش و ستودن و

[صفحه ۶۸۲]

مدح و ثنای آن حضرت گشود این مرد با اینکه خود نسبت به علی (علیه السلام) بی اعتقاد بود در ستایش بیش از حد افراط کرد. لذا علی (علیه السلام) در برابر آن همه افزون گوییها که رنگ چاپلوسی داشت به او فرمود: انا دون ما تقول ما فی نفسک

من از آنچه که تو به زبان می گویی پایین ترم ولی از آنچه که در اندیشه ات داری بالاترم. [۱۱۲۵].

گفتگو با دنیای فانی

امام المتقین علی (علیه السلام) درباره دنیا بیانی مختصر، اما با دنیایی از مفاهیم دارند که در اینجا به آن اشاره می‌نماییم.

ای دنیا از من دور شو که مهار تو را به گردنت انداختم و خود را از چنگت بیرون کشیدم و از دام هایت گریختم ... به خدا سوگند

اگر تو انسانی بودی که دیده می‌شدی، همانا حدود خدا را بر تو جاری می‌ساختم و تو را به سزای بندگانی که آنان را با آرزوهای واهی فریفتی و در پرتگاهها افکندی می‌رساندم. [۱۱۲۶].

من دنیا را بدور افکندم و چهره اش را به خاک مالیدم. [۱۱۲۷] (پس) علی را با نعمتی که از دست رفتنی است و از لذتی که فانی شدنی است چه کار؟ [۱۱۲۸].

مرد مردان عالم

رحمت و بخشش حضرت علی (علیه السلام) در زمان خود آن حضرت، زبان زد عام و خاص بوده است در یکی از کارزارها جنگجویی از مشرکین ملقب به قوچ لشکر با حضرت درگیر شد و به جنگ امام آمد امام او را بزیر انداخت و تیغ از نیام برکشید تا سر او را از تن جدا کند اما آن مرد با التماس، عرض کرد: ای علی (علیه السلام) آیا آیا مرا، که کودکانی خردسال دارم می کشی؟ [صفحه ۶۸۳]

حضرت برخاست و فرمود: تو را به خاطر کودکانت بخشیدم، یا در پیکاری دیگر بر سوارکاری تیغ از نیام کشید اما پیش از آنکه بر فرق او ضربه را وارد سازد حریف حضرت بانگ سرداد که ای علی (علیه السلام) شمشیرت را به من ببخش، امام شمشیرش را به وی داد و خود بدون سلاح در برابر دشمن ایستاد و چه بسیار است مانند این داستان مثل ماجرای عمروبن عاص و بسربن ارطاۀ که برای حفظ جان خود پرده از عورت خود برکشیدند و مهلکه جنگ با آن حضرت گریختند. [۱۱۲۹].

صبر چیست؟

امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) به مسجد در آمد، ناگاه مردی را غمناک و ناراحت و سر به گریبان دید از او سؤ ال کرد در چه حالی؟ چه خبر است؟ تو را چه می‌شود؟ آن شخص د عرض کرد: یا علی (علیه السلام) پدر و مادر و برادرم مرده اند. می‌ترسم از این غصه زهره ترک شوم!

حضرت فرمود: بر تو باد تقوا و صبر تا فردای قیامت با این دو سرمایه به محضر حق شرفیاب شوی صبر رد امور چون سر است از تن، چون سر از تن جدا گردد تن فاسد شود و چون در کارها صبر نباشد همه کارها فاسد گردد. [۱۱۳۰].

لذا حضرت علی (علیه السلام) می‌فرماید: نشانه صابر در سه چیز است:

۱- کسل و سست و بی حال نمی‌شود.

۲- دلتنگ و بی قرار نمی گردد.

۳- از خدای خود شکایت نمی کند.

زیرا اگر کسل شود حق را ضایع می کند و اگر دلتنگ گردد به شکر بر نیم خیزد و اگر از خداوند شکایت کند به راه عصیان رفته است. [۱۱۳۱].

[صفحه ۶۸۴]

شبی با علی

ابن عباس گفت: شبی از شب‌ها علی (علیه السلام) به من فرمود: وقتی نماز عشاءی خود را خواندی پیش من بیا تا به تو فایده ای دهم. ابن عباس د می گوید: خدمت علی (علیه السلام) رسیدم، شبی مهتابی و بسیار روشن بود. علی (علیه السلام) از من سؤ ال کرد ابن عباس: تو تفسیر الف الحمد را می‌دانی؟ عرض کردم: یا علی (علیه السلام) این تو هستی که می‌دانی، ابن عباس می گوید: علی

(علیه السلام) شروع کرد به تفسیر الف؛ و یک ساعت از آن را به تفسیر الف پرداخت، آنگاه مجدد از من سؤ ال فرمود: فما تفسیر اللام من الحمد آیا تفسیر لام الحمد را می‌دانی؟ جواب همان دادم و علی (علیه السلام) یک ساعت دیگر در تفسیر حرف لام سخن گفت پس حا الحمد نیز به همین منوال و در میم نیز همانطور و در دال نیز به همان شکل، چون از تفسیر این حروف فارغ گشت فجر صبح صادق از مشرق سر بر آورد در این جا بود که علی (علیه السلام) فرمود:

لو شئت لا و قرت بصیرا من تفسیر سورة الفاتحه؛ اگر می‌خواستم هفتاد شتر از تفسیر سوره حمد بار می کردم. [۱۱۳۲].

تفسیر الله اکبر اذان

حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام) از پدران بزرگوارش از امام حسین (علیه السلام) نقل کرد که امام حسین (علیه السلام) فرمود: روزی در محضر پدر بزرگوارم میان مسجد نشسته بودیم که مؤ ذنی بالای بلندی رفت و شروع به گفتن اذان کرد. همین که دو بار گفت: الله اکبر پدرم امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) چنان زار زار گریست، که بر اثر آن ما هم به گریه افتادیم و چون اذان را به پایان رسانید پدرم فرمود: آیا می‌دانید مؤ ذن چه می گوید: عرض کردیم: خدا و پیغمبرش (علیه السلام) و جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او داناترند. فرمود: اگر معنای آنچه را او می گوید بفهمید قطعا لبان خود را کمتر به خنده خواهید گشود و بیشتر گریان خواهید بود [... ۱۱۳۳].

[صفحه ۶۸۵]

میزان عمل صحیح است

مردی نزد امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) آمد و به آن حضرت عرض د کرد که بلال حبشی را دیدم با شخصی گفتگو می کند لیکن بلال، الفاظ و گفتارش ملحون و لهجه دار است ولی آن شخص عباراتش صحیح و معرب و کامل می‌باشد و به بلال می‌خندید.

امام (علیه السلام) فرمود: ای بنده خدا، اعراب و درستی کلام برای درستی و تهذیب اعمال است، آن شخص اگر افعالش نادرست باشد، مسلم اعراب کلامش او را سودی ندهد ولی بلال را که افعالش بدرستی آراسته است، لحن عبارات و الفاظش به او زیانی نرساند. [۱۱۳۴].

ای مضطرب دار فنا باش آرام

حارث اعور می گوید: به همراه حضرت علی (علیه السلام) حرکت می کردم تا در حیره در کنار فرات به دیر نصاری برخوردیم و از آن دیر صدای ناقوس بلند بود. حضرت فرمود: ای حارث آیا می‌دانی که ناقوس چه می گوید؟ عرض کردم خدا و رسولش صلی الله علیه و آله و سلم و ابن عم رسولش صلی الله علیه و آله و سلم داناترند. فرمود: ناقوس د مثل دنیا و خرابی آن را می‌سراید. سپس از زبان ناقوس حضرت این اشعار را خواند: [۱۱۳۵].

لا اله الا الله

حقا حقا صدقا صدقا

ان الدنیا قد غرتنا

واشتغلتنا و استهوتنا

یابن الدنیا مهلا مهلا

یابن الدنیا دقا دقا

یابن الدنیا جمعا جمعا

تفنی الدنیا قرنا قرنا...

یعنی: معبودی به حق و شایستگی پرستش، جز خدا نیست این را به حق و راستی می گویم.

براستی که دنیا ما را فریفت و ما را به خود سرگرم نمود و ما را سرگشته و مدهوش گرداند.

ای فرزند، دنیا آرام باش آرام، ای فرزند دنیا (در کار خود) دقیق شو دقیق.

[صفحه ۶۸۶]

ای فرزند دنیا (کردار نیک) گردآوردنی کن، گردآوردنی دنیا سپری می‌شود پیوسته پیوسته...

حارث گوید: عرض کردم: ای امیرمؤ منان (علیه السلام) آیا نصاری تفسیر صدای ناقوس را اینگونه که فرمودید می‌دانند؟ حضرت فرمود: اگر می‌دانستند مسیح (علیه السلام) را به عنوان اله بر نمی گزیدند. حارث گوید: فردای آن روز من به دیر نصاری رفتم و به راهب گفتم: به حق حضرت مسیح (علیه السلام) همانگونه که ناقوس را می‌نواختی به صدا در آور و او چنین کرد و من تفسیر آن را آنگونه که آموخته بودم گفتم: تا به پایان اشعار رسیدم او مرا سوگند داد که به پیامبرتان سوگندت می‌دهم که چه کسی این تفسیر را برایت گفته، گفتم همان مردی که دیروز همراه من بود. گفت: آیا بین او و پیامبرتان خویشاوندی است؟ گفتم: آری او پسر عموی اوست. گفت: سوگند می‌خورم که این را از پیامبرتان شنیده و آنگاه اسلام آورد و سپس گفت: من در تورات خوانده ام که پیامبر آخر زمان صلی الله علیه و آله و سلم صدای ناقوس را تفسیر می کند. [۱۱۳۶].

نماز، قرب، لقای حق

حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) وقتی که وقت نماز می‌شد به خود می‌پیچید و متزلزل می‌شد، از آن حضرت سؤ ال شد یا علی (علیه السلام) چه می‌شود چرا شما در وقت نماز اینگونه اید؟ می‌فرمود: آمد وقت امانتی که حق تعالی عرضه داشت بر آسمانها و زمین و آنها ابا کردند از حمله آن و بر حذر شدند از آن. [۱۱۳۷] و حضرت سجاد (علیه السلام) نیز وقتی مهیای وضو می‌شد رنگ مبارکش زرد می‌شد سبب آنرا سؤ ال کردند فرمود: آیا نمی‌دانید در حضور کی ایستادم. [۱۱۳۸].

[صفحه ۶۸۷]

زایمان عجیب و قضاوتی عجیب تر!!

زنی از شوهر قانونی خود فرزندی به دنیا آورد که او دو سر و دو بدن روی یک کمر داشت. خانواده نوزاد دچار اشکال شدند و نمی‌دانستند که آیا این نوزاد یک نفر است یا دو نفر، به محضر مبارک حضرت علی (علیه السلام) شرفیاب شدند تا در این باره سؤ ال کنند حضرت بعد از دیدن کودک فرمود: بچه را در موقع خواب آزمایش کنید باین ترتیب که وقتی هر دو در خوابند یکی از آن دو سر یا دو بدن را حرکت دهید و بیدار کنید اگر هر دو با هم در یک لحظه بیدار شدند این دو یک انسانند ولی اگر یکی بیدار شد و دیگری در خواب بود آنها دو انسانند و ارث دو نفر را می‌برند. [۱۱۳۹].

ترک ریا کاری

روزی علی (علیه السلام) مردی را دید که سر در پیش افکنده، به نحوی که نشان می‌دهد که من پارسا و عابد و پرهیزکارم! حضرت به او فرمود: ای جوان، این پیچی که در گردن انداختی در دل خود اندازی، که خدای متعال در دل آدمی می‌نگرد، پس

بدان که در روز قیامت ریاکاران را خطاب می‌کنند: نه شما آنید که متاع دنیا به شما ارزان تر فروختند؟ و نه آنید که مردمان بر در سرای شما ایستادند؟ و نه آنید که ابتدا به شما سلام کردند؟ پس اینها به مثابه جزای اعمال شما بود که به شما رسانیدیم ولی امروز دیگر به شما چیزی نخواهد رسید. [۱۱۴۰].

نحوه برخورد با جاهل

ابراهیم پسر مهدی عباسی (لعنة الله علیه) خوابی دید که برای ماءمون چنین نقل کرد:

در عالم رویا دیدم که در راهی با علی (علیه السلام) می‌رفتیم وقتی به پلی رسیدیم خواستم بر او سبقت گیرم روی به او کردم و گفتم تو خواستی به شرافت همسرت خلافت را تصاحب کنی. [۱۱۴۱].

[صفحه ۶۸۸]

اما او به من جوابی نداد. ماءمون پرسید پس چه گفت؟

ابراهیم گفت: او فقط به من سلام کرد.

ماءمون گفت: چون علی (علیه السلام) تو را جاهل دانسته جوابت نیز همین بوده است. [۱۱۴۲].

لذا امام علی (علیه السلام) در شعری که به ایشان منسوب است می‌فرماید:

من لم یکن عنصره طیبا

لم یخرج الطیب من فیه

کل امر یشبهه فعله

و ینضح الکوز بما فیه

آنکس را که طینت و سرشت پاک نیست سخن پاک از دهانش نخواهی شنید همانا کار هر کس مثالی از اوست و از کوزه همان برون تراود که در اوست

نحوه مهمانداری

روزی مردی از حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) دعوت کرد که به خانه او تشریف فرما شود. امام فرمود: قد اجیتک علی ان تضمن لی ثلاث ... ان لا تدخل علی شیئا من خارج و لا تدخر عنی شیئا فی البیت و لا تجحف بالعیال.

یعنی: دعوت ترا می‌پذیرم در صورتی که سه موضوع زیرا را تعهد و رعایت کنی: یکی آنکه چیزی از خارج خانه برای پذیرایی من فراهم نیاوری. دیگر آنکه به ما حضر اکتفا کنی و و خود را به تکلیف نیفکنی و سوم آنکه از این رهگذر به عیال خود سختی و ستم روا نداری عرضه داشت یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) رعایت هر سه موضوع را تعهد می‌کنم و حضرت آنگاه دعوتش را قبول فرمود.

[صفحه ۶۸۹]

عوامل تنگدستی و فقر

روایت شده است که شخصی به حضور امیرالمؤ منین (علیه السلام) از تنگی معیش خود حکایت کرد. امام فرمود: لعک تکتب بقلم معهود فقال: لا. فقال لعلک تمشط بمشط مکسور فقال: لا...

فقر و تنگدستی تو شاید به این سبب است که با قلم گره دار می‌نویسی. عرضه داشت: خبر یا امیرالمؤ منین (علیه السلام).

فرمود: شاید با شانه شکسته موی خویش را می‌آرایی؟ گفت: نه.

فرمود: شاید از کسی که عمرش از تو بیشتر است جلوتر می‌روی (رعایت ادب بزرگتر نمی‌کنی و جلوتر از آنها راه می‌روی) گفت: نه.

فرمود: شاید بعد از طلوع فجر می‌خوابی؟ گفت: نه.

فرمود: شاید که در مورد پدر و مادر خود از دعای خیر دریغ می‌ورزی؟ عرضه داشت آری یا امیرالمؤ منین (علیه السلام).

پس آنگاه امام دستور فرمود، که برای رفع بلای تنگدستی، پدر و مادر خود را از دعا فراموش نکند و آنگاه فرمود: از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود: ترک دعای خیر برای پدر و مادر روزی آدمی را می‌برد و او را به تنگدستی مبتلا می‌سازد [۱۱۴۳].

استغفار و طلب آمرزش

در محضر امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) کسی جمله استغفرالله را بر زبان آورد آن حضرت فرمود:

تکلتک امک اتدری ما الاستغفار؟ ان الاستغفار درجهٔ العلیین هو اسم وقع علی ستهٔ علی معان؛ اولها: الندم علی ما مضی...

مادر به سوگت نشیند آیا می‌دانی که معنی استغفار چیست؟ استغفار مرتبه بلند پایگان است این کلمه شش معنی دارد:

اول: آنکه آدمی از کار و کرده خود پشیمان شده باشد، دوم: آنکه مصمم شود که دیگر به کردار بد گذشته خود باز نگردد، سوم: آنکه حقوقی که از مردم بر ذمه دارد ادا

[صفحه ۶۹۰]

کند و پاک و صافی به ملاقات حق تعالی رود و عهده اش، از بار حقوق دیگران فارغ و آسوده باشد چهارم: آنکه واجباتی که عمل نکرده و تباه و ضایع ساخته است به نحو شایسته به انجام رساند، پنجم: آنکه فربهی تن خود را که به نامشروع حاصل گردیده به آتش اندوه آب کند تا آنگاه که پوستی و استخوانی بیش، از او به جای نماند و تا آن که گوشت تازه از راه حلال و مشروع بر آن بروید، ششم: آنکه به جبران حلاوت و لذتی که از ارتکاب معاصی احساس کرده تلخی و مرارت طاعت را در ذائقه جان خود بچکاند، در چنین وضعی آدمی شایسته آمرزش می گردد و به جاست که کلمه استغفار به زبان آورد. [۱۱۴۴].

خبر غیبی امام علی از مسجد جمکران قم

حضرت امیرمؤ منان علی (علیه السلام) در عصر خود قبل از آن که سخنی از قم در حجاز و کوفه به میان آید حدود ۳۳۰ سال قبل از آغاز تاءسیس د مسجد جمکران از آن خبر داده است آنگونه که نقل شده حضرت روزی به حذیفهٔ بن یمان، یکی از اصحاب نیک پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

ای پسر یمانی! در اول ظهور؛ قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم از شهری که آن را قم گویند؛ خروج می کند [۱۱۴۵] و مردم را به سوی حق دعوت می‌نماید همه مردم از شرق و غرب به آن روی می‌آورند و اسلام تازه می‌شود...

ای پسر یمانی، این سرزمین، مقدس است و از همه آلودگیها پاک می‌باشد ... آنگاه حضرت در ادامه حدیث می‌فرماید:

روایت وی [۱۱۴۶] را بر فراز کوه سفید، نزدیک مسجد ... که آن را جمکران نامند نصب کنند او از زیر مناره آن مسجد برون آید ...

این پیش گویی غیبی نیز در جای خود بسیار عجیب است چرا که حضرت تاءکید دارند که قم یکی از پایگاههای مرکزی حضرت مهدی (علیه السلام) هنگام قیام جهانی آن حضرت خواهد بود. [۱۱۴۷].

[صفحه ۶۹۱]

شقوق علوم

حضرت امیر علی (علیه السلام) فرمود: العلوم اربعه، علم ینفع و علم یشفع و علم یرفع و علم یضع. یعنی علوم بر چهار بخش د است:

۱- علمی است که برای داننده او نفع و سود دارد.

۲- دانشی که دانای به او سبب شفاعت و محل توجه الهی گردد.

۳- علمی که آموزش آن سبب شود که به مقام شامخ و منزلت رفیع و رتبه بلند برسد و آن عبارتست از دانا شدن بدین مقدس اسلام و اعتقادات و احکام آن.

۴- علم یضع و آن شناسایی به علم نجوم است. [۱۱۴۸].

گزینش کلامی

حضرت علی (علیه السلام) فرمود: تورات و انجیل و زبور و قرآن را تلاوت کردم و از هر یک کلمه ای برگزیدم:

۱- از تورات (من صمت نجا) یعنی: هر کس سکوت اختیار کند نجات یابد.

۲- از انجیل (من قنع شبع) یعنی: هر که قناعت کند سیر شود.

۳- از زبور (من ترک الشهوات فقد سلم عن الافات) هر کس د تمایلات را رها کند از آفتها سالم ماند.

۴- از قرآن کریم (و من یتوکل علی الله فهو حسبه) هر که به خداوند توکل نماید خدای برای او کافی است. [۱۱۴۹].

[صفحه ۶۹۲]

مناعت طبع

اشعار زیر منسوب به امام العارفین حضرت علی (علیه السلام) می‌باشد که موضوع آن در مورد مناعت طبع است. می‌فرماید:

لنقل الصخر من قلل الجبال

احب الی من منن الرجال

یقول الناس لی فی الکسب عار

فقلت العار فی ذل السوال

یعنی: همانا حمل سنگهای سخت و سنگین از بالای قله های کوه، برای من محبوبتر و آسانتر از آن است که زیر بار منت کسی بروم.

مردم به من می گویند کسب و کارمایه سر شکستگی است ولی من می گویم ننگ و عار، دلت در درخواست (بر اثر کار نکردن) می‌باشد. [۱۱۵۰].

از نوری روی اوست که عالم منورست

حسنی چنین لطیف چه حاجت به زیور است [۱۱۵۱].

کیفیت قلب

حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) فرماید: ما من احد الا و قلبه عینان، یدرک بهما الغیب فاذا اراد الله بعبد خیرا فتح له عینی

قلبه؛ دل هر انسان را دو دیده است که با آن از امور غیب و پنهان آگاه می‌شود. حال، اگر خدا برای بنده خود خیر خواهد دو چشم دل او را می گشاید و نیز فرمود:

زین القلب بالتقی تنل الفوز البقاء

ثم بالصبر و الحجی ثم بالخوف و الرجاء

یعنی: قلب خویش را به زینت تقوی بیارای، تا رستگاری و پایداری یابی و از آن پس به زیور صبر و فرزانگی و سپس به خوف و رجا مزین ساز.

و همچنین امام فرمود: القلوب اربعهٔ؛ صدر و قلب و فواد و لب فالصدر للاسلام، و القلب اللایمان و الفواد المعرفهٔ و اللب للذکر قلوب آدمیان بر چهار گونه اند: صدر، قلب، فواد و لب، صدر جایگاه اسلام است و قلب محل ایمان و فواد مرکز معرفت و لب جای ذکر و حق متعال.

لذا امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید قلب آدمی دچار رنگ و کدورت می‌شود و چون آنرا با ذکر لا اله الا الله متذکر سازی از کدورت خارج می‌شود و صفا و جلوه خود را باز می‌یابد. [۱۱۵۲].

[صفحه ۶۹۳]

راه شناخت

اشعاری از امام علی (علیه السلام) که ضمن یک روایت نقل شده است درباره راه شناخت مشکلات نظری است که چند بیت آن عبارت است از:

اذا المشکلات تصدین لی

کشفت حقائقها بالنظر

و لست بامعهٔ فی الرجال

اسائل هذا و ذاما الخبر

و لکننی مدرب الاصغرین

ابین مع ما مضی ما غبر [۱۱۵۳].

هنگامی که مشکلات نظری برای من پیش می‌آید، نظریه صحیح و مطابق با واقع را با اندیشه و تاءمل کشف می کنم.

من از مردانی نیستم که صاحب نظر نیستند تا برای تقلید از دیگران از این و ان بپرسیم چه خبر.

بلکه من از نظر اندیشه و بیان، فرد با تجربه ای هستم که با مقیاس آنچه گذشته است آینده را پیش بینی می کنم.

برتبت ساقی کوثر بمردی فاع خیبر

به نسبت صهر پیغمبر ولی والی والا

از آتش عقل در گوهر شمار و جفت پیغمبر

که بی مثل است و بی انباز آن یکتای بی همتا [۱۱۵۴].

[صفحه ۶۹۴]

دعای مستجب شده

اواخر شب بود علی (علیه السلام) همراه فرزندش امام حسن (علیه السلام) کنار کعبه برای مناجات و عبادت آمدند. ناگاه علی (علیه

السلام) صدای جانگدازی شنید دریافت که شخص دردمندی با سوز و گداز در کنار کعبه دعا می‌کند و با گریه و زاری خواسته اش را از خدا می‌طلبد. علی (علیه السلام) به حسن (علیه السلام) فرمود: نزد این مناجات کننده برو و ببین کیست او را نزد من بیاور. امام حسن (علیه السلام) نزد او رفت دید جوانی بسیار غمگین با آهی پرسوز و جانکاه مشغول مناجات است فرمود: ای جوان امیرمؤ منان پسر عموی پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم تو را می‌خواهد ببیند. دعوتش را اجابت کن. جوان لنگان لنگان با اشتیاق وافر به حضور علی (علیه السلام) آمد. علی (علیه السلام) فرمود: چه حاجت داری؟ جوان گفت: حقیقت این است که من به پدرم آزار می‌رساندم او مرا نفرین کرده نصف بدنم فلج شده است. امام علی (علیه السلام) فرمود: چه آزاری به پدرت رسانده ای؟ جوان عرض کرد، من جوانی عیاش و گنهکار بودم پدرم مرا از گناه نهی می‌کرد من به حرف او گوش نمی‌دادم بلکه بیشتر گناه می‌کردم تا اینکه روزی مرا در حال گناه دید باز مرا نهی کرد سرانجام من ناراحت شدم چوبی برداشتم طوری به او زدم که به زمین افتاد و با دلی شکسته برخاست و گفت: اکنون کنار کعبه می‌روم و برای تو نفرین می‌کنم کنار کعبه رفت و نفرین کرد نفرین او باعث شد نصف بدنم فلج گردد. در این هنگام آن قسمت از بدنش را به امام نشان داد. بسیار پشیمان شدم نزد پدرم آمدم و با خواهش و زاری از او معذرت خواهی کردم و گفتم مرا ببخش و برایم دعا کن. پدرم مرا بخشید و حتی حاضر شد که با هم به کنار کعبه بیاییم و در همان نقطه ای که نفرین کرده بود دعا کند تا سلامتی خود را باز یابم با هم به طرف مکه رهسپار شدیم پدرم سوار بر شتر بود در بیابان ناگاه مرغی از پشت سر سنگی پراند شتر، رم کرد و پدرم از بالی شتر به زمین افتاد و تا به بالینش رفتم دیدم از دنیا رفته است همانجا او را دفن کردم و اکنون خودم با حالی جگر سوز به اینجا برای دعا آمده ام. امام علی (علیه السلام) فرمود: از این که پدرت با تو به طرف کعبه برای دعا در حق تو می‌آمد معلوم می‌شود که پدرت از تو راضی است

[صفحه ۶۹۵]

اکنون من در حق تو دعا می‌کنم. امام بزرگوار در حق او دعا کرد سپس دستهای مبارکش را به بدن آن جوان مالید هماندم جوان سلامتی خود را باز یافت.

سپس امام علی (علیه السلام) نزد پسرانش آمد و به آنها فرمود: (علیکم ببر الوالدین: بر شما باد نیکی به پدر و مادر.) [۱۱۵۵].

اخلاق مردم داری

هنگامی که امیرمؤ منان علی (علیه السلام) در بستر شهادت قرار گرفت، فرزندان خود را به دور خود جمع نمود و برای آنها وصیت کرد در پایان وصیت فرمودند: یا بنی عاشر و الناس عشرة ان غبتم حنو الیکم، و ان فقدتم بکوا علیکم [۱۱۵۶].

یعنی: ای فرزندانم! به گونه ای با مردم زندگی کنید که اگر از نظر آنها غایب شدید مشتاق دیدار شما شوند، و اگر از دنیا رفتید از فقدان شما، گریه کنند. [۱۱۵۷].

زمین شناسی امام علی

در خصوص حرکت زمین و انواع حرکت آن حضرت امیر (علیه السلام) می‌فرماید:

و عدل حرکاتها بالراسیات من جلامیدها؛ تعدیل و کنترل و موزون نمودن میان حرکات گوناگون زمین، بوسیله کوههای محکم است.

و از این گفتار حضرت چنین استفاده می‌شود که زمین دارای حرکات متعددی می‌باشد لذا در تاءیید فرمایش حضرت علم امروز تابه حال هشت نوع حرکت برای زمین اثبات کرده است و دانشمندی بنام فلکس د ورنه؛ یازده حرکت برای زمین کشف کرده و فرمایش حضرت را از کلمات اعجازآمیز دانسته و در صدد حرکات دیگری برای زمین بر آمده است. [۱۱۵۸].

[صفحه ۶۹۶]

کاشت درخت خرما

امام باقر (علیه السلام) فرمود: روزی مردی، امیرمؤ منان علی (علیه السلام) را سوار بر شتری که باری از هسته خرما بر آن بود، دید که عبور می‌کرد، پرسید: ای ابوالحسن (علیه السلام) این بار چیست؟ آن حضرت در پاسخ فرمود: ماۀ الف عذق ان شاء الله؛ اگر خدا بخواهد صد هزار درخت خرما.

او آنها را در زمینی کاشت همه آنها بصورت درخت در آمد و حتی یک دانه از هسته آنها تباه نشد و به این ترتیب حضرت یک نخلستان خرمای صد هزار درختی را پدیدار نمودند. [۱۱۵۹].

احداث باغ

امام علی (علیه السلام) با دسترنج خود دو باغ احداث کرد که نام آن دو باغ یکی ابونیزر دیگری باغ بغیبغه (بغبغه) بود و شخصی بنام ابونیزر سرپرستی آن دو باغ را به عهده داشت ابونیزر می‌گوید: در باغ بودم روزی امام علی (علیه السلام) وارد باغش شد و به من فرمود: آیا غذا در باغ هست؟ عرض کردم: با کدوئی که از این باغ بدست آمده و روغنی که موجود بوده غذایی آماده ساخته ام. فرمود: آن غذا را بیاور بخوریم. غذا را حاضر کردم و پس از میل غذا و شستن دستها کلنگ را به دست گرفت و به سوی چاه قنات آن باغ روانه شد و به لای روبی و پاک کردن آن قناعت پرداخت و در حالی که عرق از پیشانیش می‌ریخت از چاه بیرون آمد و بار دیگر به داخل چاه رفت و همچنان به لای روبی پرداخت و به هنگام کلنگ زدن به زمین صدای همهمه آن حضرت به بیرون چاه می‌رسید، آن قنات را به گونه ای پاکسازی نمود که به اندازه گردن شتر آب آن زیاد شد سپس با شتاب از چاه بیرون آمد و فرمود: خدا را گواه می‌گیرم که این چشمه و باغ را وقف کردم آنگاه از من قلم و کاغذ طلبید حاضر نمودم. آن حضرت نوشت: بسم الله الرحمن الرحیم، این را وقف کرده بنده خدا علی، تا الیقی الله وجهه حرالنار یوم القیامۀ؛ تا خداوند به وسیله این دو چشمه وقف شده چهره علی (علیه السلام) را در قیامت از حرارت آتش دوزخ حفظ کند.

[صفحه ۶۹۷]

پس از علی (علیه السلام) امام حسن (علیه السلام) و بعد از امام حسین (علیه السلام) و ... طبق وقف نامه عمل کردند و از درآمد محصول آن دو باغ بذل و بخشش می‌کردند و به فقراء و درماندگان راه می‌دادند در یکی از سالها امام حسین (علیه السلام) مقروض شد معاویه از فرصت استفاده کرد و پیشنهاد کرد آن دو باغ را به دویست هزار دینار خریدار هستم امام حسین (علیه السلام) فرمود: این دو مزرعه فروشی نیست. پدرم آن را بر عموم فقراء وقف نمود تا چهره اش از آتش دوزخ محفوظ بماند بنابراین من آنها را به هیچ قیمتی نمی‌فروشم. [۱۱۶۰].

امیرمؤ منان این دو باغ معروف به چشمه ابی نیزر بغبغه را وقف کرد از در آمد محصولات آنها در تاءمین معاش زندگی فقراء مردم مدینه و درماندگان صرف گردد.

موقوفات حضرت زهرا

ابوبصیر می‌گوید: امام باقر (علیه السلام) به من فرمود: آیا نمی‌خواهی وصیت فاطمه علیهاالسلام را برای تو بازگو کنم؟ عرض کردم: آری می‌خواهم امام باقر (علیه السلام) جامه دانی را بیرون آورد و در میان آن نامه ای را خارج کرد و آن نامه را که وصیت نامه حضرت زهرا علیهاالسلام را که در مورد وقف مزارع هفتگانه بود چنین خواند: بسم الله الرحمن الرحیم این وصیتی است که

فاطمه دختر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به آن وصیت نموده است وصیت کرد به حوائط سبعه (باغهای یا مزارع هفتگان) که عبارتنداز:

عواف، دلال، برقه، میثب (بروزن منبر) حسنی، صافیه، مال (مشربه) ام ابراهیم، تا وقف باشد و تولیت آن را به علی بن ابیطالب (علیه السلام) واگذار کردم و پس از او به بزرگترین فرزندانم باشد خداوند بر این وصیت گواه است و همچنین مقداد و زبیر گواهی می‌دهد و این وصیت را علی بن ابیطالب (علیه السلام) نوشت [۱۱۶۱].

[صفحه ۶۹۸]

دعای ختم قرآن

حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) وقتی قرآن را ختم می‌فرمود این دعا را می‌خواند:

اللهم اشرح بالقرآن صدری خدایا به قرآن، شرح صدر مرا عطا کن.

واستعمل بالقرآن بدنی و به قرآن بدنم را به کار بندگی خود وادار کن.

و ثوره بالقران بصری و به قرآن، دیده ام را روشنایی بخش.

و اءطلق بالقرآن لسانی و به قرآن، زبانم را رها کن.

به خانواده ات سفارش کن

حضرت علی بن ابیطالب (علیه السلام) به کمیل فرمود: به خانواده است فرمان ده...

یا کمیل مراهلك ان ترو حوا فی المکارم و یدلجوا فی حاجهٔ من هو نائم فو الذی وسع سمعه الاصوات...

ای کمیل! خانواده خود را فرمان ده که خویشتن را به محامد اخلاق و مکارم صفات آراسته سازند و در تاریکی شب‌ها برای رفع نیازمندی خفتگان بکوشند، سوگند به آن خدا، که شنواییش، اصوات را احاطه کرده است، هر کس در دل دیگران، سرور و شادمانی ایجاد کند، خداوند متعال از آن سرور، لطفی بیافریند که چون اندوه و غصه به آن کس هجوم آورد، آن لطف همچنان سیلی که در بستر سراشیب، فضول اشتران را با خود می‌برد اثر اندوه را از دل آن کس بزداید [۱۱۶۲].

اهل زمانه خود را بشناس..

حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) به فرزند خود امام حسن (علیه السلام) چنین نصیحت و سفارش فرمود:

یا بنی انه لابد اللعاقل ان ینظر فی شانه فلیحفظ لسانه و لیعرف اهل زمانه یا بنی ان من البلاء الفاقه...

پسر عزیزم خرد در آدمی دوست و یار اوست، و حلم و بردباری همچون وزیر و

[صفحه ۶۹۹]

رفیق، و مدارا همانند پدر مهربان، و صبر و شکیبایی به منزله بهترین لشکر وی است. پسرم خردمند، باید که در کار خویش به دقت بنگرد و زبان در اختیار خود دارد و در حق اهل زمان و مردم عصر خود عارف باشد. پسرم، تهی دستی خود بلایی است و از آن بدتر بیماری جسم آدمی و از آن بدتر بیماری دل او است. ثروت و مکنت خود نعمت است لیکن برتر از آن نعمت سلامت بدن انسان و بالاتر از آن نعمت تقوای قلب وی است. پسرم، اوقات مؤ من سه بخش است: قسمتی که در آن با خدای خویشتن راز و نیاز کند و قسمت دیگر را صرف محاسبه نفس د و نظر در کار و رفتار خود کند و در بخش سوم از نعمتی که خداوند بر او حلال و سزاوار فرموده است بهره برد. نیز هر مؤ من مسلمان ناگزیر است که به سه مورد توجه و عنایت کافی مبذول

دارد ترمیمی در وضع معیشت و زندگی و گامی برای روز واپسین و بهره ای از آنچه حلال و مباح گردیده است. [۱۱۶۳].

گفتگوی شیرین امام علی با امام حسن

محمد بن طلحه (علامه شافعی مذهب) از ابونعیم حدیث می‌کند که امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) روزی با پسرش امام حسن (علیه السلام) گفتگوی شیرینی به میل کشیده بود. علی (علیه السلام) سؤ ال می‌کرد و حسن (علیه السلام) جواب می‌داد:

امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: ای پسر معنی رشد و صلاح چیست؟ حسن (علیه السلام) عرض کرد: بدیها را با نیکی از میان برداشتن.

پرسید شرف چیست؟ جواب داد خویشاوندان را در سایه خود نگاه داشتن و از خطایشان گذشتن.

گفت مروت چیست؟ جواب داد عفاف نفس و اعطای سائل

سوال کرد دقت چیست؟ فرمود در اندک و بسیار و کوچک و بزرگ با احتیاط نگریستن.

پرسید: فرومایگی چیست؟ گفت: راحت خود و رنج کسان خود خواستن

پرسید: کرم چیست؟ در همه حال خواه در توانگری خواه در درویشی، بخشیدن.

[صفحه ۷۰۰]

پرسید: بخل چیست؟ جواب داد: شرف خویش در سرمایه جستن.

پرسید: برادری چیست؟ جواب داد: برابری در همه حال چه در تنگدستی و چه در آسایش.

پرسید: ترس چیست؟ گفت: بر دوست حمله کردن و از دشمن گریختن.

پرسید: غنیمت چیست؟ جواب داد: غنیمت رغبت به تقوا و پرهیزگاری است.

پرسید: بردباری چیست؟ گفت: خویشتن را نگاه داشتن و خشم خود را فرو خوردن.

پرسید: بی نیازی چیست؟ گفت بر قسمت خویش قناعت کردن.

پرسید: گدایی چیست؟ گفت: هوس پرستی.

سؤ ال کرد: مناعت چیست؟ فرمود حرمت خویش نگهداشتن.

سؤ ال کرد: ذلت چیست؟ جواب داد: در برابر حوادث جزع کردن.

سؤ ال کرد: حماقت چیست؟ فرمود: در محافل با ریش خود بازی کردن.

گفت: جراءت چیست؟ جواب داد: بی ترس و هراس به پیکار حریف رفتن.

پرسید: رنج بیهوده چیست؟ گفت: بیهوده سخن گفتن.

پرسید: عظمت چیست؟ فرمود: در عین تنگدستی بخشیدن و در عین قدرت بخشودن.

سؤ ال کرد: عقل چیست؟ جواب داد: شنیده‌ها را به خاطر سپردن.

سؤ ال کرد: جهل چیست؟ جواب داد: پیشوای خود را کوچک شمردن و سر از فرمانش برتافتن.

پرسید: روشنایی چیست؟ نیکی را بکار بستن و از بدی دوری جستن.

پرسید: احتیاط چیست؟ گفت: با زیر دستان مدارا کردن.

سؤ ال کرد: غفلت چیست؟ جواب داد: مسجد را ترک گفتن و در پی فرومایگان دنیا به دست دویدن.

پرسید: سفاهت چیست؟ گفت: فرومایگی.

سؤ ال کرد: حرمان چیست؟ جواب داد: بخت سفید را با دست خود سیاه کردن.

سؤ ال کرد: سید کیست؟ گفت: آن کس که عشیره و قبیله خود را زخم زبان و نیششان ایمن بدارد.

[صفحه ۷۰۱]

پیشگویی تاریخی امام علی در حمله هلاکو خان مغول به بغداد

علامه حلی از پدرش سدیدالدین یوسف بن المطهر نقل می‌نماید: علت محفوظ بودن شهرهای کوفه و حله و کربلا و نجف اشراف از قتل عام و خرابی لشکر هلاکوخان مغول این بود که وقتی هلاکوخان با لشکر خود به خارج شهر بغداد رسید اکثر مردم حله از ترس خانه های خود را ترک و به اطراف فرار کردند. لیکن پدر من و سیدبن طاووس و ابی العزا هر سه از نوابغ علمی شیعه هستند، تصمیم گرفتند به هلاکوخان نامه ای بنویسند و صریحا تسلیم بودن خود را اظهار کنند. نامه را نوشته و فرستادند چون نامه در بیرون شهر بغداد در وقتی که محاصره بود رسید، فورا فرمان داد در جواب نامه بنویسید: شما سه نفر که بزرگ شهر حله هستید و مردم در اختیار شما می‌باشند به نزد من آیید. آنگاه پاسخ را به وسیله دو نفر از سپاهیان خود فرستاد، چون نامه رسید سید بن طاووس و ابن ابی العز اطلاع بر مضامین آن یافتند حاضر نشدند پیش وی بروند. لذا پدرم گفت: من حاضرم و تنها با آن دو ماءمور در حال که کتابی همراه داشت نزد هلاکو رهسپار شد. پادشاه مغول با حال شگفت گفت شما چطور جراءت نمودید به اینجا بیایید و بنوشتن چنین نامه ای در حالی که شهر بغداد فتح نشده و چگونگی وضع مملکت و وظیفه شما معلوم نگردیده؟

وی در پاسخ فرمود: هشیار باش نوشتن نامه و آمدن من بدون هیچ ترس بر اساس روایتی می‌باشد از حضرت علی بن ابیطالب (علیه السلام) که بما رسیده است، که در کتاب نهج البلاغه در خطبه زوراء فرموده اند:

الزوراء [۱۱۶۴] و ما ادریک مالزوراء ارمن ذات اثل و (الی آخر)؛ بغداد و چه می‌دانید که بغداد چیست؟ شهری است وسیع و در آن ساختمانهای مدرن محکم پایه گذاری شود و جمعیت بسیاری در آن مسکن گزینند و برخی از خلفاء بن العباس در آنجا خلافت کنند

[صفحه ۷۰۲]

و آنان جور و ستم نمایند آخر الامر باید دچار هجوم لشکری شوند که جوان و نیرومند باشند و حدقه چشمهایشان کوچک و صورتشان مانند سپر، طوق شده و لباس آنان از زره آهنین می‌باشد و صداهایشان بسیار بلند و دارای سطوت و ابهتند و آنان به هیچ شهری نگذرند مگر آنکه فتح می‌نمایند و هیچ سلطانی و پرچمی در برابرشان به جنگ افراشته نشود و مگر آنکه سرنگون شود و بلاء بزرگ است برای کسی که به مخالفتشان برخیزد.

هلاکوخان مغول چون این پیش گویی‌ها را از کلمات گهربار حضرت علی مرتضی (علیه السلام) شنیده بویژه بشارت پیروزی نسبت به پادشاهانی که به جنگ او بیایند و همه علاماتی که حضرت بیان فرموده بود در خود و لشکرش مطابق دید، فورا نامه ای نوشت که هر گاه بواسطه این پیش گویی حضرت علی (علیه السلام) بغداد را فتح کردم شهر حله و شهر کوفه و شهر نجف و شهر کربلا را با ساکنین آنها بلکی مورد عفو و همه آن جمعیت را از کشتن و اسیر شدن در امان خواهم گذاشت. سپس با اعتماد باین پیشگویی حضرت علی (علیه السلام) فرمان داد به بغداد حمله شود و مستعصم که خلیفه آخرین سلسله بن العباس بود به بدترین وجه به قتل رسانید و پیروزی شگفتی نمود و صدق این پیشگویی حضرت را رد جهان انتشار و بر شیفتگان حضرت افزود [۱۱۶۵].

بیان راز نسب پیامبر توسط امام علی

امام جعفر صادق (علیه السلام) از حضرت علی (علیه السلام) نقل می‌کند که: ان حضرت در توصیف از آفرینش و نسب محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خداوند تعالی نور مقدس حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را خلق فرمود، پیش از آنکه

آسمانها و زمین و عرش د و کرسی و لوح و قلم و بهشت و دوزخ را بیافرینـد و قبل از اینکه احـدی از انبیا را اراده آفرینش کند به چهار صد و بیست چهار هزار سال، به آن نور دوازده حجاب خلق نمود:

۱- حجاب قـدرت. ۲- حجـاب عظمت. ۳- حجـاب منت. ۴- حجـاب رحمت. ۵- حجاب سـعادت. ۶- حجـاب کرامت. ۷- حجاب منزلت. ۸- حجاب هدایت. ۹- حجاب نبوت. ۱۰- حجاب رفعت. ۱۱- حجاب شفاعت.

[صفحه ۷۰۳]

پس آن نور مقدس را در حجاب قدرت ۱۲ هزار سال جاری داد و او می گفت: سبحان ربی الاعلی.

و در حجاب عظمت یازده هزار سال و او می گفت: سبحان عالم السر

و در حجاب منت ده هزار سال و می گفت: سبحان من هو قائم لایلهو

و در حجاب رحمت نه هزار سال و می گفت: سبحان الرفیع الاعلی

و در حجاب سعادت هشت هزار سال و می گفت: سبحان من هو دائم لایسهو

و در حجاب کرامت هفت هزار سال و می گفت: سبحان من هو غنی لایفتقر

و در حجاب منزلت شش هزار سال و می گفت: سبحان العلیم الکریم

و در حجاب هدایت پنج هزار سال و می گفت: سبحان ذی العرش د العظیم

و در حجاب نبوت چهار هزار سال و می گفت: سبحان رب العزه عما یصفون

و در حجاب رفعت سه هزار سال و می گفت: سبحان ذی الملک و الملکوت

و در حجاب هیبت دو هزار سال و می گفت: سبحان الله وبحمده

و در حجاب شفاعت دو هزار سال و می گفت: سبحان ربی العظیم و بحمده

پس نام مقدس آن حضـرت را بر لوح ظاهر گردانید و ان نام مبارک چهار هزار سال بر لوح می‌درخشـید پس اسم اطهر آن حضرت را بر عرش ظـاهر گردانیـد و هفت هزار سال در آنجا نور می‌بخشـید همچنین در احوال رفعت و جلال می گردیـد تا آنکه حق تعالی آن نور را در صـلب آدم جای داد و از آدم در شـیث و از شـیث در انوش و از انوش در قینان و از قینان در مهلائیل ... تا در ابراهیم خلیل الله و ابراهیم در اسـماعیل ... در عبـدمناف و از عبـدمناف در هاشم و از هاشم سـید قریش در عبدالمطلب و از عبدالمطلب در عبـدالله جای داد و پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم به دنیا آمـد. [۱۱۶۶] فاطمه بنت اسـد مادر امیرالمؤ منین خنـدان و شادان وقتی پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم بدنیا آمد نزد ابوطالب پدر حضـرت علی (علیه السلام) آمد و او را به آنچه واقع شده بود خبر داد. پس ابوطالب به وی گفت: مگر از این امر در شگفتی؟ تو هم باردار می‌شوی و وصی و وزیر او را می‌زایی. [۱۱۶۷].

[صفحه ۷۰۴]

همام کیست؟

روایتی است از امیرالمؤ منین (علیه السـلام) در اصول کافی و نهـج البلاغه نقل شـده که روایت بلندی است و به خطبه همام معروف است. این خطبه عجیبی است و ما قسمت اول این خطبه را از جلد ۲ اصول کافی ص ۲۲۶ نقل می کنیم از امام صادق (علیه السلام): مردی که او را همام صـدا می کردنـد و عابـد و زاهد کوشایی بود وقتی که امیرالمؤ منین (علیه السـلام) مشـغول خطبه بود از جایش بلند شد و گفت: ای امیرمؤ منان! مؤ من را آنطور برای ما تعریف کن که انگار او را در برابر خودمان می‌بینیم.

امـام (علیه السـلام) در پاسـخ به او تاءمـل و درنـگ فرمود: زیرا مصـلحت را در تـاءخیر جواب می‌دیـد، پس از آن امام بطور اجمال فرمـود: ای همـام، تـو خـود از خـدا بـترس و نیکوکـار بـاش که ان الله مع الـذین اتقـوا والـذین هم محسـنون [۱۱۶۸] یعنی: خـدا با

پرهیزکاران و نیکوکرداران است. همام به این پاسخ اکتفا نکرد تا اینکه حضرت را سوگند داد: امام خطبه ای مفصل از اوصاف مؤ من فرمود: چون امام اوصاف مؤ من را می‌شمارد همام بی هوش شد و در آن بی هوشی از دنیا رفت. علی (علیه السلام) فرمود باشید سوگند به خدا که از چنین پیش آمدی بر او می‌ترسیدم و پس د از آن فرمود: اندرزهای درست به اهلش چنین تاءثیر می کند یکی از حاضرین (ابن کواکه از خوارج بود) گفت: یا امیرالمؤ منین (علیه السلام) تو چه حال داری؟ و چرا این اندرزها در تو تاءثیر ندارد، یا چون چنین گمان می‌داشتی چرا باعث مرگ او شدی؟) امام (علیه السلام) فرمود: وای بر تو هر اجلی را وقتی است که از آن نمی گذرد دیر یا زود نمی‌شود و سببی است که از آن تجاوز نمی کند پس از اینگونه گفتار که شیطان بر زبانت راند بازیست. [۱۱۶۹].

متن خطبه همام المؤ من من هو الکیس الفطن...

مؤ من زیرک و تیز هوش است که بشاش است و اگر غصه ای هم داشته باشد آنرا آشکار نمی کند دلش از هر چیز دیگر و خودش از همه چیز در نظرش خوارتر، از هر کس که از بین رفتنی باشد دوری می کند و نسبت به حسنات و نیک‌ها طمعکار و آزمند است کینه توز نیست چشم تنگ نمی‌باشد، جر و بحث بیهوده نمی کند، کارش سبب و نفرین

[صفحه ۷۰۵]

کردن نیست، پیوسته عیب نمی گیرد، غیبت نمی کند، از اینکه بالاتر از دیگران باشد خوشش نمی‌آید، ریا و سمعه را دوست نمی‌دارد، در مسائل بی تفاوت نیست، همتش عالی است، سکوتش فراوان با وقار است، با مروت است (نیک دیگران در حق او) یادش می‌ماند، پایمرد و قدر دان است، اگر غمی هم داشته باشد از روی تفکر و تعقل است و بی مورد نیست، از فقرش خشنود است خوش بر خورد و قابل انعطاف است، استبداد در کارش نیست، پایبند به عهد و پیمان است، و اذیتش کم، دروغ نمی گوید و پرده دری نمی کند...

ایراد خطبه ای بدون نقطه

خطبه ای است بدون نقطه که حضرت امیر (علیه السلام) پیرامون مسائلی چون حمد الهی و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بت پرستی - اطاعت حق - ازدواج پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، اخلاقیات و ... صحبت فرموده اند: (البته این خطبه طولانی است که مختصری از آن آمده است).

الحمد لله اهل الحمد و ماواه، و له اوکد الحمد و احلاه و اسرع الحمد و اسراه و اطهر الحمد و اسماه و اکرم الحمد و اولاه، الحمد لله الملک الملک المحمود و المالک الود مصور کل مولود و مال کل مطرود، ساطح المهاد و موطد الاطواد و مرسل الامطار و مسهل الاوطار، عالم الاسرار و مدرکها و مدمر الا ملاک و مهلکها و مکور الدهور و مکررها و مورد الامور و مصدرها، عم سماحه و کمل رکامه و همل، و طاوع السوال و الامل، و اوسع الرمل و ارمل، احمده حمدا ممدودا و اوحده کما وحد الاواه، و هو الله لا اله للامم سواه و لاصادع لما عدله و سواه...

حمد و ثناء خداوندی را که اهل حمد بوده و جایگه آن مختص او می‌باشد و برترین و شیرین ترین و سریع ترین و گسترده ترین و پاکترین و بالاترین و گرامی ترین و سزاوارترین حمدها بر ذات او باد. سپاس د خداوندی را که پادشاهی است مورد ستایش و مالکی است بسیار مهربان و با محبت، هر مولودی را صورت می‌بخشد و هر طرد شده ای را ملجا و پناهگاه است، گستراننده دشت‌ها و صحراها و برپا کننده کوهها و بلندی‌ها است، فرو فرستنده بارانها و آسان کننده مشکلات و نیازها است، عالم و دانا به همه اسرار و درهم کوبنده و نابود کننده همه پادشاهان است، روزگاران را به سرانجام رساننده و آنان

[صفحه ۷۰۶]

را مجددا به عرصه وجود می‌آورد و مرجع و مصدر همه امور اوست، جود و عطایش د همه چیز را رد برگرفته و ابر بخشش او، با کمال ریزش، همگان را فرا گرفته است، خواسته‌ها و امیدهای بندگان را برآورده نمود و به ریگزاران افزونی و توسعه بخشیده است. حمد و ستایش می‌کنم او را، حمد و ستایشی بی انتها، و یگانه اش د می‌شمارم همانگونه که بنده دعا کننده گریان، او را یگانه می‌شمارد و اوست خداوندی که امتها را خدایی جز او نیست، و کسی نیست که آنچه را که او بر پا و تنظیم کرده درهم فرو ریزد [۱۱۷۰...].

حمد حق تعالی

مولای عارفان امیرمؤ منان علی (علیه السلام) در باب حمد مطالبی بسیار عالی دارد که از باب نمونه جملاتی از آن را از کتاب مستدرک سفینهٔ البحار ج ۳، ص ۷۳ نقل می‌کنیم:

الحمد لله الذی جعل الحمد علی عباده من غیر حاجهٔ منه الی حامدیه، و طریقا من طرق الاعتراف بلا هوتیته صمدانیته...

یعنی: خداوند را سپاس، که بندگانش را مشرف به تشریف حمد فرمود، بدون اینکه به سپاسگزاری آنان نیازمند باشد، و این کلمه جامعه را که باید از عمق قلب و حقیقت وجود برخیزد، راهی از راههای اعتراف به لاهوتیت و صمدیت و ربوبیت و فردیت خود قرار داد و آن را علت ازدیاد رحمتش بر عباد اعلام کرد و راهی روشن برای طالب فضلش فرمود، و در کنون و سر این لفظ، حقیقت این معنی را که سپاس و حمد اعتراف به منعم بودن او نسبت بر هر حمدی است جلوه داد.

اگر در راه خدا ثابت قدم باشی

اصبغ بن نباته می‌گوید: کنار خانه علی (علیه السلام) رکوع می‌کردم و به پیشگاه حضرت حق به دعا و مناجات برخاسته بودم در این وقت حضرت امیر علی (علیه السلام) از در خانه خود بیرون آمد و فرمود: اصبغ عرضه داشتم، بله، فرمود: در چه کاری بودی؟ گفتم: در رکوع و دعا. فرمود: علاقه داری دعایی که از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنید به تو بیاموزم؟ پاسخ دادم: آری. فرمود: بگو.

[صفحه ۷۰۷]

الحمد لله علی ماکان و الحمد لله علی کان حال؛ سپاس خدا را بر آنچه بوده و سپاس خدا را بر هر حال

سپس با دست راستش بر شانه چپم زد و فرمود: اگر در راه خدا ثابت قدم باشی و با تمام وجود رهبری پیشوای بر حق را قبول داشته باشی و در مساءله مال در راه خدا دست و دل باز باشی خداوند مهربان از تو به وجود خودت مهربان تر است. [۱۱۷۱].

بی اعتنایی به دنیا

علی (علیه السلام) بارها در فرازهای مختلف می‌فرمود: ای دنیا دیگری را فریب ده که من تو را سه طلاقه کرده ام. سؤ ال کردند: یا علی (علیه السلام) در تعجب هستیم همه مردان دلاور و رزم آوران میادین جنگ از شمشیر تو می‌ترسند ولی چطور است که تو این چنین از دنیا می‌ترسی؟

حضرت فرمود: شما خبر ندارید این دنیا درخت خارآور است که دست هوی و هوس و آز، آن را بر کنار جوی عمر تو کاشته، اگر از آن دوری نکنی خار آن در دامن عصمت پاکی تو می‌افتد و ... آیا نشنیدید که در آغاز کار که هنوز خار آن نیرومند و قی نشده بود دامن عصمت حضرت آدم (علیه السلام) را درید؟

اکنون که خار آن قوت گرفته با علی پسر ابوطالب چه می‌کند! [۱۱۷۲].

امیرالمؤمنین یعنی چه؟

جابربن یزید گوید: به امام باقر (علیه السلام) عرض کردم فدایت گردم چرا علی (علیه السلام) را امیرالمؤ منین نامیدند؟ فرمود: از علم خود آنان را تغذیه می‌کرد و به آنها می‌آموخت مگر قول خداوند را نشنیده ای و نمیر اهلنا و می‌آوریم غذایی برای خاندانمان سوره مبارکه یوسف آیه ۶۵.

و از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمودند: شمشیر علی (علیه السلام) را بدین جهت ذوالفقار نامیدند که در میانه قبضه آن خطی به درازا بود شبیه به مهره های تیره کمر، همان شمشیری که جبرئیل از آسمان آورد و دسته اش از نقره بود، آن شمشیری که ندا کننده ای از آسمان فریاد بر آورد لا سیف الا ذوالفقار و لافتی الا علی [۱۱۷۳].

[صفحه ۷۰۸]

عدم توفیق نماز شب

روزی مردی خدمت حضرت امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) رسید و سؤ ال کرد: یا علی! من از خواندن نماز شب محرومم؟ یا امیرالمؤ منین! انی حرمت الصلوة باللیل؛ حضرت فرمود: انت رحل قد قید تک ذنوبک، تو مردی هستی که گناهانت تو را گرفتار و مقید ساخته است (از این رو موفق به خواندن نماز شب نمی‌شوی). [۱۱۷۴].

علم و دانش

روزی شخصی از علی (علیه السلام) در مورد علم و دانش پرسش کرد حضرت فرمود:

علم چهار کله است الف) به قدر احتیاج خود به خداوند، او را عبادت کنی. ب)به قدر طاقت و صبر خود در سوختن آتش جهنم گناه کنی. ج) به اندازه عمرت در دنیا برای دنیا کار کنی. د) و به مقدار بقایت در آخرت توشه تهیه نمایی. [۱۱۷۵].

سخن بیهوده

روزی علی (علیه السلام) مردی را دید که دهان به سخنان بیهوده گشوده و از پرگوئی و بیهوده گوئی، زبان خود را در کام نمی‌گیرد، حضرت به او فرمود: ای شخص به راستی که تو با اعمالت؛ نامه ای را بوسیله دو فرشته حافظ خود دیکته می‌کنی (و هر آنچه می‌کنی آنها را می‌نویسند) بسوی پروردگارت، پس سخنی بگو که برای تو فایده ای داشته باشد و دم فرو بند از سخن بیهوده و بی فایده. [۱۱۷۶].

[صفحه ۷۰۹]

فرق بهشت و مسجد

حضرت امیرمؤ منان علی (علیه السلام) می‌فرماید: نشستن در مسجد برای من از نشستن در بهشت محبوب تر و بهتر است، زیرا با نشستن در بهشت به خواسته خودم نائل شده ام ولی با نشستن در مسجد به خواست خداوند نائل می‌شوم. [۱۱۷۷].

و در روایتی از امام صادق (علیه السلام) است که، هر موقع برای حضرت امیرمؤ منان (علیه السلام) کار مهمی پیش می‌آمد به نماز خواندن پناه می‌برد، سپس این آیه را تلاوت کردند: واستعینو بالصبر و الصلاء [۱۱۷۸] و نیز فرمودند: هر یک از شما که با اندوهی از اندوههای دنیا مواجه شد وضو بگیرید و به مسجد برود و دو رکعت نماز بخوانید و ربع اندوه و شدائد خود را از خدا بخواهید آیا

نشنیده اید که خداوند فرمود: واستعینو بالصبر والصلاة. [۱۱۷۹].

معجزه ای از امام علی

امیرمؤ منـان علی (علیه السـلام) چنـد دائی در بنی مخزوم داشت، جوانی از آن قبیله نزد امـام علی (علیه السـلام) آمـد و عرض کرد: دائی جان برادرم از دنیا رفت و من در مرگ او بسیار ناراحتم.

امام علی (علیه السلام) فرمود: آیا می‌خواهی او را ببینی؟ او گفت: آری؛ امام علی (علیه السلام) فرمود: قبرش را به من نشان بده.

آنگاه امام علی (علیه السلام) با آن شخص بیرون آمد در حالی که آن حضرت پارچه برد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به کمر بسـته بود، وقتی که به کنار قبر رسید لبهایش به هم می‌خورد آنگاه با پای خود به قبر او زد، او از قبر بیرون آمد در حالی که به زبان عجمی سخن می گفت:

حضـرت علی (علیه السـلام) به او فرمود: مگر وقتی که تو از دنیا رفتی عرب نبودی؟ او عرض کرد: چرا ولی ما به روش فلان و فلان مردیم از این رو زبانمان تغییر کرد. [۱۱۸۰].

دوستان خدا کیانند؟

ابن عباس می گوید: روزی از علی بن ابیطالب (علیه السلام) درباره دوستان خدا که در آیه

[صفحه ۷۱۰]

الا ان اولیاء لا خوف علیهم و لا هم یحزنون؛ بدانیـد که به راستی دوسـتان خدا نه بیمی دارند و نه اندوهگین می‌شوند [۱۱۸۱] به آن اشاره شده، سؤ ال شد؟ حضرت در پاسخ فرمودند:

قام اخلصو الله فی عبادته، و نظروا الی باطن الدنیا حین نظر الناس د الی ظاهرها؛ ... آنان مردمی هستند که خدا را از روی اخلاص د پرسـتش می کننـد و هنگـامی که مردم به ظـاهر دنیـا می‌نگرنـد آنـان به بـاطن و درون آن می‌نگرنـد و در همان حال که مردم فریب خوش های زودگـذر دنیا را خورده اند، آنها آینده آن را به خوبی می‌دانند. از این رو آنها از آنچه که می‌دانند و خبر دارند، دسـت از آن می کشند، و آن (امیالی) را که می‌دانند بزودی آنان را (دل و قلب) می‌میراند، می کشند. [۱۱۸۲].

چگونگی مرگ هارون

طبرسـی از ابن عباس روایت کرده که گفت: از امیرالمؤ منین (علیه السلام) پرسیدند یا علی (علیه السلام) چگونه بنی اسرائیل موسی را اذیت و آزار کردند ولی خداوند او را تبرئه کرد، حضـرت فرمود: روزی موسـی (علیه السـلام) به همراه برادرش هارون به مکانی می‌رفتند، وقتی به کوهی رسیدند، خدای تعالی هارون را قبض روح کرد، موسی وقتی بازگشت و به بنی اسرائیل خبر داد که هارون وفات کرده، بنی اسـرائیل به موسـی (علیه السلام) گفتند: هارون را بردی و به قتل رساندی اکنون آمده ای و به ما می گویی او وفات کرده، تو حسادت می کردی بر هارون، چرا که ما او را بیشتر دوست می‌داشتیم زیرا او از تو به ما ملایم تر و سازگارتر بود.

خداوند موسـی (علیه السـلام) را از آن تهمت و افترا منزه ساخت و تبرئه کرد آن گونه که امر کرد تا جسد هارون را بیرون آورده و بر محافـل بنی اسـرائیل گردانیدنـد، هـارون می گفت: ای بنی اسـرائیل! برادرم مرا نکشت من به مرگ خود وفـات کردم، پس از آن فرشتگان او را بردند و به مکانی دفن کردند که کسی بر آن اطلاع پیدا نکرد. [۱۱۸۳].

[صفحه ۷۱۱]

در کاخ آرزو چه می‌کنی؟

در دیوان اشعار علی (علیه السلام) است که این اشعار را حضرت به معاویه نوشت:

تروم الخلد فی دار المنایا

فکم قدر ام مثلک ما تروم

تنام ولم تنم عنک المنایا

تنبه للمنیه یا نئوم

لهوت عن الفناء و انت تفنی

فما شیئی من الدنیا یدوم

یعنی: در کاخ آرزوها بهشت را جستجو می‌کنی و چه بسا پیشینیان قبل تو نیز چنین می‌خواستند تو خود می‌خوابی و لکن آرزوهای تو آرام نمی‌گیرد، ای به خواب رفته غافل بیدار شو، تو از فانی شدن غافل گشته ای و حال آنکه هیچ چیز در دنیا جاودان نخواهد ماند.

قربانی پسر!

مردی نزد امام علی (علیه السلام) آمد و گفت: یا علی (علیه السلام) نذر کرده ام که اگر مرتکب فلان عمل بشوم پسرم را نزد مقام ابراهیم (در مسجد الحرام) قربانی کنم و حالا- آن عمل را که نبایستی انجام می‌دادم، مرتکب شده ام حالا- چه کنم، تکلیف من چیست؟

حضرت فرمود: به جای پسرت قوچ فربهی بکش و گوشتش را بر مستمندان تقسیم کن.

گر بگذری زمرتبه ی کبریای حق

بر صدر دور گذر، کبریاعلی ست [۱۱۸۴].

استطاعت و قدرت

شخصی از حضرت علی (علیه السلام) از قدرت و استطاعت سؤ ال کرد؛ که آیا انسان قدرت و استطاعت دارد و کارها را با قدرت و استطاعت خود می‌کند یا فاقد قدرت و استطاعت است؟ و اگر قدرت و استطاعت دارد و کارها را با حول و قوهٔ خود انجام می‌دهد پس دخالت خداوند در کاری که انسان به قدرت و استطاعت خود می‌کند چگونه است؟

امام به او فرمود: سالت عن الاستطاعهٔ تملکها من دون الله او مع الله؟ یعنی: تو از

[صفحه ۷۱۲]

استطاعت سوال کردی. آیا تو که مالک این استطاعت هستی، خود به خود و بدون دخالت خداوند صاحب این استطاعتی؟ یا با شرکت خداوند صاحب آن شدی؟

سؤ ال کننده در جواب حضرت متحیر ماند که چه بگوید. امام فرمود:

اگر تو مدعی شوی که، تو و خدا با هم صاحب این استطاعت و قدرت هستید، تو را می‌کشم (زیرا تو خود را شریک خدا و همدوش خدا فرض د کرده ای و این کفر است) و اگر باز هم بگویی، بدون خدا، صاحب این استطاعت و قدرت هستی، باز تو را می‌کشم (زیرا خود را از دایره نیاز به خداوند خارج کرده ای).

سؤال کننده پرسید: پس چه بگویم یا علی؟ حضرت فرمود: تو به مشیت و اراده حق، صاحب استطاعت و قدرت می‌باشی، در حالی که در همین حال خداوند، صاحب مستقل این استطاعت است (یعنی: تو صاحب این استطاعتی، امام صاحب قائم بالذات و غیر متکی به غیر)

اگر به تو استطاعت می‌دهد، این استطاعت تو عطیه اوست و اگر از تو سلب می‌کند، تو را در بوته آزمایش قرار می‌دهد. در عین حال باید بدانی آنچه به تو تملیک می‌کند در عین اینکه به تو تملیک می‌کند، خودش مالک اوست. تو را به هر چه قادر می‌سازد باز تحت قدرت خود اوست و از تحت قدرت او خارج نمی‌شود. [۱۱۸۵].

انواع اسمهای علی

علی (علیه السلام) می‌فرماید نام من در انجیل به الیا و در تورات به بری و در زبور به اری آمده است. [۱۱۸۶] مادرم مرا حیدر (شیر) نامید و پدرم به ظهیر نام نهاد و عرب به علی صدایم می‌زد.

تا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم زنده بود حسن، مرا ابوالحسین صدا می‌زد و حسین نیز مرا ابوالحسن می‌خواند، و هر دوی آنها جدشان را پدر صدا می‌زدند ولی پس از رحلت آن بزرگوار مرا پدر خواندند. [۱۱۸۷].

[صفحه ۷۱۳]

پیشگویی وقایع آخرالزمان

حضرت علی (علیه السلام) در بعضی اوقات از مصائب و گرفتاریهای آیندگان خبر می‌داد و راه درمان ابتلائات آنها را گوشزد می‌کرد.

علی (علیه السلام) فرمود: زمانی بر مردم خواهد مد که چند گناه بزرگ و عمل زشت در بن آنها پدید می‌آید.

۱- کارهای زشت آشکار می‌گردد و معمولی می‌شود.

۲- پرده های عفت و شرم پاره می‌گردد.

۳- زنا کاری و تجاوزهای ناموسی علنی می‌شود

۴- مالهای یتیمان را حلال می‌شمارند و می‌خورند.

۵- ربا خواری شیوع پیدا می‌کند.

۶- در کیلو و وزنها، کم و کاست می‌کنند.

۷- شراب را به اسم نبید حلال شمرده و می‌خورند.

۸- رشوه را به عنوان هدیه و شیرینی می‌گیرند.

۹- به نام امانت داری خیانت می‌نمایند.

۱۰- مردها خود را به شکل زنان و زنان خویش را به صورت مردها در می‌آورند.

۱۱- به احکام و دستورات نماز بی اعتنائی می‌کنند.

۱۲- حج خانه خدا را برای غیر خدا (برای ریا و یا تجارت) بجا می‌آورند.

سپس ادامه داد: کیفر این زشتی‌ها این است که خداوند آنها را از فیوضات خود محروم می‌کند، تا جائی که ماه (شوال) برای آنها مخفی می‌شود بطوری که گاهی دو شبه دیده می‌شود (که معلوم می‌شود روز عید فطر را به عنوان ماه رمضان روزه گرفته اند با اینکه روزه آن حرام بوده است) و زمانی شب اول رمضان مخفی می‌شود، که دو روز آن

[صفحه ۷۱۴]

را روزه نگرفته و به عنوان آخر ماه شعبان می‌خورند و روز عید فطر را به خیال آخر ماه رمضان روزه می گیرند. در این وقت باید ترسید از اینکه خداوند بطور ناگهانی آنها را کیفر کند (مانند زلزله و طوفان و سیل).

چرا که به دنبال آن کارها، بلاها مردم را فرا می گیرد، تا جائی که کسانی صبح سالم هستند ولی شب در دل خاک و قبر آرمیده اند و گاهی شب سالمند و بامدادان جزء مردگان هستند.

وقتی چنین روزگاری پیش آمد، لازم است انسان همیشه وصیت کرده باشد که مبادا بلائی بر او فرود آمده و بدون وصیت بمیرد و واجب است نماز را در اول وقت آن بخواند چون ممکن است تا آخر وقت زنده نباشد.

هر یک از شما آن زمان را درک کرد بدون وضو نخوابد و اگر برایش امکان دارد همیشه با وضو باشد چه ترس آن است که مرگ ناگهانی برسد، لذا خوب است با وضو باشد که روح وی با طهارت خدا را ملاقات نماید.

من شما را ترساندم اگر بترسید و آگاه نمودم، اگر آگاه گردید و شما را پند دادم چنانچه پند گیرید پس در پنهانی و آشکار، از خدا بترسید و نباید کسی از شما بمیرد، مگر اینکه مسلمان باشد، زیرا هر کس به جز اسلام آئینی داشته باشد از او پذیرفته نیست و در آخرت زیان کار است [۱۱۸۸].

فارغ از هر دو جهانم به گل روی علی

از خم دوست جوانم به خم موی علی [۱۱۸۹].

رفتارهای اجتماعی

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) فرمود: هر کس خود را در معرض تهمت قرار دهد، کسی را که به او بد گمان شود سرزن نکند. و هر که را از خود را پنهان دارد، اختیار آنرا خود او دارد (نه کس دیگر) و هر صحبتی که از دو نفر تجاوز کرد شایع می گردد، به برادر خود تا زمانی که بدی از او ندیدی خوشبین باش...

[صفحه ۷۱۵]

سخن برادر خود را بد تفسیر مکن تا جایی که حمل بر خوبی آن ممکن است، بر تو باد به دوستی با برادران راستگو و درست کار ...با کسانی مشورت کن که از خدا می‌ترسند و آنها را تا آنجا که تقوا دارند دوست بدار [... ۱۱۹۰].

مناجات علی در سجده نمازها

اصبغ بن نباته می گوید: امیرالمؤ منین علی (

علیه السلام) در سجودش به خداوند باری تعالی عرض می کرد:

(انا جیک یا سیدی کما یناجی العبد الذلیل مولاه و اطلب الیک طلب من یعلم انک تعطی و لا ینقص مما عندک شی و استغفرک استغفار من یعلم انه لا یغفر الذنوب الا انت و اتوکل علیک، توکل من یعلم انک علی کل شی قدیر؛ یعنی: ای آقایم با تو راز و نیاز می کنم، بنده ای ذلیل با مولای خود راز خود خود می گوید، و از تو می‌خواهد مثل کسی که می‌داند تو عطا می کنی و از آنچه نزد تو است کم نیاید، و از تو آمرزش د می‌جویم، مانند کسی جز تو گناه را نیامرزد و به تو توکل دارم مانند کسی که می‌داند تو بر همه چیز توانایی). [۱۱۹۱].

القاء عزت نفس به فقیر و قدردانی از مردم

روزی مردم نزد امیرالمؤ منین (علیه السلام) آمد عرض کرد: یا اباالحسن! من نیازمندی حضرت فرمود: نیازت را بر روی زمین بنویس، او نوشت من فقیرم؛ علی (علیه السلام) به قنبر فرمود: ای قنبر دو جامه به او بده و آن مرد به سرودن اشعاری در وصف علی (علیه السلام) پرداخت علی (علیه السلام) به قنبر فرمود: صد دینار طلا- به او بدهند، عرض کردند یا علی! او را توانگر ساختی، حضرت فرمود: من از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: از مردم قدردانی کنید: سپس علی (علیه السلام) فرمود: (من از مردمی در تعجب و شگفتم که با پول خود بنده‌ها و کنیزانی می‌خرند امام مردم را (فقیران) با احسان خود نمی‌خرند). [۱۱۹۲].

[صفحه ۷۱۶]

مفسر قرآن

غزالی نقل می کند که امیرالمؤ منین (علیه السلام) فرمود: اگر خداوند و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مرا اذن و اجازه دهند به اندازه بار چهل شتر الف سوره فاتح الکتاب را شرح می‌نمایم. سپس د می گوید: و هذه الکثرة ص السعة و الافتتاح فی العلم لا یکون الا یکون الا لدنیا سماویا الهیا. [۱۱۹۳] یعنی: این وسعت مطالب و گشودن باب علم نیست مگر علمی الهی و آسمانی و باطنی و خدادادی (این علم اکتسابی نیست خدادادی است ...) لذا در جایی دیگر حضرتش د می‌فرماید:

سلونی عن القرآن اخبرکم عن آیاته فمن نزلت و این نزلت یعنی؛ راجع به قرآن از من بپرسید هر آینه شما را آگاه می کنم که آیات آن درباره چه کسی و در کجا نازل شده است.

امیرالمؤ منین علی (علیه السلام) در جواب سؤ ال رهبانی از وجه الله فرموده است: فهذا الوجود کله وجه الله، ثم قراء:

فاینما تو لو فثم وجه الله. [۱۱۹۴] پس این وجود همه وجه الله است سپس آیه شریف را قرائت کرد: پس به هر طرف که رو کنی همان سمت خداست.

سفارش به امام حسن

روزی دو کودک خطی را نوشته سپس خدمت امام حسن (علیه السلام) آوردند و او را حکم خود قرار دادند تا آن حضرت قضاوت کند که کدام خط نیکوتر است در آن هنگام علی (علیه السلام) چشم به وی دوخت و فرمود:

یا بنی انظر کیف تحکم فان هذا حکم و الله سالم عنه یوم القیامة؛ یعنی: ای پسرم! دقت کن چگونه قضاوت می کنی؟ بی گمان این یک قضاوت است خداوند روز قیامت از آن، تو را مورد سؤ ال قرار خواهد داد. [۱۱۹۵].

[صفحه ۷۱۷]

توبه نصوح

علی (علیه السلام) می‌فرماید ترک الذنب اهون من طلب التوبة؛ یعنی گناه نکردن آسان تر از توبه است؛ عرض شد یا اباالحسن توبه نصوح کدام است و چگونه؟

حضرت فرمود: پشیمانی با دل و طلب آمرزش با زبان و تصمیم نداشتن بر انجام گناه. [۱۱۹۶].

همه زهد در دو کلمه

روایت است که علی (علیه السلام) فرمود: خداوند متعال زهد را در دو کلمه جمع فرموده است: که اگر کسی به این آیه عمل کند

زاهد روزگار است و آن آیه این است: لکیلا تاءسوعا علی ما فاتکم؛ برای آنچه از دست داده اید تاءسف نخورید. [۱۱۹۷].

معرفی امام علی

مفضل بن عمر از امام صادق (علیه السلام) سؤ ال کرد یابن رسول الله به چه دلیل علی بن ابیطالب (علیه السلام) قسیم الجنهٔ و النار تقسیم کننده بهشت و جهنم شده است؟

حضرت فرمودند: به سبب اینکه محبت به آن حضرت عین ایمان است و عداوت با او کفر است و تحقیقا بهشت فقط برای اهل ایمان آفریده شده است و جهنم صرفا برای اهل کفر؛ بدین علت قسمت کننده بهشت و جهنم است و کسی داخل بهشت نمی‌شود الا با محبت او و کسی داخل در جهنم نشود الا کسانی که دشمنی با آن حضرت را داشته باشند.

مفضل عرض کرد: ای پسر رسول خدا: بنابراین انبیاء و اوصیای آنان هم علی (علیه السلام) را دوست داشته اند و دشمنانش را مبغوض د می‌داشته اند؟!

فقال نعم. قلت: فکیف ذلک؟!

امام فرمود: آری، مفضل عرض کرد: چگونه است آن مطلب؟!

[صفحه ۷۱۸]

حضرت فرمود: آیا ندانسته ای که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در روز خیبر فرمود: هر آینه حتما من پرچم و لوای جنگ را فردا به مردی می‌سپارم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش نیز او را دوست دارند. و او از میدان کار زار بر نمی گردد مگر اینکه خداوند بدست او فتح و ظفر را نصیب خواهد نمود. [۱۱۹۸].

عرض کرد: بلی، امام فرمود: آیا ندانسته ای که چون یک پرنده بریان برای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آوردند آن حضرت به خداوند عرض کرد: بار پروردگارا! محبوب ترین مخلوقات خود را بیاور تا او با من از این پرنده بخورد و مقصود از احب خلق اله علی (علیه السلام) بود.

عرض کرد: بلی، امام فرمود: ایا ممکن است که انبیای خداوند و اوصیای آنها دوست نداشته باشند مردی را که خدا و رسولش او را دوست داشته باشند و وی نیز خدا و رسولش را دوست داشته باشد؟ گفتم: نه.

حضرت فرمود: آیا ممکن است که مؤ منین از امت هایی باشند که حبیب خدا و حبیب رسولش و حبیب پیمبرانش را دوست نداشته باشند؟

گفتم: نه.

حضرت فرمود: بنابراین ثابت شد که تمامی پیامبران خدا و مرسلین از آنها تمامی مومنان، محبت و دوستدار علی بن ابیطالب (علیه السلام) هستند.

و همچنین ثابت شد که تمامی مخالفین آنها دشمن او و دشمن تمامی دوستداران و اهل محبت او می‌باشند. گفتم: آری.

حضرت فرمود: بنابراین داخل در بهشت نمی‌شود مگر کسی که علی (علیه السلام) را دوست بدارد خواه از پیشینیان باشد و خواه از پسینیان؛ پس روی این استدلال علی (علیه السلام) قسمت کننده بهشت و جهنم است.

مفضل در اینجا عرض کرد: اندوه و غصه را از من گرفتی خداوند غصه و اندوهت را بزدایت.

امام سپس فرمود: ای مفضل این مطلب را بگیر، زیرا آن از علوم مخزون و مکنون و پنهان است که کسی را بدان دسترسی نیست. [۱۱۹۹].

[صفحه ۷۱۹]

چشم چرانی ممنوع

در روایت است که امیرالمؤ منین (علیه السلام) در میان اصحاب خود نشسته بود که زنی زیبا و جمیل از آنجا عبور کرد و این گروه چشمهای خود را با نگاهی طولانی به او دوختند.

فقال (علیه السلام): ان ابصار هذه الفحول طوامح و ان ذلک سبب هبابها، فاذا نظر احدکم الی امراۀ تعجبه، فلیلا مس اهله فانما هی امراۀ کامراۀ؛ یعنی: در این حال حضرت فرمود: چشم های این مردان. گشاده و تیز بین و دنبال کننده مطلوب از راه دو است و همین چشم چرانی سبب هیجان نفوس آنها برای آمیزش و لمس نمودن زنان است. بنابراین اگر احیانا چشم شما به زن زیبایی افتاد، که برای شما شگفت آور دلپسند بود فورا بروید، و با عیال خودتان در منزل آمیزش نموده و هم بستر شوید: زیرا زوجه شما هم زنی است مانند سایر زنان.

فقال رجل من الخوارج قاتله الله کافرا ما افقهه!

مردی از خوارج که سخن امام علی (علیه السلام) را شنید به امام گفت: خدا این مرد کافر را بکشد، چقدر دانا و بینا و فقیه و عاقبت اندیش و به اسرار احکام آشنا و بصیر است؟!

اصحاب امام علی (علیه السلام) از جابر جستند تا آن مرد بی ادب را بکشند.

حضرت فرمود: آرام باشید جزای او نیست مگر دشنامی در مقابل دشنام او که به من داده است و یا به عوض آن، عفو و گذشت از گناهی که مرتکب شده است. [۱۲۰۰].

پاورقی

[۱] الریاض لنضره، ص ۱۶۲.

[۲] سعدی.

[۳] حافظ.

[۴] صائب.

[۵] مهدی سهیلی.

[۶] نویسنده پیشنهادات و انتقادات شما را در مورد مطالب این کتاب پذیرا می‌باشد در صورت لزوم با صندوق پستی ناشر مکاتبه فرمایید.

[۷] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۴۳۱.

[۸] غایۀ المرام.

[۹] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۹.

[۱۰] بحارالانوار، ج ۳، ص ۱۱۷.

[۱۱] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۵۱.

[۱۲] معانی الاخبار، ج ۱، ص ۱۴۲.

[۱۳] کشف الغمه، ص ۱۰۶.

[۱۴] بحار، ج ۲۰.

[۱۵] عبدالصمد حقیقت.

[۱۶] نهج‌البلاغه، خطبه ۱۹۲.

[۱۷] فصل المهمه ابن‌صباغ.

[۱۸] حافظ شیرازی.

[۱۹] دایرة المعارف علوی، ص ۴۳۱، ج ۱۰.

[۲۰] معانی الاخبار، ج ۱، ص ۱۴۰.

[۲۱] محقق جلال دوانی، رساله نورالهدیة، ص ۲۲ و ۷۵؛ محقق دوانی از علمای بزرگ اهل تسنن متوفی ۹۰۸ ه بوده که در اواخر عمر شیعه شده و مطالب فوق را در کتاب خود ذکر کرده است.

[۲۲] قصص الانبیاء.

[۲۳] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۸.

[۲۴] نصایح، ص ۲۱۴.

[۲۵] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۰؛ روضة الواعظین، ص ۶۸.

[۲۶] به داستان ملاقات ابوطالب (علیه‌السلام) با راهب مثرم مراجعه شود.

[۲۷] العمدة ص ۱۴، روضة الواعظین ص ۷۲ و امالی شیخ طوسی.

[۲۸] کوه لکام در سوریه نزدیک شهر حماه و در جنوب شهر حلب می‌باشد.

[۲۹] بحارالانوار، ج ۳۵.

[۳۰] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۱.

[۳۱] مناقب شهر آشوب ج ۱، ص ۳۵۸.

[۳۲] یعنی پیامبر (ص) در آینده نگهداری علی (ع) را بر عهده می گیرد.

[۳۳] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰، و کنز الفوائد ص ۱۱۵.

[۳۴] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۱.

[۳۵] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲.

[۳۶] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۸.

[۳۷] در این دعا به وجود مقدس رسول خدا (ص) و فاطمه الزهرا و علی (ع) توسل شده است.

[۳۸] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۱.

[۳۹] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۷.

[۴۰] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۷.

[۴۱] علی (علیه‌السلام)ولید الکعبه ص ۳۰.

[۴۲] این تاریخ مطابق است با ۲۱ مارس سال ۵۹۹ میلادی.

[۴۳] ورضة الواعظین، ص ۶۸.

[۴۴] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۰.

[۴۵] امالی شیخ طوسی، ص ۸۰.

[۴۶] اعلام الوری، ص ۳ و ارشاد مفید، ص ۳.

[۴۷] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۳.

[۴۸] امالی شیخ طوسی، ص ۸۰ و جنات الخلود، ص ۳.

[۴۹] علی (علیه‌السلام) ولید الکعبه، ص ۴۱.

[۵۰] منظور ابن‌ملجم- لهنةالله علیه- است.

[۵۱] بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۳.

[۵۲] علی (علیه‌السلام) ولید الکعبة، ص ۳۱.

[۵۳] علی (علیه‌السلام) ولید الکعبه، ص ۳۲.

[۵۴] علل الشرایع، ص ۵۶ و امالی شیخ صدوق، ص ۸۰ و معانی الاخبار، ص ۶۲.

[۵۵] بحارالانوار، ج ۳۵.

[۵۶] بحارالانوار، ج ۳۵.

[۵۷] علی (علیه‌السلام) ولید الکعبة، ص ۶۳.

[۵۸] کشف الیقین، ص ۶ و بشارة المصطفی، ص.

[۵۹] بحارالانوار، ج ۳۵.

[۶۰] الریاض لنضره، ص ۱۶۲.

[۶۱] امالی شیخ طوسی و بحارالانوار، ج ۳۵.

[۶۲] امالی شیخ طوسی.

[۶۳] بحارالانوار، ج ۳۵.

[۶۴] مناقب این شهر آشوب، ج ۲.

[۶۵] امالی شیخ طوسی و بحارالنوار، ج ۳۵.

[۶۶] بحارالانوار، ج ۳۵.

[۶۷] وسایل الشیعه ج ۱۲ ص ۱۲۹.

[۶۸] شرح نهج‌البلاغه، ج ۲۰ ص ۳۲۸.

[۶۹] امالی صدوق.

[۷۰] ینابیع المودة ص ۲۴۷.

[۷۱] سوره مائده، آیه ۵۵.

[۷۲] غایة المرام، تعداد ۴۲ حدیث از طریق اهل تسنن و ۱۹ حدیث از طریق شیعه وارد شده است، در مورد اینکه آیه فوق در شأن،علی (علیه‌السلام) نازل شده است.

[۷۳] وقایع الایام، ص ۶۲۷.

[۷۴] شهریار.

[۷۵] نصایح، ص ۳۱۰.

[۷۶] نصایح، ص ۳۹۹.

[۷۷] نصایح، ص ۴۷۱.

[۷۸] نصایح، صد ۴۷۰.

[۷۹] بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۴۸.

[۸۰] بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۴۰.

[۸۱] کوه ابوقبیس در مکه مکرمه می‌باشد.

[۸۲] بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۱۸۶.

[۸۳] کشف الغمه، ج ۱، ص ۷۹. این شکستن بتها بوسیله علی (علیه‌السلام) قبل از هجرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و فتح مکه بوده است و همین عمل نیز در روز فتح مکه مجددا توسط آن حضرت انام شده است.

[۸۴] کتاب معصوم دوم، جواد فاضل، ص ۱۵۵.

[۸۵] کتاب معصوم دوم.

[۸۶] بقره/ ۳۰.

[۸۷] ص/ ۲۶.

[۸۸] اعراف/ ۱۴۲.

[۸۹] عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۹.

[۹۰] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۹۶.

[۹۱] احزاب/ ۳۲.

[۹۲] کمال الدین، ج ۱، ص ۲۷.

[۹۳] انوار البهیه، ص ۴۲.

[۹۴] در این باره به مجمع البحرین واژه فقر مراجعه شود.

[۹۵] کامل ابن‌اثیر، ج ۲، ص ۵۰.

[۹۶] محجة البیضاء، ج ۴ ص ۳۶۲.

[۹۷] محجة البیضاء، ج ۴.

[۹۸] خصال صدوق، ص ۲۱۵.

[۹۹] خصال صدوق، ص ۶۰۶.

[۱۰۰] سفینة البحار، ج ۱، ص ۲۵۴.

[۱۰۱] خصال صدوق ص ۲۲۴.

[۱۰۲] تفسیر نمونه.

[۱۰۳] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۹.

[۱۰۴] تفسیر جامع.

[۱۰۵] ارشاد مفید، ص ۱۰۱، فصل ۲۷؛ بحارالانوار،ج ۲۱، ص ۸۰.

[۱۰۶] و فیات العلماء، ص ۳۷.

[۱۰۷] عبدالرحمان جامی.

[۱۰۸] احمد عزیزی.

[۱۰۹] ریاحین الشریعه، ج ۱، ص ۵۸.

[۱۱۰] تفسیر نمونه.

[۱۱۱] سیره ابن‌هشام، ج ۲، مسند احمد نیل، ج ۴، ص ۱۶۳.

[۱۱۲] تفسیر نمونه.

[۱۱۳] تفسیر نمونه.

[۱۱۴] شرح و تفسیر آیه ۵۵ سوره مائده.

[۱۱۵] تفسیر نمونه.

[۱۱۶] تفسیر نمونه.

[۱۱۷] تفسیر نمونه.

[۱۱۸] ضحی/ ۵.

[۱۱۹] بینه/ ۷.

[۱۲۰] بینه/ ۷.

[۱۲۱] بینه/ ۷.

[۱۲۲] بینه/ ۷.

[۱۲۳] بینه/ ۷، ج ۱۸، ص ۳۳۵.

[۱۲۴] بینه/ ۷، ج ۹، ص ۲۶۸.

[۱۲۵] تفسیر نمونه، ج ۲۶، ص ۴۷۲.

[۱۲۶] کنزالعمال.

[۱۲۷] مهرداد اوستا.

[۱۲۸] امالی ابن‌الشیخ، ص ۳۱۰.

[۱۲۹] احقاق الحق، ج ۴، ص ۲۹۵.

[۱۳۰] محجة البیضاء، ج ۴، ص ۱۹۱.

[۱۳۱] امالی صدوق، علی (علیه‌السلام) در سالهای هشتم و نهم هجری در یمن ماءموریتهایی داشته که صرفا جنبه تبلیغی و قضایی داشته ولی در سال دهم هجری ماءموریتی به یمن داشته که این ماءموریت جنگی بوده است.

[۱۳۲] این آیه بیان کننده و اظهار پشیمانی برادران یوسف در حضور او می‌باشد.

[۱۳۳] اگر کسی نزد پیامبر قرآن می‌خواند پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به واسطه علاقه‌ای که به قرآن داشتند آیه بعدی آنرا می‌خواندند.

[۱۳۴] این آیه در مورد عفو یوسف پس از عذرخواهی برادرانش می‌باشد.

[۱۳۵] مهر تابان، ص ۸۴.

[۱۳۶] اعلام الوری، ص ۱۱۷.

[۱۳۷] خصال صدوق، ص ۴۶۱.

[۱۳۸] جنة الماوی،ص ۲۹۹.

[۱۳۹] زمخشری، ربیع الابرار، ج ۳، ص ۶۱۹.

[۱۴۰] مجموعه ورام، ص ۷۸.

[۱۴۱] بحارالانوار ج ۴۳، ص ۳۴۱.

[۱۴۲] ینابیع المودة، ص ۴۵.

[۱۴۳] مناقب ابن‌مغازلی شافعی، ص ۱۶۲.

[۱۴۴] شیخ فریدالدین عطار نیشابوری.

[۱۴۵] المیزان، ج ۱۹، ص ۳۹۶.

[۱۴۶] المیزان، ج ۱۱، ص ۳۸۷.

[۱۴۷] کشف الغمه، ص ۱۵۰-۱۰۶.

[۱۴۸] اصول کافی، ج ۱، ص ۲۳۶.

[۱۴۹] علل الشرایع، ص ۶۷؛ بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۵۹.

[۱۵۰] آیة الله حسن زاده، مجله حوزه، مهر ماه ۶۶.

[۱۵۱] حافظ شیرازی.

[۱۵۲] شرح نهج‌البلاغه ابن ابی‌الحدید، ج ۱۳، ص ۳۷.

[۱۵۳] شرح نهج‌البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۱۳، ص ۶۰.

[۱۵۴] حافظ شیرازی.

[۱۵۵] شرح ابن ابی‌الحدید،ج ۲، ص ۲۶.

[۱۵۶] مروج الذهب، ج ۲، ص ۴۱۷.

[۱۵۷] بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۳۲۶؛ در حدیثی دیگر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید رئیس (خوارج) آنها مردی ناقص الخلقه است که یکی از دستهایش مانند پستان زن است.

[۱۵۸] ابوالحسن ورزی.

[۱۵۹] خصال شیخ صدوق.

[۱۶۰] شاه نعمت‌الله ولی.

[۱۶۱] تفسیر نمونه، ج ۷، ص ۳۳۹.

[۱۶۲] هاتف اصفهانی.

[۱۶۳] دیار عاشقان، ج ۱.

[۱۶۴] وسائل الشیعه، ج ۱۳.

[۱۶۵] وجدی.

[۱۶۶] بحارالانوار، ج ۴۰.

[۱۶۷] ابوالقاسم حالت.

[۱۶۸] کشف الغمه.

[۱۶۹] جویای تبریزی.

[۱۷۰] بحارالانوار، ج ۳۶.

[۱۷۱] کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۰۲.

[۱۷۲] مناقب ابن‌شهر آشوب.

[۱۷۳] سنن النبی، ص ۳۲۱ و ۳۳۶.

[۱۷۴] کتاب الخزاین، مرحوم نراقی، ص ۳۲۵.

[۱۷۵] مجادله/ ۱۳. (اشفقم ان تقدموا بین یدی نجومکم صدقات)....

[۱۷۶] دایرة المعارف علوی ۷ ج ۱۰ ص ۳۹۰.

[۱۷۷] تفسیر روح البیان، ج ۱، ص ۲۷۱.

[۱۷۸] کشف الاسرار، ج ۱.

[۱۷۹] ....

[۱۸۰] مصباح الهدیة امام خمینی (ره).

[۱۸۱] کحل البصر، محدث قمی، ص ۱۸۰.

[۱۸۲] روضه کافی، ص ۷۹، حدیث ۳۳.

[۱۸۳] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۵ و ۱۵۱.

[۱۸۴] کشف الغمه، ص ۵۶.

[۱۸۵] بحارالانوار، ج ۴۳.

[۱۸۶] مناقب ابن‌مغازلی شافعی، ص ۳۶۷.

[۱۸۷] الغدیر، ج ۷، ص ۳۸۶.

[۱۸۸] جاذبه و دافعه علی، ص ۱۰۸.

[۱۸۹] روضه کافی، ص ۲۷۷.

[۱۹۰] بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۳۰۸.

[۱۹۱] خصال صدوق، ص ۴۰۹.

[۱۹۲] معانی الاخبار، ج ۱.

[۱۹۳] ارشاد مفید، ص ۵۸.

[۱۹۴] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۱۴.

[۱۹۵] معانی الاخبار، ج ۱.

[۱۹۶] معانی الاخبار، ج ۱.

[۱۹۷] تفسیر فرات، ص ۵۹۳؛ بحارالانوار، ج ۲۱، ص ۸۴.

[۱۹۸] مناقب ابن‌مغازلی شافعی، ص ۹۴.

[۱۹۹] کتاب و العادیات.

[۲۰۰] چه باید کرد میرزا جواد آقا ملکی تبریزی.

[۲۰۱] تنزیه الانبیاء، سید مرتضی.

[۲۰۲] خصال صدوق، ص ۳۷۶.

[۲۰۳] اثبات الهداة، ج ۱، ص ۴۸۷.

[۲۰۴] من لا یحضره الفقیه، ج، ص ۲۶۹.

[۲۰۵] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۳۰۹.

[۲۰۶] المراقبات.

[۲۰۷] بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۵۷.

[۲۰۸] دارالنـدوه به مجلس شورای قریش گفته می‌شـد. این محل را قصـی بن کلاب جلـد چهارم پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم تأسـیس کرد در دوران اسـلام معاویه آن را از حکیم بن حزام خرید و دارالامارهٔ قرار داد سـپس با وسـعت مسجدالحرام جز آن قرار گرفت. معجم البلدان، ج ۲، ص ۴۲۳.

[۲۰۹] احتجاج طبرسی، ج ۱، ص ۱۴۱.

[۲۱۰] السیرهٔ النبویه، ج ۲، ص ۱۲۴.

[۲۱۱] قبا دهکده‌ای بود که در دو فرسـخی مدینه قرار داشت و مرکز قبیله بنی عمرو بن عوف بود ولی اکنون بر اثر توسعه شهر جزو شهر قرار گرفته است.

[۲۱۲] السیرهٔ النبویه، ج ۲، ص ۱۳۸.

[۲۱۳] ارشاد مفید، ص ۴۰.

[۲۱۴] مناقب ابن‌شهر آشوب، ج ۲، ص ۶۸.

[۲۱۵] کشف الغمه، ص ۱۴۱.

[۲۱۶] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۲۵۰.

[۲۱۷] محجهٔ البیضاء، ج ۴، ص ۴۲۵.

[۲۱۸] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۴۳۱.

[۲۱۹] محجهٔ البیضاء، ج ۳، ص ۳۷۲.

[۲۲۰] محجهٔ البیضاء، ج ۸، ج ص ۲۷۶.

[۲۲۱] تاریخ طبری، ج ۳.

[۲۲۲] ارشاد مفید، ص ۲۲.

[۲۲۳] شواهد التنزیل.

[۲۲۴] و از مردم کسی هست که جان خود را در راه خشنودی خدا می‌فروشد (بقره/ ۲۰۷).

[۲۲۵] طه/ ۳۲-۲۵.

[۲۲۶] ناسخ التواریخ حضـرت علی (علیه‌السلام)، ج ۱، ص ۲۷۸، این روایت با مختصـر تفاوتی از کتب معتبر شـیعه و سنی نقل شده است، برای اطلاع بیشتر به کتاب احقاق الحق، ج ۲،ص ۳۹ تا ۴۱ و کتاب الغدیر، ج ۲، مراجعه گردد.

[۲۲۷] محجهٔ البیضاء، ج ۸، ص ۲۷۹.

[۲۲۸] محجهٔ البیضاء، ج ۸، ص ۲۷۳.

[۲۲۹] محجهٔ البیضا، ج ۸.

[۲۳۰] محجهٔ البیضاء، ج ۴، ص ۲۰۱.

[۲۳۱] محجهٔ البیضاء، ج ۴، ص ۲۰۸.

[۲۳۲] محجهٔ البیضا، ج ۴، ص ۲۱۰.

[۲۳۳] نساء/ ۵۸.

[۲۳۴] بحار، ج ۶، ص ۶۰۰، ط قدیم.

[۲۳۵] معصوم دوم.

[۲۳۶] معصوم دوم.

[۲۳۷] معصوم دوم.

[۲۳۸] بحارالانوار، ج ۹.

[۲۳۹] احتجاج، ص ۱۹۷.

[۲۴۰] داستان مرغ بهشتی از مسلمات تاریخ و حدیث است این داستان با کیفیت‌های مختلف متجاوز از ۱۸ نقل تنها در کتب معتبر اهل سنت آمده است.

[۲۴۱] احتجاج، ص ۱۹۷.

[۲۴۲] بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۳۲۹.

[۲۴۳] مناقب ابن‌شهر آشوب، ج ۲، ۲۷۰.

[۲۴۴] مناقب خوارزمی، ص ۱۴۳.

[۲۴۵] کشف الغمه، ج ۱،ص ۹۶.

[۲۴۶] بحار الانوار، ج ۲۱، ص ۱۴۱.

[۲۴۷] بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۲۲۳.

[۲۴۸] مائده/ ۵۵.

[۲۴۹] بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۱۱۳.

[۲۵۰] تفسیر نمونه، ج ۳.

[۲۵۱] احمد عزیزی.

[۲۵۲] این داستان طبق نقلی در صفین رخ داده که تیر را به دستور امام حسن (علیه‌السلام) در حین نماز از پای حضرت خارج می‌نمایند ولی مرحوم فیض در جلد اول محجة البیضاء پیشنهاد قضییه خارج کردن تیر را به حضرت زهرا (علیه‌السلام) نسبت داده است.

[۲۵۳] حدیقة الحقیقة، ص ۱۴۰، ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۱۷.

[۲۵۴] لطایف الابرار، ص ۱۷.

[۲۵۵] اکسیر اعظم، ج ۲، ص ۹۳۳.

[۲۵۶] گناهان کبیره.

[۲۵۷] تفسیر نمونه.

[۲۵۸] مناقب ابن‌مغازلی شافعی، ص ۲۰۲.

[۲۵۹] کشف الغمه، ج ۱، ص ۲۹۷.

[۲۶۰] اعلام الوری، ص ۱۳۷.

[۲۶۱] اعلام الوری، ص ۱۳۷.

[۲۶۲] فروع کافی.

[۲۶۳] کحل البصر، ص ۸۸.

[۲۶۴] بحارالانوار، ج ۲۱، ص ۲۶۳.

[۲۶۵] الغدیر، ج ۶، ص ۳۰۹.

[۲۶۶] ریاحین الشریعه، ج ۱، ص ۱۴۲.

[۲۶۷] خصال، ص ۶۹۸.

[۲۶۸] مستدرک، ج ۲، ص ۴۶۰.

[۲۶۹] نهج‌البلاغه ابن ابی‌الحدید، ج ۲۰، ص ۲۷۰.

[۲۷۰] غایة المرام، ص ۲۹۳.

[۲۷۱] بحارالانوار، ج ۳۹،ص ۱۶.

[۲۷۲] خصال، ص ۶۸۸.

[۲۷۳] بحارالانوار، ج ۲۱، ص ۲۲.

[۲۷۴] بحارالانوار، ج ۲۱، ص ۲۳ و تفسیرهای برهان، ج ۲، ص ۴۱۴.

[۲۷۵] ارشاد، مرحوم مفید، ص ۸۲.

[۲۷۶] ارشاد، مرحوم مفید، ص ۸۲.

[۲۷۷] تاریخ طبری، ج ۳ ص ۱۳.

[۲۷۸] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۱۱۴.

[۲۷۹] حشر/ ۸.

[۲۸۰] تفسیر نمونه، ج ۲۳، ص ۵۱۹.

[۲۸۱] امالی شیخ مفید، ص ۵۷.

[۲۸۲] امالی شیخ مفید.

[۲۸۳] در خبر نام نهمین نفر و سلام وی که ظاهرا سلمان فارسی بوده از قلم افتاده است.

[۲۸۴] امالی شیخ مفید، صد ۳۰.

[۲۸۵] تفسیر نمونه ج ۱۵.

[۲۸۶] اسرار آل محمد (ص).

[۲۸۷] بحار الانوار: ج، ص ۴۵۰.

[۲۸۸] امالی شیخ مفید، ص ۸۵.

[۲۸۹] ینابیع المودة ص ۲۵۶ و مودة القربی ج ۲ ص ۵۱.

[۲۹۰] ینابیع المودة ص ۵۴.

[۲۹۱] امام شناسی، ج ۱.

[۲۹۲] غایة المرام ص ۱۶.

[۲۹۳] ینابیع المودة ص ۱۳۴.

[۲۹۴] ینابیع المودة ص ۵۴.

[۲۹۵] سفینة البحار ج ۱ ص ۶۴۲.

[۲۹۶] امالی صدوق.

[۲۹۷] امالی شیخ صدوق.

[۲۹۸] سوره لیل آیه ۵ و ۶ و ۷.

[۲۹۹] بحارالانوار، ج ۹، ص ۵۱۶.

[۳۰۰] بحارالانوار، ج ۱۰.

[۳۰۱] ابن ابی‌الحدید می‌نویسد: آن دسته‌ای که هجوم آوردند بالغ بر پنجاه نفر بود و علی (علیه‌السلام) درحالی که پیاده بود همه‌ی آنها را متفرق ساخت اما آنها این کار را بارها تکرار کردند و علی (علیه‌السلام) هر بار به دفاع از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم می‌پرداخت.

[۳۰۲] ارشاد، ج ۱ و اعلام الوری، ج ۱ و بحارالانوار، ج ۲۰.

[۳۰۳] بحارالانوار، ج ۲۰.

[۳۰۴] مناقب ابن‌شهر آشوب ج ۲.

[۳۰۵] تاریخ پیامبر اسلام/ ۵۰۴ به نقل از ابن اسحاق و ابن‌اثیر و ابن‌حزم.

[۳۰۶] بحار، ج ۲۱- حصال، ص ۶۵۹- اثبات الهداة، ج ۱- احقاق الحق، ج ۸.

[۳۰۷] حضال/ ۶۷۰.

[۳۰۸] بحارالانوار ج ۳۳۸/۱۹.

[۳۰۹] سوره بینه/ ۷.

[۳۱۰] اسرار آل محمد (ص)/ ۲۱۲.

[۳۱۱] فضائل الخمسه من الصحاح السته، ج ۳.

[۳۱۲] امالی شیخ صدوق.

[۳۱۳] امالی شیخ صدوق.

[۳۱۴] امالی صدوق.

[۳۱۵] مستدرک الوسائل، ج ۱۹۸/۲.

[۳۱۶] بحارالانوار ج ۵۴۶/۲۲.

[۳۱۷] بحارالانوار ج ۲۰.

[۳۱۸] اصول کافی.

[۳۱۹] آل عمران، ۱۶۹.

[۳۲۰] اختصاص شیخ مفید، اصول کافی ج ۱.

[۳۲۱] اصول کافی- احقاق الحق جلد ۲- الغدیر، ج ۲.

[۳۲۲] اصول کافی ج ۱، ص ۲۹۶ حدیث ۴.

[۳۲۳] اصول کافی.

[۳۲۴] اصول کافی، ج ۱.

[۳۲۵] اصول کافی ج ۱.

[۳۲۶] داستانهای اصول کافی.

[۳۲۷] در این مکان مسجدی هست بنام مسجد ردالشمس.

[۳۲۸] تفسیر برهان و بحارالانوار جلد ۹.

[۳۲۹] بحارالانوار ج ۶.

[۳۳۰] داستانهای پراکنده، ص ۷۸.

[۳۳۱] ام هانی همان کسی است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در شب معراج، شب مهمان او بود و در خانه او بود که معراج رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از مکه شروع شد.

[۳۳۲] شرح نهج‌البلاغه ابن ابی‌الحدید ج، ۱۰ ص ۷۸.

[۳۳۳] اصول کافی، ج ۱، ص ۲۴۹.

[۳۳۴] اصول کافی، ج ۱.

[۳۳۵] عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۰.

[۳۳۶] داستانهای پراکنده، ص ۸۶.

[۳۳۷] گوهر مراد.

[۳۳۸] بحارالانوار جلد ۴۱.

[۳۳۹] مناقب خوارزمی ص ۷۵.

[۳۴۰] علی مع الحق، جلد ۲.

[۳۴۱] علی مع الحق، جلد ۲، ص ۶.

[۳۴۲] قبیله طی؛ قبیله حاتم طائی است، حاتم طائی قبل از اینکه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را ببیند فوت کرد و پسرش عدی جانشین او شد او در حمله علی (علیه‌السلام) فرار کرد و خواهر عدی به اسارت در آمد که داستان چگونگی آزادی آن را در داستانهای قبلی گذشته است بعدها عدی از یاران باوفای علی (علیه‌السلام) شد و در جنگ‌ها قبیله طی از علی (علیه‌السلام) حمایت کردند و سه پسر عدی بنامهای طریف و طراف و طرفه همه در جنگهای علی (علیه‌السلام) شهید شدند.

[۳۴۳] کامل ابن‌ایثر، ج ۲، ص ۱۹۴.

[۳۴۴] بحارالانوار، جلد ۲۰، ص ۵۳.

[۳۴۵] نصایح، ص ۲۸۱.

[۳۴۶] امالی شیخ مفید.

[۳۴۷] امالی شیخ مفید.

[۳۴۸] امالی شیخ مفید.

[۳۴۹] امالی شیخ مفید.

[۳۵۰] امالی شیخ مفید.

[۳۵۱] امالی شیخ مفید.

[۳۵۲] نصایح.

[۳۵۳] نصایح، ص ۴۲۶.

[۳۵۴] نصایح ص ۴۳۶.

[۳۵۵] امالی شیخ مفید.

[۳۵۶] امالی شیخ مفید.

[۳۵۷] امالی شیخ مفید.

[۳۵۸] تنقیح المقال، ج ۳، ص ۸۳.

[۳۵۹] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۰] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۱] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۲] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۳] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۴] صفیه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است در جنگ خیبر اسیر شد و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بعنوان سهم خود او را گرفت و آزاد نمود سپس به همسری خود در آورد. ابن حجر گوید او در سال ۳۶ هجری وفات یافت و بعضی گویند او در زمان معاویه از دنیا رفته است.

[۳۶۵] امالی شیخ مفید.

[۳۶۶] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۷] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۸] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۶۹] تفسیر جامع، جلد ۵.

[۳۷۰] نصایح، ص ۱۱۳.

[۳۷۱] اسماء در آن زمان همسر ابوبکر بوده است.

[۳۷۲] انوار علویه (اصل قرارداد و متن آن در انوار علویه است).

[۳۷۳] نهج‌البلاغه، حکمت ۸۲.

[۳۷۴] کشف الغمه، ص ۱۰۶.

[۳۷۵] بعد از غدیر خم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عمامه خود را به علی پوشانید و به اصحاب دستور داد جملگی به حضرت علی (علیه‌السلام) به منزله و لقب امیرمؤمنان تبریک گویند.

[۳۷۶] غایة المرام: باب ۵۸، حدیث ۵۴.

[۳۷۷] داستان غدیر خم و انتخاب رسمی علی (علیه‌السلام) به امامت و ولایت را ۱۱۰ نفر از بزرگان صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ۸۴ نفر از تابعین پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و ۳۶۰ نفر از علماء استادان و حفاظ نقل کرده‌اند که بعضی از این راویان عبارتند از ۱- عمر بن خطاب ۲- زبیر بن عوام قرشی ۳- ابوبکر بن ابی قحافه ۴- طلحه بن عبیدالله.

[۳۷۸] فروع کافی، ج ۳، ص ۳۰۲.

[۳۷۹] تفسیر جامع، جلد ۵، ص ۱۳۰.

[۳۸۰] سوره نمل، آیه ۸۲.

[۳۸۱] تفسیر جامع جامع، جلد ۵، ص ۱۳۵.

[۳۸۲] تفسیر جامع، جلد ۵، ص ۱۷۲.

[۳۸۳] بحارالانوار، جلد ۲۱، صفحه ۲۷۶.

[۳۸۴] امالی صدوق، مجلس ۵۳.

[۳۸۵] خصال صدوق.

[۳۸۶] سوره هود آیه ۱۲.

[۳۸۷] امالی شیخ مفید.

[۳۸۸] امالی شیخ مفید.

[۳۸۹] امالی شیخ مفید.

[۳۹۰] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۳۰۴.

[۳۹۱] امالی شیخ مفید.

[۳۹۲] امالی شیخ مفید.

[۳۹۳] امالی شیخ مفید.

[۳۹۴] امالی شیخ مفید.

[۳۹۵] نهج‌البلاغه فیض الاسلام، ص ۶۵۴.

[۳۹۶] کئود یعنی: ناهموار.

[۳۹۷] سوره یوسف آیات ۹۱ و ۹۲ آیه اول همان جمله‌ای است که چون برادران گناهکار یوسف به یوسف رسیدند و برادر خود را شناختند از روی خجلت و شرمندگی با این جمله تقاضای عفو کردند یعنی: (سوگند بخدا که حقا خداوند ترا بر ما برگزید و اختیار و انتخاب کرد و بدرستیکه ما از گناهکار هستم) و آیه دوم همان پاسخی است که یوسف به آنها میدهد و با آن پاسخ حکم عفو آنان را صادر کرد یعنی: (هیچ ملامت و سرزنش بر شما امروز نیست خداوند شما را مورد مغفرت خود قرار می‌دهد و او ارحم الراحمین است).

[۳۹۸] دیار عاشقان، جلد ۶.

[۳۹۹] بحار، ج ۷۴، ص ۱۵۷.

[۴۰۰] تفسیر نورالثقلین، ج ۱۵۱/۲.

[۴۰۱] امالی شیخ صدوق.

[۴۰۲] منتهی الامال.

[۴۰۳] امالی صدوق.

[۴۰۴] امالی شیخ صدوق.

[۴۰۵] امالی شیخ صدوق.

[۴۰۶] امالی شیخ صدوق.

[۴۰۷] امالی شیخ صدوق.

[۴۰۸] امالی شیخ صدوق.

[۴۰۹] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۸.

[۴۱۰] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۱] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۲] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۳] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۴] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۵] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۶] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۷] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۸] امالی شیخ صدوق.

[۴۱۹] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۰] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۱] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۲] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۳] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۴] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۵] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۶] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۷] امالی شیخ صدوق.

[۴۲۸] عیون اخبارالرضا، ص ۴۱.

[۴۲۹] امالی شیخ صدوق.

[۴۳۰] امالی صدوق.

[۴۳۱] امالی شیخ صدوق.

[۴۳۲] امالی شیخ صدوق.

[۴۳۳] امالی شیخ صدوق.

[۴۳۴] تفسیر کشاف، ارشاد شیخ مفید.

[۴۳۵] صحیح مسلم، مسند احمد حنبل، اسد الغابه.

[۴۳۶] سفینهٔ البحار، ج ۲، ص ۵۵۸.

[۴۳۷] امالی شیخ مفید.

[۴۳۸] امالی شیخ مفید.

[۴۳۹] چنانچه خیلی‌ها نزد او رفتند و برای دنیای آنها این کار خوب بود!!.

[۴۴۰] احتجاج طبرسی، ج ۱، ص ۱۱۵.

[۴۴۱] کافی، ج ۲، بص ۵۸.

[۴۴۲] توحید صدوق، ص ۷۳.

[۴۴۳] فتوح الشام از دی بصری، ص ۳ و ص ۱۴۸.

[۴۴۴] فتوح الشام از دی بصری، ص ۳ و ص ۱۴۸.

[۴۴۵] کنز العمال، ج ۳، ص ۱۷۹.

[۴۴۶] شرح نهج‌البلاغه، ابن ابی‌الحدید، ج ۳، ص ۱۱۵.

[۴۴۷] الخراج، ابویوسف، ص ۲۹.

[۴۴۸] خوارزمی، زمخشری، المناقب، ص ۱۰.

[۴۴۹] البته در تاریخ و منابع اهل سنت و شیعه در خصوص اعتراض به غضب خلافت توسط ابوبکر عده دیگری را نیز نام برده‌اند

که تعداد آنان ۱۲ نفر از صحابه و ۶ نفر از مهاجرین و البته غیر از این تعداد افراد دیگر نیز اعتراض کردند که در تاریخ ثبت است.

[۴۵۰] احتجاج و دلایل حضرت امیر (علیه‌السلام)با ابوبکر حدود ۱۴ مورد دیگر است که به علت طولانی بودن روایت مابقی آن حذف گردید.

[۴۵۱] احتجاج طبرسی، ج ۱، ص ۱۵۷.

[۴۵۲] امالی شیخ مفید.

[۴۵۳] امالی شیخ مفید.

[۴۵۴] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۱، ص ۲۲۰.

[۴۵۵] منظور از این شش نفر: علی (علیه السلام)، طلحهٔ بن عبدالله و زبیربن عوام و عبدالرحمن بن عوف و عثمان و سعدابی و قاص.

[۴۵۶] اسرار عبادات، ص ۱۹۵.

[۴۵۷] اعمال شب هفدهم ماه رمضان، مفاتیح الجنان.

[۴۵۸] بحارالانوار، ج ۱۷، ص ۱۴۴.

[۴۵۹] ابوبکر از قبیله بنی تیم است و عمربن خطاب از قبیله بنی عدی.

[۴۶۰] امالی شیخ مفید، ص ۸۴.

[۴۶۱] مروج الذهب، ج ۲، ص ۳۰۷ و ج ۳، ص ۷۷.

[۴۶۲] نهج البلاغه، صبحی صالح، نامه ۶۲.

[۴۶۳] کامل ابن اثیر، ج ۲، ص ۴۲۲ و تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۱۲۰۲.

[۴۶۴] اصول کافی.

[۴۶۵] وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۱۵۶.

[۴۶۶] فروع کافی، ج ۵.

[۴۶۷] تاریخ یعقوبی، ج ۱ ص ۱۲۳.

[۴۶۸] منتهی الامال.

[۴۶۹] تاریخ القرآن، ص ۴۴.

[۴۷۰] خلفاء راشدین

[۴۷۱] تاریخ طبری.

[۴۷۲] بحارالانوار، ج ۸، ص ۲۹۸.

[۴۷۳] فتاوی صحابی کبیر، ص ۱۷۳.

[۴۷۴] تاریخ تشیع در ایران، ص ۲۳۸.

[۴۷۵] الاختصاص شیخ مفید، ص ۲۷۴، نظیر این مطلب با اندکی تفاوت در اصول کافی، ج ۱، ص ۵۳۳ نیز آمده است.

[۴۷۶] کشف الیقین علامه حلی، ص ۱۶۷.

[۴۷۷] خصال صدوق، ص ۴۲۶، متن فوق با تصرف مختصر عین فرمایشات حضرت علی (علیه السلام) می‌باشد که در پاسخ سؤ ال یهودی حضرتش به نقل مصائب و مظلومیت خود می‌پردازند و ابعاد پنهان قضیه خانه نشینی خود اشاره می‌نماید.

[۴۷۸] خصال صدوق، ص ۴۲۵، متن فوق با تصرف بسیار ابتدایی عین کلمات حضرت علی (علیه السلام) می‌باشد که در پاسخ

یهودی اشاره شد حضرتش به نقل مصائب و امتحانات خداوند می‌پردازند. فی الواقع حضرتش دقیقا به فضای اجتماعی آن زمان اشاره دقیق می‌نمایند و به ابعاد پنهان خانه نشینی خود اشاره می‌نمایند.

[۴۷۹] معصوم دوم، ص ۱۹۴. **البته این داستان ادامه دارد و حضرت امیر (علیه السلام) به یادگیری قضاوت خود از دانیال (علیه السلام) را با بیان داستان قضاوت دانیال اشاره می‌نماید.

[۴۸۰] معصوم دوم، ص ۱۹۰.

[۴۸۱] معصوم دوم، ص ۱۵۶.

[۴۸۲] کتاب معصوم دوم، ص ۱۵۸.

[۴۸۳] کتاب معصوم دوم، ص ۱۶۰.

[۴۸۴] کتاب معصوم دوم.

[۴۸۵] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۸.

[۴۸۶] مرزداران.

[۴۸۷] تفسیر برهان، ج ۴، ص ۴۹۳.

[۴۸۸] معصوم دوم، ص ۱۸۴.

[۴۸۹] علل الشرایع، ج ۱.

[۴۹۰] حضرت زهرا، ص ۱۳۲.

[۴۹۱] قصص / ۲۰. وقتی فرعونیان می‌خواستند حضرت موسی (علیه السلام) را به قتل رسانند مؤ من آل فرعون تصمیم آنها را به همین نحو به اطلاع موسی رسانید یعنی اشراف قوم فرعون برای کشتن تو نقشه می‌کشند بنابراین تو از مصر خارج شو.

[۴۹۲] الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۲۱ تا ۱۲۷.

[۴۹۳] اینهم میزان خداشناسی جناب خلیفه که در مسند پیغمبر نشسته و نمی‌دانسته که خدا را جای مخصوصی مانند عرش و غیره نیست بلکه او خود خالق همه مکانهاست!!!

[۴۹۴] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۱۲.

[۴۹۵] توحید، شیخ صدوق، ص ۷۳.

[۴۹۶] محجة البیضاء، ج ۳.

[۴۹۷] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۲۳۵.

[۴۹۸] بحار الانوار، ج ۴۲.

[۴۹۹] منتخب التواریخ، ص ۱۱۴.

[۵۰۰] تحف العقول.

[۵۰۱] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۸، ص ۲۵۳.

[۵۰۲] نهج البلاغه، خطبه ۱۳۰.

[۵۰۳] محمد حسین شهریار.

[۵۰۴] الغدیر، ج ۱، ص ۱۶۳ تا ۱۶۶. ۰

[۵۰۵] منهاج البراعه، ج ۱۲، ص ۲۱۶.

[۵۰۶] علل الشرایع صدوق، ج ۱؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۹۸.

[۵۰۷] حکایتهای شنیدنی، ص ۵۹.

[۵۰۸] اسرار آل محمد، ص ۱۶۴.

[۵۰۹] مناقب این شهر آشوب، ج ۳، ص ۱۹۴.

[۵۱۰] ناسخ التواریخ، ج ۵، ص ۱۵.

[۵۱۱] مائده / ۳.

[۵۱۲] ارشاد مفید، ص ۹۷.

[۵۱۳] تفسیر سوره نجم، شهید دستغیب.

[۵۱۴] مناقب ابن شهر آشوب، ج ۴، ص ۴۸.

[۵۱۵] ناسخ التواریخ.

[۵۱۶] نهج البلاغه، خطبه ۵.

[۵۱۷] فروع کافی، ج ۵، ص ۷۴.

[۵۱۸] اصول کافی، ج ۱، ص ۲۴۰.

[۵۱۹] خصال صدوق، ص ۵۴۷.

[۵۲۰] امالی شیخ مفید، ص ۶۲.

[۵۲۱] اصلع؛ به کسی گفته می‌شود که جلوی سر او مو ندارد.

[۵۲۲] الغدیر ج ۲ ص ۲۹۹

[۵۲۳] علی و حقوق بشر، جورج جرداق ج ۱ ص ۴۸

[۵۲۴] سفینهٔ الحار ج ۱ ص ۴۱۳

[۵۲۵] علم بیکران ص ۳۷

[۵۲۶] حضرت حدود ۲۵ سال موارد تغییر و تحریف احکام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را می‌یـد که نمونه ای از آن در اینجا به اشاره ذکر شد، اهل سنت نمازی دارند به نام تراویح و آن خواندان نمازهای مستحبی با جماعت است لذا حضرت در این بخش از فرمایش خود به این قسمتاز بدعت خلفا نظر دارند.

[۵۲۷] اصول کافی جلد ۸ ص ۵۹

[۵۲۸] حضال ص ۶۶۸

[۵۲۹] ارشاد شیخ مفید ص ۹۹ و مناقب ابن شهر آشوب ج ۲ ص ۳۶۹

[۵۳۰] امالی شیخ مفید

[۵۳۱] منتهی الامال

[۵۳۲] اصول کافی، ج ۲.

[۵۳۳] اصول کافی، ج ۲.

[۵۳۴] تفسیر سوره حدید، شهید دستغیب.

[۵۳۵] کیفر کردار، ج ۲، ص ۱۹۴ به نقل از مستطرف، ص ۶۱.

[۵۳۶] رساله نور علی نور، علامه حسن زاده آملی.

[۵۳۷] نساء/ ۵۹.

[۵۳۸] اصول کافی، ج ۲.

[۵۳۹] بحارالانوار.

[۵۴۰] زهرالربیع، ص ۱۷۳.

[۵۴۱] مروج الذهب مسعودی،

[۵۴۲] بحارالانوار، ج ۸، ص ۵۸۸.

[۵۴۳] بحارالانوار، ج ۲۰۲ -۳۲.

[۵۴۴] سفینهٔ البحار، ج ۱.

[۵۴۵] شرح نهج البلاغه خویی، ج ۱۳، ص ۹۴.

[۵۴۶] سفینهٔ البحار، ج ۲، ص ۷۲.

[۵۴۷] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۳۴۵.

[۵۴۸] امالی شیخ مفید.

[۵۴۹] امالی شیخ مفید.

[۵۵۰] امالی شیخ مفید.

[۵۵۱] در اینجا حضرت به حوادث بعد از شهادت خود مبنی بر ترویج سب و لعن حضرت، توسط معاویه اشاره نموده که این گمراهی تا زمان خلافت عمر بن عبدالعزیز در جامعه مسلمین ادامه داشت و لعن بر حضرت توسط عمر بن عبدالعزیز بعد از حدود نیم قرن در جامعه اسلامی بر چیده شد.

[۵۵۲] امالی شیخ مفید.

[۵۵۳] خلیفه سوم به تضییع حق فاطمه زهرا (س) مرتبا اشاره کرده و عمل عایشه و ابوبکر را قبیح و اشتباه می‌داند

[۵۵۴] امالی شیخ مفید.

[۵۵۵] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۲۴۵.

[۵۵۶] مناقب.

[۵۵۷] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۲۹.

[۵۵۸] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۴۸.

[۵۵۹] بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۳۲۵.

[۵۶۰] الفصول العلیه، ص ۵۱.

[۵۶۱] چون از کثرت سجده مواضع سجده و پیشانی آن حضرت پینه بسته بود آن حضرت را ذوالثفنات می گفتند.

[۵۶۲] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۷۱.

[۵۶۳] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۴.

[۵۶۴] هود/ ۱۷.

[۵۶۵] اعمالی که از عثمان سر زد بسیار است از قبیل: تبعیض در بیت المال و بمکار گماردن خویشان خود در پست های مهم و...

[۵۶۶] اعمالی که از عثمان سر زد بسیار است از قبیل: تبعیض در بیت المال و بکار گماردن خویشان خود در پست های مهم و...

[۵۶۷] امالی شیخ مفید.

[۵۶۸] اسد الغابه.

[۵۶۹] مسندرک الحاکم، ج ۴، ص ۳۰.

[۵۷۰] غررالحکم، صد ۴۶۳.

[۵۷۱] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۴، ص ۲۶.

[۵۷۲] بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۱۱۱.

[۵۷۳] حیاة الامام حسین، ج ۱، ص ۳۸۸.

[۵۷۴] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۳۷.

[۵۷۵] ارشاد، ص ۱۱۴.

[۵۷۶] بحارالانوار، ج ۸۰، ص ۱۴.

[۵۷۷] بحارالانوار، ج ۸۴، ص ۲۳۰.

[۵۷۸] بحارالانوار، ج ۸۴، ص ۳۳۹.

[۵۷۹] امالی شیخ مفید و سوره نازعات، آیه ۳۷، ص ۳۹.

[۵۸۰] سفینة البحار، ج ۲، ص ۴۳.

[۵۸۱] نماز دیدگاه قرآن و حدیث، ص ۱۳۸.

[۵۸۲] بحارالانوار، ج ۸۴، ص ۲۴۱.

[۵۸۳] بحارالانوار، ج ۸۸، ص ۱۴.

[۵۸۴] وسایل الشیعه، ج ۳ ص ۴۷۹.

[۵۸۵] وسایل الشیعه، ج ۳، ص ۴۷۸؛ صحیح بخاری، ج ۱ ص ۳۲۴.

[۵۸۶] وسایل الشیعه، ج ۳ ص ۵۱۵.

[۵۸۷] وسایل الشیعه، ج ۳، ص ۵۵؛ صحیح بخاری، ج ۱، ص ۳۲۴.

[۵۸۸] بحارالانوار، ج ۸۸، ص ۱۳.

[۵۸۹] الغارت تقریبا یک قرن قبل از نهج البلاغه نوشته شده است. این کتاب به این مناسبت الغارت نام گذاری شده است که در آن به غارت هایی که بنی امیه در زمان حکومت امام (ع) در قلمرو حکومت حضرت روا داشتند در این کتاب اشاره شده است.

[۵۹۰] الغارات، ج ۱؛ بحارالانوار، ج ۸، ص ۷۳۹.

[۵۹۱] امالی شیخ مفید.

[۵۹۲] بحارالانوار، ج ۳، ص ۱۰۰؛ اصول کافی، ج ۲، ص ۴۴۳.

[۵۹۳] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۵۸.

[۵۹۴] تفسیر نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۶۷.

[۵۹۵] ربیع الابرار، زمخشری.

[۵۹۶] عقیل (ابویزید) برادر بزرگ علی (علیه السلام) است که ۲۰ سال از حضرت بزرگتر بود وی در علم انساب بسیار توانا بود او در اواخر عمر نابینا شد او در انتخاب فاطمه مادر حضرت ابوالفضل (علیه السلام) (ام البنین) به همسری علی (علیه السلام) نقش مؤ ثری، ه خاطر شناخت علم انساب خود داشت.

[۵۹۷] کتاب سلیم بن قیس، ص ۱۳۹.

[۵۹۸] اقتباس از الاوائل، ص ۲۳۹.

[۵۹۹] الفقه علی المذاهب الخمسه، ص ۱۱۹.

[۶۰۰] امالی شیخ مفید.

[۶۰۱] همچون سکرات مرگ، قبر، سؤ ال و جواب قبر، زلزله قیامت و عقبات محشر.

[۶۰۲] امالی شیخ مفید.

[۶۰۳] امالی شیخ مفید.

[۶۰۴] امالی شیخ مفید.

[۶۰۵] امالی شیخ مفید.

[۶۰۶] امالی شیخ مفید.

[۶۰۷] این روایت را مرحوم صدوق در کتاب معانی الاخبار، ص ۳۸ تا ۴۱ ذکر نموده که به علت طولانی بودن مطلب، از تفسیر آن صرف نظر شد.

[۶۰۸] تفسیر جامع، ج ۵، ص ۳۰.

[۶۰۹] مرزداران.

[۶۱۰] ممتحنی.

[۶۱۱] در مورد بخشش های زیاد از حد خلفا (ابوبکر و عمر و عثمان) به طلحه و زبیر و سعدبن ابی وقاص و ... به جلد ۸ کتاب وزین و ارزشمند الغدیر مراجعه نمایید.

[۶۱۲] اثبات الهداة، ج ۴، ص ۴۳۳.

[۶۱۳] اختصاص شیخ مفید.

[۶۱۴] خصائص سید رضی.

[۶۱۵] رسائل، محمد بن یعقوب.

[۶۱۶] امالی شیخ مفید.

[۶۱۷] لقمان / ۳۴.

[۶۱۸] نهج البلاغه، ابن ابی الحدید.

[۶۱۹] امالی شیخ مفید

[۶۲۰] در امالی طوسی آمده: مردم را به گمان خود بر دین بر می‌انگیزند.

[۶۲۱] امالی شیخ مفید

[۶۲۲] تفسیر جامع، ج ۵.

[۶۲۳] نهج البلاغه، کلمات قصار.

[۶۲۴] ابوهریره در سال هفتم هجری اسلام آورد بیش از هر صحابی دیگر از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حدیث نقل کرده تا آن جا که در عصر خلفا بارها بزرگان صحابه به او اعتراض کردند، در روزگار عمر ولایت بحرین را بر عهده داشت سپس معزول گشت و به کیفر بردن اموال بیت المال به پرداخت ده هزار درهم غرامت محکوم گردید. در زمان خلافت عثمان برای تقرب به وی احادیثی در فضیلت وی جعل کرد که بسیاری از احادیث وی را دانشمندان اسلامی چه شیعه و چه سنی مردود شناخته اند.

[۶۲۵] شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۴، ص ۷۸ -۶۳ - ۶۹.

[۶۲۶] بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۲۶.

[۶۲۷] در بعضی از نسخ ریذه نیز نقل شده است.

[۶۲۸] نهج البلاغه، خطبه ۳۳.

[۶۲۹] در اینکه آیا محمد بن ابی بکر پیش از رفتن مالک اشتر به مصر به شهادت رسیده یا اینکه بعد بوده اختلاف است و قول مشهور آن است که بعد بوده و روایت کتاب غارات، ج ۱، ص ۴۵۸ و نهج البلاغه، نامه ۳۴ موید این قول مشهور است.

[۶۳۰] امالی شیخ مفید، ص ۹۶.

[۶۳۱] مجموعه ورام، ج ۱، ص ۲۳

[۶۳۲] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۳۴ و ۲۵۹.

[۶۳۳] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۳۴ و ۲۵۹.

[۶۳۴] مروج الذهب، ج ۲، ص ۲۹۸.

[۶۳۵] همان، ص ۳۰۴.

[۶۳۶] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۳۴ و ۲۵۹.

[۶۳۷] ارشاد شیخ مفید.

[۶۳۸] بحارالانوار، ج ۹

[۶۳۹] نهج البلاغه، خطبه ۹۲

[۶۴۰] انساب الاشراف، ج ۲، ص ۲۱۳.

[۶۴۱] الغارات.

[۶۴۲] منتهی الامال.

[۶۴۳] نهج البلاغه ابن اب الحدید، ج ۱۶، ص ۱۳۸.

[۶۴۴] شرح نهج البلاغه، ابن میثم ج ۵، ص ۷۲.

[۶۴۵] منتهی الامال.

[۶۴۶] نهج البلاغه صبحی صالح، ص ۳۷۷.

[۶۴۷] نهج البلاغه، نامه ۲۱.

[۶۴۸] سفینهٔ البحار، ج ۱، ص ۶۶۸.

[۶۴۹] سفینهٔ البحار، ج ۱، ص ۶۷۶ و درجات الرفیعه، ص ۳۸۹.

[۶۵۰] ام کلثوم به آیات سوره تحریم که درباره حفصه نازل گردیده است اشاره کرد آن گاه که حفصه راز پیامبر را فاش ساخت و اذا اسرا النبی الی بعض ازواجه حدیثا ... تحریم /۲.

[۶۵۱] بهجتی.

[۶۵۲] نهج البلاغه، حکمت ۱۰۴.

[۶۵۳] تفسیر جامع، ج ۷، ص ۳۲۱.

[۶۵۴] احقاف / ۲۰، داستان از سفینهٔ البحار، ج ۲، ص ۴۵۸.

[۶۵۵] امالی شیخ مفید، ص ۱۰۸.

[۶۵۶] فوائد الرضویه، شیخ عباس قمی، ص ۷۰۱.

[۶۵۷] نهج البلاغه، نامه ۳.

[۶۵۸] ارشاد مفید، ص ۱۱۴.

[۶۵۹] شیخ بهایی.

[۶۶۰] زمر/ ۶۵.

[۶۶۱] روم / ۶۰.

[۶۶۲] تفسیر نمونه، ج ۷.

[۶۶۳] جویا تبریزی.

[۶۶۴] نشان از بی نشانها.

[۶۶۵] شبهای پیشاور، ص ۹۴۰.

[۶۶۶] سعیدی شیرازی.

[۶۶۷] امالی صدوق، مجلس ۲۳.

[۶۶۸] توحید صدوق، ص ۸۹.

[۶۶۹] نام محله ای در کوفه.

[۶۷۰] پیکار صفین.

[۶۷۱] بنی اسرائیل / ۳۳.

[۶۷۲] پیکار صفین.

[۶۷۳] کافری که با پرداخت جزیه (نوعی مالیات) تحت حمایت حکومت اسلامی قرار می گیرد.

[۶۷۴] محجة البیضاء، ج ۳.

[۶۷۵] معصوم دوم، ص ۱۷۱.

[۶۷۶] الغدیر، ج ۷ ص ۳۸۶.

[۶۷۷] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۰۷.

[۶۷۸] طه / ۴۳ و ۴۴.

[۶۷۹] وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۰۲.

[۶۸۰] اقتباس از شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۶، ص ۱۳۱.

[۶۸۱] نهج البلاغه، حکمت ۳۲۲.

[۶۸۲] الغدیر، ج ۲، ص ۱۶۲.

[۶۸۳] الغارات، ج ۱، ص ۸۵.

[۶۸۴] تفسیر برهان، ج ۴، ص ۴۱۷.

[۶۸۵] ناسخ التواریخ، ج ۵، ص ۴۰.

[۶۸۶] کریب بن صباح از لشگریان معاویه بود که مورخین نوشته اند بازو و انگشتان این مرد به قدری قوی بود که سکه را با دستش می‌مالید و آثار روی آنرا از بین می‌برد.

[۶۸۷] مناقب خوارزمی، ج ۱، ص ۱۴۷.

[۶۸۸] ناسخ التورایخ، ج ۱، ص ۳۲۹.

[۶۸۹] نشان از بی نشانها.

[۶۹۰] نشان از بی نشانها.

[۶۹۱] شاه نعمت الله ولی.

[۶۹۲] معصوم دوم، ص ۱۱۴.

[۶۹۳] تفسیر نمونه.

[۶۹۴] وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۹.

[۶۹۵] معالم الحکومه، ص ۵۲۲.

[۶۹۶] سعدی.

[۶۹۷] دخال / ۲۵ – ۲۹.

[۶۹۸] سفینهٔ البحار.

[۶۹۹] ذخایر الملوک.

[۷۰۰] جلال الدین مولوی.

[۷۰۱] الامام علی، ج ۲، ص ۴۷۸.

[۷۰۲] فروغی بسطامی.

[۷۰۳] غایهٔ التعدیل، ص ۱۶.

[۷۰۴] سفینهٔ البحار، ج ۱، ص ۶۷۴.

[۷۰۵] بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۲۳.

[۷۰۶] ناسخ التواریخ، ج ۴، ص ۲۷۱.

[۷۰۷] تتمهٔ المنتهی.

[۷۰۸] نهج السعاده، ج ۲، ص ۷۰۳.

[۷۰۹] مستدرک، ج ۱، ص ۲۱۰.

[۷۱۰] بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۳۲۴.

[۷۱۱] بحارالانوار، ج ص ۵۰۱.

[۷۱۲] این جوان در جنگ جمل به همراه عایشه و در همین نبرد نیز کشته شد.

[۷۱۳] انساب الاشراف، ج ۲، ص ۲۱۱.

[۷۱۴] روضهٔ الشهداء.

[۷۱۵] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۵۹.

[۷۱۶] مستدرک، ج ۲۰.

[۷۱۷] سعدی.

[۷۱۸] وسائل، ج ۱۱، ص ۷۹.

[۷۱۹] جواهر الکلام؛ وسائل الشیعه.

[۷۲۰] ابن کوا سردسته گروه گمراه خوارج بود که بر علیه حضرت قیام کرد و بدست آن حضرت در جنگ نهروان کشته شد.

[۷۲۱] معانی الاخبار، ج ۱، ص ۲۸۰

[۷۲۲] پیکار صفین، نصر بن مزاحم.

[۷۲۳] سفینهٔ البحار، ج ۱، ص ۶۷۱.

[۷۲۴] گناهان کبیره، ج ۱ ص ۲۴۳ و شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۴ ص ۸۸.

[۷۲۵] ابو امیه، شریح بن حارث کندی اصل او از یمن بوده است.

[۷۲۶] وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۶ و ۷.

[۷۲۷] تتمهٔ المنتهی، ص ۲.

[۷۲۸] اویس قرنی مردی از اهالی قرن (یمن) بود و آخرین فردی بود که در منطقه ذی قار نزدیک بصره به سپاه حضرت پیوست و با امام بیعت کرد اویس از زهاد ثمانیه پارسایان هشتگانه بود که در جنگ صفین در رکاب علی (علیه السلام) به شهادت رسید.

[۷۲۹] فرحهٔ الغری و ارشاد القلوب.

[۷۳۰] تفسیر سوره حجرات، شهید دستغیب، ص ۳۰۲.

[۷۳۱] بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۳۲۶.

[۷۳۲] اعیان الشیعه، ج ۴۲، ص ۲۱۵.

[۷۳۳] پیکار صفین، نهج البلاغه، نامه ۱۷.

[۷۳۴] بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۲۴۷، حدیث ۷.

[۷۳۵] منظور سر دسته گروه گمراه خوارج ابن کواء می‌باشد.

[۷۳۶] خصال صدوق، ج ۲، ص ۵۷۲.

[۷۳۷] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲، ص ۲۹۲؛ رجال کشی، ص ۸۵.

[۷۳۸] محجهٔ البیضاء، ج ۴، ص ۱۹۹.

[۷۳۹] تحف العقول.

[۷۴۰] الاسراء/ ۱۲.

[۷۴۱] تحف العقول.

[۷۴۲] اقتباس از نهج البلاغه، حکمت ۲۶۱.

[۷۴۳] بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۳۸۳.

[۷۴۴] همان، ج ۴۲، ص ۱۲۵.

[۷۴۵] اعیان الشیعه، ج ۱ (واژه شیعه)؛ تنقیح المقال، ج ۱، ص ۱۹۵؛ بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۵۱ - ۱۵۲، ط جدید

[۷۴۶] سفینهٔ البحار، ج ۲، ص ۵۲۵.

[۷۴۷] نفس المهموم، ص ۶۰.

[۷۴۸] محجهٔ البیضاء، ج ۴.

[۷۴۹] المحجهٔ البیضاء، ج ۴.

[۷۵۰] محجهٔ البیضاء، ج ۵، ص ۲۷۸.

[۷۵۱] محجهٔ البیضاء، ج ۶، ص ۲۲۶.

[۷۵۲] محجهٔ البیضاء، ج ۴، ص ۱۹۵.

[۷۵۳] محجهٔ البیضاء، ج ۴، ص ۲۱۹.

[۷۵۴] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲، ص ۱۸.

[۷۵۵] محجة البیضاء، ج ۴.

[۷۵۶] محجة البیضاء، ج ۴.

[۷۵۷] محجة البیضاء، ج ۴، ص ۲۰۲.

[۷۵۸] خصال صدوق، ص ۲۰۴، این روایت را به سندهای متعددی در کتابهای دیگر نقل کرده اند.

[۷۵۹] خصال صدوق، ص ۱۶۶.

[۷۶۰] اعلام الوری، ص ۲۰۱ و ۲۰۲.

[۷۶۱] اقتباس از نفائس الاخبار، ص ۴۱۸.

[۷۶۲] محجة البیضا، ج ۴، ص ۱۹۱.

[۷۶۳] محجة البیضاء، ج ۴.

[۷۶۴] محجة البیضاء، ج ۴.

[۷۶۵] نهج البلاغه، نامه ۵۳.

[۷۶۶] خصال صدوق، ص ۵۷.

[۷۶۷] مائده / ۲۵.

[۷۶۸] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۲۳۷.

[۷۶۹] نهج البلاغه، نامه ۲۱.

[۷۷۰] خرایج.

[۷۷۱] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۱۱۴.

[۷۷۲] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۲۲۷.

[۷۷۳] وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۳۴.

[۷۷۴] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۳۳۸.

[۷۷۵] بحارالانوار، ج ۶، ص ۲۵۵.

[۷۷۶] بصائر الدرجات، ص ۸۰.

[۷۷۷] تفسیر نمونه، ج ۱۵.

[۷۷۸] نهج البلاغه، خطبه ۷۳.

[۷۷۹] انساب الاشراف، ج ۲، ص ۲۶۲.

[۷۸۰] وقعه صفین.

[۷۸۱] بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۸۱.

[۷۸۲] نهج البلاغه، عبده، ص ۲۳۳.

[۷۸۳] الغارات، ج ۱، ص ۳۸.

[۷۸۴] بحارالانوار، ج ۹، ص ۶۷۷.

[۷۸۵] مداین به مجموعه هفت شر آبادان و نزدیک به هم، که مرکز حکومت ساسانیان بود یعنی، شهر تیسفون گویند که در این مجموعه قرار داشت.

[۷۸۶] منهاج البراعه، ج ۴، ص ۲۷۲.

[۷۸۷] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۰۴.

[۷۸۸] معادشناسی، ج ۱، ص ۱۹۰.

[۷۸۹] معادشناسی، ج ۲.

[۷۹۰] تتمهٔ المنتهی.

[۷۹۱] الکنی و الالقاب، ج ۱،ص ۲۳۹.

[۷۹۲] فروغ کافی، ج ۱، ص ۶۶.

[۷۹۳] تذکرهٔ الخواص، ص ۱۰۰.

[۷۹۴] احقاق الحق، چاپ جدید، ج ۸، ص ۲۸۲.

[۷۹۵] سفینهٔ البحار، ج ۱، ص ۲۴۰.

[۷۹۶] معادشناسی، ج ۳، ص ۲۸۰.

[۷۹۷] تنقیح المقال، ج ۱، ص ۱۴۹.

[۷۹۸] مجالس مفید، ص ۴۰.

[۷۹۹] نهج البلاغه، نامه ۵.

[۸۰۰] نهج البلاغه، فیض الاسلام.

[۸۰۱] معالی السبطین، ج ۱، ص ۴۳۸.

[۸۰۲] اصول کافی، ج ۱، ص ۴۱۱.

[۸۰۳] پیکار صفین، نصربن مزاحم.

[۸۰۴] شبث بن ربعی کنیه اش ابو عبدالقدوس (یا چند منافق) بود او اذان گوی سحاح بود سپس اسلام آورد و از آنانی بود که علیه عثمان قیام کرد، بعد از اصحاب علی (علیه السلام) شد سپس از خوارج شد و بر علیه حضرت قیام کرد، مجدد توبه کرد و بعد از مدتی در صحرای کربلا در صف قاتلان امام حسین (علیه السلام) قرار گرفت بعد از مدتی از آنانی شد که به طلب خون خواهی حسین (علیه السلام) برخواستند و به همراه مختار بود، بعد رئیس شهربانی کوفه شد و بعد از آن در کشتن مختار شرکت کرد. آنگاه در سال ۸۰ هجری وفات کرد!!!

[۸۰۵] خصال صدوق.

[۸۰۶] خصال صدوق، ص ۳۵۲.

[۸۰۷] بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۶.

[۸۰۸] تتمه المنتهی، ص ۱۲؛ این واقعه را جمادی الثانی سال ۳۶ هـ ق واقع شد.

[۸۰۹] تفسیر برهان، ج ۴، ص ۴۲۰.

[۸۱۰] تفسیر سوره حجرات، شهید دستغیب، ص ۲۱۶.

[۸۱۱] اثبات الهداة، ج ۱، ص ۵۲۱.

[۸۱۲] یادنامه علامه طباطبایی، ص ۹۳

[۸۱۳] کشکول شیخ بهائی، ۱۹۲.

[۸۱۴] بیست گفتار، ص ۶۸.

[۸۱۵] انساب الاشراف، ج ۲، ص ۱۸۷.

[۸۱۶] بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۱۶.

[۸۱۷] پیکار اسلام با اسراف، ص ۱۳۳.

[۸۱۸] پیکار صفین.

[۸۱۹] فروع کافی، ج ۷، ص ۲۰۳.

[۸۲۰] وقعه صفین، ص ۵۲۸.

[۸۲۱] خصال صدوق، ص ۴۳۵.

[۸۲۲] خصال صدوق، ص ۴۳۱.

[۸۲۳] بحارالانوار، ج ۴۱.

[۸۲۴] فروغ کافی.

[۸۲۵] نمل / ۵.

[۸۲۶] کامل ابن اثیر، ج ۲، ص ۴۰۲.

[۸۲۷] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲.

[۸۲۸] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲.

[۸۲۹] آل عمران / ۱۹۱ – ۱۹۴.

[۸۳۰] بحارالانوار، ج ۱.

[۸۳۱] سوره زمر، ۹.

[۸۳۲] تفسیر نمونه، ج ۱۹.

[۸۳۳] الغارت، ج ۱ و نهج البلاغه، خطبه ۱۲۶.

[۸۳۴] امالی شیخ مفید، ص ۳۶.

[۸۳۵] امالی شیخ مفید، ص ۱۵. امالی شیخ مفید.

[۸۳۶] امالی شیخ مفید، ص ۷۲.

[۸۳۷] اصول کافی ج ۱.

[۸۳۸] آیه ۵۴ سوره اعراف.

[۸۳۹] اصول کافی ج ۱.

[۸۴۰] اصول کافی ج ۱.

[۸۴۱] اصول کافی ج ۲.

[۸۴۲] اصول کافی ج ۱.

[۸۴۳] اصول کافی.

[۸۴۴] اصول کافی.

[۸۴۵] امالی شیخ صدوق

[۸۴۶] سوره بقره / ۲۵۳.

[۸۴۷] امالی شیخ صدوق.

[۸۴۸] نصایح ص ۸۷.

[۸۴۹] بحارالانوار ج ۴۰ ص ۴۵.

[۸۵۰] ناسخ التواریخ ج ۲ ص ۴۳.

[۸۵۱] تاریخ یعقوبی ج ۲ ص ۲۰۳.

[۸۵۲] تاریخ یعقوبی ج ۲ ص ۲۰۳.

[۸۵۳] فروع کافی ج ۷ ص ۵۴۳.

[۸۵۴] ذخائر العقبی ص ۴۹.

[۸۵۵] منهاج البرعه ج ۱۷ ص ۸۵.

[۸۵۶] فروع کافی ج ۷ و وسایل الشیعه ج ۱۳ ص ۳۰۳.

[۸۵۷] منهاج البرعه ج ۱۷.

[۸۵۸] وسائل الشیعه ج ۱۱ ص ۸۳.

[۸۵۹] اصول کافی جلد ۱.

[۸۶۰] امالی شیخ صدوق.

[۸۶۱] شرح نهج البلاغه، ج ۱/۲۳۵.

[۸۶۲] رمضائیه / ۲۰.

[۸۶۳] رعد – ۷.

[۸۶۴] امالی صدوق.

[۸۶۵] امالی شیخ صدوق.

[۸۶۶] امالی شیخ صدوق.

[۸۶۷] انعام – ۱۶۰.

[۸۶۸] امالی شیخ صدوق.

[۸۶۹] امالی صدوق.

[۸۷۰] خصال صدوق.

[۸۷۱] بحارالانوار ج ۶۱.

[۸۷۲] امالی شیخ صدوق.

[۸۷۳] امام استفاده از این انگشتر را برای دیگران نهی فرموده است.

[۸۷۴] مکارم اخلاق ص ۹۱ – ۸۹.

[۸۷۵] من لا یحضره الفقیه ج ۱، ص ۳۱.

[۸۷۶] امالی شیخ صدوق.

[۸۷۷] زمر – آیه ۹.

[۸۷۸] امالی صدوق.

[۸۷۹] مکارم اخلاق ص ۳۶۰.

[۸۸۰] الغارت.

[۸۸۱] سوره شوری / ۳۰.

[۸۸۲] تفسیر برهان ج ۱.

[۸۸۳] ابومره کنیه شیطان است.

[۸۸۴] امالی شیخ صدوق.

[۸۸۵] امالی شیخ صدوق.

[۸۸۶] در داستان های قبلی نیز درباره شخصیت گمراه شریح داستانهائی نقل شده است.

[۸۸۷] کشف الغمه ج ۱ ص ۱۸۱ و ۱۸۲. (حضرت به جهت جلوگیری از اختلاف سیاسی در بین مردم شریح را نصب نمود).

[۸۸۸] انساب الاشراف ج ۲ ص ۵۳.

[۸۸۹] منتهی الامال.

[۸۹۰] ناسخ التواریخ زندگانی علی (علیه السلام) ج ۱ ص ۳۱۵.

[۸۹۱] امالی شیخ صدوق.

[۸۹۲] امالی شیخ صدوق.

[۸۹۳] بحارالانوار ج ۸ ص ۶۲۲.

[۸۹۴] امالی شیخ صدوق.

[۸۹۵] امالی شیخ صدوق، صد ۳۴۴.

[۸۹۶] امالی شیخ صدوق.

[۸۹۷] اشعث دختری بنام جعده داشت که همسر امام حسن (علیه السلام) و به امام زهر داد و پسری بنام محمد داشت که در قتل مسلم بن عقیل و سپس در کربلا دخالت داشت او و فرزندانشان از شرورترین افراد عصر خود بوده اند به حدی که معاویه نیز از شرارت اشعث می‌ترسید.

[۸۹۸] نهج البلاغه، خطبه ۲۲۴.

[۸۹۹] تاریخ طبری، ج ۶، ص ۳۰۹۰.

[۹۰۰] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۷۶.

[۹۰۱] عبدالفتاح عبدالمقصود.

[۹۰۲] داستان جنگ سلاسل در داستانهای قبلی نیر بیان شده است.

[۹۰۳] بحارالانوار، ج ۴۱.

[۹۰۴] ولید بن عقبه فرزند کسی است به نام عقبه، او کسی است که آب دهانش را به صورت پیامبر عزیز اسلام انداخت و آخرالامر با شمشیر علی (علیه السلام) سر از تنش جدا شد.

[۹۰۵] نهج البلاغه، خطبه ۵۱.

[۹۰۶] بحارالانوار، ج ۸۴، ص ۲۴۶.

[۹۰۷] محلی است در عراق فعلی نزدیک منطقه حله که مسجد الشمس در آنجا است.

[۹۰۸] مسئله برگشت خورشید برای اقامه نماز در قرآن باری حضرت سلیمان آمده به آن اشاره شده است (سوره ص آیه ۳۰ تا ۳۳) و در روایت دیگری است که خداوند برای حضرت یوشع بن نون وصی حضرت موسی نیز آفتاب را برگردانید البته در روایات دیگری مسئله برگشت خورشید به شکل های دیگر برای آن حضرت بیان شده است.

[۹۰۹] من لا یحضره الفقیه.

[۹۱۰] تحف العقول، ص ۱۷۴.

[۹۱۱] سوره نساء آیه ۴۸.

[۹۱۲] سوره نساء آیه ۱۱۰.

[۹۱۳] سوره زمره آیه ۵۳.

[۹۱۴] سوره آل عمران آیه ۱۳۵.

[۹۱۵] سوره هود آیه ۱۱۴.

[۹۱۶] بحارالانوار، ج ۸۲، ص ۲۲.

[۹۱۷] خداوند علم و شمشیر، ص ۸۵.

[۹۱۸] شجره طوبی، ص ۴۰۷.

[۹۱۹] لطائف الطوائف، ص ۲۷.

[۹۲۰] کشف الغمه، ج ۱، ص ۲۳۴.

[۹۲۱] شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۱، خطبه ۱۳.

[۹۲۲] ناسخ التواریخ زندگی علی (علیه السلام) ج ۱، ص ۱۲۴.

[۹۲۳] ینابیع المودهٔ، ص ۱۷۴.

[۹۲۴] بارگاه پادشاهان حیره است.

[۹۲۵] کامل ابن اثیر، ج ۲، ص ۴۴۲، کشف الغمه ج ۱.

[۹۲۶] شرح نهج البلاغه، خوئی، ج ۲۱، ص ۱۵۲.

[۹۲۷] انوار نعمانیه، ص ۱۹.

[۹۲۸] امام علی (علیه السلام)، جورج جورداق مسیحی، ج ۱.

[۹۲۹] الغارات، ج ۱، ص ۸۲.

[۹۳۰] تحفهٔ المجالس، ص ۱۴۸.

[۹۳۱] ناسخ التواریخ، ج ۱، ص ۲۱۵.

[۹۳۲] معالم القربه، ص ۲۰۳.

[۹۳۳] تهذیب الاحکام، شیخ طوسی، ج ۶، ص ۲۲۶.

[۹۳۴] خصایص الائمهٔ، شریف رضی، ص ۸۶.

[۹۳۵] استبصار شیخ طوسی، ج ۴؛ اصول کافی، ج ۷، ص ۲۶۰.

[۹۳۶] فرد نامتناهی، ص ۲۴.

[۹۳۷] ناسخ التواریخ، ج ۱، ص ۱۶۲.

[۹۳۸] دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۵۳۲.

[۹۳۹] الغارات، ج ۲، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۴.

[۹۴۰] تاریخ، یعقوبی، ج ۲، ص ۱۹۷.

[۹۴۱] کامل ابن اثیر، ج ۳ ص ۳۷۱.

[۹۴۲] الغارات، ابواسحاق ثقفی، ج ۱، ص ۱۱۹.

[۹۴۳] تهذیب، ج ۱۰، اصول کافی، ج ۲، الاستبصار، ج ۴، ص ۲۰۰.

[۹۴۴] تهذیب شیخ طوسی، ج ۱۰.

[۹۴۵] تهذیب، شیخ طوسی، ج ۱۰.

[۹۴۶] بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۳۸۲.

[۹۴۷] انساب الاشراف، بالاذری، ص ۴۱۷.

[۹۴۸] شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۳، ص ۱۷۷.

[۹۴۹] تحف العقول، ص ۱۲۵.

[۹۵۰] دیوان منسوب به علی (علیه السلام)، ص ۸۶.

[۹۵۱] دیوان منسوب به علی (علیه السلام).

[۹۵۲] میزان الحکمه، ج ۵، ص ۳۸۱.

[۹۵۳] بحارالانوار، ج ۸۴، ص ۲۳۰.

[۹۵۴] شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۴.

[۹۵۵] الاستبصار، ج ۴، ص ۲۵۲.

[۹۵۶] تهذیب، ج ۱۰، ص ۱۳۸.

[۹۵۷] من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۹۱.

[۹۵۸] استصبار، ج ۴، ص ۲۳۰.

[۹۵۹] دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۴۸۳.

[۹۶۰] الغارت، ج ۱، ص ۱۱۹.

[۹۶۱] تهذیب، ج ۱۰.

[۹۶۲] الاستبصار، ج ۴.

[۹۶۳] منتهی الامال.

[۹۶۴] محله ای است در کوفه.

[۹۶۵] منتهی الامال.

[۹۶۶] منتهی الامال.

[۹۶۷] دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۴۰۹.

[۹۶۸] دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۴۶۹.

[۹۶۹] الاستبصار، ج ۴، ص ۲۴۸.

[۹۷۰] بحارالانوار، ج ۴۲.

[۹۷۱] بحارالانوار، ج ۴۲.

[۹۷۲] بحارالانوار، ج ۴۲ ص ۲۵۹ – ۲۶۳.

[۹۷۳] معادن الحکمهٔ، ج ۱، ص ۳۵۵.

[۹۷۴] مناقب شهر آشوب، ج ۲، ص ۳۷۴.

[۹۷۵] منتهی الامال.

[۹۷۶] منتهی الامال.

[۹۷۷] منتهی الامال.

[۹۷۸] منتهی الامال.

[۹۷۹] منتهی الامال.

[۹۸۰] منتهی الامال.

[۹۸۱] منتهی الامال.

[۹۸۲] امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید: حضرت امیرالمؤ منین (علیه السلام) را پیش از طلوع دفن کردند.

[۹۸۳] منتهی الامال.

[۹۸۴] منتهی الامال.

[۹۸۵] منتهی الامال.

[۹۸۶] محلی است در کوفه.

[۹۸۷] منتهی الامال.

[۹۸۸] واقعه صفین، ص ۲۳۶.

[۹۸۹] واقعه صفین.

[۹۹۰] سفینهٔ البحار، ج ۲، ص ۶۵۴.

[۹۹۱] انساب الاشراف، ج ۲،ص ۲۱۳.

[۹۹۲] الغارات، ج ۱، ص ۱۱۲.

[۹۹۳] شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۷، ص ۳۸.

[۹۹۴] شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۱ و ۱۱.

[۹۹۵] شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۱ و ۱۱.

[۹۹۶] کافی، ج ۷، ص ۲۶۰.

[۹۹۷] نهج البلاغه، خطبه ۱۴۹.

[۹۹۸] اصول کافی، ج ۲.

[۹۹۹] اصول کافی، ج ۲، ص ۴۵۵.

[۱۰۰۰] اصول کافی، ج ۱.

[۱۰۰۱] اصول کافی، ج ۱.

[۱۰۰۲] محدث یعنی خداوند اخبار آسمانی را به وسیله فرشته یا صدا به او می‌رساند.

[۱۰۰۳] در بعضی روایات آمده: که علی (علیه السلام) روزی مقام و اوصاف ذوالقرنین را برای اصحاب خود ذکر کرد و سپس فرمود: در میان شما نیز مانند او هست.

[۱۰۰۴] اصول کافی و تفسیر علی بن ابراهیم.

[۱۰۰۵] اصول کافی، ج ۱.

[۱۰۰۶] تفسیر سوره حدید و دستغیب.

[۱۰۰۷] تفسیر سوره حدید.

[۱۰۰۸] اصول کافی، ج ۱، ص ۴۱۱.

[۱۰۰۹] داستانهای پراکنده، ج ۴.

[۱۰۱۰] تفسیر جامع، ج ۵.

[۱۰۱۱] امالی مفید نیشابوری؛ سفینهٔ البحار، ج ۱، ص ۳۹۱.

[۱۰۱۲] بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۱۱.

[۱۰۱۳] مدینهٔ المعاجز.

[۱۰۱۴] بحارالانوار، ج ۲۴۳ -۴۱، اغانی، ج ۷، ص ۱۵.

[۱۰۱۵] سوره نمل آیه ۸۹ کسانی که کار نیکی انجام دهند پاداشی بهتر از آن خواهند داشت و آنان از وحشت آن روز در امانند.

[۱۰۱۶] بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۲۹۳.

[۱۰۱۷] گوهر شب چراغ، نائینی.

[۱۰۱۸] غرر، ص ۶۹۷.

[۱۰۱۹] نشان از بی نشانها.

[۱۰۲۰] سوره صافات آیه ۸۳.

[۱۰۲۱] تفسیر جامع، ج ۵.

[۱۰۲۲] امالی شیخ مفید، ص ۱۸۳.

[۱۰۲۳] امالی شیخ مفید.

[۱۰۲۴] امالی شیخ مفید.

[۱۰۲۵] احقاف /۲۰.

[۱۰۲۶] مؤ من / ۶۰.

[۱۰۲۷] فاطر/ ۶.

[۱۰۲۸] بحارالانوار، ج ۹ ص ۳۷۶ - ۳۷۷.

[۱۰۲۹] تفسیر جامع، ج ۵.

[۱۰۳۰] تفسیر جامع، ج ۵.

[۱۰۳۱] امای صدوق، مجلس ۸۲، ص ۳۳۱، و ثواب الاعمال و کتاب من لا یحضره الفقیه ج ۱، ص ۴۲. (دعای وضو در رساله عملیه نیز موجود است.

[۱۰۳۲] مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۱۹۷.

[۱۰۳۳] امالی شیخ مفید، ص ۶.

[۱۰۳۴] تحف العقول، ص ۵۷.

[۱۰۳۵] معانی الاخبار.

[۱۰۳۶] شافعی در وصف حضرت علی (علیه السلام) اشعار بسیار بلند و سطح بالایی دارد.

[۱۰۳۷] شافعی در وصف حضرت علی (علیه السلام) اشعار بسیار بلند و سطح بالایی دارد.

[۱۰۳۸] نصایح، ص ۱۶۹.

[۱۰۳۹] نصایح، ص ۱۹۵.

[۱۰۴۰] نصایح، ص ۲۳۳.

[۱۰۴۱] نصایح، ص ۲۹۴.

[۱۰۴۲] نصایح، ص ۳۱۰.

[۱۰۴۳] نصایح، ص ۳۴۰.

[۱۰۴۴] نصایح.

[۱۰۴۵] نصایح، ص ۳۵۵.

[۱۰۴۶] نصایح، ص ۴۳۸.

[۱۰۴۷] نصایح، ص ۱۸۶.

[۱۰۴۸] نصایح، ص ۱۰۰.

[۱۰۴۹] نصایح، ص ۱۰۵.

[۱۰۵۰] امالی شیخ مفید.

[۱۰۵۱] سفینه البحار.

[۱۰۵۲] خوارزمی، مقتل الحسین، ص ۹۷.

[۱۰۵۳] سرالعالمین - فردوس الاخبار، ج ۲، شواهد التنزیل، ج ۱.

[۱۰۵۴] غایهٔ المرام، ص ۷.

[۱۰۵۵] فضایل الخمسه ج ۲، ص ۱۶۱.

[۱۰۵۶] تعداد کشته شدگان این جنگ به این اندازه نبود بلکه همیشه طرف مقابل مطلب را بزرگ جلوه می‌دهد.

[۱۰۵۷] امالی شیخ مفید.

[۱۰۵۸] امالی شیخ مفید ص ۲۲۷ و ۲۲۸.

[۱۰۵۹] امالی شیخ مفید.

[۱۰۶۰] امالی شیخ مفید.

[۱۰۶۱] رعد/ ۷.

[۱۰۶۲] بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۳۸.

[۱۰۶۳] امالی شیخ مفید.

[۱۰۶۴] امالی شیخ مفید.

[۱۰۶۵] امالی شیخ مفید.

[۱۰۶۶] امالی شیخ مفید.

[۱۰۶۷] کشکول شیخ بهایی، ص ۵۹۴.

[۱۰۶۸] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۴۲۶.

[۱۰۶۹] پیام آور عاشورا، ص ۳۶.

[۱۰۷۰] محجهٔ البیضاء، ج ۳، ص ۳۸۵.

[۱۰۷۱] کشف الربیه، شهید ثانی.

[۱۰۷۲] مجمع البیان ذیل آیه فوق.

[۱۰۷۳] عقاید الامامیه اثنا عشر.

[۱۰۷۴] روش تبلیغ.

[۱۰۷۵] خصال صدوف، ص ۲۵۰.

[۱۰۷۶] بحارالانوار، ج ۷۰.

[۱۰۷۷] دیوان امام علی (علیه السلام).

[۱۰۷۸] نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۳، ص ۱۶۰.

[۱۰۷۹] بحارالانوار، ج ۹۷،ص ۵۵.

[۱۰۸۰] معانی الاخبار، ص ۳۲۴.

[۱۰۸۱] مقام شهید.

[۱۰۸۲] سوید از صحابه حضرت امیر (علیه السلام) است که ۱۲۷ سال عمر کرد و در کوفه در زمان حجاج یوسف ثقفی فوت کرد.

[۱۰۸۳] ارشاد القلوب.

[۱۰۸۴] جهاد با نفس.

[۱۰۸۵] معانی الاخبار، ج ۱، ص ۴۰۲.

[۱۰۸۶] امامت علی در آینه عقل و قرآن، ص ۱۲۷.

[۱۰۸۷] خداوند علم و شمشیر، ژایکر مسیحی، ص ۸۰.

[۱۰۸۸] نهج البلاغه، حکمت ۲۲.

[۱۰۸۹] جویا تبریزی.

[۱۰۹۰] عدد السنه، ص ۱۶۵.

[۱۰۹۱] نهج البلاغه، حکمت ۸۲.

[۱۰۹۲] بحارالانوار، ج ۵۸، ص ۱۰۴.

[۱۰۹۳] نمل /۸۲.

[۱۰۹۴] تفسیر نمونه.

[۱۰۹۵] بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۷۵.

[۱۰۹۶] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۶۶.

[۱۰۹۷] این روایت مشروحی است در تفسیر اذان و اقامه که صدوق در معانی الاخبار توحید آن را نقل کرده است.

[۱۰۹۸] مجالس شیخ مفید، مطابق نقل از بحارالانوار، ج ۶، ص ۷۵۳.

[۱۰۹۹] روضه کافی، ص ۲۶۷.

[۱۱۰۰] وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۳۵.

[۱۱۰۱] معانی الاخبار، ج ۲.

[۱۱۰۲] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۴۳۸.

[۱۱۰۳] نحل /۹۰.

[۱۱۰۴] معانی الاخبار، ج ۲، ص ۱۲۶.

[۱۱۰۵] محجة البیضاء، ج ۵، ص ۱۲۳.

[۱۱۰۶] معانی الاخبار، ج ۲.

[۱۱۰۷] خصال صدوق، ص ۲۱۸.

[۱۱۰۸] خصال صدوق، ص ۳۷۳.

[۱۱۰۹] نساء/۲.

[۱۱۱۰] قاف /۹.

[۱۱۱۱] نحل /۶۹.

[۱۱۱۲] جامع النورین ص ۴۷۹.

[۱۱۱۳] خصال صدوق، ص ۱۵۷.

[۱۱۱۴] خصال صدوق، ص ۸۳.

[۱۱۱۵] تحف العقول.

[۱۱۱۶] تحف العقول.

[۱۱۱۷] تحف العقول.

[۱۱۱۸] تحف العقول.

[۱۱۱۹] بحارالانوار، ج ۷۸.

[۱۱۲۰] اسلام و فلسفه، ص ۲۵.

[۱۱۲۱] اثباة الهداة، ج ۲، ص ۱۰۹.

[۱۱۲۲] اثباة الهداة، ج ۵، ص ۲۴۷.

[۱۱۲۳] بحارالانوار، ج ۹ ص ۴۸۶.

[۱۱۲۴] تحف العقول.

[۱۱۲۵] نهج البلاغه، حکمت ۸۰.

[۱۱۲۶] نهج البلاغه، خطبه ۴۵.

[۱۱۲۷] نهج البلاغه، خطبه ۲۲۴.

[۱۱۲۸] نهج البلاغه، خطبه ۱۴۹.

[۱۱۲۹] امامت علی در آینه عقل و قرآن.

[۱۱۳۰] کافی، ج ۳، ص ۱۴۶.

[۱۱۳۱] بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۸۶.

[۱۱۳۲] تفسیر کشف الاسرار، ج ۱۰، ص ۶۸۶.

[۱۱۳۳] معانی الاخبرا، ج ۱، ص ۱۸۲ این حدیث به جهت طولانی بودن از آوردن آن خودداری شد.

[۱۱۳۴] عدة الداعی ابن فهد.

[۱۱۳۵] این اشعار به اشعار ناقوسیه نامگذاری شده است.

[۱۱۳۶] ارشاد القلوب، ص ۳۷۳.

[۱۱۳۷] مستدرک الوسائل؛ کتاب الصلوة.

[۱۱۳۸] محجة البیضاء، ج ۱، ص ۳۵۱.

[۱۱۳۹] ارشاد مفید، ص ۱۰۲.

[۱۱۴۰] کشف الاسرار، خواجه عبدالله انصاری، ج ۱.

[۱۱۴۱] به گمان این نادان حضرت علی (علیه السلام) صرفا به علت دامادی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در صدد کسب خلافت بوده است.

[۱۱۴۲] نشان بی نشانها.

[۱۱۴۳] نشان بی نشانها.

[۱۱۴۴] نهج البلاغه فیض الاسلام.

[۱۱۴۵] منظور؛ پایگاه امام عصر (عج) در مراحل بعدی است، و گرنه بدون تردید نخستین پایگاه قیام آن حضرت در مکه کنار خانه خدا خواهد بود.

[۱۱۴۶] حضرت مهدی (عج) منظور می‌باشد.

[۱۱۴۷] مونس الحزین شیخ صدوق، خلاصهٔ البلدان و انوار المشعشین، ج ۲، ص ۱۹۰ و ۱۹۴.

[۱۱۴۸] حدائق الانس.

[۱۱۴۹] جامع الاخبار.

[۱۱۵۰] شناخت، ری شهری.

[۱۱۵۱] شاه نعمت الله ولی.

[۱۱۵۲] نشان از بی نشانها.

[۱۱۵۳] میزان الحکمه، حدیث ۱۶۷۸۳.

[۱۱۵۴] هاتف اصفهانی.

[۱۱۵۵] جامع النورین.

[۱۱۵۶] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۴۷.

[۱۱۵۷] بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۴۷.

[۱۱۵۸] دایرهٔ المعارف علوی.

[۱۱۵۹] فروع کافی، ج ۵، ص ۷۵.

[۱۱۶۰] مستدرک الوسائل، ج ۲ ص ۵۱۴.

[۱۱۶۱] مستدرک الوسائل، ج ۲ ص ۵۱۴.

[۱۱۶۲] نشان از بی نشانها.

[۱۱۶۳] نشان از بی نشانها.

[۱۱۶۴] زوراء به معنی شهر بغداد است.

[۱۱۶۵] شبهای پیشاور.

[۱۱۶۶] حیات القلوب، ج ۲، ص ۳.

[۱۱۶۷] بحارالانوار، ج ۱۵، ص ۲۹۷.

[۱۱۶۸] سوره ۱۶، آیه ۱۲۸.

[۱۱۶۹] نهج البلاغه فیض الاسلام. ص ۶۱۳.

[۱۱۷۰] سفینهٔ البحار، ج ۱، ص ۳۹۷.

[۱۱۷۱] بحارالانوار، ج ۹۳، ص ۲۱۱.

[۱۱۷۲] تفسیر کشف الاسرار، خواجه عبدالله انصاری، ج ۱.

[۱۱۷۳] معانی الاخبار، ج ۱، ص ۱۴۶.

[۱۱۷۴] علل الشرایع ج ۲ ص ۵۱.

[۱۱۷۵] مجموعه ورام.

[۱۱۷۶] امالی شیخ صدوق.

[۱۱۷۷] وسایل الشیعه ج ۳ ص ۴۷۷.

[۱۱۷۸] وسایل الشیعه ج ۵ ص ۲۶۳.

[۱۱۷۹] وسایل الشیعه ج ۵ ص ۲۶۳.

[۱۱۸۰] اصول کافی ج ۱.

[۱۱۸۱] یونس آیه ۶۲.

[۱۱۸۲] تفسیر المیزان ج ۱۰ ص ۹۸.

[۱۱۸۳] تفسیر جامع جلد ۵.

[۱۱۸۴] نیما یوشیج.

[۱۱۸۵] تحف العقول صفحه ۴۶۸.

[۱۱۸۶] بحار ج ۳۵ / ۴۶.

[۱۱۸۷] خصال / ۴۲۱.

[۱۱۸۸] بحارالانوار ج ۱۹ ص ۷۸.

[۱۱۸۹] امام خمینی (ره).

[۱۱۹۰] امالی شیخ صدوق.

[۱۱۹۱] امالی شیخ صدوق ۲۵۵.

[۱۱۹۲] امالی شیخ صدوق.

[۱۱۹۳] بحارالانوار، جلد ۸۹، ص ۱۰۴.

[۱۱۹۴] جامع الاسرار.

[۱۱۹۵] تفسیر مجمع البیان، ج ۲، ص ۶۴.

[۱۱۹۶] تحف العقول، ص ۲۱۴.

[۱۱۹۷] سوره حدید آیه ۲۳.

[۱۱۹۸] تفسیر صافی، ج ۱، ص ۱۶.

[۱۱۹۹] ینابیع المودهٔ، ص ۳۳۱.

[۱۲۰۰] جامع نهج البلاغه.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان
تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶
وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com
تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».